

ВИБОРЧИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 7, № 8, № 9, ст.48)

{Із змінами, внесеними згідно із Законами

№ 720-IX від 17.06.2020, ВВР, 2020, № 47, ст.408

№ 805-IX від 16.07.2020, ВВР, 2020, № 36, ст.273

№ 884-IX від 15.09.2020, ВВР, 2020, № 51, ст.485

№ 924-IX від 29.09.2020

№ 1638-IX від 14.07.2021, ВВР, 2021, № 39, ст.321

№ 2107-IX від 03.03.2022

№ 2801-IX від 01.12.2022

№ 2849-IX від 13.12.2022}

Цей Кодекс відповідно до [Конституції України](#) визначає гарантії права громадян на участь у виборах, регулює підготовку та проведення виборів Президента України, народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, сільських, селищних, міських, районних у містах рад, сільських, селищних, міських голів.

{Преамбула із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 805-IX від 16.07.2020](#)}

КНИГА ПЕРША. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Розділ I. ПОНЯТТЯ ВИБОРІВ

Стаття 1. Вибори як форма безпосередньої демократії

1. Вибори в Україні є основною формою народного волевиявлення, способом безпосереднього здійснення влади Українським народом.

2. Вибори є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування.

Стаття 2. Законодавство про вибори

1. Підготовка та проведення виборів регулюються [Конституцією України](#), цим Кодексом, законами України "[Про Центральну виборчу комісію](#)", "[Про Державний реєстр виборців](#)", іншими законами України, а також прийнятими відповідно до них іншими актами законодавства та актами Центральної виборчої комісії.

Стаття 3. Типи виборів

1. Відповідно до [Конституції України](#) в Україні проводяться такі типи виборів:

- 1) вибори Президента України;
- 2) вибори народних депутатів України;
- 3) місцеві вибори:
  - а) вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим;
  - б) вибори депутатів сільської, селищної, міської ради;
  - в) вибори сільського, селищного, міського голови;
  - г) вибори депутатів районної ради;
  - г) вибори депутатів обласної ради;
  - д) вибори депутатів районної у місті ради (у містах, де утворені районні у місті ради).

{Пункт "е" частини першої статті 3 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Вибори Президента України та вибори народних депутатів України є загальнодержавними виборами.

Загальнодержавні та місцеві вибори можуть бути черговими або позачерговими.

{Частину другу статті 3 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Чергові місцеві вибори проводяться одночасно на всій території України, за винятком обмежень, встановлених законом.

{Частину другу статті 3 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Позачергові місцеві вибори проводяться у разі дострокового припинення повноважень окремих органів місцевого самоврядування та/або сільських, селищних, міських голів.

{Частину другу статті 3 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Загальнодержавні вибори можуть проводитися одночасно з місцевим референдумом, позачерговими, повторними, проміжними, першими, додатковими місцевими виборами.

4. Чергові та позачергові загальнодержавні вибори не можуть проводитися одночасно із всеукраїнським референдумом, іншими черговими чи позачерговими загальнодержавними виборами, черговими місцевими виборами.

Стаття 4. Порядок обчислення строків

1. Строки, визначені у цьому Кодексі, обчислюються в календарних днях.

2. В окремих випадках, передбачених цим Кодексом, строки обчислюються у роках та місяцях, а також у годинах або хвилинах.

3. Першим днем обчисленого у днях строку, який відповідно до цього Кодексу має початися у зв'язку з настанням певної події, є день, наступний після дня настання вказаної події.

4. Останнім днем обчисленого у днях строку, який відповідно до цього Кодексу має закінчитися у зв'язку з настанням певної події, є день, що передує дню вказаної події.

5. Останнім днем обчисленого у роках строку, який відповідно до цього Кодексу має початися або закінчитися у зв'язку з настанням певної події, є день, що настає у відповідні місяць і число, коли відбулася подія, через встановлену кількість років після або до настання події відповідно.

6. Останнім днем обчисленого у місяцях строку, який відповідно до цього Кодексу має початися або закінчитися у зв'язку з настанням певної події, є день, що настає у відповідне число, коли відбулася подія, через встановлену кількість місяців після або до настання події відповідно.

Стаття 5. День голосування

1. Днем, у який відбуваються вибори, є день голосування на цих виборах (день виборів). Днем голосування (днем повторного голосування) на виборах є неділя.

Позачергові місцеві вибори, проміжні, перші, додаткові вибори проводяться двічі на рік - в останню неділю березня та останню неділю жовтня.

Якщо остання неділя березня або остання неділя жовтня, на яку призначаються позачергові місцеві, проміжні, перші чи додаткові вибори, припадає на святковий день або день релігійного свята, визначений неробочим відповідно до трудового законодавства, такі місцеві вибори призначаються на наступну неділю.

В рік проведення чергових місцевих виборів усі місцеві вибори проводяться один раз на рік - в день проведення чергових місцевих виборів - останню неділю жовтня п'ятого року повноважень місцевих рад та сільських, селищних, міських голів обраних на останніх чергових місцевих виборах.

{Частина перша статті 5 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. День голосування на виборах визначається відповідно до Конституції України та цього Кодексу. У випадках, визначених Конституцією України, цим Кодексом або законом, день голосування на виборах визначається суб'єктом їх призначення.

{Частина друга статті 5 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Для окремих типів виборів цим Кодексом передбачається день повторного голосування.

Розділ II. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ВИБОРЧОГО ПРАВА

Стаття 6. Виборчі права громадян України

1. Виборчі права громадян України - це гарантовані Конституцією України та цим Кодексом їхні права на участь у виборах, які проводяться в Україні.

2. Основні виборчі права громадян України включають:

- 1) право вільно обирати (право голосу на виборах);
- 2) право бути обраним.

{Частина друга статті 6 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Громадяни України мають також інші права на участь у виборчому процесі, пов'язані з їхніми основними виборчими правами.

4. Виборчі права громадян України здійснюються в обсязі і порядку, передбачених виборчим законодавством.

Стаття 7. Загальне виборче право

1. Вибори в Україні є загальними. Право голосу мають громадяни України, яким на день голосування виповнилося 18 років.

2. Не має права голосу громадянин, визнаний судом недієздатним.

3. Громадяни України, які мають право голосу, є виборцями.

4. Підставою реалізації виборцем свого права голосу на виборах є його включення до списку виборців на виборчій дільниці відповідно до цього Кодексу.

5. Право голосу на виборах депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим мають виборці, виборча адреса яких віднесена до території Автономної Республіки Крим.

Право голосу на виборах депутатів сільської, селищної, міської ради, сільського, селищного, міського голови мають виборці, виборча адреса яких віднесена до території відповідної територіальної громади.

Право голосу на виборах депутатів сільської, селищної, міської ради територіальної громади та сільського, селищного, міського голови мають виборці, виборча адреса яких віднесена до території відповідної територіальної громади.

Право голосу на виборах депутатів районної ради мають виборці, виборча адреса яких віднесена до території однієї з територіальних громад відповідного району.

Право голосу на виборах депутатів обласної ради мають виборці, виборча адреса яких віднесена до території однієї з територіальних громад відповідної області.

Право голосу на виборах депутатів районної у місті ради (у місті з районним поділом, де утворені районні у місті ради) мають виборці, виборча адреса яких віднесена до території відповідного району в місті.

Право голосу на додаткових виборах депутатів сільської, селищної ради мають виборці, виборча адреса яких віднесена до території територіальної громади, що приєдналася до іншої територіальної громади в порядку, визначеному [Законом України "Про добровільне об'єднання територіальних громад"](#).

{Частина п'ята статті 7 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Належність громадянина до відповідної територіальної громади та проживання його на відповідній території визначаються його виборчою адресою (крім випадків, передбачених законом).

7. Військовослужбовці строкової служби, громадяни України, які проживають за кордоном, а також особи, визнані судом недієздатними, та громадяни України, які за вироком суду перебувають у місцях позбавлення волі, вважаються такими, що не належать до жодної територіальної громади, та не мають права голосу на місцевих виборах.

8. Будь-які прямі чи непрямі привілеї або обмеження виборчих прав громадян України за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, інвалідності та стану здоров'я, за мовними або іншими ознаками забороняються. Не допускаються обмеження щодо участі громадян України у виборчому процесі, крім обмежень, передбачених [Конституцією України](#) та цим Кодексом.

9. З метою реалізації виборчих прав виборці з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) мають право на забезпечення розумним пристосуванням у відповідності до індивідуальних потреб для безперешкодної участі у виборчому процесі в порядку, визначеному цим Кодексом.

{Статтю 7 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 8. Документи, які підтверджують особу та громадянство виборця

1. Документом, який підтверджує особу та громадянство України виборця, є:

- 1) паспорт громадянина України (у вигляді паспортної книжечки або картки);
- 2) тимчасове посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України);
- 3) картка (довідка) установи виконання покарань або слідчого ізолятора, що повинна містити: прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць, рік народження, громадянство, фотографію особи, підпис керівника та печатку установи (для осіб, які перебувають в установах виконання покарань або слідчого ізолятора);

{Пункт 3 частини першої статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

- 4) паспорт громадянина України для виїзду за кордон;
- 5) дипломатичний паспорт;
- 6) службовий паспорт;
- 7) військовий квиток (для військовослужбовців строкової служби).

2. Документи, зазначені у [пунктах 1, 2 і 7](#) частини першої цієї статті, є підставою для отримання виборчого бюлетеня і можуть бути використані на звичайних та спеціальних виборчих дільницях під час голосування на загальнодержавних виборах.

{Частина друга статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Документ, зазначений у [пункті 3](#) частини першої цієї статті, є підставою для отримання виборчого бюлетеня і може бути використаний на спеціальній виборчій

дільниці, утвореній у відповідній установі виконання покарань або слідчому ізоляторі, під час голосування на загальнодержавних виборах.

{Частина третя статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Документи, зазначені у **пунктах 4-6** частини першої цієї статті, є підставою для отримання виборчого бюлетеня і можуть бути використані на закордонних виборчих дільницях, а також на спеціальних виборчих дільницях, утворених на суднах, що перебувають у плаванні під Державним Прапором України, та на полярній станції України під час голосування на загальнодержавних виборах.

{Частина четверта статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. На закордонних виборчих дільницях, утворених у державах, до яких дозволений виїзд громадян України за паспортом громадянина України, підставою для отримання бюлетеня може бути паспорт громадянина України.

6. Документи, зазначені у **пунктах 1, 2** частини першої цієї статті, є підставою для отримання виборчого бюлетеня і можуть бути використані на звичайних та спеціальних виборчих дільницях під час голосування на місцевих виборах.

{Статтю 8 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 9. Права виборців на участь у виборчому процесі, пов'язані з правом голосу

1. Виборці мають право:

1) бути членами виборчих комісій, які організовують підготовку та проведення відповідних виборів;

2) отримувати та поширювати інформацію, що стосується підготовки та проведення відповідних виборів;

3) брати участь у проведенні передвиборної агітації на відповідних виборах;

4) здійснювати спостереження за проведенням відповідних виборів;

5) оскаржувати порушення власних виборчих прав, інших власних особистих прав та законних інтересів, пов'язаних з участю у виборчому процесі.

2. Права, зазначені у **частині першій** цієї статті, здійснюються виборцями в обсязі та порядку, встановлених законодавством про вибори.

{Частина друга статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Подання до Центральної виборчої комісії, окружної, територіальної виборчої комісії документів щодо реалізації виборцями прав на участь у виборчому процесі вважається згодою відповідних осіб на обробку їх персональних даних в обсязі, встановленому законодавством про вибори.

{Статтю 9 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 10. Право бути обраним

1. Вимоги до кандидатів встановлюються [Конституцією України](#) та цим Кодексом.

2. З метою перевірки щодо наявності чи відсутності підстав для прийняття рішення про реєстрацію чи про відмову в реєстрації кандидата на відповідних виборах Центральна виборча комісія, територіальна виборча комісія з місцевих виборів можуть запитувати та безоплатно одержувати від Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства закордонних справ України, Державної прикордонної служби України, Державної судової адміністрації України, Національного агентства з питань запобігання корупції, а в разі необхідності - від інших державних органів інформацію, необхідну для проведення такої перевірки.

{Абзац перший частини другої статті 10 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Суб'єкти, яким адресовано зазначений запит, зобов'язані невідкладно, але не більше ніж протягом двох днів з дня його надходження, надати виборчій комісії відповідну інформацію щодо відомостей про вибуття особи, висунутої кандидатом, за межі України для постійного проживання, припинення нею громадянства України, наявності чи відсутності судимості, виїзду з України та в'їзду в Україну протягом встановленого цим Кодексом часу перед днем голосування, наявності рішення суду про визнання особи недієздатною.

3. Ненадходження відповіді на запит не є підставою для зупинення чи подовження строків, встановлених цим Кодексом для прийняття Центральною виборчою комісією, територіальною виборчою комісією рішення про реєстрацію або про відмову в реєстрації кандидата на відповідних виборах. Надходження на запит Центральної виборчої комісії, територіальної виборчої комісії відповіді, що підтверджує наявність обставин, які позбавляють особу, висунуту кандидатом на відповідних виборах, права бути обраною, після прийняття відповідною виборчою комісією рішення про реєстрацію такого кандидата є підставою для прийняття рішення про скасування реєстрації відповідного кандидата.

Стаття 11. Право висувати кандидатів на виборах

1. Громадяни України, які є виборцями, мають право висування кандидатів на виборах, яке реалізується ними через політичні партії (далі - партії) та їхні місцеві організації або шляхом самовисування у порядку, встановленому цим Кодексом.

{Частина перша статті 11 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 12. Рівне виборче право

1. Вибори проводяться на основі рівного виборчого права. Громадяни України беруть участь у виборах на рівних засадах.

2. Кожен виборець має один голос на кожних виборах, у яких він має право брати участь.

Виборець може використати свій голос тільки на одній виборчій дільниці, де він включений до списку виборців. У випадку одночасного проведення різних виборів

виборець може реалізувати своє право голосу тільки на одній виборчій дільниці, спільній для всіх виборів, які проводяться одночасно.

Виборець реалізує своє право голосу під час виборів у порядку, встановленому цим Кодексом.

{Частина друга статті 12 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Усі кандидати, зареєстровані у порядку, встановленому цим Кодексом, мають у виборчому процесі виборів, на яких вони висунуті, рівні права та беруть участь у цьому процесі на умовах, рівних для відповідних виборів.

4. Усі партії (організації партій), які набули статусу суб'єкта виборчого процесу відповідно до цього Кодексу, мають рівні права і можливості брати участь у виборчому процесі відповідних загальнодержавних (відповідних місцевих) виборів у порядку та в межах, встановлених цим Кодексом.

5. Рівність прав і можливостей кандидатів, партій (організацій партій) - суб'єктів виборчого процесу брати участь у виборчому процесі відповідних виборів забезпечується:

1) заборобою привілеїв чи обмежень кандидатів в залежності від суб'єкта висування, за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, інвалідності та стану здоров'я, за мовними або іншими ознаками;

2) заборобою втручання органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та службових осіб у виборчий процес, за винятком здійснення повноважень, передбачених цим Кодексом;

3) рівним та неупередженим ставленням органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, державних та комунальних підприємств, закладів, установ, організацій, їх посадових та службових осіб до кандидатів, партій (організацій партій) - суб'єктів відповідного виборчого процесу;

4) заборобою використання для фінансування передвиборної агітації інших коштів, крім коштів виборчого фонду партії (кандидата, організації партії);

5) рівним та неупередженим ставленням засобів масової інформації, інформаційних агентств до кандидатів, партій (організацій партій) - суб'єктів виборчого процесу.

6. Засоби масової інформації, інформаційні агентства здійснюють інформування про перебіг виборчого процесу, події, пов'язані з виборами, на засадах збалансованості, достовірності, повноти і точності, об'єктивності поширюваної інформації, доступності з дотриманням вимог законодавства про інформацію та про засоби масової інформації, норм журналістської етики.

Стаття 13. Пряме виборче право

1. Вибори, які регулюються цим Кодексом, є прямими. Виборці обирають Президента України, народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад, сільських, селищних, міських голів безпосередньо шляхом голосування за кандидатів (виборчі списки кандидатів), зареєстрованих у порядку,

встановленому цим Кодексом. Результати виборів визначаються безпосередньо підсумками голосування виборців.

{Стаття 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 14. Вільні вибори

1. Вибори в Україні є вільними. Громадянам України забезпечуються умови для вільного формування своєї волі та її вільного виявлення при голосуванні.

2. Громадяни України мають право вільно агітувати за або проти кандидатів, партій (організацій партій) - суб'єктів відповідного виборчого процесу, вільно і всебічно обговорювати передвиборні програми кандидатів, партій (організацій партій), політичні, ділові та особисті якості кандидатів. Кандидати, партії (організації партій) - суб'єкти відповідного процесу можуть вільно вести передвиборну агітацію з дотриманням вимог цього Кодексу.

3. Застосування насильства, погроз, обману, підкупу чи будь-яких інших дій, що перешкоджають вільному формуванню та вільному виявленню волі виборця, забороняється.

4. Військовослужбовці (крім військовослужбовців військових частин (формувань), дислокованих за межами України, та в інших випадках, передбачених цим Кодексом) голосують на звичайних виборчих дільницях, розташованих за межами військових частин (формувань).

5. Для забезпечення умов для вільного волевиявлення військовослужбовцям строкової служби в день виборів надається відпустка для участі в голосуванні не менш як на чотири години протягом часу голосування, визначеного цим Кодексом.

Стаття 15. Добровільність участі у виборах

1. Участь громадян України у виборах є добровільною. Ніхто не може бути примушений до участі чи неучасті у голосуванні на виборах, а також у висуванні кандидатів, у передвиборній агітації, в інших виборчих заходах чи у здійсненні інших виборчих процедур, передбачених цим Кодексом.

Стаття 16. Таємне голосування

1. Голосування на виборах в Україні є таємним. Контроль за змістом волевиявлення виборців, встановлення або розголошення змісту волевиявлення конкретного виборця будь-яким чином забороняється.

2. Членам виборчих комісій, офіційним спостерігачам, представникам засобів масової інформації, іншим особам забороняється вчиняти будь-які дії чи розголошувати відомості, які дають можливість встановити зміст волевиявлення конкретного виборця.

Стаття 17. Особисте голосування

1. Кожен виборець голосує на виборах особисто. Голосування за інших осіб чи передання виборцем права голосу будь-якій іншій особі забороняється.

2. Допомога виборцю, який внаслідок інвалідності та/або стану здоров'я не може самостійно заповнити виборчий бюлетень чи опустити його у виборчу скриньку, у виконанні цих дій відповідно до його волевиявлення у випадках, встановлених цим Кодексом, не вважається порушенням вимоги особистого голосування.

Стаття 18. Використання інноваційних технологій у виборчому процесі

1. Центральна виборча комісія може прийняти рішення про впровадження інноваційних технологій, технічних та програмних засобів під час організації та проведення виборів у формі проведення експерименту або пілотного проекту стосовно:

1) голосування виборців на виборчій дільниці за допомогою технічних засобів та програмних засобів (машинне голосування);

2) проведення підрахунку голосів виборців за допомогою технічних засобів для електронного підрахунку голосів;

3) складання протоколів про підрахунок голосів, підсумки та результати голосування з використанням інформаційно-аналітичної системи.

2. Експерименти або пілотні проекти, зазначені в **частині першій** цієї статті, проводяться на визначених Центральною виборчою комісією окремих виборчих дільницях одночасно з проведенням виборів на цих виборчих дільницях з дотриманням всіх вимог та процедур для відповідних виборів та голосування виборців у спосіб та в порядку, визначеному цим Кодексом.

3. Результати експериментів або пілотних проектів, передбачених **частиною першою** цієї статті, використовуються для надання пропозицій щодо вдосконалення законодавства щодо впровадження інноваційних технологій, технічних та програмних засобів під час організації та проведення виборів.

4. Результати проведення експериментів або пілотних проектів, передбачених **частиною першою** цієї статті, а також будь-які відомості, отримані під час їх проведення, не можуть використовуватися для встановлення підсумків голосування чи результатів виборів, оскарження рішень, дій або бездіяльності суб'єктів виборчого процесу.

5. У разі прийняття рішення, передбаченого **частиною першою** цієї статті, Центральна виборча комісія зобов'язана забезпечити реалізацію та захист виборчих прав громадян України, які голосують на виборчих дільницях, на яких проводяться експерименти або пілотні проекти, передбачені **частиною першою** цієї статті, не звужуючи їх обсягу.

6. Проведення експериментів або пілотних проектів, передбачених **частиною першою** цієї статті, не повинно призводити до створення у виборців хибного враження про заміну виборчих процедур відповідних виборів, передбачених цим Кодексом, на процедури відповідного експерименту або пілотного проекту.

7. Центральна виборча комісія зобов'язана забезпечити інформування виборців, які голосують на виборчих дільницях, на яких проводяться експерименти або пілотні проекти, передбачені **частиною першою** цієї статті, що прийняття виборцями участі в експерименті або пілотному проекті не створює юридичних наслідків щодо встановлення підсумків

голосування чи результатів виборів, не створює підстав і не може використовуватися для оскарження рішень, дій або бездіяльності суб'єктів виборчого процесу.

8. Центральна виборча комісія, окружні та територіальні виборчі комісії (за рішенням Центральної виборчої комісії за наявності технічної можливості) забезпечують взаємодію з партіями (організаціями партій), кандидатами з питань застосування інноваційних технологій, передбачених цим Кодексом, за допомогою електронних сервісів в порядку, передбаченому цим Кодексом. Порядок використання електронних сервісів встановлюється цим Кодексом.

9. У разі подання до виборчих комісій документів, передбачених цим Кодексом, через електронні сервіси такі документи повинні відповідати вимогам законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Частина дев'ята статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

10. Документи, передбачені цим Кодексом, можуть подаватися до виборчої комісії у формі електронного документа з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом. У такому разі документи повинні відповідати вимогам законів України "Про електронні документи та електронний документообіг" та "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги". Відповідальність за достовірність копій документів, що подаються до виборчих комісій у формі електронного документа, несе особа, яка накладає на документ свій кваліфікований електронний підпис.

{Частина десята статті 18 в редакції Закону № 2801-IX від 01.12.2022}

{Стаття 18 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 19. Чесні вибори. Відповідальність за порушення виборчого законодавства

1. Виборчі права громадян України захищаються законом. Громадяни мають право на захист своїх виборчих прав та інших прав на участь у виборчому процесі шляхом оскарження порушень до відповідних виборчих комісій або у судовому порядку. За порушення виборчих прав громадян винні особи несуть відповідальність у порядку, встановленому законом.

2. Забезпечення умов для реалізації виборчих прав громадян, дотримання основних засад виборчого права, належне здійснення виборчих процедур і механізмів, передбачених цим Кодексом, точне і достовірне встановлення результатів виборів гарантується.

3. Особи, винні в порушенні законодавства про вибори, виборчих прав виборців, кандидатів, партій (організацій партій) - суб'єктів виборчого процесу, притягаються до кримінальної, адміністративної або іншої відповідальності в порядку, встановленому законом.

Розділ III. ВИБОРЧИЙ ПРОЦЕС

Стаття 20. Виборчий процес

1. Виборчий процес - це здійснення протягом встановленого цим Кодексом періоду часу суб'єктами, визначеними [статтею 22](#) цього Кодексу, виборчих процедур, пов'язаних із підготовкою і проведенням відповідних виборів, встановленням та офіційним оголошенням (офіційним оприлюдненням) їх результатів.

Виборчий процес є безперервним та не може бути скасованим, зупиненим або перенесеним.

У разі введення в Україні чи в окремих її місцевостях воєнного або надзвичайного стану виборчий процес загальнодержавних виборів та/або виборчий процес відповідних місцевих виборів, що відбуваються на цих територіях або їх частині, припиняється з дня набрання чинності відповідним указом Президента України.

Після набрання чинності відповідним указом Президента України Центральна виборча комісія ухвалює рішення щодо припинення виборчого процесу на всій території України або в окремих її місцевостях, яким визначає порядок завершення виборчих процедур, які були розпочаті в межах відповідного виборчого процесу.

Після припинення чи скасування дії режиму воєнного або надзвичайного стану перебіг відповідного виборчого процесу, припиненого у зв'язку з цим, розпочинається спочатку.

Рішення щодо призначення виборів, виборчий процес яких був припинений або не розпочався у зв'язку з введенням воєнного або надзвичайного стану, ухвалюється відповідним суб'єктом їх призначення не пізніше місяця з дня припинення або скасування воєнного або надзвичайного стану, а у разі якщо для проведення виборів законом не вимагається окремого рішення про їх призначення, про початок відповідного виборчого процесу оголошує Центральна виборча комісія не пізніше місяця з дня припинення або скасування воєнного або надзвичайного стану.

{Стаття 20 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 21. Основні засади виборчого процесу

1. Виборчий процес кожних виборів, передбачених цим Кодексом, здійснюється на засадах:

1) гарантії реалізації виборчих прав громадян, визначених [Конституцією України](#) та цим Кодексом;

2) дотримання основних принципів виборчого права, визначених [Конституцією України](#) та цим Кодексом;

3) законності та заборони протиправного втручання будь-кого у виборчий процес;

4) політичного плюралізму та багатопартійності;

5) публічності і відкритості виборчого процесу, усіх його процедур з урахуванням обмежень, встановлених законом, належного інформування виборців та інших суб'єктів виборчого процесу;

6) свободи передвиборної агітації, рівного доступу всіх кандидатів і суб'єктів їх висування на відповідних виборах до засобів масової інформації незалежно від їх форми власності, крім засобів масової інформації, засновниками яких є партії (організації партій);

7) неупередженості органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, закладів, установ і організацій, їх керівників, інших посадових і службових осіб до кандидатів, партій.

{Частина першу статті 21 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Вимоги статті 9 Закону України "Про захист персональних даних" щодо повідомлення Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про обробку персональних даних не поширюються на правовідносини, що виникають в ході виборчого процесу, а саме на здійснення обробки персональних даних виборчими комісіями, юридичними та фізичними особами у зв'язку з підготовкою, поданням та опрацюванням документів, передбачених цим Кодексом.

{Статтю 21 доповнено частиною другою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 22. Суб'єкти виборчого процесу

1. Суб'єктом виборчого процесу відповідних виборів є:

- 1) виборець, який має право голосу на відповідних виборах;
- 2) виборча комісія, уповноважена здійснювати підготовку і проведення відповідних виборів;
- 3) партія (організація партії), яка висунула кандидатів на відповідних виборах;
- 4) кандидат, зареєстрований для участі у відповідних виборах у порядку, встановленому цим Кодексом;
- 5) офіційний спостерігач від кандидата чи партії (організації партії) - суб'єкта відповідного виборчого процесу або від громадської організації, зареєстрований у порядку, встановленому цим Кодексом.

2. Кандидат, реєстрація якого скасована з підстав і в порядку, встановлених цим Кодексом, втрачає статус кандидата на відповідних виборах з дня, наступного за днем закінчення строку оскарження такого рішення, або, у разі оскарження, з дня, наступного за днем набрання законної сили відповідним рішенням суду.

3. Партія (організація партії), якій відмовлено у реєстрації усіх висунутих нею кандидатів або у якій скасовано реєстрацію усіх висунутих нею кандидатів на відповідних виборах з підстав і в порядку, встановлених цим Кодексом, втрачає статус суб'єкта виборчого процесу відповідних виборів з дня, наступного за днем закінчення строку оскарження рішення про відмову в реєстрації (скасування реєстрації) усього списку або останнього кандидата зі списку або, у разі оскарження, з дня, наступного за днем набрання законної сили відповідним рішенням суду.

{Частина третя статті 22 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Дільничні виборчі комісії одночасно є суб'єктами усіх виборчих процесів, в організації і проведенні яких вони беруть участь.

Стаття 23. Публічність і відкритість виборчого процесу

1. Підготовка і проведення виборів, передбачених цим Кодексом, здійснюються публічно і відкрито.

2. З метою забезпечення публічного та відкритого характеру виборчого процесу виборчі комісії, що організовують підготовку та проведення відповідних виборів:

1) інформують громадян про свій склад, місцезнаходження та режим роботи, про виборчі округи і виборчі дільниці, про основні права виборців, у тому числі про право оскарження протиправних рішень, дій чи бездіяльності виборчих комісій та їх членів, органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, підприємств, закладів, установ і організацій, їх керівників, інших посадових та службових осіб, які порушують або обмежують виборчі права;

{Пункт 1 частини другої статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2) забезпечують можливість для ознайомлення виборців, інших суб'єктів відповідного виборчого процесу зі списками виборців, передвиборними програмами партій (місцевих організацій партій), кандидатів, виборчими списками партій (організацій партій), відомостями про кандидатів;

{Пункт 2 частини другої статті 23 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3) роз'яснюють виборцям порядок голосування, у тому числі порядок заповнення виборчих бюлетенів;

4) оприлюднюють підсумки голосування та результати відповідних виборів;

5) надають іншу інформацію у випадках та в порядку, передбачених цим Кодексом.

3. Рішення органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, що стосуються виборів, доводяться ними до відома громадян в порядку, встановленому законодавством.

4. Усі рішення Центральної виборчої комісії невідкладно оприлюднюються на її офіційному веб-сайті із забезпеченням можливості перегляду, копіювання та роздрукування інформації, а також у вигляді набору даних, організованого у форматі, що дозволяє його автоматизоване оброблення електронними засобами (машинозчитування) з метою повторного використання.

Окружні виборчі комісії загальнодержавних виборів надають усі свої рішення до Центральної виборчої комісії в електронній формі не пізніше дня, наступного після дня їх прийняття. Зазначені рішення окружних виборчих комісій оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії після їх надходження із забезпеченням можливості перегляду та роздрукування інформації.

Територіальні виборчі комісії оприлюднюють свої рішення на своїх офіційних веб-сайтах (за наявності), веб-сайтах відповідних місцевих рад (за наявності) або в інший спосіб, визначений цим Кодексом.

Окружні та територіальні виборчі комісії надають усі свої рішення для оприлюднення на офіційних веб-сайтах відповідних регіональних або територіальних представництв Центральної виборчої комісії не пізніше дня, наступного після дня їх прийняття. Зазначені рішення окружних та територіальних виборчих комісій оприлюднюються на офіційних веб-сайтах відповідних регіональних або територіальних представництв Центральної виборчої комісії.

{Частина четверта статті 23 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. При проведенні загальнодержавних виборів закордонні дипломатичні установи України, при яких утворені закордонні виборчі дільниці, забезпечують оприлюднення на своїх офіційних веб-сайтах або в інший доступний для громадян України, які проживають чи перебувають на території відповідної іноземної держави, спосіб відомостей про час і місце голосування, про місцезнаходження відповідних виборчих комісій та приміщень для голосування, про порядок та строки звернення до дільничних виборчих комісій, зокрема з питань включення виборця до списку виборців на закордонній виборчій дільниці, про порядок голосування та порядок заповнення виборчих бюлетенів.

6. Національне агентство з питань запобігання корупції забезпечує оприлюднення у публічній частині Єдиного державного реєстру звітності політичних партій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, фінансових звітів про надходження та використання коштів виборчих фондів, поданих розпорядниками відповідних виборчих фондів.

Національне агентство з питань запобігання корупції здійснює контроль за своєчасністю подання звітів про надходження і використання коштів виборчих фондів на загальнодержавних та місцевих виборах, їх повнотою та достовірністю включених до них відомостей.

{Частина шоста статті 23 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Органи Національної поліції України за день до дня голосування оприлюднюють на офіційних веб-сайтах попередні відомості про кількість зареєстрованих звернень про порушення виборчого законодавства під час відповідного виборчого процесу та роз'яснення відповідальності за порушення законодавства про вибори. Протягом десяти днів після дня голосування Національна поліція України забезпечує оприлюднення на офіційному веб-сайті узагальнених відомостей про кількість розпочатих кримінальних проваджень та кількість зареєстрованих органами Національної поліції України звернень, пов'язаних із порушенням законодавства про вибори під час відповідного виборчого процесу.

Стаття 24. Організація роботи органів державної влади під час виборчого процесу

1. Органи виконавчої влади, у тому числі центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку виконання бюджетів, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб - підприємців, а також суди, виборчі комісії, органи ведення Державного реєстру виборців, правоохоронні органи України (прокуратура, Національна поліція України, Служба безпеки України)

організують свою роботу під час виборчого процесу, в тому числі у вихідні дні та в день голосування, таким чином, щоб забезпечити охорону приміщень виборчих комісій, а також охорону виборчих бюлетенів та іншої виборчої документації, прийом і розгляд документів щодо підготовки та проведення виборів, позовних заяв, скарг та звернень виборчих комісій, своєчасне проведення розрахунків, здійснення відповідних реєстраційних дій у строки та спосіб, установлені цим Кодексом.

{Частина перша статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ IV. ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВИБОРІВ

Стаття 25. Система територіальної організації виборів

1. Систему територіальної організації загальнодержавних виборів складають:

- 1) єдиний загальнодержавний виборчий округ;
- 2) територіальні виборчі округи;
- 3) виборчі дільниці.

2. Система територіальної організації місцевих виборів встановлюється цим Кодексом.

3. Система територіальної організації кожного типу виборів визначається цим Кодексом.

Стаття 26. Єдиний загальнодержавний виборчий округ

1. Єдиний загальнодержавний виборчий округ (далі - загальнодержавний округ) включає в себе всю територію України та закордонний виборчий округ (далі - закордонний округ).

2. Загальнодержавний округ використовується для підготовки, організації і проведення загальнодержавних виборів.

3. Закордонний округ включає в себе всі закордонні виборчі дільниці, утворені відповідно до цього Кодексу.

Рішення про утворення закордонного виборчого округу не приймається.

Стаття 27. Територіальний виборчий округ

1. Для підготовки, організації і проведення загальнодержавних виборів Центральною виборчою комісією утворюються територіальні виборчі округи (далі - територіальні округи), що існують на постійній основі.

Порядок утворення таких територіальних округів, зміни їх меж та центрів встановлюється Центральною виборчою комісією.

{Абзац другий частини першої статті 27 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Територіальні округи утворюються в межах Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя.

3. Межі територіальних округів визначаються з урахуванням меж адміністративно-територіальних одиниць.

Не допускається утворення територіального округу з територій, що не межують між собою.

4. Територіальний округ визначається територією, в межах якої знаходяться виборчі дільниці, що входять до його складу.

5. Центром територіального округу є адміністративно-територіальна одиниця за місцезнаходженням окружної виборчої комісії.

У винятковому випадку для забезпечення належної організації роботи окружної виборчої комісії її місцезнаходження може бути змінено Центральною виборчою комісією та знаходитися поза межами відповідного територіального округу.

{Абзац другий частини п'ятої статті 27 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. При утворенні територіального округу одночасно приймається рішення щодо його центру.

7. Межі, центр територіального округу змінюються Центральною виборчою комісією.

{Частина сьома статті 27 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 28. Виборчі дільниці

1. Підготовка організації і проведення голосування та підрахунок голосів виборців здійснюються на виборчих дільницях, що утворюються Центральною виборчою комісією або окружною виборчою комісією відповідно до цього Кодексу та існують на постійній чи тимчасовій основі.

2. Виборчі дільниці, що існують на постійній основі, утворюються та ліквідовуються Центральною виборчою комісією у встановленому нею порядку.

{Частина друга статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Виборча дільниця може бути звичайною, спеціальною або закордонною.

4. Виборчі дільниці утворюються з чисельністю від двадцяти до двох тисяч п'ятисот виборців.

Виборчі дільниці поділяються на:

- 1) малі - з чисельністю виборців до 500 осіб;
- 2) середні - з чисельністю виборців від 500 до 1500 осіб;
- 3) великі - з чисельністю виборців понад 1500 осіб.

5. Якщо на відповідній території, у відповідному закладі чи установі налічується менше 20 виборців, за рішенням Центральної виборчої комісії на відповідній території, у відповідному закладі чи установі виборча дільниця може бути утворена з меншою

чисельністю виборців, ніж граничне значення, встановлене **абзацом першим** частини четвертої цієї статті. Закордонні виборчі дільниці, а у виняткових випадках - звичайні виборчі дільниці, можуть утворюватися з чисельністю більше, ніж дві тисячі п'ятсот виборців.

6. Звичайна та закордонна виборчі дільниці існують на постійній основі. Спеціальна виборча дільниця може існувати на постійній чи тимчасовій основі у випадках, передбачених цим Кодексом.

7. Кожна виборча дільниця має порядковий номер, адресу приміщення для голосування та місцезнаходження (адресу приміщення) дільничної виборчої комісії. Приміщення для голосування та приміщення дільничної виборчої комісії можуть мати однакову адресу.

Вимоги до приміщення дільничної виборчої комісії та приміщення для голосування встановлюються Центральною виборчою комісією з урахуванням вимог цього Кодексу.

{Частина сьому статті 28 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Внесення змін до переліку виборчих дільниць, що існують на постійній основі, опису їх меж, зміна адреси місцезнаходження, тимчасове закриття, ліквідація, а також внесення інших змін до відомостей про виборчі дільниці здійснюється Центральною виборчою комісією у встановленому нею порядку.

{Статтю 28 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 29. Звичайна виборча дільниця

1. Звичайна виборча дільниця призначена для організації та проведення голосування виборців за місцем їх проживання.

2. Звичайна виборча дільниця має територію з визначеними межами та порядковий номер, які визначаються Центральною виборчою комісією.

3. Звичайні виборчі дільниці використовуються для підготовки, організації та проведення голосування на загальнодержавних і місцевих виборах.

Стаття 30. Спеціальна виборча дільниця

1. Спеціальні виборчі дільниці утворюються у стаціонарних закладах охорони здоров'я, в установах виконання покарань, слідчих ізоляторах, на суднах, які в день голосування перебувають у плаванні під Державним Прапором України, на полярних станціях України та в інших місцях тимчасового перебування виборців з обмеженими можливостями пересування.

Не допускається утворення однієї спеціальної виборчої дільниці для двох і більше закладів чи установ.

Центральна виборча комісія може утворювати постійні спеціальні виборчі дільниці у стаціонарних закладах охорони здоров'я, на полярних станціях України, в установах виконання покарань, слідчих ізоляторах.

2. Спеціальні виборчі дільниці утворюються таким чином, щоб виборці могли проголосувати, не порушуючи режиму перебування в закладі (установі).

З метою забезпечення режиму перебування виборців у відповідному закладі (установі) допускається утворення в одному закладі (установі) більше ніж однієї спеціальної виборчої дільниці.

3. Спеціальна виборча дільниця визначається закладом, установою, судном, полярною станцією України, військовою частиною (формуванням), в яких вона утворена. Спеціальна виборча дільниця має порядковий номер, адресу (місцезнаходження) закладу, установи, полярної станції України, місце дислокації військової частини (формування), визначені Центральною виборчою комісією чи окружною виборчою комісією, або характеризується назвою та портом приписки судна.

4. Спеціальні виборчі дільниці, що існують на тимчасовій основі, утворюються на загальнодержавних виборах окружними виборчими комісіями не пізніше як за тридцять днів до дня голосування на виборах Президента України та не пізніше як за дев'ятнадцять днів до дня голосування на виборах народних депутатів України на підставі подань районних, районних у містах державних адміністрацій чи виконавчих комітетів міських рад міст обласного (республіканського в Автономній Республіці Крим) значення, форма яких затверджується Центральною виборчою комісією. Зазначені подання повинні надійти до відповідної окружної виборчої комісії не пізніше як за тридцять п'ять днів до дня голосування на виборах Президента України та не пізніше як за двадцять чотири дні до дня голосування на виборах народних депутатів України.

{Частина четверта статті 30 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. У винятковому випадку у разі утворення нового стаціонарного закладу охорони здоров'я, установи виконання покарань, слідчого ізолятора чи іншого закладу (установи) з тимчасовим перебуванням виборців з обмеженими можливостями пересування, непередбаченого виходу у плавання судна під Державним Прапором України, на території військової частини (формування) спеціальна виборча дільниця може утворюватися Центральною виборчою комісією не пізніше як за десять днів до дня голосування за поданням відповідно окружної виборчої комісії чи Міністерства оборони України.

{Частина п'ята статті 30 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Для підготовки та проведення голосування і підрахунку голосів виборців на місцевих виборах використовуються спеціальні виборчі дільниці, що існують на постійній основі у стаціонарних закладах охорони здоров'я.

Стаття 31. Закордонна виборча дільниця

1. Закордонна виборча дільниця призначена для організації та проведення голосування виборців, які проживають або на день проведення голосування на виборах перебувають на відповідній території іноземної держави.

2. Закордонні виборчі дільниці утворюються Центральною виборчою комісією при закордонних дипломатичних установах України, у військових частинах (формуваннях), дислокованих за межами України.

3. Закордонна виборча дільниця має приміщення для голосування у приміщенні закордонної дипломатичної установи України або у місці дислокації військової частини (формування) за межами України.

4. Закордонна виборча дільниця має порядковий номер, адресу приміщення для голосування та адресу приміщення дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці.

5. Закордонні виборчі дільниці використовуються для підготовки та проведення голосування на загальнодержавних виборах.

Розділ V. ВИБОРЧІ КОМІСІЇ

Стаття 32. Виборчі комісії

1. В Україні утворюються і діють передбачені цим Кодексом виборчі комісії як незалежні органи адміністрування виборчих процесів, які відповідно до своїх повноважень забезпечують здійснення визначених [Конституцією України](#) та цим Кодексом основних принципів виборчого права, засад виборчого процесу, реалізацію виборчих прав громадян України, підготовку та проведення виборів.

2. До виборчих комісій належать:

- 1) Центральна виборча комісія;
- 2) окружні виборчі комісії;
- 3) територіальні виборчі комісії;
- 4) дільничні виборчі комісії.

3. Виборчі комісії діють на підставі, в межах повноважень та у спосіб, встановлені [Конституцією України](#), цим Кодексом та законами України.

4. Ніхто не має права втручатися в діяльність виборчих комісій, зокрема у вирішення питань, віднесених до їхніх повноважень, крім випадків, передбачених законом.

5. Система виборчих комісій кожного типу виборів визначається цим Кодексом.

6. У разі проведення на відповідній території загальнодержавних виборів одночасно з місцевими виборами дільничні виборчі комісії з місцевих виборів у межах цієї території не утворюються, їх повноваження виконують відповідні дільничні виборчі комісії із загальнодержавних виборів.

Стаття 33. Статус виборчих комісій

1. Виборчі комісії є спеціальними колегіальними органами, уповноваженими організовувати підготовку та проведення виборів і забезпечувати реалізацію виборчих прав громадян України, додержання та однакове застосування виборчого законодавства.

2. Статус Центральної виборчої комісії визначається [Конституцією України](#), цим Кодексом, [Законом України](#) "Про Центральну виборчу комісію" та іншими законами.

Центральна виборча комісія очолює систему виборчих комісій, які забезпечують організацію підготовки та проведення загальнодержавних виборів, і є комісією вищого

рівня щодо всіх окружних, дільничних виборчих комісій та всіх виборчих комісій з усіх місцевих виборів. Центральна виборча комісія здійснює повноваження окружної виборчої комісії в закордонному окрузі загальнодержавних виборів.

3. Окружні виборчі комісії в межах повноважень, визначених цим Кодексом, забезпечують організацію підготовки та проведення загальнодержавних виборів у межах відповідних територіальних округів загальнодержавних виборів.

Окружні виборчі комісії є комісіями вищого рівня щодо всіх дільничних виборчих комісій у межах відповідних територіальних округів загальнодержавних виборів.

4. Територіальні виборчі комісії в межах повноважень, визначених цим Кодексом, забезпечують організацію підготовки та проведення місцевих виборів.

Територіальні виборчі комісії є комісіями вищого рівня щодо всіх дільничних виборчих комісій з відповідних місцевих виборів.

5. Дільничні виборчі комісії в межах повноважень, визначених цим Кодексом, забезпечують організацію підготовки та проведення загальнодержавних і місцевих виборів у межах відповідних виборчих дільниць.

6. Окружні виборчі комісії, територіальні виборчі комісії є юридичними особами, крім випадків, передбачених **абзацом другим** цієї частини.

Окружні виборчі комісії утворюються без реєстрації їх юридичними особами у разі утворення територіальних представництв Центральної виборчої комісії та покладення на них функцій фінансового та матеріально-технічного забезпечення окружних виборчих комісій.

Центральна виборча комісія не є правонаступником окружних або територіальних виборчих комісій.

{Частина шоста статті 33 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Дільничні виборчі комісії не є юридичними особами. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення діяльності дільничної виборчої комісії під час відповідного виборчого процесу здійснює відповідна окружна виборча комісія (територіальне представництво Центральної виборчої комісії) або територіальна виборча комісія у порядку, встановленому цим Кодексом.

{Частина сьома статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Окружні та дільничні виборчі комісії є тимчасовими органами, що утворюються на час підготовки та проведення відповідних виборів з урахуванням вимог цього Кодексу. Територіальні виборчі комісії є постійно діючими органами.

Члени територіальної виборчої комісії здійснюють свої повноваження до сформування, у порядку, передбаченому цим Кодексом, нового складу відповідної територіальної виборчої комісії. Територіальні виборчі комісії можуть ліквідуватися у разі відповідної зміни адміністративно-територіального устрою.

{Частина восьму статті 33 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Виборчі комісії мають власні печатки, зразок яких затверджується Центральною виборчою комісією.

10. Для організаційного, правового, інформаційного, технічного забезпечення здійснення повноважень, передбачених цим Кодексом, виборчі комісії, а у разі утворення - територіальні представництва Центральної виборчої комісії можуть на час виборчого процесу залучати на підставі цивільно-правових договорів відповідних спеціалістів, експертів, технічних працівників у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

{Частина десята статті 33 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. Органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи, а також державні підприємства, установи і організації зобов'язані створювати належні умови для здійснення виборчими комісіями їхніх повноважень.

Стаття 34. Вимоги до членів виборчої комісії

1. До складу виборчої комісії можуть входити громадяни України, які мають право голосу відповідно до [статті 70](#) Конституції України.

{Частина перша статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Якщо виборчий процес виборів чи процес референдуму проводяться одночасно, виборець може входити до складу лише однієї виборчої комісії, комісії всеукраїнського або місцевого референдуму.

3. До складу виборчої комісії не можуть входити кандидати на відповідних виборах (усіх виборах, виборчі процеси яких проводяться одночасно), їх довірені особи, представники у виборчих комісіях, уповноважені особи (представники) партій (організацій партій), офіційні спостерігачі, посадові та службові особи органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, судді, працівники судів та правоохоронних органів, а також громадяни, які утримуються в установах виконання покарань чи слідчих ізоляторах або мають судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину чи кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого [статтею 111¹](#) Кримінального кодексу України, якщо ця судимість не погашена або не знята у встановленому законом порядку.

{Частина третя статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законами № 720-IX від 17.06.2020, № 2107-IX від 03.03.2022}

4. До складу дільничної виборчої комісії спеціальної виборчої дільниці, утвореної у стаціонарному закладі охорони здоров'я або в установі виконання покарань чи слідчому ізоляторі, не можуть входити працівники відповідного закладу або установи.

5. Виборча комісія, яка утворює відповідну виборчу комісію або формує її склад, одночасно з утворенням або формуванням складу призначає голову, заступника голови, секретаря такої виборчої комісії.

6. Секретар виборчої комісії повинен володіти державною мовою.

Стаття 35. Набуття та припинення окружною та територіальною виборчими комісіями статусу юридичної особи

{Назва статті 35 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1. Набуття та припинення окружною (територіальною) виборчою комісією статусу юридичної особи здійснюється у порядку, визначеному [Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань"](#).

{Частина перша статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Окружна (територіальна) виборча комісія набуває статусу юридичної особи з дня державної реєстрації юридичної особи.

{Частина друга статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Для державної реєстрації юридичної особи голова комісії, а в разі його відсутності - заступник голови комісії, а в разі відсутності голови та заступника голови комісії - секретар комісії не пізніш як на четвертий день з дня утворення комісії повинен особисто подати суб'єкту державної реєстрації за місцем розташування окружної чи територіальної виборчої комісії копію відповідної постанови Центральної виборчої комісії чи територіальної виборчої комісії вищого рівня про утворення комісії та заяву про державну реєстрацію створення юридичної особи. Державна реєстрація окружної (територіальної) виборчої комісії як юридичної особи здійснюється у день надходження документів для проведення державної реєстрації юридичної особи.

{Частина третя статті 35 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Статус окружної (територіальної) виборчої комісії як юридичної особи припиняється з дня внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань запису про припинення юридичної особи.

{Частина четверта статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Не пізніш як через п'ять днів з дня офіційного оголошення (офіційного оприлюднення) результатів загальнодержавних виборів голова окружної виборчої комісії, а в разі його відсутності - заступник голови комісії, а в разі відсутності голови та заступника голови комісії - секретар комісії звертається особисто до суб'єкта державної реєстрації із заявою про припинення юридичної особи відповідно до вимог законодавства.

{Частина п'ята статті 35 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Для державної реєстрації припинення окружної виборчої комісії як юридичної особи шляхом ліквідації голова комісії, а в разі його відсутності - заступник голови комісії, а в разі відсутності голови та заступника голови комісії - секретар комісії після закінчення процедури припинення, але не раніше закінчення строку заявлення вимог кредиторами, повинен особисто подати суб'єкту державної реєстрації за місцем розташування комісії заяву про державну реєстрацію припинення юридичної особи в результаті її ліквідації, довідку архівної установи про прийняття документів, що відповідно до закону підлягають довгостроковому зберіганню, а також акт ревізії, проведеної відповідним органом державного фінансового контролю, та відповідні документи, видані територіальними органами Пенсійного фонду України, податковими органами.

{Абзац перший частини шостої статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 924-IX від 29.09.2020}

Територіальні органи державного фінансового контролю, Пенсійного фонду України, податкові органи зобов'язані провести відповідні перевірки до закінчення строку повноважень окружної виборчої комісії.

{Абзац другий частини шостої статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 924-IX від 29.09.2020}

У разі непроведення зазначеними органами в установлений строк перевірок для державної реєстрації припинення юридичної особи в результаті її ліквідації подання передбачених **абзацом першим** цієї частини документів (акта ревізії, проведеної органом державного фінансового контролю, відповідні документи, видані територіальними органами Пенсійного фонду України, податковими органами) не вимагається.

{Абзац третій частини шостої статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 924-IX від 29.09.2020}

{Частина шоста статті 35 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Повноваження окружної виборчої комісії як юридичної особи (щодо здійснення функцій фінансового та матеріально-технічного забезпечення виборчого процесу) за рішенням Центральної виборчої комісії та в установленому нею порядку може здійснювати відповідне територіальне представництво Центральної виборчої комісії, утворене зі статусом юридичної особи. В такому разі державна реєстрація окружної виборчої комісії як юридичної особи не проводиться.

{Статтю 35 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 36. Організація роботи виборчих комісій

1. Центральна виборча комісія організовує свою роботу відповідно до [Закону України "Про Центральну виборчу комісію"](#) та [Регламенту Центральної виборчої комісії](#).

Порядок організації роботи виборчих комісій нижчого рівня визначається Центральною виборчою комісією відповідно до цього Кодексу.

Основною формою роботи виборчої комісії є засідання, яке скликається головою комісії, в разі його відсутності - заступником голови, а в разі відсутності голови та його заступника - секретарем комісії. На письмову вимогу третини складу виборчої комісії голова виборчої комісії або його заступник зобов'язаний скликати засідання комісії не пізніше наступного дня після отримання такої вимоги.

Проведення голосування виборців не є засіданням дільничної виборчої комісії.

{Частина перша статті 36 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. У разі необхідності засідання виборчої комісії може бути скликане за рішенням виборчої комісії вищого рівня.

3. Перше засідання виборчої комісії скликається не пізніш як на другий день після дня її утворення, а наступні засідання - за необхідності.

4. Засідання виборчої комісії є повноважним за умови присутності на ньому більше половини її складу.

5. Засідання виборчої комісії скликається з обов'язковим повідомленням усіх членів комісії про час, місце проведення засідання та його порядок денний.

Повідомлення про засідання може здійснюватися телефоном, електронною поштою чи з використанням інших засобів електронних комунікацій. Особа вважається повідомленою, зокрема, у разі надсилання відповідної інформації на її контактний номер телефону, зазначений у поданні до складу відповідної виборчої комісії.

{Частину п'яту статті 36 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

6. Членам виборчої комісії надаються проекти рішень комісії та необхідні матеріали, як правило, не пізніш як за день до дня проведення засідання комісії, але не пізніш як до початку засідання.

7. Засідання виборчої комісії веде голова комісії або його заступник. У разі невиконання ними цієї функції комісія визначає із свого складу головуєчого на засіданні.

8. На засіданнях виборчої комісії, у тому числі при підрахунку голосів та встановленні результатів голосування, на виборчій дільниці в день виборів чи в день повторного голосування у приміщенні, де проводиться голосування, мають право бути присутніми без дозволу чи запрошення відповідної комісії лише члени Центральної виборчої комісії, працівники Секретаріату Центральної виборчої комісії та Служби розпорядника Державного реєстру виборців, посадові особи відповідного територіального та регіонального представництва Центральної виборчої комісії, члени виборчих комісій вищого рівня, кандидати на відповідних виборах, їх довірені особи, уповноважені особи партій (організацій партій) - суб'єктів відповідного виборчого процесу, офіційні спостерігачі від кандидатів, партій (організацій партій) (не більше однієї особи від одного кандидата, однієї партії (організації партії), офіційні спостерігачі від громадських організацій, які отримали дозвіл мати офіційних спостерігачів на відповідних виборах (не більше ніж двох осіб від однієї громадської організації), а також офіційні спостерігачі від

іноземних держав і міжнародних організацій, представники засобів масової інформації (не більше двох осіб від одного засобу масової інформації).

У разі одночасного проведення декількох видів виборів на засіданнях дільничної виборчої комісії, у тому числі при підрахунку голосів та встановленні результатів голосування, на виборчій дільниці в день виборів у приміщенні, де проводиться голосування, мають право бути присутніми без дозволу чи запрошення відповідної комісії кандидати, партії (організації партій) - суб'єкти виборчих процесів відповідних виборів, що проводяться одночасно, їх довірені особи, уповноважені особи партій (організацій партій), офіційні спостерігачі.

На засіданні виборчої комісії при розгляді заяви чи скарги мають право бути присутніми заявник, суб'єкт звернення зі скаргою, суб'єкт оскарження, заінтересовані особи, зазначені у скарзі, або представник заявника, суб'єкта звернення зі скаргою, суб'єкта оскарження, заінтересованої особи, зазначеної у скарзі.

{Частина восьму статті 36 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

На засіданнях виборчих комісій також мають право бути присутні особи, які супроводжують осіб, зазначених у цій частині, які внаслідок порушення здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) потребують такого супроводження.

{Абзац четвертий частини восьмої статті 36 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Інші особи, крім зазначених у частині восьмій цієї статті, можуть бути присутніми на засіданні виборчої комісії тільки з дозволу або на запрошення цієї комісії, про що приймається рішення на засіданні комісії.

10. Виборча комісія може прийняти мотивоване рішення про позбавлення права присутності на своєму засіданні кандидата на відповідних виборах, його довіреної особи, уповноваженого представника партії (організації партії), офіційного спостерігача, представника засобів масової інформації або особи, зазначеної у частині дев'ятій цієї статті, якщо вони неправомірно перешкоджають його проведенню. Таке рішення приймається не менше ніж двома третинами голосів від складу комісії.

Працівники правоохоронних органів можуть здійснювати охорону правопорядку в день голосування та при підрахунку голосів лише поза межами приміщення для голосування. У разі виникнення фактів порушення правопорядку голова, заступник голови чи секретар комісії може викликати працівників правоохоронних органів виключно для вчинення дій з відновлення правопорядку на період, необхідний для таких дій.

В приміщеннях виборчої комісії, в яких встановлено елементи автоматизованої інформаційно-аналітичної системи, мають право знаходитися особи, визначені рішенням Центральної виборчої комісії або відповідної комісії, які забезпечують кіберзахист, кібербезпеку системи та каналів зв'язку, задіяних для забезпечення її функціонування, та є співробітниками органів, перелік яких визначено відповідним рішенням Центральної виборчої комісії.

{Частина десяту статті 36 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. Виборча комісія на вимогу трьох членів комісії, а також за рішенням виборчої комісії вищого рівня зобов'язана розглянути на своєму засіданні питання, що належать до її повноважень, не пізніш як у триденний строк, але не пізніше дня виборів, а в день виборів, крім дільничної виборчої комісії, - невідкладно. Дільнична виборча комісія зобов'язана розглянути на своєму засіданні звернення, що надійшли до неї в день виборів чи в день повторного голосування, невідкладно після закінчення голосування.

12. Рішення виборчої комісії після його розгляду та обговорення на засіданні виборчої комісії приймається відкритим голосуванням більшістю голосів від складу комісії, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Рішення комісії набирає чинності з моменту його прийняття.

На засіданні окружної, територіальної або дільничної виборчої комісії у день голосування, зокрема, при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, встановленні підсумків голосування в межах виборчого округу, у разі присутності менше ніж двох третин членів комісії від складу комісії рішення комісії приймається не менше ніж двома третинами голосів від числа членів комісії, присутніх на засіданні комісії.

{Частина дванадцята статті 36 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

13. Член виборчої комісії, який бере участь у її засіданні і не згоден з рішенням, прийнятим комісією, має право протягом двох днів після засідання, на якому було прийнято рішення, у письмовій формі висловити окрему думку, яка додається до протоколу відповідного засідання виборчої комісії.

14. Рішення виборчої комісії, прийняте в межах її повноважень, є обов'язковим для виконання.

15. Рішення виборчої комісії, що суперечить законодавству України або прийнято з перевищенням її повноважень, може бути скасовано виборчою комісією вищого рівня або судом. У такому разі виборча комісія вищого рівня має право прийняти рішення по суті питання.

{Частина п'ятнадцята статті 36 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

16. Заяви, скарги та інші документи, що надійшли до виборчої комісії, мають право приймати члени відповідної виборчої комісії, уповноважені на це її рішенням. Усі заяви, скарги та інші документи приймаються та реєструються у виборчій комісії у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

Заява, подана до виборчої комісії, розглядається протягом п'яти днів з дня її надходження, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

17. **Порядок** виготовлення та вимоги до протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців визначаються Центральною виборчою комісією.

{Частина сімнадцята статті 36 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

18. На загальнодержавних виборах запакування протоколів дільничних виборчих комісій та окружних виборчих комісій для їх транспортування відповідно до окружної виборчої комісії чи Центральної виборчої комісії здійснюється у пакети із спеціальною системою захисту, виготовлені та пронумеровані підприємством-виготовлювачем на замовлення Центральної виборчої комісії для кожної окружної та дільничної виборчої комісії, таким чином, щоб без пошкодження відтиску печатки та самого пакета неможливо було вийняти з пакета або покласти в нього інший документ.

{Частина вісімнадцята статті 36 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

19. У разі припинення повноважень складу виборчої комісії, в тому числі дострокового, виборча комісія, повноваження якої припинено, зобов'язана передати виборчу та іншу документацію, матеріальні цінності, у тому числі печатки та штампи "Вибув", виборчій комісії, сформованій (затвердженій) у новому складі.

Відповідальним за передачу є голова відповідної виборчої комісії, в разі його відсутності - заступник голови, а в разі відсутності голови та його заступника - секретар комісії, повноваження якої припинено.

{Статтю 36 доповнено частиною дев'ятнадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 37. Документування діяльності виборчої комісії

1. Документування діяльності виборчих комісій здійснюється у порядку, встановленому цим Кодексом та **порядком** ведення діловодства виборчих комісій, що затверджується Центральною виборчою комісією.

2. На засіданні виборчої комісії протокол засідання веде секретар комісії. За відсутності секретаря комісії чи у разі невиконання ним своїх повноважень на засіданні комісія обирає зі свого складу секретаря засідання, який виконує обов'язки секретаря комісії на відповідному засіданні та при оформленні документів засідання. Протокол засідання комісії підписується головою на засіданні та секретарем комісії (секретарем засідання). Протокол засідання комісії надається для ознайомлення членам комісії на їхню вимогу не пізніше наступного засідання комісії, при цьому член комісії має право його підписати. Протокол засідання комісії може бути наданий для ознайомлення суб'єкту виборчого процесу на його вимогу не пізніше наступного засідання комісії.

3. Рішення виборчої комісії з розглянутого питання письмово оформляється у формі постанови, яка повинна містити:

- 1) найменування комісії;
- 2) найменування постанови;
- 3) дату, час та місце її прийняття і порядковий номер;
- 4) мотивувальну частину з посиланням на обставини, що зумовили розгляд питання на засіданні комісії;

5) посилання на конкретні положення нормативно-правових актів або постанову виборчої комісії вищого рівня чи судові рішення, якими керувалася комісія при прийнятті постанови;

6) резолютивну частину.

Постанова підписується головуючим на засіданні та секретарем комісії (секретарем засідання).

4. Постанова, прийнята виборчою комісією, не пізніше 11 години наступного дня після її прийняття, а прийнята напередодні дня голосування, у день голосування та під час підрахунку голосів, встановлення підсумків голосування, - не пізніш як через чотири години після завершення засідання виборчої комісії вивіщується для загального ознайомлення на стенді офіційних матеріалів комісії, облаштованому у приміщенні комісії у місці, вільно доступному для відвідувачів.

{Абзац перший частини четвертої статті 37 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-ІХ від 16.07.2020}

У такі самі строки постанова, прийнята окружною виборчою комісією, надсилається через автоматизовану інформаційно-аналітичну систему до Центральної виборчої комісії, яка оприлюднює її на своєму офіційному веб-сайті невідкладно після надходження.

Копія постанови, прийнятої виборчою комісією, засвідчена головою виборчої комісії чи його заступником і секретарем виборчої комісії та скріплена печаткою виборчої комісії, видається суб'єкту виборчого процесу, якого вона стосується, на його вимогу не пізніше ніж через чотири години після її прийняття, а копія постанови, прийнятої напередодні дня голосування та в день голосування, - невідкладно.

5. З питань поточної діяльності виборча комісія може приймати протокольні рішення, зміст яких заноситься до протоколу виборчої комісії та не оформлюється окремим документом.

6. Виборча комісія складає акти та протоколи. Акт комісії засвідчує певний факт або певну подію, виявлену і визнану комісією. Протокол комісії встановлює підсумки певних дій, виконаних комісією.

Акти і протоколи виборчої комісії складаються у випадках, передбачених цим Кодексом, за формами, затвердженими Центральною виборчою комісією, та у кількості примірників, встановлених цим Кодексом. Акт або протокол комісії підписується всіма присутніми на засіданні членами виборчої комісії, підписи яких скріплюються печаткою виборчої комісії. Перший примірник акта чи протоколу мають право підписати присутні на засіданні кандидати, їх довірені особи, уповноважені представники партій (місцевих організацій партій), кандидатів, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі.

{Абзац другий частини шостої статті 37 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-ІХ від 16.07.2020}

Стаття 38. Статус членів виборчих комісій

1. Член виборчої комісії на першому засіданні виборчої комісії, в якому він бере участь, в обов'язковому порядку ознайомлюється зі змістом **частин третьої -шостої** цієї статті, після чого складає таку присягу члена комісії:

"Я, (прізвище, ім'я та по батькові), беручи на себе повноваження члена виборчої комісії та усвідомлюючи свою високу відповідальність перед Українським народом, присягаю додержуватися **Конституції** та законів України, чесно і сумлінно виконувати свої обов'язки, виходячи з принципів верховенства права, законності, об'єктивності та неупередженості, забезпечувати реалізацію і захист виборчих прав громадян України".

Особа, яка склала присягу, ставить свій підпис під текстом присяги. Цей документ є невід'ємною частиною документації відповідної виборчої комісії. Члену виборчої комісії після складення ним присяги видається посвідчення за підписом голови комісії вищого рівня за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією.

Відмова від складення присяги означає відмову особи бути членом комісії.

2. Виборець може входити до складу лише однієї виборчої комісії, що здійснює підготовку та проведення відповідних виборів або інших виборів, що проводяться одночасно з ними.

3. Член виборчої комісії має право:

- 1) брати участь у підготовці питань, що вносяться на розгляд виборчої комісії;
- 2) виступати на засіданнях виборчої комісії, ставити іншим учасникам засідання запитання щодо порядку денного, вносити пропозиції з питань, віднесених до повноважень комісії;
- 3) за дорученням відповідної виборчої комісії перевіряти діяльність виборчих комісій нижчого рівня;
- 4) безперешкодно відвідувати всі приміщення виборчої комісії, ознайомлюватися з усіма документами виборчої комісії, членом якої він є, та виборчих комісій нижчого рівня на відповідній території;
- 5) на відшкодування шкоди, заподіяної його життю, здоров'ю чи майну у зв'язку з виконанням обов'язків члена виборчої комісії, в **порядку** та розмірі, встановлених законодавством.

4. Член виборчої комісії зобов'язаний:

- 1) додержуватися **Конституції України**, цього Кодексу та законів України з питань підготовки і проведення виборів;
- 2) брати участь у засіданнях виборчої комісії;
- 3) виконувати рішення виборчої комісії та обов'язки, покладені на нього згідно з їх розподілом у комісії.

5. Член виборчої комісії має інші права та обов'язки відповідно до цього Кодексу та законів України.

На час безпосереднього виконання обов'язків члена виборчої комісії (участь у засіданнях комісії, інших заходах на виконання цього Закону чи рішень комісії) на кожного члена виборчої комісії поширюються гарантії і компенсації, передбачені законодавством для працівників на час виконання ними державних або громадських обов'язків у робочий час. Члени виборчої комісії звільняються від виконання службових обов'язків за місцем постійної роботи на час, необхідний для здійснення обов'язків члена комісії, на підставі письмового повідомлення голови, заступника голови чи секретаря відповідної виборчої комісії про скликання засідання комісії або рішення виборчої комісії про залучення члена комісії до участі в інших заходах, передбачених цим Кодексом. Такі повідомлення або рішення повинні містити зазначення дати, часу та запланованої тривалості засідання виборчої комісії чи іншого заходу.

{Частина п'яту статті 38 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Члену виборчої комісії забороняється агітувати за чи проти кандидатів на відповідних виборах, а також публічно оцінювати діяльність кандидатів, партій (місцевих організацій партій) - суб'єктів виборчого процесу.

{Частина шоста статті 38 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. На членів виборчих комісій (крім членів Центральної виборчої комісії) не поширюється дія законодавства з питань запобігання корупції.

{Статтю 38 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Члену виборчої комісії, який має порушення здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком), відповідною виборчою комісією забезпечується розумне пристосування у відповідності до індивідуальних потреб для безперешкодної участі у роботі виборчої комісії.

{Статтю 38 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ VI. СПИСКИ ВИБОРЦІВ

Стаття 39. Складання попередніх списків виборців для звичайних виборчих дільниць

1. Для підготовки та проведення голосування на виборах орган ведення Державного реєстру виборців для кожної звичайної виборчої дільниці, утвореної на території, на яку поширюються його повноваження, складає на основі відомостей Державного реєстру виборців попередні списки виборців.

2. До попереднього списку виборців на виборчій дільниці включаються громадяни України, яким виповнилося або на день голосування на виборах виповниться 18 років і які мають право голосу на відповідних виборах та відносяться до цієї виборчої дільниці згідно з відомостями Державного реєстру виборців. Виборець може бути включений до списку виборців тільки на одній виборчій дільниці.

3. У разі включення виборця, якому тимчасово змінено місце голосування, до попереднього списку виборців у графі "Примітки" навпроти його прізвища робиться відмітка про це.

4. Попередні списки виборців складаються за формою, встановленою Центральною виборчою комісією з дотриманням вимог частин **п'ятої** і **шостої** цієї статті.

5. Попередній список виборців має наскрізну нумерацію виборців та наскрізну нумерацію аркушів. Відомості про виборців у списку виборців на звичайній виборчій дільниці зазначаються так, щоб виборці з однаковою виборчою адресою були розміщені поруч.

6. У попередньому списку виборців зазначаються такі відомості про виборця:

- 1) прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності);
- 2) дата народження;
- 3) виборча адреса (без зазначення поштового індексу і країни проживання чи перебування);
- 4) відмітка про постійну нездатність пересуватися самостійно (за наявності підстав) - у графі "Примітки".

7. Попередній список виборців для звичайної виборчої дільниці виготовляється на паперовому носії в одному примірнику, кожний аркуш якого засвідчується підписом керівника органу ведення Державного реєстру виборців і скріплюється печаткою цього органу.

8. У разі одночасного проведення загальнодержавних виборів з місцевими виборами особливості порядку складання та уточнення списків виборців визначаються Центральною виборчою комісією.

Стаття 40. Повідомлення виборців про включення до попередніх списків виборців на звичайних виборчих дільницях

1. Орган ведення Державного реєстру виборців виготовляє для кожного виборця іменне запрошення, яким повідомляє про включення його до попереднього списку виборців на відповідній звичайній виборчій дільниці, назву усіх виборів, на яких йому пропонується голосувати, адресу дільничної виборчої комісії, її номер телефону і розпорядок роботи, а також про час і місце голосування.

2. Виборцям, стосовно яких у списку виборців є відмітка про постійну нездатність пересуватися самостійно, одночасно повідомляється, що їм буде надана можливість проголосувати за місцем перебування.

3. **Форма іменного запрошення** затверджується Центральною виборчою комісією.

Стаття 41. Передача попередніх списків виборців та іменних запрошень виборчим комісіям звичайних виборчих дільниць

1. Не пізніше як за одинадцять днів до дня голосування орган ведення Державного реєстру виборців у приміщенні, в якому він розташований, передає попередній список виборців на паперовому носії та виготовлені іменні запрошення відповідній дільничній виборчій комісії.

{Частина перша статті 41 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Від імені дільничної виборчої комісії попередній список виборців отримують не менше трьох членів цієї комісії, одним із яких повинен бути голова комісії, а в разі неможливості - заступник голови або секретар комісії.

3. Про передачу попереднього списку виборців складається акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, у двох примірниках. Один примірник акта зберігається в органі ведення Державного реєстру виборців, другий - у дільничній виборчій комісії.

Стаття 42. Порядок ознайомлення виборців із попереднім списком виборців на звичайній виборчій дільниці та усунення неправильностей у списку виборців

1. Дільнична виборча комісія звичайної виборчої дільниці наступного дня після отримання попереднього списку виборців надає його для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії.

2. Дільнична виборча комісія звичайної виборчої дільниці надсилає або доставляє в інший спосіб кожному виборцю іменне запрошення, отримане від органу ведення Державного реєстру виборців.

Таке іменне запрошення надсилається або доставляється не пізніше як за дев'ять днів до дня голосування.

{Абзац другий частини другої статті 42 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Виборець має право ознайомитися з попереднім списком виборців у приміщенні дільничної виборчої комісії та перевірити правильність внесених до нього відомостей.

Виборець може звернутися до дільничної виборчої комісії або безпосередньо до органу ведення Державного реєстру виборців із заявою про уточнення попереднього списку виборців, у тому числі про включення або виключення зі списку себе особисто або інших осіб, а також щодо наявності або відсутності відміток про постійну нездатність виборця пересуватися самостійно.

4. Виборець особисто подає заяву до дільничної виборчої комісії або безпосередньо до органу ведення Державного реєстру виборців щодо обставин, передбачених **частиною третьою** цієї статті. У разі якщо виборець з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) не може особисто подати заяву, дільнична виборча комісія за зверненням такого виборця зобов'язана забезпечити прийняття заяви у такого виборця в інший спосіб. Така заява до органу ведення Державного реєстру виборців може бути подана також за допомогою електронних сервісів у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

До заяви додаються документи (копії документів), які підтверджують зазначені в ній відомості.

{Частина четверта статті 42 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Заява, зазначена у **частині третій** цієї статті, може бути подана не пізніше як за п'ять днів до дня голосування і розглядається виборчою комісією протягом одного дня. Заява, подана після зазначеного строку, залишається без розгляду.

6. За результатом розгляду заяви дільнична виборча комісія приймає рішення про передачу такої заяви до органу ведення Державного реєстру виборців. Рішення виборчої комісії невідкладно разом із заявою виборця та доданими до неї документами (копіями документів) направляється до відповідного органу ведення Державного реєстру виборців і не пізніше наступного дня після дня його прийняття видається особі, яка подала заяву, а також надсилається особі, якої воно стосується (якщо така особа не є особою, яка подала заяву).

7. Орган ведення Державного реєстру виборців забезпечує розгляд заяв виборців у порядку, встановленому **Законом України "Про Державний реєстр виборців"**. Про результати розгляду звернення повідомляється особа, яка його подала, а також особа, якої воно стосується (якщо звернення виборця стосується іншої особи).

8. Адміністративний позов про уточнення списку виборців може бути подано до суду в порядку, встановленому **Кодексом адміністративного судочинства України**.

9. Рішення суду про внесення змін до списку виборців не пізніше як за п'ять днів до дня голосування подається виборцем до відповідного органу ведення Державного реєстру виборців або до відповідної дільничної виборчої комісії для негайного направлення до такого органу, а пізніше цього строку - до дільничної виборчої комісії.

Стаття 43. Уточнення попереднього списку виборців на звичайній виборчій дільниці

1. Орган ведення Державного реєстру виборців на підставі відомостей, поданих відповідно до **Закону України "Про Державний реєстр виборців"**, рішень відповідних виборчих комісій щодо утворення дільничних виборчих комісій спеціальних виборчих дільниць (у частині включення членів дільничних виборчих комісій до списків виборців на відповідній спеціальній виборчій дільниці), за наслідками розгляду заяв виборців, повідомлень дільничних виборчих комісій спеціальних виборчих дільниць про включення виборців до списку виборців на спеціальній виборчій дільниці, на підставі заяв членів окружних та дільничних виборчих комісій, поданих відповідно до **частини другої** цієї статті, а також рішень судів, отриманих не пізніше як за п'ять днів до дня голосування, виготовляє уточнений список виборців.

2. Члени окружних та дільничних виборчих комісій не пізніше як за п'ять днів до дня голосування на загальнодержавних виборах подають до органу ведення Державного реєстру виборців за місцезнаходженням відповідної виборчої дільниці або за своєю виборчою адресою заяву про тимчасову зміну місця голосування без зміни виборчої адреси. Члени окружних виборчих комісій включаються до списку виборців на виборчій дільниці, найбільш наближений до місцезнаходження відповідної окружної виборчої комісії. Члени дільничних виборчих комісій включаються до списку виборців на виборчій дільниці, де вони включені до складу виборчої комісії.

3. Орган ведення Державного реєстру виборців, який отримав від дільничної виборчої комісії спеціальної виборчої дільниці, яка самостійно склала список виборців, відомості про включених до нього виборців, вносить до бази даних Державного реєстру виборців

відповідні відмітки стосовно виборців, які не будуть голосувати за своїми виборчими адресами у зв'язку з їх включенням до списків виборців на інших виборчих дільницях.

4. Уточнені списки виборців для звичайних виборчих дільниць виготовляються органами ведення Державного реєстру виборців на паперовому носії в одному примірнику за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, з дотриманням вимог, установлених [статтею 39](#) цього Кодексу, та містять графу для підпису виборця за отримання виборчого бюлетеня.

5. Уточнені списки виборців передаються відповідним виборчим комісіям не пізніше як за два дні до дня голосування у порядку, встановленому цим Кодексом для передачі попередніх списків виборців на звичайних виборчих дільницях.

{Частина п'ята статті 43 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 44. Внесення змін до уточненого списку виборців дільничною виборчою комісією на звичайній виборчій дільниці

1. Зміни до уточненого списку виборців вносить голова або заступник голови та секретар дільничної виборчої комісії на підставі рішення суду, повідомлень органу ведення Державного реєстру виборців щодо усунення кратного включення виборця до списку виборців на цій виборчій дільниці. Такі зміни можуть бути внесені до 18 години останньої суботи перед днем голосування.

2. При включенні виборця до списку виборців на виборчій дільниці у порядку внесення змін до уточненого списку виборців відомості про нього, передбачені формою списку виборців, вносяться у кінці списку виборців. При цьому у графі "Примітки" зазначаються дата і номер рішення суду.

3. Виключення зі списку виборців осіб, які неправомірно включені до нього, здійснюється шляхом викреслення, що засвідчується записом "Виключено" та підписами голови або заступника голови і секретаря дільничної виборчої комісії у графі "Примітки". При цьому в зазначеній графі поруч із прізвищем виборця зазначаються дата і номер рішення суду або повідомлення органу ведення Державного реєстру виборців.

4. Дільнична виборча комісія при внесенні змін до уточненого списку виборців на підставі рішення суду невідкладно повідомляє відповідний орган ведення Державного реєстру виборців про включення виборця до списку виборців або виключення зі списку виборців.

5. У разі виявлення кратного включення виборця до уточнених списків виборців у зв'язку з надходженням повідомлення дільничної виборчої комісії про включення виборця до списку виборців на іншій виборчій дільниці орган ведення Державного реєстру виборців, який отримав таке повідомлення, невідкладно повідомляє про це відповідну дільничну виборчу комісію, яка зобов'язана виключити такого виборця зі списку виборців на цій дільниці.

6. У день, що передує дню голосування, після внесення змін до уточненого списку виборців на підставі рішень судів, повідомлень органу ведення Державного реєстру виборців список виборців закривається шляхом закреслення незаповнених граф списку

виборців для внесення прізвищ виборців таким чином, щоб унеможливити внесення до списку додаткових виборців, підписується головою або заступником голови і секретарем дільничної виборчої комісії та скріплюється печаткою дільничної виборчої комісії.

7. У день голосування зміни до уточненого списку виборців не вносяться.

8. Голова або заступник голови чи секретар дільничної виборчої комісії в день голосування виправляють неточності та технічні описки в уточненому списку виборців - неправильне написання прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), дати народження, номера будинку, квартири місця проживання - у разі, якщо, незважаючи на такі технічні описки, є зрозумілим, що до списку виборців включено саме того виборця, який прибув на виборчу дільницю для голосування. Таке виправлення засвідчується підписом голови або заступника голови чи секретаря дільничної виборчої комісії у графі "Примітки".

9. Передбачені формою уточненого списку виборців відомості про виборців, включених чи виключених із нього, а також про виборців, стосовно яких до уточненого списку виборців були внесені зміни або виправлено у цьому списку неточності та технічні описки, передаються дільничною виборчою комісією відповідному органу ведення Державного реєстру виборців.

Стаття 45. Складання та уточнення списків виборців на спеціальних виборчих дільницях

1. Для спеціальних виборчих дільниць, утворених в установах виконання покарань, попередні та уточнені списки виборців складаються органами ведення Державного реєстру виборців, які передаються в порядку та строки, встановлені цим Кодексом для передачі списків виборців на звичайних виборчих дільницях.

2. На спеціальних виборчих дільницях, утворених у стаціонарних закладах охорони здоров'я, на судах, які перебувають у день виборів у плаванні під Державним Прапором України, на полярних станціях України, у слідчих ізоляторах та інших місцях тимчасового перебування виборців з обмеженими можливостями пересування, списки виборців складаються не пізніше як за сім днів до дня голосування відповідними дільничними виборчими комісіями за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, на підставі відомостей, поданих керівниками відповідних закладів, установ, полярної станції України, капітанами суден, де утворені такі виборчі дільниці.

3. Відомості, зазначені у **частині другій** цієї статті, подаються в одному примірнику за підписом керівника відповідного закладу, установи, полярної станції України, капітана судна і засвідчуються відповідною печаткою. Керівник відповідного закладу, установи, полярної станції України, капітан судна забезпечує подання та достовірність зазначених відомостей дільничній виборчій комісії не пізніше як за дев'ять днів до дня голосування.

4. Подання вноситься за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, та повинно містити стосовно кожного виборця відомості про:

- 1) прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності);
- 2) дату народження (число, місяць, рік);

3) виборчу адресу (без зазначення поштового індексу країни проживання чи перебування);

{Пункт 3 частини четвертої статті 45 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4) відмітка про постійну нездатність пересуватися самостійно (за наявності підстав) - у графі "Примітки".

Виборці, які повинні залишити стаціонарний заклад охорони здоров'я до дня голосування, до таких відомостей та до списку виборців на відповідній спеціальній виборчій дільниці не включаються.

5. До списку виборців, який складається на спеціальній виборчій дільниці для проведення голосування на місцевих виборах, включаються виборці, які мають право голосу на відповідних місцевих виборах.

Дільнична виборча комісія спеціальної виборчої дільниці вносить виборця до списку виборців із зазначенням у графі "Примітки" його права на отримання виборчого бюлетеня на кожних відповідних місцевих виборах.

6. Після складення списку виборців на спеціальній виборчій дільниці дільнична виборча комісія невідкладно передає відомості про включених до нього виборців органу ведення Державного реєстру виборців за своїм місцезнаходженням.

Зміст списку виборців на виборчій дільниці, утвореній на судні, що перебуває у плаванні під Державним Прапором України, чи на полярній станції України, передається за допомогою технічних засобів зв'язку відповідній окружній виборчій комісії, яка негайно передає їх органу ведення Державного реєстру виборців за своїм місцезнаходженням.

7. У разі якщо виборець прибув до стаціонарного закладу охорони здоров'я менш як за десять днів до дня голосування, але більш як за два дні до дня голосування, відповідна дільнична виборча комісія уточнює список виборців, включаючи виборця до списку виборців на підставі відомостей, поданих невідкладно керівником відповідного закладу, підпис якого засвідчується печаткою відповідного закладу.

8. Виборець, який прибув до стаціонарного закладу охорони здоров'я в тому населеному пункті, в якому він проживає, може звернутися до виборчої комісії звичайної виборчої дільниці, на якій він включений до списку виборців, щодо можливості проголосувати за місцем свого перебування в порядку та строки, встановлені цим Кодексом. У такому разі до списку виборців на спеціальній виборчій дільниці він не включається.

9. У разі утворення спеціальної виборчої дільниці у винятковому випадку список виборців складається дільничною виборчою комісією не пізніш як за сім днів до дня голосування на підставі відомостей, поданих керівником відповідного закладу, установи, капітаном судна, командиром військової частини (формування). Зазначені відомості подаються не пізніш як за вісім днів до дня голосування в одному примірнику за підписом керівника закладу, установи, капітана судна, командира військової частини (формування) і засвідчуються відповідною печаткою. Після складення списку виборців на такій виборчій дільниці дільнична виборча комісія невідкладно передає відомості про виборців,

включених до цього списку, органу ведення Державного реєстру виборців за своїм місцезнаходженням.

10. Виборець має право особисто звернутися із заявою до дільничної виборчої комісії спеціальної виборчої дільниці або безпосередньо до суду щодо уточнення списку виборців.

11. Заява, зазначена у **частині десятій** цієї статті, може бути подана до відповідної дільничної виборчої комісії не пізніше як за два дні до дня голосування. Така заява розглядається виборчою комісією невідкладно. За результатом розгляду заяви дільнична виборча комісія зобов'язана прийняти рішення про внесення зміни до списку виборців або мотивоване рішення про відмову у задоволенні заяви. Копія рішення видається виборцю у день його прийняття. Заява, подана до виборчої комісії після зазначеного строку, залишається без розгляду.

12. Адміністративний позов про уточнення списку виборців може бути поданий до суду у порядку і строки, встановлені [Кодексом адміністративного судочинства України](#).

13. При внесенні змін до списку виборців на спеціальній виборчій дільниці дільнична виборча комісія спеціальної виборчої дільниці невідкладно передає відомості про виборців, включених до списку виборців або виключених зі списку, відповідному органу ведення Державного реєстру виборців.

14. У разі отримання таких відомостей менш як за п'ять днів до дня голосування та виявлення кратного включення виборця до списку виборців на іншій виборчій дільниці орган ведення Державного реєстру виборців невідкладно повідомляє про це відповідну дільничну виборчу комісію.

15. Члени дільничної виборчої комісії спеціальної виборчої дільниці, які мають право голосу на відповідних виборах, включаються до списку виборців на цій виборчій дільниці на підставі рішення відповідної виборчої комісії щодо утворення дільничної виборчої комісії цієї спеціальної виборчої дільниці.

16. У день, що передує дню голосування, після внесення змін відповідно до цієї статті список виборців на спеціальній виборчій дільниці закривається шляхом закреслення незаповнених граф списку виборців для внесення прізвищ виборців таким чином, щоб унеможливити внесення до списку додаткових виборців, підписується головою або заступником голови і секретарем дільничної виборчої комісії та скріплюється печаткою дільничної виборчої комісії.

17. У день голосування зміни до уточненого списку виборців не вносяться.

18. Голова або заступник голови чи секретар дільничної виборчої комісії у день голосування виправляють неточності та технічні описки в уточненому списку виборців - неправильне написання прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), дати народження, номери будинку, квартири місця проживання - у разі, якщо, незважаючи на такі технічні описки, є зрозумілим, що до списку виборців на спеціальній виборчій дільниці включено саме того виборця, який прибув для голосування. Таке виправлення засвідчується підписом голови або заступника голови чи секретаря дільничної виборчої комісії у графі "Примітки".

Стаття 46. Порядок складання та уточнення списків виборців на закордонних виборчих дільницях

1. Орган ведення Державного реєстру виборців у Міністерстві закордонних справ України складає попередні списки виборців для кожної закордонної виборчої дільниці відповідно до [Закону України](#) "Про Державний реєстр виборців". Форма попереднього списку виборців встановлюється Центральною виборчою комісією.

2. До попереднього списку виборців на закордонній виборчій дільниці включаються громадяни України, яким виповнилося або на день голосування виповниться 18 років, які мають право голосу на виборах та виборча адреса яких знаходиться за межами України.

Відомості про виборців у списку виборців на закордонній виборчій дільниці зазначаються в порядку, зручному для проведення голосування.

3. Попередній список виборців для закордонної виборчої дільниці передається відповідній дільничній виборчій комісії в електронному вигляді не пізніш як за одинадцять днів до дня голосування.

{Частина третя статті 46 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Дільнична виборча комісія закордонної виборчої дільниці наступного дня після отримання попереднього списку виборців надає його для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії на паперовому носії.

5. Виборець особисто може подати заяву про виправлення неправильностей у попередньому списку виборців на закордонній виборчій дільниці, до якої додаються необхідні документи (копії документів), до відповідної дільничної виборчої комісії не менш як за п'ять днів до дня голосування (за київським часом), що розглядається виборчою комісією протягом одного дня. Заява, подана після зазначеного строку, залишається без розгляду.

6. Заява виборця, зазначена в **частині п'ятій** цієї статті, невідкладно передається через відповідну закордонну дипломатичну установу України органу ведення Державного реєстру виборців у Міністерстві закордонних справ України.

Закордонна дипломатична установа України копію такої заяви також передає органу ведення Державного реєстру виборців у Міністерстві закордонних справ України за допомогою технічних засобів зв'язку.

7. З урахуванням відомостей, поданих відповідно до [Закону України](#) "Про Державний реєстр виборців", за наслідками розгляду заяв виборців орган ведення Державного реєстру виборців у Міністерстві закордонних справ України виготовляє уточнений список виборців.

Уточнені списки виборців передаються відповідним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць не пізніш як за два дні до дня голосування на паперовому носії та в електронному вигляді.

8. У день, що передує дню голосування, після внесення змін відповідно до цієї статті список виборців на закордонній виборчій дільниці закривається шляхом закреслення незаповнених граф списку виборців для внесення прізвищ виборців таким чином, щоб

унеможливити внесення до списку додаткових виборців, підписується головою або заступником голови і секретарем дільничної виборчої комісії та скріплюється печаткою дільничної виборчої комісії.

9. У день голосування зміни до уточненого списку виборців на закордонній виборчій дільниці не вносяться.

10. Голова або заступник голови чи секретар дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці в день голосування виправляють неточності та технічні описки в уточненому списку виборців - неправильне написання прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), дати народження, номера будинку, квартири місця проживання - у разі, якщо, незважаючи на такі технічні описки, є зрозумілим, що до списку виборців включено саме того виборця, який прибув на виборчу дільницю для голосування. Таке виправлення засвідчується підписом голови або заступника голови чи секретаря дільничної виборчої комісії у графі "Примітки".

Розділ VII. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРІВ

Стаття 47. Основні засади інформаційного забезпечення виборів

1. Виборцям, у тому числі з порушеннями зору та слуху, забезпечується можливість доступу до різнобічної, об'єктивної та неупередженої інформації, потрібної для здійснення усвідомленого вільного вибору.

З метою забезпечення доступу до інформації особам з порушенням зору та слуху така інформація може надаватися із використанням доступних форматів у порядку та обсягу, визначених Центральною виборчою комісією.

2. Інформація, що міститься в документах, поданих до відповідної виборчої комісії для реєстрації кандидатів, є відкритою. Окружні та територіальні виборчі комісії в порядку, встановленому цим Кодексом, передають для оприлюднення на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії відомості, зазначені в **частині третій** цієї статті. Така інформація може бути оприлюднена та надана у порядку, визначеному **Законом України "Про доступ до публічної інформації"**.

Територіальні виборчі комісії оприлюднюють інформацію щодо зареєстрованих кандидатів у порядку, передбаченому цим Кодексом, на своїх веб-сайтах (за наявності) або на веб-сайтах відповідних рад чи в інший спосіб, визначений цими комісіями, а також у випадках, передбачених цим Кодексом, передають відомості про кандидатів для оприлюднення на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії в обсягах та порядку, встановлених Центральною виборчою комісією. Інформація щодо зареєстрованих кандидатів може оприлюднюватися на офіційних веб-сайтах відповідних регіональних або територіальних представництв Центральної виборчої комісії у разі їх утворення.

{Частину другу статті 47 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. При проведенні виборів Центральна виборча комісія оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті у вигляді набору даних, організованого у форматі, що дозволяє його автоматизоване оброблення електронними засобами (машинозчитування) з метою повторного використання, такі відомості про кожного кандидата, зареєстрованого для

участі у відповідних виборах: прізвище, власне ім'я (всі власні імена) та по батькові (за наявності), число, місяць, рік і місце народження, громадянство, час проживання на території України (крім кандидатів, зареєстрованих для участі в місцевих виборах), відомості про посаду (заняття), місце роботи, партійність, місце проживання, наявність чи відсутність судимості, суб'єкт висування кожного кандидата, передвиборні програми кандидатів чи суб'єктів їх висування, а при проведенні загальнонаціональних виборів - також автобіографію кандидата, подану до Центральної виборчої комісії.

{Частина третя статті 47 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Виборчі комісії, засоби масової інформації та інформаційні агентства, органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, об'єднання громадян, інші особи при поширенні інформації про вибори, яка не є передвиборною агітацією відповідно до статті 51 цього Кодексу, зобов'язані дотримуватися об'єктивності, неупередженості, збалансованості, достовірності, повноти і точності інформації, уникати дискримінації та сексизму.

Стаття 48. Загальне інформаційне забезпечення виборів

1. Загальне інформаційне забезпечення виборів включає інформування виборців про:

- 1) виборчі права громадян та способи їх здійснення і захисту;
- 2) можливість та процедури перевірки включення себе та інших виборців до Державного реєстру виборців та списків виборців на виборчих дільницях;
- 3) можливість та порядок зміни виборцю місця голосування (виборчої дільниці) без зміни виборчої адреси;
- 4) адресу місцезнаходження окружної та дільничної виборчих комісій виборчої дільниці, до якої належить виборча адреса виборця;
- 5) адресу приміщення для голосування, дату та час голосування;
- 6) підстави та процедури отримання можливості голосувати за місцем перебування;
- 7) процедуру голосування та спосіб заповнення виборчого бюлетеня;
- 8) право на оскарження порушень своїх виборчих прав та способи здійснення цього права;
- 9) відповідальність за порушення законодавства про вибори;
- 10) інші питання реалізації виборчих прав громадян.

2. Центральна виборча комісія не пізніше як на другий день виборчого процесу оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті інформацію, що стосується загального інформаційного забезпечення відповідних виборів та забезпечує її актуальність.

{Частина друга статті 48 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. З метою забезпечення належної поінформованості виборців Центральна виборча комісія, відповідна територіальна виборча комісія забезпечують виготовлення плакатів, що роз'яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори. Форма, розмір, текст та поліграфічне виконання плакатів, а також порядок їх виготовлення та передачі дільничним виборчим комісіям встановлюються Центральною виборчою комісією.

4. Центральна виборча комісія за рахунок коштів державного бюджету може виготовляти та розповсюджувати, у тому числі за допомогою електронних (аудіовізуальних) та друкованих засобів масової інформації, інформаційні матеріали, що належать до загального інформаційного забезпечення виборів.

5. На розповсюдження інформаційних матеріалів, що належать до загального інформаційного забезпечення виборів, поширюється законодавство про соціальну рекламу.

Стаття 49. Засади участі засобів масової інформації та інформаційних агентств в інформаційному забезпеченні виборів

1. Під час виборчого процесу засоби масової інформації розміщують інформаційні матеріали на замовлення виборчих комісій або регіональних чи територіальних представництв Центральної виборчої комісії на підставі відповідних договорів.

{Частина перша статті 49 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Інформаційні агентства та засоби масової інформації поширюють повідомлення про перебіг виборчого процесу, події, пов'язані з виборами, базуючись на засадах достовірності, повноти і точності, об'єктивності інформації та її неупередженого подання.

Інформаційні агентства, засоби масової інформації, що поширюють повідомлення про перебіг виборчого процесу, події, пов'язані з виборами, не можуть допускати замовчування суспільно необхідної інформації, що стосується цих подій, якщо вона була їм відома на момент поширення інформації. Інформаційні агентства, засоби масової інформації зобов'язані поширювати інформацію про вибори відповідно до фактів, не допускаючи перекручування інформації. Засоби масової інформації та інформаційні агентства повинні намагатися отримувати інформацію про події, пов'язані з виборами, з двох і більше джерел, віддаючи перевагу першоджерелам.

Телерадіоорганізації самостійно визначають кількість ефірного часу, присвяченого висвітленню фактів та подій, пов'язаних з виборчим процесом. У зазначених матеріалах телерадіоорганізаціям заборонено виокремлювати у своєму ставленні певних суб'єктів виборчого процесу чи надавати їм привілеї.

Засоби масової інформації мають збалансовано висвітлювати коментарі кандидатів, партій (організацій партій) - суб'єктів виборчого процесу щодо подій, пов'язаних із виборами.

3. Телерадіоорганізації мають право створювати та поширювати у прямому ефірі передачі за участю кандидатів, представників партій (організацій партій) - суб'єктів виборчого процесу, їх уповноважених, довірених осіб у формі передвиборних дебатів чи дискусій. Такі передачі повинні бути організовані у цикл передач однакового формату з метою дотримання принципу рівних умов та рівного доступу.

Телерадіоорганізація, яка має намір поширювати зазначені передачі, оприлюднює відповідну пропозицію, в якій зазначаються формат передачі, строк, протягом якого необхідно надати згоду на участь у передачі, та вартість участі у такій передачі.

Формат передачі (циклу передач) включає: порядок визначення учасників передачі за участю представників двох або більше кандидатів чи партій - за згодою учасників, за жеребкуванням тощо; тривалість передачі та обсяг ефірного часу, що надається для виступів кожному з учасників; наявність інших присутніх у студії під час передачі (експерти, журналісти, аудиторія в студії тощо), їх роль та порядок їх обрання чи визначення; регламент та правила поведінки учасників передачі; тема обговорення або порядок її визначення; умови поширення під час передачі іншої інформації (результатів опитування думки громадян, інтерактивного голосування, статистичних відомостей, освітньої та довідкової інформації, концертних виступів тощо); інші умови створення передачі.

Вартість участі у передачі є однаковою для всіх суб'єктів виборчого процесу і визначається відповідно до обсягу ефірного часу, що надається кожному з учасників передачі.

Обсяг ефірного часу, що надається учасникам передачі для участі в дискусії або для відповіді на запитання, повинен визначатися за однаковими правилами.

4. Нагляд за дотриманням вимог цього Кодексу в частині участі засобів масової інформації та інформаційних агентств в інформаційному забезпеченні виборів, а також при проведенні передвиборної агітації, здійснює Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення (стосовно електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації) та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику в інформаційній та видавничій сферах (стосовно друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств).

{Абзац перший частини четвертої статті 49 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-ІХ від 16.07.2020}

При здійсненні такого нагляду можуть використовуватися матеріали моніторингу, надані громадськими організаціями, зареєстрованими у встановленому законом порядку, до статутної діяльності яких належать питання виборчого процесу та спостереження за ним.

У разі виявлення порушень за результатами здійснення такого нагляду Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику в інформаційній та видавничій сферах, інформують про це Центральну виборчу комісію або відповідну окружну чи територіальну виборчу комісію, вживають заходів, передбачених законодавством.

{Абзац третій частини четвертої статті 49 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-ІХ від 16.07.2020}

Стаття 50. Особливості поширення інформації про результати опитування громадської думки, пов'язаного з виборами

1. Підприємства, заклади, установи та організації, що проводять опитування громадської думки, мають право оприлюднювати результати такого опитування,

пов'язаного з виборами, з обов'язковим зазначенням часу його проведення, території, яку охоплювало опитування, розміру та способу формування соціологічної вибірки опитаних, методу опитування, точного формулювання питань, можливої статистичної похибки, замовників опитування.

2. Інформаційні агентства, засоби масової інформації у разі поширення результатів опитування громадської думки, пов'язаного з виборами, зобов'язані зазначати повну назву організації, що проводила опитування, замовників опитування, а також інші відомості, зазначені у **частині першій** цієї статті. Дія положення цієї частини поширюється на випадки поширення засобами масової інформації, інформаційними агентствами результатів опитування громадської думки, пов'язаного з виборами, в мережі Інтернет.

3. Забороняється оприлюднення чи поширення в інший спосіб результатів опитування громадської думки, пов'язаного з виборами, у тому числі щодо кандидатів, партій (організацій партій) - суб'єктів виборчого процесу, протягом останніх двох днів перед днем голосування.

{Частина третя статті 50 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Забороняється оприлюднення в день голосування результатів опитування виборців щодо їх волевиявлення під час голосування до закінчення голосування.

5. Способи проведення опитувань виборців щодо їх волевиявлення під час голосування повинні забезпечувати збереження таємниці голосування опитаного виборця.

6. У разі оприлюднення телерадіоорганізацією результатів інтерактивного опитування аудиторії, що проводиться під час передачі, пов'язаної з виборами, або за участю кандидатів, представників партій (організацій партій) - суб'єктів виборчого процесу, учасникам передачі забороняється коментувати результати таких опитувань або іншим чином посилатися на них. Протягом всього часу оприлюднення результатів інтерактивного опитування аудиторії повинно супроводжувати текстове повідомлення "Це опитування відображає думку лише цієї аудиторії", яке має демонструватися на екрані (для телепередач) у формі, сприйнятній для глядача, чи бути озвученим (для радіопередач) чітким текстом диктора або ведучого передачі безпосередньо перед і після оприлюднення зазначених результатів.

Розділ VIII. ПЕРЕДВИБОРНА АГІТАЦІЯ

Стаття 51. Форми і засоби передвиборної агітації

1. Передвиборна агітація - це здійснення будь-якої діяльності з метою спонукання виборців голосувати за або не голосувати за певного кандидата, партію (організацію партії) - суб'єктів виборчого процесу. Передвиборна агітація може здійснюватися у будь-якій формі та будь-якими засобами, що не суперечать **Конституції України** та законам України.

Передвиборна агітація може проводитися у таких формах:

- 1) проведення зборів громадян, інших зустрічей з виборцями;
- 2) проведення мітингів, походів, демонстрацій;

3) проведення публічних дебатів, дискусій, "круглих столів", прес-конференцій щодо положень передвиборних програм та політичної діяльності кандидатів, партій (організацій партій) - суб'єктів виборчого процесу;

4) оприлюднення в друкованих та аудіовізуальних (електронних) засобах масової інформації політичної реклами, виступів, інтерв'ю, нарисів, відеофільмів, аудіо- та відеокліпів, інших публікацій та повідомлень;

5) розповсюдження виборчих листівок, плакатів та інших друкованих агітаційних матеріалів чи друкованих видань, в яких розміщено матеріали передвиборної агітації;

6) розміщення друкованих агітаційних матеріалів чи політичної реклами на носіях зовнішньої реклами;

7) проведення концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрації фільмів та телепередач, проведення інших публічних заходів за підтримки кандидата, партії (організації партії) - суб'єкта виборчого процесу, а також оприлюднення інформації про таку підтримку;

8) публічні заклики голосувати за або не голосувати за кандидата, партію (організацію партії) - суб'єкта виборчого процесу або публічні оцінки їхньої діяльності;

9) встановлення агітаційних наметів;

10) в інших формах, що не суперечать [Конституції України](#) та законам України.

2. Громадяни України мають право вільно і всебічно обговорювати передвиборні програми кандидатів, партій (організацій партій) - суб'єктів виборчого процесу, політичні, ділові та особисті якості кандидатів, вести агітацію за або проти кандидатів, партій (організацій партій).

3. До передвиборної агітації не належать офіційні повідомлення в період виборчого процесу (без коментарів, які можуть мати агітаційний характер, а також відео-, аудіозаписів, кінозйомок, фотоілюстрацій) про дії кандидатів, пов'язані з виконанням ними посадових (службових) повноважень, передбачених [Конституцією України](#) або законами України.

4. Передвиборна агітація здійснюється за рахунок коштів виборчих фондів кандидатів, партій (організацій партій) - суб'єктів виборчого процесу, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Підтримка кандидатами (кандидатом), партією (організацією партії) - суб'єктом виборчого процесу від свого імені чи від імені висунутого ним кандидата (кандидатів) проведення концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрації фільмів, телепередач, проведення інших публічних заходів, а також проведення зазначених публічних заходів на підтримку кандидата (кандидатів), суб'єкта їх висування може здійснюватися лише у разі повного фінансування таких заходів із коштів виборчого фонду відповідного суб'єкта виборчого процесу.

{Абзац другого частини четвертої статті 51 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Прихована передвиборна агітація, а також розміщення або поширення матеріалів передвиборної агітації, не позначеної відповідно до вимог цього Кодексу, забороняються. Реклама друкованих видань (газет, журналів, книг), інших товарів та послуг з використанням прізвищ чи зображень (портретів) кандидатів, назв чи символіки політичних партій - суб'єктів виборчого процесу вважається передвиборною агітацією. До передвиборної агітації також належить використання символіки (гімну, прапора, розпізнавального знака, девізу) або логотипів партії - суб'єкта відповідного виборчого процесу, використання передвиборних слоганів, гасел кандидатів, партій (організацій партій) - суб'єктів відповідного виборчого процесу, а так само повідомлення про проведення видовищних чи інших публічних заходів на підтримку партії, кандидата або про підтримку зазначених заходів кандидатами, партіями (організаціями партій) - суб'єктами відповідного виборчого процесу, а також привернення уваги до участі у таких заходах партій чи певних осіб як кандидатів.

6. Офіційні повідомлення в період виборчого процесу про дії кандидатів, які є посадовими особами органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим чи органів місцевого самоврядування, пов'язані з виконанням ними посадових (службових) повноважень, передбачених [Конституцією України](#) та законами України, і підготовлені у порядку, передбаченому [Законом України](#) "Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації", не належать до передвиборної агітації. Такі офіційні повідомлення не повинні містити коментарів агітаційного характеру, а також відео-, аудіозаписів, кінозйомок, фотоілюстрацій про дії зазначених осіб як кандидатів.

У таких повідомленнях забороняється згадка про участь у виборах відповідних осіб чи про наміри щодо їхньої діяльності у разі обрання.

7. Кандидат, партія (організація партії) - суб'єкт виборчого процесу має право на договірній основі за рахунок коштів власного виборчого фонду орендувати будинки і приміщення усіх форм власності для проведення зборів, дебатів, дискусій та інших публічних заходів передвиборної агітації.

8. У разі якщо будинок (приміщення) незалежно від форми власності було надано для проведення публічного заходу чи передвиборної агітації за одного кандидата, партію (організацію партії), власник (володар, користувач) цього будинку (приміщення) не має права відмовити в його наданні на тих самих умовах іншому кандидату, іншій партії (організації партії). Зазначена вимога не стосується приміщень, що перебувають у власності чи постійному користуванні кандидатів, партій (організацій партій) - суб'єктів виборчого процесу.

Юридичні та фізичні особи - розповсюджувачі зовнішньої реклами, які надають рекламні засоби (носії зовнішньої реклами) для розміщення агітаційних матеріалів (політичної реклами), повинні забезпечити рівний доступ та рівні умови для кандидатів, партій (організацій партій) - суб'єктів виборчого процесу.

9. Інформаційні агентства надають приміщення для проведення прес-конференцій кандидатам, суб'єктам їх висування на умовах рівного доступу та рівної оплати. Суб'єкт виборчого процесу здійснює оплату за використання приміщення для проведення прес-конференцій, наданого інформаційним агентством, за рахунок коштів свого виборчого

фонду. Без укладання договору і попередньої оплати з відповідного виборчого фонду приміщення для проведення прес-конференцій не надається.

10. Кандидати, партії (організації партій) - суб'єкти виборчого процесу сприяють доступу виборців до агітаційних матеріалів без дискримінації, зокрема шляхом виготовлення друкованих та аудіовізуальних матеріалів у доступних форматах, приведення офіційних веб-сайтів у відповідність із стандартами доступності, а також в інший спосіб, не заборонений законодавством.

{Частина десята статті 51 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 52. Строки проведення передвиборної агітації

1. Передвиборна агітація розпочинається кандидатом, партією (організацією партії) наступного дня після дня прийняття виборчою комісією рішення про реєстрацію кандидата (кандидатів) і закінчується о 24 годині останньої п'ятниці перед днем голосування.

2. Агітація перед повторним голосуванням розпочинається з дня, наступного після дня призначення повторного голосування, і закінчується о 24 годині останньої п'ятниці перед днем повторного голосування.

3. Передвиборна агітація у період виборчого процесу поза строками, встановленими у цій статті, забороняється.

Передвиборна агітація напередодні дня голосування та в день голосування забороняється. У цей час забороняється також проведення масових акцій (зборів, мітингів, походів, демонстрацій) від імені кандидата, партії (організації партії), розповсюдження агітаційних матеріалів, демонстрація фільмів, телепередач, проведення концертів, вистав, спортивних змагань тощо за участю кандидатів, партій (організацій партій), а також публічні оголошення про підтримку кандидатом, партією (організацією партії) проведення концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрації фільмів, телепередач чи інших публічних заходів.

Стаття 53. Матеріали передвиборної агітації

1. Кандидат, партія (організація партії) - суб'єкти виборчого процесу можуть на власний розсуд виготовляти матеріали передвиборної агітації за рахунок і в межах коштів свого виборчого фонду. Кандидат, партія (організація партії) - суб'єкт виборчого процесу можуть також виготовляти друковані матеріали передвиборної агітації з використанням обладнання, що їм належить. Відомості, що містяться у таких матеріалах, повинні відповідати вимогам законодавства.

2. Друковані матеріали передвиборної агітації повинні містити відомості про підприємство, що здійснило друк, або інформацію, що друк здійснено з використанням обладнання відповідного кандидата або партії (організації партії), яка висунула кандидата (кандидатів), їх тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск, та замовника відповідних матеріалів.

3. Місцеві органи виконавчої влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування не пізніше як у перший день виборчого процесу відповідних

виборів відводять місця та обладнують стенди, дошки оголошень у людних місцях для розміщення матеріалів передвиборної агітації.

Стаття 54. Загальний порядок використання засобів масової інформації

1. Передвиборна агітація з використанням засобів масової інформації проводиться з дотриманням принципу рівних умов та в порядку, передбаченому цим Кодексом.

2. Передвиборна агітація у засобах масової інформації за рахунок коштів виборчого фонду кандидата, партії (організації партії) - суб'єкта виборчого процесу здійснюється на умовах рівної оплати за одиницю друкованої площі та одиницю ефірного часу і обмежується лише граничним розміром витрат виборчого фонду.

3. Розцінки вартості одиниці друкованої площі та одиниці ефірного часу для проведення передвиборної агітації за рахунок коштів виборчих фондів встановлюються відповідним засобом масової інформації не пізніше як у перший день виборчого процесу відповідних виборів. При цьому засоби масової інформації можуть розрахувати такі розцінки вартості одиниці друкованої площі чи одиниці ефірного часу окремо для робочих днів і окремо для вихідних та святкових днів, а також окремо для різних за кількістю потенційної аудиторії періодів ефірного часу чи друкованої площі.

Розцінки вартості одиниці друкованої площі та одиниці ефірного часу для проведення передвиборної агітації не можуть змінюватися протягом виборчого процесу. Засіб масової інформації не може надавати знижку на оплату окремому кандидату, партії (організації партії) - суб'єкту виборчого процесу.

4. Засіб масової інформації, який надав ефірний час або друковану площу одному кандидату, партії (організації партії) - суб'єкту виборчого процесу, не може відмовити у наданні ефірного часу чи друкованої площі на тих самих умовах іншому кандидату, партії (організації партії). Ця вимога не поширюється на засоби масової інформації, засновниками (власниками) яких є партії (організації партії) - суб'єкти виборчого процесу.

Стаття 55. Порядок використання електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації

1. Телерадіоорганізації, які мають намір розмішувати матеріали передвиборної агітації, зобов'язані не пізніше як на третій день після початку виборчого процесу відповідних виборів опублікувати в друкованих засобах масової інформації розцінки вартості однієї хвилини (секунди) ефірного часу. Телерадіоорганізації, які ведуть мовлення на загальнонаціональних каналах, здійснюють таку публікацію в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр", регіональні та місцеві телерадіоорганізації - у відповідних регіональних та місцевих друкованих засобах масової інформації.

У разі неопублікування розцінок вартості ефірного часу в зазначені строки розміщення агітаційних матеріалів в ефірі відповідної телерадіоорганізації забороняється.

{Частина перша статті 55 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Протягом 20 хвилин до і після теле-, радіотрансляції передвиборної агітаційної теле-, радіопрограми кандидата, партії (організації партії) забороняється у будь-якій формі

коментувати чи оцінювати зміст передвиборної агітаційної програми, надавати будь-яку інформацію щодо відповідних кандидата, партії (організації партії).

3. Ефірний час за рахунок коштів виборчого фонду кандидата, партії (організації партії) надається на підставі угоди, що укладається між розпорядником поточного рахунку виборчого фонду кандидата, партії (організації партії) та телерадіоорганізацією. Без укладення такої угоди та надходження коштів на рахунок телерадіоорганізації надання ефірного часу забороняється.

4. Телерадіоорганізації зобов'язані здійснювати аудіо-, відеозапис усіх передач, що містять передвиборну агітацію, і зберігати відповідні матеріали протягом тридцяти днів після офіційного оголошення (офіційного оприлюднення) результатів виборів.

{Частина четверта статті 55 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Телерадіоорганізації за письмовими запитами Центральної виборчої комісії, територіальної виборчої комісії, Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення зобов'язані надавати всю інформацію про виділення ефірного часу для проведення передвиборної агітації, а в разі необхідності - копії відповідних угод, платіжних документів та аудіо-, відеозаписи передач на відповідних носіях інформації.

6. Замовниками політичної реклами, що поширюється за рахунок коштів виборчих фондів кандидатів, партій (організацій партій) під час виборчого процесу для показу телерадіоорганізаціями, можуть бути лише відповідні кандидати, партії (організації партії). Протягом демонстрації політичної реклами, що поширюється за рахунок коштів виборчого фонду партії (організації партії), обов'язково демонструється прізвище, ім'я та по батькові або найменування замовника у формі текстового повідомлення, яке має бути виконане контрастним кольором до фону, займати не менше 15 відсотків площі екрана та бути сприйнятним для глядача.

7. Матеріали передвиборної агітації з використанням електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації повинні титруватися та/або перекладатися на українську жестову мову з метою забезпечення їх доступності для осіб з порушеннями зору та слуху з урахуванням вимог, встановлених Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення.

Стаття 56. Порядок використання друкованих засобів масової інформації

1. Кандидат, партія (організація партії) - суб'єкти виборчого процесу мають право за рахунок коштів власного виборчого фонду публікувати агітаційні матеріали в друкованих засобах масової інформації.

2. Агітаційні матеріали, зазначені у **частині першій** цієї статті, публікуються на підставі угоди, що укладається між розпорядником поточного рахунку виборчого фонду кандидата, партії (організації партії) та редакцією друкованого засобу масової інформації. Без укладення угоди та надходження коштів на рахунок редакції друкованого засобу масової інформації публікація таких матеріалів забороняється.

3. Редакції друкованих засобів масової інформації усіх форм власності за письмовими запитами Центральної виборчої комісії, територіальної виборчої комісії зобов'язані

надавати їм інформацію про використання друкованої площі для розміщення агітаційних матеріалів кандидатів, партій (організацій партій), а в разі необхідності - надсилати копії відповідних угод, платіжних документів та відповідні публікації.

4. Друковані засоби масової інформації, які мають намір розміщувати матеріали передвиборної агітації, зобов'язані не пізніше як на третій день після початку виборчого процесу відповідних виборів опублікувати розцінки одиниці вартості друкованої площі. Загальнодержавні друковані засоби масової інформації здійснюють таку публікацію в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр", а регіональні та місцеві - у відповідних друкованих засобах масової інформації.

У разі неопублікування розцінок вартості друкованої площі в зазначені строки розміщення агітаційних матеріалів у відповідних друкованих засобах масової інформації забороняється.

{Частина четверта статті 56 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 57. Обмеження щодо ведення передвиборної агітації

1. Участь у передвиборній агітації забороняється:

1) іноземцям та особам без громадянства, у тому числі шляхом журналістської діяльності чи у формі участі у концертах, виставах, спортивних змаганнях, інших публічних заходах, що проводяться на підтримку чи за підтримки кандидата (кандидатів) чи суб'єкта їх висування;

2) органам виконавчої влади, органам влади Автономної Республіки Крим та органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам і судам, їх посадовим і службовим особам у робочий час (крім випадків, якщо така особа є кандидатом на відповідних виборах);

3) членам виборчих комісій під час виконання обов'язків членів виборчих комісій на строк здійснення повноважень.

Забороняється проведення агітаційних заходів, розповсюдження матеріалів передвиборної агітації, демонстрація агітаційних фільмів чи кліпів, розповсюдження виборчих листівок, плакатів, інших друкованих агітаційних матеріалів чи друкованих видань, у яких розміщено матеріали передвиборної агітації, публічні заклики голосувати за чи не голосувати за партії - суб'єктів виборчого процесу, кандидатів на відповідних виборах або публічна оцінка діяльності таких партій чи кандидатів, під час проведення заходів, організованих органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, державними чи комунальними підприємствами, закладами, установами, організаціями.

2. У військових частинах (формуваннях), в установах виконання покарань і слідчих ізоляторах передвиборна агітація обмежується. Відвідування військових частин (формувань), установ виконання покарань і слідчих ізоляторів окремими кандидатами чи їх довіреними особами, представниками або уповноваженими особами партій (організацій партій) забороняється. Зустрічі таких осіб з виборцями організовуються відповідними окружними виборчими комісіями разом з командирами військових частин (формувань) або керівниками установ виконання покарань і слідчих ізоляторів з обов'язковим

повідомленням не пізніш як за три дні до дня зустрічі всіх довірених осіб кандидатів, уповноважених осіб партій (організацій партій) у відповідному територіальному виборчому окрузі.

3. Поширення у будь-якій формі матеріалів, що містять заклики до ліквідації незалежності України, зміни конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підриву її безпеки, незаконного захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства та розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, забороняється.

4. Засобам масової інформації, їх посадовим та службовим особам і творчим працівникам під час виборчого процесу у своїх матеріалах і передачах, не обумовлених угодами, укладеними відповідно до вимог **частини третьої** статті 55 і **частини другої** статті 56 цього Кодексу, забороняється агітувати за або проти кандидатів, партій (організацій партій), оцінювати їхні передвиборні програми або надавати їм перевагу в будь-якій формі.

5. Забороняється поширення завідомо неправдивих відомостей про кандидата, партію (організацію партії) - суб'єктів виборчого процесу. Засіб масової інформації, що оприлюднив інформацію, яку кандидат, партія (організація партії) вважають явно недостовірною, не пізніш як через три дні після дня оприлюднення таких матеріалів, але не пізніш як за два дні до дня виборів зобов'язаний надати кандидату, партії (організації партії), стосовно яких поширено недостовірні відомості, на їхню вимогу можливість спростувати такі матеріали: надати такий самий ефірний час відповідно на телебаченні чи радіо або опублікувати в друкованому засобі масової інформації наданий кандидатом чи партією (організацією партії) матеріал, який має бути набраний таким самим шрифтом і розміщений під рубрикою "Спростування" на тому самому місці шпальти в обсязі не меншому, ніж обсяг повідомлення, що спростовується. Спростування повинно містити посилання на відповідну публікацію в друкованому засобі масової інформації, передачу на телебаченні або радіо та на факти, що спростовуються. Спростування має бути оприлюднено без додатків, коментарів і скорочень та здійснюється за рахунок коштів засобу масової інформації.

6. Забороняється проведення передвиборної агітації або надання виборцям, закладам, установам, організаціям незалежно від їх підпорядкування та форми власності грошей, подарункових сертифікатів, продуктів харчування та спиртних напоїв, товарів (крім матеріалів передвиборної агітації, виготовлених за рахунок виборчого фонду, що містять візуальні зображення партійної символіки та брендування виборчої кампанії, згадування імені або зображення кандидата, який балотується на виборах, такі як плакати, листівки, календарі, блокноти, ручки, запальнички, сірники, значки, бейджі, USB-флешки, вимпели, прапори, книги, пакети, футболки, кепки, шарфи, парасолі та інші матеріали передвиборної агітації, вартість яких не перевищує 6 відсотків неоподаткованого мінімуму доходів громадян), пільг, переваг, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерейних білетів, інших матеріальних та нематеріальних активів, у тому числі від імені благодійних організацій, засновниками або членами яких є кандидат (кандидати), партія (місцева організація партії), та інших благодійних організацій, що супроводжується закликами або пропозиціями голосувати чи не голосувати за певного кандидата (кандидатів), партію (місцеву

організацію партії) або згадуванням імені кандидата, назви партії (місцевої організації партії), символіки партії.

Передвиборна агітація або надання виборцям, закладам, установам, організаціям незалежно від їх підпорядкування та форми власності грошей, продуктів харчування та спиртних напоїв, товарів (крім матеріалів передвиборної агітації, виготовлених за рахунок виборчого фонду, що містять візуальні зображення партійної символіки та брендування виборчої кампанії, згадування імені або зображення кандидата, який балотується на виборах, такі як плакати, листівки, календарі, блокноти, ручки, запальнички, сірники, значки, бейджі, USB-флешки, вимпели, прапори, книги, пакети, футболки, кепки, шарфи, парасолі та інші матеріали передвиборної агітації, вартість яких не перевищує 6 відсотків неоподаткованого мінімуму доходів громадян), пільг, переваг, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерейних білетів, інших матеріальних та нематеріальних активів, що супроводжується закликами або пропозиціями голосувати чи не голосувати за певного кандидата (кандидатів), згадуванням імені такого кандидата (кандидатів) або партійної символіки, вважається підкупом виборців.

{Частина шоста статті 57 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Центральна виборча комісія не пізніш як на десятий день після початку виборчого процесу загальнодержавних виборів, чергових місцевих виборів розміщує на своєму офіційному веб-сайті роз'яснення щодо заборони надання грошових коштів чи безоплатно або на пільгових умовах товарів, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерей, інших матеріальних цінностей (непрямого підкупу).

{Частина сьома статті 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Включення до інформаційних теле-, радіопрограм передвиборних агітаційних матеріалів кандидатів, партій (організацій партій) або політичної реклами забороняється. Політична реклама повинна бути відокремлена від інших матеріалів і позначена як така.

9. Забороняється переривати передачі передвиборних програм кандидатів, партій (організацій партій) рекламою товарів, робіт, послуг та іншими повідомленнями. Забороняється розміщення політичної реклами в одному блоці з комерційною чи соціальною рекламою або використання комерційної чи соціальної реклами для здійснення передвиборної агітації у будь-якій формі.

10. Забороняється проведення передвиборної агітації в іноземних засобах масової інформації, що діють на території України.

11. Забороняється розміщення друкованих передвиборних агітаційних матеріалів, політичної реклами та повідомлень про перебіг виборчого процесу на пам'ятках архітектури, а також у місцях, де такі матеріали можуть перешкоджати безпеці дорожнього руху.

12. Кандидатам на відповідних виборах, які займають посади, у тому числі за сумісництвом, в органах виконавчої влади, органах влади Автономної Республіки Крим та органах місцевого самоврядування, державних, комунальних підприємствах, закладах, установах, організаціях, військових частинах (формуваннях), забороняється залучати для передвиборної агітації або використовувати для будь-якої роботи, пов'язаної з проведенням

передвиборної агітації, підлеглих їм осіб, службовий транспорт, зв'язок, устаткування, приміщення, інші об'єкти та ресурси за місцем роботи, а також використовувати службові чи виробничі наради, збори колективу для проведення передвиборної агітації.

13. Забороняється виготовлення та поширення друкованих передвиборних агітаційних матеріалів, що не містять відомостей про підприємство, яке здійснило друк, тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск, та замовника таких матеріалів.

14. Публікація агітаційних матеріалів у засобах масової інформації, поширення виборчих листівок, розклеювання виборчих плакатів, публічні заклики голосувати за чи проти кандидатів, партій (організацій партій), розповсюдження політичної реклами з часу припинення передвиборної агітації забороняються. Передвиборні агітаційні матеріали знімаються з 24 години останньої п'ятниці, що передує дню виборів чи дню повторного голосування, відповідними службами місцевих органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування.

15. Забороняється використання приміщень, в яких розташовуються органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування, для проведення заходів передвиборної агітації.

16. Забороняється розміщення агітаційних матеріалів та політичної реклами на будинках і в приміщеннях органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій державної та комунальної власності.

17. Розміщення матеріалів передвиборної агітації у транспортних засобах громадського користування та на їх зовнішній поверхні, у тому числі таксі, розміщення таких матеріалів у приміщеннях та на будівлях станцій метрополітену, автобусних та залізничних вокзалів, портів та аеропортів, зупинках громадського транспорту, а також розповсюдження матеріалів передвиборної агітації через телерадіотрансляційні або інші інформаційні мережі сповіщення пасажирів та інформаційні табло у приміщеннях станцій та вагонах метрополітену, автобусних та залізничних вокзалів, портів та аеропортів, на зупинках громадського транспорту, на проїзних разових, місячних чи інших квитках забороняється.

18. У разі надходження до Центральної виборчої комісії, окружної або територіальної виборчої комісії заяви чи іншого повідомлення про порушення, що мають ознаки вчинення кримінального чи адміністративного правопорушення, відповідна виборча комісія невідкладно надсилає зазначене повідомлення до відповідних правоохоронних органів.

19. Суб'єкти у сфері медіа не несуть відповідальності за зміст передвиборної агітації, яка була розміщена відповідно до договору із замовником, крім випадків, передбачених [частиною третьою](#) цієї статті.

{Статтю 57 доповнено частиною дев'ятнадцятою згідно із Законом [№ 2849-IX від 13.12.2022](#)}

Розділ IX. ОФІЦІЙНІ СПОСТЕРІГАЧІ

Стаття 58. Офіційні спостерігачі

1. У виборчому процесі можуть брати участь офіційні спостерігачі від кандидатів, партій (організацій партій) - суб'єктів виборчого процесу, від громадських організацій, яким у порядку, встановленому цим Кодексом, надано дозвіл мати офіційних спостерігачів на відповідних виборах.

Офіційні спостерігачі від іноземних держав та міжнародних організацій можуть вести спостереження за ходом виборчого процесу. Офіційний спостерігач від іноземних держав та міжнародних організацій не є суб'єктом виборчого процесу.

{Абзац другий частини першої статті 58 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Право суб'єкта виборчого процесу мати офіційних спостерігачів визначається цим Кодексом для кожного типу виборів.

3. Офіційним спостерігачем може бути виборець (крім офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій). Офіційним спостерігачем не може бути:

1) особа, яка є громадянином (підданим) держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом;

2) особа, пропозиції стосовно якої ініційовано або внесено державою, визнаною Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом;

3) член виборчої комісії;

4) посадова або службова особа органу виконавчої влади, органів прокуратури або суду, правоохоронних органів, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим чи органів місцевого самоврядування;

5) військовослужбовець, поліцейський, співробітник Служби безпеки України, особа рядового чи начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України;

6) особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу;

7) особа, яка має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого [статтею 111¹](#) Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

{Пункт 7 частини третьої статті 58 із змінами, внесеними згідно із Законами № 720-IX від 17.06.2020, № 2107-IX від 03.03.2022}

4. Повноваження офіційних спостерігачів починаються з дня їх реєстрації відповідною виборчою комісією у порядку, передбаченому цим Кодексом, і припиняються після офіційного оголошення (офіційного оприлюднення) Центральною виборчою комісією, територіальною виборчою комісією результатів відповідних виборів, якщо інше не встановлено цим Кодексом.

У разі проведення повторного голосування офіційні спостерігачі на відповідних виборах продовжують здійснювати свої повноваження під час організації підготовки та

проведення повторного голосування, їхні повноваження припиняються після офіційного оголошення (офіційного оприлюднення) результатів відповідних виборів.

5. Офіційний спостерігач від суб'єкта виборчого процесу, громадської організації здійснює спостереження за виборами у межах відповідного територіального округу, в якому він зареєстрований як спостерігач. Офіційний спостерігач від громадської організації, зареєстрований Центральною виборчою комісією, здійснює спостереження за виборами на всій території загальнодержавного округу.

6. Виборча комісія, яка зареєструвала офіційного спостерігача, може достроково припинити його повноваження у разі встановлення фактів грубого або систематичного порушення ним [Конституції України](#) та законів України. Про припинення повноважень офіційного спостерігача приймається мотивоване рішення.

7. Повноваження офіційного спостерігача від партії (організації партії), кандидата, висунутого партією (організацією партії), вважаються припиненими з моменту втрати відповідною партією (організацією партії) статусу суб'єкта виборчого процесу.

Стаття 59. Офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій

1. Офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій акредитуються Центральною виборчою комісією. Пропозиції щодо їх акредитації подаються до Центральної виборчої комісії не пізніше як за сім днів до дня голосування на загальнодержавних виборах та не пізніше як за десять днів до дня голосування на місцевих виборах безпосередньо або через Міністерство закордонних справ України. [Порядок](#) акредитації офіційних спостерігачів від іноземних держав та міжнародних організацій визначається Центральною виборчою комісією.

{Частина перша статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Громадяни України не можуть бути акредитовані як офіційні спостерігачі від іноземних держав чи міжнародних організацій. Громадяни України або іноземці чи особи без громадянства, які володіють українською мовою, можуть супроводжувати акредитованих офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій на території виборчих дільниць та під час засідань виборчих комісій виключно для виконання функцій перекладача (не більше однієї особи з кожним офіційним спостерігачем).

{Частина друга статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Рішення про акредитацію офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій приймається Центральною виборчою комісією не пізніше як за п'ять днів до дня голосування.

{Частина третя статті 59 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Центральна виборча комісія видає офіційним спостерігачам від іноземних держав, міжнародних організацій посвідчення за встановленою нею формою.

5. Офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій здійснюють свої повноваження на території України.

6. Офіційний спостерігач від іноземної держави, міжнародної організації має право:

1) бути присутнім на зустрічах кандидатів, їх довірених осіб, представників, уповноважених осіб партій (організацій партій) - суб'єктів виборчого процесу з виборцями, на передвиборних зборах, мітингах, засіданнях виборчих комісій;

2) ознайомлюватися з матеріалами передвиборної агітації;

3) бути присутнім із дотриманням вимог цього Кодексу на засіданнях, перебувати у приміщеннях дільничних, окружних, територіальних виборчих комісій, спостерігати з будь-якої відстані за діями членів виборчої комісії, у тому числі під час видачі виборчих бюлетенів виборцям, підрахунку голосів, встановлення підсумків голосування, не заважаючи при цьому членам виборчої комісії фізично;

4) здійснювати фото-, відеозйомку та аудіозапис без порушення при цьому таємниці голосування виборців;

5) після проведення виборів висловлювати свої пропозиції щодо організації проведення відповідних виборів та вдосконалення законодавства України з урахуванням міжнародного досвіду, проводити прес-конференції з дотриманням вимог законодавства України;

6) утворювати разом з іншими спостерігачами від іноземних держав, міжнародних організацій тимчасові групи спостерігачів для координації їхньої діяльності в межах повноважень, передбачених цим Кодексом;

7) отримувати копії протоколів, інших документів у випадках, передбачених цим Кодексом.

7. Офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій здійснюють спостереження за виборчим процесом самостійно і незалежно з урахуванням обмежень, встановлених **частиною десятою** цієї статті.

8. Міністерство закордонних справ України, інші органи виконавчої влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування та виборчі комісії повинні сприяти офіційним спостерігачам від іноземних держав, міжнародних організацій у здійсненні ними своїх повноважень.

9. Фінансове і матеріальне забезпечення діяльності офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій здійснюється за рахунок коштів держав чи організацій, що скерували їх в Україну, або за рахунок власних коштів зазначених спостерігачів.

10. Офіційні спостерігачі від іноземних держав, міжнародних організацій не мають права втручатися у роботу виборчих комісій, чинити дії, що порушують законний хід виборчого процесу або неправомірно перешкоджають членам виборчої комісії здійснювати свої повноваження; заповнювати замість виборця (у тому числі на його прохання) виборчий бюлетень або іншим чином порушувати таємницю голосування та використовувати свій статус у діяльності, не пов'язаний із спостереженням за ходом виборчого процесу. Зазначене обмеження поширюється також на осіб, які відповідно до **частини другої** цієї статті

супроводжують офіційних спостерігачів, під час безпосередньої роботи з офіційним спостерігачем від іноземної держави, міжнародної організації.

Стаття 60. Офіційні спостерігачі від громадських організацій

1. Громадська організація, до статутної діяльності якої належать питання виборчого процесу та спостереження за ним, зареєстрована в установленому законом порядку, може звернутися до Центральної виборчої комісії не пізніш як за п'ятдесят днів до дня голосування на загальнодержавних виборах та не пізніш як за сорок днів - на місцевих виборах з клопотанням про дозвіл мати офіційних спостерігачів під час відповідних виборів.

{Абзац перший частини першої статті 60 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

До клопотання, підписаного керівником громадської організації та засвідченого печаткою організації, додається копія статуту громадської організації, засвідчена в порядку, встановленому **Законом України "Про нотаріат"**, після початку виборчого процесу.

Порядок надання дозволу громадським організаціям мати офіційних спостерігачів під час виборів встановлюється Центральною виборчою комісією.

{Частину першу статті 60 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Центральна виборча комісія не пізніш як на п'ятий день з дня отримання клопотання приймає рішення про надання дозволу громадській організації мати офіційних спостерігачів або про відмову в наданні такого дозволу.

Підставою для відмови у наданні дозволу мати офіційних спостерігачів може бути лише порушення громадською організацією вимог, встановлених **частиною першою** цієї статті. Копія рішення про надання дозволу громадській організації мати офіційних спостерігачів або про відмову в наданні такого дозволу видається представнику громадської організації не пізніше наступного дня після прийняття такого рішення. Громадська організація має право оскаржити до суду рішення про відмову в наданні їй дозволу мати офіційних спостерігачів.

{Абзац другий частини другої статті 60 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Невідкладно після завершення розгляду відповідних клопотань громадських організацій Центральна виборча комісія оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті перелік громадських організацій, яким надано дозвіл мати офіційних спостерігачів на відповідних виборах.

{Частина третя статті 60 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Офіційні спостерігачі від громадської організації у визначених цим Кодексом випадках реєструються Центральною виборчою комісією, відповідною окружною або територіальною виборчою комісією. Реєстрація здійснюється за поданням керівника громадської організації.

У поданні про реєстрацію офіційного спостерігача зазначаються його прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності), число, місяць і рік народження, відомості про громадянство, місце роботи (заняття), займану посаду, місце проживання та адреса житла, номери контактних телефонів, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого [статтею 111¹](#) Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку, а також номер та дата рішення Центральної виборчої комісії про дозвіл громадській організації мати офіційних спостерігачів на відповідних виборах.

{Абзац другий частини четвертої статті 60 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

До подання додаються заява про згоду зазначеної особи бути офіційним спостерігачем від відповідної громадської організації, копія паспорта громадянина України (копія першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копія лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копія першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України).

{Частина четверта статті 60 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Подання про реєстрацію офіційного спостерігача від громадської організації (на паперовому носії та в електронному вигляді) за підписом керівника організації (уповноваженого на підставі довіреності представника громадської організації), що засвідчується печаткою громадської організації, вноситься до Центральної виборчої комісії, відповідної окружної або територіальної виборчої комісії не пізніше як за п'ять днів до дня голосування.

6. Відповідна окружна або територіальна виборча комісія здійснює реєстрацію офіційних спостерігачів у відповідному територіальному окрузі, забезпечує виготовлення та видачу їм посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, не пізніше ніж на третій день після внесення подання.

{Частина шоста статті 60 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Підставою для відмови у реєстрації офіційного спостерігача від громадської організації може бути недотримання вимог, встановлених частинами [четвертою](#) і [п'ятою](#) цієї статті та [частиною третьою](#) статті 58 цього Кодексу.

8. Реєстрацію офіційних спостерігачів від громадських організацій у закордонному виборчому окрузі здійснює Центральна виборча комісія у порядку, встановленому цією статтею.

На загальнодержавних виборах Центральною виборчою комісією у визначеному нею порядку може бути зареєстровано не більше двох офіційних спостерігачів від громадської організації в загальнодержавному окрузі, які здійснюють спостереження за виборами у межах такого округу. Офіційний спостерігач від громадської організації у

загальнодержавному окрузі крім прав, передбачених **частиною дев'ятою** цієї статті, має право із дотриманням вимог цього Кодексу бути присутнім на засіданні Центральної виборчої комісії.

{Частина восьму статті 60 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Офіційний спостерігач від громадської організації має право:

1) бути присутнім із дотриманням вимог цього Кодексу на засіданнях окружної, територіальної (територіальних), дільничних виборчих комісій відповідного територіального виборчого округу;

2) бути присутнім на зустрічах кандидатів, їх довірених осіб, представників, уповноважених осіб партій (організацій партій) - суб'єктів виборчого процесу з виборцями, на передвиборних зборах, мітингах;

3) перебувати на виборчих дільницях під час голосування, спостерігати з будь-якої відстані за діями членів виборчої комісії, у тому числі під час видачі виборчих бюлетенів виборцям і підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці та встановленні підсумків голосування, не заважаючи при цьому членам виборчої комісії фізично;

4) здійснювати фото-, відеозйомку та аудіозапис без порушення при цьому таємниці голосування виборців;

5) бути присутнім під час голосування виборців за місцем їх перебування;

6) звертатися у порядку, встановленому цим Кодексом, до виборчих комісій в межах відповідного територіального округу із заявою чи скаргою щодо усунення порушень цього Кодексу в разі їх виявлення;

7) скласти акт про виявлення порушень цього Кодексу, що підписується ним та не менш як двома виборцями, які засвідчують факт такого порушення, із зазначенням їхніх прізвищ, імен, по батькові, місця проживання та адреси житла, та подати його до відповідної виборчої комісії чи до суду;

8) вживати необхідних заходів у межах законодавства щодо припинення протиправних дій під час голосування та підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці;

9) отримувати копії протоколів та інших документів у випадках, передбачених цим Кодексом;

10) реалізовувати інші права, передбачені цим Кодексом для офіційних спостерігачів.

10. Офіційний спостерігач від громадської організації не має права:

1) втручатися в роботу виборчої комісії, чинити дії, що порушують хід виборчого процесу або перешкоджають членам виборчої комісії здійснювати свої повноваження;

2) заповнювати замість виборця (у тому числі на його прохання) виборчий бюлетень;

3) бути присутнім при заповненні виборцем виборчого бюлетеня у кабіні (кімнаті) для таємного голосування або іншим чином порушувати таємницю голосування.

11. У разі порушення офіційним спостерігачем від громадської організації вимог **частини десятої** цієї статті виборча комісія виносить йому попередження. У разі повторного або грубого порушення вимог частини десятої цієї статті виборча комісія може позбавити офіційного спостерігача від громадської організації права бути присутнім на засіданні виборчої комісії в порядку, встановленому цим Кодексом.

12. Громадська організація має право відкликати свого офіційного спостерігача, звернувшись до відповідної виборчої комісії, яка його зареєструвала, з письмовою заявою про припинення повноважень такого спостерігача, та подати документи для реєстрації іншої особи в порядку, встановленому цим Кодексом.

13. Офіційний спостерігач від громадської організації має право у будь-який час звернутися до виборчої комісії, яка його зареєструвала, із заявою про складення своїх повноважень. На підставі такої заяви виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації офіційного спостерігача, копія якого надається або направляється керівнику відповідної громадської організації.

Розділ X. ПІДГОТОВКА ТА ПРОВЕДЕННЯ ГОЛОСУВАННЯ

Стаття 61. Матеріально-технічне забезпечення підготовки та проведення виборів

1. Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування або інші органи (посадові особи), які відповідно до закону здійснюють їх повноваження, їх посадові та службові особи зобов'язані сприяти виборчим комісіям у реалізації їх повноважень:

1) надавати їм необхідні приміщення для організації їх роботи та проведення голосування відповідно до вимог цього Кодексу та нормативів облаштування таких приміщень, встановлених Центральною виборчою комісією. У виняткових випадках для забезпечення належної організації роботи окружних виборчих комісій, за поданням голів обласних державних адміністрацій, приміщення для таких виборчих комісій можуть надаватися поза межами відповідного територіального округу;

2) забезпечувати охорону приміщень виборчих комісій, а також охорону виборчих бюлетенів та іншої виборчої документації;

{Пункт 2 частини першої статті 61 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3) надавати згідно із встановленими Центральною виборчою комісією нормами транспортні засоби, засоби зв'язку, обладнання, інвентар, оргтехніку, що підлягають поверненню після припинення повноважень виборчих комісій. **Порядок** оплати зазначених послуг та відшкодування встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Органи Національної поліції України зобов'язані не пізніше як за вісім днів до дня виборів забезпечити цілодобову охорону приміщень виборчих комісій, а також у разі необхідності, за зверненням Центральної виборчої комісії, - органів ведення Державного реєстру виборців.

Стаття 62. Приміщення дільничної виборчої комісії та приміщення для голосування

1. Голосування проводиться у спеціально відведених та облаштованих приміщеннях, в яких обладнуються кабінети для таємного голосування та визначаються місця видачі

виборчих бюлетенів і встановлення виборчих скриньок. Обладнання приміщення для голосування покладається на дільничну виборчу комісію.

З метою створення належних умов для особистого голосування виборця з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) такий виборець в приміщенні для голосування забезпечується розумним пристосуванням (допоміжними засобами) у порядку та випадках, визначених Центральною виборчою комісією.

{Частина першу статті 62 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування або інші органи (посадові особи), які відповідно до закону здійснюють їх повноваження, забезпечують звичайні виборчі дільниці належними приміщеннями для організації їх роботи та проведення голосування відповідно до вимог цього Кодексу та нормативів облаштування таких приміщень, встановлених Центральною виборчою комісією, а також надають технічну допомогу в їх облаштуванні.

Керівники закладів, установ, полярної станції України, капітани суден, де утворені спеціальні виборчі дільниці, забезпечують спеціальні виборчі дільниці належними приміщеннями дільничної виборчої комісії та приміщеннями для організації їх роботи та проведення голосування відповідно до вимог цього Кодексу та нормативів облаштування таких приміщень, встановлених Центральною виборчою комісією.

Керівники закордонних дипломатичних установ України, військових частин (формувань), дислокованих за межами України, де утворені закордонні виборчі дільниці, забезпечують закордонні виборчі дільниці належними приміщеннями для організації їх роботи та проведення голосування відповідно до вимог цього Кодексу та нормативів облаштування таких приміщень, встановлених Центральною виборчою комісією.

3. Приміщення для голосування для малої виборчої дільниці повинно мати площу не менше 50 квадратних метрів, середньої - не менше 75 квадратних метрів, великої - не менше 90 квадратних метрів.

У разі відсутності в межах звичайної або спеціальної чи закордонної виборчої дільниці приміщення з відповідною площею приміщення для голосування на відповідній виборчій дільниці може мати меншу площу за нормативами, встановленими Центральною виборчою комісією.

4. Приміщення дільничної виборчої комісії та приміщення для голосування повинні відповідати вимогам цього Кодексу, а також встановленим вимогам щодо санітарних і технічних норм, державним будівельним нормам, в тому числі щодо безперешкодного доступу для осіб з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) та інших маломобільних груп населення.

Нормативи облаштування приміщення дільничної виборчої комісії та приміщення для голосування встановлюються Центральною виборчою комісією.

У разі якщо приміщення дільничної виборчої комісії та приміщення для голосування неможливо повністю пристосувати для потреб осіб з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) та інших маломобільних груп

населення, відповідні місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, керівники закладів, установ, полярної станції України, капітани суден, де утворені спеціальні виборчі дільниці, керівники закордонних дипломатичних установ України, військових частин (формувань), дислокованих за межами України, де утворені закордонні виборчі дільниці, організовують безперешкодний доступ зазначених осіб до таких приміщень.

{Частина четверта статті 62 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Приміщення для голосування повинно бути обладнане достатньою кількістю кабін для таємного голосування. Для малих виборчих дільниць кількість таких кабін повинна бути не менше двох, для середніх - не менше чотирьох, для великих - не менше шести.

Розміщення обладнання у приміщенні для голосування планується таким чином, щоб місця видачі виборчих бюлетенів, вхід і вихід з кабін для таємного голосування, виборчі скриньки були у полі зору членів дільничної виборчої комісії та осіб, які відповідно до цього Кодексу мають право бути присутніми у приміщенні для голосування, а також щоб забезпечувалося вільне пересування виборців, у тому числі осіб на кріслах колісних та інших маломобільних груп населення.

Одна з кабін для таємного голосування повинна бути адаптована для голосування виборців з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, у тому числі для осіб на кріслах колісних, тимчасовим розладом здоров'я, віком) та інших маломобільних груп населення згідно з вимогами, встановленими Центральною виборчою комісією.

{Частина п'яту статті 62 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Кожна виборча дільниця забезпечується необхідною кількістю виборчих скриньок - стаціонарних (великих) та переносних (малих). Для голосування використовуються виборчі скриньки, виготовлені з прозорого матеріалу за розмірами, встановленими Центральною виборчою комісією. Мала виборча дільниця повинна мати не менше двох стаціонарних виборчих скриньок, середня - не менше чотирьох стаціонарних виборчих скриньок, велика - не менше шести стаціонарних виборчих скриньок. Кожна виборча дільниця повинна мати не менше двох переносних виборчих скриньок.

Стаціонарні виборчі скриньки розміщуються у приміщенні для голосування таким чином, щоб виборці при підході до них мали можливість проходити через кабін для таємного голосування.

Порядок виготовлення, обліку, використання та зберігання виборчих скриньок визначається Центральною виборчою комісією.

Розділ XI. ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ

Стаття 63. Загальні засади оскарження рішень, дій чи бездіяльності, що стосуються виборчого процесу

1. Рішення, дії чи бездіяльність, що стосуються виборчого процесу, можуть бути оскаржені до суду або до виборчої комісії.

2. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності, що стосуються виборчого процесу, до суду, а також розгляд та вирішення справ судом здійснюються в порядку, визначеному [Кодексом адміністративного судочинства України](#).

3. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності, що стосуються виборчого процесу, до відповідної виборчої комісії, а також розгляд скарг та прийняття рішення виборчою комісією здійснюються в порядку, визначеному цим Кодексом.

4. Суд, до якого подана позовна заява, невідкладно повідомляє відповідну виборчу комісію та комісію вищого рівня (щодо списків виборців - також орган ведення Державного реєстру виборців) про надходження позову, відкриття провадження чи відмову у відкритті провадження у справі, а також про ухвалене судом рішення.

5. Якщо за адміністративним позовом судом відкрито провадження і тим самим суб'єктом з того ж питання і з тих же підстав подано скаргу до виборчої комісії, виборча комісія після отримання повідомлення суду про відкриття провадження припиняє розгляд скарги.

6. Суди, виборчі комісії, органи Державного реєстру виборців, правоохоронні органи організують свою роботу під час виборчого процесу, в тому числі у вихідні дні та в день голосування, таким чином, щоб забезпечити прийом та розгляд скарг (позовних заяв) і звернень виборчих комісій у строки та спосіб, встановлені цим Кодексом.

{Частина шоста статті 63 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Питання розгляду скарг виборчими комісіями, не врегульовані цим Кодексом, визначаються Центральною виборчою комісією.

Стаття 64. Оскарження в судовому порядку

1. Суб'єкт виборчого процесу може оскаржити рішення, дії чи бездіяльність, що стосуються виборчого процесу, до суду в порядку, встановленому [Кодексом адміністративного судочинства України](#).

2. Виключно до суду шляхом подання позовної заяви оскаржуються:

1) рішення, дії, бездіяльність Центральної виборчої комісії, дії або бездіяльність члена Центральної виборчої комісії;

{Пункт 1 частини другої статті 64 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1¹) рішення чи дії окружної виборчої комісії, рішення чи дії територіальної виборчої комісії, крім встановлених цим Кодексом випадків;

{Частина другу статті 64 доповнено пунктом 1¹ згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1²) дії чи бездіяльність члена окружної виборчої комісії, територіальної виборчої комісії;

{Частина другу статті 64 доповнено пунктом 1² згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2) дії чи бездіяльність кандидата;

3) рішення чи дії партії (організації партії), громадського об'єднання, їх посадових осіб чи повноважних представників, що стосуються виборчого процесу, крім тих рішень чи дій, які відповідно до закону, статуту (положення) належать до їхньої внутрішньої діяльності або виключної компетенції;

4) дії чи бездіяльність довіреної особи кандидата, уповноваженої особи партії (організації партії);

5) дії чи бездіяльність офіційного спостерігача від кандидата, партії (організації партії) - суб'єкта відповідного виборчого процесу, громадської організації;

6) рішення, дії чи бездіяльність органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, закладів та організацій, їх посадових та службових осіб;

7) рішення, дії чи бездіяльність засобів масової інформації, інформаційних агентств, їх власників, посадових і службових осіб, творчих працівників.

3. Рішення, дії чи бездіяльність виборчих комісій, їх членів, визначених **статтею 65** цього Кодексу, також можуть оскаржуватися до суду шляхом подання позовної заяви.

{Частина третя статті 64 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Суд, до якого подана позовна заява, невідкладно повідомляє відповідну виборчу комісію, комісію вищого рівня, Центральну виборчу комісію, а щодо списків виборців - також орган ведення Державного реєстру виборців про надходження такої заяви, відкриття провадження чи відмову у відкритті провадження у справі, а також про ухвалене судом рішення.

5. Якщо судом відкрито провадження за адміністративним позовом із того самого питання та з тих самих підстав, що подано скаргу до виборчої комісії, виборча комісія не пізніше наступного дня після отримання повідомлення суду про відкриття провадження повертає таку скаргу суб'єкту звернення без розгляду листом за підписом особи, вказаної у **частині другій** статті 68 цього Кодексу, із зазначенням підстав її повернення.

6. У разі скасування судом рішення виборчої комісії, у тому числі з питання визнання голосування на виборчій дільниці недійсним, встановлення підсумків голосування та результатів виборів, рішення з цього питання приймає виборча комісія, рішення якої було скасовано, або відповідна виборча комісія вищого рівня на підставі рішення суду. При цьому, якщо рішення не було скасовано з формальних підстав, виборча комісія не може прийняти рішення, яке по суті повторює скасоване рішення.

{Частина шоста статті 64 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 65. Предмет та суб'єкт оскарження до виборчої комісії. Суб'єкт розгляду скарг

1. Суб'єктом звернення до виборчої комісії зі скаргою, що стосується виборчого процесу, може бути:

1) кандидат, зареєстрований для участі у відповідних виборах. Від імені кандидата суб'єктом звернення зі скаргою може бути також довірена особа кандидата, представник кандидата у Центральній виборчій комісії, територіальній виборчій комісії;

2) партія (організація партії) - суб'єкт відповідного виборчого процесу в особі її керівника, уповноваженого представника, уповноваженої особи партії (організації партії) чи іншої особи, уповноваженої рішенням центрального керівного органу партії (керівного органу організації партії);

3) офіційний спостерігач від кандидата, партії (організації партії) - суб'єкта відповідного виборчого процесу, громадської організації;

4) виборець, виборчі права або охоронювані законом інтереси якого щодо участі у виборчому процесі порушено рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта оскарження.

2. Виборець може оскаржити до відповідної виборчої комісії рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів оскарження, якщо такі рішення, дії чи бездіяльність порушують особисто його виборчі права або охоронювані законом інтереси щодо участі у виборчому процесі, у тому числі на участь у роботі виборчої комісії, на здійснення спостереження, на присутність на засіданні виборчої комісії у визначених цим Кодексом випадках, під час проведення голосування відповідно до цього Кодексу, незабезпечення встановлених цим Кодексом умов для голосування виборців з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком).

Кандидат, зареєстрований для участі у відповідних виборах та від його імені довірена особа можуть оскаржити до відповідної виборчої комісії рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів оскарження, якщо такі рішення, дії чи бездіяльність стосуються відповідного регіону, округу, де цей кандидат зареєстрований для участі у виборах.

{Частина друга статті 65 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. До Центральної виборчої комісії може бути подана скарга на:

1) бездіяльність окружної виборчої комісії;

2) бездіяльність територіальної виборчої комісії, яка встановлює результати відповідних місцевих виборів.

{Частина третя статті 65 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. До територіальної виборчої комісії, яка встановлює результати відповідних місцевих виборів, може бути подана скарга на:

1) рішення, дії чи бездіяльність територіальної виборчої комісії, яка встановлює підсумки голосування з відповідних місцевих виборів;

2) рішення, дії чи бездіяльність дільничної виборчої комісії, яка забезпечує організацію і проведення відповідних місцевих виборів (у разі якщо підсумки голосування з відповідних місцевих виборів не встановлюються).

До територіальної виборчої комісії, яка встановлює підсумки голосування з відповідних місцевих виборів, може бути подана скарга на рішення, дії чи бездіяльність

дільничної виборчої комісії, яка забезпечує організацію і проведення відповідних місцевих виборів.

До територіальної виборчої комісії, яка утворила відповідну дільничну виборчу комісію, може бути подана скарга на дії чи бездіяльність члена такої дільничної виборчої комісії.

{Частина четверта статті 65 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. До окружної виборчої комісії, може бути подана скарга на рішення, дії чи бездіяльність дільничної виборчої комісії виборчої дільниці, яка входить до відповідного територіального виборчого округу, дії чи бездіяльність члена такої дільничної виборчої комісії.

{Частина п'ята статті 65 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 66. Строки подання скарги до виборчої комісії

1. Скарга до виборчої комісії може бути подана суб'єктом звернення зі скаргою протягом двох днів після прийняття рішення, вчинення дії чи бездіяльності суб'єктом оскарження, за винятком випадків, зазначених у частинах **другій** і **третьій** цієї статті.

2. Скарга щодо порушення, яке мало місце до дня голосування, може бути подана у строк, встановлений **частиною першою** цієї статті, але не пізніше 22 години дня, що передуює дню голосування.

3. Скарга щодо рішень, дій чи бездіяльності виборчої комісії, членів виборчих комісій, що мали місце у день голосування, під час підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, встановлення підсумків голосування та/або під час транспортування виборчих документів, може бути подана до виборчої комісії не пізніше наступного дня після дня прийняття рішення, вчинення дії або бездіяльності, але не пізніше часу прийняття відповідною виборчою комісією виборчих документів такої виборчої комісії відповідно до цього Кодексу.

{Частина третя статті 66 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Обчислення строку оскарження починається з наступного дня після дня прийняття рішення, вчинення дії чи бездіяльності, які оскаржуються.

5. Днем вчинення бездіяльності вважається останній день строку, в який мала бути, але не була вчинена дія, передбачена законом.

6. Строк подання скарги продовженню або поновленню не підлягає, крім випадку повторного подання скарги після усунення її недоліків не пізніше наступного дня після дня її повернення суб'єктом розгляду скарги без розгляду відповідно до **частини першої** статті 68 цього Кодексу.

7. Днем подання скарги вважається день фактичного отримання скарги виборчою комісією.

8. Зміна або уточнення вимог суб'єкта звернення зі скаргою після її подання до виборчої комісії, викликані виявленням обставин, не відомих раніше суб'єкту звернення зі скаргою, не вважається новою скаргою.

Суб'єкт звернення зі скаргою повинен довести, що обставини, які зумовили зміну або уточнення його вимог, не були відомі йому на момент звернення зі скаргою.

Суб'єкт звернення зі скаргою має право в межах строку подання скарги до виборчої комісії змінити вимоги скарги (змінити предмет оскарження без зміни підстав, збільшити або зменшити розмір вимог) шляхом подання письмової заяви.

Уточнення вимог суб'єкта звернення зі скаргою (поправки, доповнення, внесені з метою надання більшої точності вимогам скарги без зміни їх по суті) здійснюється шляхом подання письмової заяви не пізніше як за дві години до початку засідання виборчої комісії, на якому така скарга розглядатиметься.

Заяви про зміну або уточнення вимог скарги, подані після закінчення зазначених строків, а також стосовно яких скаржник не довів, що обставини, які зумовили зміну або уточнення його вимог, не були відомі йому на момент звернення зі скаргою, відхиляються, про що зазначається у рішенні виборчої комісії.

{Частина восьма статті 66 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 67. Вимоги до змісту і форми скарги

1. Скарга до виборчої комісії подається у письмовій формі і повинна містити:

- 1) назву виборчої комісії, до якої вона подається;
- 2) прізвище, ім'я, по батькові (найменування) суб'єкта звернення зі скаргою, його місце проживання чи офіційну контактну адресу (юридичну або поштову адресу), а також номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, якщо такі є;
- 3) прізвище, ім'я, по батькові (найменування) суб'єкта оскарження, його місце проживання чи офіційну контактну адресу (юридичну або поштову адресу), а також номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, якщо такі відомі суб'єкту звернення;
- 4) суть порушеного питання;
- 5) виклад обставин і зазначення доказів, якими суб'єкт звернення зі скаргою обґрунтовує свої вимоги;
- 6) чітко сформульовані вимоги із зазначенням суті рішення, ухвалення якого вимагається від суб'єкта розгляду скарги;
- 7) перелік документів і матеріалів, що додаються;
- 8) підпис суб'єкта звернення зі скаргою чи особи, яка уповноважена представляти відповідного суб'єкта, із зазначенням дати підписання.

2. У скарзі можуть бути зазначені заінтересовані особи, яких суб'єкт звернення зі скаргою вважає за потрібне залучити до розгляду скарги.

3. У скарзі зазначається статус суб'єкта звернення зі скаргою у виборчому процесі.

4. Якщо скарга від імені кандидата подається представником кандидата у Центральній виборчій комісії, територіальній виборчій комісії, довіреною особою кандидата, то у скарзі зазначаються також прізвище, ім'я та по батькові, місце проживання чи офіційна контактна

адреса (юридична або поштова адреса), а також номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти, якщо такі є, кандидата, в інтересах якого вона подається. При цьому в разі подання скарги представником кандидата у Центральній виборчій комісії, територіальній виборчій комісії, довіреною особою кандидата до виборчої комісії особисто відповідна особа пред'являє посвідчення, видане виборчою комісією в порядку, встановленому цим Кодексом. В інших випадках до скарги додається засвідчена відповідно до законодавства копія відповідного посвідчення.

5. Скарга, що подається від імені партії (організації партії) - суб'єкта виборчого процесу, підписується її керівником із засвідченням підпису печаткою партії (організації партії або відповідної організації партії вищого рівня) або іншою уповноваженою на те особою. При цьому в разі подання скарги уповноваженим представником, уповноваженою особою партії (організації партії) чи іншою особою, уповноваженою рішенням центрального керівного органу партії (керівного органу організації партії) особисто відповідна особа пред'являє посвідчення, видане виборчою комісією в порядку, встановленому цим Кодексом, чи інший документ, що підтверджує повноваження такої особи. В інших випадках до скарги додається засвідчена відповідно до законодавства копія відповідного посвідчення чи документа.

Керівник партії (місцевої організації партії) діє як представник відповідної партії (місцевої організації партії) без додаткового уповноваження.

{Частину п'яту статті 67 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Якщо скарга подається офіційним спостерігачем особисто, він пред'являє посвідчення, видане виборчою комісією в порядку, встановленому цим Кодексом. В інших випадках до скарги додається засвідчена відповідно до законодавства копія відповідного посвідчення.

7. До скарги додаються її копії, докази, зазначені у скарзі, та копії усіх документів, що приєднуються до скарги, у кількості, що дорівнює кількості суб'єктів оскарження та заінтересованих осіб, зазначених у скарзі. Письмові докази подаються в оригіналі або в засвідченій у встановленому порядку копії.

8. Суб'єкт звернення може у скарзі заявляти вимоги про:

1) визнання рішення суб'єкта оскарження таким, що не відповідає вимогам законодавства (є протиправними), порушує виборчі права громадян, права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу та його скасування;

2) визнання дій суб'єкта оскарження такими, що не відповідають вимогам законодавства (є протиправними), порушують виборчі права громадян, права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу та зобов'язання утриматися від вчинення певних дій;

3) визнання бездіяльності суб'єкта оскарження такою, що не відповідає вимогам законодавства (є протиправною), порушує виборчі права громадян, права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу та зобов'язання вчинити певні дії;

4) поновлення в інший спосіб, що не суперечить Кодексу, порушених виборчих прав громадян, прав та законних інтересів суб'єкта виборчого процесу.

9. У разі надходження скарги (сканованої копії скарги) засобами електронної пошти (в електронній формі), крім тієї, яка засвідчена кваліфікованим електронним підписом, вона опрацьовується виборчою комісією в установленому цим Кодексом порядку після надходження цієї скарги у письмовій формі на паперових носіях. Днем подання такої скарги вважається день отримання скарги виборчою комісією у письмовій формі на паперових носіях.

{Статтю 67 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Центральна виборча комісія може впроваджувати електронні сервіси для подання скарг до виборчих комісій.

{Статтю 67 доповнено частиною десятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 68. Повернення скарги без розгляду

1. Скарга, оформлена без дотримання вимог **статті 67** цього Кодексу, повертається суб'єкту звернення зі скаргою без розгляду не пізніш як на наступний день після дня надходження скарги, а скарга, подана напередодні дня голосування, в день голосування чи наступного дня, - невідкладно.

2. Право повернути скаргу без розгляду мають:

1) щодо скарг, поданих до Центральної виборчої комісії, - Голова, заступник Голови Центральної виборчої комісії або інший член Центральної виборчої комісії за дорученням Голови Центральної виборчої комісії;

2) щодо скарг, поданих до іншої виборчої комісії, - голова або заступник голови цієї виборчої комісії.

3. Повернення скарги здійснюється листом за підписом особи, зазначеної у **частині другій** цієї статті, в якому зазначається вичерпний перелік недоліків, які перешкоджають розгляду скарги, і вказується на можливість повторного звернення зі скаргою, оформленою відповідно до вимог **статті 67** цього Кодексу, у передбачені цим Кодексом строки.

4. При повторному поданні скарги з невиправленими недоліками або з допущенням нових недоліків виборча комісія приймає рішення про залишення її без розгляду по суті.

Стаття 69. Строки розгляду скарг

1. Скарга, оформлена з дотриманням вимог **статті 67** цього Кодексу, розглядається відповідною виборчою комісією на її засіданні не пізніш як на третій день з дня отримання скарги, за винятком випадків, передбачених **частинами другою - четвертою** цієї статті.

{Частина перша статті 69 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Скарга щодо порушень, які мали місце до дня голосування, розглядається виборчою комісією у строк, передбачений **частиною першою** цієї статті, але не пізніше 24 години дня, що передує дню голосування.

3. Скарга щодо порушення, яке мало місце у день голосування, під час підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці та/або під час транспортування виборчих документів, розглядається відповідною виборчою комісією у дводенний строк з дня її отримання.

4. Скарга, що стосується відповідних виборів, однак надійшла до виборчої комісії поза межами виборчого процесу таких виборів, розглядається виборчою комісією протягом тридцяти днів з дня отримання скарги.

{Статтю 69 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 70. Процедура розгляду скарги виборчою комісією

1. Скарга, оформлена з додержанням вимог цього Кодексу, розглядається відповідною виборчою комісією на її засіданні.

2. На засідання виборчої комісії з розгляду скарги обов'язково запрошується суб'єкт звернення зі скаргою, суб'єкт оскарження, заінтересовані особи, зазначені у скарзі.

3. Про місце, день і час проведення засідання комісії, на якому передбачається розгляд скарги, виборча комісія повідомляє осіб, вказаних у частині другій цієї статті, рекомендованою телеграмою, факсимільним повідомленням, засобами електронної пошти, по телефону (телефонограмою, SMS-повідомленням). Докази повідомлення зазначених осіб додаються до протоколу засідання виборчої комісії, на якому відбувався розгляд скарги.

4. Неприбуття на засідання виборчої комісії осіб, які були належним чином повідомлені про нього, не перешкоджає розгляду скарги.

5. Копії скарги та доданих до неї документів надаються суб'єкту оскарження та заінтересованим особам заздалегідь, а у разі неможливості - не пізніше початку розгляду скарги. Суб'єкт оскарження має право подати письмові пояснення по суті скарги, які беруться до розгляду виборчою комісією.

Стаття 71. Докази

1. Доказами, на підставі яких виборча комісія під час розгляду скарги встановлює наявність чи відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення суб'єкта звернення зі скаргою, суб'єкта оскарження чи заінтересованих осіб, та інших обставин, що мають значення для правильного розгляду скарги, можуть бути:

1) письмові документи і матеріали (у тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду скарги;

2) письмові пояснення суб'єктів виборчого процесу, посадових і службових осіб органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, закладів, установ і організацій, відповідних правоохоронних органів, отримані на вимогу суб'єкта розгляду скарги, у тому числі і членів виборчої комісії на виконання повноважень виборчої комісії;

{Пункт 2 частини першої статті 71 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

- 3) речові докази;
- 4) висновки експертів, надані письмово на запит виборчої комісії - суб'єкта розгляду скарги, суб'єкта звернення зі скаргою або суб'єкта оскарження;

5) аудіо-, відеоматеріали.

2. Докази виборчій комісії надають суб'єкт звернення зі скаргою, суб'єкт оскарження, заінтересовані особи. Виборча комісія - суб'єкт розгляду скарги може звернутися із запитом (витребувати) додаткові докази за власною ініціативою або на прохання суб'єкта звернення зі скаргою, суб'єкта оскарження, заінтересованих осіб.

3. Якщо суб'єкт звернення зі скаргою, суб'єкт оскарження чи заінтересована особа не надасть докази для підтвердження обставин, на які він посилається, виборча комісія вирішує справу на основі наявних доказів.

4. Виборча комісія бере до розгляду лише ті докази, які мають значення для розгляду скарги. Про відхилення доказів, які не мають значення для розгляду скарги або не мають доказової сили, зазначається у рішенні виборчої комісії - суб'єкта розгляду скарги.

5. Обставини (факти), для доведення яких законом встановлені певні засоби доказування, не можуть доводитися іншими засобами доказування.

6. Письмові докази надаються в оригіналі або в засвідченій у встановленому порядку копії. Якщо надано копію письмового доказу, виборча комісія має право вимагати надання оригіналу або самостійно витребує оригінал письмового доказу. Після розгляду скарги виборча комісія на вимогу власника документа повертає оригінал документа, а в справі скарги залишається засвідчена комісією його копія.

7. Виборча комісія оцінює належність, достовірність кожного доказу, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності, керуючись законом. Ніякі докази не мають наперед встановленої сили, за винятком обставин, фактів, встановлених судовим рішенням, що набрало законної сили.

Стаття 72. Рішення виборчої комісії за результатом розгляду скарги

- 1. Рішення суб'єкта розгляду скарги повинно бути законним і обґрунтованим.
- 2. Перед розглядом скарги по суті виборча комісія вивчає скаргу для встановлення:
  - 1) чи подано скаргу належним суб'єктом звернення зі скаргою, визначеним цим Кодексом;
  - 2) чи віднесено цим Кодексом розгляд скарги до повноважень виборчої комісії (належний суб'єкт розгляду скарги);
  - 3) чи дотримано суб'єктом звернення зі скаргою строки оскарження, встановлені цим Кодексом.

3. Виборча комісія приймає рішення про залишення скарги без розгляду по суті, якщо вона подана неналежним суб'єктом звернення зі скаргою чи до неналежного суб'єкта розгляду скарги або з порушенням строків оскарження, встановлених цим Кодексом.

4. Центральна виборча комісія, приймаючи рішення про залишення скарги без розгляду по суті, може з власної ініціативи взяти до розгляду факти, викладені у скарзі.

5. У разі якщо скаргу подано належним суб'єктом звернення зі скаргою до належного суб'єкта розгляду такої скарги в установлені цим Кодексом строки, виборча комісія переходить до розгляду скарги по суті.

6. Під час розгляду по суті скарги щодо рішення суб'єкта оскарження виборча комісія вирішує:

- 1) чи мало місце прийняття оскаржуваного рішення суб'єктом оскарження;
- 2) чи було оскаржуване рішення прийнято суб'єктом оскарження на законних підставах;
- 3) чи було оскаржуване рішення прийнято в межах повноважень та відповідно до визначеної законом процедури;
- 4) чи підтверджуються викладені у скарзі вимоги наданими доказами;
- 5) які правові норми належить застосувати до цих правовідносин;
- 6) чи належить задовольнити кожную з вимог суб'єкта звернення зі скаргою, чи відмовити в їх задоволенні;
- 7) чи належить поновити порушені права чи законні інтереси суб'єкта звернення зі скаргою в інший спосіб;
- 8) які рішення слід зобов'язати прийняти чи які дії, що впливають із факту скасування рішення, вчинити.

7. Під час розгляду по суті скарги щодо дії (бездіяльності) суб'єкта оскарження виборча комісія вирішує:

- 1) чи мала місце оскаржувана дія (бездіяльність) суб'єкта оскарження;
- 2) чи оскаржувана дія (бездіяльність) здійснювалася (вчинялася) суб'єктом оскарження на законних підставах;
- 3) чи підтверджуються викладені у скарзі вимоги наданими доказами;
- 4) які правові норми належить застосувати до цих правовідносин;
- 5) чи належить задовольнити кожную з вимог суб'єкта звернення зі скаргою, чи відмовити в їх задоволенні;
- 6) чи належить поновити порушені права чи законні інтереси суб'єкта звернення зі скаргою в інший спосіб;
- 7) які рішення слід зобов'язати прийняти чи які дії, що впливають із факту визнання оскаржених дій чи бездіяльності протиправними, вчинити.

8. При розгляді скарги по суті виборча комісія може задовольнити скаргу повністю або частково чи відмовити в її задоволенні.

9. Виборча комісія, встановивши, що рішення, дії чи бездіяльність не відповідають законодавству про вибори, задовольняє скаргу. При задоволенні скарги виборча комісія може задовольнити усі або частину вимог суб'єкта звернення зі скаргою.

10. У разі задоволення скарги виборча комісія може прийняти рішення, яким:

1) визнати рішення суб'єкта оскарження чи окремих його положень, дії чи бездіяльність такими, що не відповідають вимогам законодавства (є протиправними), порушують виборчі права громадян, права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу;

2) скасувати оскаржене рішення;

3) зобов'язати суб'єкта оскарження здійснити дії, передбачені законодавством, що регулює організацію та порядок проведення виборів;

4) зобов'язати суб'єкта оскарження утриматися від вчинення певних дій;

5) поновити в інший спосіб порушені виборчі права громадян, права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу;

6) зобов'язати суб'єкта оскарження здійснити передбачені законодавством, що регулює організацію та порядок проведення виборів, дії, які випливають із факту скасування рішення, визнання оскаржених дій або бездіяльності протиправними.

11. Виборча комісія вищого рівня за результатом розгляду скарги, на підставі рішення суду або з власної ініціативи може скасувати рішення виборчої комісії нижчого рівня та прийняти рішення по суті питання.

12. Якщо виборча комісія при розгляді скарги визнає необхідним проведення перевірки зазначених у скарзі обставин правоохоронними органами, відповідні правоохоронні органи за зверненням виборчої комісії перевіряють ці обставини та вживають відповідних заходів для припинення порушення законодавства у триденний строк з дня отримання звернення виборчої комісії, а якщо таке звернення отримано ними менше ніж за три дні до дня голосування (повторного голосування), у день голосування чи в наступний за ним день - невідкладно. Про наслідки перевірки та вжиті заходи відповідні органи повідомляють виборчу комісію, яка до них звернулася.

{Частина дванадцята статті 72 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

13. Виборча комісія відмовляє в задоволенні скарги, якщо встановить, що:

1) оскаржуване рішення, дія чи бездіяльність суб'єкта оскарження вчинені відповідно до закону, в межах повноважень, передбачених законом, і не порушують виборчі права виборців, права і законні інтереси інших суб'єктів виборчого процесу;

2) суб'єктом звернення зі скаргою не надано підтвердження порушення суб'єктом оскарження законодавства про вибори, а наявних у матеріалах скарги доказів недостатньо для встановлення цього факту виборчою комісією;

3) виборцем не доведено порушення особисто його виборчих прав або охоронюваних законом інтересів щодо участі у виборчому процесі рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта оскарження;

4) на момент розгляду скарги виборчою комісією, членом виборчої комісії - суб'єктом оскарження вчинено необхідні дії, скасовано рішення, що є предметом оскарження, або іншим способом поновлено права суб'єкта звернення зі скаргою відповідно до вимог цього Кодексу (відсутність предмета оскарження).

{Частина тринадцята статті 72 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

14. Копія рішення виборчої комісії за результатом розгляду скарги видається чи надсилається суб'єкту звернення зі скаргою, суб'єкту оскарження, заінтересованим особам, іншому суб'єкту, про якого йдеться у рішенні, не пізніше наступного дня після прийняття рішення, а в разі прийняття рішення напередодні, в день виборів або на наступний день - невідкладно.

Розділ XII. ЗБЕРІГАННЯ ВИБОРЧОЇ ТА ІНШОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ І МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ

Стаття 73. Зберігання виборчої та іншої документації і матеріальних цінностей

1. Центральна виборча комісія, окружні виборчі комісії, територіальні виборчі комісії місцевих виборів після офіційного оголошення (офіційного оприлюднення) результатів виборів передають виборчу та іншу документацію до відповідних центральної або місцевих архівних установ.

{Частина перша статті 73 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Перелік виборчої та іншої документації, що підлягає зберіганню в державних та місцевих архівних установах, і порядок її передачі до цих установ визначаються Центральною виборчою комісією за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері архівної справи.

3. Виборча документація, що не підлягає внесенню до Національного архівного фонду, передається виборчими комісіями до місцевих архівних установ, створених органами влади Автономної Республіки Крим, місцевими органами виконавчої влади чи органами місцевого самоврядування відповідно до [Закону України](#) "Про Національний архівний фонд та архівні установи".

{Частина третя статті 73 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Протоколи виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих ділянках, про підсумки голосування в територіальних виборчих округах, виборчі бюлетені, контрольні талони виборчих бюлетенів, списки виборців, акти, заяви, скарги про порушення вимог цього Кодексу під час проведення голосування і підрахунку голосів виборців, інші протоколи та рішення виборчих комісій зберігаються у місцевих державних архівних установах протягом п'яти років з дня офіційного оголошення результатів відповідних виборів, після чого знищуються в установленому порядку.

5. Державні, місцеві архівні установи забезпечують доступ до виборчої документації виборів у порядку, встановленому законодавством.

6. Місцеві органи виконавчої влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування після припинення повноважень виборчих комісій,

утворених на тимчасовій основі, зобов'язані забезпечити збереження виборчих скриньок, кабін для голосування, печаток, штампів цих комісій, методичної літератури, що їм надавалися на період виборчого процесу, інших матеріальних цінностей, необхідних для забезпечення виборчого процесу.

{Статтю 73 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. У разі утворення регіональних та/або територіальних представництв Центральної виборчої комісії матеріальні цінності, визначені в частині шостій цієї статті, можуть бути передані їм на зберігання в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією. Місцеві органи виконавчої влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування зобов'язані забезпечити відповідні представництва Центральної виборчої комісії необхідними приміщеннями для зберігання матеріальних цінностей, а також виділити приміщення місцевим архівним установам для тимчасового зберігання виборчої документації.

{Статтю 73 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

КНИГА ДРУГА. ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Розділ XIII. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Стаття 74. Основні засади виборів Президента України

1. Президент України обирається громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування за мажоритарною системою абсолютної більшості.

2. Строк повноважень Президента України визначається [Конституцією України](#).

Стаття 75. Право бути кандидатом на пост Президента України

1. Президентом України може бути обраний громадянин України, який на день виборів досяг тридцяти п'яти років, має право голосу, володіє державною мовою і проживає в Україні протягом десяти останніх перед днем виборів років.

2. Проживання в Україні за цим Кодексом означає:

- 1) проживання на території в межах державного кордону України;
- 2) перебування на судні, що перебуває у плаванні під Державним Прапором України;
- 3) перебування громадян України у встановленому законодавством порядку у відрядженні за межами України в закордонних дипломатичних установах України, міжнародних організаціях та їх органах;
- 4) перебування на полярній станції України;
- 5) перебування у складі формування Збройних Сил України, дислокованого за межами України.

3. Такими, що проживають в Україні, вважаються також особи, які проживають разом з особами, зазначеними у [пункті 3](#) частини другої цієї статті, як члени їхніх сімей.

4. Особа вважається такою, що проживає в Україні, відповідно до **частини першої** цієї статті, якщо її разовий виїзд за кордон у приватних справах не перевищував 90 днів, а строк перебування за межами України кожного річного періоду протягом останніх десяти років перед днем голосування на відповідних виборах не перевищував 183 дні. Не є порушенням вимоги про проживання в Україні виїзд особи за кордон у службове відрядження, на навчання, у відпустку, на лікування за рекомендацією відповідного медичного закладу.

5. Одна й та сама особа не може бути Президентом України більш як два строки підряд. Особа, яка двічі підряд обиралася на пост Президента України, не може бути висунута кандидатом на цей пост.

6. Особа, повноваження якої на посту Президента України були припинені достроково відповідно до **Конституції України**, не може бути висунута кандидатом на пост Президента України на позачергових виборах, призначених у зв'язку із зазначеним припиненням повноважень.

Стаття 76. Види виборів Президента України

1. Вибори Президента України можуть бути черговими, позачерговими та повторними.
2. Чергові вибори Президента України проводяться у зв'язку із закінченням конституційного строку повноважень Президента України.
3. Позачергові вибори Президента України проводяться у зв'язку з прийняттям відповідної постанови Верховної Ради України.
4. Повторні вибори Президента України проводяться у таких випадках:
  - 1) якщо до виборчого бюлетеня для голосування було включено не більше двох кандидатів на пост Президента України і жодного з них не було обрано;
  - 2) у разі якщо після закінчення строку реєстрації кандидатів на пост Президента України не зареєстровано жодного кандидата;
  - 3) якщо всі кандидати на пост Президента України, включені до виборчого бюлетеня, до дня виборів або до дня повторного голосування зняли свої кандидатури;
  - 4) у разі якщо вибори Президента України визнані такими, що не відбулися;
  - 5) якщо особа після її обрання не набула мандата у порядку та строк, встановлені **Конституцією України** та цим Кодексом.

Стаття 77. Порядок призначення виборів Президента України

1. Вибори Президента України призначаються Верховною Радою України шляхом прийняття відповідної постанови.

Стаття 78. Строки призначення та проведення виборів

1. Чергові вибори Президента України відбуваються в останню неділю березня п'ятого року повноважень Президента України.

2. Верховна Рада України призначає чергові вибори Президента України не пізніше як за сто днів до дня виборів. Верховна Рада України забезпечує опублікування рішення про призначення чергових виборів Президента України у засобах масової інформації.

3. Виборчий процес чергових виборів Президента України розпочинається за дев'яносто днів до дня голосування. Центральна виборча комісія оголошує про початок виборчого процесу шляхом прийняття рішення не пізніше як за дев'яносто один день до дня голосування.

4. Позачергові вибори Президента України відбуваються в останню неділю дев'яностоденного строку з дня їх призначення Верховною Радою України.

5. Виборчий процес позачергових виборів Президента України розпочинається з дня, наступного за днем, зазначеним у **частині четвертій** цієї статті.

6. Повторні вибори Президента України відбуваються в останню неділю дев'яностоденного строку з дня прийняття постанови Верховної Ради України про призначення повторних виборів.

7. Постанова Верховної Ради України про призначення повторних виборів приймається не пізніше як на п'ятнадцятий день після дня внесення до Верховної Ради України відповідного подання Центральної виборчої комісії.

8. Виборчий процес повторних виборів Президента України розпочинається наступного дня після офіційного опублікування постанови Верховної Ради України про їх призначення.

Стаття 79. Виборчий процес виборів Президента України

1. Виборчий процес включає такі етапи:

- 1) висування та реєстрація кандидатів на пост Президента України;
- 2) утворення окружних та дільничних виборчих комісій;
- 3) проведення передвиборної агітації;
- 4) утворення спеціальних виборчих дільниць, що існують на тимчасовій основі;
- 5) складання списків виборців, їх перевірка та уточнення;
- 6) голосування у день виборів Президента України;
- 7) підрахунок голосів виборців, встановлення підсумків голосування і результатів голосування у день виборів Президента України та їх офіційне оголошення.

{Пункт 7 частини першої статті 79 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Пункт 8 частини першої статті 79 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. У разі необхідності виборчий процес може включати також такі етапи:

- 1) повторне голосування;

2) підрахунок голосів виборців, встановлення підсумків повторного голосування і результатів повторного голосування Президента України та їх офіційне оголошення.

{Пункт 2 частини другої статті 79 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Етапи, передбачені **частиною другою** цієї статті, мають місце лише у випадках, передбачених цим Кодексом.

4. Виборчий процес завершується через п'ятнадцять днів після дня офіційного оголошення Центральною виборчою комісією результатів виборів Президента України або у день офіційного опублікування подання Центральної виборчої комісії до Верховної Ради України щодо призначення повторних виборів Президента України.

5. Повноваження окружних та дільничних виборчих комісій можуть тривати поза строками виборчого процесу.

{Частина п'ята статті 79 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XIV. ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Стаття 80. Виборчі округи з виборів Президента України

1. Вибори Президента України проводяться в загальнодержавному окрузі.

{Частина перша статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Для підготовки, організації і проведення виборів Президента України використовуються територіальні виборчі округи, утворені Центральною виборчою комісією на постійній основі відповідно до цього Кодексу.

{Частина друга статті 80 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 81. Виборчі дільниці з виборів Президента України

1. Для підготовки, організації і проведення голосування та підрахунку голосів виборців на виборах Президента України використовуються звичайні, спеціальні та закордонні виборчі дільниці, утворені на постійній основі, а також спеціальні дільниці, що утворюються на тимчасовій основі відповідно до цього Кодексу (далі - виборчі дільниці).

Стаття 82. Оприлюднення рішень про виборчі округи та виборчі дільниці

1. Центральна виборча комісія не пізніше як на п'ятий день виборчого процесу забезпечує оприлюднення на своєму офіційному веб-сайті переліку відповідних виборчих дільниць, що утворюються на постійній основі, із зазначенням територіальних виборчих округів, до яких ці виборчі дільниці відносяться, номерів виборчих дільниць.

2. Окружна виборча комісія оприлюднює свої рішення про утворення спеціальних виборчих дільниць, утворених на тимчасовій основі, із зазначенням номерів виборчих

дільниць, їх меж чи установ (закладів), у яких вони утворені, адрес відповідних дільничних виборчих комісій та приміщень для голосування. Таке рішення оприлюднюється у визначений комісією спосіб не пізніш як на п'ятий день після його прийняття.

3. Центральна виборча комісія забезпечує оприлюднення свого рішення про утворення у винятковому випадку спеціальної виборчої дільниці на своєму офіційному веб-сайті не пізніш як на п'ятий день після дня прийняття цього рішення.

4. Закордонні дипломатичні установи України у державах, де утворені закордонні виборчі дільниці, не пізніш як на п'ятий день виборчого процесу забезпечують оприлюднення переліку закордонних виборчих дільниць із зазначенням номерів цих виборчих дільниць, опису їх меж чи місця дислокації військових частин (формувань), у яких вони утворені, адрес відповідних дільничних виборчих комісій та приміщень для голосування на своїх офіційних веб-сайтах або в інший доступний для громадян України, які проживають чи перебувають на території відповідної іноземної держави, спосіб, а Міністерство закордонних справ України оприлюднює таку інформацію щодо усіх закордонних виборчих дільниць на своєму офіційному веб-сайті.

{Частина четверта статті 82 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XV. ВИБОРЧІ КОМІСІЇ З ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Стаття 83. Система виборчих комісій

1. Вибори Президента України організовують і проводять:

- 1) Центральна виборча комісія;
- 2) окружні виборчі комісії;
- 3) дільничні виборчі комісії.

Стаття 84. Утворення окружних виборчих комісій

1. Окружна виборча комісія утворюється Центральною виборчою комісією не пізніш як за сорок днів до дня виборів у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії у кількості не менше дванадцяти осіб.

2. Подання стосовно кандидатур до складу окружних виборчих комісій (по одній особі до однієї виборчої комісії від одного кандидата) вносяться кандидатами на пост Президента України, які зареєстровані у Центральній виборчій комісії. Подання стосовно кандидатур до складу окружних виборчих комісій вноситься до Центральної виборчої комісії на паперових носіях та в електронному вигляді за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією, не пізніш як за сорок п'ять днів до дня виборів за підписом кандидата на пост Президента України або його уповноваженого представника у Центральній виборчій комісії. Подання стосовно кандидатур до складу окружних виборчих комісій може вноситися до Центральної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів в порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

У поданні зазначаються:

- 1) прізвище, ім'я та по батькові особи;

- 2) дата народження;
- 3) громадянство;
- 4) місце проживання та адреса житла особи, а також її контактні телефони;
- 5) відомості про володіння державною мовою;
- 6) освіта;
- 7) місце роботи та займана посада особи;
- 8) наявність досвіду щодо участі в роботі виборчих комісій;

9) відомості про відсутність в особи судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого [статтею 111¹](#) Кримінального кодексу України, яка не погашена або не знята у встановленому законом порядку.

{Пункт 9 частини другої статті 84 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

До подання додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки), копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) кожної запропонованої особи.

Заяви осіб, запропонованих до складу окружної виборчої комісії, про згоду на участь у роботі виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання, згоду виконувати посадові обов'язки голови, заступника голови або секретаря виборчої комісії та про ненадання згоди на участь у роботі виборчої комісії іншим суб'єктам подання на відповідних виборах, надаються відповідним кандидатам на пост Президента України, які зареєстровані у Центральній виборчій комісії, до моменту внесення до Центральної виборчої комісії подання стосовно кандидатур до складу окружних виборчих комісій.

У разі виявлення Центральною виборчою комісією одночасного внесення однієї кандидатури до складу окружної виборчої комісії від різних суб'єктів подання Комісія звертається до відповідних суб'єктів подання, кандидата, запропонованого до складу окружної виборчої комісії, для уточнення інформації та надання заяви про згоду на участь у роботі окружної виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання. У разі непідтвердження згоди особи на участь у роботі окружної виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання Центральна виборча комісія відхиляє кандидатуру такої особи.

{Частина друга статті 84 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Технічні описки та неточності, допущені у поданні, не є підставою для відхилення внесених кандидатур.

У разі виявлення технічних помилок та неточностей при зазначенні у поданні прізвища, імені та по батькові особи, дати її народження - в постанові про утворення окружної виборчої комісії зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

{Частина третя статті 84 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Кандидатури до складу окружної виборчої комісії можуть бути відхилені лише з підстав порушення вимог частини **другої** цієї статті, **статті 34** цього Кодексу шляхом прийняття відповідного рішення Центральною виборчою комісією.

{Частина четверта статті 84 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. У разі якщо у встановлений **частиною другою** цієї статті строк не надійшли подання щодо складу окружної виборчої комісії або якщо кількість запропонованих до складу виборчої комісії осіб становить менше дванадцяти осіб, окружна виборча комісія утворюється Центральною виборчою комісією за поданням її Голови на підставі пропозицій членів Центральної виборчої комісії у кількості дванадцяти осіб з обов'язковим урахуванням поданих кандидатур від кандидатів на пост Президента України, внесених відповідно до частини другої цієї статті.

6. Кожний суб'єкт подання кандидатур до складу окружних виборчих комісій має право на пропорційну частку кожної категорії керівних посад в окружних виборчих комісіях з урахуванням положень **частини першої** цієї статті. Частка керівних посад для кожного суб'єкта подання кандидатур до складу окружних виборчих комісій у межах загальнодержавного округу визначається відповідно до кількості кандидатур, включених від цього суб'єкта до складу окружних виборчих комісій, у відношенні до загальної кількості осіб, включених до складу окружних виборчих комісій. Особа, включена до складу окружної виборчої комісії за поданням Голови Центральної виборчої комісії, не може бути призначена на керівну посаду у виборчій комісії, крім випадків, якщо до складу відповідної виборчої комісії не надійшли або надійшли у недостатній кількості подання від кандидатів на пост Президента України. Розподіл керівних посад між суб'єктами подання в межах часток, визначених відповідно до цієї частини, визначається Центральною виборчою комісією. При цьому дотримується приблизна рівномірність територіального розподілу посад, отриманих представниками кожного суб'єкта подання.

Положення цієї частини щодо права на пропорційну частку кожної категорії керівних посад застосовуються лише при утворенні окружних виборчих комісій. У разі формування окружної виборчої комісії внаслідок дострокового припинення повноважень її попереднього складу положення цієї частини не застосовуються.

{Частину шосту статті 84 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі дострокового припинення повноважень голови, заступника голови, секретаря окружної виборчої комісії і невнесення суб'єктом подання, від якого було включено відповідну особу до складу окружної виборчої комісії, інших кандидатур на заміну не пізніше ніж на наступний день з дня отримання повідомлення про виникнення підстав для припинення їх повноважень, але не пізніше останнього дня перед днем голосування, на відповідну посаду голови, заступника голови, секретаря окружної виборчої комісії

призначається інший член цієї комісії без дотримання права на пропорційну частку кожної категорії керівних посад відповідного суб'єкта подання.

{Частина шосту статті 84 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Рішення про утворення окружних виборчих комісій та про їх склад, прийняте відповідно до вимог цього Кодексу, оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії не пізніше наступного дня після його прийняття. Рішення про зміни у складі окружної виборчої комісії оприлюднюється у порядку та строки, встановлені цією частиною, але не пізніше останнього дня перед днем виборів.

Стаття 85. Утворення дільничних виборчих комісій

1. Дільнична виборча комісія утворюється відповідною окружною виборчою комісією не пізніш як за вісімнадцять днів до дня виборів у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії у кількості не менше дев'яти осіб.

На виборчих дільницях, де кількість виборців не перевищує п'ятдесяти осіб, дільнична виборча комісія може утворюватися у складі голови, секретаря та двох - чотирьох членів комісії.

2. Право подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій (по одній особі до однієї виборчої комісії від одного кандидата) мають кандидати на пост Президента України. Подання щодо кандидатур до складу дільничних виборчих комісій вноситься до окружної виборчої комісії на паперових носіях та в електронному вигляді за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією, не пізніш як за двадцять три дні до дня виборів за підписом довіреної особи кандидата на пост Президента України у загальнодержавному або відповідному територіальному окрузі.

{Абзац перший частини другої статті 85 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Подання стосовно кандидатур до складу дільничних виборчих комісій може вноситься за допомогою електронних сервісів в порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

{Частина другу статті 85 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Дільнична виборча комісія спеціальної виборчої дільниці, утвореної на судні, яке в день виборів перебуває у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, утворюється окружною виборчою комісією за місцем приписки судна, полярної станції за поданням капітана судна, керівника станції, яке може надсилатися технічними засобами зв'язку у строк, встановлений **частиною другою** цієї статті.

4. Дільнична виборча комісія закордонної виборчої дільниці утворюється Центральною виборчою комісією за поданням суб'єктів, визначених **частиною другою** статті 84 цього Кодексу, у разі їх наявності та подання Міністерства закордонних справ України. Подання Міністерства закордонних справ України вноситься не пізніше ніж за двадцять один день до дня голосування. Кожен суб'єкт подання, визначений частиною другою статті 84 цього

Кодексу, має право подати по одній кандидатурі до складу кожної дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці. Міністерство закордонних справ України вносить кандидатури до складу кожної дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці у такій кількості, щоб забезпечити утворення кожної комісії у складі, визначеному **частиною першою** цієї статті.

{Частина четверта статті 85 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. У разі утворення спеціальної виборчої дільниці у винятковому випадку відповідно до **частини п'ятої** статті 30 цього Кодексу дільнична виборча комісія утворюється Центральною виборчою комісією одночасно з утворенням виборчої дільниці за поданням відповідної окружної виборчої комісії або Міністерства оборони України.

6. У поданні зазначаються:

- 1) прізвище, ім'я та по батькові особи;
- 2) дата народження;
- 3) громадянство;
- 4) місце проживання та адреса житла особи, а також її контактні телефони;
- 5) відомості про володіння державною мовою;
- 6) освіта;
- 7) місце роботи та займана посада особи;
- 8) наявність досвіду роботи у виборчих комісіях;

9) відомості про відсутність в особи судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого **статтею 111¹** Кримінального кодексу України, яка не погашена або не знята у встановленому законом порядку.

{Пункт 9 частини шостої статті 85 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

До подання додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки), копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) кожної запропонованої особи.

Заяви осіб, запропонованих до складу дільничної виборчої комісії, про згоду на участь у роботі виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання, згоду виконувати посадові обов'язки голови, заступника голови або секретаря виборчої комісії та про ненадання згоди на участь у роботі виборчої комісії іншим суб'єктам подання на відповідних виборах надаються відповідним довіреним особам кандидата на пост Президента України у загальнодержавному або відповідному територіальному окрузі до моменту внесення до

окружної виборчої комісії подання стосовно кандидатур до складу дільничних виборчих комісій.

У разі виявлення окружною виборчою комісією одночасного внесення однієї кандидатури до складу дільничної виборчої комісії від різних суб'єктів подання окружна виборча комісія звертається до відповідних суб'єктів подання, кандидата, запропонованого до складу дільничної виборчої комісії, для уточнення інформації та надання заяви про згоду на участь у роботі дільничної виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання. У разі непідтвердження згоди особи на участь у роботі дільничної виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання окружна виборча комісія відхиляє кандидатуру такої особи.

{Частина шоста статті 85 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Технічні описки та неточності, допущені у поданні, не є підставою для відхилення внесених кандидатур.

У разі виявлення технічних помилок та неточностей при зазначенні у поданні прізвища, імені та по батькові особи, дати її народження - в постанові про утворення дільничної виборчої комісії зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

{Частина сьома статті 85 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. Кандидатури до складу дільничної виборчої комісії можуть бути відхилені лише з підстав порушення вимог частини шостої цієї статті, статті 34 цього Кодексу шляхом прийняття відповідного рішення окружною виборчою комісією.

{Частина восьма статті 85 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. У разі якщо у встановлений частиною другою цієї статті строк не надійшли подання щодо складу дільничної виборчої комісії або якщо кількість запропонованих до складу виборчої комісії осіб становить менше дев'яти осіб, дільнична виборча комісія утворюється окружною виборчою комісією за поданням її голови на підставі пропозицій членів цієї комісії у кількості дев'яти осіб з обов'язковим урахуванням усіх поданих кандидатур від кандидатів на пост Президента України. Кандидатури до складу дільничної виборчої комісії у такому разі можуть бути запропоновані голові окружної виборчої комісії іншими членами цієї комісії.

У разі необхідності, для забезпечення дільничними виборчими комісіями належної підготовки та проведення виборів, у тому числі в день голосування, окружна виборча комісія може збільшити склад дільничної виборчої комісії до вісімнадцяти осіб за поданням голови відповідної окружної виборчої комісії на підставі пропозицій членів цієї комісії.

10. Кожний суб'єкт подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій (крім Міністерства закордонних справ України) має право на пропорційну частку кожної категорії керівних посад у дільничних виборчих комісіях. Частка керівних посад для кожного суб'єкта подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій у межах територіального виборчого округу визначається відповідно до кількості кандидатур, включених від цього суб'єкта до складу дільничних виборчих комісій, у відношенні до загальної кількості осіб, включених до складу дільничних виборчих комісій. Особа, включена до складу дільничної виборчої комісії за поданням голови окружної виборчої

комісії (для закордонної виборчої дільниці - за поданням Міністерства закордонних справ України), може бути призначена на керівну посаду в цій комісії тільки у разі відсутності кандидатур на таку посаду від кандидатів на пост Президента України. Розподіл керівних посад між суб'єктами подання в межах часток, визначених відповідно до цієї частини, визначається окружною виборчою комісією (для закордонної виборчої дільниці - Центральною виборчою комісією). При цьому дотримується приблизна рівномірність територіального розподілу посад, отриманих представниками кожного суб'єкта подання.

Положення цієї частини щодо права на пропорційну частку кожної категорії керівних посад застосовуються лише при утворенні дільничних виборчих комісій. У разі формування дільничної виборчої комісії внаслідок дострокового припинення повноважень її попереднього складу положення цієї частини не застосовуються.

{Частину десяту статті 85 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі дострокового припинення повноважень голови, заступника голови, секретаря дільничної виборчої комісії і невнесення суб'єктом подання, від якого було включено відповідну особу до складу дільничної виборчої комісії, інших кандидатур на заміну не пізніше ніж на наступний день з дня отримання повідомлення про виникнення підстав для припинення їх повноважень, але не пізніше останнього дня перед днем голосування, на відповідну посаду голови, заступника голови, секретаря дільничної виборчої комісії призначається інший член цієї комісії без дотримання права на пропорційну частку кожної категорії керівних посад відповідного суб'єкта подання.

{Частину десяту статті 85 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. Рішення про утворення дільничної виборчої комісії та про її склад, а також рішення про зміни в її складі, прийняті відповідно до вимог цього Кодексу, підлягають оприлюдненню не пізніш як на третій день з дня їх прийняття у спосіб, визначений відповідною виборчою комісією або Центральною виборчою комісією.

{Частина одинадцята статті 85 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 86. Повноваження Центральної виборчої комісії щодо організації підготовки та проведення виборів Президента України

1. Повноваження Центральної виборчої комісії щодо організації підготовки і проведення виборів Президента України визначаються цим Кодексом, [Законом України "Про Центральну виборчу комісію"](#) та іншими законами України.

2. Центральна виборча комісія, крім повноважень, визначених [Законом України "Про Центральну виборчу комісію"](#):

1) скликає у разі необхідності за власною ініціативою засідання виборчої комісії нижчого рівня;

2) контролює використання виборчими комісіями, регіональними та територіальними представництвами Центральної виборчої комісії коштів державного бюджету із залученням до проведення перевірок працівників відповідних державних органів;

{Пункт 2 частини другої статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3) встановлює норми і перелік необхідного обладнання, інвентарю, вимоги до такого обладнання та порядок його зберігання, вимоги щодо приміщень для голосування, а також перелік послуг, які надаються виборчим комісіям;

4) припиняє рух коштів на рахунках виборчих комісій, регіональних та територіальних представництв Центральної виборчої комісії, відкритих у територіальних органах центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку, виконання бюджетів у строки, встановлені законом;

{Пункт 4 частини другої статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5) реєструє кандидатів на пост Президента України, уповноважених представників кандидатів у Центральній виборчій комісії, довірених осіб кандидатів на пост Президента України;

{Пункт 5 частини другої статті 86 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6) забезпечує виготовлення і розміщення на загальнодержавних каналах теле- і радіомовлення інформаційних програм для виборців з роз'ясненням засад і порядку проведення виборів, їх ролі у житті суспільства і держави, процедури голосування, прав та обов'язків виборців, механізмів контролю за дотриманням законодавства про вибори Президента України;

7) вирішує відповідно до цього Кодексу та законів України питання використання засобів масової інформації для проведення передвиборної агітації;

8) затверджує текст та форму інформаційних плакатів, а також плакатів, що роз'яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори Президента України, забезпечує виготовлення відповідних плакатів і їх передачу окружним виборчим комісіям;

{Пункт 8 частини другої статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9) безпосередньо та через свої регіональні та територіальні представництва здійснює контроль за надходженням і використанням коштів виборчих фондів кандидатів;

{Пункт 9 частини другої статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10) затверджує форму, колір і текст виборчого бюлетеня для голосування, забезпечує централізоване виготовлення виборчих бюлетенів установленого зразка, бланків протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчій

дільниці, іншої виборчої документації, забезпечує їх облік і передачу їх окружним виборчим комісіям;

{Пункт 10 частини другої статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11) встановлює форми виборчих документів, затверджує зразки печаток та вивісок виборчих комісій, забезпечує виготовлення печаток окружних і дільничних виборчих комісій, штампів "Вибув" та передачу їх окружним виборчим комісіям, визначає порядок зберігання та передачі виборчих документів до відповідних державних архівних установ;

12) акредитує офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій;

{Пункт 12 частини другої статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

13) надає дозвіл громадським організаціям мати офіційних спостерігачів під час виборів Президента України;

14) реєструє офіційних спостерігачів від кандидатів на пост Президента України, партій - суб'єктів виборчого процесу, громадських організацій у закордонному окрузі, а також офіційних спостерігачів від громадських організацій у загальнодержавному окрузі;

{Пункт 14 частини другої статті 86 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

15) передає представнику Міністерства закордонних справ України виборчі бюлетені, бланки іншої документації, печатки, штампи для передачі їх дільничним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць;

16) розглядає заяви і скарги в порядку, встановленому цим Кодексом та [Законом України "Про Центральну виборчу комісію"](#);

{Пункт 16 частини другої статті 86 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

17) встановлює підсумки голосування та складає протокол про підсумки голосування в межах закордонного округу;

18) здійснює повноваження відповідної окружної виборчої комісії у разі ненадходження протоколу від окружної виборчої комісії про підсумки голосування у територіальному виборчому окрузі у строки, визначені цим Кодексом, а також у разі бездіяльності окружної виборчої комісії;

19) у тримісячний строк з дня офіційного опублікування результатів виборів надсилає до Рахункової палати звіт про використання коштів державного бюджету, виділених на підготовку та проведення виборів Президента України;

20) здійснює інші повноваження відповідно до цього Кодексу та законів України.

Стаття 87. Повноваження окружної виборчої комісії щодо організації підготовки і проведення виборів Президента України

1. Окружна виборча комісія:

1) здійснює контроль за додержанням законодавства про вибори Президента України;

- 2) утворює спеціальні виборчі дільниці у випадках, визначених цим Кодексом;
- 3) утворює дільничні виборчі комісії;
- 4) спрямовує діяльність дільничних виборчих комісій;
- 5) скликає в разі необхідності за власною ініціативою засідання дільничної виборчої комісії;
- 6) надає правову, організаційно-методичну, технічну допомогу дільничним виборчим комісіям, організовує навчання їх членів з питань організації виборчого процесу;
- 7) здійснює фінансове та матеріально-технічне забезпечення дільничних виборчих комісій відповідного територіального округу;

{Пункт 7 частини першої статті 87 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

- 8) контролює надання списків виборців для загального ознайомлення;
- 9) сприяє разом з відповідними органами виконавчої влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування організації зустрічей кандидатів на пост Президента України з виборцями;
- 10) забезпечує передачу дільничним виборчим комісіям після їх утворення виборчих бюлетенів встановленого зразка, інформаційних плакатів, плакатів, що роз'яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори Президента України, отриманих від Центральної виборчої комісії, а також виготовлення та постачання бланків іншої документації відповідно до цього Кодексу;
- 11) встановлює підсумки голосування по територіальному виборчому округу, складає протокол про підсумки голосування та надсилає його до Центральної виборчої комісії;
- 12) визнає голосування на виборчій дільниці недійсним у випадках, передбачених цим Кодексом;
- 13) забезпечує проведення повторного голосування відповідно до рішення Центральної виборчої комісії про призначення повторного голосування по виборах Президента України, а також проведення повторних виборів відповідно до цього Кодексу;
- 14) реєструє офіційних спостерігачів від кандидатів на пост Президента України, партій - суб'єктів виборчого процесу, громадських організацій у відповідному територіальному окрузі;

{Пункт 14 частини першої статті 87 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

- 15) забезпечує передачу дільничним виборчим комісіям після їх утворення отриманих від Центральної виборчої комісії печаток цих комісій та штампів "Вибув" дільничних виборчих комісій;
- 16) розглядає в межах своїх повноважень звернення, заяви і скарги щодо організації та проведення виборів у межах територіального округу, а також звернення, заяви і скарги на рішення, дії чи бездіяльність дільничних виборчих комісій та/або їх членів і приймає щодо них рішення;

{Пункт 16 частини першої статті 87 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

17) заслуховує інформацію дільничних виборчих комісій, місцевих органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування з питань підготовки і проведення виборів Президента України;

18) забезпечує передачу на зберігання до відповідної державної архівної установи виборчої та іншої документації в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері архівної справи;

{Пункт 18 частини першої статті 87 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

18¹) узагальнює інформацію щодо поданих до окружної та дільничних виборчих комісій заяв та скарг, що стосуються процесу виборів Президента України, а також результатів їх розгляду, вивіщує цю інформацію на стенді офіційних матеріалів комісії для загального ознайомлення та подає її до Центральної виборчої комісії у встановленому нею порядку для розміщення на її офіційному веб-сайті;

{Частину першу статті 87 доповнено пунктом 18¹ згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

19) здійснює інші повноваження відповідно до цього Кодексу та законів України.

Повноваження окружної виборчої комісії, визначені **пунктами 6, 7, 10, 15, 18** цієї частини, можуть виконувати територіальні представництва Центральної виборчої комісії у разі їх утворення.

{Частину першу статті 87 доповнено новим абзацом двадцять другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Повноваження окружної виборчої комісії починаються з моменту складення присяги не менш як двома третинами її складу, визначеного при її утворенні, на її першому засіданні, яке проводиться не пізніш як на другий день після дня прийняття рішення про її утворення і скликається її головою.

3. Повноваження окружної виборчої комісії припиняються через п'ятнадцять днів після дня офіційного оголошення Центральною виборчою комісією результатів виборів Президента України у порядку, встановленому цим Кодексом.

4. Статус окружної виборчої комісії як юридичної особи припиняється в порядку та строки, визначені **статтею 35** цього Кодексу.

Стаття 88. Повноваження дільничної виборчої комісії щодо організації підготовки і проведення виборів Президента України

1. Дільнична виборча комісія:

1) здійснює контроль за додержанням та однаковим застосуванням законодавства про вибори Президента України;

2) отримує список виборців від органу ведення Державного реєстру виборців або Міністерства закордонних справ України, складає список виборців у випадках, передбачених цим Кодексом, надає його для загального ознайомлення та у випадках, передбачених цим Кодексом, вносить до нього зміни;

3) створює умови для ознайомлення виборців з відомостями про всіх кандидатів на пост Президента України, їх передвиборними програмами, а також із рішеннями Центральної виборчої комісії, відповідної окружної виборчої комісії, власними рішеннями та повідомленнями;

4) завчасно вручає або надсилає виборцям іменні запрошення, отримані від органу ведення Державного реєстру виборців, із зазначенням дати проведення виборів, адреси приміщення для голосування, часу початку і закінчення голосування;

5) забезпечує підготовку приміщення для голосування та виборчих скриньок;

6) вносить за рішенням Центральної виборчої комісії у випадках, передбачених цим Кодексом, зміни до виборчого бюлетеня;

7) організовує голосування на виборчій дільниці;

8) проводить підрахунок голосів, поданих на виборчій дільниці, складає протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та надсилає його до відповідної окружної виборчої комісії;

{Пункт 8 частини першої статті 88 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9) визнає недійсним голосування на виборчій дільниці у випадках, передбачених цим Кодексом;

10) розглядає звернення, заяви і скарги з питань внесення змін до списку виборців, організації та проведення голосування і підрахунку голосів на виборчій дільниці та в межах своїх повноважень приймає щодо них рішення;

11) узагальнює інформацію щодо поданих до дільничної виборчої комісії звернень, що стосуються процесу виборів Президента України, а також результатів їх розгляду, вивіщує цю інформацію на стенді офіційних матеріалів комісії для загального ознайомлення та подає її до окружної виборчої комісії для узагальнення та передачі до Центральної виборчої комісії для розміщення на її офіційному веб-сайті;

{Частину першу статті 87 доповнено новим пунктом 11 згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

12) здійснює інші повноваження відповідно до цього Кодексу та законів України.

2. Повноваження дільничної виборчої комісії починаються з моменту складення присяги більшістю від її складу, визначеного при її утворенні, на засіданні комісії, яке проводиться не пізніше як на другий день після дня прийняття рішення про її утворення і скликається її головою.

3. Повноваження дільничної виборчої комісії припиняються через п'ять днів після дня офіційного оголошення Центральною виборчою комісією результатів виборів Президента України.

4. Дільнична виборча комісія припиняє свою діяльність одночасно з припиненням її повноважень.

Стаття 89. Припинення повноважень виборчої комісії та члена виборчої комісії

1. Повноваження усього складу окружної, дільничної виборчої комісії можуть бути достроково припинені виборчою комісією, яка її утворила, за власною ініціативою або на підставі рішення суду у разі систематичного порушення або одноразового грубого порушення комісією [Конституції України](#), цього Кодексу та законів України, невиконання рішення виборчої комісії вищого рівня. Дострокове припинення повноважень усього складу виборчої комісії не є ліквідацією цієї комісії.

{Частина перша статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Повноваження члена окружної, дільничної виборчої комісії припиняються одночасно з припиненням повноважень відповідної виборчої комісії.

3. Повноваження члена окружної, дільничної виборчої комісії припиняються достроково виборчою комісією, яка її утворила, у зв'язку із:

1) особистою заявою про складення повноважень члена комісії. Така заява подається суб'єкту внесення кандидатури відповідного члена комісії для передачі відповідній виборчій комісії або для внесення подання про заміну члена виборчої комісії;

2) внесенням подання про заміну члена виборчої комісії суб'єктом, за поданням якого кандидатуру такого члена було включено до складу виборчої комісії;

3) припиненням його громадянства України;

4) прийняттям рішення про скасування реєстрації кандидата на пост Президента України, за поданням якого кандидатуру такого члена було включено до складу відповідної виборчої комісії;

5) вибуттям на період включно до дня голосування за межі України або держави, на території якої утворена закордонна виборча дільниця, що зумовлює неможливість виконання обов'язків члена комісії;

6) реєстрацією його кандидатом на пост Президента України, а також кандидатом у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидатом у депутати місцевої ради або кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, якщо такі вибори проводяться одночасно з виборами Президента України;

{Пункт 6 частини третьої статті 89 в редакції Закону № 1638-IX від 14.07.2021}

7) реєстрацією його представником кандидата на пост Президента України у Центральній виборчій комісії, довіреною особою кандидата на пост Президента України, а також довіреною особою кандидата у депутати місцевої ради або кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, представником, уповноваженою особою місцевої

організації партії, уповноваженою особою суб'єкта процесу референдуму, представником ініціативної групи в Центральній виборчій комісії, офіційним спостерігачем, якщо процес таких виборів чи референдуму проводиться одночасно з виборами Президента України;

{Пункт 7 частини третьої статті 89 в редакції Закону № 1638-IX від 14.07.2021}

8) систематичним або одноразовим грубим порушенням ним законодавства України про вибори, встановленим рішенням суду або рішенням виборчої комісії вищого рівня, двома і більше неявками на засідання виборчої комісії без поважних причин або неявкою на засідання виборчої комісії у день голосування, ухилянням від виконання своїх обов'язків у комісії без поважних причин;

9) набранням щодо нього законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення;

{Пункт 9 частини третьої статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

10) входженням його до іншої виборчої комісії будь-якого рівня, що здійснює підготовку та проведення виборів Президента України, а також виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, якщо такі вибори проводяться одночасно з виборами Президента України;

{Пункт 10 частини третьої статті 89 в редакції Закону № 1638-IX від 14.07.2021}

11) визнанням його недієздатним або безвісно відсутнім;

12) його смертю або оголошенням його померлим;

13) відмовою від складення присяги члена виборчої комісії;

14) порушенням присяги члена виборчої комісії, що виявилось як систематичне невиконання покладених на нього обов'язків, засвідчене не менш як двома рішеннями з цього приводу виборчої комісії, до складу якої він входить;

15) виявленням обставин, що позбавляють особу права входити до складу виборчої комісії.

4. Повноваження члена виборчої комісії припиняються з підстав, передбачених **пунктами 1-12, 14, 15** частини третьої цієї статті, з моменту прийняття рішення про припинення повноважень члена комісії виборчою комісією, яка її утворила. При виникненні обставин, передбачених **пунктом 13** частини третьої цієї статті, повноваження члена виборчої комісії припиняються з моменту відмови особи поставити свій підпис під текстом присяги на засіданні виборчої комісії або неприбуття такої особи на перші два засідання виборчої комісії після включення особи до складу цієї комісії, про які їй було повідомлено.

Про дострокове припинення повноважень у зв'язку з відмовою від складення присяги члена комісії невідкладно повідомляється Центральна виборча комісія або відповідна окружна виборча комісія для прийняття рішення про зміни в складі відповідної виборчої комісії.

Особа, яка подала заяву про складення повноважень, продовжує виконувати обов'язки голови, заступника голови, секретаря, члена виборчої комісії до моменту прийняття відповідного рішення комісією, яка утворила таку комісію.

Подання про заміну члена виборчої комісії вноситься за підписом осіб, визначених **частиною другою** статті 84, **частиною другою** статті 85 цього Кодексу, на паперових носіях та в електронному вигляді до відповідної виборчої комісії за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією. До подання додаються документи, передбачені **частиною другою** статті 84 та **частиною шостою** статті 85 цього Кодексу відповідно.

Зазначене подання підлягає розгляду у п'ятиденний строк, але не пізніше останнього дня перед днем голосування.

Подання про заміну члена виборчої комісії може вноситися за допомогою електронних сервісів в порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

{Частина четверта статті 89 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Виборча комісія, яка достроково припинила повноваження усього складу виборчої комісії, не пізніше наступного дня повідомляє про це суб'єктів, за поданням яких до складу комісії було включено осіб, повноваження яких достроково припинено. Такі суб'єкти вправі не пізніше ніж на наступний день з дня отримання такого повідомлення внести подання з новими кандидатурами до складу відповідної виборчої комісії.

{Абзац перший частини п'ятої статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Якщо у строк, встановлений цією частиною, не надійшли подання щодо кандидатур до складу виборчої комісії та/або якщо кількість запропонованих до складу виборчої комісії осіб не дає змогу сформувати її склад у мінімальній кількості, встановленій **частиною першою** статті 84 або **частиною першою** статті 85 цього Кодексу, склад комісії формується відповідною виборчою комісією за поданням її голови за пропозиціями членів цієї комісії з тим, щоб кількісний склад такої виборчої комісії відповідав її мінімальній кількості (був не меншим), з обов'язковим урахуванням поданих кандидатур до її складу, крім тих, що підлягають відхиленню з підстав, встановлених цим Кодексом.

У разі дострокового припинення повноважень членів виборчої комісії з підстав, передбачених **пунктами 8, 13** частини третьої цієї статті, або у зв'язку з достроковим припиненням повноважень усього складу виборчої комісії їх кандидатури не можуть бути повторно включені до складу виборчої комісії та підлягають відхиленню.

{Абзац третій частини п'ятої статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Рішення про дострокове припинення повноважень у зв'язку із заміною члена виборчої комісії приймається одночасно з рішенням про включення до складу відповідної виборчої комісії іншого представника від того самого суб'єкта подання з одночасним призначенням цієї особи на відповідну посаду в комісії, яку займав член комісії, повноваження якого достроково припинені.

У разі дострокового припинення повноважень члена виборчої комісії у зв'язку з відмовою від складення присяги члена виборчої комісії чи у зв'язку з прийняттям рішення про скасування реєстрації кандидата на пост Президента України, за поданням якого кандидатуру такого члена було включено до складу відповідної виборчої комісії, що призвело до зменшення кількісного складу виборчої комісії нижче від мінімальної кількості, встановленої відповідно **частиною першою** статті 84 або **частиною першою** статті 85 цього Кодексу, відповідна виборча комісія одночасно з рішенням про дострокове припинення повноважень члена комісії приймає рішення про включення нового члена до складу відповідної виборчої комісії за поданням голови відповідно Центральної виборчої комісії або окружної виборчої комісії на підставі пропозицій членів відповідно Центральної виборчої комісії або окружної виборчої комісії.

{Абзац п'ятий частини п'ятої статті 89 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. У разі дострокового припинення повноважень усього складу виборчої комісії відповідна виборча комісія не пізніш як на третій день з дня припинення повноважень комісії, але не пізніш останнього дня перед днем голосування, затверджує новий склад виборчої комісії у порядку, встановленому цим Кодексом.

У разі дострокового припинення повноважень члена виборчої комісії, що призвело до зменшення кількісного складу виборчої комісії нижче від мінімальної кількості, встановленої відповідно **частиною першою** статті 84 або **частиною першою** статті 85 цього Кодексу, відповідна виборча комісія приймає рішення про включення нового члена до складу відповідної виборчої комісії за поданням голови відповідно Центральної виборчої комісії або окружної виборчої комісії на підставі пропозицій членів відповідно Центральної виборчої комісії або окружної виборчої комісії для того, щоб кількісний склад такої виборчої комісії відповідав її мінімальній кількості (був не меншим). Таке рішення приймається одночасно з рішенням про дострокове припинення повноважень члена комісії.

У разі дострокового припинення повноважень члена дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці, інша особа може включатися до складу комісії за поданням Міністерства закордонних справ України.

Голова, заступник голови або секретар виборчої комісії можуть особисто подати власноручно написану заяву про складення своїх обов'язків (без припинення членства в комісії) до виборчої комісії, що утворила відповідну виборчу комісію.

{Частина шоста статті 89 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. У разі якщо голова, заступник голови або секретар виборчої комісії систематично не виконує покладені на нього обов'язки, відповідна виборча комісія може звернутися до виборчої комісії, яка її утворила, з мотивованим поданням про його заміну, якщо за це проголосували не менше двох третин від складу комісії. Подання вноситься за підписом голови, заступника голови виборчої комісії або головуючого на відповідному засіданні виборчої комісії та засвідчується печаткою цієї комісії. До подання додаються не менш як два рішення виборчої комісії про невиконання головою, заступником голови, секретарем цієї комісії покладених на нього обов'язків, а також витяг із протоколу засідання виборчої комісії, на якому розглядалося питання про внесення такого подання.

Голова, заступник голови або секретар виборчої комісії можуть особисто подати власноручно написану заяву про складення своїх повноважень до виборчої комісії, що утворила відповідну виборчу комісію.

Зазначене подання чи заява підлягають обов'язковому розгляду у триденний строк, але не пізніше останнього дня перед днем голосування. Рішення про заміну голови, заступника голови або секретаря виборчої комісії не є підставою для припинення повноважень зазначених осіб як членів відповідної виборчої комісії.

8. У разі надходження подання про заміну члена виборчої комісії, який виконує обов'язки голови, заступника голови, секретаря виборчої комісії, рішення про включення до складу відповідної виборчої комісії іншого члена від того самого суб'єкта подання приймається з одночасним призначенням цієї особи на відповідну посаду в комісії, яку займав член комісії, повноваження якого достроково припинені.

У разі дострокового припинення повноважень голови, заступника голови, секретаря виборчої комісії з інших підстав, передбачених **частиною третьою** цієї статті, виборча комісія призначає на відповідну посаду іншу особу зі складу цієї комісії.

{Частина восьма статті 89 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. У разі наявності підстав для дострокового припинення повноважень усього складу виборчої комісії, окремого члена виборчої комісії, які мають ознаки вчинення членами (окремим членом) цієї комісії кримінального або адміністративного правопорушення, відповідна виборча комісія одночасно з прийняттям такого рішення повідомляє про це правоохоронні органи для перевірки і реагування відповідно до закону.

Розділ XVI. ФІНАНСОВЕ І МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Стаття 90. Фінансування виборів Президента України

1. Витрати на підготовку та проведення виборів Президента України здійснюються виключно за рахунок коштів державного бюджету, виділених на підготовку та проведення виборів Президента України, та коштів виборчих фондів кандидатів на пост Президента України.

2. Кандидат на пост Президента України, зареєстрований Центральною виборчою комісією, для фінансування своєї виборчої кампанії, в тому числі передвиборної агітації, зобов'язаний утворити свій виборчий фонд, що формується в порядку, встановленому цим Кодексом.

{Частина друга статті 90 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Фінансування виборчої кампанії кандидата на пост Президента України з інших джерел, окрім як виборчий фонд кандидата на пост Президента України, незалежно від наявності погодження з партіями - суб'єктами виборчого процесу чи кандидатами на пост Президента України, забороняється.

Стаття 91. Фінансове забезпечення підготовки та проведення виборів Президента України за рахунок коштів державного бюджету

1. Фінансове забезпечення підготовки та проведення виборів Президента України за рахунок коштів державного бюджету здійснюється Центральною виборчою комісією, яка є головним розпорядником цих коштів.

2. Обсяг коштів для підготовки та проведення виборів Президента України за поданням Центральної виборчої комісії передбачається окремим рядком у законі про Державний бюджет України на відповідний рік.

3. Видатки на підготовку та проведення виборів Президента України здійснюються Центральною виборчою комісією та окружними виборчими комісіями (регіональними або територіальними представництвами Центральної виборчої комісії) відповідно до затверджених Центральною виборчою комісією кошторисів у межах бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України.

{Абзац перший частини третьої статті 91 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Фінансування виборчих комісій закордонних виборчих дільниць здійснюється Центральною виборчою комісією через Міністерство закордонних справ України.

Фінансування виготовлення виборчої документації органами ведення Державного реєстру виборців здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, виділених на підготовку та проведення виборів Президента України, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за поданням Центральної виборчої комісії.

4. Кошти бюджету на підготовку та проведення виборів Президента України, бюджетні призначення за якими встановлені законом про Державний бюджет України, перераховуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, Центральній виборчій комісії відповідно до помісячного розпису асигнувань загального фонду Державного бюджету України, сформованого за пропозиціями Центральної виборчої комісії, за бюджетною програмою, за якою здійснюється фінансове забезпечення підготовки і проведення виборів Президента України.

{Частина четверта статті 91 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Центральна виборча комісія затверджує середні норми видатків окружної виборчої комісії (регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії), а також середні норми видатків для потреб дільничних виборчих комісій, які повинні включати, зокрема, видатки на оплату праці членів комісій та осіб, які залучаються до роботи у виборчій комісії, видатки, пов'язані із забезпеченням здійснення повноважень виборчих комісій (оплата транспортних послуг, послуг зв'язку, відшкодування за спожиті комунальні послуги тощо).

{Частина п'ята статті 91 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Окружна виборча комісія (регіональне або територіальне представництво Центральної виборчої комісії) у десятиденний строк з дня її утворення на основі середніх норм видатків складає єдиний кошторис видатків для підготовки і проведення виборів із

включенням до нього власних видатків та видатків для потреб дільничних виборчих комісій територіального округу. Єдиний кошторис видатків затверджується Центральною виборчою комісією.

{Частина шоста статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Фінансування виборчих комісій здійснюється в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Частина сьома статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 924-IX від 29.09.2020}

8. Окружна виборча комісія (регіональне або територіальне представництво Центральної виборчої комісії) не пізніше як у п'ятиденний строк з дня офіційного оголошення результатів виборів Президента України подає до Центральної виборчої комісії виписку з реєстраційного рахунка та припиняє рух коштів на цьому рахунку. У семиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів Президента України Центральна виборча комісія відкликає залишок невикористаних асигнувань, виділених із загального фонду Державного бюджету України на підготовку і проведення виборів Президента України, шляхом надання коригуючого розподілу відкритих асигнувань центральному органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

{Частина восьма статті 91 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. Окружна виборча комісія (регіональне або територіальне представництво Центральної виборчої комісії) в п'ятнадцятиденний строк з дня офіційного оголошення результатів виборів складає та подає до Центральної виборчої комісії фінансовий звіт про надходження та використання коштів державного бюджету на підготовку і проведення виборів Президента України у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією, за формою, затверджену Центральною виборчою комісією за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

{Частина дев'ята статті 91 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Контроль за правильним та цільовим використанням коштів державного бюджету, що виділяються на підготовку та проведення виборів Президента України, здійснюється Центральною виборчою комісією, регіональними представництвами Центральної виборчої комісії, органами державного фінансового контролю та Державною казначейською службою України у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією за погодженням із центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю, та Державною казначейською службою України.

{Частина десята статті 91 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 92. Оплата праці членів виборчих комісій та осіб, які залучаються до роботи у виборчій комісії

1. За рішенням виборчої комісії, яке затверджується виборчою комісією вищого рівня, голова, заступник голови, секретар або інші члени окружної виборчої комісії (загальною кількістю не більше чотирьох осіб), дільничної виборчої комісії (загальною кількістю не більше трьох осіб) протягом усього періоду повноважень виборчої комісії або частини цього періоду можуть виконувати свої повноваження у виборчій комісії з оплатою їх праці в комісії на підставі цивільно-правового договору між ними і виборчою комісією (територіальним представництвом Центральної виборчої комісії). Зазначені особи на цей період звільняються від виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи із збереженням відповідного стажу.

{Абзац перший частини першої статті 92 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Робота члена виборчої комісії, який виконує свої повноваження у виборчій комісії на платній основі, оплачується у визначеному Кабінетом Міністрів України розмірі та в порядку, визначеному Центральною виборчою комісією, за рахунок коштів державного бюджету, що виділяються на підготовку і проведення виборів.

2. Оплата праці члена виборчої комісії, звільненого від виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи, не може бути нижчою за його середню заробітну плату за основним місцем роботи. Оплата праці члена виборчої комісії, який є пенсіонером або особою, яка тимчасово не працює, не може бути нижчою за розмір мінімальної заробітної плати, встановлений на момент її нарахування.

3. Членам виборчих комісій у межах загальної економії фонду оплати праці, передбаченого кошторисом видатків відповідної окружної виборчої комісії на підготовку та проведення виборів Президента України, може бути нарахована і виплачена одноразова грошова винагорода в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

4. Робота членів виборчих комісій (у тому числі пенсіонерів та осіб, які тимчасово не працюють) у день виборів, у день повторного голосування і в дні встановлення підсумків голосування оплачується у розмірі та в порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України.

5. Праця осіб, зазначених у частині десятій статті 33 цього Кодексу, оплачується у розмірі та в порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України, за рахунок коштів державного бюджету, що виділяються на підготовку і проведення виборів.

6. Праця, пов'язана з організацією підготовки і проведення виборів Президента України, осіб, визнаних в установленому законом порядку безробітними, у складі окружних, дільничних виборчих комісій чи як спеціалістів, експертів та технічних працівників, зазначених у частині десятій статті 33 цього Кодексу, не є підставою для зняття цих осіб з обліку в державній службі зайнятості як таких, що шукають роботу, або для припинення виплати їм допомоги по безробіттю та інших видів соціальної допомоги. Оплата праці членів виборчих комісій чи осіб, зазначених у частині десятій статті 33 цього Кодексу, які є пенсіонерами, не може бути підставою для обмеження розміру отримуваної ними пенсії.

7. Оплата праці членів виборчої комісії, а також осіб, які залучаються до роботи у виборчій комісії, у тому числі в день голосування, дні встановлення підсумків голосування та результатів виборів, не може бути підставою для скасування, обмеження або зменшення їм та членам їхніх сімей, які проживають разом з ними, будь-яких видів соціальних виплат, пенсій, субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг тощо.

Розділ XVII. ВИБОРЧІ ФОНДИ КАНДИДАТІВ НА ПОСТ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Стаття 93. Загальні засади утворення та функціонування виборчого фонду

1. Виборчий фонд кандидата на пост Президента України має один накопичувальний рахунок, на який надходять кошти для фінансування виборчої кампанії кандидата на пост Президента України, а також поточні рахунки, з яких здійснюється фінансування витрат на виборчу кампанію. На поточні рахунки кошти надходять виключно з накопичувального рахунку виборчого фонду кандидата на пост Президента України.

Кандидат на пост Президента України зобов'язаний відкрити рахунки свого виборчого фонду не пізніш як на десятий день з дня його реєстрації Центральною виборчою комісією.

2. Кандидат на пост Президента України відкриває один накопичувальний рахунок виборчого фонду в банку України у місті Києві і не більше одного поточного рахунку в банку в межах територіального виборчого округу. Один поточний рахунок виборчого фонду кандидата на пост Президента України може обслуговувати декілька територіальних виборчих округів.

3. Рахунки виборчого фонду кандидата на пост Президента України відкриваються в банках у національній валюті.

4. Підставою для відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду кандидата є копія рішення Центральної виборчої комісії про реєстрацію кандидата на пост Президента України. Підставою для відкриття поточного рахунку виборчого фонду кандидата є довідка банку про відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду.

5. Порядок відкриття і закриття рахунків виборчого фонду кандидата на пост Президента України встановлюється Національним банком України за погодженням з Центральною виборчою комісією не пізніш як за вісімдесят три дні до дня виборів.

6. Витрачання коштів з поточного рахунку виборчого фонду здійснюється виключно у безготівковій формі.

7. Послуги банку, пов'язані з відкриттям і закриттям рахунків виборчого фонду та з функціонуванням рахунків, надаються безоплатно. Банк за користування коштами, що знаходяться на рахунках виборчого фонду, відсотки не нараховує і не сплачує.

8. Банк не пізніше наступного робочого дня після дня відкриття рахунку виборчого фонду кандидата на пост Президента України повідомляє Центральну виборчу комісію та Національне агентство з питань запобігання корупції про відкриття рахунку та його реквізити.

9. Інформація про відкриття накопичувального рахунку відповідного виборчого фонду та його реквізити розміщується на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

Подальша інформація про реквізити накопичувального рахунку виборчого фонду публікується у засобах масової інформації за рахунок коштів відповідного виборчого фонду.

10. Витрачання коштів з поточних рахунків виборчого фонду припиняється о 18 годині останньої п'ятниці перед днем виборів або днем повторного голосування.

11. У разі призначення повторного голосування використання коштів виборчих фондів кандидатів, включених до виборчих бюлетенів для повторного голосування, поновлюється з дня прийняття рішення про їх включення до виборчого бюлетеня для повторного голосування.

12. Рахунки виборчого фонду закриваються банками на п'ятнадцятий день після дня офіційного оголошення результатів виборів, а для кандидатів, не включених до виборчого бюлетеня для повторного голосування, - з дня опублікування рішення про призначення повторного голосування.

13. Арешт коштів на рахунках виборчого фонду до дня виборів або дня повторного голосування не допускається.

14. Закриття рахунків, зупинення операцій по рахунках виборчого фонду раніше, ніж у строк, встановлений **частиною десятою** цієї статті, не допускаються.

Стаття 94. Контроль виборчих фондів

1. Контроль виборчих фондів кандидатів на пост Президента України здійснюють Центральна виборча комісія, Національне агентство з питань запобігання корупції та банк, в якому відкрито рахунок виборчого фонду, відповідно до порядку, встановленого Центральною виборчою комісією спільно з Національним банком України за погодженням з Національним агентством з питань запобігання корупції не пізніш як за вісімдесят три дні до дня голосування.

2. Банк, в якому відкрито рахунок виборчого фонду, надає Центральній виборчій комісії та Національному агентству з питань запобігання корупції щотижнево (щоденно) або за зверненням відомості про розміри та джерела внесків, що надійшли на рахунки виборчого фонду, рух коштів, а також їх залишки на рахунках. Механізм надання зазначених відомостей визначається порядком, встановлення якого передбачено **частиною першою** цієї статті.

{Частина третю статті 94 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 95. Розпорядники рахунків виборчого фонду

1. Кандидат на пост Президента України призначає з числа своїх довірених осіб в єдиному загальнодержавному виборчому окрузі, зазначених у **статті 111** цього Кодексу, не більше двох розпорядників накопичувального рахунку виборчого фонду, які мають виключне право на розпорядження згідно із законом коштами, що надходять на накопичувальний рахунок. Розпорядники накопичувального рахунку виборчого фонду зобов'язані вести облік надходження та розподілу коштів, що надходять на накопичувальний рахунок виборчого фонду, між поточними рахунками.

2. Кандидат на пост Президента України призначає з числа своїх довірених осіб, зазначених у [статті 111](#) цього Кодексу, по одному розпоряднику поточного рахунку виборчого фонду у відповідному територіальному окрузі, який має виключне право на розпорядження коштами з відповідного поточного рахунку виборчого фонду. Розпорядники поточних рахунків забезпечують додержання фінансової дисципліни та цільове використання коштів виборчого фонду, ведуть облік використання коштів відповідного поточного рахунку виборчого фонду.

3. Банк, в якому відкрито накопичувальний або поточний рахунок виборчого фонду, надає розпорядникові відповідного рахунку щотижнево (щоденно) або за зверненням відомості про розміри та джерела внесків, що надійшли на рахунки виборчого фонду, рух коштів, а також їх залишки на рахунках у порядку, встановленому відповідно до [частини першої](#) статті 94 цього Кодексу.

{Частина третя статті 95 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 805-IX](#) від 16.07.2020}

Стаття 96. Порядок формування виборчого фонду та використання його коштів

1. Виборчий фонд кандидата на пост Президента України формується за рахунок його власних коштів, коштів партії, яка висунула кандидата, а також добровільних внесків осіб, які відповідно до [Закону України "Про політичні партії в Україні"](#) мають право здійснювати внески на підтримку партій.

Добровільні внески здійснюються виключно у грошовій формі.

{Частину першу статті 96 доповнено абзацом другим згідно із Законом [№ 805-IX](#) від 16.07.2020}

Розмір виборчого фонду кандидата на пост Президента України не може перевищувати дев'яноста тисяч розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня відповідного року.

{Частину першу статті 96 доповнено абзацом третім згідно із Законом [№ 805-IX](#) від 16.07.2020}

2. Добровільні внески особи до виборчого фонду кандидата на пост Президента України, висунутого партією або шляхом самовисування, обмежуються розміром максимального внеску на підтримку партії протягом року, встановленим [Законом України "Про політичні партії в Україні"](#).

Якщо фізична або юридична особа здійснює або може здійснювати вирішальний вплив на діяльність однієї або кількох юридичних осіб (зокрема є кінцевим бенефіціарним власником (контролером) юридичної особи), внески такої фізичної або юридичної особи і підконтрольних їй юридичних осіб вважаються внеском однієї особи і обмежуються розміром максимального внеску на підтримку партії протягом року, встановленим [Законом України "Про політичні партії в Україні"](#).

Інші обмеження, у тому числі фінансового та банківського законодавства, ніж встановлені цією статтею, до формування виборчого фонду кандидата на пост Президента України не застосовуються.

3. Забороняється здійснювати добровільні внески до виборчого фонду кандидата на пост Президента України особам, які відповідно до [Закону України "Про політичні партії в Україні"](#) не мають права здійснювати внески на підтримку партій.

4. Банк або відділення зв'язку не приймає добровільний внесок до виборчого фонду кандидата на пост Президента України, що перевищує розмір, встановлений [частиною другою](#) цієї статті.

Документ, сформований за результатами такої банківської операції, повинен містити інформацію про прізвище, ім'я та (за наявності) по батькові, адресу місця проживання громадянина, реєстраційний номер облікової картки платника податків або ідентифікаційний номер згідно з Державним реєстром фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів (щодо осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті, - номер та (за наявності) серію паспорта громадянина України, в якому проставлено відмітку про відмову від одержання ідентифікаційного номера чи номер паспорта із записом про відмову від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків в електронному безконтактному носії), дату народження, розмір (суму) внеску, призначення платежу.

Якщо добровільний внесок здійснюється фізичною особою, то обраний нею спосіб здійснення банківської операції повинен забезпечувати можливість ідентифікації цієї фізичної особи (в тому числі, якщо такі банківські операції здійснюються фізичними особами з використанням мережі Інтернет).

{Частина четверта статті 96 в редакції Закону [№ 805-IX від 16.07.2020](#)}

5. Добровільний внесок перераховується банком або переказується відділенням зв'язку на накопичувальний рахунок виборчого фонду не пізніше наступного робочого дня з дня отримання відповідного платіжного документа. Загальний строк безготівкового перерахування внеску на рахунок виборчого фонду кандидата на пост Президента України не може перевищувати двох банківських днів.

6. Розпорядник накопичувального рахунку виборчого фонду має право відмовитися від внеску до виборчого фонду, про що він подає відповідну заяву та платіжний документ до банку, в якому відкрито накопичувальний рахунок виборчого фонду. Такий внесок повертається особі, яка його здійснила, за рахунок внеску, а в разі неможливості повернення зараховується до державного бюджету.

7. У разі надходження внеску, що перевищує розмір, встановлений [частиною другою](#) цієї статті, сума, що перевищує встановлений розмір внеску, на підставі відповідної заяви та платіжного документа, поданих розпорядником накопичувального рахунку виборчого фонду, повертається особі банком, в якому відкрито рахунок виборчого фонду, за рахунок цих коштів, а в разі неможливості повернення перераховується до державного бюджету.

8. Розпорядник накопичувального рахунку виборчого фонду зобов'язаний відмовитися від внеску особи, яка відповідно до цього Кодексу не має права здійснювати такий внесок, протягом трьох робочих днів з дня, коли йому стало про це відомо. На підставі заяви розпорядника накопичувального рахунку про відмову від внеску з цієї причини банк, в

якому відкрито рахунок виборчого фонду, перераховує такий внесок до державного бюджету.

{Частина восьма статті 96 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Кошти виборчого фонду використовуються кандидатом на пост Президента України для фінансування його виборчої кампанії, в тому числі передвиборної агітації.

{Частина дев'ята статті 96 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Кошти виборчого фонду, не використані кандидатом на пост Президента України, висунутим партією, за його письмовою заявою, справжність підпису на якій засвідчується у встановленому законом порядку, що подається не пізніше як на десятий день після офіційного оголошення результатів виборів, у п'ятиденний строк з дня надходження такої заяви перераховуються на поточний банківський рахунок відповідної партії. У разі неподання кандидатом на пост Президента України такої заяви у зазначений строк невикористані кошти виборчого фонду перераховуються банком у безспірному порядку до державного бюджету на п'ятнадцятий день після офіційного оголошення Центральною виборчою комісією результатів виборів (для кандидатів, не включених до виборчого бюлетеня для повторного голосування, - на п'ятнадцятий день після опублікування рішення про призначення повторного голосування). Кошти виборчого фонду, не використані кандидатом на пост Президента України, висунутим шляхом самовисування, не пізніше як на десятий день після офіційного оголошення результатів виборів перераховуються до державного бюджету.

11. У разі скасування рішення про реєстрацію кандидата на пост Президента України залишки коштів його виборчого фонду не раніше ніж на десятий день з дня прийняття відповідного рішення у безспірному порядку перераховуються до державного бюджету.

12. Внесок, що надійшов до виборчого фонду після дня виборів (у разі включення кандидата на пост Президента України до виборчого бюлетеня для повторного голосування - після дня повторного голосування), повертається банком відповідній особі за рахунок внеску, а в разі неможливості повернення перераховується до державного бюджету.

Стаття 97. Фінансова звітність про надходження та використання коштів виборчого фонду та її аналіз

1. Звітування про надходження та використання коштів виборчого фонду кандидата на пост Президента України здійснюють розпорядники відповідних рахунків виборчого фонду.

2. Розпорядники поточних рахунків виборчого фонду кандидата на пост Президента України подають у порядку, встановленому цим Кодексом, відповідні фінансові звіти розпоряднику накопичувального рахунку виборчого фонду.

Розпорядник накопичувального рахунку виборчого фонду кандидата на пост Президента України подає відповідні фінансові звіти до партії (крім випадку, якщо кандидат на пост Президента України висунутий шляхом самовисування), Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції.

3. Розпорядники відповідних рахунків виборчого фонду кандидата на пост Президента України подають у порядку та строки, встановлені цим Кодексом, два види фінансових звітів - проміжний та остаточний.

4. Розпорядник поточного рахунку виборчого фонду зобов'язаний не пізніше як за вісім днів до дня виборів подати розпоряднику накопичувального рахунку виборчого фонду проміжний фінансовий звіт про використання коштів відповідного поточного рахунку виборчого фонду за період з дня відкриття поточного рахунку виборчого фонду до дванадцятого дня до дня виборів. У разі призначення Центральною виборчою комісією повторного голосування розпорядник поточного рахунку виборчого фонду кандидата на пост Президента України, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування, зобов'язаний за шість днів до дня повторного голосування подати розпоряднику накопичувального рахунку виборчого фонду проміжний фінансовий звіт про використання коштів відповідного поточного рахунку виборчого фонду за період з дня прийняття рішення про включення кандидата на пост Президента України до виборчого бюлетеня для повторного голосування до сьомого дня до дня повторного голосування.

Розпорядник поточного рахунку виборчого фонду зобов'язаний не пізніше як на сьомий день після дня виборів (у разі включення кандидата на пост Президента України до виборчого бюлетеня для повторного голосування - не пізніше як на сьомий день після дня повторного голосування) подати розпоряднику накопичувального рахунку виборчого фонду остаточний фінансовий звіт про використання коштів відповідного поточного рахунку виборчого фонду.

5. Розпорядник накопичувального рахунку виборчого фонду зобов'язаний не пізніше як за п'ять днів до дня виборів подати до партії (крім випадку, якщо кандидат на пост Президента України висунутий шляхом самовисування), Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції проміжний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду за період з дня відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду до дванадцятого дня до дня виборів (на паперових носіях та в електронному вигляді), який оприлюднюється на офіційних веб-сайтах партії (за наявності), Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції не пізніше дня, наступного за днем його надходження. У разі призначення Центральною виборчою комісією повторного голосування розпорядник накопичувального рахунку виборчого фонду кандидата на пост Президента України, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування, зобов'язаний за чотири дні до дня повторного голосування подати до партії (крім випадку, якщо кандидат на пост Президента України висунутий шляхом самовисування), Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції проміжний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду за період з дня прийняття рішення про включення кандидата на пост Президента України до виборчого бюлетеня для повторного голосування до сьомого дня до дня повторного голосування (на паперових носіях та в електронному вигляді), який оприлюднюється на офіційних веб-сайтах партії (за наявності), Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції не пізніше дня, наступного за днем його надходження.

Розпорядник накопичувального рахунку виборчого фонду зобов'язаний не пізніше як на п'ятнадцятий день після дня виборів (у разі включення кандидата до виборчого бюлетеня

для повторного голосування - не пізніш як на п'ятнадцятий день після дня повторного голосування) подати до партії (крім випадку, якщо кандидат на пост Президента України висунутий шляхом самовисування), Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції остаточний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду (на паперових носіях та в електронному вигляді), який оприлюднюється на офіційних веб-сайтах партії (за наявності), Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції не пізніше дня, наступного за днем його надходження.

У фінансових звітах, передбачених цією частиною, обов'язковому оприлюдненню підлягають прізвище, ім'я, по батькові та місце проживання фізичної особи (область, район, населений пункт). Інші відомості про фізичну особу, віднесені до інформації з обмеженим доступом, оприлюдненню не підлягають.

6. Аналіз фінансових звітів, передбачених **частиною п'ятою** цієї статті, здійснюється Центральною виборчою комісією та Національним агентством з питань запобігання корупції і полягає у встановленні відповідності звітних даних вимогам цього Кодексу, своєчасності подання звітів та відповідності звітних даних інформації, отриманій від банків, у яких відкрито рахунки виборчих фондів.

Центральна виборча комісія та Національне агентство з питань запобігання корупції не пізніш як за два дні до дня голосування (у разі проведення повторного голосування - за два дні до дня повторного голосування) оприлюднюють на своїх офіційних веб-сайтах аналіз фінансових звітів, передбачених **абзацом першим** частини п'ятої цієї статті, та не пізніш як на тридцятий день після дня голосування - аналіз фінансових звітів, передбачених **абзацом другим** частини п'ятої цієї статті.

У разі виявлення в ході аналізу фінансових звітів ознак порушення вимог законодавства Центральна виборча комісія та Національне агентство з питань запобігання корупції у п'ятиденний строк з дня виявлення відповідних ознак письмово повідомляють про це відповідні органи, уповноважені забезпечити притягнення осіб, які вчинили порушення вимог законодавства, до передбаченої законом відповідальності або забезпечують притягнення відповідних осіб до такої відповідальності в межах своїх повноважень.

{Абзац третій частини шостої статті 97 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. У фінансових звітах, передбачених частинами **четвертою** та **п'ятою** цієї статті, в обов'язковому порядку відображається інформація про всі надходження на накопичувальний та поточні рахунки виборчого фонду кандидата на пост Президента України, здійснені витрати та залишки коштів на відповідних рахунках, у тому числі інформація про дату надходження кожного внеску до виборчого фонду, його розмір, особу, яка здійснила внесок на відповідний рахунок виборчого фонду, назву партії (у разі здійснення внеску партією, яка висунула кандидата на пост Президента України), призначення, дату здійснення і суму кожного платежу з відповідного рахунку виборчого фонду, отримувача кожного платежу.

{Частина сьома статті 97 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Форми фінансових звітів, передбачених частинами **четвертою** та **п'ятою** цієї статті, і порядок проведення їх аналізу встановлюються Центральною виборчою комісією за погодженням з Національним агентством з питань запобігання корупції.

9. За рішенням Центральної виборчої комісії та у встановленому нею порядку фінансова звітність про надходження та використання коштів виборчого фонду, передбачена цією статтею, може подаватися до Центральної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів. В такому випадку паперова форма зазначеного звіту не подається.

{Статтю 97 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XVIII. ВИСУВАННЯ ТА РЕЄСТРАЦІЯ КАНДИДАТІВ НА ПОСТ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Стаття 98. Загальний порядок висування кандидатів на пост Президента України

1. Висування кандидатів на пост Президента України партіями та самовисування розпочинаються з першого дня виборчого процесу і закінчуються за п'ятдесят п'ять днів до дня виборів.

Стаття 99. Порядок висування кандидатів партіями

1. Партія може висунути лише одного кандидата на пост Президента України. Особа може бути висунута кандидатом на пост Президента України лише однією партією за згодою кандидата.

2. Партія може висунути кандидатом на пост Президента України особу, яка є членом цієї партії, або безпартійну особу, яка відповідно до **статті 75** цього Кодексу має право бути обраною Президентом України.

3. Висування кандидата на пост Президента України партією здійснюється на з'їзді (зборах, конференції) відповідно до статуту цієї партії.

На з'їзді (зборах, конференції) партії щодо висування кандидата на пост Президента України за дорученням Голови Центральної виборчої комісії має право бути присутнім член Центральної виборчої комісії.

{Частина третя статті 99 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Повідомлення про час і місце проведення з'їзду (зборів, конференції) партії з метою висування кандидата на пост Президента України, порядок акредитації на такому з'їзді (зборах, конференції) представників засобів масової інформації, визначений його організаторами, не пізніш як за п'ять днів до дня проведення з'їзду (зборів, конференції) розміщується на офіційному веб-сайті партії та подається до Центральної виборчої комісії. Центральна виборча комісія не пізніше наступного дня з дня отримання такого повідомлення розміщує його на своєму офіційному веб-сайті.

{Частина четверта статті 99 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 100. Порядок самовисування кандидата на пост Президента України

1. Громадянин України, який відповідно до **статті 75** цього Кодексу може бути обраним Президентом України, особисто подає до Центральної виборчої комісії заяву про самовисування кандидатом на пост Президента України.

{Частина перша статті 100 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. У заяві про самовисування кандидатом на пост Президента України, датованою днем подання документів для реєстрації, повинні міститися:

1) згода на оприлюднення біографічних відомостей та на обробку персональних даних;

2) зобов'язання у разі обрання Президентом України протягом місяця з дня офіційного оприлюднення результатів виборів передати у порядку, встановленому законом, в управління іншій особі належні йому підприємства та корпоративні права (у разі відсутності таких підприємств чи корпоративних прав - зазначити про їх відсутність);

3) зобов'язання в разі обрання Президентом України протягом місяця з дня офіційного оприлюднення результатів виборів припинити діяльність чи скласти представницький мандат, які відповідно до **Конституції** та законів України несумісні із зайняттям поста Президента України (у разі відсутності такої діяльності чи такого мандата - зазначити про їх відсутність).

{Пункт 3 частини другої статті 100 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. До заяви про самовисування додаються документи, передбачені **частиною першою** статті 103 цього Кодексу.

{Статтю 100 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 101. Грошова застава

1. Грошова застава вноситься партією, яка висунула кандидата на пост Президента України, або особисто кандидатом на пост Президента України, висунутим шляхом самовисування, у безготівковій формі одним платежем на спеціальний рахунок Центральної виборчої комісії (після початку виборчого процесу та до подання документів до Центральної виборчої комісії для реєстрації) в розмірі шістсот п'ятдесяти мінімальних заробітних плат, визначених у місячному розмірі (станом на день початку виборчого процесу).

{Абзац перший частини першої статті 101 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Реквізити рахунку для внесення грошової застави та її розмір не пізніш як у перший день виборчого процесу розміщуються Центральною виборчою комісією на її офіційному веб-сайті.

{Абзац другий частини першої статті 100 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Грошова застава повертається суб'єкту її внесення (партії чи кандидату на пост Президента України) у разі, якщо відповідного кандидата визнано обраним Президентом

України або включено до виборчого бюлетеня для повторного голосування, або у разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про відмову в реєстрації кандидата на пост Президента України. В інших випадках грошова застава не повертається і перераховується до державного бюджету.

3. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про відмову в реєстрації кандидата на пост Президента України партія чи кандидат на пост Президента України, які вносили грошову заставу, у п'ятиденний строк з дня прийняття такого рішення подають до Центральної виборчої комісії заяву із зазначенням відповідного рахунку (партії або кандидата на пост Президента України) для повернення внесеної грошової застави. У разі неподання такої заяви у встановлений цією частиною строк, грошова застава не повертається і перераховується до державного бюджету.

{Частина третя статті 101 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. У разі надходження на спеціальний рахунок Центральної виборчої комісії для внесення грошової застави коштів у меншому розмірі, ніж визначено **частиною першою** цієї статті та/або коштів, які внесені із порушенням вимог, встановлених **частиною першою** цієї статті, такі кошти поверненню не підлягають та перераховуються до державного бюджету протягом п'яти днів після закінчення строку реєстрації кандидатів на пост Президента України.

{Статтю 101 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 102. Декларування майнового стану, доходів, витрат і зобов'язань фінансового характеру кандидатом на пост Президента України

1. Кандидат на пост Президента України, зареєстрований у порядку, встановленому цим Кодексом, не пізніше ніж на п'ятий день з моменту реєстрації подає декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, відповідно до **Закону України "Про запобігання корупції"**.

{Частини перша статті 102 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 103. Реєстрація кандидата на пост Президента України

1. Центральна виборча комісія реєструє кандидата на пост Президента України, висунутого шляхом самовисування, за умови отримання разом із заявою, передбаченою **частиною першою** статті 100 цього Кодексу, таких документів:

{Абзац перший частини першої статті 103 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1) довідки про наявність чи відсутність судимості, виданої уповноваженим органом після початку виборчого процесу;

{Пункт 1 частини першої статті 103 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2) автобіографії кандидата на пост Президента України, на паперовому носії та в електронному вигляді, що обов'язково повинна містити: прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності), усі попередні прізвища, власні імена, по батькові та

дати їх зміни (якщо особа протягом останніх десяти років до дня виборів змінювала прізвище та/або власне ім'я (одне з власних імен чи всі власні імена), та/або по батькові), число, місяць, рік і місце народження, громадянство із зазначенням часу проживання на території України, відомості про освіту, трудову діяльність, посаду (заняття), місце роботи, партійність, адресу місця проживання, наявність чи відсутність представницького мандата, контактний номер телефону, відомості про наявність чи відсутність судимості, дату складання автобіографії та підпис кандидата (складається у друкованому вигляді);

{Пункт 2 частини першої статті 103 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3) передвиборної програми кандидата, викладеної державною мовою, обсягом до дванадцяти тисяч друкованих знаків (на паперовому носії та в електронному вигляді);

4) документа про внесення грошової застави відповідно до **статті 101** цього Кодексу;

5) ксерокопії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або ксерокопії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки кандидата на пост Президента України;

6) по одній фотографії кандидата на пост Президента України розмірами 4 x 6 сантиметрів та 9 x 13 сантиметрів на паперових носіях та в електронному вигляді.

2. Для реєстрації кандидатом на пост Президента України особи, висунутої партією, крім документів, передбачених **частиною першою** цієї статті, подаються:

1) рішення з'їзду (зборів, конференції) партії, прийняте відповідно до її статуту, про висування кандидата на пост Президента України, в якому зазначаються: прізвище, ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності) особи, висунутої кандидатом на пост Президента України, засвідчене підписом керівника партії і скріплене печаткою партії;

2) заява особи, висунутої кандидатом, про згоду балотуватися кандидатом на пост Президента України від цієї партії та у зв'язку з цим згода на оприлюднення біографічних відомостей та обробку персональних даних, зобов'язання в разі обрання Президентом України протягом місяця з дня офіційного оприлюднення результатів виборів передати у порядку, встановленому законом, в управління іншій особі належні йому підприємства та корпоративні права (у разі відсутності таких підприємств та/або корпоративних прав - зазначити про їх відсутність), зобов'язання у разі обрання Президентом України припинити діяльність та/або скласти представницький мандат, які відповідно до **Конституції** та законів України несумісні із зайняттям поста Президента України (у разі відсутності такої діяльності та/або такого мандата - зазначити про їх відсутність).

{Пункт 2 частини другої статті 103 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Центральна виборча комісія видає кандидату на пост Президента України (висунутому партією або шляхом самовисування) або уповноваженому представнику партії, який подав документи, зазначені у частинах **першій** та **другій** цієї статті, довідку про їх прийняття. Довідка має містити перелік прийнятих документів, число, місяць, рік, час їх прийняття, посаду і прізвище особи, яка прийняла документи.

Документи для реєстрації кандидата на пост Президента України можуть подаватися до Центральної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів в порядку,

встановленому Центральною виборчою комісією. В такому разі вимоги **частини першої** статті 100 цього Кодексу щодо особистої подачі до Центральної виборчої комісії заяви про самовисування не застосовуються.

{Частина третю статті 103 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Документи до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидатів на пост Президента України подаються не пізніше ніж за п'ятдесят п'ять днів до дня виборів. У разі порушення цього строку, а також у разі подачі документів засобами поштового зв'язку (в тому числі - електронної пошти в іншому порядку, ніж встановлений Центральною виборчою комісією), а також в іншому порядку без урахування вимог цього Кодексу, документи щодо реєстрації кандидатів на пост Президента України Центральною виборчою комісією не розглядаються та повертаються листом члена Центральної виборчої комісії за дорученням Голови Центральної виборчої комісії.

{Частина четверта статті 103 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Відповідальність за достовірність та точність відомостей у документах, поданих до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидата на пост Президента України, несе особа, висунута кандидатом.

6. Особа, висунута кандидатом на пост Президента України, має право до дня реєстрації її кандидатом відкликати свою заяву про самовисування чи про згоду балотуватися кандидатом на пост Президента України від партії. Заява про відкликання заяви про самовисування, про відкликання заяви про згоду балотуватися кандидатом на пост Президента України від партії особисто подається відповідною особою до Центральної виборчої комісії. Повторна заява особи про самовисування чи про згоду балотуватися на виборах Президента України від тієї самої партії не приймається.

{Частини шоста статті 103 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Центральна виборча комісія приймає рішення про реєстрацію кандидата на пост Президента України або про відмову в реєстрації кандидата на пост Президента України за результатами перевірки щодо наявності чи відсутності підстав для прийняття рішення про реєстрацію або про відмову в реєстрації кандидата на пост Президента України протягом п'яти днів з дня прийняття документів, передбачених цією статтею.

8. У разі реєстрації кандидата на пост Президента України уповноваженому представнику партії або кандидату на пост Президента України чи його уповноваженому представнику не пізніше дня, наступного за днем реєстрації, видається копія постанови про реєстрацію. Кандидату на пост Президента України не пізніш як у триденний строк з дня прийняття рішення про його реєстрацію видається посвідчення кандидата на пост Президента України за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Рішення про реєстрацію кандидата на пост Президента України у такий самий строк розміщується на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

9. Центральна виборча комісія закінчує реєстрацію кандидатів на пост Президента України не пізніше ніж за п'ятдесят днів до дня виборів.

У рішенні Центральної виборчої комісії про реєстрацію кандидата на пост Президента України зазначається прізвище, ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності), рік народження, відомості про освіту, посаду (заняття), місця роботи, партійність, місце проживання, суб'єкта висунення кандидата на пост Президента України.

{Частина дев'яту статті 103 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Список кандидатів на пост Президента України, зареєстрованих Центральною виборчою комісією, із зазначенням прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), року народження, відомостей про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, місце проживання, суб'єкта висунення у п'ятиденний строк з дня закінчення реєстрації кандидатів розміщується на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

Стаття 104. Відмова у реєстрації кандидата на пост Президента України

1. Центральна виборча комісія відмовляє у реєстрації кандидата на пост Президента України у разі:

1) порушення встановленого **частиною першою** статті 98, **частинами першою -третьою** статті 99, **статтею 100** цього Кодексу порядку висунення (самовисунення) кандидата;

2) встановлення Центральною виборчою комісією наявності у передвиборній програмі кандидата положень, спрямованих на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення;

3) відсутності хоча б одного з документів, передбачених **статтею 103** цього Кодексу;

4) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт припинення громадянства України особою, висунутою кандидатом на пост Президента України;

5) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт виїзду особи, висунутої кандидатом, за межі України для постійного проживання;

6) отримання від суду належним чином засвідченої копії судового рішення про визнання особи, висунутої кандидатом на пост Президента України, недієздатною;

7) виявлення інших обставин, які позбавляють особу, висунуту кандидатом на пост Президента України, права бути обраною Президентом України;

8) висунення кандидата на пост Президента України від партії, яка здійснює пропаганду комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, їхньої символіки та щодо якої в установленому Кабінетом Міністрів України порядку прийнято рішення про невідповідність її діяльності, найменування та/або символіки вимогам **Закону України** "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки".

2. Помилки і неточності, виявлені в поданих кандидатами на пост Президента України для реєстрації документах, якщо їх наявність не є перешкодою для розуміння змісту викладених відомостей, підлягають виправленню або уточненню у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією, і не є підставою для відмови в реєстрації кандидата на пост Президента України.

3. Рішення про відмову в реєстрації кандидата на пост Президента України повинно містити вичерпні підстави відмови. Копія такого рішення не пізніше наступного дня після його прийняття видається уповноваженому представнику відповідної партії (кандидата) або кандидату.

Стаття 105. Скасування рішення про реєстрацію кандидата на пост Президента України

1. Центральна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації кандидата на пост Президента України у разі:

1) звернення кандидата на пост Президента України у будь-який час після його реєстрації, але не пізніш як за двадцять три дні до дня виборів та не пізніш як за тринадцять днів до дня повторного голосування, з письмовою заявою про відмову від балотування. Така заява подається до Центральної виборчої комісії особисто кандидатом на пост Президента України;

{Пункт 1 частини першої статті 105 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт припинення громадянства України особою, висунутою кандидатом на пост Президента України;

3) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт виїзду особи, висунутої кандидатом, за межі України для постійного проживання;

4) отримання від суду належним чином засвідченої копії судового рішення про визнання особи, зареєстрованої кандидатом на пост Президента України, недієздатною;

5) виявлення обставин, які позбавляють особу, зареєстровану кандидатом на пост Президента України, права бути обраною Президентом України.

У разі надходження звернення, зазначеного у **пункті 1** цієї частини, Центральна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації кандидата на пост Президента України не пізніш як за двадцять два дні до дня виборів, а при проведенні повторного голосування - не пізніш як за дванадцять днів до дня повторного голосування.

У разі надходження звернення, зазначеного у **пункті 1** цієї частини, пізніш як за двадцять три дні до дня виборів або пізніш як за тринадцять днів до дня повторного голосування таке звернення Центральною виборчою комісією не розглядається, рішення по ньому не приймається.

2. Рішення Центральної виборчої комісії про скасування реєстрації кандидата на пост Президента України оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

3. Центральна виборча комісія розглядає питання про скасування реєстрації кандидата на пост Президента України у присутності кандидата на пост Президента України або уповноваженого представника партії, яка висунула такого кандидата. Про час розгляду питання про скасування реєстрації кандидата на пост Президента України зазначені особи повідомляються не пізніше як у день, що передує дню розгляду. У разі відсутності зазначених осіб без поважних причин, а при розгляді цього питання менш як за три дні до дня виборів чи до дня повторного голосування - незалежно від причини, питання про скасування реєстрації кандидата на пост Президента України розглядається Центральною виборчою комісією за відсутності зазначених осіб.

4. Центральна виборча комісія доводить до відома кандидата на пост Президента України та партії, яка його висунула, рішення про скасування реєстрації кандидата не пізніше як наступного дня з дня його прийняття та надає кандидату на пост Президента України, його уповноваженому представнику у Центральній виборчій комісії або представнику партії, яка його висунула, копію такого рішення у той самий строк. У разі якщо рішення про скасування реєстрації кандидата на пост Президента України прийнято напередодні дня виборів чи дня повторного голосування, його копія надається зазначеним у цій частині особам невідкладно.

5. У разі смерті кандидата на пост Президента України або визнання його безвісно відсутнім Центральна виборча комісія оголошує його таким, що вибув з балотування. Це рішення оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії не пізніше наступного дня після його прийняття, але не пізніше як за один день до дня виборів.

Розділ XIX. ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ТА ПЕРЕДВИБОРНОЇ АГІТАЦІЇ

Стаття 106. Спеціальне інформаційне забезпечення виборів Президента України

1. Спеціальне інформаційне забезпечення виборів передбачає інформування виборців про:

- 1) зареєстрованих кандидатів на пост Президента України та суб'єктів їх висунування;
- 2) передвиборні програми кандидатів на пост Президента України;
- 3) рахунки виборчих фондів кандидатів на пост Президента України, максимальний розмір добровільного внеску та спосіб, у який робиться добровільний внесок;
- 4) скасування реєстрації (вибуття з балотування) кандидата на пост Президента України;
- 5) факти та події, пов'язані з виборчим процесом.

2. Інформація, що міститься у документах, поданих до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидатів на пост Президента України, є відкритою. На офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії оприлюднюються відомості про прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності), число, місяць, рік і місце народження, громадянство із зазначенням часу проживання на території України, відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, місце проживання, відомості про наявність чи

відсутність судимості, суб'єкта висування кожного кандидата на пост Президента України та його передвиборна програма.

3. Відомості, передбачені частинами **першою** і **другою** цієї статті, оприлюднюються також у вигляді набору даних, організованого у форматі, що дозволяє його автоматизоване оброблення електронними засобами (машинозчитування) з метою повторного використання (у форматі відкритих даних).

4. Засоби масової інформації, інформаційні агентства можуть брати участь у спеціальному інформаційному забезпеченні виборів на замовлення Центральної виборчої комісії, а щодо відомостей, зазначених у **пункті 5** частини першої цієї статті, - з власної ініціативи з дотриманням вимог цього Кодексу.

Стаття 107. Інформаційні плакати кандидатів на пост Президента України

1. Центральна виборча комісія за рахунок коштів державного бюджету, що виділяються на підготовку та проведення виборів, забезпечує виготовлення інформаційних плакатів кандидатів на пост Президента України, зареєстрованих Центральною виборчою комісією, із розрахунку по два примірники на кожну виборчу дільницю.

Інформаційні плакати кандидатів на пост Президента України виготовляються в доступних форматах, що забезпечують можливість ознайомлення з ними виборцям з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) із застосуванням розумного пристосування.

{Абзац другий частини першої статті 107 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Форма, розмір та поліграфічне виконання інформаційних плакатів встановлюються Центральною виборчою комісією.

Інформаційні плакати кандидатів виготовляються із застосуванням розумного пристосування для людей з інвалідністю з урахуванням вимог, встановлених Центральною виборчою комісією.

2. Центральна виборча комісія погоджує з кандидатом на пост Президента України або його уповноваженим представником текст інформаційного плаката.

3. Виготовлені інформаційні плакати кандидатів на пост Президента України у встановлених Центральною виборчою комісією порядку та строки передаються відповідним виборчим комісіям на виборчі дільниці.

Розміщення інформаційних плакатів здійснюється з урахуванням можливості ознайомлення з ними виборців із порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком), з урахуванням вимог, установлених Центральною виборчою комісією.

{Абзац другий частини третьої статті 107 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Дільничні виборчі комісії сприяють виборцям, які самостійно не можуть ознайомитися з інформаційними плакатами кандидатів на пост Президента України, у доступі до їх змісту у максимально зручний для таких виборців спосіб.

{Абзац третьої частини третьої статті 107 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 108. Процедура і строки проведення передвиборних теледебатів

1. У разі призначення Центральною виборчою комісією у порядку, встановленому цим Кодексом, повторного голосування між кандидатами на пост Президента України, включеними до виборчого бюлетеня для повторного голосування, за рахунок коштів державного бюджету, що виділяються на підготовку та проведення виборів, проводяться передвиборні дебати з використанням електронних (аудіовізуальних) засобів масової інформації (далі - теледебати).

2. Теледебати за рахунок коштів державного бюджету організовуються та проводяться Національною суспільною телерадіокомпанією України в останню п'ятницю перед днем повторного голосування на суспільно-політичному загальнонаціональному каналі Суспільного телебачення у прямому ефірі між 19 годиною та 22 годиною, тривалістю 60 хвилин безперервного ефірного часу.

3. Кандидати на пост Президента України беруть участь у теледебатах особисто. Не допускається участь у теледебатах довірених осіб або інших представників кандидатів на пост Президента України, а також трансляція під час теледебатів попередньо підготовленого відеоматеріалу про кандидата на пост Президента України, використання агітаційних та інших матеріалів про кандидата.

У разі відмови одного з кандидатів на пост Президента України від участі в теледебатах або неможливості його участі виділений для теледебатів ефірний час надається іншому кандидату для проведення ним передвиборної агітації.

4. Теледебати за рахунок коштів державного бюджету обов'язково транслюються на суспільно-політичному загальнонаціональному каналі Суспільного радіо Національної суспільної телерадіокомпанії України, а також можуть безоплатно транслюватися іншими каналами мовлення.

Для трансляції теледебатів іншими каналами мовлення відповідна телерадіоорганізація звертається з письмовою заявою до Національної суспільної телерадіокомпанії України. Національна суспільна телерадіокомпанія України зобов'язана надати телерадіоорганізації, що звернулася з зазначеною заявою, можливість безоплатної трансляції теледебатів.

Витрати, пов'язані з технічним забезпеченням трансляції теледебатів іншими каналами мовлення, покладаються на телерадіоорганізацію, що подала заяву.

Телерадіоорганізаціям, що здійснюють трансляцію чи ретрансляцію теледебатів, забороняється переривати її комерційною рекламою та іншими повідомленнями, а також анонсами власних програм, передач або в будь-який інший спосіб.

5. Оплата за наданий ефірний час для проведення теледебатів здійснюється Центральною виборчою комісією в межах коштів державного бюджету, виділених на підготовку та проведення виборів Президента України, та за відповідною угодою, що укладається Центральною виборчою комісією та Національною суспільною телерадіокомпанією України.

6. Телеорганізація може організувати теледебати між кандидатами на пост Президента України як цикл передач із дотриманням вимог цього Кодексу та цієї статті. Телерадіоорганізація може створити лише один цикл таких передач під час виборчого процесу. Такий цикл передач може транслюватися виключно у прямому ефірі.

7. Теледебати, зазначені у частині шостій цієї статті, можуть проводитися за рахунок коштів виборчих фондів кандидатів на пост Президента України у строки, передбачені цим Кодексом для проведення передвиборної агітації, у проміжку між 19 годиною та 22 годиною.

8. Теледебати, зазначені у частині шостій цієї статті, мають бути організовані як цикл передач однакового формату з метою забезпечення можливості участі в них усіх кандидатів на пост Президента України за їхнім бажанням.

9. В одній передачі циклу теледебатів, зазначених у частині шостій цієї статті, одночасно можуть брати участь не більше двох кандидатів на пост Президента України. Кандидати беруть участь у таких теледебатах особисто. Обсяг ефірного часу, що надається кандидатам для участі в дискусії або для відповіді на запитання, має визначатися за однаковими правилами.

10. Проведення під час теледебатів, зазначених у частині шостій цієї статті, інтерактивного голосування та оприлюднення його результатів можуть включатися до формату передачі лише за згодою всіх учасників циклу.

11. Графік поширення циклу передач, перелік учасників та черговість участі кандидатів на пост Президента України у теледебатах, зазначених у частині шостій цієї статті, відповідна телеорганізація публікує в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр" у триденний строк з дня їх затвердження, але не пізніш як за один день до початку циклу передач.

12. Кількість передач в одному циклі теледебатів, зазначених у частині шостій цієї статті, має бути такою, щоб забезпечити кожному з кандидатів на пост Президента України можливість участі в них не більше одного разу.

13. Тривалість кожної передачі циклу теледебатів, зазначених у частині шостій цієї статті, має бути не меншою, ніж 60 хвилин безперервного ефірного часу.

14. Переривання трансляції теледебатів комерційною рекламою забороняється.

Розділ XX. ГАРАНТІЇ ДІЯЛЬНОСТІ КАНДИДАТІВ НА ПОСТ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ТА ОФІЦІЙНИХ СПОСТЕРІГАЧІВ

Стаття 109. Гарантії діяльності кандидатів на пост Президента України

1. Кандидату на пост Президента України (крім кандидата на пост Президента України, який є Президентом України або народним депутатом України) не може бути відмовлено в увільненні на період з часу його реєстрації як кандидата до закінчення виборчого процесу (або скасування його реєстрації) від виконання виробничих або службових обов'язків за місцем роботи з наданням неоплачуваної відпустки.

2. Кандидат на пост Президента України під час виборчого процесу не може бути звільнений з роботи з ініціативи власника підприємства, установи, організації або

уповноваженого ним органу, командира військової частини (формування). Кандидат на пост Президента України без його згоди не може бути переведений на іншу роботу, направлений у відрядження, а також призваний на військову або альтернативну (невійськову) службу, навчальні (перевірні) та спеціальні збори військовозобов'язаних.

3. Кандидат на пост Президента України з метою забезпечення належної участі у виборчому процесі, представництва та захисту його інтересів може мати уповноваженого представника у Центральній виборчій комісії з правом дорадчого голосу, довірених осіб в загальнодержавному виборчому окрузі та в територіальних округах та офіційних спостерігачів.

Документи для реєстрації зазначених осіб можуть подаватися до Центральної виборчої комісії та окружних виборчих комісій за допомогою електронних сервісів в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

{Статтю 109 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 110. Уповноважений представник кандидата на пост Президента України у Центральній виборчій комісії

1. Кандидат на пост Президента України має право делегувати до Центральної виборчої комісії одного уповноваженого представника з правом дорадчого голосу, який представляє його інтереси у Центральній виборчій комісії під час виборчого процесу.

2. Уповноваженим представником кандидата на пост Президента України у Центральній виборчій комісії може бути виборець. Не може бути уповноваженим представником кандидата на пост Президента України:

1) член виборчої комісії;

2) посадова чи службова особа органу виконавчої влади, органів прокуратури або суду, правоохоронних органів, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим чи органів місцевого самоврядування;

3) військовослужбовець, поліцейський, співробітник Служби безпеки України, особа рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України;

4) особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу;

5) особа, яка має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого [статтею 111¹](#) Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

{Пункт 5 частини другої статті 110 із змінами, внесеними згідно із Законами № 720-IX від 17.06.2020, № 2107-IX від 03.03.2022}

3. Заява про реєстрацію уповноваженого представника кандидата на пост Президента України у Центральній виборчій комісії за підписом особи, висунутої кандидатом на пост Президента України, може подаватися до Центральної виборчої комісії одночасно із заявою

про реєстрацію кандидата на пост Президента України. У заяві про реєстрацію уповноваженого представника кандидата на пост Президента України у Центральній виборчій комісії зазначаються прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності) уповноваженого представника, його громадянство, день, місяць і рік народження, місце роботи, займана посада (заняття), адреса для листування, контактний номер телефону та адреса електронної пошти, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого [статтею 111¹](#) Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку. До заяви додається копія паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України).

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у заяві про реєстрацію уповноваженого представника кандидата на пост Президента України у Центральній виборчій комісії - в постанові Центральної виборчої комісії про його реєстрацію зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

{Частина третя статті 110 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 720-IX від 17.06.2020](#); в редакції Закону [№ 805-IX від 16.07.2020](#); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2107-IX від 03.03.2022](#)}

4. Центральна виборча комісія не пізніш як на третій день з дня надходження документів, зазначених у [частині третій](#) цієї статті, реєструє уповноваженого представника кандидата на пост Президента України у Центральній виборчій комісії та видає йому посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. У разі порушення вимог, встановлених [частинами другою - третьою](#) цієї статті, Центральна виборча комісія відмовляє в реєстрації уповноваженого представника кандидата на пост Президента України. У разі відмови у реєстрації (скасування реєстрації, вибуття з балотування) кандидата на пост Президента України повноваження уповноваженого представника кандидата у Центральній виборчій комісії вважаються припиненими з моменту прийняття Центральною виборчою комісією відповідного рішення.

{Частина четверта статті 110 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 805-IX від 16.07.2020](#)}

5. Уповноважений представник кандидата на пост Президента України з дня його реєстрації Центральною виборчою комісією до припинення своїх повноважень або закінчення виборчого процесу має право на звільнення від виробничих або службових обов'язків без збереження заробітної плати за погодженням із власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом.

6. Уповноважений представник кандидата на пост Президента України має право у будь-який час до дня виборів звернутися до Центральної виборчої комісії із заявою про складення своїх повноважень.

7. Кандидат на пост Президента України у будь-який час до завершення виборчого процесу або втрати ним статусу кандидата на пост Президента України може відкликати уповноваженого представника та делегувати до Центральної виборчої комісії іншу кандидатуру замість вибулої.

{Частина сьома статті 110 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. На підставі заяви, поданої відповідно до частини **шостої** або **сьомої** цієї статті, не пізніш як на третій день з дня її надходження, а поданої напередодні і в день виборів - невідкладно, Центральна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації уповноваженого представника кандидата на пост Президента України. Копія відповідного рішення видається уповноваженому представнику кандидата, повноваження якого припинено, та надсилається на адресу кандидата на пост Президента України.

9. Уповноважений представник кандидата на пост Президента України у Центральній виборчій комісії має право:

1) бути присутнім на засіданнях Центральної виборчої комісії з питань, пов'язаних з виборами Президента України, брати участь у їх обговоренні з правом дорадчого голосу, отримувати до початку засідання порядок денний та матеріали з питань порядку денного, вносити пропозиції щодо рішення Центральної виборчої комісії;

2) ознайомлюватися із змістом та отримувати копії протоколів і стенограм засідань Центральної виборчої комісії, її рішень, документів, на підставі яких приймалися рішення;

3) ознайомлюватися з протоколами, телефонограмами, факсограмами та іншими офіційними повідомленнями, що надходять до Центральної виборчої комісії від окружних виборчих комісій, у тому числі про підсумки голосування у загальнодержавному та територіальному округах, отримувати їх копії;

4) реалізовувати інші права, передбачені цим Кодексом для уповноваженого представника кандидата на пост Президента України у Центральній виборчій комісії.

Стаття 111. Довірені особи кандидата на пост Президента України

1. Кандидат на пост Президента України може мати не більше п'яти довірених осіб в єдиному загальнодержавному виборчому окрузі та по одній довірєній особі у кожному територіальному окрузі. Довірена особа кандидата повинна відповідати вимогам, зазначеним у **частині другій** статті 110 цього Кодексу.

Повноваження довірених осіб кандидата на пост Президента України у загальнодержавному виборчому окрузі поширюються також на закордонний виборчий округ.

2. Довірена особа кандидата на пост Президента України:

1) сприяє кандидату на пост Президента України в його участі у виборчому процесі, у тому числі під час ведення передвиборної агітації;

2) представляє інтереси кандидата у відносинах з виборчими комісіями (крім Центральної виборчої комісії), органами державної влади, іншими державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування,

виборцями, іншими суб'єктами виборчого процесу на території відповідного виборчого округу;

3) може брати участь з правом дорадчого голосу в засіданнях виборчих комісій (крім Центральної виборчої комісії) на території відповідного виборчого округу;

4) має право бути присутньою на виборчій дільниці під час голосування та на засіданні дільничної виборчої комісії при підрахунку голосів виборців з урахуванням обмежень, встановлених **частиною восьмою** статті 36 цього Кодексу;

5) має права офіційного спостерігача від партії, передбачені **частиною шостою** статті 112 цього Кодексу;

6) має інші права, передбачені цим Кодексом для довіреної особи кандидата на пост Президента України.

3. На довірену особу кандидата на пост Президента України поширюються обмеження, встановлені **частиною сьомою** статті 112 цього Кодексу.

4. Заява про реєстрацію довірених осіб кандидата на пост Президента України (в електронному вигляді та на паперових носіях) за підписом кандидата на пост Президента України, подається до Центральної виборчої комісії у будь-який час після реєстрації кандидата уповноваженим представником кандидата в Центральній виборчій комісії або кандидатом особисто. У разі подачі такої заяви до Центральної виборчої комісії в інший спосіб на паперових носіях - підпис кандидата на пост Президента України засвідчується у порядку, встановленому **Законом України "Про нотаріат"**. У разі подання такої заяви засобами електронної пошти або за допомогою електронної довірчої послуги реєстрованої електронної доставки на неї накладається кваліфікований електронний підпис кандидата відповідно до вимог **Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги"**. У заяві про реєстрацію довірених осіб кандидата на пост Президента України зазначаються: прізвище, власне ім'я (всі власні імена) та по батькові (за наявності) кожної довіреної особи, відповідний виборчий округ, громадянство довіреної особи, число, місяць і рік народження, місце роботи, займана посада (заняття), адреса для листування, контактний номер телефону, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого **статтею 111¹** Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку. До заяви додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України).

{Частина четверта статті 111 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2107-IX від 03.03.2022, № 2801-IX від 01.12.2022}

5. Центральна виборча комісія не пізніше як на третій день з дня надходження документів, зазначених у **частині четвертій** цієї статті, а поданих напередодні і в день голосування (в день повторного голосування) - невідкладно, реєструє довірених осіб

кандидата на пост Президента України та видає уповноваженому представнику кандидата на пост Президента України у Центральній виборчій комісії їх посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у заяві про реєстрацію довірених осіб кандидата на пост Президента України - в постанові Центральної виборчої комісії про реєстрацію довірених осіб зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

{Частина п'яту статті 111 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Центральна виборча комісія відмовляє в реєстрації довірених осіб кандидата на пост Президента України у разі порушення вимог, встановлених **частинами першою та четвертою** цієї статті.

{Частина п'яту статті 111 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Довірена особа кандидата на пост Президента України з дня її реєстрації Центральною виборчою комісією до припинення її повноважень або закінчення виборчого процесу має право на звільнення від виробничих або службових обов'язків без збереження заробітної плати за погодженням із власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом.

7. У разі скасування реєстрації (вибуття з балотування) кандидата на пост Президента України повноваження довірених осіб кандидата вважаються припиненими з дня прийняття Центральною виборчою комісією відповідного рішення.

8. Довірена особа кандидата на пост Президента України має право у будь-який час до дня виборів звернутися до Центральної виборчої комісії із заявою про складення своїх повноважень.

9. Кандидат на пост Президента України у будь-який час до завершення виборчого процесу або втрати ним статусу кандидата на пост Президента України може відкликати довірену особу та внести до Центральної виборчої комісії іншу кандидатуру замість вибулої.

{Частина дев'ята статті 111 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

10. На підставі заяви, поданої відповідно до **частини восьмої** або **дев'ятої** цієї статті, не пізніше як на третій день з дня її надходження, а поданої напередодні і в день виборів, - невідкладно, Центральна виборча комісія приймає відповідне рішення. Копія відповідного рішення видається уповноваженому представнику кандидата на пост Президента України на його прохання та надсилається на його адресу електронної пошти.

{Частина десята статті 111 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 112. Офіційні спостерігачі від партій, кандидатів на пост Президента України

1. Офіційний спостерігач від партії, яка висунула кандидата на пост Президента України, кандидата на пост Президента України реєструється окружною виборчою

комісією за поданням уповноваженого на підставі довіреності представника партії, довіреної особи кандидата на пост Президента України у відповідному окрузі.

Реєстрацію офіційних спостерігачів від партій, кандидатів на пост Президента України у закордонному виборчому окрузі здійснює Центральна виборча комісія.

2. У поданні про реєстрацію офіційних спостерігачів зазначаються їхні прізвища, власні імена (всі власні імена) та по батькові (за наявності), громадянство, дата народження, місце проживання та адреса житла, місце роботи, посада (заняття), номери контактних телефонів, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого [статтею 111¹](#) Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

{Абзац перший частини другої статті 112 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

До подання додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України).

{Абзац другий частини другої статті 112 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Частина друга статті 112 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

3. Подання про реєстрацію офіційного спостерігача за підписом уповноваженого представника партії, довіреної особи кандидата на пост Президента України у відповідному виборчому окрузі вноситься до відповідної окружної виборчої комісії не пізніше як за п'ять днів до дня виборів (на паперовому носії та в електронному вигляді).

4. Окружна виборча комісія здійснює реєстрацію офіційних спостерігачів у відповідному територіальному виборчому окрузі та видає їм посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, не пізніше як на третій день після внесення подання.

5. Підставою для відмови у реєстрації офіційного спостерігача може бути недотримання вимог, встановлених [частинами першою -третьою](#) цієї статті, [частиною третьою](#) статті 58 цього Кодексу.

6. Офіційний спостерігач від партії, кандидата на пост Президента України має право:

1) бути присутнім із дотриманням вимог цього Кодексу на засіданнях окружної та дільничних виборчих комісій відповідного територіального виборчого округу;

2) бути присутнім на зустрічах кандидатів, їх довірених осіб з виборцями, на передвиборних зборах, мітингах;

3) перебувати на виборчих дільницях під час голосування, спостерігати за діями членів виборчої комісії, у тому числі під час видачі виборчих бюлетенів виборцям і підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці та встановлення підсумків голосування, не перешкоджаючи при цьому членам виборчої комісії фізично;

4) здійснювати фото-, відеозйомку та аудіозапис без порушення при цьому таємниці голосування виборців;

5) бути присутнім під час голосування виборців за місцем їх перебування;

6) звертатися у порядку, встановленому цим Кодексом, до виборчих комісій в межах відповідного територіального округу із заявою чи скаргою щодо усунення порушень вимог цього Кодексу в разі їх виявлення;

7) скласти акт про виявлення порушень цього Кодексу, що підписується ним та не менш як двома виборцями, які засвідчують факт цього порушення, із зазначенням їхніх прізвищ, імен, по батькові, місця проживання та адреси житла, та подати його до відповідної виборчої комісії чи до суду;

8) вживати необхідних заходів у межах законодавства щодо припинення протиправних дій під час голосування та підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці;

9) отримувати копії протоколів та інших документів у випадках, передбачених цим Кодексом;

10) реалізовувати інші права, передбачені цим Кодексом для офіційних спостерігачів.

7. Офіційний спостерігач від партії, кандидата на пост Президента України не має права:

1) втручатися в роботу виборчої комісії, чинити дії, що порушують хід виборчого процесу або заважають членам виборчої комісії здійснювати свої повноваження;

2) заповнювати замість виборця (у тому числі на його прохання) виборчий бюлетень;

3) бути присутнім при заповненні виборцем виборчого бюлетеня у кабіні (кімнаті) для таємного голосування або іншим чином порушувати таємницю голосування.

8. У разі порушення офіційним спостерігачем від партії, кандидата на пост Президента України вимог **частини сьомої** цієї статті виборча комісія виносить йому попередження. У разі повторного або грубого порушення вимог частини сьомої цієї статті виборча комісія може позбавити його права бути присутнім на засіданні комісії в порядку, встановленому цим Кодексом. Таке рішення може бути оскаржене офіційним спостерігачем до суду.

9. Уповноважений представник партії, кандидат на пост Президента України (його довірена особа у відповідному окрузі) має право відкликати офіційного спостерігача шляхом звернення до відповідної окружної виборчої комісії (а щодо офіційного спостерігача у закордонному виборчому окрузі - до Центральної виборчої комісії) з письмовою заявою про припинення повноважень такого спостерігача і подати документи для реєстрації офіційним спостерігачем іншої особи в порядку, встановленому цією статтею.

10. Офіційний спостерігач від партії, кандидата на пост Президента України має право у будь-який час звернутися до окружної виборчої комісії (а офіційний спостерігач у закордонному виборчому окрузі - до Центральної виборчої комісії) із заявою про складення своїх повноважень. На підставі такої заяви відповідно окружна виборча комісія чи Центральна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації офіційного спостерігача, копія якого видається або направляється відповідно партії або кандидату (його довірений особі).

11. У разі скасування реєстрації кандидата на пост Президента України повноваження офіційних спостерігачів від такого кандидата, партії, яка висунула кандидата на пост Президента України, реєстрацію якого скасовано, вважаються припиненими з дня прийняття рішення про скасування реєстрації відповідного кандидата на пост Президента України.

Розділ XXI. ПРОВЕДЕННЯ ГОЛОСУВАННЯ, ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Стаття 113. Виборчий бюлетень

1. Форма, колір і текст виборчого бюлетеня для голосування в день виборів Президента України, а також форма та колір виборчого бюлетеня для повторного голосування затверджуються Центральною виборчою комісією не пізніше як за двадцять два дні до дня виборів. Текст виборчого бюлетеня для повторного голосування затверджується Центральною виборчою комісією не пізніше як за десять днів до дня повторного голосування. Ступені захисту виборчого бюлетеня встановлюються Центральною виборчою комісією.

{Абзац перший частини першої статті 113 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Після прийняття рішення Центральною виборчою комісією про затвердження тексту виборчого бюлетеня внесення змін до інформації про кандидатів на пост Президента України забороняється.

{Частину першу статті 113 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Виборчі бюлетені є документами суворої звітності.

3. Виборчий бюлетень повинен містити назву та дату проведення виборів (бюлетень для повторного голосування - дату повторного голосування), номер територіального виборчого округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, а також місце, позначене для печатки дільничної виборчої комісії.

4. До виборчого бюлетеня для голосування в день виборів вносяться відомості про кандидатів на пост Президента України, зазначені у відповідній постанові Центральної виборчої комісії про їх реєстрацію. Ліворуч напроти відомостей про кожного кандидата на пост Президента України розташовується порожній квадрат.

Черговість включення кандидатів до виборчого бюлетеня визначається шляхом жеребкування, що проводиться Центральною виборчою комісією у встановленому нею порядку до прийняття рішення про затвердження тексту виборчого бюлетеня.

{Частина четверта статті 113 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Виборчий бюлетень повинен містити роз'яснення щодо порядку його заповнення виборцем під час голосування.

6. Виборчий бюлетень має контрольний талон, відокремлений лінією відриву. Контрольний талон повинен містити назву та дату виборів (дату повторного голосування), номер територіального виборчого округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, а також місця, позначені для номера, за яким виборця внесено до списку виборців на дільниці, підпису виборця, який отримує виборчий бюлетень, прізвища, ініціалів та підпису члена дільничної виборчої комісії, який видаватиме виборчий бюлетень.

7. Виборчі бюлетені для кожної виборчої дільниці виготовляються, як правило, у кількості, що на 0,5 відсотка перевищує кількість виборців, включених до списку виборців на виборчій дільниці, з можливим відхиленням зазначеної кількості з урахуванням кратності розміщення виборчих бюлетенів у межах поліграфічного листа при їх виготовленні. У разі встановлення, що кількість виборців на окремих виборчих дільницях на момент завершення виготовлення виборчих бюлетенів є більша, ніж виготовлено бюлетенів, Центральна виборча комісія, за можливості, може прийняти рішення про замовлення виготовлення додаткової кількості бюлетенів для таких виборчих дільниць.

Виборчі бюлетені для голосування у закордонному окрузі для кожної закордонної виборчої дільниці виготовляються у кількості, що визначається Центральною виборчою комісією на підставі кількості виборців, включених до списку виборців на відповідній закордонній виборчій дільниці, кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на цій виборчій дільниці на останніх загальнодержавних виборах, та середньої кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчих дільницях у закордонному окрузі на останніх загальнодержавних виборах.

{Частина сьома статті 113 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. Контроль за виготовленням виборчих бюлетенів на підприємствах-виготовлювачах, дотриманням вимог щодо знищення друкарських форм, технічних відходів, поліграфічного браку, погашення невикористаних виборчих бюлетенів відповідно до частини одинадцятої статті 115 цього Кодексу здійснюється контрольною комісією, яка утворюється Центральною виборчою комісією за поданнями кандидатів на пост Президента України не пізніш як у день затвердження форми виборчого бюлетеня.

9. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій відповідно до частини першої статті 18 цього Кодексу Центральна виборча комісія організовує розробку експериментальних бюлетенів для проведення такого експерименту або пілотного проекту одночасно із вчиненням дій, передбачених статтями 114 та 115 цього Кодексу.

Експериментальний бюлетень, розроблений відповідно до абзацу першого цієї частини, повинен:

1) відрізнятися за формою і кольором від виборчого бюлетеня, форма якого затверджується Центральною виборчою комісією відповідно до частини першої цієї статті;

2) у верхній частині містити великими літерами напис: "ЕКСПЕРИМЕНТ" або "ПЛОТНИЙ ПРОЕКТ";

3) під відомостями, зазначеними у **пункті 2** цієї частини, містити текст такого змісту: "Заповнення виборцем цього бюлетеня не засвідчує його волевиявлення, не створює юридичних наслідків, не може бути використане для встановлення підсумків або результатів виборів, а також оскарження рішення, дій або бездіяльності суб'єктів виборчого процесу".

{Статтю 113 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 114. Порядок виготовлення виборчих бюлетенів

1. Центральна виборча комісія забезпечує виготовлення в централізованому порядку виборчих бюлетенів на підставі договору, укладеного між нею та державним спеціалізованим поліграфічним підприємством, яке виготовляє та реалізує бланки документів суворої звітності або інших документів, які потребують використання спеціальних елементів захисту.

Договір між Центральною виборчою комісією та відповідним підприємством укладається із застосуванням переговорної процедури закупівлі, виходячи із виробничих, технологічних та організаційних можливостей підприємства забезпечити своєчасний друк та ступені захисту виборчих бюлетенів.

{Частина перша статті 114 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Підприємство - виготовлювач виборчих бюлетенів забезпечує суворе дотримання замовленої кількості виготовлених бюлетенів, їх облік та передачу замовнику в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

Технічні відходи, поліграфічний брак, друкарські форми знищуються в порядку та строки, визначені угодою про виготовлення виборчих бюлетенів.

3. Виборчі бюлетені отримуються Центральною виборчою комісією (регіональними представництвами та/або територіальними представництвами Центральної виборчої комісії) в упаковці підприємства-виготовлювача на підставі акта прийому-передачі за формою та в порядку, встановленими Центральною виборчою комісією. Зведена інформація на підставі актів прийому-передачі про кількість виборчих бюлетенів, виготовлених для кожного територіального (закордонного) округу, оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

{Частина третя статті 114 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Виборчі бюлетені для голосування у день виборів чи в день повторного голосування друкуються на однаковому папері за формою та текстом, затвердженими Центральною виборчою комісією, і повинні бути однаковими за розміром, кольором та змістом.

5. Виборчий бюлетень друкується державною мовою на одному аркуші з текстовою частиною лише з одного боку.

6. На спеціальній виборчій дільниці, утвореній на судні, що перебуває в день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, виборчі бюлетені виготовляються з дозволу Центральної виборчої комісії безпосередньо дільничною виборчою комісією у кількості, що на 0,5 відсотка перевищує кількість виборців на виборчій дільниці. Такий дозвіл може бути наданий не пізніш як за три дні до дня голосування на підставі подання відповідної окружної виборчої комісії, в якому зазначено номер виборчої дільниці, утвореної на відповідному судні чи на полярній станції України, назву судна чи полярної станції України, а також час, коли відповідне судно залишило останній порт на території України.

Відомості про кількість виготовлених виборчих бюлетенів вносяться до протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та враховуються відповідною окружною виборчою комісією при складанні протоколів про підсумки голосування у відповідному територіальному окрузі.

7. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про скасування реєстрації кандидата на пост Президента України у період виготовлення виборчих бюлетенів або після виготовлення виборчих бюлетенів, але за той період часу, за який неможливо здійснити передрукування виборчих бюлетенів, Центральна виборча комісія приймає рішення про внесення змін до виборчого бюлетеня. Рішення Центральної виборчої комісії негайно передається відповідним окружним виборчим комісіям для внесення відповідних змін дільничними виборчими комісіями.

Такі зміни до виборчих бюлетенів вносяться членами дільничних виборчих комісій з використанням штампа "Вибув" на засіданні дільничної виборчої комісії.

Вносити зміни до виборчого бюлетеня без рішення Центральної виборчої комісії забороняється.

Про зміни, внесені до виборчого бюлетеня, повідомляється кожному виборцю під час видачі виборчого бюлетеня.

Форма штампа "Вибув" затверджується Центральною виборчою комісією не пізніш як за двадцять шість днів до дня виборів. Окружні виборчі комісії (регіональні або територіальні представництва Центральної виборчої комісії) не пізніш як за сім днів до дня голосування забезпечують виготовлення таких штампів або використовують штампи, які були виготовлені раніше. Штампи "Вибув" під час виборчого процесу зберігаються в окружній виборчій комісії (територіальних представництвах Центральної виборчої комісії).

{Абзац п'ятий частини сьомої статті 114 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Штамп "Вибув" передається окружною виборчою комісією всім дільничним виборчим комісіям одночасно з передачею відповідного рішення Центральної виборчої комісії. Дільничним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць штамп "Вибув" передається одночасно з виборчими бюлетенями.

8. У разі якщо до виборчих бюлетенів внесено зміни без рішення Центральної виборчої комісії чи внесено зміни, що не відповідають рішення Центральній виборчій комісії,

дільнична виборча комісія на своєму засіданні складає про це у двох примірниках акт. В акті зазначаються кількість отриманих виборчих бюлетенів, кількість зіпсованих виборчих бюлетенів та прізвища осіб, з вини яких це сталося. Один примірник такого акта невідкладно передається до окружної виборчої комісії, другий примірник зберігається у комісії. Відомості зазначеного акта враховуються дільничною виборчою комісією при складанні протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Зіпсовані виборчі бюлетені погашаються та упаковуються окремо в різні пакети в порядку, передбаченому цим Кодексом. На пакетах робиться напис "Зіпсовані виборчі бюлетені". Запаковані зіпсовані виборчі бюлетені зберігаються у дільничній виборчій комісії до дня виборів і передаються до окружної виборчої комісії разом з іншою виборчою документацією. При підрахунку голосів виборців зіпсовані виборчі бюлетені враховуються як невикористані.

9. Особи, винні у протиправному псуванні виборчих бюлетенів, відшкодовують заподіяну шкоду в порядку, встановленому законом.

Стаття 115. Порядок передачі виборчих бюлетенів виборчим комісіям

1. Окружна виборча комісія приймає виборчі бюлетені в упаковці підприємства-виготовлювача від представника Центральної виборчої комісії (регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії), уповноваженого рішенням Центральної виборчої комісії здійснити таку передачу бюлетенів, на своєму засіданні. Про прийняття виборчих бюлетенів окружна виборча комісія складає протокол за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Протокол складається в трьох примірниках і підписується всіма членами окружної виборчої комісії та представником Центральної виборчої комісії (регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії), які здійснюють передачу виборчих бюлетенів, а також може підписуватися кандидатами на пост Президента України, їх довіреними особами, офіційними спостерігачами, присутніми на засіданні комісії. Перший примірник протоколу передається до Центральної виборчої комісії, другий - зберігається в окружній виборчій комісії, третій - невідкладно вивішується у приміщенні окружної виборчої комісії для загального ознайомлення.

{Частина перша статті 115 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Окружна виборча комісія забезпечує збереження і охорону виборчих бюлетенів, отриманих від Центральної виборчої комісії. Виборчі бюлетені зберігаються у приміщенні окружної виборчої комісії в закритому сейфі (металевій шафі або окремій кімнаті). Сейф (металева шафа або окрема кімната) постійно (до передачі виборчих бюлетенів дільничним виборчим комісіям) перебуває під охороною поліцейського.

3. Окружна виборча комісія не раніш як за три дні до дня виборів або дня повторного голосування на своєму засіданні передає всі виборчі бюлетені дільничним виборчим комісіям в упаковці підприємства-виготовлювача. Від імені кожної дільничної виборчої комісії виборчі бюлетені приймають не менш як три члени кожної дільничної виборчої комісії, уповноважені на це її рішенням.

4. Про передачу дільничним виборчим комісіям виборчих бюлетенів окружною виборчою комісією складається протокол за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, в якому зазначаються:

- 1) номер територіального виборчого округу;
- 2) номер виборчої дільниці;
- 3) кількість переданих на виборчу дільницю виборчих бюлетенів для голосування;
- 4) прізвища та підписи членів дільничної виборчої комісії, які прийняли виборчі бюлетені.

5. Протокол про передачу дільничним виборчим комісіям виборчих бюлетенів складається у трьох примірниках і підписується всіма присутніми на засіданні членами окружної виборчої комісії, а також кандидатами на пост Президента України, їх довіреними особами, офіційними спостерігачами, присутніми на засіданні комісії. Перший примірник протоколу надсилається до Центральної виборчої комісії, другий - зберігається в окружній виборчій комісії, третій - невідкладно вивішується в приміщенні окружної виборчої комісії для загального ознайомлення.

Витяг із протоколу за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, із зазначенням відомостей, що стосуються відповідної виборчої дільниці, надається разом із виборчими бюлетенями представникам кожної дільничної виборчої комісії, які отримали виборчі бюлетені, за підписами голови і секретаря окружної виборчої комісії та трьох членів відповідної дільничної виборчої комісії, засвідченими печаткою окружної виборчої комісії.

6. Дільничним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць закордонного виборчого округу виборчі бюлетені передаються Центральною виборчою комісією через Міністерство закордонних справ України у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією. Про передачу виборчих бюлетенів виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць закордонного виборчого округу Центральна виборча комісія складає протокол, зазначений у частині п'ятій цієї статті. Протокол складається у двох примірниках, один з яких залишається у Центральній виборчій комісії, а другий разом із витягами з протоколу для кожної закордонної виборчої дільниці закордонного виборчого округу передається до Міністерства закордонних справ України. Відомості зазначеного протоколу не пізніше дня, наступного за днем його складання, оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

7. Кожен член окружної виборчої комісії, кандидат на пост Президента України, його довірена особа, офіційний спостерігач від кандидата, партії - суб'єкта виборчого процесу, які були присутні при переданні виборчих бюлетенів, мають право ознайомитися із протоколами, зазначеними у частинах першій та п'ятій цієї статті.

8. Члени дільничної виборчої комісії транспортують отримані виборчі бюлетені до приміщення дільничної виборчої комісії у супроводі поліцейського, на якого покладається обов'язок із охорони.

9. Приймання виборчих бюлетенів дільничною виборчою комісією здійснюється на засіданні дільничної виборчої комісії невідкладно після прибуття членів виборчої комісії,

які отримали бюлетені. Секретар дільничної виборчої комісії розпаковує упаковку підприємства-виготовлювача та проставляє у визначених місцях кожного виборчого бюлетеня печатку дільничної виборчої комісії. Інший визначений рішенням комісії член дільничної виборчої комісії перераховує отримані виборчі бюлетені для голосування, перевіряючи відповідність позначення номера округу та номера виборчої дільниці, зазначених на виборчих бюлетенях. При підрахунку виборчих бюлетенів забороняється поділ комісії на кілька груп, кожна з яких підраховує частину бюлетенів. У разі невідповідності встановленої перерахуванням кількості бюлетенів та кількості, зазначеної у витягу з протоколу окружної виборчої комісії про передання бюлетенів, дільнична виборча комісія складає у трьох примірниках акт про це за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини розходження. Один примірник акта передається до окружної виборчої комісії, другий - зберігається у дільничній виборчій комісії, третій - вивішується для загального ознайомлення на стенді офіційних матеріалів комісії. За наявності зазначених розходжень кількістю бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією, вважається кількість, встановлена на засіданні дільничної виборчої комісії та зафіксована в акті про розходження.

10. Виборчі бюлетені зберігаються у приміщенні дільничної виборчої комісії в закритому сейфі (металевій шафі), який опечатується стрічкою з проставленням на ній підписів усіх присутніх на засіданні комісії, та печатки комісії і постійно (до дня голосування) перебуває під охороною поліцейського.

11. У разі неможливості передачі виборчих бюлетенів від Центральної виборчої комісії до окружної виборчої комісії відповідні виборчі бюлетені вважаються невикористаними та погашаються Центральною виборчою комісією шляхом передачі їх для знищення до підприємства-виготовлювача. Виборчі бюлетені знищуються підприємством-виготовлювачем у присутності представників Центральної виборчої комісії та контрольної комісії, утвореної Центральною виборчою комісією відповідно до **частини восьмої** статті 113 цього Кодексу, про що складається відповідний акт.

У разі неможливості передачі виборчих бюлетенів від окружної виборчої комісії до дільничної виборчої комісії відповідні виборчі бюлетені вважаються невикористаними, про що складається у двох примірниках акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Один примірник акта надсилається до Центральної виборчої комісії, другий - зберігається у відповідній окружній виборчій комісії. Такі виборчі бюлетені погашаються окружною виборчою комісією після закінчення голосування шляхом відокремлення правого нижнього кута бюлетеня. Погашені невикористані виборчі бюлетені запаковуються, на пакеті робиться напис "Невикористані виборчі бюлетені, погашені окружною виборчою комісією", зазначаються номер територіального округу, номер (номери) виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів окружної виборчої комісії та печатка комісії.

Стаття 116. Облаштування приміщення для голосування

1. У приміщенні для голосування або безпосередньо перед ним дільнична виборча комісія в обов'язковому порядку розміщує плакати, що роз'яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори Президента України, а також

інформаційні плакати кандидатів на пост Президента України в алфавітному порядку (в порядку розміщення кандидатів у виборчому бюлетені).

2. Розміщення матеріалів, зазначених у **частині першій** цієї статті, повинно забезпечувати їх доступність для ознайомлення, у тому числі для виборців з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком).

{Частина друга статті 116 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 117. Підготовка до голосування у день виборів (день повторного голосування)

1. Голосування у день виборів та у день повторного голосування проводиться з 8 години до 20 години. На закордонних виборчих дільницях голосування проводиться за місцевим часом держави, в якій утворені такі дільниці.

2. Про час і місце голосування дільнична виборча комісія повідомляє виборців не пізніше як за сім днів до дня його проведення, а у виняткових випадках утворення виборчих дільниць відповідно до **частини п'ятої** статті 30 цього Кодексу - напередодні дня виборів.

3. Організація проведення голосування та підтримання належного порядку у приміщенні для голосування, забезпечення таємності волевиявлення виборців під час голосування покладаються на дільничну виборчу комісію.

4. Дільнична виборча комісія не раніше як за сорок п'ять хвилин до початку голосування проводить засідання, на якому відкриває сейф (металеву шафу) з виборчими бюлетенями. Голова дільничної виборчої комісії на підставі витягу з протоколу окружної виборчої комісії про передачу виборчих бюлетенів дільничній виборчій комісії або акта, зазначеного **участині дев'ятій** статті 115 цього Кодексу, оголошує кількість виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією. Зазначені відомості секретар комісії заносить до протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

5. У разі виявлення пошкодження стрічки, якою опечатано сейф (металеву шафу), або невідповідності підписів чи печатки на ній дільнична виборча комісія негайно повідомляє про це органи Національної поліції України та окружну виборчу комісію. Після цього члени дільничної виборчої комісії перераховують виборчі бюлетені, про що складається акт, який підписується всіма присутніми при цьому на засіданні дільничної виборчої комісії та скріплюється печаткою комісії. Кількість виборчих бюлетенів, зазначена в акті, вважається кількістю бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією.

6. Голова дільничної виборчої комісії на засіданні комісії перед початком голосування надає для огляду членам дільничної виборчої комісії, присутнім кандидатам на пост Президента України, їх довіреним особам, офіційним спостерігачам, представникам засобів масової інформації по черзі всі наявні на виборчій дільниці виборчі скриньки. Після огляду кожна скринька опломбовується або опечатується печаткою дільничної виборчої комісії, після чого до неї вкидається контрольний лист, на якому зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, час його вкидання у виборчу скриньку, підписи голови, заступника голови, секретаря та інших членів дільничної виборчої комісії, кандидатів, їх довірених осіб, офіційних спостерігачів. Контрольний лист підписується зазначеними особами, їхні підписи

скріплюються печаткою комісії. Після вкидання контрольного листа голова комісії надає для огляду наступну виборчу скриньку та проводить з нею ту саму процедуру. Після опломбування або опечатування останньої виборчої скриньки, вкидання до неї контрольного листа і встановлення великих (стаціонарних) виборчих скриньок на відведені для них місця виборча дільниця вважається готовою до проведення голосування. Малі (переносні) виборчі скриньки розміщуються у приміщенні для голосування отворами для бюлетенів вниз у полі зору членів комісії та інших осіб, присутніх на виборчій дільниці під час голосування відповідно до вимог цього Кодексу.

7. Голова дільничної виборчої комісії передає необхідну кількість виборчих бюлетенів для голосування членам дільничної виборчої комісії, які видаватимуть виборчі бюлетені виборцям у приміщенні для голосування та організовуватимуть голосування за місцем перебування виборців. Передання виборчих бюлетенів фіксується відомістю за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Зазначені члени комісії засвідчують отримання виборчих бюлетенів проставленням підпису у відомості та забезпечують їх збереження і дотримання встановленого цим Кодексом порядку видачі виборчих бюлетенів виборцям. Жодного виборчого бюлетеня у сейфі (шафі) не може залишитися.

8. Голова дільничної виборчої комісії передає членам дільничної виборчої комісії, уповноваженим працювати із списком виборців у день виборів, аркуші списку виборців. Відповідні члени дільничної виборчої комісії забезпечують їх збереження і дотримання встановленого цим Кодексом порядку використання списку виборців.

Стаття 118. Організація і порядок голосування

1. При проведенні голосування на виборчій дільниці два члени дільничної виборчої комісії надають виборцю можливість проголосувати: один член дільничної виборчої комісії, за умови пред'явлення виборцем одного з документів, зазначених у **частині першій** статті 8 цього Кодексу, та наявності виборця у списку виборців на відповідній виборчій дільниці, надає виборцю список для підпису; другий член дільничної виборчої комісії у позначеному місці на контрольному талоні виборчого бюлетеня вписує своє прізвище, ініціали, розписується та проставляє номер, за яким виборця внесено до списку виборців на дільниці. Виборець розписується за отримання виборчого бюлетеня у списку виборців та на визначеному місці на контрольному талоні виборчого бюлетеня. Після цього член виборчої комісії відокремлює від виборчого бюлетеня контрольний талон та видає виборцю виборчий бюлетень. Контрольний талон виборчого бюлетеня зберігається у члена комісії, який видав виборчий бюлетень. При цьому робити на виборчих бюлетенях будь-які інші позначки забороняється.

2. Виборець може перебувати у приміщенні для голосування лише протягом часу, необхідного для голосування.

3. Виборчий бюлетень заповнюється виборцем особисто в кабіні для таємного голосування. Під час заповнення виборчого бюлетеня забороняється присутність інших осіб, здійснення фото- та відеофіксації у будь-який спосіб. Виборець, який внаслідок порушення здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) не може самостійно заповнити виборчий бюлетень, має право з відома голови або іншого члена дільничної виборчої комісії скористатися допомогою іншого виборця у своїй

присутності, крім членів виборчої комісії, кандидатів на пост Президента України, їх довірених осіб, офіційних спостерігачів.

{Частина третя статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Виборець не має права передавати свій виборчий бюлетень іншим особам. Отримання виборчого бюлетеня від інших осіб (крім уповноваженого члена виборчої комісії, який видає бюлетені), заохочення або змушування шляхом підкупу, погроз або в інший спосіб виборців до передачі бюлетеня іншим особам забороняється.

5. У виборчому бюлетені для голосування виборець робить позначку "плюс" ("+") або іншу позначку, що засвідчує його волевиявлення, у квадраті напроти прізвища кандидата на пост Президента України, за якого він голосує. Виборець може голосувати лише за одного кандидата.

6. Виборець опускає заповнений виборчий бюлетень у виборчу скриньку, забезпечуючи при цьому таємницю голосування. Виборець, який не може внаслідок порушення здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) самостійно опустити виборчий бюлетень до виборчої скриньки, має право з відома голови або іншого члена дільничної виборчої комісії доручити зробити це іншій особі у своїй присутності, крім членів виборчої комісії, кандидатів на пост Президента України, їх довірених осіб, офіційних спостерігачів.

{Частина шоста статті 118 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. У разі пошкодження виборчої скриньки під час голосування виборча скринька опечатується головою і не менш як трьома членами виборчої комісії, які є представниками різних кандидатів на пост Президента України, у спосіб, що унеможливорює опускання виборчих бюлетенів. Така виборча скринька зберігається у приміщенні для голосування в полі зору членів комісії та інших осіб, присутніх на виборчій дільниці під час голосування відповідно до вимог цього Кодексу, і не використовується до закінчення голосування.

8. У разі якщо виборець при заповненні бюлетеня допустив помилку, він має право невідкладно звернутися з письмовою заявою до члена виборчої комісії, який видав йому виборчий бюлетень, з проханням видати йому інший виборчий бюлетень. Член виборчої комісії видає інший виборчий бюлетень у порядку, встановленому **частиною першою** цієї статті, лише в обмін на зіпсований, про що робить відповідну позначку в списку виборців напроти прізвища виборця і розписується. Зіпсований виборчий бюлетень негайно погашається як невикористаний, про що складається акт. Зіпсований і погашений виборчий бюлетень при підрахунку голосів враховується як невикористаний і запаковується разом із контрольним талоном у пакет з невикористаними виборчими бюлетенями. Повторна видача виборчого бюлетеня замість невірної заповненого не допускається.

9. За 5 хвилин до 20 години голова дільничної виборчої комісії оголошує про закінчення голосування та зачинення виборчої дільниці о 20 годині. Виборці, які на 20 годину прийшли до дільниці для голосування, мають право проголосувати. Для забезпечення реалізації виборцями такого права один із членів комісії о 20 годині за дорученням голови дільничної виборчої комісії підходить до входу в приміщення для

голосування та запрошує всіх виборців, які не проголосували, зайти у приміщення для голосування та зачиняє двері. Після виходу з приміщення для голосування останнього виборця приміщення зачиняється і в ньому залишаються лише члени виборчої комісії та особи, які згідно з цим Кодексом мають право бути присутніми на засіданні виборчої комісії.

10. На виборчій дільниці, утвореній на судні, що перебуває в день виборів у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, дільнична виборча комісія може оголосити голосування закінченим раніше часу, визначеного **частиною першою** статті 117 цього Кодексу, якщо в голосуванні взяли участь усі виборці, включені до списку виборців. Підрахунок голосів на таких дільницях проводиться одразу після оголошення про закінчення голосування у порядку, встановленому цим Кодексом.

11. Окружна виборча комісія упродовж дня голосування забезпечує подання до Центральної виборчої комісії відомостей про кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

12. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій відповідно до **частини першої** статті 18 цього Кодексу, відповідні виборчі комісії організовують порядок голосування в рамках такого експерименту або пілотного проекту одночасно із вчиненням дій, передбачених цією статтею, із дотриманням вимог, передбачених цим Кодексом.

Виборці можуть взяти участь у проведенні експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій, виключно за умови одночасного голосування ними в порядку, передбаченому цією статтею.

Виборці не можуть бути примушені до участі в експерименті або пілотному проекті з використанням інноваційних технологій.

{Статтю 118 доповнено частиною дванадцятою із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 119. Порядок організації голосування виборців за місцем перебування

1. Виборцю, який внесений до списку виборців на звичайній чи на спеціальній виборчій дільниці, але внаслідок порушення здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) не здатний пересуватися самостійно, дільнична виборча комісія надає можливість голосувати за місцем перебування такого виборця.

{Частина перша статті 119 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Для організації голосування виборців, не здатних пересуватися самостійно, за їх місцем перебування дільнична виборча комісія в останній день перед днем виборів на своєму засіданні виготовляє витяг із списку виборців за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Такий витяг невідкладно після його складення надається для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії.

3. До витягу із списку виборців включаються:

1) без рішення комісії - виборець, постійно не здатний пересуватися самостійно, стосовно якого у списку виборців зазначена відповідна відмітка, якщо такий виборець до 12 години останньої суботи перед днем виборів письмово або особисто не повідомив відповідну дільничну виборчу комісію про бажання проголосувати у приміщенні для голосування;

2) за рішенням дільничної виборчої комісії - виборець, який тимчасово не здатний пересуватися самостійно, на підставі його заяви та довідки медичної установи про стан його здоров'я.

4. При включенні виборця до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування у списку виборців на виборчій дільниці у графі "підпис виборця" секретар дільничної виборчої комісії робить запис "голосує за місцем перебування".

При включенні виборця до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування члени дільничної виборчої комісії зобов'язані перевірити факт тимчасової нездатності виборця пересуватися самостійно. У разі непідтвердження факту тимчасової нездатності виборця пересуватися самостійно дільнична виборча комісія приймає рішення про відмову в наданні цьому виборцю можливості голосувати за місцем перебування.

5. Виборець, який тимчасово не здатний пересуватися самостійно, поштою або через інших осіб подає власноручно написану заяву з проханням забезпечити йому голосування за місцем його перебування із зазначенням місця перебування виборця. Така заява разом з довідкою медичної установи про стан здоров'я виборця має бути подана до дільничної виборчої комісії не пізніше 20 години останньої п'ятниці перед днем виборів.

6. Заява, передбачена **частиною п'ятою** цієї статті, є зобов'язанням виборця забезпечити умови для дотримання вимог щодо порядку голосування, передбачених цим Кодексом.

7. На спеціальних виборчих дільницях, утворених у стаціонарних закладах охорони здоров'я, голосування за місцем перебування виборця проводиться на підставі власноручно написаної заяви виборця з проханням забезпечити йому голосування за місцем його перебування у зв'язку з необхідністю дотримання постільного режиму.

8. Заява виборця про бажання голосувати за місцем його перебування реєструється дільничною виборчою комісією в окремому журналі, в якому зазначаються день і час надходження такої заяви, прізвище, ім'я, по батькові та адреса місця проживання (місця перебування) виборця.

9. Голосування виборців за місцем їх перебування організовують не менш як три члени дільничної виборчої комісії, визначені рішенням виборчої комісії.

10. Голосування виборців за місцем перебування організовується з таким розрахунком, щоб члени дільничної виборчої комісії, які організовують таке голосування, повернулися у приміщення для голосування не пізніше як за одну годину до закінчення голосування.

11. Голова дільничної виборчої комісії оголошує про те, що члени дільничної виборчої комісії відбувають для організації голосування виборців за місцем перебування. Голова дільничної виборчої комісії видає визначеним членам виборчої комісії витяг із списку виборців, складений відповідно до вимог частин **другої** і **третьої** цієї статті, та опломбовану або опечатану переносну виборчу скриньку, до якої при цьому опускає контрольний лист.

У контрольному листі зазначаються номер виборчої скриньки, час виходу (година та хвилини) членів виборчої комісії для проведення голосування виборців за місцем перебування, кількість отриманих ними виборчих бюлетенів, прізвища членів дільничної виборчої комісії, яким видані виборчі бюлетені. Контрольний лист підписується присутніми членами виборчої комісії, підписи яких скріплюються печаткою виборчої комісії, та, за бажанням, кандидатами, їх довіреними особами, офіційними спостерігачами.

12. Під час проведення голосування виборців за місцем перебування мають право бути присутні кандидати на пост Президента України, їх довірені особи, офіційні спостерігачі.

13. Виборець або члени його сім'ї не можуть відмовити у присутності при проведенні голосування членам комісії, які проводять голосування, а також офіційним спостерігачам, кандидатам на пост Президента України, їх довіреним особам, які мають право бути присутніми при проведенні голосування. У разі відмови допустити зазначених осіб у приміщення, в якому перебуває виборець, йому відмовляється у проведенні голосування за місцем його перебування.

14. При організації голосування виборця за місцем перебування член дільничної виборчої комісії на підставі витягу із списку виборців, за умови надання виборцем одного з документів, зазначених у **частині першій** статті 8 цього Кодексу, видає виборцю виборчий бюлетень для голосування. При цьому член дільничної виборчої комісії у позначеному місці на контрольному талоні виборчого бюлетеня вписує своє прізвище, ініціали, розписується та проставляє номер виборця у списку виборців. Виборець розписується у контрольному талоні виборчого бюлетеня та у витягу із списку виборців особисто в режимі таємного голосування, без присутності будь-кого, у тому числі кандидата на пост Президента України, офіційних спостерігачів, членів виборчої комісії, заповнює виборчий бюлетень у порядку, передбаченому цим Кодексом, та опускає виборчий бюлетень до виборчої скриньки.

Член сім'ї виборця або особа, яка здійснює за ним догляд, має право бути присутнім при голосуванні виборця, допомогти йому заповнити виборчий бюлетень та вкинути його у виборчу скриньку, якщо виборець внаслідок порушення здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) не може самостійно виконати ці дії.

{Частину чотирнадцяту статті 119 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

15. У разі якщо виборець, включений до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування, прибув до приміщення для голосування після того, як члени дільничної виборчої комісії відбули для організації голосування виборців за місцем перебування, такому виборцю не може бути видано виборчий бюлетень для голосування до повернення членів комісії, які організовують голосування виборців за місцем перебування, та з'ясування питання, чи не проголосував цей виборець за місцем перебування.

16. Після проведення голосування виборців за місцем перебування член дільничної виборчої комісії, який видав виборцю виборчий бюлетень, у списку виборців напроти прізвища виборця робить позначку "голосував за місцем перебування", зазначає своє прізвище і розписується.

17. Витяг із списку виборців, за яким організовувалося голосування виборців за місцем перебування, додається до списку виборців і є його невід'ємною складовою частиною. До списку виборців додаються письмові заяви виборців, довідки медичних установ, копії відповідних рішень дільничної виборчої комісії.

18. Положення цієї статті не поширюються на закордонні виборчі дільниці.

19. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій відповідно до **частини першої** статті 18 цього Кодексу, відповідні виборчі комісії організовують проведення експерименту або пілотного проекту одночасно із вчиненням дій, передбачених цією статтею, із дотриманням вимог, передбачених цим Кодексом.

Виборці можуть взяти участь у проведенні експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій виключно за умови одночасного голосування ними в порядку, передбаченому цією статтею.

Виборці не можуть бути примушені до участі в експерименті або пілотному проекті з використанням інноваційних технологій.

{Статтю 119 доповнено частиною дев'ятнадцятою із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 120. Порядок підрахунку голосів на виборчій дільниці

1. Підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці здійснюється відкрито і гласно членами дільничної виборчої комісії на її засіданні, яке проводиться у приміщенні, в якому проводилося голосування.

На час проведення підсумкового засідання дільнична виборча комісія протокольним рішенням доручає ведення протоколу засідання виборчої комісії заступнику голови або іншому члену дільничної виборчої комісії. Секретар дільничної виборчої комісії на зазначеному засіданні вносить відомості до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

У разі якщо одночасно з виборами Президента України проводяться місцеві вибори, підрахунок голосів на таких виборах проводиться після закінчення складання протоколів про підрахунок голосів виборців з виборів Президента України та їх підписання в установленому порядку на тому самому засіданні дільничної виборчої комісії. Пакети з протоколами та іншою виборчою документацією, що стосується виборів Президента України, до закінчення засідання дільничної виборчої комісії зберігаються у приміщенні, в якому проводиться засідання, у полі зору членів дільничної виборчої комісії та осіб, присутніх на засіданні комісії. Пакети з виборчою документацією транспортуються в порядку, встановленому **статтею 123** цього Кодексу, до окружної виборчої комісії невідкладно, після підписання відповідних протоколів з усіх інших виборів.

2. Засідання дільничної виборчої комісії починається відразу після закінчення голосування, проводиться без перерви і закінчується після складення та підписання протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

3. У разі якщо під час проведення голосування до дільничної виборчої комісії надійшли звернення стосовно порушень, що мали місце під час проведення голосування на виборчій дільниці, дільнична виборча комісія розглядає їх на початку засідання, до початку підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці.

{Частина третя статті 120 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці проводиться дільничною виборчою комісією у послідовності викладених положень цієї статті у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

5. Кожен член дільничної виборчої комісії, відповідальний за роботу із списком виборців, підраховує та вносить на кожний отриманий ним аркуш списку виборців такі відомості (по кожному аркушу окремо):

- 1) кількість виборців, внесених у список виборців, на виборчій дільниці;
- 2) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені (за підписами виборців та відмітками "голосував за місцем перебування" у списку виборців).

{Частина п'ята статті 120 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Дільнична виборча комісія на підставі списку виборців встановлює кількість виборців на виборчій дільниці, що оголошується і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

7. Дільнична виборча комісія підраховує невикористані виборчі бюлетені. Кількість таких бюлетенів оголошується і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Невикористані виборчі бюлетені погашаються шляхом відокремлення правого нижнього кута бюлетеня. Погашені невикористані виборчі бюлетені разом з бюлетенями, зазначеними у частині восьмій статті 118 цього Кодексу (зіпсованими виборчими бюлетенями), запаковуються. На пакеті робиться напис "Невикористані виборчі бюлетені", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частина шоста статті 120 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Дільнична виборча комісія підраховує кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування, за підписами виборців у списку виборців та відмітками "голосував за місцем перебування" у списку виборців. Ця кількість оголошується.

9. Дільнична виборча комісія підраховує кількість контрольних талонів виборчих бюлетенів з підписами виборців та членів виборчої комісії, які їх видавали. Кількість таких талонів оголошується.

10. У разі відповідності кількості контрольних талонів, зазначеної у частині дев'ятій цієї статті, кількості, зазначеній у частині восьмій цієї статті, ця кількість оголошується і заноситься секретарем виборчої комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці як кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені.

11. У разі невідповідності кількості контрольних талонів, зазначеної у частині дев'ятій цієї статті, кількості підписів виборців у списку виборців, які отримали виборчі бюлетені, складається акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Зазначений акт мають право підписати присутні кандидати, їх довірені особи, офіційні спостерігачі. Підписи скріплюються печаткою виборчої комісії. Після цього виборча комісія приймає рішення про встановлення кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені. Зазначена кількість оголошується і заноситься до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

12. Список виборців, доданий до нього витяг із списку виборців, виготовлений згідно з частиною третьою статті 119 цього Кодексу, заяви, на підставі яких складався витяг із списку, рішення суду про внесення змін до списку виборців, повідомлення органу ведення Державного реєстру виборців запаковуються в окремий пакет. На пакеті робиться напис "Список виборців", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

13. Контрольні талони виборчих бюлетенів запаковуються. На пакеті робиться напис "Контрольні талони", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, кількість запакованих контрольних талонів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

14. Дільнична виборча комісія перевіряє, чи дорівнює сума кількості невикористаних виборчих бюлетенів і кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені, кількості виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією. У разі невідповідності таких даних дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Зазначений акт мають право підписати присутні кандидати, їх довірені особи, офіційні спостерігачі. Підписи скріплюються печаткою виборчої комісії.

15. Дільнична виборча комісія перевіряє цілісність пломб або печаток на виборчих скриньках.

16. У разі виявлення на виборчих скриньках пошкоджень пломб або печаток чи інших пошкоджень, які порушують цілісність виборчої скриньки, складається акт із зазначенням характеру виявлених пошкоджень, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Зазначений акт мають право підписати присутні кандидати, їх довірені особи, офіційні спостерігачі. Підписи скріплюються печаткою виборчої комісії.

17. Виборчі скриньки відкриваються дільничною виборчою комісією почергово. Першими відкриваються переносні виборчі скриньки, що використовувалися при голосуванні виборців за межами приміщення для голосування, а останніми відкриваються, за наявності, виборчі скриньки з пошкодженими печатками або пломбами, а також іншими пошкодженнями, виявленими під час голосування.

18. При відкритті непошкодженої виборчої скриньки її вміст висипається на стіл, за яким розміщуються члени дільничної виборчої комісії, при цьому перевіряється наявність у скриньці контрольного листа (для переносної виборчої скриньки - контрольних листів).

19. Виборчі бюлетені з пошкодженої виборчої скриньки виймаються по одному, без їх переміщення. При цьому дільнична виборча комісія підраховує кількість виборчих бюлетенів, що знаходяться у зазначеній скриньці, та перевіряє наявність у ній контрольного листа, який виймається останнім.

20. У разі відсутності у виборчій скриньці контрольного листа дільнична виборча комісія складає у порядку, встановленому цією статтею, акт про відсутність у скриньці контрольного листа, в якому зазначає кількість виборчих бюлетенів, що знаходяться у скриньці. Такі виборчі бюлетені вважаються такими, що не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців.

21. Якщо при відкритті переносної виборчої скриньки у ній виявиться більше виборчих бюлетенів, ніж кількість виборців, включених до витягу із списку виборців на виборчій дільниці, дільнична виборча комісія складає у порядку, встановленому цією статтею, акт про таку невідповідність, в якому зазначає кількість виборчих бюлетенів, що знаходяться у цій скриньці. Такі виборчі бюлетені вважаються такими, що не підлягають врахуванню при встановленні кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців.

22. У разі виникнення сумнівів щодо достовірності контрольного листа та в інших випадках виникнення сумнівів рішення щодо визнання виборчих бюлетенів, що знаходяться у виборчій скриньці, такими, що не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців, приймається дільничною виборчою комісією шляхом голосування.

23. Якщо зазначені на виборчому бюлетені номери територіального округу або виборчої дільниці не відповідають номерам територіального округу чи виборчої дільниці, на якій проводиться підрахунок голосів, виборчий бюлетень вважається таким, що не підлягає врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців.

24. Виборчі бюлетені, що не підлягають врахуванню при встановленні кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців, запаковуються. На пакеті робиться напис "Виборчі бюлетені, що не підлягають врахуванню", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

25. Виборча комісія підраховує загальну кількість виборчих бюлетенів, за винятком бюлетенів, що не підлягають врахуванню. При підрахунку виборчих бюлетенів визначений виборчою комісією член комісії рахує виборчі бюлетені вголос. Усі предмети, що не є виборчими бюлетенями встановленої форми, складаються окремо і не підраховуються. У разі виникнення сумнівів, чи є предмет виборчим бюлетенем, дільнична виборча комісія вирішує це питання шляхом голосування. При цьому кожен член виборчої комісії має право

особисто оглянути предмет. На час його огляду підрахунок виборчих бюлетенів припиняється. Предмети, що не є виборчими бюлетенями, запаковуються в окремий пакет. До предметів відносять також контрольні листи. На пакеті робиться напис "Предмети", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, дата, час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії. Встановлена у підсумку підрахунку кількість є кількістю виборців, які взяли участь у голосуванні. Зазначена кількість оголошується і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

26. Виборчі бюлетені розкладаються на місця, позначені окремими табличками, що містять з обох боків прізвища та ініціали кандидатів, напис "недійсні". При розкладанні виборчих бюлетенів визначений виборчою комісією член комісії показує кожний виборчий бюлетень усім членам комісії, виголошуючи результат волевиявлення виборця. У разі виникнення сумнівів щодо змісту виборчого бюлетеня виборча комісія вирішує питання шляхом голосування. При цьому кожен член комісії має право оглянути особисто виборчий бюлетень. На час огляду виборчого бюлетеня робота з іншими виборчими бюлетенями припиняється.

27. Недійсними вважаються виборчі бюлетені:

- 1) на яких відсутня печатка відповідної дільничної виборчої комісії;
- 2) до яких не внесено зміни відповідно до **частини сьомої** статті 114 цього Кодексу або зміни внесено без рішення Центральної виборчої комісії чи внесені зміни не відповідають рішенням Центральної виборчої комісії;
- 3) якщо у виборчому бюлетені зроблено позначку напроти прізвищ декількох кандидатів;
- 4) якщо не поставлено жодної позначки;
- 5) якщо не відокремлено контрольний талон виборчого бюлетеня;
- 6) якщо неможливо з інших причин встановити зміст волевиявлення виборця.

28. У разі виникнення сумнівів щодо дійсності виборчого бюлетеня у випадку, передбаченому **пунктом 6** частини двадцять сьомої цієї статті, питання вирішується дільничною виборчою комісією шляхом голосування. При цьому кожен член комісії має право особисто оглянути виборчий бюлетень. На час огляду виборчого бюлетеня підрахунок інших виборчих бюлетенів припиняється.

29. Недійсні виборчі бюлетені підраховуються окремо. Зазначена кількість оголошується і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Недійсні виборчі бюлетені запаковуються. На пакеті робиться напис "Недійсні виборчі бюлетені", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, кількість запакованих недійсних виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

30. Дільнична виборча комісія підраховує кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата на пост Президента України. Під час підрахунку голосів кожен член комісії має право перевірити або перерахувати відповідні виборчі бюлетені. Результати підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці оголошуються і заносяться секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

31. Дільнична виборча комісія зобов'язана при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці перевірити, чи дорівнює кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці, сумі кількості недійсних виборчих бюлетенів на виборчій дільниці та кількості виборчих бюлетенів, голоси в яких подані за кожного кандидата. У разі невідповідності таких даних дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Зазначений акт мають право підписати присутні кандидати, їх довірені особи, офіційні спостерігачі. Підписи скріплюються печаткою виборчої комісії.

32. Виборчі бюлетені з голосами виборців, поданими за кожного кандидата на пост Президента України, запаковуються окремо. На пакетах зазначаються відповідно прізвище та ініціали кандидата, номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

Стаття 121. Протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців

1. Дільнична виборча комісія на своєму засіданні складає протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, не пізніше ніж за вісімдесят днів до дня виборів.

{Абзац перший частини першої статті 121 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-ІХ від 16.07.2020}

Забороняється складання протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в іншому порядку, ніж визначений Центральною виборчою комісією.

{Абзац другий частини першої статті 121 в редакції Закону № 805-ІХ від 16.07.2020}

Порядок виготовлення та вимоги до протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці встановлюються Центральною виборчою комісією не пізніше ніж за сімдесят днів до дня виборів.

{Абзац третій частини першої статті 121 в редакції Закону № 805-ІХ від 16.07.2020}

2. До протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці цифрами заносяться:

1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничною виборчою комісією або виготовлених нею з дозволу Центральної виборчої комісії;

2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничною виборчою комісією;

3) кількість виборців, внесених до списку виборців на виборчій дільниці (на момент закінчення голосування);

4) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;

5) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню;

6) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці;

7) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;

8) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата на пост Президента України.

3. Протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці складається дільничною виборчою комісією у чотирьох примірниках. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу.

4. У протоколі про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами дільничної виборчої комісії. Кожен примірник протоколу підписується головою, заступником голови, секретарем та іншими членами дільничної виборчої комісії, присутніми на засіданні виборчої комісії. У разі своєї незгоди із результатами підрахунку голосів, зафіксованими у протоколі комісії, член комісії підписує протокол із приміткою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Непідписання або відмова у підписанні протоколу окремими членами комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу. У разі відсутності підпису члена дільничної виборчої комісії у протоколі про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці напроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Зазначений протокол підписується членами дільничної виборчої комісії та засвідчується печаткою дільничної виборчої комісії лише після його остаточного заповнення.

5. Забороняється заповнення протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці олівцем, а також внесення до них будь-яких виправлень без відповідного рішення комісії.

{Частина п'ята статті 121 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Якщо після підписання протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у відповідному окрузі дільнична виборча комісія виявила у протоколі неточності (описку чи помилку в цифрах), вона на тому самому засіданні розглядає питання про внесення змін до протоколу шляхом складання нового протоколу з позначкою "Уточнений". При цьому перерахунок бюлетенів не робиться. Протокол з позначкою "Уточнений" складається у кількості примірників, зазначених у частині третій цієї статті.

7. Перший і другий примірники протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, а також, за наявності, відповідні примірники протоколу з позначкою "Уточнений" запаковуються. На пакеті робиться напис "Протокол про підрахунок голосів", зазначаються номер територіального округу, номер виборчої дільниці, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії. Третій примірник протоколу дільничної виборчої комісії про

підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці зберігається у секретаря дільничної виборчої комісії, четвертий примірник зазначеного протоколу невідкладно вивішується для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії.

8. Членам дільничної виборчої комісії, кандидатам на пост Президента України, їх довіреним особам, офіційним спостерігачам, присутнім при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, на їх прохання невідкладно видаються копії передбаченого цією статтею протоколу, засвідчені головою і секретарем дільничної виборчої комісії та скріплені печаткою комісії, з розрахунку не більш як по одній копії кожного протоколу для кожного члена комісії, кандидата та для кожного офіційного спостерігача.

9. Про видачу копій протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці складається акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. В акті зазначаються список осіб, які одержали копії відповідного протоколу, дата і час одержання таких копій і проставляються підписи зазначених осіб. Акт підписується головою та секретарем дільничної виборчої комісії і скріплюється печаткою дільничної виборчої комісії. Акт запаковується у пакет разом з першим і другим примірниками протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

10. Пакети з протоколами дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, виборчими бюлетенями, контрольними талонами і предметами, списками виборців, а також, за наявності, окремими думками членів виборчої комісії, викладеними у письмовій формі, актами, заявами, скаргами та рішеннями, прийнятими комісією, після закінчення засідання комісії доставляються до окружної виборчої комісії.

11. У разі застосування автоматизованої інформаційно-аналітичної системи дільничною виборчою комісією секретар комісії або відповідальна особа, визначена рішенням дільничної виборчої комісії, вносить до автоматизованої інформаційно-аналітичної системи відомості, необхідні для складання протоколу про підрахунок голосів виборців та забезпечує їх перевірку засобами цієї системи.

У разі правильності заповнення протоколу відповідальна особа повинна:

1) роздрукувати чотири примірники протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та передати їх голові, заступнику голови, секретарю та іншим членам дільничної виборчої комісії для підписання та проставляння печатки дільничної виборчої комісії. Інформація про підрахунок голосів виборців невідкладно надається для ознайомлення кандидатам на пост Президента України, їх довіреним особам, офіційним спостерігачам, присутнім на засіданні, які мають право підписати перші примірники протоколу;

2) після підписання протоколу про підрахунок голосів виборців усіма членами комісії, присутніми на засіданні, надіслати його до окружної виборчої комісії та Центральної виборчої комісії засобами автоматизованої інформаційно-аналітичної системи. Копії протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці можуть виготовлятися за допомогою автоматизованої інформаційно-аналітичної системи та надаються членам дільничної виборчої комісії, кандидатам на пост Президента України, їх довіреним особам, офіційним спостерігачам, присутнім при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, на їх прохання, відповідно до частини восьмої цієї статті, засвідчені секретарем дільничної виборчої комісії та скріплені печаткою комісії.

{Статтю 121 доповнено частиною одинадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 122. Визнання дільничною виборчою комісією голосування на виборчій дільниці недійсним

1. Дільнична виборча комісія може визнати голосування на виборчій дільниці недійсним у разі встановлення нею порушень вимог цього Кодексу, внаслідок яких неможливо достовірно встановити результати волевиявлення виборців. Дільнична виборча комісія може визнати голосування на виборчій дільниці недійсним за наявності лише таких обставин:

1) випадків незаконного голосування (опускання виборчого бюлетеня до виборчої скриньки за виборця іншою особою, крім випадків, передбачених **частиною шостою** статті 118 цього Кодексу; голосування особами, які не мають права голосу; голосування особами, які не включені до списку виборців на виборчій дільниці або включені до нього безпідставно; голосування особою більше ніж один раз) у кількості, що перевищує 5 відсотків кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці;

2) виявлення у виборчих скриньках виборчих бюлетенів у кількості, що перевищує більш як на 10 відсотків кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці;

3) знищення або пошкодження виборчої скриньки (скриньок), що унеможливило встановлення змісту виборчих бюлетенів, якщо кількість таких бюлетенів перевищує 5 відсотків кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці.

2. У разі виявлення обставин, зазначених у **частині першій** цієї статті, у кожному випадку дільнична виборча комісія складає відповідний акт, який підписується всіма присутніми членами дільничної виборчої комісії та скріплюється печаткою виборчої комісії. Такий акт (акти) є підставою для розгляду дільничною виборчою комісією питання про визнання голосування на виборчій дільниці у відповідному окрузі недійсним.

3. У разі прийняття рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці повинен містити лише відомості, зазначені у **пунктах 1-5** частини другої статті 121 цього Кодексу. На місці інших відомостей ставиться прочерк. Протокол складається дільничною виборчою комісією у порядку, встановленому **статтею 121** цього Кодексу.

4. У разі прийняття рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним виборчі бюлетені запаковуються. На пакеті робиться напис "Виборчі бюлетені", зазначаються номер територіального округу, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

5. Рішення дільничної виборчої комісії про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним та акт, на підставі якого прийнято таке рішення, додаються до протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

Стаття 123. Порядок транспортування і передачі документів до окружної виборчої комісії

1. Транспортування документів, зазначених у частині десятій статті 121 цього Кодексу, здійснюється головою дільничної виборчої комісії або заступником голови та іншими двома членами цієї комісії під охороною у супроводі поліцейських, а в разі необхідності, за зверненням Центральної виборчої комісії, - співробітників Служби безпеки України. Інші члени дільничної виборчої комісії, кандидати, довірені особи, офіційні спостерігачі за бажанням також можуть супроводжувати транспортування таких документів. Супроводження таких документів іншими особами забороняється. Під час транспортування документів забороняється розпечатувати пакети з виборчими бюлетенями та іншою документацією.

У разі якщо одночасно з виборами Президента України проводяться інші місцеві вибори, виборча документація інших виборів транспортується до відповідної виборчої комісії членами дільничної виборчої комісії, які не беруть участі у транспортуванні виборчої документації з виборів Президента України до окружної виборчої комісії.

Секретар дільничної виборчої комісії, інші члени комісії, які не супроводжують транспортування виборчих документів до окружної виборчої комісії, залишаються у приміщенні дільничної виборчої комісії до отримання повідомлення про прийняття протоколів про підрахунок голосів на виборчій дільниці окружною виборчою комісією. Під час транспортування виборчої документації печатка дільничної виборчої комісії та бланки протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, якщо вони не були використані для складання протоколу з позначкою "Уточнений" до відправлення цих протоколів разом із виборчою документацією до окружної виборчої комісії, зберігаються у сейфі (металевій шафі) у приміщенні дільничної виборчої комісії.

2. Протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та інші документи дільничної виборчої комісії передаються відповідній окружній виборчій комісії на її засіданні.

3. Зміст протоколу про підрахунок голосів виборців на спеціальній виборчій дільниці, утвореній на судні, що перебуває в день виборів у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, після його підписання членами дільничної виборчої комісії невідкладно передається дільничною виборчою комісією за допомогою технічних засобів зв'язку до відповідної окружної виборчої комісії з обов'язковою наступною передачею до неї першого і другого примірників протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, інших документів, зазначених у частині десятій статті 121 цього Кодексу.

4. Зміст протоколу про підрахунок голосів виборців на закордонній виборчій дільниці після його підписання членами дільничної виборчої комісії невідкладно передається дільничною виборчою комісією за допомогою технічних засобів зв'язку до Центральної виборчої комісії з обов'язковою наступною передачею до неї першого і другого примірників протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці через відповідні центральні органи виконавчої влади в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією. До протоколів додаються інші документи, зазначені у частині десятій статті 121 цього Кодексу.

Стаття 124. Порядок прийняття та розгляд документів дільничних виборчих комісій окружною виборчою комісією

1. З моменту закінчення голосування окружна виборча комісія розпочинає засідання, яке продовжується безперервно до встановлення підсумків голосування у територіальному виборчому окрузі. На цей час члени окружної виборчої комісії не можуть залучатися до виконання інших функцій, крім участі в засіданні комісії.

З моменту закінчення голосування та початку прийняття окружною виборчою комісією протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях окружна виборча комісія через автоматизовану інформаційно-аналітичну систему передає Центральній виборчій комісії оперативну інформацію про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях виборчого округу (далі - інформація про підрахунок голосів виборців).

2. Засідання окружної виборчої комісії, зазначене у **частині першій** цієї статті, оформляється протоколом безперервного засідання.

3. На засіданні окружної виборчої комісії, зазначеному в **частині першій** цієї статті, голова окружної виборчої комісії приймає запечатані пакети з протоколами дільничних виборчих комісій, розпечатує їх та оголошує зміст протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на відповідних виборчих дільницях, а також приймає запечатані пакети з іншими виборчими документами, передбаченими **частиною десятою** статті 121 цього Кодексу. Час прийняття окружною виборчою комісією протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, перелік прийнятих виборчих документів і занесені до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці відомості фіксуються у протоколі засідання окружної виборчої комісії.

4. Невідкладно після оголошення головою окружної виборчої комісії (головуючим на засіданні комісії) змісту протоколу на засіданні окружної виборчої комісії член комісії, уповноважений її рішенням, оголошує відомості протоколу та відповідних актів (за наявності) системному адміністратору, який вносить їх до бази даних автоматизованої інформаційно-аналітичної системи для перевірки правильності заповнення протоколу.

У разі правильності заповнення протоколу системний адміністратор повинен:

1) роздрукувати інформацію про підрахунок голосів щодо відповідної виборчої дільниці, підписати та подати її для підпису голові, його заступнику та секретарю окружної виборчої комісії (головуючому на засіданні) та членам цієї комісії. Інформація про підрахунок голосів виборців невідкладно надається для ознайомлення членам відповідної дільничної виборчої комісії, кандидатам на пост Президента України, їх довіреним особам, офіційним спостерігачам. Зазначена інформація зберігається в окружній виборчій комісії до припинення її повноважень та передається нею до місцевих архівних установ разом з іншою виборчою документацією;

2) засобами автоматизованої інформаційно-аналітичної системи передати інформацію про підрахунок голосів виборців до Центральної виборчої комісії.

Центральна виборча комісія невідкладно оприлюднює зазначені відомості на своєму офіційному веб-сайті.

5. При прийнятті документів дільничної виборчої комісії окружна виборча комісія перевіряє комплектність документів та цілісність упаковки усіх пакетів з виборчими документами. При цьому кожний член комісії має право оглянути кожний пакет із документами. За результатами розгляду документів дільничної виборчої комісії та скарг про порушення вимог цього Кодексу під час проведення голосування та підрахунку голосів на виборчій дільниці, а також під час транспортування виборчих документів до окружної виборчої комісії, що надійшли до окружної виборчої комісії на момент прийняття документів дільничної виборчої комісії, окружна виборча комісія приймає виборчі документи від дільничної виборчої комісії та приймає одне з таких рішень:

1) врахувати відомості протоколу про підрахунок голосів на виборчій дільниці при встановленні підсумків голосування в межах територіального округу;

2) зобов'язати дільничну виборчу комісію виправити виявлені недоліки шляхом складання протоколу з позначкою "Уточнений";

3) провести повторний підрахунок голосів на виборчій дільниці в порядку, встановленому цим Кодексом.

Зазначене рішення приймається окружною виборчою комісією шляхом голосування всіх її членів більшістю від загального складу комісії і фіксується у протоколі засідання окружної виборчої комісії.

6. У разі виявлення у протоколі дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці виправлень, помилок, неточностей, які можливо усунути без повторного підрахунку голосів виборців, окружна виборча комісія приймає рішення, зазначене у [пункті 2](#) частини п'ятої цієї статті (якщо зміст таких виправлень, помилок та неточностей неможливо з'ясувати без складання протоколу з позначкою "Уточнений"), або розглядає питання про внесення змін до зазначених відомостей з метою усунення виявлених недоліків без повторного підрахунку голосів.

{Абзац перший частини шостої статті 124 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

За результатом такого розгляду окружна виборча комісія приймає протокольне рішення про внесення відповідних змін до протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, прийняття зазначеного протоколу із внесеними змінами та врахування відомостей зазначеного протоколу із внесеними змінами при встановленні підсумків голосування в межах територіального округу.

{Абзац другий частини шостої статті 124 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Таке протокольне рішення додається до протоколу дільничної виборчої комісії.

Дільнична виборча комісія зобов'язана у строк, визначений окружною виборчою комісією, розглянути питання про внесення змін до протоколу без перерахунку бюлетенів. Протокол з позначкою "Уточнений" складається відповідно до цього Кодексу у порядку, в якому було складено протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, який потребує уточнення, транспортується і передається окружній виборчій комісії в порядку, встановленому [статтею 123](#) цього Кодексу.

{Абзац четвертий частини шостої статті 124 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Протягом часу розгляду цього питання дільничною виборчою комісією подані до окружної виборчої комісії примірники протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, виборчі бюлетені та інші виборчі документи, доставлені до окружної виборчої комісії, зберігаються в окружній виборчій комісії.

7. За наявності скарг, заяв, відповідно оформлених актів, складених кандидатами, їх довіреними особами та офіційними спостерігачами, про порушення вимог цього Кодексу під час проведення голосування та/або підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, що ставлять під сумнів результати підрахунку голосів виборців на цій дільниці, окружна виборча комісія може прийняти рішення про проведення повторного підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці.

8. У разі наявності акта або письмової заяви осіб, зазначених у частині першій статті 123 цього Кодексу, про порушення вимог цього Кодексу під час транспортування протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та інших документів до окружної виборчої комісії окружна виборча комісія може, а в разі наявних ознак розпечатування пакетів із запакованими документами - зобов'язана прийняти рішення про повторний підрахунок голосів виборців на такій дільниці.

Прийняття рішення окружною виборчою комісією про проведення повторного підрахунку голосів у разі виявлення порушення цілісності пакетів із запакованими документами після прийняття виборчих документів від дільничної виборчої комісії не допускається.

9. Протоколи про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та інші документи дільничної виборчої комісії до проведення повторного підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці окружною виборчою комісією зберігаються у приміщенні засідання окружної виборчої комісії.

10. Повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці здійснюється окружною виборчою комісією після розгляду і прийняття протоколів та інших документів від усіх дільничних виборчих комісій. У повторному підрахунку окружною виборчою комісією голосів виборців на виборчій дільниці мають право брати участь усі члени цієї дільничної виборчої комісії, і можуть бути присутніми кандидати, їх довірені особи, офіційні спостерігачі.

11. Окружна виборча комісія у разі повторного підрахунку нею голосів виборців на цій дільниці складає протокол про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Після складення окружною виборчою комісією протоколу про повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці відомості відповідного протоколу передаються до Центральної виборчої комісії в тому самому порядку, що й інформація про підрахунок голосів виборців.

Протокол про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці складається окружною виборчою комісією у чотирьох примірниках. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу. Кожен примірник протоколу зобов'язані

підписати голова, заступник голови, секретар та інші члени окружної виборчої комісії, які присутні на засіданні комісії, та члени дільничної виборчої комісії, які брали участь у повторному підрахунку голосів виборців. Кожен примірник протоколу засвідчується печаткою окружної виборчої комісії. Відомості протоколу оголошуються. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати, їх довірені особи, офіційні спостерігачі, які були присутні при підрахунку голосів виборців. У разі незгоди з відомостями, що зазначені у протоколі, член комісії зобов'язаний викласти у письмовій формі свою окрему думку, яка додається до протоколу.

Непідписання або відмова від підписання протоколу окремих членів комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу.

12. У разі виявлення при повторному підрахунку голосів виборців окружною виборчою комісією на відповідній виборчій дільниці обставин, зазначених у **частині першій** статті 122 цього Кодексу, окружна виборча комісія може прийняти рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним. У такому разі протокол про повторний підрахунок голосів виборців на цій виборчій дільниці складається у порядку, зазначеному у **частині одинадцятій** цієї статті, та повинен містити лише відомості, зазначені у **пунктах 1-5** частини другої статті 121 цього Кодексу. На місці інших відомостей ставиться прочерк.

{Частина дванадцята статті 124 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

13. Перший примірник протоколу окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці разом з відповідним протоколом дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, рішенням окружної виборчої комісії про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним додається відповідно до протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування у відповідному територіальному виборчому окрузі. Другий примірник протоколу окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці зберігається у секретаря окружної виборчої комісії, третій - передається дільничній виборчій комісії, четвертий - відразу вивішується для загального ознайомлення у приміщенні окружної виборчої комісії. Відомості протоколу окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці оголошуються.

14. Членам виборчої комісії, кандидатам на пост Президента України, їх довіреним особам, офіційним спостерігачам, які були присутні під час повторного підрахунку голосів, на їхнє прохання невідкладно видаються копії зазначеного у цій статті протоколу, засвідчені головою і секретарем окружної виборчої комісії та скріплені печаткою комісії, з розрахунку не більш як по одній копії кожного протоколу для кожного члена комісії, кандидата та для кожного офіційного спостерігача.

15. Відомості про підсумки голосування в територіальному окрузі формуються і передаються до Центральної виборчої комісії засобами автоматизованої інформаційно-аналітичної системи лише після передачі до Центральної виборчої комісії відомостей про підрахунок голосів виборців щодо всіх виборчих дільниць територіального округу засобами цієї системи.

Стаття 125. Встановлення підсумків голосування в межах територіального округу

1. Окружна виборча комісія після прийняття і розгляду протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях, у тому числі з позначкою "Уточнений", на підставі протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях та повідомлень про зміст таких протоколів дільничних виборчих комісій, переданих за допомогою технічних засобів зв'язку із спеціальних виборчих дільниць, утворених на суднах, що перебувають у день виборів у плаванні під Державним Прапором України, на полярних станціях України, а у разі повторного підрахунку голосів виборців - протоколу окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці зобов'язана встановити:

- 1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних окружною виборчою комісією;
- 2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених окружною виборчою комісією;
- 3) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями територіального округу та виготовлених ними з дозволу Центральної виборчої комісії;
- 4) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничними виборчими комісіями територіального округу;
- 5) кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях територіального округу;
- 6) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені у межах територіального округу;
- 7) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню, виявлених на виборчих дільницях територіального округу;
- 8) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні в межах територіального округу;
- 9) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;
- 10) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата на пост Президента України.

2. Відомості про підсумки голосування в межах територіального округу заносяться цифрами до протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування в межах територіального округу. Відомості, зазначені у **пунктах 3-10** частини першої цієї статті, вносяться по кожній виборчій дільниці, що входить до складу територіального округу, та сумарно по територіальному округу.

3. Протокол про підсумки голосування в межах територіального округу складається окружною виборчою комісією у трьох примірниках. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу.

4. Забороняється заповнення протоколу про підсумки голосування в межах територіального округу олівцем, а також внесення до нього без відповідного рішення окружної виборчої комісії будь-яких виправлень.

5. Протокол про підсумки голосування в межах територіального округу зобов'язані підписати голова, заступник голови, секретар та інші члени окружної виборчої комісії,

присутні на засіданні комісії. Зазначений протокол засвідчується печаткою окружної виборчої комісії. У разі незгоди з відомостями, що зазначені у протоколі, член комісії зобов'язаний викласти у письмовій формі свою окрему думку, яка додається до протоколу.

Непідписання або відмова від підписання протоколу окремих членів комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу.

У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами окружної виборчої комісії. У разі відсутності підпису члена окружної виборчої комісії у протоколі напроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати, їх довірені особи та офіційні спостерігачі, які були присутні при встановленні підсумків голосування в межах територіального округу. Якщо після підписання зазначеного протоколу до відправки його до Центральної виборчої комісії окружна виборча комісія виявила в ньому неточності (описку чи помилку у цифрах), вона на своєму засіданні розглядає питання про внесення змін до протоколу шляхом складення нового протоколу, на якому робиться позначка "Уточнений". Протокол з позначкою "Уточнений" виготовляється і підписується у порядку та в кількості примірників, встановлених цією статтею.

6. Перший примірник протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування в межах територіального округу, а в разі внесення змін до цього протоколу - і протокол, в якому були допущені неточності (описки чи помилки у цифрах), разом з відповідними протоколами та актами дільничних виборчих комісій, рішеннями, прийнятими на підставі цих актів, та (за наявності) протоколами окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці в межах територіального округу, окремими думками членів окружної виборчої комісії, викладеними у письмовій формі, заявами і скаргами та рішеннями, прийнятими окружною виборчою комісією за результатами їх розгляду, окружна виборча комісія невідкладно транспортує до Центральної виборчої комісії, другий примірник протоколу зберігається в окружній виборчій комісії, третій - невідкладно вивішується для загального ознайомлення у приміщенні окружної виборчої комісії.

{Частина шоста статті 125 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Членам окружної виборчої комісії, кандидатам на пост Президента України, їх довіреним особам, офіційним спостерігачам на їхнє прохання невідкладно видається копія протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування в межах територіального округу та (за наявності) протоколу про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці з розрахунку по одній копії кожного протоколу для кожного члена комісії, кандидата та для кожного офіційного спостерігача.

8. Окружна виборча комісія зобов'язана встановити підсумки голосування в межах територіального округу не пізніше ніж на п'ятий день з дня проведення виборів незалежно від кількості виборчих дільниць у відповідному окрузі, щодо яких прийнято рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним. Визнання голосування недійсним у межах територіального округу забороняється. Протокол про підсумки голосування у межах територіального виборчого округу після підписання транспортується до Центральної виборчої комісії.

9. Окружна виборча комісія зобов'язана встановити підсумки голосування в межах територіального округу незалежно від кількості виборчих дільниць відповідного округу, на яких голосування не було організовано і проведено в день голосування відповідно до вимог [статей 118](#) або [119](#) цього Кодексу.

10. У разі якщо голосування на всіх виборчих дільницях виборчого округу у день голосування не було організовано і проведено відповідно до вимог [статей 118](#) або [119](#) цього Кодексу, окружна виборча комісія встановлює, що голосування в межах відповідного виборчого округу не відбулося.

11. Транспортування документів, зазначених у [частині шостій](#) цієї статті, здійснюється головою або заступником голови окружної виборчої комісії та іншими двома членами цієї комісії, які повинні бути представниками різних кандидатів, під охороною у супроводі поліцейських, а в разі необхідності, за зверненням Центральної виборчої комісії, - співробітників Служби безпеки України. Інші члени окружної виборчої комісії, кандидати, довірені особи, офіційні спостерігачі за їхнім бажанням можуть також супроводжувати транспортування таких документів. Супроводження таких документів іншими особами забороняється.

Стаття 126. Встановлення підсумків голосування в межах закордонного округу

1. Центральна виборча комісія на засіданні розглядає та оголошує протоколи дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на закордонних виборчих дільницях, що надійшли до Комісії, або повідомлення про зміст відповідних протоколів про підрахунок голосів виборців, переданих за допомогою технічних засобів зв'язку відповідно до [частини четвертої](#) статті 123 цього Кодексу.

{Частина перша статті 126 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Центральна виборча комісія після прийняття і розгляду протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на закордонних виборчих дільницях на тому самому засіданні на підставі зазначених протоколів та повідомлень про їх зміст, переданих за допомогою технічних засобів зв'язку, встановлює в межах закордонного округу відомості, передбачені [частиною першою](#) статті 125 цього Кодексу.

3. Відомості про підсумки голосування в межах закордонного округу оголошуються на засіданні Центральної виборчої комісії та заносяться цифрами до протоколу Центральної виборчої комісії про підсумки голосування в межах закордонного округу.

4. Протокол, зазначений у [частині третій](#) цієї статті, складається у порядку, передбаченому [статтею 125](#) цього Кодексу.

5. Протокол, зазначений у [частині третій](#) цієї статті, складається у двох примірниках. Протокол підписується Головою, заступниками Голови, секретарем та іншими членами Центральної виборчої комісії, присутніми на засіданні, та засвідчується печаткою Центральної виборчої комісії. У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами Центральної виборчої комісії. У разі незгоди із встановленими підсумками голосування, зафіксованими у протоколі Центральної виборчої комісії, член Центральної виборчої комісії підписує протокол із приміткою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки члена Центральної виборчої комісії додається до

протоколу про підсумки голосування. Непідписання або відмова від підписання протоколу окремих членів комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу. У разі відсутності у протоколі підпису члена Центральної виборчої комісії напроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати на пост Президента України, їх уповноважені представники у Центральній виборчій комісії, які були присутні при встановленні підсумків голосування в межах закордонного округу. Зміст протоколу невідкладно оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

6. Кандидату, його уповноваженому представнику в Центральній виборчій комісії на його прохання невідкладно видається копія протоколу (у тому числі з позначкою "Уточнений") Центральної виборчої комісії про підсумки голосування в межах закордонного округу з розрахунку по одній копії протоколу для кандидата. Зазначені копії засвідчуються на кожній сторінці підписами Голови та секретаря Центральної виборчої комісії і скріплюються печаткою Центральної виборчої комісії.

7. Центральна виборча комісія зобов'язана встановити підсумки голосування в межах закордонного округу незалежно від кількості закордонних виборчих дільниць, на яких голосування було визнано недійсним чи таким, що не було організовано і проведено відповідно до вимог [статті 118](#) цього Кодексу.

8. Визнання голосування недійсним у межах закордонного округу не допускається.

Стаття 127. Встановлення результатів виборів Президента України

1. Центральна виборча комісія на своєму засіданні протягом десяти днів, але не пізніше ніж на третій день з дня отримання всіх протоколів окружних виборчих комісій про підсумки голосування в межах відповідних територіальних округів на підставі цих протоколів, у тому числі з позначкою "Уточнений", та протоколу Центральної виборчої комісії про підсумки голосування в межах закордонного округу встановлює результати голосування у день виборів Президента України, про що складає протокол. Центральна виборча комісія зобов'язана встановити результати голосування у день виборів Президента України незалежно від кількості виборчих дільниць (виборчих округів), на яких (в межах яких) голосування не було організовано і проведено відповідно до вимог [статей 118](#) або [119](#) цього Кодексу.

{Абзац перший частини першої статті 127 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Центральна виборча комісія може продовжити, але не більш як на один день, зазначений строк у разі необхідності надання окружній виборчій комісії часу для подання протоколу з позначкою "Уточнений".

У разі нескладання або неналежного складання окружною виборчою комісією протоколу про встановлення підсумків голосування, у тому числі з позначкою "Уточнений", у строки, визначені цим Кодексом, або його ненадходження до Центральної виборчої комісії Центральна виборча комісія здійснює повноваження окружної виборчої комісії щодо встановлення підсумків голосування у відповідному територіальному окрузі. У такому разі Центральна виборча комісія витребує та забезпечує транспортування від

окружної виборчої комісії виборчі документи, зазначені у частині десятій статті 121 цього Кодексу, а також може витребувати інші документи.

До протоколу про результати голосування у день виборів Президента України заносяться прописом та цифрами такі відомості:

{Абзац четвертий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1) кількість виборчих бюлетенів, виготовлених на замовлення Центральної виборчої комісії;

{Абзац п'ятий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2) кількість виборчих бюлетенів, одержаних окружними виборчими комісіями;

{Абзац шостий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених окружними виборчими комісіями;

{Абзац сьомий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями та виготовлених ними з дозволу Центральної виборчої комісії;

{Абзац восьмий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничними виборчими комісіями;

{Абзац дев'ятий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6) кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях;

{Абзац десятий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;

{Абзац одинадцятий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню, виявлених на виборчих дільницях;

{Абзац дванадцятий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;

{Абзац тринадцятий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

10) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;

{Абзац чотирнадцятий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

11) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата на пост Президента України;

{Абзац п'ятнадцятий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

12) відсоток голосів виборців, поданих за кожного кандидата на пост Президента України, у відношенні до кількості виборців, які взяли участь у голосуванні.

{Абзац шістнадцятий частини першої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Відомості про підсумки голосування цифрами заносяться до протоколу Центральної виборчої комісії про результати голосування у день виборів Президента України. Відомості, зазначені у **пунктах 2-12** частини першої цієї статті, вносяться по кожному територіальному округу та сумарно по загальнодержавному округу. Протокол підписується Головою, заступниками Голови, секретарем та іншими членами Центральної виборчої комісії, присутніми на засіданні Центральної виборчої комісії, та засвідчується печаткою Центральної виборчої комісії. У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами Центральної виборчої комісії. У разі незгоди із встановленими результатами голосування у день виборів, зафіксованими у протоколі Центральної виборчої комісії, член Центральної виборчої комісії підписує протокол із приміткою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки члена Центральної виборчої комісії додається до протоколу про результати голосування у день виборів Президента України. У разі відсутності у протоколі підпису члена Центральної виборчої комісії напроти його прізвища зазначається причина відсутності члена Центральної виборчої комісії на її засіданні. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати на пост Президента України, їх уповноважені представники у Центральній виборчій комісії, присутні при встановленні результатів голосування у день виборів Президента України. Зміст протоколу невідкладно оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

{Абзац перший частини другої статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Непідписання або відмова від підписання протоколу окремих членів Центральної виборчої комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу.

У разі якщо голосування в межах окремих територіальних округів не було організовано і проведено відповідно до вимог **статей 118** або **119** цього Кодексу, результати голосування у день виборів Президента України встановлюються за підсумками голосування, встановленими в інших територіальних округах.

3. Обраним у день виборів Президентом України вважається кандидат, який одержав на виборах більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні. У такому разі у протоколі Центральної виборчої комісії про результати голосування в день виборів Президента України зазначаються прізвище та ініціали кандидата, якого відповідно до цього Кодексу обрано Президентом України.

{Частина третя статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Якщо до виборчого бюлетеня для голосування у день виборів було включено не більше двох кандидатів на пост Президента України і за результатами голосування у день

виборів Президента України жоден кандидат не був обраний відповідно до вимог частини третьої цієї статті, Центральна виборча комісія на підставі **пункту 1** частини четвертої статті 76 цього Кодексу приймає рішення про звернення до Верховної Ради України з поданням про призначення повторних виборів Президента України, про що зазначається у протоколі про результати голосування в день виборів Президента України. Якщо після закінчення строку реєстрації кандидатів на пост Президента України не зареєстровано жодного кандидата, Центральна виборча комісія на підставі **пункту 2** частини четвертої статті 76 цього Кодексу не пізніше як на п'ятий день після закінчення строку реєстрації приймає рішення про звернення до Верховної Ради України з поданням про призначення повторних виборів Президента України.

{Частина четверта статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Якщо до виборчого бюлетеня для голосування у день виборів було включено більше двох кандидатів на пост Президента України і за результатами голосування у день виборів Президента України жоден кандидат не був обраний відповідно до вимог **частини третьої** цієї статті, Центральна виборча комісія приймає рішення про проведення повторного голосування, про що зазначається у протоколі про результати голосування в день виборів Президента України.

{Частина п'ята статті 127 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Повідомлення про результати голосування у день виборів Президента України Центральна виборча комісія публікує в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр" не пізніше як на третій день після підписання протоколу про результати голосування у день виборів Президента України.

{Частина шоста статті 127 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 128. Повторне голосування

1. Повторне голосування призначається Центральною виборчою комісією на третю неділю після дня виборів.

2. До виборчого бюлетеня для повторного голосування включаються два кандидати на пост Президента України, які за результатами голосування у день виборів одержали найбільшу кількість голосів.

{Частина друга статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Якщо один із кандидатів, включених до виборчого бюлетеня для повторного голосування, не пізніше як за дванадцять днів до дня повторного голосування зняв свою кандидатуру шляхом подання письмової заяви до Центральної виборчої комісії і Центральна виборча комісія прийняла рішення про скасування реєстрації кандидата, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування, Центральна виборча комісія невідкладно приймає рішення про включення до виборчого бюлетеня кандидата, наступного за кількістю одержаних у день виборів голосів.

4. Якщо кандидат подав до Центральної виборчої комісії письмову заяву про відмову від балотування і Центральна виборча комісія прийняла рішення про скасування реєстрації кандидата, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування, після спливу строку, зазначеного у частині третій цієї статті, або з інших причин немає кандидатів, які могли б бути включені до виборчого бюлетеня для повторного голосування замість вибулого, повторне голосування проводиться щодо однієї кандидатури.

{Абзац перший частини четвертої статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі призначення Центральною виборчою комісією повторного голосування статус кандидатів на пост Президента України, уповноважених представників кандидатів на пост Президента України в Центральній виборчій комісії, довірених осіб кандидатів на пост Президента України в загальнодержавному окрузі та територіальних округах, офіційних спостерігачів від партій, які висунули кандидатів на пост Президента України, офіційних спостерігачів від кандидатів на пост Президента України зберігають лише кандидати на пост Президента України, включені до виборчого бюлетеня для повторного голосування, їх уповноважені представники в Центральній виборчій комісії, довірені особи цих кандидатів у загальнодержавному окрузі та територіальних округах, офіційні спостерігачі від партій, які висунули цих кандидатів, офіційні спостерігачі від таких кандидатів, офіційні спостерігачі від громадських організацій, іноземних держав та міжнародних організацій, які були зареєстровані (акредитовані) до дня виборів Президента України та продовжують здійснювати передбачені цим Кодексом повноваження під час підготовки, організації та проведення повторного голосування з виборів Президента України до моменту офіційного опублікування результатів виборів Президента України.

{Частину четверту статті 128 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Для проведення повторного голосування з виборів Президента України Центральна виборча комісія не пізніше як за десять днів до дня повторного голосування за поданням кандидатів на пост Президента України, включених до виборчого бюлетеня для повторного голосування, формує новий склад окружних виборчих комісій у кількості 14 осіб - по сім осіб від кожного кандидата, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування.

6. Кандидати на пост Президента України, включені до виборчого бюлетеня для повторного голосування, не пізніше як за дванадцять днів до дня повторного голосування вносять до Центральної виборчої комісії подання щодо кандидатур до складу окружних виборчих комісій за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

7. При розподілі керівних посад в окружних виборчих комісіях Центральна виборча комісія забезпечує для кожного кандидата на пост Президента України рівну кількість посад голови та секретаря окружної виборчої комісії (з можливим відхиленням від рівної кількості не більш як на одну посаду відповідно голови або секретаря комісії). Голова та секретар окружної виборчої комісії не можуть бути представниками одного кандидата на пост Президента України. Заступники голови окружної виборчої комісії не призначаються.

{Частина сьома статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Окружна виборча комісія не пізніш як за п'ять днів до дня повторного голосування за поданням кандидатів на пост Президента України, включених до виборчого бюлетеня для повторного голосування, формує новий склад дільничної виборчої комісії у кількості:

1) для великих дільниць - 16 осіб (по вісім осіб від кожного кандидата на пост Президента України, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування);

2) для середніх дільниць - 14 осіб (по сім осіб від кожного кандидата на пост Президента України, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування);

3) для малих дільниць - 12 осіб (по шість осіб від кожного кандидата на пост Президента України, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування).

На виборчих дільницях, де кількість виборців не перевищує п'ятдесяти осіб, дільнична виборча комісія може утворюватися у складі 4 осіб (по дві особи від кожного кандидата на пост Президента України, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування).

9. Кандидати на пост Президента України, включені до виборчого бюлетеня для повторного голосування, або їх довірені особи у відповідних територіальних округах не пізніш як за вісім днів до дня повторного голосування вносять до окружної виборчої комісії подання стосовно кандидатур до складу дільничних виборчих комісій за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

{Частина дев'ята статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. У разі якщо кількість запропонованих до складу відповідних виборчих комісій кандидатур менша за встановлену цим Кодексом, відповідна виборча комісія утворюється в порядку, передбаченому **частиною дванадцятою** цієї статті.

11. При розподілі керівних посад у дільничних виборчих комісіях окружна виборча комісія забезпечує для кожного кандидата на пост Президента України рівну кількість посад голови та секретаря дільничної виборчої комісії (з можливим відхиленням від рівної кількості не більш як на одну посаду відповідно голови або секретаря комісії). Голова та секретар дільничної виборчої комісії не можуть бути представниками одного кандидата на пост Президента України. Заступники голови дільничної виборчої комісії не призначаються.

{Частина одинадцята статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

12. У разі якщо кандидат на пост Президента України не скористався можливістю подати встановлену кількість кандидатур до складу відповідної окружної виборчої комісії у строк, передбачений **частиною шостою** цієї статті, Центральна виборча комісія формує склад окружної виборчої комісії у кількості, визначеній **частиною п'ятою** цієї статті, за поданням Голови Центральної виборчої комісії на підставі пропозицій членів Центральної виборчої комісії.

У разі якщо кандидат на пост Президента України не скористався можливістю подати встановлену кількість кандидатур до складу відповідної дільничної виборчої комісії у

строк, передбачений **частиною дев'ятою** цієї статті, окружна виборча комісія формує склад дільничної виборчої комісії у кількості, визначеній **частиною восьмою** цієї статті, за поданням голови відповідної окружної виборчої комісії на підставі пропозицій членів окружної виборчої комісії.

13. Припинення повноважень виборчої комісії, сформованої для проведення повторного голосування, та члена такої комісії здійснюється у порядку, встановленому цим Кодексом.

14. Для проведення повторного голосування списки виборців, виготовлені органами ведення Державного реєстру виборців, передаються виборчим комісіям не пізніше як за два дні до дня повторного голосування в порядку, передбаченому цим Кодексом.

Порядок виготовлення списку виборців для повторного голосування, а також форму такого списку встановлює Центральна виборча комісія.

{Частина чотирнадцяту статті 128 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Списки виборців для повторного голосування на спеціальних виборчих дільницях (крім виборчих дільниць, утворених в установах виконання покарань) виготовляються відповідними виборчими комісіями не пізніше як за два дні до дня повторного голосування на підставі відомостей, поданих керівниками відповідних закладів, установ, капітанами суден, командирами військових частин (формувань), в яких утворено такі виборчі дільниці.

До списку виборців для повторного голосування включаються громадяни України, яким виповнилося або на день повторного голосування виповниться 18 років.

Іменні запрошення передаються органами ведення Державного реєстру виборців відповідним дільничним виборчим комісіям звичайних виборчих дільниць невідкладно після їх утворення, але не пізніше як за п'ять днів до дня повторного голосування.

Дільнична виборча комісія надсилає або доставляє в інший спосіб кожному виборцю іменне запрошення не пізніше як за три дні до дня повторного голосування.

15. Голосування, проведення підрахунку голосів та встановлення підсумку голосування у разі повторного голосування здійснюються у порядку, встановленому **статтями 117-125** цього Кодексу.

16. Голосування виборців на закордонних виборчих дільницях організовують і проводять дільничні виборчі комісії у тому самому складі, що був станом на день голосування. У разі вибуття окремих членів із складу зазначених виборчих комісій нові кандидатури до їх складу можуть включатися за поданням Міністерства закордонних справ України.

{Частина шістнадцята статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

17. Центральна виборча комісія на своєму засіданні на підставі протоколів окружних виборчих комісій про підсумки повторного голосування в межах відповідних територіальних виборчих округів, протоколу про підсумки голосування в межах закордонного виборчого округу не пізніше як на десятий день з дня повторного голосування

встановлює та оголошує результати повторного голосування з виборів Президента України, про що складає протокол.

{Частина сімнадцята статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

18. Якщо до бюлетеня для повторного голосування було внесено дві кандидатури, обраним Президентом України за підсумками повторного голосування вважається кандидат, який за підсумками повторного голосування одержав більшу, ніж інший кандидат, кількість голосів виборців, які взяли участь у голосуванні.

19. Якщо до виборчого бюлетеня для повторного голосування було включено лише одну кандидатуру, кандидат вважається обраним Президентом України, якщо він одержав більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні.

20. Якщо за результатами повторного голосування обидва кандидати, що балотувалися, одержали однакову кількість голосів виборців або якщо голосування проводилося по одній кандидатурі і вона не одержала більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні, вибори Президента України визнаються Центральною виборчою комісією такими, що не відбулися.

{Частина двадцята статті 128 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 129. Офіційне оголошення результатів виборів Президента України

1. Якщо в протоколі про результати голосування в день виборів Президента України або протоколі про результати повторного голосування з виборів Президента України визначено особу, обрану Президентом України відповідно до частини третьої статті 127 або частин вісімнадцятої, дев'ятнадцятої статті 128 цього Кодексу, Центральна виборча комісія на своєму засіданні оприлюднює результати виборів Президента України, про що зазначається у протоколі засідання комісії, із зазначенням прізвища, імені, по батькові обраного Президента України, його року народження, професії, посади (заняття), місця роботи, місця проживання, партійності, суб'єкта висування.

{Частина перша статті 129 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Офіційним оголошенням результатів виборів Президента України є опублікування результатів виборів Президента України у газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр" із зазначенням прізвища, імені, по батькові обраного Президента України, його року народження, професії, посади (заняття), місця роботи, місця проживання, партійності, суб'єкта висування.

3. Офіційне оголошення результатів виборів Президента України є підставою для звільнення з роботи (посади), не сумісної із зайняттям поста Президента України, та прийняття рішення про припинення дії іншого представницького мандата особи, обраної Президентом України.

Стаття 130. Набуття повноважень Президентом України

1. Новообраний Президент України вступає на пост не пізніше як через тридцять днів після офіційного оголошення результатів виборів.

2. Новообраний Президент України набуває повноважень з моменту складення присяги Українському народові на урочистому засіданні Верховної Ради України.

3. Після складення присяги Центральна виборча комісія вручає новообраному Президентові України посвідчення Президента України.

Розділ XXII. ПОВТОРНІ ТА ПОЗАЧЕРГОВІ ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Стаття 131. Особливості підготовки і проведення повторних виборів Президента України

1. Підстави, порядок призначення та строки проведення повторних виборів Президента України визначаються відповідно **частиною четвертою** статті 76, **статтею 77** та **частинами шостою -восьмою** статті 78 цього Кодексу.

2. Виборчі процедури повторних виборів Президента України здійснюються у порядку та строки, визначені цим Кодексом для чергових виборів Президента України.

Стаття 132. Особливості підготовки і проведення позачергових виборів Президента України

1. Позачергові вибори Президента України проводяться у порядку та строки, встановлені цим Кодексом, з особливостями, визначеними цією статтею.

2. Центральна виборча комісія оприлюднює перелік звичайних та спеціальних виборчих дільниць із зазначенням територіальних округів, до яких ці виборчі дільниці відносяться, на своєму офіційному веб-сайті.

{Частина третю статті 132 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

КНИГА ТРЕТЯ. ВИБОРИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ

Розділ XXIII. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ВИБОРІВ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ

Стаття 133. Основні засади виборів народних депутатів України

1. Вибори народних депутатів України (далі - депутати) здійснюються на засадах пропорційної системи за єдиними списками кандидатів у депутати у загальнодержавному виборчому окрузі, з яких формуються регіональні виборчі списки кандидатів у депутати (далі - загальнодержавний виборчий список, регіональні виборчі списки) від партій.

2. Право на участь у розподілі депутатських мандатів набувають партії, на підтримку регіональних виборчих списків кандидатів у депутати від яких у межах загальнодержавного округу подано п'ять і більше відсотків загальної кількості голосів виборців, які підтримали регіональні виборчі списки кандидатів у депутати від усіх партій у межах загальнодержавного округу.

Стаття 134. Право бути кандидатом у народні депутати України

1. Депутатом може бути обраний громадянин України, який на день виборів досяг двадцяти одного року, має право голосу і проживає в Україні протягом п'яти останніх перед днем виборів років.

2. Проживання в Україні за цим Кодексом означає:

- 1) проживання на території в межах державного кордону України;
- 2) перебування на судні, що перебуває у плаванні під Державним Прапором України;
- 3) перебування громадян України у встановленому законодавством порядку у відрядженні за межами України в закордонних дипломатичних установах України, міжнародних організаціях та їх органах;
- 4) перебування на полярній станції України;
- 5) перебування у складі формування Збройних Сил України, дислокованого за межами України.

3. Такими, що проживають в Україні, вважаються також особи, які проживають разом з особами, зазначеними у [пункті 3](#) частини другої цієї статті, як члени їхніх сімей.

4. Особа вважається такою, що проживає в Україні, відповідно до [частини першої](#) цієї статті, якщо її разовий виїзд за кордон у приватних справах не перевищував 90 днів, а строк перебування за межами України кожного річного періоду протягом останніх п'яти років перед днем голосування на відповідних виборах не перевищував 183 дні. Не є порушенням вимоги про проживання в Україні виїзд особи за кордон у службове відрядження, на навчання, у відпустку, на лікування за рекомендацією відповідного медичного закладу.

5. Не може бути висунутий кандидатом та обраний депутатом громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку.

Стаття 135. Види виборів народних депутатів України та порядок їх призначення

1. Вибори депутатів можуть бути черговими та позачерговими.
2. Чергові вибори депутатів проводяться у зв'язку із закінченням конституційного строку повноважень Верховної Ради України і не потребують окремого рішення про їх призначення.
3. Позачергові вибори депутатів призначаються Президентом України з підстав і в порядку, встановлених [Конституцією України](#).

Стаття 136. Строки проведення виборів народних депутатів України

1. Чергові вибори до Верховної Ради України відбуваються в останню неділю жовтня п'ятого року повноважень Верховної Ради України.
2. Виборчий процес чергових виборів депутатів розпочинається за шістдесят днів до дня голосування. Центральна виборча комісія оголошує про початок виборчого процесу не пізніше як за шістдесят один день до дня голосування.

{Частина друга статті 136 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Позачергові вибори депутатів відбуваються в останню неділю шістдесятиденного строку з дня опублікування Указу Президента України про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України, виданого відповідно до [Конституції України](#).

4. Виборчий процес позачергових виборів депутатів починається з дня, наступного після дня опублікування Указу Президента України, зазначеного у [частині третій](#) цієї статті.

Стаття 137. Виборчий процес виборів народних депутатів України

1. Виборчий процес включає такі етапи:

- 1) висування та реєстрація кандидатів у депутати;
- 2) утворення окружних та дільничних виборчих комісій;
- 3) проведення передвиборної агітації;
- 4) утворення спеціальних виборчих дільниць, що існують на тимчасовій основі;
- 5) складання списків виборців, їх перевірка та уточнення;
- 6) голосування;

7) підрахунок голосів виборців, встановлення підсумків голосування і результатів виборів депутатів та їх офіційне оприлюднення.

{Пункт 8 частини першої статті 137 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Виборчий процес завершується через п'ятнадцять днів після дня офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів депутатів.

3. Повноваження окружних та дільничних виборчих комісій у випадках, передбачених цим Кодексом, можуть частково тривати поза строками виборчого процесу.

Розділ XXIV. ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВИБОРІВ ДЕПУТАТІВ

Стаття 138. Територіальна організація виборів народних депутатів України

1. Систему територіальної організації виборів депутатів складають:

- 1) єдиний загальнодержавний багатомандатний округ;
- 2) виборчі регіони;
- 3) територіальні округи;
- 4) виборчі дільниці.

2. Вибори депутатів проводяться у єдиному загальнодержавному багатомандатному окрузі, який включає в себе всю територію України та закордонний округ.

3. Для підготовки, організації і проведення виборів депутатів використовуються територіальні округи, що існують на постійній основі, утворені Центральною виборчою комісією відповідно до цього Кодексу.

4. Для підготовки, організації і проведення голосування та підрахунку голосів виборців на виборах депутатів використовуються звичайні, спеціальні та закордонні виборчі дільниці, утворені на постійній основі, а також спеціальні дільниці, що утворюються на тимчасовій основі відповідно до цього Кодексу (далі - виборчі дільниці).

5. Регіональні списки кандидатів у депутати формуються у таких виборчих регіонах:

- 1) виборчий регіон № 1 (Київський) - місто Київ;
- 2) виборчий регіон № 2 (Вінницький) - Вінницька область;
- 3) виборчий регіон № 3 (Волинський) - Волинська область;
- 4) виборчий регіон № 4 (Дніпровський) - Дніпропетровська область;
- 5) виборчий регіон № 5 (Донецький) - Донецька область;
- 6) виборчий регіон № 6 (Житомирський) - Житомирська область;
- 7) виборчий регіон № 7 (Закарпатський) - Закарпатська область;
- 8) виборчий регіон № 8 (Запорізький) - Запорізька область;
- 9) виборчий регіон № 9 (Івано-Франківський) - Івано-Франківська область;
- 10) виборчий регіон № 10 (Київський обласний) - Київська область;
- 11) виборчий регіон № 11 (Кропивницький) - Кіровоградська область;
- 12) виборчий регіон № 12 (Луганський) - Луганська область;
- 13) виборчий регіон № 13 (Львівський) - Львівська область;
- 14) виборчий регіон № 14 (Миколаївський) - Миколаївська область;
- 15) виборчий регіон № 15 (Одеський) - Одеська область;
- 16) виборчий регіон № 16 (Південний) - Херсонська область, Автономна Республіка Крим, місто Севастополь;
- 17) виборчий регіон № 17 (Полтавський) - Полтавська область;
- 18) виборчий регіон № 18 (Рівненський) - Рівненська область;
- 19) виборчий регіон № 19 (Сумський) - Сумська область;
- 20) виборчий регіон № 20 (Тернопільський) - Тернопільська область;
- 21) виборчий регіон № 21 (Харківський) - Харківська область;
- 22) виборчий регіон № 22 (Хмельницький) - Хмельницька область;
- 23) виборчий регіон № 23 (Черкаський) - Черкаська область;

24) виборчий регіон № 24 (Чернівецький) - Чернівецька область;

25) виборчий регіон № 25 (Чернігівський) - Чернігівська область.

{Частина п'ята статті 138 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Центральна виборча комісія не пізніше як на другий день після початку виборчого процесу оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті перелік територіальних округів із зазначенням їх номерів, меж та центрів виборчих регіонів.

{Статтю 138 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXV. ВИБОРЧІ КОМІСІЇ З ВИБОРІВ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ

Стаття 139. Система виборчих комісій

1. Вибори депутатів організовують і проводять:

- 1) Центральна виборча комісія;
- 2) окружні виборчі комісії;
- 3) дільничні виборчі комісії.

Стаття 140. Утворення окружних виборчих комісій

1. Окружна виборча комісія утворюється Центральною виборчою комісією не пізніше як за двадцять вісім днів до дня голосування у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії у кількості не менше дванадцяти і не більше вісімнадцяти осіб.

2. Суб'єктами подання кандидатур до складу окружних виборчих комісій (далі - суб'єкт подання) є:

1) політична партія, депутатська фракція якої зареєстрована в Апараті Верховної Ради України поточного скликання;

2) політичні партії - суб'єкти виборчого процесу, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному окрузі.

3. До складу окружної виборчої комісії обов'язково включаються (за наявності відповідного подання) по два представники від суб'єкта подання, зазначеного у **пункті 1** частини другої цієї статті. Не більше ніж по одному представнику від суб'єктів подання, зазначених у **пункті 2** частини другої цієї статті, включаються до складу окружної виборчої комісії за результатами жеребкування, що проводиться Центральною виборчою комісією у встановленому нею порядку, не пізніше як на третій день після закінчення строку внесення подань, зазначених у **частині четвертій** цієї статті.

Кандидатури, внесені до складу окружної виборчої комісії, можуть бути відхилені лише з підстав їх невідповідності вимогам, зазначеним у **статті 34** цього Кодексу, порушення вимог **частин четвертої - шостої** цієї статті шляхом прийняття відповідного рішення Центральною виборчою комісією, або в результаті застосування механізму жеребкування, передбаченого цією частиною. Рішення про відхилення кандидатур за результатами жеребкування не приймається.

4. Центральний керівний орган суб'єкта подання не пізніше як за тридцять три дні до дня голосування подає до Центральної виборчої комісії на паперових носіях та в електронному вигляді за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією, список осіб від цього суб'єкта подання для включення їх до складу відповідних окружних виборчих комісій. Подання підписується керівником суб'єкта подання (або особою, яка виконує його повноваження) та скріплюється печаткою відповідного суб'єкта подання.

Подання стосовно кандидатур до складу окружних виборчих комісій може вноситися до Центральної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів в порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

5. У поданні кандидатур до складу окружних виборчих комісій зазначаються:

- 1) прізвище, ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності) особи;
- 2) число, місяць, рік народження;
- 3) громадянство особи;
- 4) місце проживання, адреса житла та контактні телефони особи;
- 5) відомості про володіння державною мовою;
- 6) освіта;
- 7) місце роботи та займана посада особи;
- 8) наявність досвіду роботи у виборчих комісіях;

9) відомості про відсутність у особи судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого [статтею 111¹](#) Кримінального кодексу України, яка не погашена або не знята у встановленому законом порядку.

{Пункт 9 частини п'ятої статті 140 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2107-IX від 03.03.2022](#)}

6. До подання додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки), копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) кожної запропонованої особи.

Заяви осіб, запропонованих до складу окружної виборчої комісії, про згоду на участь у роботі виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання, згоду виконувати посадові обов'язки голови, заступника голови або секретаря виборчої комісії та про ненадання згоди на участь у роботі виборчої комісії іншим суб'єктам подання на відповідних виборах, надаються відповідним політичним партіям - суб'єктам подання до моменту внесення до Центральної виборчої комісії подання стосовно кандидатур до складу окружних виборчих комісій.

У разі виявлення Центральною виборчою комісією одночасного внесення однієї кандидатури до складу окружної виборчої комісії від різних суб'єктів подання Комісія звертається до відповідних суб'єктів подання, кандидата, запропонованого до складу окружної виборчої комісії, для уточнення інформації та надання заяви про згоду на участь у роботі окружної виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання. У разі непідтвердження згоди особи на участь у роботі окружної виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання Центральна виборча комісія відхиляє кандидатуру такої особи.

7. Технічні описки та неточності, допущені у поданні, не є підставою для відхилення внесених кандидатур.

У разі виявлення технічних помилок та неточностей при зазначенні у поданні прізвища, імені та по батькові особи, дати її народження - в постанові про утворення окружної виборчої комісії зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

8. У разі якщо у встановлений частиною четвертою цієї статті строк не надійшли подання щодо складу окружної виборчої комісії або якщо кількість запропонованих до складу окружної виборчої комісії осіб становить менше дванадцяти, окружна виборча комісія утворюється у строк, визначений **частиною першою** цієї статті, Центральною виборчою комісією за поданням Голови Центральної виборчої комісії, внесеним з дотриманням вимог, передбачених **статтею 34** цього Кодексу, на підставі пропозицій членів Центральної виборчої комісії у кількості дванадцяти осіб з обов'язковим урахуванням поданих кандидатур від відповідних суб'єктів подання, передбачених **частиною другою** цієї статті.

9. Кожний суб'єкт подання має право на пропорційну частку кожної категорії керівних посад в окружних виборчих комісіях. Частка керівних посад для кожного суб'єкта подання кандидатур до складу окружних виборчих комісій в межах загальнодержавного округу визначається відповідно до кількості кандидатур, включених від цього суб'єкта до складу окружних виборчих комісій, у відношенні до загальної кількості осіб, включених до складу окружних виборчих комісій. Особа, включена до складу окружної виборчої комісії за поданням Голови Центральної виборчої комісії, не може бути призначена на керівну посаду у виборчій комісії, крім випадків, якщо до складу відповідної виборчої комісії не надійшли або надійшли у недостатній кількості подання від суб'єктів подання кандидатур до складу комісії. Розподіл керівних посад між суб'єктами подання в межах часток, визначених відповідно до цієї частини, визначається Центральною виборчою комісією. При цьому дотримується приблизна рівномірність територіального розподілу посад, отриманих представниками кожного суб'єкта подання.

Положення цієї частини щодо права на пропорційну частку кожної категорії керівних посад застосовуються лише при утворенні окружних виборчих комісій. У разі формування окружної виборчої комісії внаслідок дострокового припинення повноважень її попереднього складу положення цієї частини не застосовуються.

У разі дострокового припинення повноважень голови, заступника голови, секретаря окружної виборчої комісії і невнесення суб'єктом подання, від якого було включено відповідну особу до складу окружної виборчої комісії, інших кандидатур на заміну не пізніше ніж на наступний день з дня отримання повідомлення про виникнення підстав для припинення їх повноважень, але не пізніше останнього дня перед днем голосування, на

відповідну посаду голови, заступника голови, секретаря окружної виборчої комісії призначається інший член цієї комісії без дотримання права на пропорційну частку кожної категорії керівних посад відповідного суб'єкта подання.

10. Голова, заступник голови та секретар окружної виборчої комісії мають бути представниками різних політичних партій.

11. Рішення про утворення окружних виборчих комісій та про їх склад, прийняте відповідно до вимог цього Кодексу, оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії не пізніше дня, наступного після його прийняття. Рішення про зміни у складі окружної виборчої комісії оприлюднюється у порядку та строки, встановлені цією частиною, але не пізніше останнього дня перед днем голосування.

{Стаття 140 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 141. Порядок утворення дільничної виборчої комісії звичайної чи спеціальної виборчої дільниці

1. Дільнична виборча комісія утворюється відповідною окружною виборчою комісією не пізніше як за п'ятнадцять днів до дня голосування у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії.

{Частина перша статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Дільнична виборча комісія утворюється у складі:

- 1) для малих дільниць - 10-14 осіб;
- 2) для середніх дільниць - 12-16 осіб;
- 3) для великих дільниць - 14-18 осіб.

3. На виборчих дільницях, на яких кількість виборців не перевищує двісті осіб, дільнична виборча комісія може утворюватися у складі голови, секретаря та двох - чотирьох членів комісії.

{Частина третя статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Право подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій мають суб'єкти подання, зазначені у частині другій статті 140 цього Кодексу.

{Абзац другий частини четвертої статті 141 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. До складу дільничної виборчої комісії звичайної чи спеціальної виборчої дільниці, крім випадків, передбачених частиною дванадцятою цієї статті, обов'язково включаються (за наявності відповідного подання) по одному представнику суб'єкта подання, зазначеного у пункті 1 частини другої статті 140 цього Кодексу. Не більше ніж по одному представнику від суб'єктів подання, зазначених у пункті 2 частини другої статті 140 цього Кодексу, включаються до складу дільничної виборчої комісії за результатами жеребкування, що

проводиться окружною виборчою комісією не пізніш як на третій день після закінчення строку внесення подань, зазначених у частині шостій цієї статті, в порядку, визначеному Центральною виборчою комісією. Кандидатури, внесені до складу дільничної виборчої комісії, можуть бути відхилені лише з підстав їх невідповідності вимогам, встановленим **статтею 34** цього Кодексу, а також внесення подання з порушенням вимог **частин шостої та сьомої** цієї статті шляхом прийняття відповідного рішення окружною виборчою комісією або в результаті застосування механізму жеребкування, передбаченого цією частиною. Рішення про відхилення кандидатур за результатами жеребкування не приймається.

{Частина п'ята статті 141 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Суб'єкт подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій не пізніш як за сімнадцять днів до дня голосування подає до відповідної окружної виборчої комісії на паперових носіях та в електронному вигляді за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією, список осіб від цього суб'єкта подання (не більше однієї кандидатури до однієї виборчої комісії) для включення їх до складу відповідних дільничних виборчих комісій. У поданні зазначаються особи, запропоновані відповідним суб'єктом подання на посади голови, заступника голови та секретаря виборчої комісії. Подання від партії підписується керівником суб'єкта подання (або особою, яка виконує його повноваження) та скріплюється печаткою партії.

Від імені партії подання вносить уповноважена особа на підставі довіреності від партії або уповноважена особа партії в загальнодержавному чи територіальному виборчому окрузі.

Подання стосовно кандидатур до складу дільничних виборчих комісій може вноситися за допомогою електронних сервісів в порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

{Частина шоста статті 141 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. У поданні кандидатур до складу дільничних виборчих комісій зазначаються відомості, передбачені **частиною п'ятою** статті 140 цього Кодексу.

До подання додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки), копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) кожної запропонованої особи.

Заяви осіб, запропонованих до складу дільничної виборчої комісії, про згоду на участь у роботі виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання, згоду виконувати посадові обов'язки голови, заступника голови або секретаря виборчої комісії та про ненадання згоди на участь у роботі виборчої комісії іншим суб'єктам подання на відповідних виборах, надаються відповідним політичним партіям - суб'єктам подання, до моменту внесення до окружної виборчої комісії подання стосовно кандидатур до складу дільничних виборчих комісій.

У разі виявлення окружною виборчою комісією одночасного внесення однієї кандидатури до складу дільничної виборчої комісії від різних суб'єктів подання окружна виборча комісія звертається до відповідних суб'єктів подання, кандидата, запропонованого

до складу дільничної виборчої комісії, для уточнення інформації та надання заяви про згоду на участь у роботі дільничної виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання. У разі непідтвердження згоди особи на участь у роботі дільничної виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання окружна виборча комісія відхиляє кандидатуру такої особи.

{Частина сьома статті 141 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. У разі якщо у встановлений **частиною шостою** цієї статті строк не надійшли подання щодо складу дільничної виборчої комісії або якщо кількість запропонованих до складу дільничної виборчої комісії осіб становить менше ніж мінімальна кількість, встановлена частинами **другою** і **третьою** цієї статті, окружна виборча комісія зобов'язана у строк, визначений **частиною першою** цієї статті, утворити дільничну виборчу комісію за поданням голови окружної виборчої комісії у складі, не більшому ніж середня кількість осіб від кількостей, встановлених частинами **другою** або **третьою** цієї статті, з обов'язковим урахуванням поданих кандидатур від суб'єктів подання, передбачених **частиною четвертою** цієї статті. Пропозиції стосовно таких кандидатур голові окружної виборчої комісії можуть подавати члени окружної виборчої комісії.

У разі необхідності, для забезпечення дільничними виборчими комісіями належної підготовки та проведення виборів, у тому числі в день голосування, окружна виборча комісія у будь-який час до дня голосування може збільшити склад дільничної виборчої комісії до її максимальної кількості, встановленої частинами **другою** та **третьою** цієї статті, за поданням голови відповідної окружної виборчої комісії на підставі пропозицій членів цієї комісії.

9. Технічні описки та неточності, допущені у поданні, не є підставою для відхилення внесених кандидатур.

У разі виявлення технічних помилок та неточностей при зазначенні у поданні прізвища, імені та по батькові особи, дати її народження - в постанові про утворення дільничної виборчої комісії зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

{Частина дев'ята статті 141 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

10. Кожний суб'єкт подання має право на пропорційну частку кожної категорії керівних посад у дільничних виборчих комісіях окремо малих, середніх, великих виборчих дільниць у межах територіального округу, яка залежить від кількості кандидатур від відповідного суб'єкта подання, включених до складу дільничних виборчих комісій. Частка керівних посад для кожного суб'єкта подання у кожній категорії виборчих дільниць у межах територіального округу визначається відповідно до кількості кандидатур, включених від цього суб'єкта подання до складу виборчих комісій кожної категорії виборчих дільниць, у відношенні до загальної кількості осіб, включених до складу виборчих комісій відповідної категорії виборчих дільниць. Особа, включена до складу дільничної виборчої комісії за поданням голови окружної виборчої комісії, не може бути призначена на керівну посаду у виборчій комісії, крім випадків, якщо до складу відповідної виборчої комісії не надійшли або надійшли у недостатній кількості подання від суб'єктів подання кандидатур до складу комісії. Розподіл керівних посад між суб'єктами подання в межах часток, визначених відповідно до цієї частини, визначається окружною виборчою комісією у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

{Абзац перший частини десятої статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Положення цієї частини щодо права на пропорційну частку кожної категорії керівних посад застосовуються лише при утворенні дільничних виборчих комісій. У разі формування дільничної виборчої комісії внаслідок дострокового припинення повноважень її попереднього складу положення цієї частини не застосовуються.

{Частину десяту статті 141 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі дострокового припинення повноважень голови, заступника голови, секретаря дільничної виборчої комісії і невнесення суб'єктом подання, від якого було включено відповідну особу до складу дільничної виборчої комісії, інших кандидатур на заміну не пізніше ніж на наступний день з дня отримання повідомлення про виникнення підстав для припинення їх повноважень, але не пізніше останнього дня перед днем голосування, на відповідну посаду голови, заступника голови, секретаря дільничної виборчої комісії призначається інший член цієї комісії без дотримання права на пропорційну частку кожної категорії керівних посад відповідного суб'єкта подання.

{Частину десяту статті 141 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. Голова, заступник голови та секретар дільничної виборчої комісії мають бути представниками різних політичних партій, крім випадку, передбаченого **частиною десятою** цієї статті.

{Частина одинадцята статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

12. Дільнична виборча комісія спеціальної виборчої дільниці, утвореної на судні, яке в день голосування перебуває у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, утворюється окружною виборчою комісією за місцем приписки судна, полярної станції України за поданням відповідно капітана судна, керівника полярної станції України, яке може надсилатися технічними засобами зв'язку у строк, передбачений **частиною шостою** цієї статті.

13. У разі утворення спеціальної виборчої дільниці у винятковому випадку відповідно до **частини п'ятої** статті 30 цього Кодексу дільнична виборча комісія утворюється Центральною виборчою комісією одночасно з утворенням виборчої дільниці за поданням окружної виборчої комісії або Міністерства оборони України.

14. Про підготовку подання до Центральної виборчої комісії щодо утворення спеціальної виборчої дільниці у винятковому випадку окружна виборча комісія повідомляє всіх суб'єктів подання та пропонує у строки, визначені окружною виборчою комісією, але не пізніш як протягом п'яти днів після надходження повідомлення, внести подання стосовно кандидатур до складу дільничної виборчої комісії у порядку, визначеному цією статтею.

15. Рішення про утворення дільничної виборчої комісії підлягає оприлюдненню не пізніш як на п'ятий день після дня його прийняття у спосіб, визначений відповідною

виборчою комісією або Центральною виборчою комісією. Рішення про утворення дільничної виборчої комісії спеціальної виборчої дільниці, утвореної у винятковому випадку, а також рішення про зміни у складі дільничної виборчої комісії оприлюднюються у порядку та строки, встановлені цією частиною, але не пізніше останнього дня перед днем голосування.

{Частина п'ятнадцята статті 141 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 142. Порядок утворення дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці

1. Дільнична виборча комісія закордонної виборчої дільниці утворюється Центральною виборчою комісією не пізніше як за п'ятнадцять днів до дня голосування у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії. Кількісний склад дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці визначається відповідно до частин **другої** та **третьої** статті 141 цього Кодексу.

{Частина перша статті 142 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. До складу дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці можуть входити виборці, які проживають або перебувають у період підготовки та проведення виборів на території відповідної іноземної держави.

3. Право подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій закордонних виборчих дільниць, крім суб'єктів, зазначених у **частині другій** статті 140 цього Кодексу, має також Міністерство закордонних справ України.

{Частина третя статті 142 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Суб'єкт подання кандидатур до складу дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці не пізніше як за сімнадцять днів до дня голосування подає до Центральної виборчої комісії на паперових носіях та в електронному вигляді за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією, список осіб від цього суб'єкта подання (не більше однієї кандидатури до однієї комісії) для включення їх до складу відповідних дільничних виборчих комісій. У цьому поданні зазначаються запропоновані особи на посади голови, заступника голови та секретаря комісії. Подання підписується керівником суб'єкта подання (або особою, яка виконує його повноваження) та скріплюється печаткою відповідного суб'єкта подання.

{Частина четверта статті 142 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Міністерство закордонних справ України включає до подання працівників закордонних дипломатичних установ України (з дотриманням вимог **статті 34** цього Кодексу), військовослужбовців військових частин (формувань), дислокованих за межами України, або інших громадян України, які мають право голосу та проживають або перебувають у період підготовки та проведення виборів на території відповідної іноземної держави.

{Частина п'ята статті 142 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. У поданні кандидатур до складу дільничних виборчих комісій зазначаються відомості, передбачені **частиною п'ятою** статті 140 цього Кодексу. До подання додаються ксерокопії сторінок паспорта громадянина України для виїзду за кордон (дипломатичного, службового паспортів) з відомостями про прізвище, ім'я та по батькові, число, місяць, рік народження таких осіб (такої особи) або ксерокопії паспорта громадянина України (ксерокопії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або ксерокопії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) у державах, до яких дозволений в'їзд громадян України за паспортом громадянина України.

{Частина шоста статті 142 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

{Частину сьому статті 142 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. Кандидатури, внесені Міністерством закордонних справ України включаються до складу дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці у випадку недостатньої кількості кандидатур, поданих від суб'єктів подання, зазначених у **частині другій** статті 140 цього Кодексу.

{Частина восьма статті 142 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. Підставою для відхилення внесених кандидатур можуть бути лише їх невідповідність вимогам, встановленим частинами **другою і шостою** цієї статті, **статтею 34** цього Кодексу, або застосування механізму жеребкування, передбаченого **частиною п'ятою** статті 141 цього Кодексу.

{Частина дев'ята статті 142 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

{Частину десяту статті 142 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

11. Кожний суб'єкт подання, від якого включені кандидатури до складу дільничних виборчих комісій, має право на пропорційну частку кожної категорії керівних посад у дільничних виборчих комісіях окремо малих, середніх, великих закордонних виборчих дільниць, яка залежить від кількості кандидатур від відповідного суб'єкта подання, включених до складу виборчих комісій. Частка керівних посад для кожного суб'єкта подання у кожній категорії закордонних виборчих дільниць визначається відповідно до кількості кандидатур, включених від цього суб'єкта подання до складу виборчих комісій кожної категорії виборчих дільниць, у відношенні до загальної кількості осіб, включених до складу виборчих комісій відповідної категорії виборчих дільниць. Розподіл керівних посад між суб'єктами подання в межах часток, визначених відповідно до цієї частини, визначається Центральною виборчою комісією.

12. Особа, включена до складу дільничної виборчої комісії за поданням Міністерства закордонних справ України, може бути призначена на керівну посаду у виборчій комісії лише у випадку відсутності кандидатур на таку посаду від інших суб'єктів подання.

13. Рішення про утворення дільничних виборчих комісій закордонних виборчих дільниць, їхній склад, прийняті відповідно до вимог цього Кодексу, оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії на наступний день після прийняття. Оприлюднення відомостей про місцезнаходження (адресу приміщення) та режим роботи дільничних виборчих комісій, утворених при закордонних дипломатичних установах України, у військових частинах (формуваннях), дислокованих за межами України, здійснюється відповідними закордонними дипломатичними установами України з урахуванням місцевих умов країн перебування.

Стаття 143. Повноваження Центральної виборчої комісії щодо підготовки і проведення виборів народних депутатів України

1. Повноваження Центральної виборчої комісії щодо підготовки та проведення виборів депутатів визначаються цим Кодексом, [Законом України "Про Центральну виборчу комісію"](#) та іншими законами України.

2. Крім повноважень, визначених [Законом України "Про Центральну виборчу комісію"](#), Центральна виборча комісія:

1) скликає у разі необхідності за власною ініціативою засідання виборчої комісії нижчого рівня;

2) контролює використання виборчими комісіями, регіональними та територіальними представництвами Центральної виборчої комісії коштів державного бюджету із залученням до проведення перевірок працівників відповідних державних органів;

{Пункт 2 частини другої статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3) забезпечує виготовлення і розміщення на загальнодержавних каналах теле- і радіомовлення інформаційних програм для виборців з роз'ясненням засад і порядку проведення виборів, їх ролі у житті суспільства і держави, процедури голосування, прав та обов'язків виборців, механізмів контролю за дотриманням законодавства про вибори народних депутатів України;

4) встановлює норми і перелік обладнання, інвентарю для приміщень виборчої комісії та приміщень для голосування, а також види послуг, робіт, що можуть надаватися виборчим комісіям;

5) встановлює форми виборчих документів, затверджує зразки печаток та вивісок виборчих комісій, визначає порядок зберігання та передачі виборчих документів до відповідних державних архівних установ;

6) припиняє рух коштів на рахунках виборчих комісій, регіональних та територіальних представництв Центральної виборчої комісії, відкритих у територіальних органах центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку, виконання бюджетів у строки, встановлені цим Кодексом;

{Пункт 6 частини другої статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7) реєструє кандидатів у депутати;

8) реєструє представника партії у Центральній виборчій комісії, уповноважених осіб партії, довірених осіб кандидатів в депутати;

{Пункт 8 частини другої статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9) безпосередньо та через свої регіональні та територіальні представництва здійснює контроль за надходженням і використанням коштів виборчих фондів партій, кандидатів у депутати у порядку, встановленому цим Кодексом;

{Пункт 9 частини другої статті 143 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

10) надає дозвіл громадським організаціям мати офіційних спостерігачів під час виборів депутатів, реєструє офіційних спостерігачів від партій, громадських організацій у закордонному окрузі, а також офіційних спостерігачів від громадських організацій у загальнодержавному окрузі;

{Пункт 10 частини другої статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11) акредитує офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій;

{Пункт 11 частини другої статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

12) затверджує форму, колір і текст виборчого бюлетеня; забезпечує централізоване виготовлення у необхідній кількості та облік виборчих бюлетенів і їх передачу окружним виборчим комісіям;

{Пункт 12 частини другої статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

13) затверджує текст та форму інформаційних плакатів та інформаційних буклетів партій - суб'єктів виборчого процесу для кожного виборчого регіону, плакатів, що роз'яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори депутатів; забезпечує виготовлення інформаційних плакатів партій, інформаційних буклетів партій - суб'єктів виборчого процесу;

14) передає представнику Міністерства закордонних справ України виборчі бюлетені, бланки іншої документації, печатки, штампи для передачі їх дільничним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць;

15) розглядає заяви і скарги в порядку, встановленому цим Кодексом та [Законом України "Про Центральну виборчу комісію"](#);

{Пункт 15 частини другої статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

16) встановлює підсумки голосування та складає протокол про підсумки голосування в межах закордонного округу;

17) здійснює повноваження відповідної окружної виборчої комісії у разі ненадходження протоколу від окружної виборчої комісії про підсумки голосування у територіальному окрузі у строки, визначені цим Кодексом, а також у разі бездіяльності окружної виборчої комісії;

18) у тримісячний строк з дня офіційного опублікування результатів виборів надсилає до Рахункової палати звіт про використання коштів Державного бюджету України, виділених на підготовку та проведення виборів депутатів;

19) здійснює інші повноваження, передбачені цим Кодексом та законами України.

Стаття 144. Повноваження окружної виборчої комісії щодо підготовки і проведення виборів народних депутатів України

1. Окружна виборча комісія:

1) забезпечує організацію підготовки та проведення виборів депутатів у територіальному окрузі;

2) здійснює в межах відповідного територіального округу контроль за додержанням і однаковим застосуванням законодавства про вибори депутатів;

3) утворює спеціальні виборчі дільниці у випадках, визначених цим Кодексом;

4) утворює дільничні виборчі комісії звичайних та спеціальних виборчих дільниць відповідно до цього Кодексу;

5) спрямовує діяльність дільничних виборчих комісій;

6) скликає у разі необхідності за власною ініціативою засідання дільничної виборчої комісії;

7) контролює надання списків виборців для загального ознайомлення;

8) контролює діяльність місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань забезпечення приміщеннями для голосування, транспортом, засобами зв'язку, обладнанням, у межах своєї компетенції розглядає і вирішує інші питання фінансового та матеріально-технічного забезпечення виборів депутатів у межах територіального округу;

9) забезпечує передачу дільничним виборчим комісіям після їх утворення печаток цих комісій;

10) забезпечує передачу дільничним виборчим комісіям після їх утворення виборчих бюлетенів встановленого зразка, інформаційних плакатів партій, інформаційних буклетів партій - суб'єктів виборчого процесу, інформаційних плакатів, що роз'яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори народних депутатів України, а також виготовлення та постачання бланків іншої документації відповідно до цього Кодексу;

11) забезпечує виготовлення плакатів, що роз'яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори депутатів, печаток дільничних

виборчих комісій, штампів "Вибув" та передає їх дільничним виборчим комісіям, а також забезпечує виготовлення іншої виборчої документації;

12) надає правову, організаційно-методичну, технічну допомогу дільничним виборчим комісіям, організовує навчання членів дільничних виборчих комісій з питань організації виборчого процесу;

13) заслуховує інформацію дільничних виборчих комісій, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань підготовки і проведення виборів;

14) реєструє офіційних спостерігачів від партії, громадської організації;

15) розглядає в межах своїх повноважень звернення, заяви і скарги щодо організації та проведення виборів у межах територіального округу, а також звернення, заяви і скарги на рішення та дії чи бездіяльність дільничних виборчих комісій та/або їх членів і приймає щодо них рішення;

16) встановлює підсумки голосування у межах територіального округу, складає протокол про підсумки голосування та передає його до Центральної виборчої комісії;

17) визнає голосування на виборчій дільниці недійсним у випадках, передбачених цим Кодексом;

18) забезпечує передачу на зберігання до відповідної архівної установи виборчої та іншої документації в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері архівної справи;

{Пункт 18 частини другої статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

19) узагальнює інформацію щодо поданих до окружної та дільничних виборчих комісій заяв та скарг, що стосуються процесу виборів депутатів, а також результатів їх розгляду, вивіщує цю інформацію на стенді офіційних матеріалів комісії для загального ознайомлення та подає її до Центральної виборчої комісії у встановленому нею порядку для розміщення на її офіційному веб-сайті;

{Пункт 19 частини другої статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

20) здійснює інші повноваження, передбачені цим Кодексом та іншими законами України.

Повноваження окружної виборчої комісії, визначені **пунктами 8, 9, 10, 11, 12, 13, 18** цієї частини можуть виконувати територіальні представництва Центральної виборчої комісії у разі їх утворення.

{Частину другу статті 143 доповнено абзацом двадцять другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Повноваження окружної виборчої комісії починаються з моменту складення присяги не менш як двома третинами її мінімального складу, визначеного **частиною першою** статті

140 цього Кодексу, на її першому засіданні, яке проводиться не пізніше як на другий день після дня прийняття рішення про її утворення.

{Частина друга статті 143 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Повноваження окружної виборчої комісії припиняються через п'ятнадцять днів після дня офіційного оголошення Центральною виборчою комісією результатів виборів депутатів у порядку, встановленому цим Кодексом.

4. Статус окружної виборчої комісії як юридичної особи припиняється в порядку та строки, визначені **статтею 35** цього Кодексу.

Стаття 145. Повноваження дільничної виборчої комісії щодо підготовки і проведення виборів народних депутатів України

1. Дільнична виборча комісія:

1) здійснює контроль за неухильним додержанням та однаковим застосуванням законодавства про вибори депутатів під час голосування та підрахунку голосів на виборчій дільниці;

2) отримує список виборців від органу ведення Державного реєстру виборців або Міністерства закордонних справ України, складає список виборців у випадках, передбачених цим Кодексом, надає його для загального ознайомлення, а також вносить до нього зміни у випадках, передбачених цим Кодексом;

3) забезпечує можливість ознайомлення виборців з відповідними регіональними виборчими списками, з передвиборчими програмами партій - суб'єктів виборчого процесу, відомостями про кандидатів у депутати, включених до зазначених списків, що містяться в інформаційних плакатах та інформаційних буклетах партій - суб'єктів виборчого процесу, а також із рішеннями, прийнятими Центральною виборчою комісією, відповідною окружною виборчою комісією, власними рішеннями та повідомленнями;

4) у порядку та строки, встановлені цим Кодексом, вручає або надсилає кожному виборцю іменне запрошення із зазначенням дати проведення голосування, адреси приміщення для голосування, часу початку і закінчення голосування;

5) забезпечує облік отриманих комісією виборчих бюлетенів;

6) забезпечує підготовку приміщення для голосування та виборчих скриньок;

7) організовує на виборчій дільниці голосування;

8) проводить підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, складає протокол про підрахунок голосів на виборчій дільниці та передає його та іншу виборчу документацію відповідній окружній виборчій комісії у порядку, встановленому цим Кодексом;

9) визнає недійсним голосування на виборчій дільниці за наявності обставин, передбачених цим Кодексом;

10) розглядає звернення з питань підготовки та організації голосування на виборчій дільниці та в межах своїх повноважень приймає щодо них рішення;

{Пункт 10 частини другої статті 145 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11) узагальнює інформацію щодо поданих до дільничної виборчої комісії звернень, що стосуються процесу виборів депутатів, а також результатів їх розгляду, вивіщує цю інформацію на стенді офіційних матеріалів комісії для загального ознайомлення та подає її до окружної виборчої комісії для узагальнення та передачі до Центральної виборчої комісії для розміщення на її офіційному веб-сайті;

{Пункт 11 частини другої статті 145 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

12) здійснює інші повноваження, передбачені цим Кодексом та законами України.

2. Повноваження дільничної виборчої комісії починаються з моменту складення присяги не менш як двома третинами її мінімального складу, визначеного частинами **другою** та **третьою** статті 141 цього Кодексу, на засіданні комісії, що проводиться не пізніше як на другий день після дня прийняття рішення про її утворення.

3. Повноваження дільничної виборчої комісії припиняються через п'ять днів після дня офіційного оголошення Центральною виборчою комісією результатів виборів депутатів.

4. Дільнична виборча комісія припиняє свою діяльність одночасно з припиненням її повноважень.

Стаття 146. Дострокове припинення повноважень складу виборчої комісії або члена виборчої комісії

1. Повноваження усього складу окружної, дільничної виборчої комісії можуть бути достроково припинені виборчою комісією, яка її утворила, за власною ініціативою або на підставі рішення суду в разі систематичного порушення чи одноразового грубого порушення комісією **Конституції України**, цього Кодексу та законів України невиконання рішення виборчої комісії вищого рівня.

{Частина перша статті 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Дострокове припинення повноважень усього складу виборчої комісії не є ліквідацією цієї комісії.

3. Повноваження члена окружної, дільничної виборчої комісії припиняються одночасно з припиненням повноважень відповідної виборчої комісії.

Повноваження члена окружної, дільничної виборчої комісії припиняються достроково виборчою комісією, яка її утворила, у зв'язку з:

1) особистою заявою про складення повноважень члена комісії. Така заява подається суб'єкту внесення кандидатури відповідного члена комісії для передачі відповідній виборчій комісії або для внесення подання про заміну члена виборчої комісії;

2) внесенням подання про заміну члена виборчої комісії суб'єктом, за поданням якого кандидатуру такого члена було включено до складу виборчої комісії;

3) припиненням його громадянства України;

4) вибуттям на період включно до дня голосування за межі України або держави, на території якої утворена закордонна виборча дільниця, що зумовлює неможливість виконання обов'язків члена виборчої комісії;

5) реєстрацією його кандидатом у депутати або кандидатом у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидатом у депутати місцевої ради або кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, якщо виборчий процес таких виборів проводиться одночасно з виборчим процесом виборів депутатів;

{Пункт 5 частини третьої статті 146 в редакції Закону № 1638-IX від 14.07.2021}

6) реєстрацією його представником партії у Центральній виборчій комісії, офіційним спостерігачем, уповноваженою особою партії, довіреною особою кандидата у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидата у депутати місцевої ради чи кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, представником, уповноваженою особою місцевої організації партії, уповноваженою особою суб'єкта процесу всеукраїнського або місцевого референдуму, представником ініціативної групи в Центральній виборчій комісії, якщо виборчий процес таких виборів чи референдуму проводиться одночасно з виборчим процесом виборів депутатів;

{Пункт 6 частини третьої статті 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7) входженням його до складу іншої виборчої комісії, що здійснює підготовку та проведення виборів депутатів або депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, якщо виборчий процес таких виборів проводиться одночасно з виборчим процесом виборів депутатів;

{Пункт 7 частини третьої статті 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8) відмовою від складення присяги члена виборчої комісії;

9) порушенням присяги члена виборчої комісії, що виявилось у систематичному невиконанні покладених на нього обов'язків, засвідченому не менш як двома рішеннями з цього приводу виборчої комісії, до складу якої він входить;

10) систематичним або одноразовим грубим порушенням законодавства України про вибори, встановленим рішенням суду або рішенням виборчої комісії вищого рівня, двома і більше неявками на засідання виборчої комісії без поважних причин або неявкою на засідання виборчої комісії у день голосування;

11) набранням щодо нього законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення;

{Пункт 11 частини третьої статті 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

12) виявленням обставин, що позбавляють особу права входити до складу виборчої комісії;

13) визнанням його недієздатним або безвісно відсутнім;

14) його смертю або оголошенням його померлим.

Подання про заміну члена виборчої комісії вноситься за підписом осіб, визначених **частиною четвертою** статті 140, **частиною шостою** статті 141, **частиною четвертою** статті 142 цього Кодексу, скріплюється печаткою суб'єкта подання, на паперових носіях та в електронному вигляді до відповідної виборчої комісії за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією. До подання додаються документи, передбачені **частиною шостою** статті 140, **частиною сьомою** статті 141, **частиною шостою** статті 142 цього Кодексу відповідно.

{Частина третю статті 146 доповнено абзацом сімнадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Зазначене подання підлягає розгляду у п'ятиденний строк, але не пізніше останнього дня перед днем голосування.

{Частина третю статті 146 доповнено абзацом вісімнадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Подання про заміну члена виборчої комісії може вноситися за допомогою електронних сервісів у порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

{Частина третю статті 146 доповнено абзацом дев'ятнадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. При виникненні обставин, передбачених **пунктами 1-7, 9-14** частини третьої цієї статті, повноваження члена виборчої комісії припиняються з моменту прийняття рішення про дострокове припинення його повноважень виборчою комісією, яка її утворила, а обставин, передбачених **пунктом 8** частини третьої цієї статті, - з моменту відмови особи поставити свій підпис під текстом присяги на засіданні виборчої комісії або у разі неприбуття такої особи на перші два засідання виборчої комісії після її включення до складу цієї комісії, про які вона була повідомлена.

Про дострокове припинення повноважень у зв'язку з відмовою від складення присяги члена комісії невідкладно повідомляється Центральна виборча комісія або відповідна окружна виборча комісія для прийняття рішення про зміни у складі відповідної виборчої комісії.

{Частина четверту статті 146 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Особа, яка подала заяву про складення повноважень, продовжує виконувати обов'язки голови, заступника голови, секретаря, члена виборчої комісії до моменту прийняття рішення про дострокове припинення її повноважень виборчою комісією, яка утворила відповідну комісію.

5. Виборча комісія, яка достроково припинила повноваження усього складу виборчої комісії, не пізніше наступного дня повідомляє про це суб'єктів, за поданням яких до складу комісії було включено осіб, повноваження яких достроково припинено.

{Абзац перший частини п'ятої статті 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-ІХ від 16.07.2020}

Такі суб'єкти вправі не пізніше ніж на наступний день з дня отримання такого повідомлення внести подання з новими кандидатурами до складу відповідної виборчої комісії.

{Абзац другий частини п'ятої статті 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-ІХ від 16.07.2020}

Якщо у строк, встановлений цією частиною, не надійшли подання щодо кандидатур до складу виборчої комісії та/або якщо кількість запропонованих до складу виборчої комісії осіб не дає змоги сформувавши її склад у мінімальній кількості, встановленій **частиною першою** статті 140 або частинами **другою, третьою** статті 141 цього Кодексу, склад комісії формується відповідною виборчою комісією за поданням її голови за пропозиціями членів цієї комісії з тим, щоб кількісний склад такої виборчої комісії відповідав її мінімальній кількості (був не меншим), з обов'язковим урахуванням кандидатур, поданих суб'єктами подання до її складу, крім тих, що підлягають відхиленню з підстав, встановлених цим Кодексом.

{Абзац третій частини п'ятої статті 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-ІХ від 16.07.2020}

У разі дострокового припинення повноважень члена виборчої комісії з підстав, передбачених **пунктами 8, 10** частини третьої цієї статті, або у зв'язку з достроковим припиненням повноважень усього складу виборчої комісії його кандидатура не може бути повторно включена до складу виборчої комісії та підлягає відхиленню.

{Абзац четвертий частини п'ятої статті 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-ІХ від 16.07.2020}

Рішення про дострокове припинення повноважень у зв'язку із заміною члена виборчої комісії приймається одночасно з рішенням про включення до складу відповідної виборчої комісії іншого представника від того самого суб'єкта подання із одночасним призначенням цієї особи на відповідну посаду в комісії, яку займав член комісії, повноваження якого достроково припинені.

У разі дострокового припинення повноважень усього складу виборчої комісії, окремого члена виборчої комісії відповідна виборча комісія не пізніше як на третій день з дня припинення повноважень комісії (її окремого члена), але не пізніше останнього дня перед днем голосування затверджує новий склад виборчої комісії або приймає рішення про включення до складу відповідної виборчої комісії іншого члена (у разі надходження відповідного подання у порядку, встановленому цією частиною) у порядку, встановленому цим Кодексом.

У разі дострокового припинення повноважень члена дільничної виборчої комісії закордонної виборчої дільниці, за відсутності подання суб'єктів подання, зазначених у

частині другій статті 140 цього Кодексу, інша особа за поданням Міністерства закордонних справ України включається до складу виборчої комісії лише у випадку, якщо кількість членів дільничної виборчої комісії стала меншою за мінімальну кількість.

6. У разі дострокового припинення повноважень члена виборчої комісії в останній день перед днем голосування таке рішення приймається одночасно з рішенням про включення до складу відповідної виборчої комісії іншої особи від того самого суб'єкта подання.

7. У разі якщо голова, заступник голови або секретар виборчої комісії систематично не виконує покладені на нього обов'язки, відповідна виборча комісія може звернутися до виборчої комісії, яка її утворила, з мотивованим поданням про його заміну, якщо за це проголосували не менше двох третин від складу виборчої комісії. Подання вноситься за підписом голови, заступника голови виборчої комісії або головуючого на відповідному засіданні виборчої комісії та засвідчується печаткою цієї комісії. До подання додаються не менш як два рішення виборчої комісії про невиконання головою, заступником голови чи секретарем цієї комісії покладених на нього обов'язків, а також витяг із протоколу засідання виборчої комісії, на якому розглядалося питання про внесення такого подання.

Голова, заступник голови або секретар виборчої комісії можуть особисто подати власноручно написану заяву про складення своїх обов'язків (без припинення членства в комісії) до виборчої комісії, що утворила відповідну виборчу комісію.

{Абзац другий частини сьомої статті 146 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Зазначене подання чи заява підлягають обов'язковому розгляду у триденний строк, але не пізніше останнього дня перед днем голосування. Рішення про заміну голови, заступника голови або секретаря виборчої комісії не є підставою для припинення повноважень зазначених осіб як членів відповідної виборчої комісії.

8. У разі надходження подання про заміну члена виборчої комісії, який виконує обов'язки голови, заступника голови, секретаря виборчої комісії, рішення про включення до складу відповідної виборчої комісії іншого члена від того самого суб'єкта подання приймається з одночасним призначенням цієї особи на відповідну посаду в комісії, яку займав член комісії, повноваження якого достроково припинені.

У разі прийняття рішення про заміну голови, заступника голови, секретаря виборчої комісії без припинення повноважень зазначених осіб як членів виборчої комісії на відповідну посаду призначається інша особа зі складу цієї виборчої комісії. При цьому повинні бути додержані вимоги цього Кодексу щодо призначення голови, заступника голови та секретаря виборчої комісії від різних політичних партій.

{Частина восьма статті 146 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. У разі наявності підстав для дострокового припинення повноважень усього складу виборчої комісії, окремого члена виборчої комісії, які мають ознаки вчинення членами (окремим членом) цієї комісії кримінального або адміністративного правопорушення, відповідна виборча комісія одночасно з прийняттям такого рішення повідомляє про це правоохоронні органи для перевірки і реагування відповідно до закону.

{Статтю 146 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXVI. ФІНАНСОВЕ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ І ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ

Стаття 147. Фінансування виборів народних депутатів України

1. Витрати на підготовку і проведення виборів депутатів здійснюються виключно за рахунок коштів державного бюджету, виділених на підготовку та проведення виборів депутатів, коштів виборчих фондів партій - суб'єктів виборчого процесу та коштів власних виборчих фондів кандидатів у депутати, включених до виборчих списків партій - суб'єктів виборчого процесу (далі - партія, кандидат у депутати).

2. Партія для фінансування своєї виборчої кампанії, в тому числі для фінансування передвиборної агітації, зобов'язана утворити власний виборчий фонд, що формується в порядку, встановленому цим Кодексом.

Кандидат у депутати для фінансування своєї виборчої кампанії, в тому числі фінансування передвиборної агітації, може утворити власний виборчий фонд, що формується в порядку, встановленому цим Кодексом.

3. Фінансування виборчої кампанії партій, кандидатів у депутати з джерел, не передбачених **частиною другою** цієї статті, незалежно від наявності погодження з партіями чи кандидатами у депутати, забороняється.

Стаття 148. Фінансове забезпечення підготовки і проведення виборів народних депутатів України за рахунок коштів державного бюджету

1. Фінансове забезпечення підготовки і проведення виборів депутатів за рахунок коштів державного бюджету здійснюється Центральною виборчою комісією, яка є головним розпорядником цих коштів.

{Частина перша статті 148 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Обсяг бюджетних коштів для підготовки і проведення виборів депутатів за поданням Центральної виборчої комісії передбачається окремим рядком у законі про Державний бюджет України на відповідний рік. Витрати на підготовку і проведення позачергових виборів депутатів можуть здійснюватися з резервного фонду бюджету в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

{Частина друга статті 148 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Видатки на підготовку і проведення виборів депутатів здійснюються Центральною виборчою комісією та окружними виборчими комісіями (регіональними або територіальними представництвами Центральної виборчої комісії) відповідно до затверджених Центральною виборчою комісією кошторисів у межах бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України. Фінансове

забезпечення виборчих комісій закордонних виборчих дільниць здійснюється Центральною виборчою комісією через Міністерство закордонних справ України.

{Абзац перший частини третьої статті 148 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Фінансування виготовлення виборчої документації органами ведення Державного реєстру виборців здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, виділених на підготовку та проведення виборів депутатів, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за поданням Центральної виборчої комісії.

4. Кошти бюджету на підготовку і проведення виборів депутатів, бюджетні призначення за якими встановлені законом про Державний бюджет України, перераховуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, Центральної виборчої комісії відповідно до помісячного розпису асигнувань загального фонду Державного бюджету України, сформованого за пропозиціями Центральної виборчої комісії, за бюджетною програмою, за якою здійснюється фінансове забезпечення підготовки та проведення виборів.

{Частина четверта статті 148 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Центральна виборча комісія затверджує середні норми видатків окружної виборчої комісії (регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії), а також середні норми видатків для потреб дільничних виборчих комісій, які повинні включати, зокрема, видатки на оплату праці членів комісій та осіб, які залучаються до роботи у виборчій комісії, видатки, пов'язані із забезпеченням здійснення повноважень виборчих комісій (оплата транспортних послуг, послуг зв'язку, відшкодування за спожиті комунальні послуги тощо).

{Частина п'ята статті 148 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Окружна виборча комісія (регіональне або територіальне представництво Центральної виборчої комісії) у десятиденний строк з дня її (його) утворення на основі середніх норм видатків, затверджених відповідно до частини п'ятої цієї статті, складає єдиний кошторис видатків для підготовки і проведення виборів із включенням до нього видатків окружної виборчої комісії (регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії) та видатків для потреб дільничних виборчих комісій. Єдиний кошторис видатків окружної виборчої комісії (регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії) затверджується Центральною виборчою комісією.

{Частина шоста статті 148 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Фінансування виборчих комісій здійснюється в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією спільно із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Частина сьома статті 148 із змінами, внесеними згідно із Законом № 924-IX від 29.09.2020}

8. Окружна виборча комісія (регіональне або територіальне представництво Центральної виборчої комісії) не пізніше як у семиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів депутатів подає до Центральної виборчої комісії виписку з реєстраційного рахунка та припиняє рух коштів на цьому рахунку. У десятиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів депутатів Центральна виборча комісія відкликає залишок невикористаних асигнувань, виділених із загального фонду Державного бюджету України на підготовку і проведення виборів депутатів, шляхом надання коригуючого розподілу відкритих асигнувань центральному органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

{Частина восьма статті 148 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020;}

9. Окружна виборча комісія (регіональне або територіальне представництво Центральної виборчої комісії) у п'ятнадцятиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів складає та подає до Центральної виборчої комісії фінансовий звіт про надходження та використання коштів державного бюджету на підготовку і проведення виборів депутатів у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією, за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією спільно із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

{Частина дев'ята статті 148 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020;}

10. Контроль за правильним та цільовим використанням коштів державного бюджету, що виділяються на підготовку та проведення виборів депутатів, здійснюється Центральною виборчою комісією, регіональними представництвами Центральної виборчої комісії, органами державного фінансового контролю та Державною казначейською службою України у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією за погодженням із центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю, та Державною казначейською службою України.

{Частина десята статті 148 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020;}

Стаття 149. Оплата праці членів виборчої комісії та осіб, які залучаються до роботи у комісії

1. За рішенням виборчої комісії, яке затверджується виборчою комісією вищого рівня, голова, заступник голови, секретар або інші члени окружної чи дільничної виборчої комісії (загальною кількістю не більше трьох осіб) протягом усього періоду повноважень виборчої комісії або частини цього періоду можуть виконувати свої повноваження у виборчій комісії на платній основі на підставі цивільно-правового договору між ними і виборчою комісією (територіальним представництвом Центральної виборчої комісії). Зазначені особи на цей період звільняються від виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи із збереженням загального та спеціального стажу.

{Частина перша статті 149 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Виконання повноважень члена виборчої комісії на платній основі оплачується в розмірі та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України за поданням Центральної виборчої комісії, за рахунок коштів державного бюджету, виділених на підготовку і проведення виборів депутатів.

3. Оплата праці члена виборчої комісії, звільненого від виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи, не може бути нижчою за його середню заробітну плату за основним місцем роботи. Оплата праці члена виборчої комісії, який є пенсіонером або особою, яка тимчасово не працює, не може бути нижчою за розмір мінімальної заробітної плати, встановлений на день нарахування такої плати.

4. Членам виборчих комісій у межах загальної економії фонду оплати праці, передбаченого кошторисом видатків відповідної виборчої комісії на підготовку і проведення виборів депутатів, може бути нарахована і виплачена одноразова грошова винагорода в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

5. Оплата праці членів виборчих комісій (у тому числі пенсіонерів та осіб, які тимчасово не працюють) у день голосування і в дні встановлення підсумків голосування здійснюється в розмірі та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України за поданням Центральної виборчої комісії.

6. Праця осіб, зазначених у частині десятій статті 33 цього Кодексу, оплачується у розмірі та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України, за рахунок коштів державного бюджету, що виділяються на підготовку і проведення виборів депутатів. Розмір оплати праці таких осіб не може бути нижчим за розмір мінімальної заробітної плати, встановлений на день нарахування такої плати.

7. Праця, пов'язана з організацією підготовки і проведення виборів депутатів, осіб, визнаних в установленому законом порядку безробітними, у складі окружних, дільничних виборчих комісій чи як спеціалістів, експертів або технічних працівників, зазначених у частині десятій статті 33 цього Кодексу, не є підставою для зняття цих осіб з обліку в державній службі зайнятості як таких, що шукають роботу, або для припинення виплати їм допомоги по безробіттю та інших видів соціальної допомоги. Оплата праці членів виборчих комісій чи осіб, зазначених у частині десятій статті 33 цього Кодексу, які є пенсіонерами, не може бути підставою для обмеження розміру отримуваної ними пенсії.

8. Оплата праці членів виборчої комісії, а також осіб, які залучаються до роботи у комісії, у тому числі в день голосування, дні встановлення підсумків голосування та результатів виборів, не може бути підставою для скасування, обмеження або зменшення будь-яких видів соціальних виплат, пенсій, субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг тощо.

Розділ XXVII. ВИБОРЧІ ФОНДИ ПАРТІЙ, КАНДИДАТІВ У НАРОДНІ ДЕПУТАТИ УКРАЇНИ

Стаття 150. Загальні засади утворення та функціонування виборчого фонду партії, власного виборчого фонду кандидата у депутати. Контроль виборчих фондів

1. Виборчий фонд партії має один накопичувальний рахунок, на який надходять кошти для фінансування виборчої кампанії партії, а також поточні рахунки, з яких здійснюється фінансування витрат на виборчу кампанію. На поточні рахунки кошти надходять виключно з накопичувального рахунку виборчого фонду партії.

Партія зобов'язана відкрити рахунки свого виборчого фонду не пізніше як на десятий день з дня реєстрації Центральною виборчою комісією кандидатів, включених до виборчих списків партії.

Власний виборчий фонд кандидата має один поточний рахунок, на який надходять кошти для фінансування виборчої кампанії кандидата та з якого здійснюється фінансування витрат на виборчу кампанію.

Кандидат має право відкрити поточний рахунок власного виборчого фонду у разі здійснення фінансування своєї виборчої кампанії незалежно від партії, до виборчих списків якої він включений.

Розмір власного виборчого фонду кандидата не може перевищувати чотирьох тисяч розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня відповідного року.

2. Партія відкриває накопичувальний рахунок виборчого фонду в банку України у місті Києві і не більше одного поточного рахунку в банку в межах виборчого регіону. Один поточний рахунок виборчого фонду партії може обслуговувати декілька виборчих регіонів.

Кандидат відкриває поточний рахунок власного виборчого фонду в банку в межах відповідного виборчого регіону залежно від включення його до регіонального виборчого списку партії.

3. Рахунки виборчих фондів відкриваються в банках у національній валюті.

4. Підставою для відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду партії та поточного рахунку власного виборчого фонду кандидата є копія рішення Центральної виборчої комісії про реєстрацію кандидатів, включених до виборчих списків відповідної партії. Підставою для відкриття поточного рахунку виборчого фонду партії є довідка банку про відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду.

5. Порядок відкриття і закриття рахунків виборчих фондів встановлюється Національним банком України за погодженням із Центральною виборчою комісією не пізніше як за п'ятдесят три дні до дня виборів.

{Частина п'ята статті 150 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Витрачання коштів з поточних рахунків виборчих фондів здійснюється виключно у безготівковій формі.

7. Послуги банків, пов'язані з відкриттям і закриттям рахунків виборчих фондів та з функціонуванням цих рахунків, надаються безоплатно. Банк за користування коштами, що знаходяться на рахунках виборчих фондів, відсотки не нараховує і не сплачує.

8. Банк не пізніше наступного робочого дня після дня відкриття рахунку виборчого фонду партії повідомляє Центральну виборчу комісію та Національне агентство з питань запобігання корупції про відкриття рахунку та його реквізити.

Банк не пізніше наступного робочого дня після дня відкриття поточного рахунку власного виборчого фонду кандидата повідомляє відповідне регіональне або територіальне представництво Центральної виборчої комісії та Національне агентство з питань запобігання корупції про відкриття рахунку та його реквізити.

9. Інформація про відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду партії та його реквізити оприлюднюється Центральною виборчою комісією на її офіційному веб-сайті не пізніш як на п'ятий день після отримання повідомлення банку про відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду партії.

Інформація про відкриття поточного рахунку власного виборчого фонду кандидата та його реквізити розміщується відповідним регіональним або територіальним представництвом Центральної виборчої комісії в аналітично-інформаційній системі для відображення на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії не пізніш як на п'ятий день після отримання повідомлення банку про відкриття поточного рахунку власного виборчого фонду кандидата.

Подальша інформація про реквізити накопичувального рахунку виборчого фонду партії та поточного рахунку власного виборчого фонду кандидата публікується у засобах масової інформації за рахунок коштів відповідного виборчого фонду.

10. Витрачання коштів з поточних рахунків виборчих фондів припиняється о 18 годині останньої п'ятниці перед днем виборів.

11. Рахунки виборчих фондів закриваються банками на п'ятнадцятий день після дня оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів депутатів.

12. Арешт коштів на рахунках виборчих фондів до дня виборів не дозволяється.

13. Закриття рахунків, зупинення операцій по рахунках виборчих фондів раніше, ніж у строк, встановлений частинами **десятою** та **одинадцятю** цієї статті, не допускається.

14. Контроль виборчих фондів партій здійснюють Центральна виборча комісія, Національне агентство з питань запобігання корупції та банки, в яких відкрито рахунки виборчих фондів партій.

Контроль виборчих фондів кандидатів здійснюють відповідне регіональне або територіальне представництво Центральної виборчої комісії, Національне агентство з питань запобігання корупції та банки, в яких відкрито поточні рахунки власних виборчих фондів кандидатів.

Контроль, передбачений цією частиною, здійснюється відповідно до порядку, встановленого не пізніш як за п'ятдесят три дні до дня виборів Центральною виборчою комісією спільно з Національним банком України за погодженням із Національним агентством з питань запобігання корупції.

{Абзац третій частини чотирнадцятої статті 150 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

15. Банки, в яких відкрито рахунки виборчих фондів партій, надають Центральній виборчій комісії та Національному агентству з питань запобігання корупції щотижнево (щоденно) або за зверненням відомості про розміри та джерела внесків, що надійшли на рахунки виборчих фондів, рух коштів, а також їх залишки на рахунках.

Банки, в яких відкрито поточні рахунки власних виборчих фондів кандидатів, надають відповідним регіональним або територіальним представництвам Центральної виборчої комісії та Національному агентству з питань запобігання корупції щотижнево (щоденно) або за зверненням відомості про розміри та джерела внесків, що надійшли на рахунки виборчих фондів, рух коштів, а також їх залишки на рахунках.

Механізм надання зазначених відомостей передбачається порядком, встановлення якого передбачено **частиною чотирнадцятою** цієї статті.

Стаття 151. Розпорядники рахунків виборчих фондів

1. Партія призначає з числа своїх уповноважених осіб у загальнодержавному виборчому окрузі, передбачених **частиною п'ятою** статті 165 цього Кодексу, або кандидатів, включених до загальнодержавного виборчого списку партії, не більше двох розпорядників накопичувального рахунку виборчого фонду, які мають виключне право на розпорядження коштами, що надходять на накопичувальний рахунок. Розпорядники накопичувального рахунку виборчого фонду партії зобов'язані вести облік надходження коштів та їх розподілу між поточними рахунками виборчого фонду партії.

Розмір виборчого фонду партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані в загальнодержавному окрузі, не може перевищувати дев'яноста тисяч розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня відповідного року.

{Частина першу статті 151 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Партія призначає з числа своїх уповноважених осіб у територіальному виборчому окрузі в межах відповідного виборчого регіону, передбачених **частиною п'ятою** статті 165 цього Кодексу, або кандидатів, включених до відповідного регіонального виборчого списку партії, по одному розпоряднику поточного рахунку виборчого фонду у відповідному виборчому регіоні, який має виключне право на розпорядження коштами з поточного рахунку виборчого фонду.

Розпорядником поточного рахунку власного виборчого фонду кандидата може бути сам кандидат або його довірена особа.

{Абзац другий частини другої статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розпорядники поточних рахунків виборчих фондів забезпечують додержання фінансової дисципліни та цільове використання коштів виборчих фондів, ведуть облік використання коштів з відповідного поточного рахунку виборчого фонду.

3. Банки, в яких відкрито рахунки виборчих фондів, надають розпорядникам відповідних рахунків щотижнево або за зверненням відомості про розміри та джерела внесків, що надійшли на рахунки виборчих фондів, рух коштів, а також їх залишки на

рахунках у порядку, встановленому відповідно до **частини чотирнадцятої** статті 150 цього Кодексу.

{Частина третя статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 152. Порядок формування виборчого фонду партії, власного виборчого фонду кандидата та використання його коштів

1. Виборчий фонд партії формується за рахунок її власних коштів, коштів кандидатів у депутати, включених до виборчих списків партії, а також добровільних внесків осіб, які відповідно до **Закону України** "Про політичні партії в Україні" мають право здійснювати внески на підтримку партій.

Виборчий фонд кандидата формується за рахунок власних коштів кандидата, власних коштів партії, до виборчого списку якої він включений, та добровільних внесків осіб, які відповідно до **Закону України** "Про політичні партії в Україні" мають право здійснювати внески на підтримку партій.

Добровільні внески здійснюються виключно у грошовій формі.

Загальний обсяг власних коштів кандидата у депутати не може перевищувати максимальний розмір внеску фізичної особи на підтримку партії протягом року, встановленого **Закonom України** "Про політичні партії в Україні".

Власні кошти партії, яка висунула список кандидатів у народні депутати України, обмежуються лише розміром виборчого фонду.

{Частина перша статті 152 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Добровільні внески особи до виборчого фонду обмежуються розміром максимального внеску на підтримку партії протягом року, встановленим **Закonom України** "Про політичні партії в Україні".

Якщо фізична або юридична особа здійснює або може здійснювати вирішальний вплив на діяльність однієї або кількох юридичних осіб (зокрема є кінцевим бенефіціарним власником (контролером) юридичної особи), внески такої фізичної або юридичної особи і підконтрольних їй юридичних осіб вважаються внеском однієї особи і обмежуються розміром максимального внеску на підтримку партії протягом року, встановленим **Закonom України** "Про політичні партії в Україні".

Інші обмеження, у тому числі фінансового та банківського законодавства, ніж встановлені цією статтею, до формування виборчих фондів не застосовуються.

3. Забороняється здійснювати добровільні внески до виборчих фондів особам, які відповідно до **Закону України** "Про політичні партії в Україні" не мають права здійснювати внески на підтримку партій.

4. Внески до виборчого фонду можуть здійснюватися фізичними та юридичними особами виключно у безготівковій формі шляхом перерахування відповідної суми на рахунок виборчого фонду.

Якщо внесок грошовими коштами здійснюється фізичною особою, то обраний нею спосіб здійснення банківської операції повинен забезпечувати можливість ідентифікації цієї фізичної особи (в тому числі якщо такі банківські операції здійснюються фізичними особами з використанням мережі Інтернет).

Документ, сформований за результатами такої банківської операції, повинен містити інформацію про прізвище, ім'я та (за наявності) по батькові, адресу місця проживання громадянина, реєстраційний номер облікової картки платника податків або ідентифікаційний номер згідно з Державним реєстром фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів (щодо осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті, - номер та (за наявності) серію паспорта громадянина України, в якому проставлено відмітку про відмову від одержання ідентифікаційного номера, чи номер паспорта із записом про відмову від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків в електронному безконтактному носії), дату народження, розмір (суму) внеску, призначення платежу.

{Частина четверта статті 152 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Добровільний внесок перераховується банком або переказується відділенням зв'язку на накопичувальний рахунок виборчого фонду партії, поточний рахунок власного виборчого фонду кандидата не пізніше наступного робочого дня після отримання відповідного платіжного документа. Загальний строк безготівкового перерахування внеску на рахунок виборчого фонду не може перевищувати двох банківських днів.

6. Розпорядник накопичувального рахунку виборчого фонду партії, поточного рахунку власного виборчого фонду кандидата має право відмовитися від внеску до виборчого фонду, про що він подає відповідну заяву та платіжний документ до банку, в якому відкрито відповідний рахунок виборчого фонду. Такий внесок повертається особі, яка його здійснила, за рахунок внеску, а в разі неможливості повернення зараховується до державного бюджету.

7. У разі надходження внеску, що перевищує розмір, встановлений **частиною другою** цієї статті, сума, що перевищує встановлений розмір внеску, на підставі відповідної заяви та платіжного документа, поданих розпорядником відповідного рахунку виборчого фонду, повертається особі банком, в якому відкрито рахунок виборчого фонду, за рахунок цих коштів, а в разі неможливості повернення перераховується до державного бюджету.

8. Розпорядник відповідного рахунку виборчого фонду зобов'язаний відмовитися від внеску особи, яка згідно з цим Кодексом не має права здійснювати такий внесок, протягом трьох робочих днів із дня, коли йому стало про це відомо. На підставі заяви розпорядника відповідного рахунку виборчого фонду про відмову від внеску з вищезазначеної причини банк, в якому відкрито цей рахунок, перераховує такий внесок до державного бюджету.

{Частина восьма статті 151 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Кошти виборчого фонду партії, власного виборчого фонду кандидата використовуються партією, кандидатом для фінансування виборчої кампанії, в тому числі

на фінансування проведення передвиборної агітації. Банк, в якому відкрито поточний рахунок виборчого фонду партії, не пізніше як на п'ятий день після дня виборів перераховує кошти, не використані партією, на накопичувальний рахунок відповідного виборчого фонду.

10. Кошти виборчого фонду партії, не використані партією, за рішенням керівного органу партії, прийнятим у десятиденний строк з дня офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів депутатів, перераховуються з накопичувального рахунку виборчого фонду партії на поточний банківський рахунок партії у п'ятиденний строк з дня надходження до банку відповідного рішення партії. У разі неприйняття у цей строк партією такого рішення невикористані кошти виборчого фонду партії перераховуються банком до державного бюджету на п'ятнадцятий день з дня офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів народних депутатів України.

Кошти власного виборчого фонду кандидата, не використані кандидатом, у триденний строк з дня офіційного оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів депутатів перераховуються банком відповідному кандидату:

1) у повному обсязі - якщо сума коштів, не використаних кандидатом, не перевищує суму коштів, внесених ним до власного виборчого фонду;

2) у розмірі суми коштів, внесених ним до власного виборчого фонду, - якщо сума коштів, не використаних кандидатом, перевищує суму коштів, внесених ним до власного виборчого фонду.

Кошти, які залишилися після перерахування кандидату, в той самий строк перераховуються банком до державного бюджету.

11. У разі скасування рішення про реєстрацію кандидатів (кандидата) залишки коштів виборчого фонду партії, власного виборчого фонду кандидата після десятого дня з дня прийняття відповідного рішення у безспірному порядку перераховуються до державного бюджету.

12. Внесок, що надійшов до виборчого фонду після дня виборів, повертається банком відповідній особі за рахунок внеску, а в разі неможливості повернення перераховується до державного бюджету.

Стаття 153. Фінансова звітність про надходження та використання коштів виборчого фонду та її аналіз

1. Звітування про надходження та використання коштів виборчого фонду партії, власного виборчого фонду кандидата здійснюють розпорядники відповідних рахунків виборчого фонду.

2. Розпорядники поточних рахунків виборчого фонду партії подають у порядку, встановленому цим Кодексом, відповідні фінансові звіти розпоряднику накопичувального рахунку виборчого фонду партії.

Розпорядник накопичувального рахунку виборчого фонду партії подає відповідні фінансові звіти до партії, Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції.

Розпорядник поточного рахунку власного виборчого фонду кандидата подає відповідні фінансові звіти до партії, до виборчих списків якої він включений, та відповідного регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії.

3. Розпорядники відповідних рахунків виборчого фонду партії, власного виборчого фонду кандидата подають у порядку та строки, встановлені цим Кодексом, два види фінансових звітів - проміжний та остаточний.

4. Розпорядник поточного рахунку виборчого фонду партії зобов'язаний не пізніш як за вісім днів до дня виборів подати розпоряднику накопичувального рахунку виборчого фонду партії проміжний фінансовий звіт про використання коштів відповідного поточного рахунку виборчого фонду партії за період з дня відкриття поточного рахунку виборчого фонду до дванадцятого дня до дня виборів.

Розпорядник поточного рахунку виборчого фонду партії зобов'язаний не пізніш як на сьомий день після дня виборів подати розпоряднику накопичувального рахунку виборчого фонду партії остаточний фінансовий звіт про використання коштів відповідного поточного рахунку виборчого фонду.

5. Розпорядник накопичувального рахунку виборчого фонду партії зобов'язаний не пізніш як за п'ять днів до дня виборів подати до партії, до виборчих списків якої він включений, Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції проміжний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду партії за період з дня відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду до дванадцятого дня до дня виборів (на паперових носіях та в електронному вигляді), який оприлюднюється на офіційних веб-сайтах партії (за наявності), Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції не пізніше дня, наступного за днем його надходження.

{Абзац перший частини п'ятої статті 153 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-ІХ від 16.07.2020}

Розпорядник накопичувального рахунку виборчого фонду партії зобов'язаний не пізніш як на п'ятнадцятий день після дня виборів подати до партії, Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції остаточний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду партії (на паперових носіях та в електронному вигляді), який оприлюднюється на офіційних веб-сайтах партії (за наявності), Центральної виборчої комісії та Національного агентства з питань запобігання корупції не пізніше дня, наступного за днем його надходження.

{Абзац другий частини п'ятої статті 153 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-ІХ від 16.07.2020}

6. Розпорядник поточного рахунку виборчого фонду кандидата зобов'язаний не пізніш як за вісім днів до дня виборів подати до партії, до виборчих списків якої він включений, відповідного регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії проміжний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого

фонду кандидата за період з дня відкриття поточного рахунку власного виборчого фонду кандидата до дванадцятого дня до дня виборів, який розміщується відповідним регіональним або територіальним представництвом Центральної виборчої комісії в аналітично-інформаційній системі для відображення на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

Регіональне або територіальне представництво Центральної виборчої комісії не пізніше п'ятого дня після отримання проміжного фінансового звіту про надходження та використання коштів виборчого фонду кандидата надсилає його копію (на паперових носіях та в електронному вигляді) Національному агентству з питань запобігання корупції.

Розпорядник поточного рахунку виборчого фонду кандидата зобов'язаний не пізніше як на десятий день після дня виборів подати до партії, до виборчих списків якої він включений, відповідного регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії остаточний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду кандидата, який розміщується регіональним або територіальним представництвом Центральної виборчої комісії в аналітично-інформаційній системі для відображення на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

Регіональне або територіальне представництво Центральної виборчої комісії не пізніше п'ятого дня після отримання остаточного фінансового звіту про надходження та використання коштів виборчого фонду кандидата надсилає його копію (на паперових носіях та в електронному вигляді) Національному агентству з питань запобігання корупції.

7. У фінансових звітах, передбачених частинами **п'ятою** і **шостою** цієї статті, обов'язковому оприлюдненню підлягають прізвище, ім'я, по батькові та місце проживання фізичної особи (область, район, населений пункт). Інші відомості про фізичну особу, віднесені до інформації з обмеженим доступом, оприлюдненню не підлягають.

8. Аналіз фінансових звітів, передбачених **частиною п'ятою** цієї статті, здійснюється Центральною виборчою комісією та Національним агентством з питань запобігання корупції і полягає у встановленні відповідності звітних даних вимогам цього Кодексу, своєчасності подання звітів та відповідності звітних даних інформації, отриманій від банків, у яких відкрито рахунки виборчих фондів.

Центральна виборча комісія та Національне агентство з питань запобігання корупції не пізніше як за два дні до дня виборів оприлюднюють на своїх офіційних веб-сайтах аналіз фінансових звітів, передбачених **абзацом першим** частини п'ятої цієї статті, та не пізніше як на тридцятий день після дня виборів - аналіз фінансових звітів, передбачених **абзацом другим** частини п'ятої цієї статті.

Аналіз фінансових звітів, передбачених **частиною шостою** цієї статті, здійснюється відповідним регіональним або територіальним представництвом Центральної виборчої комісії та полягає у встановленні відповідності звітних даних вимогам цього Кодексу, своєчасності подання звітів та відповідності звітних даних інформації, отриманій від банків, у яких відкрито рахунки виборчих фондів.

Регіональне або територіальне представництво Центральної виборчої комісії не пізніше як за два дні до дня виборів розміщує в аналітично-інформаційній системі для відображення на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії аналіз фінансових звітів,

передбачених **абзацом першим** частини шостої цієї статті, та не пізніш як на двадцятий день після дня виборів - аналіз фінансових звітів, передбачених **абзацом третім** частини шостої цієї статті.

9. У разі виявлення в ході аналізу фінансових звітів ознак порушення вимог законодавства Центральна виборча комісія, Національне агентство з питань запобігання корупції та відповідні регіональні або територіальні представництва Центральної виборчої комісії у п'ятиденний строк з дня виявлення відповідних ознак письмово повідомляють про це відповідні органи, уповноважені забезпечити притягнення осіб, які вчинили порушення вимог законодавства, до передбаченої законом відповідальності або забезпечують притягнення відповідних осіб до такої відповідальності в межах своїх повноважень.

{Частина дев'ята статті 153 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

10. У фінансових звітах, передбачених частинами **четвертою, п'ятою та шостою** цієї статті, в обов'язковому порядку відображається інформація про всі надходження на накопичувальний та поточні рахунки виборчого фонду партії, поточний рахунок власного виборчого фонду кандидата, здійснені витрати та залишки коштів на відповідних рахунках, у тому числі інформація про дату надходження кожного внеску до відповідного виборчого фонду, його розмір, особу, яка здійснила внесок на відповідний рахунок виборчого фонду, назву партії, призначення, дату здійснення і суму кожного платежу з відповідного рахунку виборчого фонду, отримувача кожного платежу.

{Частина десята статті 153 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. Форми фінансових звітів, передбачених частинами **четвертою, п'ятою та шостою** цієї статті, і порядок проведення їх аналізу встановлюються Центральною виборчою комісією за погодженням із Національним агентством з питань запобігання корупції.

12. За рішенням Центральної виборчої комісії та у встановленому нею порядку фінансова звітність про надходження та використання коштів виборчого фонду, передбачена цією статтею, може подаватися до Центральної виборчої комісії та/або відповідного регіонального, територіального представництва Центральної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів. У такому випадку паперова форма вказаного звіту не подається.

{Статтю 153 доповнено частиною дванадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXVIII. ВИСУВАННЯ І РЕЄСТРАЦІЯ КАНДИДАТІВ У НАРОДНІ ДЕПУТАТИ УКРАЇНИ

Стаття 154. Порядок висування кандидатів у народні депутати України

1. Право висування кандидатів у депутати реалізується виборцями через партії у порядку, передбаченому цим Кодексом.

2. Висування кандидатів у депутати розпочинається з першого дня виборчого процесу і закінчується за сорок п'ять днів до дня голосування.

{Частина друга статті 154 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Висування кандидатів у депутати партією, формування та затвердження загальнодержавного виборчого списку та регіональних виборчих списків здійснюються на її з'їзді (зборах, конференції) у порядку, встановленому статутом партії та цією статтею.

На з'їзді (зборах, конференції) партії щодо висування кандидатів у депутати за дорученням Голови Центральної виборчої комісії має право бути присутнім член Центральної виборчої комісії.

{Частина третя статті 154 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Повідомлення про час і місце проведення з'їзду (зборів, конференції) партії з метою висування кандидатів у депутати, порядок акредитації на такому з'їзді (зборах, конференції) представників засобів масової інформації, визначений його організаторами, не пізніш як за п'ять днів до дня проведення з'їзду (зборів, конференції) розміщується на офіційному веб-сайті партії та подається до Центральної виборчої комісії. Центральна виборча комісія не пізніше наступного дня з дня отримання такого повідомлення розміщує його на своєму офіційному веб-сайті.

{Частина четверта статті 154 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Партія може висунути кандидатом у депутати особу, яка є членом цієї партії, або безпартійну особу, яка відповідно до **статті 134** цього Кодексу має право бути обраною депутатом.

6. Партія висуває кандидатів із числа осіб, зазначених у **частині п'ятій** цієї статті, у вигляді загальнодержавного виборчого списку, який формується та затверджується на з'їзді (зборах, конференції) партії.

7. Загальнодержавний виборчий список партії повинен складатися не більше ніж із 450 кандидатів у депутати.

8. Із числа кандидатів, включених до загальнодержавного виборчого списку, окрім кандидатів, включених під першими дев'ятьма номерами до загальнодержавного виборчого списку, партія на тому самому з'їзді (зборах, конференції) формує і затверджує регіональні списки кандидатів у депутати у кожному виборчому регіоні, передбаченому **статтею 138** цього Кодексу. Регіональний виборчий список партії повинен включати не менше п'яти та не більше вісімнадцяти кандидатів.

{Частина восьма статті 154 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Кожен кандидат у депутати, включений до загальнодержавного виборчого списку, також має бути включений до одного з регіональних виборчих списків, окрім кандидатів, включених під першими дев'ятьма номерами до загальнодержавного виборчого списку. Кандидат не може бути включений до загальнодержавного виборчого списку партії більше ніж один раз, а також до двох чи більше різних регіональних виборчих списків.

10. Особа має право надати згоду балотуватися та бути включеною до загальнодержавного та регіонального виборчих списків лише однієї партії.

11. Черговість (порядкові номери) кандидатів у загальнодержавному виборчому списку та у регіональних виборчих списках визначається на з'їзді (зборах, конференції) партії під час висування кандидатів у депутати та формування відповідного списку.

12. Під час формування загальнодержавного та регіональних виборчих списків партія повинна забезпечити присутність у кожній п'ятірці (місцях з першого по п'яте, з шостого по десяте і так далі) кожного виборчого списку чоловіків і жінок (не менше двох кандидатів кожної статі).

У разі формування партією загальнодержавного та регіональних виборчих списків з кількістю кандидатів у депутати, яка не є кратною п'яти, до останніх у списку кандидатів (від 1 до 4) застосовується вимога щодо почергового включення кандидатів різної статі до списку.

{Частина дванадцятую статті 154 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

13. Рішення з'їзду (зборів, конференції) партії про висування кандидатів у депутати від партії приймається шляхом затвердження загальнодержавного виборчого списку та регіональних виборчих списків кандидатів у депутати, віднесених партією до відповідних виборчих регіонів, передбачених [статтею 138](#) цього Кодексу, які додаються до такого рішення і є його невід'ємною частиною. Рішення з'їзду (зборів, конференції) партії про висування кандидатів у депутати підписується керівником партії і скріплюється печаткою партії.

14. Форми загальнодержавного та регіонального виборчих списків кандидатів у депутати від партії затверджуються Центральною виборчою комісією і не можуть бути змінені під час виборчого процесу.

15. У загальнодержавному виборчому списку щодо кожного кандидата зазначаються:

- 1) порядковий номер кандидата у загальнодержавному виборчому списку;
- 2) прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності) кандидата;
- 3) число, місяць і рік народження;
- 4) громадянство із зазначенням часу проживання на території України;
- 5) відомості про освіту;
- 6) посада (заняття), місце роботи;
- 7) адреса місця проживання;
- 8) партійність;
- 9) відомості про наявність чи відсутність судимості;
- 10) відомості про наявність чи відсутність представницького мандата;
- 11) номер та назва виборчого регіону, до якого віднесено кандидата;
- 12) порядковий номер кандидата у відповідному регіональному виборчому списку.

16. У кожному регіональному виборчому списку стосовно кожного кандидата зазначаються порядковий номер кандидата у цьому регіональному виборчому списку, а також відомості, зазначені у [пунктах 2-8](#) частини п'ятнадцятої цієї статті.

{Частина шістнадцята статті 154 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 155. Умови реєстрації кандидатів у народні депутати України

1. Центральна виборча комісія реєструє кандидатів у депутати, включених до загальнодержавного та регіональних виборчих списків партії, за умови отримання нею таких документів:

1) заяви про реєстрацію кандидатів у депутати, підписаної керівником партії та скріпленої печаткою партії;

2) рішення з'їзду (зборів, конференції) партії про висування кандидатів у депутати від партії, передбаченого [частиною тринадцятою](#) статті 154 цього Кодексу, та затверджених загальнодержавного виборчого списку і всіх регіональних виборчих списків кандидатів у депутати, віднесених партією до відповідних виборчих регіонів, передбачених [статтею 138](#) цього Кодексу, які додаються до такого рішення і є його невід'ємною частиною, за формами, встановленими Центральною виборчою комісією, на паперових носіях, які обов'язково повинні містити відомості, зазначені відповідно у частинах [п'ятнадцятій](#) і [шістнадцятій](#) статті 154 цього Кодексу, підписаних керівником партії і скріплених печаткою партії, та в електронному вигляді;

3) передвиборної програми партії, викладеної державною мовою та обсягом до 7800 друкованих знаків, затвердженої з'їздом (зборами, конференцією) партії на паперових носіях, підписаної керівником партії і скріпленої печаткою партії, та в електронному вигляді;

4) документа про внесення партією грошової застави відповідно до [статті 156](#) цього Кодексу;

5) заяв осіб, включених до виборчих списків партії, про згоду балотуватися кандидатами у депутати від цієї партії (в тому числі у відповідному виборчому регіоні). Така заява повинна також містити згоду на оприлюднення біографічних відомостей та на обробку персональних даних кандидата у депутати, зобов'язання в разі обрання протягом місяця після офіційного оприлюднення результатів виборів передати у порядку, встановленому законом, в управління іншій особі належні йому підприємства та корпоративні права (у разі відсутності таких підприємств чи корпоративних прав - зазначити про їх відсутність), а також зобов'язання в разі обрання припинити діяльність чи скласти представницький мандат, які відповідно до [Конституції](#) та законів України несумісні з мандатом народного депутата України (у разі відсутності такої діяльності чи такого мандата - зазначити про їх відсутність);

6) заяву кожного кандидата у депутати про наявність чи відсутність у особи громадянства (підданства) іншої держави або громадянства (підданства) інших держав, крім України;

7) автобіографій кандидатів у депутати на паперовому носії та в електронному вигляді, що обов'язково повинні містити: прізвище, власне ім'я (всі власні імена) та по батькові (за наявності), всі попередні прізвища, власні імена, по батькові та дати їх зміни (якщо особа протягом останніх п'яти років до дня виборів змінювала прізвище та/або власне ім'я (одне з власних імен чи всі власні імена), та/або по батькові), число, місяць, рік і місце народження, громадянство із зазначенням часу проживання на території України, відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, адресу місця проживання, наявність чи відсутність представницького мандата, контактний номер телефону, відомості про наявність чи відсутність судимості, дату складання автобіографії та підпис кандидата у депутати (складається у друкованому вигляді);

{Пункт 7 частини першої статті 155 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8) заяви кандидатів у депутати про наявність (відсутність) заборгованості зі сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання;

{Пункт 8 частини першої статті 155 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9) по одній фотографії кандидата у депутати розміром 4 x 6 сантиметрів на паперових носіях та в електронному вигляді;

10) ксерокопії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або ксерокопії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки кожного кандидата у депутати.

У разі виявлення Центральною виборчою комісією розбіжностей між загальнодержавним та регіональними виборчими списками від партії, наданими на паперовому носії та в електронному вигляді, перевагу має паперовий носій.

2. Центральна виборча комісія видає особі, яка подала документи, зазначені у **частині першій** цієї статті, довідку про їх прийняття. Довідка має містити перелік прийнятих документів, число, місяць і рік, а також час їх прийняття, посаду і прізвище особи, яка прийняла документи.

Документи для реєстрації кандидатів у депутати можуть подаватися до Центральної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

У такому разі на копії документів, передбачених **частиною першою** цієї статті, накладається кваліфікований електронний підпис керівника відповідної партії згідно з вимогами **Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги"**.

{Абзац третій частини другої статті 155 в редакції Закону № 2801-IX від 01.12.2022}

{Частина друга статті 155 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Центральна виборча комісія не розглядає документи, зазначені у **частині першій** цієї статті, якщо вони подані з порушенням строків, передбачених **частиною другою** статті 158 цього Кодексу.

У разі порушення строків, передбачених **частиною другою** статті 158 цього Кодексу, а також у разі подачі документів засобами поштового зв'язку (в тому числі електронної пошти в іншому порядку, ніж встановлений Центральною виборчою комісією), а також в іншому порядку без урахування вимог цього Кодексу документи щодо реєстрації кандидатів у депутати Центральною виборчою комісією не розглядаються та повертаються листом члена Центральної виборчої комісії за дорученням Голови Центральної виборчої комісії.

{Частина третя статті 155 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Відповідальність за достовірність та точність відомостей у документах, зазначених у **пунктах 5-8** частини першої цієї статті, поданих до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати, несуть особи, висунуті кандидатами у депутати.

Стаття 156. Грошова застава

1. Партія, яка висунула виборчий список кандидатів у депутати, після початку виборчого процесу та до подання документів до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати одним платежем вносить у безготівковій формі на спеціальний рахунок Центральної виборчої комісії грошову заставу в розмірі однієї тисячі мінімальних заробітних плат, визначених у місячному розмірі (станом на день початку виборчого процесу).

Реквізити рахунка для внесення грошової застави та її розмір не пізніш як у перший день виборчого процесу розміщуються Центральною виборчою комісією на її офіційному веб-сайті.

{Частина перша статті 156 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про відмову в реєстрації всіх кандидатів у депутати, висунутих партією, внесена грошова застава у п'ятиденний строк після прийняття відповідного рішення перераховується на рахунок партії, з якого вносилася грошова застава.

У разі надходження на спеціальний рахунок Центральної виборчої комісії для внесення грошової застави коштів у меншому розмірі, ніж визначено **частиною першою** цієї статті, та/або коштів, які внесені із порушенням вимог, встановлених **частиною першою** цієї статті, такі кошти поверненню не підлягають та перераховуються до державного бюджету протягом п'яти днів після закінчення строку реєстрації кандидатів у депутати.

{Частина друга статті 156 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Грошова застава, внесена партією, яка висунула кандидатів у депутати, повертається у разі, якщо за підсумками виборів партія отримала право на участь у розподілі депутатських мандатів, у восьмиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів депутатів на рахунок партії.

4. В інших випадках грошова застава у восьмиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів депутатів перераховується до державного бюджету.

Стаття 157. Декларування майнового стану, доходів, витрат і зобов'язань фінансового характеру кандидатом у народні депутати України

1. Кандидат у депутати, зареєстрований у порядку, встановленому цим Кодексом, не пізніше ніж на п'ятий день з моменту реєстрації подає декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, відповідно до [Закону України "Про запобігання корупції"](#).

{Стаття 157 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 805-IX від 16.07.2020](#)}

Стаття 158. Порядок реєстрації кандидатів у народні депутати України

1. Кандидати у депутати, включені партією до загальнодержавного або загальнодержавного та регіонального виборчих списків, реєструються Центральною виборчою комісією, за умови подання документів, передбачених [статтею 155](#) цього Кодексу.

{Частина перша статті 158 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 805-IX від 16.07.2020](#)}

2. Подання документів до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати закінчується за сорок днів до дня голосування.

{Частина друга статті 158 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 805-IX від 16.07.2020](#)}

3. Особа, включена партією до загальнодержавного або загальнодержавного та регіонального виборчих списків, яка на день подання заяви партії про реєстрацію кандидатів у депутати до Центральної виборчої комісії не подала заяви про згоду балотуватися кандидатом у депутати від цієї партії, вважається виключеною із загальнодержавного або загальнодержавного та регіонального виборчих списків партії з дня подання заяви партії. Заява такої особи про згоду балотуватися, подана після подання партією зазначеної заяви про реєстрацію кандидатів у депутати, не приймається.

{Частина третя статті 158 в редакції Закону [№ 805-IX від 16.07.2020](#)}

4. Особа, включена партією до загальнодержавного або загальнодержавного та регіонального виборчих списків, має право до дня реєстрації її кандидатом відкликати свою заяву про згоду балотуватися кандидатом у депутати від цієї партії. Заява про відкликання заяви про згоду балотуватися кандидатом у депутати від відповідної партії особисто подається відповідною особою до Центральної виборчої комісії. З моменту отримання Центральною виборчою комісією заяви про відкликання заяви про згоду балотуватися кандидатом у депутати від партії така особа вважається виключеною із загальнодержавного або загальнодержавного та регіонального виборчих списків цієї партії. Про отримання такої заяви Центральна виборча комісія письмово повідомляє партію не пізніше наступного дня після отримання заяви. Повторна заява особи про її згоду балотуватися від цієї партії не приймається.

{Частина четверта статті 158 в редакції Закону [№ 805-IX від 16.07.2020](#)}

5. У разі виявлення включення особи до виборчих списків декількох партій уповноважений член Центральної виборчої комісії не пізніше наступного дня звертається до зазначеної особи з вимогою особисто подати до Центральної виборчої комісії заяву про

підтвердження згоди балотуватися кандидатом у депутати лише від однієї партії, засвідчену в порядку, встановленому [Законом України "Про нотаріат"](#).

У разі подання особою заяви про підтвердження згоди балотуватися кандидатом у депутати від відповідної партії така особа виключається із загальнодержавних та відповідних регіональних виборчих списків решти партій.

{Абзац другий частини п'ятої статті 158 із змінами, внесеними згідно із [Законом № 805-IX від 16.07.2020](#)}

У разі неподання особою такої заяви протягом двох днів з дня отримання відповідного звернення така особа рішенням Центральної виборчої комісії виключається з виборчих списків усіх партій, до яких вона була включена.

6. Центральна виборча комісія за результатами перевірки щодо наявності чи відсутності підстав для прийняття рішення про реєстрацію або відмову в реєстрації кандидата у депутати не пізніше як на п'ятий день з дня прийняття заяви партії про реєстрацію кандидатів у депутати та доданих до неї документів приймає рішення про реєстрацію кандидатів у депутати або про відмову в їх реєстрації. Реєстрація кандидатів у депутати закінчується за тридцять п'ять днів до дня голосування.

{Частина шоста статті 158 із змінами, внесеними згідно із [Законом № 805-IX від 16.07.2020](#)}

7. Перелік та черговість кандидатів у депутати у загальнодержавному виборчому списку, а також перелік кандидатів у кожному регіональному виборчому списку, визначені партією, не можуть бути змінені після подання документів для їх реєстрації Центральною виборчою комісією. Черговість кандидатів у депутати у регіональному виборчому списку може бути змінена лише за підсумками голосування виборців за умов та у порядку, встановленому частинами [першою](#) і [другою](#) статті 185 цього Кодексу.

8. У разі реєстрації кандидатів у депутати представнику партії у Центральній виборчій комісії разом з копією рішення про реєстрацію кандидатів у депутати у триденний строк з дня його прийняття видаються посвідчення кандидатів у депутати за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Рішення Центральної виборчої комісії про реєстрацію кандидатів у такий самий строк оприлюднюється на її офіційному веб-сайті.

Стаття 159. Відмова в реєстрації кандидата (кандидатів) у народні депутати України

1. Центральна виборча комісія відмовляє в реєстрації всіх кандидатів у депутати, висунутих партією, у разі:

1) порушення вимог частин [першої](#) -[третьої](#), [сьомої](#) -[дев'ятої](#), [одинадцятої](#) -[тринадцятої](#) статті 154 цього Кодексу;

2) відсутності хоча б одного з документів, зазначених у [пунктах 1-4](#) частини [першої](#) статті 155 цього Кодексу;

3) встановлення нею наявності у передвиборній програмі партії положень, спрямованих на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства,

розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення;

4) висування кандидатів у депутати від партії, яка здійснює пропаганду комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів, їхньої символіки та щодо якої в установленому Кабінетом Міністрів України порядку прийнято рішення про невідповідність її діяльності, найменування та/або символіки вимогам [Закону України](#) "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки".

2. Центральна виборча комісія відмовляє в реєстрації окремого кандидата у депутати у разі:

1) відсутності хоча б одного з документів стосовно кандидата у депутати, зазначених у [пунктах 5-10](#) частини першої статті 155 цього Кодексу;

2) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт припинення громадянства України особою, висунутою кандидатом у депутати;

3) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт виїзду особи, висунутої кандидатом, за межі України для постійного проживання;

4) отримання від суду належним чином засвідченої копії судового рішення, яким особу, висунуту кандидатом у депутати, визнано недієздатною;

5) набрання щодо особи, висунутої кандидатом у депутати, законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину;

6) виявлення інших обставин, які позбавляють особу, висунуту кандидатом у депутати, права бути обраною депутатом, зокрема встановлення порушення вимог [частин п'ятої та десятої](#) статті 154 цього Кодексу.

{Пункт 6 частини другої статті 159 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Помилки і неточності, виявлені в поданих партією на реєстрацію документах, якщо їх наявність не є перешкодою для розуміння змісту викладених відомостей, не є підставою для відмови в реєстрації кандидатів у депутати.

{Абзац перший частини третьої статті 159 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі відсутності в поданих партією на реєстрацію документах інформації, яка обов'язково повинна бути зазначена відповідно до вимог цього Кодексу, про це невідкладно повідомляється відповідний суб'єкт подання документів. Виявлені недоліки у поданих документах можуть бути усунуті шляхом подання не пізніше наступного дня після отримання зазначеного повідомлення уточнених або інших документів для реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати. Якщо уточнені або інші документи не надійшли у цей строк, відповідні документи вважаються відсутніми.

{Частину третю статті 159 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Рішення про відмову в реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати повинно містити вичерпні підстави відмови. Копія такого рішення не пізніше наступного дня після його прийняття видається (направляється) представнику партії.

Стаття 160. Скасування реєстрації кандидата (кандидатів) у народні депутати України

1. Центральна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації окремого кандидата у депутати, включеного до загальнодержавного або загальнодержавного та регіонального виборчих списків, з виключенням його з відповідних виборчих списків у разі:

{Абзац перший частини першої статті 160 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1) звернення кандидата у депутати не пізніш як за двадцять шість днів до дня голосування із особисто поданою заявою про відмову балотуватися, засвідченою в порядку, встановленому [Законом України "Про нотаріат"](#);

{Пункт 1 частини першої статті 160 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2) звернення партії не пізніш як за двадцять шість днів до дня голосування про скасування рішення щодо реєстрації кандидата у депутати відповідно до рішення, прийнятого у порядку, передбаченому статутом партії, яке додається до такого звернення, підписане керівником та засвідчене печаткою партії;

{Пункт 2 частини першої статті 160 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт припинення громадянства України особою, висунутою кандидатом у депутати;

4) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт виїзду кандидата за межі України для постійного проживання;

5) отримання від суду належним чином засвідченої копії судового рішення, яким особу, висунуту кандидатом у депутати, визнано недієздатною;

6) набрання щодо кандидата у депутати законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину;

7) включення кандидата у депутати до виборчих списків декількох партій на підставі його заяв про підтвердження згоди балотуватися кандидатом у депутати від відповідних партій;

{Пункт 7 частини першої статті 160 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8) виявлення інших обставин, які позбавляють особу, висунуту кандидатом у депутати, права бути обраною депутатом.

У разі надходження звернень, зазначених у [пунктах 1, 2](#) цієї частини, Центральна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації кандидата у депутати та виключення його із загальнодержавного та регіонального виборчих списків відповідної партії у дводенний строк з дня надходження звернення, але не пізніш як за двадцять чотири дні до дня голосування.

{Абзац десятий частини першої статті 160 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

При цьому черговість (порядкові номери у відповідних виборчих списках) інших кандидатів не змінюється.

У разі надходження звернень, зазначених у **пунктах 1, 2** цієї частини, менш як за двадцять шість днів до дня голосування такі звернення Центральною виборчою комісією не розглядаються, рішення щодо них не приймаються.

{Абзац дванадцятий частини першої статті 160 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Рішення щодо скасування реєстрації кандидата у депутати з підстав, зазначених у **пунктах 3-8** частини першої цієї статті, приймається Центральною виборчою комісією не пізніш як на третій день після отримання нею документів, які встановлюють відповідні факти чи підтверджують настання відповідних обставин.

Центральна виборча комісія розглядає питання про скасування реєстрації кандидата у депутати у присутності кандидата у депутати та представника партії у Центральній виборчій комісії. Про час розгляду цього питання зазначені особи повідомляються не пізніш як у день, що передує дню розгляду. У разі відсутності зазначених осіб, належним чином повідомлених про засідання з розгляду цього питання, це питання розглядається Центральною виборчою комісією за відсутності зазначених осіб.

3. Центральна виборча комісія надає представнику партії у Центральній виборчій комісії або кандидату в депутати копію рішення про скасування реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати не пізніше наступного дня після прийняття.

4. У разі смерті кандидата у депутати Центральна виборча комісія приймає рішення про вибуття цього кандидата з балотування, про виключення його з загальнодержавного або загальнодержавного та регіонального виборчих списків партії.

{Частина четверта статті 160 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Рішення про скасування реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати, про вибуття кандидата з балотування оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії не пізніш як наступного дня після прийняття.

Розділ XXIX. ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРІВ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ

Стаття 161. Спеціальне інформаційне забезпечення виборів народних депутатів України

1. Спеціальне інформаційне забезпечення виборів депутатів передбачає інформування виборців про:

- 1) зареєстрованих кандидатів та суб'єктів їх висування;
- 2) передвиборні програми партій - суб'єктів виборчого процесу;

3) рахунки виборчих фондів партій - суб'єктів виборчого процесу, допустимий розмір добровільного внеску та спосіб, у який робиться внесок;

4) скасування реєстрації (вибуття з балотування) кандидата у депутати;

5) факти та події, пов'язані з виборчим процесом.

2. Інформація, що міститься у документах, поданих до Центральної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати, є відкритою. На офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії стосовно кожного кандидата у депутати оприлюднюються відомості про прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності), число, місяць, рік і місце народження, громадянство із зазначенням часу проживання на території України, відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, місце проживання, наявність чи відсутність судимості, наявність (відсутність) заборгованості зі сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання, виборчий регіон, у якому висунуто кандидата у депутати, назву партії, яка висунула кандидата у депутати.

3. Відомості, передбачені частинами **першою** і **другою** цієї статті, оприлюднюються також у вигляді набору даних, організованого у форматі, що дозволяє його автоматизоване оброблення електронними засобами (машинозчитування) з метою повторного використання (у формі відкритих даних).

4. Засоби масової інформації, інформаційні агентства можуть брати участь у спеціальному інформаційному забезпеченні виборів депутатів на замовлення Центральної виборчої комісії, а щодо відомостей, зазначених у **пункті 5** частини першої цієї статті, - з власної ініціативи з дотриманням вимог цього Кодексу.

Стаття 162. Інформаційні плакати партій - суб'єктів виборчого процесу

1. Центральна виборча комісія за рахунок коштів державного бюджету, виділених на підготовку і проведення виборів, забезпечує виготовлення інформаційних плакатів кожної партії - суб'єкта виборчого процесу.

2. Інформаційні плакати партії - суб'єкта виборчого процесу виготовляються для кожного виборчого регіону. В інформаційному плакаті партії - суб'єкта виборчого процесу для відповідного виборчого регіону стосовно кожного кандидата у депутати, віднесеного до відповідного регіонального виборчого списку, зазначаються порядковий номер кандидата у депутати у регіональному виборчому списку, прізвище, ім'я (всі власні імена), по батькові (за наявності) кандидата, число, місяць, рік народження, відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, місце проживання, а також розміщуються фотографії всіх кандидатів, включених до відповідного регіонального виборчого списку.

3. Форма, розмір та поліграфічне виконання інформаційних плакатів партій - суб'єктів виборчого процесу, а також порядок їх виготовлення та передачі дільничним виборчим комісіям встановлюються Центральною виборчою комісією.

Інформаційні плакати партії виготовляються в доступних форматах, що забезпечують можливість ознайомлення з ними виборцям з порушенням здоров'я (у зв'язку з

інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) із застосуванням розумного пристосування.

{Абзац другий частини третьої статті 162 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Центральна виборча комісія погоджує з представником партії у Центральній виборчій комісії текст інформаційного плаката партії - суб'єкта виборчого процесу для відповідного виборчого регіону.

5. Центральна виборча комісія забезпечує виготовлення для кожного виборчого регіону по п'ять примірників на кожен виборчу дільницю та для кожної окружної виборчої комісії інформаційних плакатів партій - суб'єктів виборчого процесу.

6. Інформаційні плакати партій - суб'єктів виборчого процесу передаються відповідним дільничним виборчим комісіям разом із виборчими бюлетенями.

7. Інформаційні плакати партій - суб'єктів виборчого процесу використовуються для інформування виборців у приміщенні для голосування, у тому числі в день голосування та під час голосування за місцем перебування виборців.

8. Відповідальність за збереження інформаційних плакатів партій - суб'єктів виборчого процесу покладається на дільничні виборчі комісії.

Стаття 163. Інформаційні буклети партій - суб'єктів виборчого процесу

1. Центральна виборча комісія за рахунок коштів державного бюджету, виділених на підготовку і проведення виборів депутатів, забезпечує виготовлення інформаційних буклетів кожної партії - суб'єкта виборчого процесу.

2. Інформаційний буклет партії - суб'єкта виборчого процесу повинен містити передвиборчу програму партії (обсягом не більше 7800 друкованих знаків), подану нею під час реєстрації кандидатів у депутати, а також загальнодержавний та всі регіональні виборчі списки партії з розміщенням фотографій усіх кандидатів, включених до регіональних виборчих списків.

У загальнодержавному виборчому списку, що міститься в інформаційному буклеті партії, зазначаються порядковий номер кандидата у депутати у загальнодержавному виборчому списку, прізвище, ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) кандидата у депутати, а також виборчий регіон, до регіонального списку якого включено кандидата, та порядковий номер кандидата у цьому списку.

У регіональних виборчих списках кандидатів у депутати, що містяться в інформаційному буклеті партії - суб'єкта виборчого процесу стосовно кожного кандидата у депутати, віднесеного до відповідного регіонального виборчого списку, зазначаються порядковий номер кандидата у депутати у регіональному виборчому списку, прізвище, ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності) кандидата, число, місяць, рік народження, відомості про освіту, посада (заняття), місце роботи, партійність, місце проживання, а також розміщуються фотографії всіх кандидатів, включених до відповідного регіонального виборчого списку.

3. Форма, розмір та поліграфічне виконання інформаційних буклетів партій - суб'єктів виборчого процесу, а також порядок їх виготовлення та передачі дільничним виборчим комісіям встановлюються Центральною виборчою комісією.

Інформаційні буклети партії виготовляються в доступних форматах, що забезпечують можливість ознайомлення з ними виборцям з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) із застосуванням розумного пристосування.

{Частина третю статті 163 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Центральна виборча комісія погоджує з представником партії у Центральній виборчій комісії текст інформаційного буклета партії - суб'єкта виборчого процесу.

5. Центральна виборча комісія забезпечує виготовлення по п'ять примірників на кожну виборчу дільницю та для кожної окружної виборчої комісії інформаційних буклетів кожної партії - суб'єкта виборчого процесу.

6. Інформаційні буклети партій - суб'єктів виборчого процесу передаються відповідним дільничним виборчим комісіям разом із виборчими бюлетенями.

7. Інформаційні буклети партій - суб'єктів виборчого процесу використовуються для інформування виборців у приміщенні для голосування, у тому числі в день голосування та під час голосування за місцем перебування виборців.

8. Відповідальність за збереження інформаційних плакатів партій - суб'єктів виборчого процесу покладається на дільничні виборчі комісії.

Стаття 164. Внесення змін до інформаційних плакатів та інформаційних буклетів партій - суб'єктів виборчого процесу

1. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про скасування реєстрації кандидата у депутати або вибуття його з балотування у період виготовлення інформаційних плакатів та інформаційних буклетів партій - суб'єктів виборчого процесу або після виготовлення таких інформаційних плакатів та інформаційних буклетів, але за той період часу, за який неможливо здійснити передрукування інформаційних плакатів та інформаційних буклетів партій - суб'єктів виборчого процесу, Центральна виборча комісія приймає рішення про внесення змін до інформаційного плаката та інформаційного буклета партії - суб'єкта виборчого процесу. Рішення Центральної виборчої комісії негайно передається відповідним окружним виборчим комісіям для внесення відповідних змін дільничними виборчими комісіями.

Такі зміни до інформаційних плакатів та інформаційних буклетів партій - суб'єктів виборчого процесу вносяться на засіданні дільничної виборчої комісії членами дільничних виборчих комісій всіх територіальних округів у межах відповідного виборчого регіону, до регіонального виборчого списку кандидатів у якому був включений відповідний кандидат з використанням штампа "Вибув".

При цьому визначений комісією член комісії проставляє на кожному інформаційному плакаті відповідної партії - суб'єкта виборчого процесу та інформаційному буклеті партії -

суб'єкта виборчого процесу (у двох місцях - у загальнодержавному та відповідному регіональному виборчому списках) відбиток штампа "Вибув" на номері та прізвищі відповідного кандидата. Відбиток штампа проставляється горизонтально і не повинен охоплювати номер та прізвище іншого кандидата.

Вносити зміни до інформаційних плакатів та інформаційних буклетів партій - суб'єктів виборчого процесу без рішення Центральної виборчої комісії забороняється.

Про зміни, внесені до інформаційних плакатів та інформаційних буклетів партій - суб'єктів виборчого процесу, повідомляється кожному виборцю під час видачі виборчого бюлетеня.

Форма штампа "Вибув" затверджується Центральною виборчою комісією не пізніше як за двадцять шість днів до дня виборів. Окружні виборчі комісії (регіональні або територіальні представництва Центральної виборчої комісії) не пізніше як за сім днів до дня виборів забезпечують виготовлення таких штампів або використовують штампи, які були виготовлені раніше. Штампи "Вибув" під час виборчого процесу зберігаються в окружній виборчій комісії (територіальних представництвах Центральної виборчої комісії).

{Абзац шостий частини першої статті 164 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Штамп "Вибув" передається окружною виборчою комісією всім дільничним виборчим комісіям одночасно з передачею відповідного рішення Центральної виборчої комісії. Дільничним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць штамп "Вибув" передається одночасно з інформаційними плакатами та інформаційними буклетами партій - суб'єктів виборчого процесу.

2. Якщо до інформаційного плаката партії - суб'єкта виборчого процесу та/або інформаційного буклета партії - суб'єкта виборчого процесу внесено зміни без відповідного рішення Центральної виборчої комісії або зміни, що не відповідають такому рішення, дільнична виборча комісія вилучає і знищує такі плакати та/або буклети, про що на своєму засіданні складає у двох примірниках акт. В акті зазначаються кількість отриманих інформаційних плакатів партії - суб'єкта виборчого процесу та/або інформаційних буклетів партії - суб'єкта виборчого процесу, кількість вилучених та знищених інформаційних плакатів та/або інформаційних буклетів, прізвища осіб, з вини яких це сталося. Один примірник цього акта невідкладно передається до окружної виборчої комісії, другий примірник зберігається у дільничній виборчій комісії.

При цьому окружна виборча комісія вирішує питання забезпечення виборчої дільниці необхідною кількістю інформаційних плакатів партії - суб'єкта виборчого процесу та/або інформаційних буклетів партії - суб'єкта виборчого процесу. За необхідності окружна виборча комісія може звернутися до Центральної виборчої комісії з клопотанням щодо виготовлення додаткової кількості інформаційних плакатів партії - суб'єкта виборчого процесу та/або інформаційних буклетів партії - суб'єкта виборчого процесу.

3. Використання у день голосування інформаційних плакатів партії - суб'єкта виборчого процесу та/або інформаційних буклетів партії - суб'єкта виборчого процесу, до яких не внесено зміни відповідно до рішення Центральної виборчої комісії або внесено зміни, що не відповідають такому рішення, забороняється.

Розділ XXX. ГАРАНТІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАРТІЙ, КАНДИДАТІВ У НАРОДНІ ДЕПУТАТИ УКРАЇНИ, ОФІЦІЙНИХ СПОСТЕРІГАЧІВ

Стаття 165. Гарантії діяльності у виборчому процесі партій, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному виборчому окрузі

1. Партія, яка висунула кандидатів у депутати у загальнодержавному виборчому окрузі, має право делегувати одного представника до Центральної виборчої комісії (далі - представник партії у Центральній виборчій комісії) з правом дорадчого голосу, який уповноважений представляти інтереси партії в Центральній виборчій комісії під час виборчого процесу. Кандидатура представника партії у Центральній виборчій комісії затверджується центральним керівним органом партії.

2. Представником партії у Центральній виборчій комісії може бути виборець. Не може бути представником партії:

1) член виборчої комісії;

2) посадова чи службова особа органу виконавчої влади, органів прокуратури або суду, правоохоронних органів, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим чи органів місцевого самоврядування;

3) військовослужбовець, поліцейський, співробітник Служби безпеки України, особа рядового чи начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України;

4) особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу;

5) особа, яка має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого [статтею 111¹](#) Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

{Пункт 5 частини другої статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законами № 720-IX від 17.06.2020, № 2107-IX від 03.03.2022}

3. Заява про реєстрацію представника партії у Центральній виборчій комісії, підписана керівником партії та скріплена печаткою партії, та копія рішення центрального керівного органу партії про затвердження кандидатури представника партії у Центральній виборчій комісії може подаватися до Центральної виборчої комісії одночасно із заявою про реєстрацію кандидатів у депутати від партії. У заяві про реєстрацію представника партії у Центральній виборчій комісії зазначаються: прізвище, ім'я (всі власні імена) та по батькові (за наявності) представника партії, його громадянство, число, місяць і рік народження, місце роботи, займана посада (заняття), адреса для листування, контактний номер телефону та адреса електронної пошти, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого [статтею 111¹](#) Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку. До заяви додається копія паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта

громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки), копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України).

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у заяві про реєстрацію представника партії у Центральній виборчій комісії в постанові Центральної виборчої комісії про його реєстрацію зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

{Частина третя статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

4. Центральна виборча комісія не пізніше як на третій день після надходження документів, зазначених у частині третій цієї статті, реєструє представника партії у Центральній виборчій комісії з правом дорадчого голосу та видає йому посвідчення. Форма такого посвідчення встановлюється Центральною виборчою комісією.

У разі порушення вимог, встановлених частинами першою - третьою цієї статті, Центральна виборча комісія відмовляє в реєстрації представника партії у Центральній виборчій комісії.

{Частину четверту статті 164 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Партія, яка висунула кандидатів у депутати у загальнодержавному окрузі, може мати не більше п'яти уповноважених осіб у загальнодержавному окрузі та не більше двох уповноважених осіб у кожному територіальному окрузі (далі - уповноважена особа партії). Уповноважена особа партії представляє відповідну партію і не є самостійним суб'єктом виборчого процесу. Уповноважена особа партії повинна відповідати вимогам, зазначеним у частині другій цієї статті. Список уповноважених осіб партії з обов'язковим зазначенням відповідного виборчого округу затверджується центральним керівним органом партії.

6. Заява про реєстрацію уповноважених осіб партії в електронному вигляді та на паперових носіях, підписана керівником партії та скріплена печаткою партії, та копія рішення центрального керівного органу партії про затвердження списку уповноважених осіб партії подаються до Центральної виборчої комісії у будь-який час після реєстрації кандидатів у депутати, включених до виборчого списку партії. У заяві про реєстрацію уповноважених осіб партії зазначаються: відповідний виборчий округ, прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності) кожної уповноваженої особи, громадянство уповноваженої особи партії, число, місяць і рік народження, місце роботи, посада (заняття), адреса для листування, контактний номер телефону та адреса електронної пошти, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111¹ Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку. До заяви додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного

боків паспорта громадянина України у вигляді картки), копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України).

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у заяві про реєстрацію уповноважених осіб партії в постанові Центральної виборчої комісії про їх реєстрацію зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

{Частина шоста статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

7. Центральна виборча комісія не пізніше третього дня після надходження документів, зазначених у частині шостій цієї статті, реєструє уповноважених осіб партії та видає представникові партії у Центральній виборчій комісії їхні посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

У разі порушення вимог, встановлених частинами другою, п'ятою, шостою цієї статті, Центральна виборча комісія відмовляє в реєстрації уповноваженої особи партії.

{Частина сьому статті 165 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Представник партії у Центральній виборчій комісії, уповноважена особа партії з дня їх реєстрації Центральною виборчою комісією до припинення їхніх повноважень або закінчення виборчого процесу мають право на звільнення від виробничих або службових обов'язків без збереження заробітної плати за погодженням із власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом.

9. Представник партії у Центральній виборчій комісії, уповноважена особа партії мають право у будь-який час до завершення виборчого процесу звернутися до Центральної виборчої комісії із заявою про складення своїх повноважень.

{Частина дев'ята статті 165 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Центральний керівний орган партії, який приймав рішення про затвердження представника партії у Центральній виборчій комісії чи уповноваженої особи партії, у будь-який час до завершення виборчого процесу може прийняти рішення про відкликання представника партії у Центральній виборчій комісії чи уповноваженої особи партії та про затвердження іншої кандидатури замість відкликаної та подати їх до Центральної виборчої комісії.

Документи для реєстрації представника партії у Центральній виборчій комісії, уповноваженої особи партії можуть подаватися до Центральної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

{Частина десята статті 165 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

11. На підставі заяви, поданої відповідно до частини дев'ятої або десятої цієї статті, не пізніше третього дня після її надходження, але не пізніше дня голосування, а в день

голосування - невідкладно Центральна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації представника партії у Центральній виборчій комісії чи уповноваженої особи партії та про реєстрацію іншої особи представником партії у Центральній виборчій комісії чи уповноваженою особою партії. Копія рішення невідкладно видається представнику партії у Центральній виборчій комісії.

12. Повноваження представника партії у Центральній виборчій комісії та уповноваженої особи партії вважаються припиненими також з моменту втрати партією статусу суб'єкта виборчого процесу.

13. Представник партії у Центральній виборчій комісії має право:

1) бути присутнім на засіданнях Центральної виборчої комісії під час розгляду питань, пов'язаних із виборами депутатів, та брати участь у їх обговоренні з правом дорадчого голосу: отримувати до початку засідання порядок денний та матеріали до питань порядку денного, вносити пропозиції щодо рішення Центральної виборчої комісії;

2) ознайомлюватися із змістом протоколів засідань Центральної виборчої комісії та її рішеннями, отримувати копії цих рішень;

3) у разі своєї відсутності на засіданні ознайомлюватися з документами, на підставі яких приймалися рішення на такому засіданні;

4) ознайомлюватися з протоколами, телефонограмами, факсограмами та іншими офіційними повідомленнями, що надходять до Центральної виборчої комісії від окружних виборчих комісій, у тому числі про підсумки голосування у загальнодержавному та територіальному округах, отримувати їх копії;

5) реалізовувати інші права, передбачені цим Кодексом для представника партії у Центральній виборчій комісії.

14. Уповноважена особа партії:

1) сприяє партії в її участі у виборчому процесі, в тому числі у проведенні передвиборної агітації;

2) представляє інтереси партії у відносинах з виборчими комісіями (крім Центральної виборчої комісії), органами державної влади, іншими державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, виборцями, іншими суб'єктами виборчого процесу на території відповідного виборчого округу;

3) може брати участь з правом дорадчого голосу в засіданнях виборчих комісій (крім Центральної виборчої комісії) на території відповідного виборчого округу;

4) має право бути присутньою на виборчій дільниці під час голосування та на засіданні дільничної виборчої комісії під час підрахунку голосів виборців з урахуванням обмежень, встановлених **частиною восьмою** статті 36 цього Кодексу;

5) має права офіційного спостерігача від партії, передбачені **частиною шостою** статті 167 цього Кодексу;

6) має інші права, передбачені цим Кодексом для уповноваженої особи партії.

15. На уповноважену особу партії поширюються обмеження, встановлені **частиною сьомою** статті 167 цього Кодексу.

Стаття 166. Гарантії діяльності кандидатів у народні депутати України у виборчому процесі

1. Кандидату у депутати, крім кандидата у депутати, який є Президентом України або народним депутатом України, не може бути відмовлено у звільненні на період з часу його реєстрації як кандидата до закінчення виборчого процесу (або скасування його реєстрації) від виконання виробничих або службових обов'язків за місцем роботи з наданням неоплачуваної відпустки.

2. Кандидат у депутати під час виборчого процесу не може бути звільнений з роботи з ініціативи власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу, командира військової частини (формування). Кандидат у депутати без його згоди не може бути переведений на іншу роботу, направлений у відрядження, а також призваний на військову або альтернативну (невійськову) службу, навчальні (перевірні) та спеціальні збори військовозобов'язаних.

3. Кандидат у депутати, включений до регіонального списку партії з метою забезпечення належної участі у виборчому процесі, представництва та захисту його інтересів, може мати не більше двох довірених осіб у відповідному виборчому регіоні. Довірена особа повинна відповідати вимогам, встановленим **частиною другою** статті 165 цього Кодексу.

Документи для реєстрації довіреної особи можуть подаватися до Центральної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

{Статтю 166 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Повноваження довірених осіб поширюються на відповідний виборчий регіон.

{Статтю 166 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Довірена особа:

1) сприяє кандидату в його участі у виборчому процесі, у тому числі під час ведення передвиборної агітації;

2) представляє інтереси кандидата у відносинах з виборчими комісіями (крім Центральної виборчої комісії), органами державної влади, іншими державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, виборцями, іншими суб'єктами виборчого процесу на території відповідного виборчого регіону;

3) може брати участь з правом дорадчого голосу в засіданнях виборчих комісій (крім Центральної виборчої комісії) на території відповідного виборчого регіону;

4) має право бути присутньою на виборчій дільниці під час голосування та на засіданні дільничної виборчої комісії при підрахунку голосів виборців з урахуванням обмежень, встановлених цим Кодексом;

5) має права офіційного спостерігача від партії, передбачені **частиною шостою** статті 167 цього Кодексу;

6) має інші права, передбачені цим Кодексом для довіреної особи кандидата.

{Статтю 166 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. На довірену особу кандидата поширюються обмеження, встановлені **частиною сьомою** статті 167 цього Кодексу.

{Статтю 166 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Заява про реєстрацію довірених осіб (в електронному вигляді та на паперових носіях) за підписом кандидата у депутати подається до Центральної виборчої комісії у будь-який час після реєстрації кандидата. У разі подачі такої заяви до Центральної виборчої комісії в інший спосіб на паперових носіях підпис кандидата засвідчується у порядку, встановленому **Законом України "Про нотаріат"**. У разі подання такої заяви засобами електронної пошти або за допомогою електронної довірчої послуги реєстрованої електронної доставки на неї накладається кваліфікований електронний підпис кандидата відповідно до вимог **Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги"**. У заяві про реєстрацію довірених осіб кандидата зазначаються: прізвище, власне ім'я (всі власні імена) та по батькові (за наявності) кожної довіреної особи, відповідний виборчий регіон, громадянство довіреної особи, число місяць і рік народження, місце роботи, займана посада (заняття), адреса для листування, контактний номер телефону та адреса електронної пошти, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого **статтею 111¹** Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку. До заяви додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України).

{Статтю 166 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020; із змінами, внесеними згідно із Законами № 2107-IX від 03.03.2022, № 2801-IX від 01.12.2022}

8. Центральна виборча комісія не пізніше як на третій день з дня надходження документів, зазначених у частині сьомій цієї статті, а поданих напередодні і в день голосування (в день повторного голосування) - невідкладно, реєструє довірених осіб кандидата та видає кандидату посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у заяві про реєстрацію довірених осіб кандидата - в постанові Центральної виборчої комісії про реєстрацію довірених осіб зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

Центральна виборча комісія відмовляє в реєстрації довірених осіб кандидата у разі порушення вимог, встановлених **частинами третьою і сьомою** цієї статті.

{Статтю 166 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Довірена особа кандидата з дня її реєстрації Центральною виборчою комісією до припинення її повноважень або закінчення виборчого процесу має право на звільнення від виробничих або службових обов'язків без збереження заробітної плати за погодженням із власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом.

{Статтю 166 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. У разі скасування реєстрації кандидата у депутати повноваження довірених осіб кандидата вважаються припиненими з дня прийняття відповідного рішення.

{Статтю 166 доповнено частиною десятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. Довірена особа кандидата має право у будь-який час до завершення виборчого процесу звернутися до Центральної виборчої комісії із заявою про складення своїх повноважень.

{Статтю 166 доповнено частиною одинадцятю згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

12. Кандидат у депутати у будь-який час до завершення виборчого процесу може відкликати довірену особу та внести до Центральної виборчої комісії іншу кандидатуру замість вибулої.

{Статтю 166 доповнено частиною дванадцятю згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

13. На підставі заяви, поданої відповідно до **частини одинадцятої або дванадцятої** цієї статті, не пізніш як на третій день з дня її надходження, а поданої напередодні і в день виборів - невідкладно, Центральна виборча комісія приймає відповідне рішення. Копія рішення Центральної виборчої комісії видається особі, яка звернулася з відповідною заявою, на її прохання або надсилається на її адресу електронної пошти.

{Статтю 166 доповнено частиною тринадцятю згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 167. Офіційні спостерігачі від партій, кандидати у депутати від яких зареєстровані у загальнодержавному виборчому окрузі

1. Офіційний спостерігач від партії, кандидати у депутати від якої зареєстровані у загальнодержавному виборчому окрузі, реєструється окружною виборчою комісією за поданням уповноваженої особи партії у відповідному територіальному або загальнодержавному окрузі (уповноваженого на підставі довіреності представника партії).

Реєстрацію офіційних спостерігачів від партій у закордонному виборчому окрузі здійснює Центральна виборча комісія у порядку, встановленому цією статтею.

2. У поданні про реєстрацію офіційних спостерігачів від партії щодо кожної особи зазначаються: відповідний виборчий округ, прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності), число, місяць і рік народження, відомості про громадянство, місце роботи (заняття), займану посаду, адресу для листування, номери контактних телефонів та адресу електронної пошти, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого [статтею 111¹](#) Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

{Абзац перший частини другої статті 167 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

До подання додаються копія паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки), копія першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України).

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у заяві про офіційного спостерігача в постанові Центральної виборчої комісії про його реєстрацію зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

{Частина друга статті 167 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Подання про реєстрацію офіційних спостерігачів від партії за підписом уповноваженої особи партії у відповідному територіальному або загальнодержавному окрузі (уповноваженого на підставі довіреності представника партії) вноситься до відповідної окружної виборчої комісії, а щодо офіційних спостерігачів у закордонному окрузі - до Центральної виборчої комісії, не пізніш як за п'ять днів до дня голосування (на паперовому носії та в електронному вигляді).

Документи для реєстрації офіційних спостерігачів можуть подаватися за допомогою електронних сервісів у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

{Частина третя статті 167 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Окружна виборча комісія, а щодо офіційних спостерігачів у закордонному окрузі - Центральна виборча комісія, здійснює реєстрацію офіційних спостерігачів від партії у відповідному територіальному (закордонному) окрузі, забезпечує виготовлення та видачу їм посвідчень за формами, встановленими Центральною виборчою комісією, не пізніше ніж на третій день після внесення подання.

{Частина четверта статті 167 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Підставою для відмови у реєстрації офіційного спостерігача від партії може бути недотримання вимог, встановлених **частинами першою -третьою** цієї статті, **частиною третьою** статті 58 цього Кодексу.

6. Офіційний спостерігач від партії має право:

1) бути присутнім з дотриманням вимог цього Кодексу на засіданнях окружної та дільничних виборчих комісій відповідного територіального округу;

2) бути присутнім на зустрічах кандидатів, представників, уповноважених осіб партій з виборцями, на передвиборних зборах, мітингах;

3) перебувати на виборчих дільницях під час голосування, спостерігати за діями членів виборчої комісії, у тому числі під час видачі виборчих бюлетенів виборцям і підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці та встановлення підсумків голосування, не перешкоджаючи членам виборчої комісії фізично;

4) здійснювати фото-, відеозйомку та аудіозапис, не порушуючи при цьому таємниці голосування виборців;

5) бути присутнім під час голосування виборців за місцем їх перебування;

6) звертатися у порядку, встановленому цим Кодексом, із заявою чи скаргою до виборчих комісій у межах відповідного територіального округу щодо усунення порушень цього Кодексу в разі їх виявлення;

7) скласти акт про виявлення порушення цього Кодексу, що підписується ним та не менш як двома виборцями, які засвідчують факт цього порушення, із зазначенням їхніх прізвищ, імен, по батькові, місця проживання та адреси житла, та подати його до відповідної виборчої комісії чи до суду;

8) вживати необхідних заходів у межах законодавства для припинення протиправних дій під час голосування та підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці;

9) отримувати копії протоколів та інших документів у випадках, передбачених цим Кодексом;

10) реалізовувати інші права, передбачені цим Кодексом для офіційних спостерігачів.

7. Офіційний спостерігач від партії не має права:

1) втручатися в роботу виборчої комісії, чинити дії, що порушують хід виборчого процесу або перешкоджають здійсненню членами виборчої комісії своїх повноважень;

2) заповнювати замість виборця (у тому числі на його прохання) виборчий бюлетень;

3) бути присутнім при заповненні виборцем виборчого бюлетеня у кабіні (кімнаті) для таємного голосування або іншим чином порушувати таємницю голосування.

8. У разі порушення офіційним спостерігачем від партії вимог **частини сьомої** цієї статті виборча комісія виносить йому попередження. У разі повторного або грубого порушення вимог частини сьомої цієї статті виборча комісія може позбавити його права бути присутнім на своєму засіданні у порядку, встановленому **частиною десятою** статті 36 цього Кодексу. Таке рішення може бути оскаржене офіційним спостерігачем від партії до суду.

9. Уповноважена особа партії у відповідному територіальному або загальнодержавному окрузі (уповноважений на підставі довіреності представник партії) має право відкликати офіційного спостерігача від партії, звернувшись з письмовою заявою до відповідної окружної виборчої комісії (щодо офіційного спостерігача у закордонному виборчому окрузі - до Центральної виборчої комісії) про припинення його повноважень, і подати документи для реєстрації офіційним спостерігачем іншої особи в порядку, встановленому цією статтею.

10. Офіційний спостерігач від партії має право у будь-який час звернутися до окружної виборчої комісії (офіційний спостерігач у закордонному виборчому окрузі - до Центральної виборчої комісії) із заявою про складення своїх повноважень. На підставі такої заяви окружна виборча комісія чи Центральна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації офіційного спостерігача від партії, копія якого відповідно надається або направляється уповноваженій особі партії у відповідному територіальному або загальнодержавному окрузі.

11. У разі скасування реєстрації всіх кандидатів у депутати, включених до загальнодержавного або відповідного регіонального виборчого списку партії, повноваження офіційних спостерігачів від такої партії в цілому або у територіальних виборчих округах у межах відповідного виборчого регіону вважаються припиненими з дня прийняття рішення про скасування реєстрації кандидатів.

Розділ XXXI. ПРОВЕДЕННЯ ГОЛОСУВАННЯ, ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИБОРІВ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ

Стаття 168. Виборчий бюлетень

1. Голосування виборців на виборах депутатів здійснюється за допомогою виборчих бюлетенів з виборів народних депутатів України (далі - виборчий бюлетень).

2. Форма, колір і текст виборчого бюлетеня затверджуються Центральною виборчою комісією не пізніше як за двадцять чотири дні до дня голосування.

{Абзац перший частини другої статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Ступені захисту виборчого бюлетеня встановлюються Центральною виборчою комісією у такий самий строк.

Виборчий бюлетень повинен містити назву та дату проведення виборів, номер та назву виборчого регіону, номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, а також позначене місце для печатки дільничної виборчої комісії.

Текст виборчого бюлетеня викладається державною мовою і розміщується на одному аркуші лише з одного боку.

3. У виборчому бюлетені назви партій розміщуються у порядку їх номерів, визначених жеребкуванням, що проводить Центральна виборча комісія у встановленому нею порядку за участю представників партій у Центральній виборчій комісії, кандидатів у депутати, уповноважених осіб партій у загальнодержавному окрузі після закінчення реєстрації кандидатів у депутати до затвердження форми і тексту виборчого бюлетеня.

4. У виборчому бюлетені зазначаються визначений жеребкуванням номер кожної партії, повна назва відповідної партії, прізвища та ініціали кандидатів у депутати, включених до загальнодержавного виборчого списку під першими дев'ятьма номерами, а також порядкові номери, прізвища та ініціали усіх кандидатів у депутати, включених до відповідного регіонального виборчого списку партії.

{Абзац перший частини четвертої статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У виборчому бюлетені для голосування в закордонному окрузі зазначаються визначений жеребкуванням номер кожної партії, повна назва відповідної партії, прізвища та ініціали кандидатів у депутати, включених до загальнодержавного виборчого списку під першими дев'ятьма номерами.

{Частину четверту статті 168 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Виборчий бюлетень для голосування в закордонному окрузі не містить відомостей щодо кандидатів у депутати, включених до регіонального виборчого списку партії.

{Частину четверту статті 168 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Праворуч від повної назви кожної партії розміщується порожній квадрат.

Під порядковим номером та повною назвою партії, яка в порядку черговості партій, зазначеної в абзаці першому цієї частини, у виборчому бюлетені вказана останньою, на відстані не менше ніж 3 сантиметри від назви такої партії великими літерами зазначається текст "Від політичної партії, за яку я проголосував (проголосувала), підтримую кандидата у депутати", праворуч від якого розміщується прямокутник, у якому зазначається знак "№" з вільним полем для написання номера кандидата в депутати (крім виборчих бюлетенів для голосування в закордонному окрузі).

{Абзац п'ятий частини четвертої статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Виборчий бюлетень містить роз'яснення щодо порядку його заповнення виборцем під час голосування.

6. Виборчий бюлетень має контрольний талон, відокремлений лінією відриву. Контрольний талон повинен містити назву та дату проведення виборів, номер та назву виборчого регіону, номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, а також позначення місця для номера, за яким виборця внесено до списку виборців на дільниці, підпису виборця, який отримує виборчий бюлетень, прізвища, ініціалів та підпису члена дільничної виборчої комісії, який видаватиме виборчий бюлетень.

7. Виборчий бюлетень є документом суворої звітності. Центральна виборча комісія, регіональні та територіальні представництва Центральної виборчої комісії, окружні та дільничні виборчі комісії забезпечують суворий облік отриманих та виданих виборчих бюлетенів відповідно до вимог цього Кодексу.

{Частина сьома статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Вибірчі бюлетені для кожної виборчої дільниці кожного територіального округу виготовляються, як правило, у кількості, що на 0,5 відсотка перевищує кількість виборців, включених до списку виборців на відповідній виборчій дільниці, з можливим відхиленням зазначеної кількості з урахуванням кратності розміщення виборчих бюлетенів в межах поліграфічного листа при їх виготовленні. Вибірчі бюлетені для голосування у закордонному окрузі для кожної закордонної виборчої дільниці виготовляються, як правило, у кількості, що визначається Центральною виборчою комісією на підставі кількості виборців, включених до списку виборців на відповідній закордонній виборчій дільниці, кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на цій виборчій дільниці на останніх загальнодержавних виборах та середньої кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчих дільницях у закордонному окрузі на останніх загальнодержавних виборах.

{Абзац перший частини восьмої статті 168 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі встановлення, що кількість виборців на окремих виборчих дільницях на момент завершення виготовлення виборчих бюлетенів є більшою, ніж виготовлено бюлетенів, Центральна виборча комісія, за можливості, може прийняти рішення про замовлення додаткової кількості бюлетенів для таких виборчих дільниць.

{Частину восьму статті 168 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

{Абзац третій частини восьмої статті 168 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій відповідно до частини першої статті 18 цього Кодексу Центральна виборча комісія організовує розробку експериментальних бюлетенів для проведення такого експерименту або пілотного проекту одночасно із вчиненням дій, передбачених статтями 169, 170 цього Кодексу.

Експериментальний бюлетень, розроблений відповідно до абзацу першого цієї частини, повинен:

1) відрізнятися за формою і кольором від виборчого бюлетеня, форма якого затверджується Центральною виборчою комісією відповідно до частини другої цієї статті;

2) у верхній частині містити великими літерами напис: "ЕКСПЕРИМЕНТ" або "ПІЛОТНИЙ ПРОЕКТ";

3) під відомостями, зазначеними у пункті 2 цієї частини, містити текст такого змісту:

"Заповнення виборцем цього бюлетеня не засвідчує його волевиявлення, не створює юридичних наслідків, не може бути використане для встановлення підсумків або результатів виборів, а також оскарження рішення, дій або бездіяльності суб'єктів виборчого процесу".

{Статтю 168 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 169. Порядок виготовлення виборчих бюлетенів

1. Центральна виборча комісія забезпечує виготовлення в централізованому порядку виборчих бюлетенів на підставі договору, укладеного між нею та державним спеціалізованим поліграфічним підприємством, яке виготовляє та реалізує бланки документів суворої звітності або інших документів, які потребують використання спеціальних елементів захисту.

Договір між Центральною виборчою комісією та відповідним підприємством укладається із застосуванням переговорної процедури закупівлі виходячи із виробничих, технологічних та організаційних можливостей підприємства забезпечити своєчасний друк та ступені захисту виборчих бюлетенів.

{Частина перша статті 169 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Підприємство - виготовлювач виборчих бюлетенів забезпечує суворе дотримання замовленої кількості виготовлених бюлетенів, їх облік та передачу замовнику в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

{Частина друга статті 169 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Технічні відходи, поліграфічний брак, а також друкарські форми знищуються в порядку та строки, визначені договором про виготовлення виборчих бюлетенів.

4. Контроль за виготовленням виборчих бюлетенів на підприємствах-виготовлювачах, дотриманням вимог щодо знищення друкарських форм, технічних відходів, поліграфічного браку здійснюється контрольною комісією, що утворюється Центральною виборчою комісією за поданнями партій, депутатські фракції яких зареєстровані в Апараті Верховної Ради України поточного скликання на початок виборчого процесу, не пізніш як у день затвердження форми, кольору, тексту та встановлення ступеня захисту виборчого бюлетеня.

5. Виборчі бюлетені отримуються Центральною виборчою комісією (регіональними та/або територіальними представництвами Центральної виборчої комісії) в упаковці підприємства - виготовлювача на підставі акта прийому-передачі за формою та в порядку, встановленими Центральною виборчою комісією. Зведена інформація на підставі актів прийому-передачі про кількість виборчих бюлетенів, виготовлених для кожного територіального (закордонного) округу, оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

{Частина п'ята статті 169 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. На спеціальній виборчій дільниці, утвореній на судні, що перебуває в день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України виборчі бюлетені виготовляються з дозволу Центральної виборчої комісії безпосередньо дільничною виборчою комісією у кількості, що на 0,5 відсотка перевищує кількість виборців на виборчій дільниці. Такий дозвіл може бути наданий не пізніш як за три дні до

дня голосування на підставі подання відповідної окружної виборчої комісії, в якому зазначено номер виборчої дільниці, утвореної на відповідному судні чи на полярній станції України, назву судна чи полярної станції України, а також час, коли відповідне судно залишило останній порт на території України.

Відомості про кількість виготовлених виборчих бюлетенів вносяться до протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та враховуються відповідною окружною виборчою комісією при складанні протоколів про підсумки голосування у відповідному територіальному окрузі, а також Центральною виборчою комісією під час складання протоколу про підсумки голосування у загальнодержавному окрузі в межах закордонного округу.

{Абзац другий частини шостої статті 169 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про скасування реєстрації усіх кандидатів у депутати від партії у загальнодержавному окрузі у період виготовлення виборчих бюлетенів або після виготовлення виборчих бюлетенів, але за той проміжок часу, у який неможливо здійснити передрукування виборчих бюлетенів, Центральна виборча комісія приймає рішення про внесення змін до виборчого бюлетеня для голосування у загальнодержавному окрузі. Рішення Центральної виборчої комісії негайно передається відповідним окружним виборчим комісіям для внесення відповідних змін дільничними виборчими комісіями. Окружна виборча комісія негайно передає це рішення дільничним виборчим комісіям для внесення відповідних змін.

Такі зміни до виборчих бюлетенів вносяться членами дільничних виборчих комісій на засіданні дільничної виборчої комісії з використанням штампа "Вибув".

Вносити зміни до виборчого бюлетеня без рішення Центральної виборчої комісії забороняється.

Про зміни, внесені до виборчого бюлетеня, повідомляється кожному виборцю під час видачі виборчого бюлетеня.

8. Форма штампа, зазначеного у частині сьомій цієї статті, затверджується Центральною виборчою комісією не пізніше як за двадцять шість днів до дня голосування. Окружні виборчі комісії (регіональні або територіальні представництва Центральної виборчої комісії) не пізніше як за сім днів до дня голосування забезпечують виготовлення таких штампів або використовують штампи, які були виготовлені раніше. Штампи "Вибув" під час виборчого процесу зберігаються в окружній виборчій комісії (територіальних представництвах Центральної виборчої комісії).

{Абзац перший частини восьмої статті 169 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Штамп "Вибув" передається окружною виборчою комісією всім дільничним виборчим комісіям одночасно з передачею відповідного рішення Центральної виборчої комісії. Дільничним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць штамп "Вибув" передається одночасно з виборчими бюлетенями.

9. У разі якщо до виборчих бюлетенів внесено зміни без рішення Центральної виборчої комісії чи внесені зміни, що не відповідають рішенню Центральної виборчої комісії,

дільнична виборча комісія на своєму засіданні складає про це у двох примірниках акт за формою і в порядку, передбаченими **частиною шостою** статті 37 цього Кодексу. В акті зазначаються кількість отриманих виборчих бюлетенів, кількість зіпсованих виборчих бюлетенів та прізвища осіб, з вини яких це сталося. Один примірник цього акта невідкладно передається до окружної виборчої комісії, другий примірник зберігається у дільничній виборчій комісії. Відомості зазначеного акта враховуються дільничною виборчою комісією при складанні протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Зіпсовані виборчі бюлетені погашаються та упаковуються окремо в різні пакети в порядку, передбаченому **частиною шостою** статті 175 цього Кодексу. На пакетах робиться напис "Зіпсовані виборчі бюлетені". Запаковані зіпсовані виборчі бюлетені зберігаються у дільничній виборчій комісії до дня голосування і передаються до окружної виборчої комісії разом з іншою виборчою документацією у порядку, передбаченому **статтею 178** цього Кодексу.

При підрахунку голосів виборців зіпсовані бюлетені враховуються як невикористані.

10. Особи, винні у протиправному псуванні виборчих бюлетенів, відшкодовують заподіяну шкоду в порядку, встановленому законом.

Стаття 170. Порядок передачі виборчих бюлетенів виборчим комісіям

1. Окружна виборча комісія приймає виборчі бюлетені в упаковці підприємства-виготовлювача від представника Центральної виборчої комісії (регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії), уповноваженого здійснити таку передачу бюлетенів рішенням Центральної виборчої комісії, на своєму засіданні.

{Абзац перший частини першої статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-ІХ від 16.07.2020}

Окружна виборча комісія складає у трьох примірниках протокол про прийняття виборчих бюлетенів. Зазначений протокол складається у порядку, передбаченому **частиною шостою** статті 37 цього Кодексу, а також підписується уповноваженим представником Центральної виборчої комісії (регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії), який здійснює передачу виборчих бюлетенів. Перший примірник протоколу передається до Центральної виборчої комісії, другий - зберігається в окружній виборчій комісії, третій - невідкладно вивішується у приміщенні окружної виборчої комісії для загального ознайомлення.

{Абзац другий частини першої статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-ІХ від 16.07.2020}

У разі неможливості передачі виборчих бюлетенів від Центральної виборчої комісії до окружної виборчої комісії відповідні виборчі бюлетені вважаються невикористаними та погашаються Центральною виборчою комісією шляхом передачі їх для знищення до підприємства-виготовлювача. Виборчі бюлетені знищуються підприємством-виготовлювачем у присутності представників Центральної виборчої комісії (регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії) та контрольної комісії, утвореної Центральною виборчою комісією відповідно до **частини четвертої** статті 169 цього Кодексу, про що складається відповідний акт.

{Абзац третій частини першої статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Окружна виборча комісія забезпечує збереження та охорону виборчих бюлетенів, отриманих від Центральної виборчої комісії (регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії). Виборчі бюлетені зберігаються у приміщенні окружної виборчої комісії в сейфі (металевій шафі або окремій кімнаті), який (яка) опечатується стрічкою з проставлянням на ній підписів усіх присутніх на засіданні членів комісії та печатки комісії. Сейф (металева шафа або окрема кімната) постійно (до передачі виборчих бюлетенів дільничним виборчим комісіям) перебуває під охороною поліцейського.

{Частина друга статті 170 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Окружна виборча комісія не раніш як за три дні до дня голосування на своєму засіданні передає виборчі бюлетені дільничним виборчим комісіям відповідного територіального округу. Виборчі бюлетені приймають не менш як три члени кожної дільничної виборчої комісії.

4. Про передачу окружною виборчою комісією виборчих бюлетенів дільничним виборчим комісіям округу складається протокол у порядку і за формою, встановленими **частиною шостою** статті 37 цього Кодексу. У протоколі зазначаються:

- 1) номер територіального округу;
- 2) кількість виборчих бюлетенів, отриманих окружною виборчою комісією;
- 3) номер кожної виборчої дільниці, членам комісії якої передаються виборчі бюлетені;
- 4) кількість переданих на виборчу дільницю виборчих бюлетенів;
- 5) прізвища та підписи членів дільничної виборчої комісії, які прийняли виборчі бюлетені.

5. Протокол про передачу дільничним виборчим комісіям виборчих бюлетенів складається у трьох примірниках. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу. Перший примірник протоколу надсилається до Центральної виборчої комісії, другий - зберігається в окружній виборчій комісії, третій - невідкладно вивішується у приміщенні окружної виборчої комісії для загального ознайомлення.

6. Витяг із протоколу за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, із зазначенням відомостей, що стосуються відповідної виборчої дільниці, надається разом із виборчими бюлетенями представникам кожної дільничної виборчої комісії, які отримали виборчі бюлетені, за підписами голови і секретаря окружної виборчої комісії та трьох членів відповідної дільничної виборчої комісії, скріплений печаткою окружної виборчої комісії.

7. Дільничним виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць виборчі бюлетені передаються Центральною виборчою комісією через Міністерство закордонних справ України у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією. Про передачу виборчих бюлетенів виборчим комісіям закордонних виборчих дільниць Центральна

виборча комісія складає протокол, зазначений у частині п'ятій цієї статті. Протокол складається у двох примірниках, один з яких залишається у Центральній виборчій комісії, а другий разом з витягами з протоколу для кожної закордонної виборчої дільниці передається до Міністерства закордонних справ України. Відомості зазначеного протоколу не пізніше наступного дня оприлюднюються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

8. Кожен член окружної виборчої комісії, кандидат у депутати, уповноважена особа партії, офіційний спостерігач, які були присутні при передачі виборчих бюлетенів, мають право ознайомитися із протоколами, зазначеними у частинах першій та п'ятій цієї статті.

9. Члени дільничної виборчої комісії звичайних та спеціальних виборчих дільниць транспортують отримані ними виборчі бюлетені до приміщення дільничної виборчої комісії у супроводі поліцейського, на якого покладається обов'язок охорони бюлетенів.

10. Приймання виборчих бюлетенів дільничною виборчою комісією відбувається на засіданні дільничної виборчої комісії невідкладно після прибуття членів виборчої комісії, які отримали бюлетені. Секретар комісії розпаковує упаковку підприємства-виготовлювача та проставляє у визначених місцях кожного виборчого бюлетеня печатку дільничної виборчої комісії. Інший визначений рішенням комісії член дільничної виборчої комісії перераховує отримані виборчі бюлетені, перевіряючи відповідність позначення виборчого округу, номера територіального округу та номера виборчої дільниці, зазначених на виборчих бюлетенях.

11. При підрахунку виборчих бюлетенів визначений виборчою комісією член комісії рахує виборчі бюлетені, а інші члени комісії спостерігають за підрахунком. При підрахунку виборчих бюлетенів забороняється поділ комісії на кілька груп, кожна з яких підраховує частину бюлетенів.

12. У разі виявлення невідповідності підрахованої кількості виборчих бюлетенів кількості, зазначеній у витягу з протоколу окружної виборчої комісії про передачу виборчих бюлетенів, дільнична виборча комісія складає у трьох примірниках акт про невідповідність із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини невідповідності. Цей акт складається за формою і в порядку, передбаченими частиною шостою статті 37 цього Кодексу. Один примірник акта передається до окружної виборчої комісії, другий - зберігається у дільничній виборчій комісії, третій - невідкладно вивішується у приміщенні дільничної виборчої комісії для загального ознайомлення. За наявності зазначеної невідповідності кількістю виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією, вважається кількість, встановлена на засіданні дільничної виборчої комісії та зафіксована в акті про невідповідність і в протоколі засідання комісії.

13. Виборчі бюлетені зберігаються у приміщенні дільничної виборчої комісії в сейфі (металевій шафі), який (яка) опечатується на тому самому засіданні комісії стрічкою з проставлянням на ній підписів усіх присутніх на засіданні виборчої комісії та печатки виборчої комісії і постійно (до початку підготовчого засідання комісії, передбаченого частиною третьою статті 172 цього Кодексу) перебуває під охороною поліцейського.

14. У разі виявлення пошкодження стрічки, якою було опечатано сейф (металеву шафу), або невідповідності підписів чи печатки на ній голова дільничної виборчої комісії негайно повідомляє про це органи Національної поліції України та окружну виборчу

комісію. Після цього голова комісії невідкладно відкриває сейф (металеву шафу) та виймає наявні у ньому виборчі бюлетені. Члени дільничної виборчої комісії перевіряють виборчі бюлетені, зокрема щодо відповідності номерів територіального округу та виборчої дільниці, наявності відбитка печатки цієї дільничної виборчої комісії, після чого перераховують виборчі бюлетені. Дільнична виборча комісія складає акт (акти) про виявлені ознаки відкриття сейфа (металевої шафи) та (у разі виявлення) про невідповідність кількості виборчих бюлетенів. Зазначені акти складаються за формою і в порядку, передбаченими **частиною шостою** статті 37 цього Кодексу. Кількість виявлених у сейфі (металевій шафі) виборчих бюлетенів фіксується також у протоколі засідання виборчої комісії. У такому випадку встановлена кількість вважається кількістю виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією.

15. У разі неможливості передачі виборчих бюлетенів від окружної виборчої комісії до дільничної виборчої комісії відповідні виборчі бюлетені вважаються невикористаними, про що складається у двох примірниках акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Один примірник акта надсилається до Центральної виборчої комісії, другий - зберігається у відповідній окружній виборчій комісії. Такі виборчі бюлетені погашаються окружною виборчою комісією після закінчення голосування шляхом відокремлення правого нижнього кута бюлетеня. Погашені невикористані виборчі бюлетені запаковуються, на пакеті робиться напис "Невикористані виборчі бюлетені, погашені окружною виборчою комісією", зазначаються номер територіального округу, номер (номери) виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів окружної виборчої комісії та печатка комісії.

Стаття 171. Облаштування приміщення для голосування

1. У приміщенні для голосування або безпосередньо перед ним дільнична виборча комісія в обов'язковому порядку розміщує виготовлені за рахунок коштів державного бюджету плакати, що роз'яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори депутатів, за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією.

{Частина перша статті 171 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. У приміщенні для голосування на виборчій дільниці у місцях, доступних для виборців, розміщуються:

- 1) інформаційні буклети партій - суб'єктів виборчого процесу;
- 2) інформаційні плакати кожної партії - суб'єкта виборчого процесу у відповідному виборчому регіоні.

Інформаційні плакати партій розміщуються у порядку розміщення назв партій у виборчому бюлетені.

3. Розміщення матеріалів, зазначених у частинах **першій** та **другій** цієї статті, повинно забезпечувати їх доступність для ознайомлення, у тому числі для виборців із порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком).

{Частина третя статті 171 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 172. Підготовка до голосування

1. Про час і місце голосування дільнична виборча комісія звичайної виборчої дільниці сповіщає виборців, включених до списку виборців на цій дільниці, іменними запрошеннями, надісланими або доставленими відповідно до **частини другої** статті 42 цього Кодексу.

2. Дільнична виборча комісія в останній день перед днем голосування на своєму засіданні розподіляє обов'язки членів дільничної виборчої комісії на день голосування (крім голови та секретаря комісії) щодо:

- 1) встановлення особи виборця та його наявності у списку виборців;
- 2) видачі виборцю виборчих бюлетенів;
- 3) контролю за проходженням виборців у кабінети для таємного голосування;
- 4) контролю за виборчими скриньками;
- 5) організації голосування виборців за місцем перебування;
- 6) контролю входу та виходу із приміщення для голосування;
- 7) забезпечення голосування для виборців з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) та інших маломобільних груп населення.

{Частина другу статті 172 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Дільнична виборча комісія у день голосування не раніш як за 45 хвилин до початку голосування проводить підготовче засідання. На початку засідання усі присутні оглядають стрічку, якою було опечатано сейф (металеву шафу), де зберігаються виборчі бюлетені.

4. Голова дільничної виборчої комісії надає для огляду членам дільничної виборчої комісії, присутнім кандидатам у депутати, уповноваженим особам партій, офіційним спостерігачам, представникам засобів масової інформації по чергово всі наявні на виборчій дільниці виборчі скриньки. Після огляду кожна виборча скринька опломбовується або, у разі неможливості, опечатується печаткою дільничної виборчої комісії, після чого до неї вкидається контрольний лист, у якому зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, час вкидання контрольного листа до виборчої скриньки, підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та, за бажанням, кандидатів у депутати, уповноважених осіб партій, офіційних спостерігачів. Підписи скріплюються печаткою виборчої комісії. Після вкидання контрольного листа до виборчої скриньки голова виборчої комісії надає для огляду наступну виборчу скриньку і проводить з нею ту саму процедуру. Після пломбування або опечатування останньої виборчої скриньки і вкидання до неї контрольного листа та встановлення стаціонарних (великих) виборчих скриньок на відведені для них місця приміщення для голосування вважається готовим до проведення голосування. Переносні (малі) виборчі скриньки

розміщуються у приміщенні для голосування отворами для виборчих бюлетенів униз у полі зору членів виборчої комісії та інших осіб, присутніх у приміщенні для голосування під час голосування відповідно до вимог цього Кодексу.

5. Якщо при огляді стрічки, якою було опечатано сейф (металеву шафу), де зберігаються виборчі бюлетені, виявлено її пошкодження або невідповідність підписів чи печатки на ній підписам і печатці, зазначеним у **частині тринадцятій** статті 170 цього Кодексу, дільнична виборча комісія виконує дії у порядку, передбаченому **частиною чотирнадцятою** статті 170 цього Кодексу.

6. Голова дільничної виборчої комісії відкриває сейф (металеву шафу) з виборчими бюлетенями і на підставі витягу із протоколу окружної виборчої комісії про передачу виборчих бюлетенів дільничній виборчій комісії або акта, зазначеного у **частині дванадцятій** статті 170 цього Кодексу, оголошує кількість виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією. Ця кількість вноситься секретарем виборчої комісії до відповідного протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, а також фіксується у протоколі засідання комісії.

7. Голова дільничної виборчої комісії передає необхідну кількість виборчих бюлетенів членам дільничної виборчої комісії, які будуть видавати виборчі бюлетені виборцям у приміщенні для голосування та організовуватимуть голосування за місцем перебування виборців. Передача виборчих бюлетенів фіксується відомістю за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Зазначені члени комісії засвідчують отримання виборчих бюлетенів, проставляючи підпис у відомості, та забезпечують їх збереження і дотримання встановленого цим Кодексом порядку їх видачі виборцям. Жодного виборчого бюлетеня у сейфі не може залишатися.

8. Голова дільничної виборчої комісії передає членам дільничної виборчої комісії, уповноваженим працювати із списком виборців у день голосування, аркуші списку виборців. Відповідні члени комісії забезпечують збереження і дотримання встановленого цим Кодексом порядку використання списку виборців.

9. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій підготовка до голосування в межах такого експерименту або проекту здійснюється у порядку, встановленому законом.

{Статтю 172 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 173. Організація і порядок голосування

1. Голосування проводиться в день голосування з 8 години до 20 години без перерви. На закордонних виборчих дільницях голосування проводиться за місцевим часом держави, в якій утворені такі дільниці.

2. Організація проведення голосування та підтримання у приміщенні для голосування належного порядку, забезпечення таємності волевиявлення виборців під час голосування покладаються на дільничну виборчу комісію. У разі вчинення правопорушень, за які законом встановлена відповідальність, голова або заступник голови дільничної виборчої комісії має право запросити у приміщення для голосування поліцейського, який повинен

вжити до порушника передбачених законом заходів та залишити приміщення для голосування. Перебування поліцейських у приміщенні для голосування в інших випадках забороняється.

3. При проведенні голосування на виборчій дільниці два члени дільничної виборчої комісії надають виборцю можливість проголосувати: один член дільничної виборчої комісії після пред'явлення виборцем одного з документів, зазначених у частині першій статті 8 цього Кодексу, та за наявності виборця у списку виборців на відповідній виборчій дільниці надає йому список для підпису; другий член дільничної виборчої комісії у позначеному місці на контрольному талоні виборчого бюлетеня вписує своє прізвище, ініціали, ставить підпис та проставляє номер, за яким виборця внесено до списку виборців на дільниці. Виборець розписується за отримання виборчого бюлетеня у списку виборців та у визначеному місці на контрольному талоні виборчого бюлетеня. Після цього член виборчої комісії відокремлює від виборчого бюлетеня контрольний талон та видає виборцю виборчий бюлетень. Контрольні талони виборчих бюлетенів зберігаються у члена комісії, який видав виборчі бюлетені. При цьому робити на виборчих бюлетенях будь-які інші позначки забороняється.

4. Виборець може перебувати у приміщенні для голосування лише протягом часу, необхідного для голосування.

5. Виборчий бюлетень заповнюється виборцем особисто в кабіні для таємного голосування. Під час заповнення виборчого бюлетеня забороняється присутність інших осіб, здійснення фото- та відеофіксації у будь-який спосіб. Виборець, який внаслідок порушення здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) не може самостійно заповнити виборчий бюлетень, має право з відома голови або іншого члена дільничної виборчої комісії скористатися допомогою іншого виборця, крім члена виборчої комісії, кандидата у депутати, його довіреної особи, уповноваженої особи партії, офіційного спостерігача.

{Частина п'ята статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Виборець не має права передавати свій виборчий бюлетень іншим особам. Отримання виборчих бюлетенів від інших осіб (крім уповноваженого члена виборчої комісії, який видає виборчі бюлетені), заохочення або змушування виборців до передачі виборчого бюлетеня іншим особам шляхом підкупу, погроз або в інший спосіб забороняється.

{Частина шоста статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Виборець, визначивши партію, за яку він голосує, у квадраті, розміщеному навпроти назви цієї партії, робить позначку "плюс" ("+") або іншу, що засвідчує його волевиявлення, а у прямокутнику для написання номера кандидата в депутати біля тексту "Від політичної партії, за яку я проголосував (проголосувала), підтримую кандидата у депутати" вписує порядковий номер кандидата у депутати, якого він підтримує, зазначений у регіональному списку партії, що розміщується на інформаційному плакаті цієї партії.

8. Якщо виборець у відповідному прямокутнику для написання номера кандидата в депутати біля тексту "Від політичної партії, за яку я проголосував (проголосувала), підтримую кандидата у депутати" вписав цифри, що позначають неіснуючий порядковий номер кандидата в депутати або не дають можливості однозначно встановити, який саме порядковий номер позначено, або не зазначив жодного номера або позначки, але при цьому зробив будь-яку позначку напроти назви партії, що засвідчує його волевиявлення, вважається, що виборець підтримує весь регіональний список кандидатів у депутати від відповідної партії без надання підтримки будь-якому окремому кандидату з цього списку.

9. Виборець особисто опускає заповнені виборчі бюлетені до виборчої скриньки.

Виборець, який через порушення здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) не може самостійно опустити виборчий бюлетень до виборчої скриньки, має право з відома голови або іншого члена дільничної виборчої комісії доручити зробити це у своїй присутності іншій особі, крім члена виборчої комісії, кандидата у депутати, його довіреної особи, уповноваженої особи партії, офіційного спостерігача.

{Абзац другий частини дев'ятої статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. У разі пошкодження виборчої скриньки під час голосування вона опечатується головою і не менш як трьома членами виборчої комісії, які є представниками різних партій, у спосіб, що унеможливило подальше опускання чи виймання виборчих бюлетенів. Ця виборча скринька зберігається у приміщенні для голосування в полі зору членів виборчої комісії та інших осіб, які мають право бути присутніми на виборчій дільниці під час голосування відповідно до цього Кодексу, і не використовується до закінчення голосування.

{Частина десята статті 173 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. У разі якщо виборець, заповнюючи виборчий бюлетень, припустився помилки, він має право невідкладно звернутися з письмовою заявою до члена виборчої комісії, який видав йому виборчий бюлетень, з проханням видати йому інший виборчий бюлетень. Член виборчої комісії видає виборцю інший виборчий бюлетень у порядку, встановленому **частиною третьою** цієї статті, тільки в обмін на неправильно заповнений виборчий бюлетень, про що уповноважений член дільничної виборчої комісії робить відповідну позначку в списку виборців напроти прізвища виборця, яку засвідчує своїм підписом. Неправильно заповнений виборчий бюлетень негайно погашається членом комісії, який його видав, як невикористаний, про що складається акт. Цей акт підписується двома членами дільничної виборчої комісії, які здійснювали видачу виборчого бюлетеня, та виборцем, який неправильно заповнив виборчий бюлетень, і долучається до списку виборців. Погашений виборчий бюлетень зберігається до підрахунку голосів у члена комісії, який видав виборчий бюлетень. При підрахунку голосів цей бюлетень враховується як невикористаний і запаковується разом із контрольним талоном у пакет з невикористаними виборчими бюлетенями. Повторна видача виборчого бюлетеня замість неправильно заповненого не допускається.

12. За 5 хвилин до 20 години голова дільничної виборчої комісії оголошує про закінчення голосування та зачинення виборчої дільниці о 20 годині. Виборці, які на 20

годину прийшли до дільниці для голосування, мають право проголосувати. Для забезпечення реалізації цього права виборців один із членів комісії о 20 годині за дорученням голови дільничної виборчої комісії підходить до входу у приміщення для голосування, запрошує всіх виборців, які ще не проголосували, зайти у приміщення для голосування та зачиняє двері. Після виходу з приміщення для голосування останнього виборця приміщення зачиняється і в ньому залишаються тільки члени виборчої комісії та особи, які згідно з цим Кодексом мають право бути присутніми на засіданні виборчої комісії.

13. На виборчій дільниці, утвореній на судні, що перебуває в день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, дільнична виборча комісія може оголосити голосування закінченим раніше часу, визначеного **частиною першою** цієї статті, якщо в голосуванні взяли участь усі виборці, включені до списку виборців на цій виборчій дільниці. Підрахунок голосів на такій дільниці проводиться у порядку, встановленому цим Кодексом, відразу після оголошення про закінчення голосування.

14. Окружна виборча комісія упродовж дня голосування забезпечує подання до Центральної виборчої комісії відомостей про кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці, у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

{Частина п'ятнадцяту статті 173 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

16. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій відповідно до **частини першої** статті 18 цього Кодексу відповідні виборчі комісії організовують порядок голосування в рамках такого експерименту або пілотного проекту одночасно із вчиненням дій, передбачених цією статтею із дотриманням вимог, передбачених цим Кодексом.

Виборці можуть взяти участь у проведенні експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій виключно за умови одночасного голосування ними в порядку, передбаченому цією статтею.

Виборці не можуть бути примушені до участі в експерименті або пілотному проекті з використанням інноваційних технологій.

{Статтю 173 доповнено частиною шістнадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 174. Порядок організації голосування виборців за місцем перебування

1. Виборцю, який внесений до списку виборців на звичайній чи спеціальній виборчій дільниці, але внаслідок порушення здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) не здатний пересуватися самостійно, дільнична виборча комісія надає можливість голосувати за місцем його перебування.

{Частина перша статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Для організації голосування виборців, не здатних пересуватися самостійно, за їх місцем перебування дільнична виборча комісія в останній день перед днем голосування на своєму засіданні виготовляє витяг із списку виборців за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Такий витяг невідкладно після його складання надається для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії.

3. До витягу із списку виборців включаються:

1) без рішення комісії - виборець, постійно не здатний пересуватися самостійно, щодо якого у списку виборців зазначена відповідна відмітка, якщо такий виборець до 12 години останньої суботи перед днем голосування письмово або особисто не повідомив відповідну дільничну виборчу комісію про бажання проголосувати у приміщенні для голосування;

2) за рішенням дільничної виборчої комісії - виборець, який тимчасово не здатний пересуватися самостійно, на підставі його заяви та довідки медичної установи про стан його здоров'я.

4. При включенні виборця до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування у списку виборців на виборчій дільниці у графі "підпис виборця" секретар дільничної виборчої комісії робить запис "голосує за місцем перебування".

5. Виборець, який тимчасово не здатний пересуватися самостійно, поштою або через інших осіб подає власноручно написану заяву з проханням забезпечити йому голосування за місцем його перебування із зазначенням місця перебування виборця. Така заява разом з довідкою медичної установи про стан здоров'я виборця подається до дільничної виборчої комісії не пізніше 20 години останньої п'ятниці перед днем голосування.

6. Заява, передбачена **частиною п'ятою** цієї статті, є зобов'язанням виборця забезпечити умови для дотримання вимог щодо порядку голосування, передбачених цим Кодексом.

7. На спеціальних виборчих дільницях, утворених у стаціонарних закладах охорони здоров'я, голосування за місцем перебування виборця проводиться на підставі власноручно написаної заяви виборця з проханням забезпечити йому голосування за місцем його перебування у зв'язку з необхідністю дотримання постільного режиму.

{Частина сьома статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Заява виборця про бажання голосувати за місцем його перебування реєструється дільничною виборчою комісією в окремому журналі, де зазначаються день і час її надходження, прізвище, ім'я, по батькові та адреса місця проживання (місця перебування) виборця.

9. Голосування виборців за місцем їх перебування організовують не менш як три члени дільничної виборчої комісії, визначені рішенням виборчої комісії, зазначеним у **частині другій** статті 172 цього Кодексу. Такі члени виборчої комісії повинні бути представниками різних партій.

{Частина дев'ята статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Голосування виборців за місцем перебування організовується з таким розрахунком, щоб члени дільничної виборчої комісії, які організовують таке голосування, повернулися у приміщення для голосування не пізніше як за годину до закінчення голосування.

11. Голова дільничної виборчої комісії оголошує про те, що члени дільничної виборчої комісії відбувають для організації голосування виборців за місцем перебування. Голова дільничної виборчої комісії видає визначеним членам виборчої комісії витяг із списку виборців, складений відповідно до **частини другої** цієї статті. Одночасно членам комісії видаються по одному примірнику інформаційних буклетів та інформаційних плакатів кожної партії для відповідного виборчого регіону та опломбовану або опечатану переносну виборчу скриньку, в яку при цьому голова комісії опускає контрольний лист. У контрольному листі зазначаються номер виборчої скриньки, час відбуття (година та хвилини) членів виборчої комісії для проведення голосування виборців за місцем перебування, кількість отриманих ними виборчих бюлетенів, прізвища членів дільничної виборчої комісії, яким видані виборчі бюлетені. Контрольний лист підписується присутніми членами виборчої комісії, підписи яких скріплюються печаткою виборчої комісії, та, за бажанням, кандидатами у депутати, їх довіреними особами, уповноваженими особами партій, офіційними спостерігачами.

{Частина одинадцята статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

12. Під час проведення голосування виборців за місцем перебування мають право бути присутні кандидати у депутати, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі.

13. Виборець чи члени його сім'ї не можуть відмовити у присутності при проведенні голосування членів комісії, які проводять голосування, а також офіційних спостерігачів, кандидатів у депутати, уповноважених осіб партій, які мають право бути присутніми при проведенні голосування. У разі відмови допустити зазначених осіб у приміщення, де перебуває виборець, йому відмовляється у проведенні голосування за місцем перебування.

14. При організації голосування виборця за місцем перебування член дільничної виборчої комісії на підставі витягу із списку виборців після пред'явлення виборцем одного з документів, зазначених у **частинах другій та третій** статті 8 цього Кодексу, видає виборцю виборчий бюлетень. При цьому член дільничної виборчої комісії у позначених місцях на контрольному талоні виборчого бюлетеня вписує своє прізвище, ініціали, ставить підпис та проставляє номер виборця у списку виборців.

{Абзац перший частини чотирнадцятої статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Виборець розписується у контрольному талоні виборчого бюлетеня та у витягу із списку виборців.

Член виборчої комісії відокремлює від виборчого бюлетеня, який має бути виданий виборцю, контрольний талон та видає виборцю один виборчий бюлетень. Контрольний талон виданого виборчого бюлетеня зберігається у члена комісії, який видав виборчий бюлетень.

Інший член виборчої комісії надає виборцю для ознайомлення примірники інформаційних буклетів та інформаційних плакатів кожної партії для відповідного виборчого регіону.

Виборець заповнює виборчий бюлетень у порядку, встановленому частинами **сьомою** і **восьмою** статті 173 цього Кодексу, користуючись за потреби інформаційними буклетами та інформаційними плакатами партій - суб'єктів виборчого процесу, та опускає виборчий бюлетень до переносної виборчої скриньки. Член сім'ї виборця або особа, яка здійснює за ним догляд, має право бути присутнім при голосуванні виборця, допомогти йому заповнити виборчий бюлетень та кинути його у виборчу скриньку, якщо виборець через порушення здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) не може самостійно виконати ці дії. Після голосування виборець повертає членам комісії отримані ним примірники інформаційних буклетів та інформаційних плакатів партій.

{Абзац п'ятий частини чотирнадцятої статті 174 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

15. Члени дільничної виборчої комісії мають право перевіряти факт тимчасової нездатності виборця пересуватися самостійно у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

16. У разі якщо виборець, включений до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування, прибув у приміщення для голосування після того, як члени дільничної виборчої комісії відбули для організації голосування за місцем перебування, такому виборцю не можуть бути видані виборчі бюлетені для голосування до повернення членів комісії, які організовують голосування за місцем перебування, та з'ясування питання, чи не проголосував цей виборець за місцем перебування.

17. Після проведення голосування виборців за місцем перебування член дільничної виборчої комісії, який видав виборцю виборчі бюлетені, у списку виборців напроти прізвища виборця робить позначку "голосував за місцем перебування", зазначає своє прізвище і ставить підпис.

18. Витяг із списку виборців, за яким організовувалося голосування виборців за місцем перебування, додається до списку виборців і є його невід'ємною складовою частиною. До списку виборців додаються письмові заяви виборців, довідки медичних установ, копії відповідних рішень дільничної виборчої комісії.

19. Положення цієї статті не поширюються на закордонні виборчі дільниці.

20. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій відповідно до **частини першої** статті 18 цього Кодексу відповідні виборчі комісії організовують порядок голосування в рамках такого експерименту або пілотного проекту одночасно із вчиненням дій, передбачених цією статтею із дотриманням вимог, передбачених цим Кодексом.

Виборці можуть взяти участь у проведенні експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій виключно за умови одночасного голосування ними в порядку, передбаченому цією статтею.

Виборці не можуть бути примушені до участі в експерименті або пілотному проекті з використанням інноваційних технологій.

{Статтю 174 доповнено частиною двадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 175. Порядок підрахунку голосів на виборчій дільниці

1. Підсумкове засідання дільничної виборчої комісії розпочинається після закінчення голосування виборців на виборчій дільниці і проводиться у тому приміщенні, де відбувалося голосування. Підсумкове засідання проводиться без перерви і закінчується після складення та підписання протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

2. Якщо одночасно з виборами депутатів проводяться місцеві вибори чи референдум, підрахунок голосів на місцевих виборах чи референдумі проводиться після складання протоколів про підрахунок голосів виборців з виборів депутатів на виборчій дільниці та їх підписання у встановленому порядку на тому самому засіданні дільничної виборчої комісії.

Пакети з протоколами та з іншою виборчою документацією, що стосується виборів депутатів, до закінчення засідання дільничної виборчої комісії зберігаються у приміщенні, де відбувається засідання, у полі зору членів дільничної виборчої комісії та осіб, які присутні на засіданні комісії. Пакети з виборчою документацією транспортуються в порядку, встановленому **статтею 178** цього Кодексу, до окружної виборчої комісії відразу після підписання відповідних протоколів з усіх інших виборів чи референдуму.

3. На час проведення підсумкового засідання дільнична виборча комісія доручає ведення протоколу засідання виборчої комісії заступнику голови дільничної виборчої комісії або іншому члену дільничної виборчої комісії. Секретар дільничної виборчої комісії на цьому засіданні вносить відомості до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

{Частина третя статті 175 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. У разі якщо під час проведення голосування до дільничної виборчої комісії надійшли звернення стосовно порушень, що мали місце під час проведення голосування на виборчій дільниці, дільнична виборча комісія розглядає їх на початку засідання, до початку підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці.

{Частина четверта статті 175 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці здійснюється відкрито і прозоро виключно членами дільничної виборчої комісії. Підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці проводиться у послідовності, викладеній у положеннях цієї статті та у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

6. Дільнична виборча комісія запаковує опрацьовані виборчі документи у паперові пакети. Пакет з виборчими документами заклеюється, на пакеті робиться напис, який вказує на кількість та вид запакованих документів, а також зазначаються номер територіального

округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих документів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частина шоста статті 175 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Кожен член дільничної виборчої комісії, відповідальний за роботу із списком виборців, підраховує та вносить на кожний отриманий ним аркуш списку виборців такі відомості (по кожному аркушу окремо):

1) кількість виборців, внесених у список виборців, на виборчій дільниці (на момент закінчення голосування);

2) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені (за підписами виборців та відмітками "голосував за місцем перебування" у списку виборців).

{Пункт 2 частини сьомої статті 175 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Список виборців на виборчій дільниці після закінчення голосування у разі внесення до нього доповнень закривається шляхом закреслення незаповнених граф списку виборців для внесення прізвищ виборців таким чином, щоб унеможливити внесення до списку додаткових виборців, підписується головою та секретарем дільничної виборчої комісії і скріплюється печаткою комісії.

9. Дільнична виборча комісія на підставі списку виборців (порівняння списку виборців та витягу із списку виборців) встановлює кількість виборців на виборчій дільниці. Ця кількість оголошується і заноситься секретарем виборчої комісії (секретарем засідання) до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

10. Дільнична виборча комісія підраховує невикористані виборчі бюлетені. Кількість таких бюлетенів оголошується і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Невикористані виборчі бюлетені погашаються шляхом відокремлення правого нижнього кута бюлетеня. Погашені невикористані виборчі бюлетені разом з бюлетенями, зіпсованими виборцями під час їх заповнення і повернутими членам дільничної виборчої комісії, які їх видавали, запаковуються. На пакеті робиться напис "Невикористані виборчі бюлетені", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

11. Дільнична виборча комісія підраховує кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування, за підписами виборців у списку виборців та відмітками "голосував за місцем перебування" у списку виборців. Ця кількість оголошується.

12. Дільнична виборча комісія підраховує кількість контрольних талонів виборчих бюлетенів з підписами виборців та членів виборчої комісії, які їх видавали. Кількість таких талонів оголошується.

13. У разі відповідності кількості контрольних талонів, зазначеної у частині дванадцятій цієї статті, кількості, зазначеній у частині одинадцятій цієї статті, ця кількість оголошується і заноситься секретарем виборчої комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці як кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені.

У разі невідповідності кількості контрольних талонів, зазначеної у частині дванадцятій цієї статті, кількості, зазначеній у частині одинадцятій цієї статті, складається акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Підписи скріплюються печаткою комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати, уповноважені представники партій, офіційні спостерігачі. Після цього комісія приймає рішення про встановлення кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені. Ця кількість оголошується і заноситься до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

14. Список виборців, доданий до нього витяг із списку виборців, виготовлений згідно з частинами другою і третьою статті 174 цього Кодексу, заяви, на підставі яких складався витяг із списку, рішення суду про внесення змін до списку виборців, повідомлення органу ведення Державного реєстру виборців запаковуються в окремий пакет. На пакеті робиться напис "Список виборців", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

15. Контрольні талони виборчих бюлетенів запаковуються. На пакеті робиться напис "Контрольні талони", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, кількість запакованих контрольних талонів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

16. Дільнична виборча комісія перевіряє, чи дорівнює сума кількості невикористаних виборчих бюлетенів і кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені, кількості виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією. У разі невідповідності цих даних дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі. Підписи скріплюються печаткою комісії.

17. Дільнична виборча комісія перевіряє цілісність пломб або печаток на виборчих скриньках.

18. У разі виявлення на виборчих скриньках пошкоджень пломб або печаток чи інших пошкоджень, які порушують цілісність виборчої скриньки, складається акт із зазначенням характеру виявлених пошкоджень, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Підписи скріплюються печаткою комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі.

19. Виборчі скриньки відкриваються дільничною виборчою комісією почергово. Першими відкриваються переносні виборчі скриньки, що використовувалися при голосуванні виборців за межами приміщення для голосування, а останніми відкриваються,

у разі їх наявності, виборчі скриньки з пошкодженими печатками або пломбами, а також іншими пошкодженнями, виявленими під час голосування.

20. При відкритті непошкодженої виборчої скриньки її вміст висипається на стіл, за яким розміщуються члени дільничної виборчої комісії. При цьому перевіряється наявність у виборчій скриньці контрольного листа (у переносній виборчій скриньці - контрольних листів).

21. Виборчі бюлетені з пошкодженої виборчої скриньки виймаються по одному без їх перемішування. Дільнична виборча комісія підраховує кількість виборчих бюлетенів, що знаходяться у цій виборчій скриньці. При цьому перевіряється наявність у цій виборчій скриньці контрольного листа, який виймається останнім.

22. У разі відсутності у виборчій скриньці контрольного листа дільнична виборча комісія складає у порядку, встановленому **частиною шостою** статті 37 цього Кодексу, акт про відсутність у скриньці контрольного листа, в якому зазначає кількість виборчих бюлетенів, що знаходяться у цій скриньці. Такі виборчі бюлетені вважаються такими, що не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців.

23. Якщо при відкритті переносної виборчої скриньки у ній виявиться більше виборчих бюлетенів, ніж кількість виборців, включених до витягу із списку виборців на виборчій дільниці, дільнична виборча комісія складає у порядку, встановленому **частиною шостою** статті 37 цього Кодексу, акт про таку невідповідність, в якому зазначає кількість виборчих бюлетенів, що знаходяться у цій скриньці. Такі виборчі бюлетені вважаються такими, що не підлягають врахуванню при встановленні кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців.

24. У разі виникнення сумнівів щодо достовірності контрольного листа та в інших сумнівних випадках рішення щодо визнання виборчих бюлетенів, що знаходяться у виборчій скриньці, такими, що не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців, приймається дільничною виборчою комісією шляхом голосування.

25. Якщо зазначені на виборчому бюлетені номери територіального округу або виборчої дільниці не відповідають номерам територіального округу чи виборчої дільниці, на якій проводиться підрахунок голосів, виборчий бюлетень вважається таким, що не підлягає врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців.

26. Виборчі бюлетені, що не підлягають врахуванню при встановленні кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців, запаковуються. На пакеті робиться напис "Виборчі бюлетені, що не підлягають врахуванню", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

27. Виборча комісія підраховує загальну кількість виборчих бюлетенів, за винятком бюлетенів, які не підлягають врахуванню. При підрахунку виборчих бюлетенів визначений

виборчою комісією член комісії рахує виборчі бюлетені вголос. Усі предмети, що не є виборчими бюлетенями встановленої форми, складаються окремо і не підраховуються. У разі виникнення сумнівів, чи є предмет виборчим бюлетенем, дільнична виборча комісія вирішує це питання шляхом голосування. При цьому кожен член виборчої комісії має право особисто оглянути предмет. На час огляду підрахунок виборчих бюлетенів припиняється. Предмети, що не є виборчими бюлетенями, запаковуються в окремий пакет. До предметів відносять і контрольні листи. На пакеті робиться напис "Предмети", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці і дата, час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії. Встановлена в результаті підрахунку кількість є кількістю виборців, які взяли участь у голосуванні. Ця кількість оголошується і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

28. Виборчі бюлетені розкладаються на місця, позначені окремими табличками, що містять з обох боків назви партій, напис "Недійсні". При розкладанні виборчих бюлетенів визначений виборчою комісією член комісії показує кожний виборчий бюлетень усім членам комісії, виголошуючи результат волевиявлення виборця. У разі виникнення сумнівів щодо змісту виборчого бюлетеня виборча комісія вирішує питання шляхом голосування. При цьому кожен член комісії має право оглянути особисто виборчий бюлетень. На час огляду виборчого бюлетеня робота з іншими виборчими бюлетенями припиняється.

29. Недійсними вважаються виборчі бюлетені:

- 1) на яких відсутня печатка відповідної дільничної виборчої комісії;
- 2) до яких не внесено зміни відповідно до **частини сьомої** статті 169 цього Кодексу або внесено зміни без рішення Центральної виборчої комісії чи такі, що не відповідають рішенням Центральної виборчої комісії;
- 3) якщо у виборчому бюлетені проставлені позначки біля повних назв декількох партій;
{Пункт 3 частини двадцять дев'ятої статті 175 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}
- 4) якщо не проставлено жодної позначки біля повної назви партії;
- 5) якщо не відокремлено контрольний талон виборчого бюлетеня;
- 6) якщо з інших причин неможливо встановити зміст волевиявлення виборця щодо підтримки виборчого списку певної партії.

У разі виникнення сумнівів щодо дійсності виборчого бюлетеня у випадку, передбаченому **пунктом 6** цієї частини, питання вирішується дільничною виборчою комісією шляхом голосування. При цьому кожен член комісії має право особисто оглянути виборчий бюлетень. На час огляду виборчого бюлетеня підрахунок інших виборчих бюлетенів припиняється.

30. Недійсні виборчі бюлетені підраховуються окремо. Ця кількість оголошується і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Недійсні виборчі бюлетені запаковуються. На пакеті робиться напис "Недійсні

виборчі бюлетені", зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, кількість запакованих недійсних виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

31. Дільнична виборча комісія звичайної, спеціальної виборчої дільниці підраховує кількість голосів виборців, які підтримали регіональні виборчі списки, а дільнична виборча комісія закордонної виборчої дільниці - кількість голосів виборців, які підтримали загальнодержавний список партії у закордонному окрузі. Під час підрахунку голосів кожен член комісії має право перевірити або перерахувати відповідні виборчі бюлетені. Результати підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, які отримали регіональні виборчі списки кожної партії (які підтримали загальнодержавний виборчий список партії у закордонному окрузі) та всіх партій, оголошуються і заносяться секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

{Частина тридцять перша статті 175 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

32. Дільнична виборча комісія зобов'язана при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці перевірити, чи дорівнює кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці, сумі кількості недійсних виборчих бюлетенів на виборчій дільниці та кількостей виборчих бюлетенів з голосами виборців, які підтримали регіональні виборчі списки усіх партій (які підтримали загальнодержавні виборчі списки усіх партій - у закордонному окрузі). У разі невідповідності цих даних дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Підписи скріплюються печаткою комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі.

{Абзац перший частини тридцять другої статті 175 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Положення **частин тридцять третьої - тридцять восьмої** цієї статті не застосовуються під час підрахунку голосів виборців на закордонних виборчих дільницях.

{Частину тридцять другу статті 175 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

На закордонній виборчій дільниці виборчі бюлетені з голосами виборців, які підтримали загальнодержавний виборчий список партії у закордонному окрузі, запаковуються у пакет. На пакеті вчиняється напис, що округ є закордонним, та зазначаються номер закордонної виборчої дільниці, назва партії, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частину тридцять другу статті 175 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

33. Дільнична виборча комісія по чергово опрацьовує виборчі бюлетені з голосами виборців, які підтримали регіональний виборчий список відповідної політичної партії, для встановлення кількості голосів, поданих на підтримку кожного кандидата у депутати, включеного до такого виборчого списку. З цією метою виборчі бюлетені з голосами

виборців, які підтримали регіональний виборчий список відповідної політичної партії, розкладаються на місця, позначені окремими таблицями, що містять з обох боків порядкові номери кандидатів відповідно до регіонального виборчого списку кандидатів у депутати від цієї партії, а також напис "Підтримали весь список".

34. Дільнична виборча комісія підраховує кількість голосів виборців, які підтримали кожного з кандидатів у депутати, включених до регіонального виборчого списку відповідної партії, а також кількість голосів виборців, які підтримали весь регіональний виборчий список кандидатів у депутати від відповідної партії, не підтримуючи окремого кандидата з цього списку. Під час підрахунку голосів кожний член виборчої комісії має право перевірити або перерахувати відповідні виборчі бюлетені.

У разі виникнення сумнівів у членів виборчої комісії щодо змісту волевиявлення виборця у виборчому бюлетені питання вирішується дільничною виборчою комісією шляхом голосування. Перед голосуванням кожний член виборчої комісії має право особисто оглянути виборчий бюлетень. На час огляду виборчого бюлетеня та голосування підрахунок інших виборчих бюлетенів припиняється. Результати голосування фіксуються у протоколі засідання дільничної виборчої комісії.

35. Результати підрахунку голосів у вигляді кількості голосів виборців, які підтримали кожного конкретного кандидата, включеного до регіонального виборчого списку відповідної партії, та кількості голосів виборців, які підтримали весь регіональний виборчий список відповідної партії, не підтримавши конкретного кандидата, оголошуються головою комісії і вносяться секретарем виборчої комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

36. Після закінчення опрацювання виборчих бюлетенів з голосами виборців, які підтримали регіональний виборчий список відповідної партії, дільнична виборча комісія зобов'язана перевірити, чи дорівнює кількість голосів виборців, які підтримали регіональний виборчий список цієї партії, сумі кількості голосів виборців, які підтримали кожного з кандидатів у депутати, включених до регіонального виборчого списку цієї партії, та кількості голосів виборців, які підтримали весь регіональний виборчий список від цієї партії, не підтримавши окремого кандидата в депутати. У разі невідповідності цих даних дільнична виборча комісія може повторно перерахувати виборчі бюлетені. При підтвердженні зазначеної невідповідності дільнична виборча комісія складає акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності.

{Частина тридцять шоста статті 175 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

37. Виборчі бюлетені з голосами виборців, поданими за кожного з кандидатів у депутати, включених до регіонального виборчого списку кожної партії, запаковуються у пакети. На пакеті зазначаються номер територіального округу, номер виборчої дільниці, назва партії, прізвище кандидата та його порядковий номер у регіональному виборчому списку партії, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частина тридцять сьома статті 175 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

38. Виборчі бюлетені з голосами виборців, які підтримали весь регіональний виборчий список кандидатів у депутати, не підтримавши окремого кандидата у депутати від партії, запаковуються у пакет. На пакеті зазначаються номер територіального округу, номер виборчої дільниці, назва партії, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частина тридцять восьма статті 175 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

39. Пакети з виборчими бюлетенями, зазначені у частинах **тридцять сьомій** та **тридцять восьмій** цієї статті, з голосами виборців, які підтримали регіональний виборчий список (загальнодержавний виборчий список у закордонному окрузі) кожної партії, запаковуються в один паперовий пакет. На кожному пакеті зазначаються номер територіального округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, назва відповідної партії, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частина тридцять дев'ята статті 175 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 176. Протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці

1. Дільнична виборча комісія на своєму засіданні складає протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці за формою, встановленою Центральною виборчою комісією не пізніш як за двадцять два дні до дня голосування.

Забороняється складання протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці не на бланках, передбачених цією частиною, крім випадків, передбачених цим Кодексом, а також внесення до них будь-яких виправлень без відповідного рішення комісії.

Центральна виборча комісія забезпечує виготовлення бланків протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці для кожної виборчої дільниці у кількості 50 примірників у порядку, встановленому **частиною сімнадцятою** статті 36 цього Кодексу.

Порядок виготовлення та вимоги до протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці встановлюються Центральною виборчою комісією не пізніше ніж за сімдесят днів до дня виборів.

{Частину першу статті 176 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. До протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на звичайній, спеціальній виборчій дільниці цифрами заносяться:

{Абзац перший частини другої статті 176 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничною виборчою комісією або виготовлених нею з дозволу Центральної виборчої комісії;

2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничною виборчою комісією;

3) кількість виборців, включених до списку виборців на виборчій дільниці (на момент закінчення голосування);

4) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;

5) кількість виборчих бюлетенів для голосування, що не підлягають врахуванню;

6) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці;

7) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;

8) сумарна кількість голосів виборців, які підтримали регіональні виборчі списки кандидатів у депутати всіх партій;

9) кількість голосів виборців, які підтримали регіональні виборчі списки кандидатів у депутати від кожної партії;

10) кількість голосів виборців, які підтримали кожного кандидата, включеного до регіонального виборчого списку кандидатів у депутати від кожної партії;

11) кількість голосів виборців, які підтримали весь регіональний список кандидатів у депутати від кожної партії, не підтримавши конкретного кандидата з цього списку.

До протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на закордонній виборчій дільниці цифрами заносяться:

{Частина другу статті 176 доповнено абзацом тринадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничною виборчою комісією;

{Частина другу статті 176 доповнено абзацом чотирнадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничною виборчою комісією;

{Частина другу статті 176 доповнено абзацом п'ятнадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3) кількість виборців, включених до списку виборців на виборчій дільниці (на момент закінчення голосування);

{Частина другу статті 176 доповнено абзацом шістнадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;

{Частина другу статті 176 доповнено абзацом сімнадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5) кількість виборчих бюлетенів для голосування, що не підлягають врахуванню;

{Частина другу статті 176 доповнено абзацом вісімнадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці;

{Частина другу статті 176 доповнено абзацом дев'ятнадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;

{Частина другу статті 176 доповнено абзацом двадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8) сумарна кількість голосів виборців, які підтримали загальнодержавні виборчі списки всіх партій;

{Частина другу статті 176 доповнено абзацом двадцять першим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9) кількість голосів виборців, які підтримали загальнодержавний виборчий список від кожної партії.

{Частина другу статті 176 доповнено абзацом двадцять другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці складається дільничною виборчою комісією у чотирьох примірниках. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу.

4. У протоколі про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами дільничної виборчої комісії. Кожен примірник протоколу підписується головою, заступником голови, секретарем та іншими членами дільничної виборчої комісії, присутніми на засіданні виборчої комісії. У разі незгоди із результатами підрахунку голосів, зафіксованими у протоколі комісії, член комісії підписує протокол із позначкою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Непідписання або відмова від підписання протоколу окремих членів виборчої комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу. У разі відсутності підпису члена дільничної виборчої комісії у протоколі про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці напроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Цей протокол підписується членами дільничної виборчої комісії та засвідчується печаткою дільничної виборчої комісії лише після його остаточного заповнення.

5. Забороняється заповнення протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці олівцем, а також внесення до них будь-яких виправлень без відповідного рішення комісії.

{Частина п'ята статті 176 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Якщо після підписання протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у відповідному окрузі дільнична виборча комісія виявила в ньому неточності

(описку чи помилку в цифрах), вона на тому самому засіданні розглядає питання про внесення змін до протоколу шляхом складання нового протоколу з позначкою "Уточнений". При цьому перерахунок бюлетенів не проводиться. Протокол з позначкою "Уточнений" складається у кількості примірників, зазначеній у частині третій цієї статті.

7. Перший і другий примірники протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, а за наявності - і відповідні примірники протоколу з позначкою "Уточнений" запаковуються в пакети із спеціальною системою захисту. На пакеті робиться напис "Протокол про підрахунок голосів", зазначаються номер територіального округу, номер виборчої дільниці, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії. Третій примірник протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці зберігається у секретаря дільничної виборчої комісії, четвертий примірник - невідкладно вивішується для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії.

8. Членам дільничної виборчої комісії, кандидатам у депутати, уповноваженим особам партій, офіційним спостерігачам, які були присутні при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, на їх прохання невідкладно видаються копії протоколу про підрахунок голосів на виборчій дільниці, засвідчені головою і секретарем дільничної виборчої комісії та скріплені печаткою комісії, з розрахунку не більш як по одній копії кожного протоколу для кожного члена комісії, кандидата, уповноваженої особи партії, офіційного спостерігача.

9. Про видачу копій протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці складається акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. В акті зазначаються перелік осіб, які одержали копії відповідного протоколу, дата та час одержання цих копій і проставляються підписи цих осіб. Акт підписується головою та секретарем дільничної виборчої комісії і скріплюється печаткою дільничної виборчої комісії. Акт запаковується у пакет разом з першим і другим примірниками протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

10. Пакети з протоколами дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, виборчими бюлетенями, контрольними талонами і предметами, списками виборців, а також, за наявності, окремими думками членів виборчої комісії, викладеними у письмовій формі, актами, заявами, скаргами та рішеннями, прийнятими комісією, після закінчення засідання комісії доставляються до окружної виборчої комісії.

11. У разі застосування автоматизованої інформаційно-аналітичної системи дільничною виборчою комісією секретар комісії або відповідальна особа, визначена рішенням дільничної виборчої комісії, вносить до автоматизованої інформаційно-аналітичної системи відомості, необхідні для складання протоколу про підрахунок голосів виборців, та забезпечує їх перевірку засобами цієї системи.

У разі правильності заповнення протоколу відповідальна особа повинна:

1) роздрукувати чотири примірники протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та передати їх голові, заступнику голови, секретарю та іншим членам дільничної виборчої комісії для підписання та проставляння печатки дільничної виборчої комісії. Інформація про підрахунок голосів виборців невідкладно надається для ознайомлення кандидатам у депутати, довіреним особам кандидатів, уповноваженим

особам партій, офіційним спостерігачам, присутнім на засіданні, які мають право підписати перші примірники протоколу;

2) після підписання протоколу про підрахунок голосів виборців усіма членами комісії, присутніми на засіданні, надіслати його до окружної виборчої комісії та Центральної виборчої комісії засобами автоматизованої інформаційно-аналітичної системи.

Копії протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці можуть виготовлятися за допомогою автоматизованої інформаційно-аналітичної системи та надаються членам дільничної виборчої комісії, кандидатам у депутати, довіреним особам кандидатів, уповноваженим особам партій, офіційним спостерігачам, присутнім при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, на їх прохання відповідно до частини восьмої цієї статті, засвідчені секретарем дільничної виборчої комісії та скріплені печаткою комісії.

{Статтю 176 доповнено частиною одинадцятю згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 177. Визнання дільничною виборчою комісією голосування на виборчій дільниці недійсним

1. Дільнична виборча комісія може визнати голосування на виборчій дільниці недійсним у разі встановлення нею порушень вимог цього Кодексу, внаслідок яких неможливо достовірно встановити результати волевиявлення виборців, лише за таких обставин:

1) встановлення випадків незаконного голосування (опускання виборчого бюлетеня до виборчої скриньки за виборця іншою особою (крім випадків, передбачених **частиною дев'ятою** статті 173 цього Кодексу), голосування особами, які не мають права голосу, голосування особами, які не включені до списку виборців на виборчій дільниці або включені до нього безпідставно, голосування особою більше, ніж один раз) у кількості, що перевищує 5 відсотків кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці;

2) знищення або пошкодження виборчої скриньки (скриньок), що унеможливило встановлення змісту виборчих бюлетенів, якщо кількість цих бюлетенів перевищує 5 відсотків кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці;

3) виявлення у виборчих скриньках виборчих бюлетенів у кількості, що перевищує більш як на 10 відсотків кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці.

2. У разі виявлення обставин, зазначених у **частині першій** цієї статті, у кожному випадку дільнична виборча комісія складає відповідний акт. Такий акт є підставою для розгляду дільничною виборчою комісією питання про визнання голосування на виборчій дільниці у відповідному територіальному окрузі недійсним.

3. У разі прийняття рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним усі бюлетені, виявлені у виборчих скриньках на цій виборчій дільниці, вважаються такими, що не підлягають врахуванню. У цьому випадку протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці повинен містити лише відомості,

зазначені **у пунктах 1-5** частини другої статті 176 цього Кодексу. На місці інших відомостей ставиться про черк. Протоколи складаються дільничною виборчою комісією у порядку, встановленому статтею 176 цього Кодексу.

4. У разі прийняття рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним виборчі бюлетені запаковуються в пакет. На пакеті робиться напис "Виборчі бюлетені", зазначаються номер територіального округу, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

5. Рішення дільничної виборчої комісії про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним та акт, на підставі якого прийнято це рішення, додаються до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

Стаття 178. Порядок транспортування і передачі виборчих документів до окружної виборчої комісії або Центральної виборчої комісії (щодо закордонного округу)

1. Транспортування документів, зазначених у **частині десятій** статті 176 цього Кодексу, здійснюється головою або заступником голови дільничної виборчої комісії та іншими двома членами цієї комісії - представниками двох інших партій, на підтримку регіональних списків яких подано найбільшу кількість голосів на виборчій дільниці, під охороною у супроводі поліцейських, а в разі необхідності, за зверненням Центральної виборчої комісії, - співробітників Служби безпеки України. Інші члени дільничної виборчої комісії, кандидати, офіційні спостерігачі за їхнім бажанням можуть також супроводжувати транспортування таких документів. Супроводження транспортування таких документів іншими особами забороняється. Під час транспортування документів забороняється розпечатувати пакети з виборчими бюлетенями та іншою документацією.

У разі якщо одночасно з виборами депутатів проводяться інші вибори, виборча документація інших виборів транспортується до відповідної виборчої комісії членами дільничної виборчої комісії, які не беруть участі у транспортуванні виборчої документації з виборів депутатів до окружної виборчої комісії.

Секретар дільничної виборчої комісії, інші члени комісії, які не супроводжують транспортування виборчих документів до окружної виборчої комісії, залишаються у приміщенні дільничної виборчої комісії до отримання повідомлення про прийняття протоколу про підрахунок голосів на виборчій дільниці окружною виборчою комісією. Під час транспортування виборчої документації печатка дільничної виборчої комісії та бланки протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, якщо вони не були використані для складання протоколу з позначкою "Уточнений" до відправлення цих протоколів разом із виборчою документацією до окружної виборчої комісії, зберігаються у сейфі (металевій шафі) у приміщенні дільничної виборчої комісії.

2. Протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та інші документи дільничної виборчої комісії передаються відповідній окружній виборчій комісії на її засіданні.

3. Зміст протоколу про підрахунок голосів виборців на закордонній виборчій дільниці після його підписання членами дільничної виборчої комісії невідкладно передається

дільничною виборчою комісією за допомогою технічних засобів зв'язку до Центральної виборчої комісії (через Міністерство закордонних справ України) з обов'язковою наступною передачею першого і другого примірників протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією. До протоколу додаються інші документи, зазначені у **частині десятій** статті 176 цього Кодексу.

4. Зміст протоколу про підрахунок голосів виборців на спеціальній виборчій дільниці, утвореній на судні, що перебуває в день виборів у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, після його підписання членами дільничної виборчої комісії невідкладно передається дільничною виборчою комісією за допомогою технічних засобів зв'язку до відповідної окружної виборчої комісії з обов'язковою наступною передачею першого і другого примірників протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією. До протоколу додаються інші документи, зазначені у **частині десятій** статті 176 цього Кодексу.

Стаття 179. Порядок прийняття та розгляду документів дільничних виборчих комісій окружною виборчою комісією

1. З моменту закінчення голосування окружна виборча комісія розпочинає засідання, що продовжується безперервно до встановлення підсумків голосування у територіальному окрузі. На цей час члени окружної виборчої комісії не можуть залучатися до виконання інших функцій, крім участі в засіданні виборчої комісії.

2. З моменту закінчення голосування та початку прийняття окружною виборчою комісією протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях окружна виборча комісія через автоматизовану інформаційно-аналітичну систему передає Центральній виборчій комісії оперативну інформацію про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях територіального округу (далі - інформація про підрахунок голосів виборців).

3. Засідання окружної виборчої комісії, зазначене у **частині першій** цієї статті, оформляється протоколом безперервного засідання, що підписується головою або головуючим на засіданні, а також секретарем виборчої комісії або членом виборчої комісії, який виконував на зазначеному засіданні обов'язки секретаря. До протоколу додаються (за наявності) викладені у письмовій формі окремі думки членів виборчої комісії, які брали участь у засіданні і не згодні з прийнятим окружною виборчою комісією рішенням.

4. На засіданні окружної виборчої комісії, зазначеному в **частині першій** цієї статті, голова окружної виборчої комісії приймає запечатані пакети з протоколами дільничних виборчих комісій, розпечатує їх та оголошує зміст протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на відповідних виборчих дільницях, а також приймає запечатані пакети з іншими виборчими документами, передбаченими **частиною десятою** статті 176 цього Кодексу. Час прийняття окружною виборчою комісією протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, перелік прийнятих виборчих документів і занесені до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці відомості фіксуються у протоколі засідання окружної виборчої комісії.

5. Невідкладно після оголошення головою окружної виборчої комісії (головуючим на засіданні комісії) змісту протоколу на засіданні окружної виборчої комісії член комісії,

уповноважений її рішенням, оголошує відомості протоколу та відповідних актів (за наявності) системному адміністратору, який вносить їх до бази даних автоматизованої інформаційно-аналітичної системи для перевірки засобами цієї системи правильності заповнення протоколу.

У разі правильного заповнення протоколу системний адміністратор повинен:

1) роздрукувати інформацію про підрахунок голосів щодо відповідної виборчої дільниці, підписати та подати її для підпису голові, заступнику голови та секретарю окружної виборчої комісії (головуючому на засіданні) та членам цієї комісії. Інформація про підрахунок голосів виборців невідкладно надається для ознайомлення членам відповідної дільничної виборчої комісії, кандидатам у депутати, уповноваженим особам партій, офіційним спостерігачам. Зазначена інформація зберігається в окружній виборчій комісії до припинення її повноважень та передається нею до місцевої архівної установи разом з іншою виборчою документацією;

2) засобами автоматизованої інформаційно-аналітичної системи передати інформацію про підрахунок голосів виборців до Центральної виборчої комісії.

Центральна виборча комісія невідкладно оприлюднює зазначені відомості на своєму офіційному веб-сайті.

6. При прийнятті документів дільничної виборчої комісії окружна виборча комісія перевіряє комплектність документів та цілісність упаковки усіх пакетів з виборчими документами. При цьому кожний член комісії має право оглянути кожний пакет з документами.

7. За результатами розгляду документів дільничної виборчої комісії та скарг про порушення вимог цього Кодексу під час проведення голосування та підрахунку голосів на виборчій дільниці, а також під час транспортування виборчих документів до окружної виборчої комісії, що надійшли до окружної виборчої комісії на момент прийняття документів дільничної виборчої комісії, окружна виборча комісія приймає одне з таких рішень:

1) врахувати відомості протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в межах територіального округу;

2) зобов'язати дільничну виборчу комісію виправити виявлені недоліки шляхом складання протоколу з позначкою "Уточнений";

3) провести повторний підрахунок голосів на виборчій дільниці в порядку, встановленому цим Кодексом.

8. Рішення, передбачене **частиною сьомою** цієї статті, приймається шляхом голосування усіх членів окружної виборчої комісії більшістю від загального складу комісії і фіксується у протоколі засідання окружної виборчої комісії.

9. У разі виявлення у протоколі дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці виправлень, помилок, неточностей, що можна усунути без повторного підрахунку голосів виборців, окружна виборча комісія приймає рішення, зазначене у **пункті 2** частини сьомої цієї статті (якщо зміст таких виправлень, помилок та

неточностей неможливо з'ясувати без складання протоколу з позначкою "Уточнений"), або розглядає питання про внесення змін до зазначених відомостей з метою усунення виявлених недоліків без повторного підрахунку голосів.

{Абзац перший частини дев'ятої статті 179 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

За підсумком такого розгляду окружна виборча комісія приймає протокольне рішення про внесення відповідних змін до протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, прийняття зазначеного протоколу із внесеними змінами та врахування відомостей зазначеного протоколу із внесеними змінами при встановленні підсумків голосування в межах територіального округу.

{Абзац другий частини дев'ятої статті 179 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Таке протокольне рішення додається до протоколу дільничної виборчої комісії.

10. Дільнична виборча комісія зобов'язана у строк, визначений окружною виборчою комісією, розглянути питання про внесення змін до відповідного протоколу без перерахунку виборчих бюлетенів. Протокол з позначкою "Уточнений" складається відповідно до цього Кодексу у порядку, в якому було складено протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, який потребує уточнення, транспортується до окружної виборчої комісії в порядку, встановленому **статтею 178** цього Кодексу. Час прийняття окружною виборчою комісією протоколу дільничної виборчої комісії з позначкою "Уточнений" і внесені до цього протоколу відомості фіксуються у протоколі засідання окружної виборчої комісії.

{Частина десята статті 179 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. За наявності заяв або скарг, підтверджених відповідно оформленими актами, складеними кандидатами у депутати, уповноваженими особами партій, офіційними спостерігачами, виборцями, про порушення вимог цього Кодексу під час проведення голосування та/або підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, що ставлять під сумнів результати підрахунку голосів виборців на цій виборчій дільниці, окружна виборча комісія може прийняти рішення про проведення повторного підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці.

12. У разі наявності акта або письмової заяви осіб, зазначених у **частині першій** статті 178 цього Кодексу, про порушення вимог цього Кодексу під час транспортування протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та інших документів до окружної виборчої комісії окружна виборча комісія може, а в разі наявних ознак розпечатування пакетів із запакованими документами - зобов'язана прийняти рішення про повторний підрахунок голосів виборців на цій виборчій дільниці.

Прийняття рішення окружною виборчою комісією про проведення повторного підрахунку голосів у разі виявлення порушення цілісності пакетів із запакованими документами після прийняття виборчих документів від дільничної виборчої комісії не допускається.

13. Протоколи про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та запечатані пакети з іншими виборчими документами дільничної виборчої комісії до проведення повторного підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці окружною виборчою комісією зберігаються у приміщенні, де відбувається засідання окружної виборчої комісії.

14. Повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці здійснюється окружною виборчою комісією після розгляду і прийняття протоколів та інших документів від усіх дільничних виборчих комісій. У повторному підрахунку окружною виборчою комісією голосів виборців на виборчій дільниці мають право брати участь усі члени цієї дільничної виборчої комісії і можуть бути присутніми кандидати в депутати, їх довірені особи, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі.

{Частина чотирнадцята статті 179 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

15. Окружна виборча комісія за результатами повторного підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці складає протокол про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Після складання окружною виборчою комісією протоколу про повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці відомості відповідного протоколу передаються до Центральної виборчої комісії в порядку, передбаченому для передачі інформації про підрахунок голосів виборців.

16. Протокол про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці складається окружною виборчою комісією у чотирьох примірниках. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу. Кожен примірник протоколу зобов'язані підписати голова, заступник голови, секретар та інші члени окружної виборчої комісії, присутні на засіданні комісії, та члени дільничної виборчої комісії, які брали участь у повторному підрахунку голосів. Кожен примірник протоколу засвідчується печаткою окружної виборчої комісії. Відомості протоколу оголошуються. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати в депутати, їх довірені особи, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі, які були присутні при підрахунку голосів виборців. У разі незгоди з відомостями, зазначеними у протоколі, член виборчої комісії зобов'язаний викласти у письмовій формі свою окрему думку, що додається до протоколу.

{Абзац перший частини шістнадцятої статті 179 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Непідписання або відмова від підписання протоколу окремих членів комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу.

17. Окружна виборча комісія може прийняти рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним лише у разі виявлення при повторному підрахунку голосів виборців на відповідній виборчій дільниці обставин, зазначених у **частині першій** статті 177 цього Кодексу.

18. У разі визнання голосування на виборчій дільниці недійсним при повторному підрахунку голосів виборців усі виборчі бюлетені, що використовувалися для голосування на відповідній виборчій дільниці, вважаються такими, що не підлягають врахуванню. У цьому випадку протокол окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів

виборців на цій виборчій дільниці складається у порядку, встановленому частинами **чотирнадцятою** та **п'ятнадцятою** цієї статті, та повинен містити лише відомості, зазначені у **пунктах 1-5** частини другої статті 176 цього Кодексу. На місці інших відомостей ставиться прочерк.

19. Перший примірник протоколу окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці разом з відповідним протоколом дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, рішенням окружної виборчої комісії про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним додається до протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування у відповідному територіальному виборчому окрузі. Другий примірник протоколу окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці зберігається у секретаря окружної виборчої комісії, третій - передається дільничній виборчій комісії, четвертий - відразу вивішується для загального ознайомлення у приміщенні окружної виборчої комісії. Відомості протоколу окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці оголошуються.

20. Членам окружної виборчої комісії, кандидатам у депутати (їх довіреним особам), уповноваженим особам партій, офіційним спостерігачам, які були присутні при повторному підрахунку голосів, на їхнє прохання невідкладно видаються копії протоколу про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці, засвідчені головою і секретарем окружної виборчої комісії та скріплені печаткою комісії, з розрахунку не більш як по одній копії для кожного члена комісії, кандидата в депутати (його довіреної особи), уповноваженої особи партії та офіційного спостерігача.

{Частина двадцята статті 179 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

21. Відомості про підсумки голосування в територіальному окрузі формуються і передаються до Центральної виборчої комісії засобами автоматизованої інформаційно-аналітичної системи лише після передачі до Центральної виборчої комісії відомостей про підрахунок голосів виборців щодо всіх виборчих дільниць територіального округу засобами цієї системи.

Стаття 180. Встановлення підсумків голосування в межах територіального округу

1. Окружна виборча комісія після прийняття і розгляду протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях, у тому числі з позначкою "Уточнений", на підставі протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях та повідомлень про зміст таких протоколів дільничних виборчих комісій, переданих за допомогою технічних засобів зв'язку із спеціальних виборчих дільниць, утворених на суднах, що перебувають у день голосування у плаванні під Державним Прапором України, на полярній станції України, а в разі повторного підрахунку голосів виборців - також протоколу окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці встановлює:

1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних окружною виборчою комісією;

2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених окружною виборчою комісією;

3) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями територіального округу та виготовлених ними з дозволу Центральної виборчої комісії;

4) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничними виборчими комісіями територіального округу;

5) кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях територіального округу;

6) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені в межах територіального округу;

7) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню, виявлених на виборчих дільницях територіального округу;

8) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні в межах територіального округу;

9) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;

10) загальна кількість голосів виборців, які підтримали регіональні виборчі списки кандидатів у депутати усіх партій в межах територіального округу;

11) кількість голосів виборців, які підтримали регіональні виборчі списки кандидатів у депутати від кожної партії в межах територіального округу;

12) кількість голосів виборців, які підтримали кожного кандидата, включеного до регіонального виборчого списку кандидатів у депутати від кожної партії в межах територіального округу;

13) кількість голосів виборців, які підтримали весь регіональний список кандидатів у депутати від кожної партії, не підтримавши конкретного кандидата з цього списку, в межах територіального округу.

2. Відомості про підсумки голосування в межах територіального округу вносяться цифрами до протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування в межах територіального округу. Відомості, зазначені у [пунктах 3-13](#) частини першої цієї статті, вносяться по кожній виборчій дільниці, що входить до складу територіального округу, і сумарно по територіальному округу.

3. Протокол про підсумки голосування в межах територіального округу складається окружною виборчою комісією у трьох примірниках. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу.

4. Забороняється заповнення протоколу про підсумки голосування в межах територіального округу олівцем, внесення до нього будь-яких виправлень без відповідного рішення окружної виборчої комісії, а також його підписання та засвідчення печаткою окружної виборчої комісії до остаточного заповнення.

5. Протокол про підсумки голосування в межах територіального округу зобов'язані підписати голова, заступник голови, секретар та інші члени окружної виборчої комісії, присутні на засіданні комісії. Зазначений протокол засвідчується печаткою окружної

виборчої комісії. У разі незгоди з відомостями, зазначеними у протоколі, член комісії зобов'язаний викласти у письмовій формі свою окрему думку, яка додається до протоколу.

Непідписання або відмова від підписання протоколу окремих членів комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу.

У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами окружної виборчої комісії. У разі відсутності підпису члена окружної виборчої комісії у протоколі напроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати в депутати, уповноважені особи партій та офіційні спостерігачі, які були присутні при встановленні підсумків голосування в межах територіального округу.

Якщо після підписання зазначеного протоколу до транспортування його до Центральної виборчої комісії окружна виборча комісія виявила в ньому неточності (описку чи помилку у цифрах), вона на своєму засіданні розглядає питання про внесення змін до протоколу шляхом складення нового протоколу, на якому робиться позначка "Уточнений". Протокол з позначкою "Уточнений" виготовляється і підписується у порядку та в кількості примірників, встановлених цією статтею.

6. Перший примірник протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування в межах територіального округу, а в разі внесення змін до цього протоколу - також протокол, в якому були допущені неточності (описки чи помилки у цифрах), разом з відповідними протоколами та актами дільничних виборчих комісій, рішеннями, прийнятими на підставі цих актів, та, за наявності, протоколами окружної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці в межах територіального округу, окремими думками членів окружної виборчої комісії, викладеними у письмовій формі, заявами і скаргами та рішеннями, прийнятими окружною виборчою комісією за результатами їх розгляду, окружна виборча комісія невідкладно транспортує до Центральної виборчої комісії, другий примірник - зберігається в окружній виборчій комісії, третій - невідкладно вивішується для загального ознайомлення у приміщенні окружної виборчої комісії.

{Частина шоста статті 180 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Окружна виборча комісія зобов'язана встановити підсумки голосування в межах територіального округу не пізніше ніж на сьомий день з дня проведення виборів незалежно від кількості виборчих дільниць у відповідному окрузі, щодо яких прийнято рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним. Визнання голосування недійсним у межах територіального округу забороняється. Протокол про підсумки голосування у межах територіального округу після підписання транспортується до Центральної виборчої комісії.

8. Окружна виборча комісія зобов'язана встановити підсумки голосування в межах територіального округу незалежно від кількості виборчих дільниць відповідного округу, на яких голосування не було організовано і проведено в день голосування відповідно до вимог цього Кодексу.

9. У разі якщо голосування на всіх виборчих дільницях територіального округу у день голосування не було організовано і проведено відповідно до вимог цього Кодексу, окружна

виборча комісія встановлює, що голосування в межах відповідного територіального округу не відбулося.

10. Транспортування документів, зазначених у **частині шостій** цієї статті, здійснюється головою або заступником голови окружної виборчої комісії та іншими двома членами цієї комісії, які повинні бути представниками різних партій, під охороною у супроводі поліцейських, а в разі необхідності, за зверненням Центральної виборчої комісії, - співробітників Служби безпеки України. Інші члени окружної виборчої комісії, кандидати, уповноважені особи партій, офіційні спостерігачі за їхнім бажанням можуть також супроводжувати транспортування таких документів. Супроводження таких документів іншими особами забороняється.

11. Кандидату у депутати, уповноваженій особі партії, офіційному спостерігачу на його прохання невідкладно видається копія протоколу окружної виборчої комісії про підсумки голосування в межах територіального округу (у тому числі з позначкою "Уточнений") з розрахунку по одній копії протоколу для кожної партії та по одній копії протоколу для офіційного спостерігача (групи спостерігачів) від кожної громадської організації, іноземної держави або міжнародної організації. Зазначені копії засвідчуються на кожній сторінці підписами голови та секретаря окружної виборчої комісії і скріплюються печаткою виборчої комісії.

Стаття 181. Встановлення підсумків голосування в межах закордонного округу

1. Центральна виборча комісія на своєму засіданні розглядає та оголошує протоколи дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на закордонних виборчих дільницях, що надійшли до Комісії, або повідомлення про зміст відповідних протоколів про підрахунок голосів виборців, переданих за допомогою технічних засобів зв'язку відповідно до **частини третьої** статті 178 цього Кодексу. Центральна виборча комісія невідкладно оприлюднює зазначені відомості на своєму офіційному веб-сайті.

{Частина перша статті 181 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Центральна виборча комісія після прийняття і розгляду протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на закордонних виборчих дільницях на тому самому засіданні на підставі зазначених протоколів та повідомлень про їх зміст, переданих за допомогою технічних засобів зв'язку, встановлює:

1) кількість виборчих бюлетенів для голосування в закордонному окрузі, одержаних Центральною виборчою комісією;

2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів для голосування в закордонному окрузі, погашених Центральною виборчою комісією;

3) кількість виборчих бюлетенів для голосування в закордонному окрузі, одержаних дільничними виборчими комісіями закордонного округу;

4) кількість невикористаних виборчих бюлетенів для голосування в закордонному окрузі, погашених дільничними виборчими комісіями закордонного округу;

5) кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях закордонного округу;

6) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені в межах закордонного округу;

7) кількість виборчих бюлетенів для голосування в закордонному окрузі, що не підлягають врахуванню, виявлених на виборчих дільницях закордонного округу;

8) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні в межах закордонного округу;

9) кількість виборчих бюлетенів для голосування в закордонному окрузі, визнаних недійсними;

10) загальна кількість голосів виборців, які підтримали загальнодержавні виборчі списки усіх партій в межах закордонного округу;

11) кількість голосів виборців, які підтримали загальнодержавні виборчі списки від кожної партії в межах закордонного округу.

{Частина друга статті 181 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Відомості про підсумки голосування в межах закордонного округу оголошуються на засіданні Центральної виборчої комісії та заносяться цифрами до протоколу Центральної виборчої комісії про підсумки голосування в межах закордонного округу.

4. Протокол, зазначений у частині третій цієї статті, складається у порядку, передбаченому статтею 180 цього Кодексу.

5. Протокол, зазначений у частині третій цієї статті, складається у двох примірниках. Протокол підписується Головою, заступниками Голови, секретарем та іншими членами Центральної виборчої комісії, присутніми на засіданні, та засвідчується печаткою Центральної виборчої комісії. У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами Центральної виборчої комісії. У разі своєї незгоди із встановленими підсумками голосування, зафіксованими у протоколі Центральної виборчої комісії, член Центральної виборчої комісії підписує протокол із позначкою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу про підсумки голосування. Непідписання або відмова від підписання протоколу окремих членів Центральної виборчої комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу. У разі відсутності у протоколі підпису члена Центральної виборчої комісії напроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати в депутати, представники партій у Центральній виборчій комісії, які були присутні при встановленні підсумків голосування в межах закордонного округу. Зміст протоколу невідкладно оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

6. Представнику партії в Центральній виборчій комісії на його прохання невідкладно видається копія протоколу (у тому числі з позначкою "Уточнений") Центральної виборчої комісії про підсумки голосування в межах закордонного округу. Зазначена копія засвідчується на кожній сторінці підписами Голови та секретаря Центральної виборчої комісії і скріплюється печаткою Центральної виборчої комісії.

7. Центральна виборча комісія зобов'язана встановити підсумки голосування в межах закордонного округу незалежно від кількості закордонних виборчих дільниць, на яких

голосування було визнано недійсним чи таким, що не було організовано і проведено відповідно до вимог цього Кодексу.

8. Визнання голосування недійсним у межах закордонного округу не допускається.

Стаття 182. Встановлення результатів виборів народних депутатів України

1. Центральна виборча комісія на своєму засіданні на підставі протоколів окружних виборчих комісій про підсумки голосування (у тому числі з позначкою "Уточнений") та протоколу Центральної виборчої комісії про підсумки голосування в межах закордонного округу (у тому числі з позначкою "Уточнений") не пізніше як на п'ятнадцятий день з дня голосування встановлює результати виборів депутатів, про що складає протокол.

Центральна виборча комісія зобов'язана встановити результати виборів депутатів незалежно від кількості виборчих дільниць, територіальних округів, на яких (в межах яких) голосування не було організовано і проведено відповідно до вимог цього Кодексу.

Центральна виборча комісія може продовжити, але не більш як на один день, зазначений строк у разі необхідності надання окружній виборчій комісії часу для подання протоколу з позначкою "Уточнений".

У разі нескладання або неналежного складання окружною виборчою комісією протоколу про встановлення підсумків голосування (у тому числі з позначкою "Уточнений") у строки, визначені цим Кодексом, або його ненадходження до Центральної виборчої комісії Центральна виборча комісія здійснює повноваження окружної виборчої комісії щодо встановлення підсумків голосування у відповідному територіальному окрузі. У такому випадку Центральна виборча комісія витребує та забезпечує транспортування від окружної виборчої комісії виборчих документів, зазначених у **частині десятій** статті 176 цього Кодексу, а також може витребувати інші документи.

До протоколу про результати виборів депутатів заносяться цифрами такі відомості:

{Абзац п'ятий частини першої статті 182 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-ІХ від 16.07.2020}

1) кількість виборчих бюлетенів, виготовлених на замовлення Центральної виборчої комісії;

2) кількість виборчих бюлетенів, одержаних окружними виборчими комісіями;

3) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених окружними виборчими комісіями;

4) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями та виготовлених ними з дозволу Центральної виборчої комісії;

5) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничними виборчими комісіями;

6) кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях;

7) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;

8) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню, виявлених на виборчих дільницях;

9) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;

10) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;

11) сумарна кількість голосів виборців, які підтримали регіональні виборчі списки кандидатів у депутати від усіх партій у кожному виборчому регіоні;

12) кількість голосів виборців, які підтримали регіональні виборчі списки кандидатів у депутати від кожної партії у кожному виборчому регіоні;

13) відсоток голосів виборців, які підтримали регіональні виборчі списки кандидатів у депутати від кожної партії у кожному виборчому регіоні, у відношенні до сумарної кількості голосів виборців, які підтримали регіональні виборчі списки кандидатів у депутати від усіх партій у відповідному виборчому регіоні;

14) кількість голосів виборців, які підтримали кожного кандидата, включеного до регіонального виборчого списку кандидатів у депутати від кожної партії у кожному виборчому регіоні;

{Пункт 14 частини першої статті 182 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

15) кількість голосів виборців, які підтримали весь регіональний список кандидатів у депутати від кожної партії, не підтримавши конкретного кандидата з цього списку, у кожному виборчому регіоні;

15¹) сумарна кількість голосів виборців, які підтримали загальнодержавні виборчі списки від усіх партій у закордонному окрузі;

{Частину першу статті 182 доповнено пунктом 15¹ згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

15²) кількість голосів виборців, які підтримали загальнодержавні списки кожної партії у закордонному окрузі;

{Частину першу статті 182 доповнено пунктом 15² згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

16) сумарна кількість голосів виборців, які підтримали усі виборчі списки кандидатів у депутати кожної партії у межах загальнодержавного округу;

{Пункт 16 частини першої статті 182 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

17) загальна кількість голосів виборців, які підтримали усі виборчі списки кандидатів у депутати усіх партій у межах загальнодержавного округу;

{Пункт 17 частини першої статті 182 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

18) відсоток сумарної кількості голосів виборців, які підтримали усі виборчі списки кандидатів у депутати кожної партії у межах загальнодержавного округу, у відношенні до загальної кількості голосів виборців, які підтримали усі виборчі списки кандидатів у депутати усіх партій у межах загальнодержавного округу.

{Пункт 18 частини першої статті 182 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

До протоколу про результати виборів депутатів заносяться цифрами також відомості, передбачені статтями 183-186 цього Кодексу.

{Частину першу статті 182 доповнено абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Протокол підписується Головою, заступниками Голови, секретарем та іншими членами Центральної виборчої комісії, присутніми на засіданні Центральної виборчої комісії, та засвідчується печаткою Центральної виборчої комісії. У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами Центральної виборчої комісії. У разі незгоди із встановленими результатами виборів, зафіксованими у протоколі Центральної виборчої комісії, член Центральної виборчої комісії підписує протокол із позначкою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу про результати виборів депутатів. У разі відсутності у протоколі підпису члена Центральної виборчої комісії напроти його прізвища зазначається причина відсутності члена Центральної виборчої комісії на її засіданні. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати в депутати, представники партій у Центральній виборчій комісії, які були присутні при встановленні результатів виборів депутатів. Зміст протоколу невідкладно оприлюднюється на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії.

{Частина друга статті 182 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Центральна виборча комісія на підставі відомостей, зазначених у пункті 18 частини першої цієї статті, визначає партії, які мають право на участь у розподілі депутатських мандатів. Право на участь у розподілі депутатських мандатів набувають партії, на підтримку виборчих списків яких у межах загальнодержавного округу (регіональних виборчих списків та загальнодержавного виборчого списку в закордонному окрузі) подано 5 і більше відсотків загальної кількості голосів виборців, які підтримали виборчі списки кандидатів у депутати від усіх партій у межах загальнодержавного округу.

{Частина третя статті 182 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 183. Виборча квота

{Частину першу статті 183 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Центральна виборча комісія встановлює загальну кількість голосів виборців, поданих на підтримку виборчих списків партій, які мають право на участь у розподілі депутатських мандатів, у межах загальнодержавного округу на підставі відомостей, зазначених у пункті 16 частини першої статті 182 цього Кодексу.

{Частина друга статті 183 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Частину третю статті 183 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Центральна виборча комісія встановлює кількість голосів виборців, необхідних для отримання одного депутатського мандата (далі - виборча квота). Виборча квота обчислюється як ціла частина результату ділення загальної кількості голосів, поданих на підтримку виборчих списків партій, які мають право на участь у розподілі депутатських мандатів, встановленої відповідно до частини другої цієї статті, на кількість депутатських мандатів, що вираховується шляхом віднімання від кількісного складу Верховної Ради України, визначеного [Конституцією України](#), сумарної кількості депутатських мандатів, які гарантовано отримують усі партії відповідно до [частини першої](#) статті 186 цього Кодексу.

{Частина четверта статті 183 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Виборча квота цифрами заноситься до протоколу про результати виборів депутатів.

Стаття 184. Встановлення кількості мандатів, отриманих регіональними виборчими списками кандидатів від партій

1. У кожному виборчому регіоні депутатські мандати розподіляються між регіональними виборчими списками кандидатів від партій, зазначених у [частині третій](#) статті 182 цього Кодексу, пропорційно до кількості голосів виборців, поданих на підтримку відповідного регіонального виборчого списку, у кількості, визначеній відповідно до [частин другої -четвертої](#) цієї статті.

2. Для визначення кількості депутатських мандатів, отриманих регіональним виборчим списком кандидатів від партії, кількість голосів виборців, поданих у виборчому регіоні на підтримку відповідного регіонального виборчого списку, ділиться на виборчу квоту, визначену відповідно до [частини четвертої](#) статті 183 цього Кодексу. Ціла частина отриманої частки становить кількість депутатських мандатів, що отримали кандидати у депутати, включені до відповідного регіонального виборчого списку від цієї партії.

3. Центральна виборча комісія встановлює кількість голосів виборців, поданих на підтримку регіонального виборчого списку відповідної партії, які залишилися невикористаними при розподілі мандатів депутатів у цьому виборчому регіоні (далі - кількість невикористаних голосів виборців, поданих у виборчому регіоні на підтримку виборчого списку партії), шляхом віднімання від кількості голосів виборців, поданих на підтримку відповідного регіонального виборчого списку, добутку виборчої квоти на кількість мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до відповідного регіонального виборчого списку від цієї партії.

4. Центральна виборча комісія підсумовує кількість мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до регіональних виборчих списків усіх партій у відповідному виборчому регіоні, встановлюючи сумарну кількість мандатів, розподілених у відповідному виборчому регіоні.

5. Центральна виборча комісія підсумовує кількість невикористаних голосів виборців, поданих у відповідному виборчому регіоні на підтримку виборчого списку кожної партії, що бере участь у розподілі мандатів, та встановлює сумарну кількість невикористаних голосів виборців, поданих на підтримку регіональних виборчих списків кожної партії.

{Частина п'ята статті 184 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Центральна виборча комісія заносить до протоколу про встановлення результатів виборів депутатів цифрами такі відомості:

{Абзац перший частини шостої статті 184 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1) кількість депутатських мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до кожного регіонального виборчого списку кожної партії, зазначеної у частині третій статті 182 цього Кодексу;

{Пункт 1 частини шостої статті 184 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2) сумарна кількість депутатських мандатів, розподілених у відповідному виборчому регіоні;

3) кількість невикористаних голосів виборців, поданих у кожному виборчому регіоні на підтримку виборчого списку кожної партії, зазначеної у частині третій статті 182 цього Кодексу;

{Пункт 3 частини шостої статті 184 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4) сумарна кількість невикористаних голосів виборців, поданих на підтримку усіх регіональних виборчих списків кожної партії, що бере участь у розподілі мандатів.

{Пункт 4 частини шостої статті 184 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Якщо за результатами виборів у відповідному виборчому регіоні кількість отриманих партією депутатських мандатів є більшою, ніж кількість осіб, включених відповідною партією до регіонального виборчого списку, весь залишок невикористаних голосів (у тому числі тих, що становить цілу частину від виборчої квоти) зараховується до кількості голосів, поданих у загальнодержавному виборчому окрузі на підтримку виборчого списку цієї партії.

{Статтю 184 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 185. Визначення народних депутатів України, обраних у виборчому регіоні

1. Центральна виборча комісія визначає порядок кандидатів у депутати у регіональному виборчому списку кожної партії, встановлений з урахуванням результатів голосування виборців у відповідному виборчому регіоні, відповідно до частини другої цієї статті.

2. Кандидати у депутати, які отримали кількість голосів виборців, яка дорівнює або перевищує 25 відсотків розміру виборчої квоти, розміщуються на початку регіонального виборчого списку відповідної партії у порядку зменшення кількості голосів виборців, які підтримали відповідного кандидата у депутати. При рівній кількості голосів вище місце займає кандидат, розміщений вище у регіональному виборчому списку кандидатів від партії. Після кандидатів у депутати, які отримали кількість голосів виборців, яка дорівнює

або перевищує 25 відсотків розміру виборчої квоти, у регіональному виборчому списку розміщуються інші кандидати у черговості, визначеній партією при висуванні кандидатів.

{Частина друга статті 185 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Центральна виборча комісія вносить до протоколу про встановлення результатів виборів депутатів регіональні виборчі списки кандидатів від кожної партії у кожному виборчому регіоні з порядком кандидатів у депутати, встановленим відповідно до **частини другої** цієї статті, а також відмітки про обрання.

4. Обраними депутатами від партії у відповідному виборчому регіоні вважаються кандидати у депутати у кількості, що відповідає кількості мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до регіонального виборчого списку цієї партії, в порядку черговості у регіональному виборчому списку цієї партії, визначеному відповідно до **частини другої** цієї статті.

У разі вичерпання відповідного регіонального виборчого списку черговість отримання мандата передається загальнодержавному виборчому списку цієї партії.

{Частину четверту статті 185 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Центральна виборча комісія зазначає у протоколі про встановлення результатів виборів депутатів щодо всіх депутатів, обраних у виборчих регіонах, такі відомості:

- 1) прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності);
- 2) рік народження;
- 3) освіта;
- 4) посада (заняття), місце роботи;
- 5) партійність;
- 6) місце проживання;
- 7) виборчий регіон, у якому обраний депутат;
- 8) назва партії, від якої обраний депутат.

Стаття 186. Встановлення кількості мандатів та визначення народних депутатів України, обраних у загальнодержавному виборчому окрузі

1. Партія, яка набрала 5 і більше відсотків голосів виборців, гарантовано отримує дев'ять депутатських мандатів, які розподіляються в порядку черговості відповідно до затвердженого партією загальнодержавного списку.

2. Центральна виборча комісія встановлює кількість мандатів, які підлягають розподілу в загальнодержавному виборчому окрузі, шляхом віднімання від кількісного складу Верховної Ради України, визначеного **Конституцією України**, кількості мандатів, отриманих регіональними виборчими списками партій, які мають право на участь у

розподілі мандатів, та сумарної кількості гарантованих для кожної партії мандатів відповідно до **частини першої** цієї статті.

{Частина друга статті 186 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Частину третю статті 186 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Для визначення кількості мандатів, отриманих загальнодержавним виборчим списком кожної партії, що має право на участь у розподілі депутатських мандатів, сума кількості голосів виборців, поданих за загальнодержавний виборчий список кожної партії у закордонному окрузі, та кількості нерозподілених голосів виборців кожної партії у всіх виборчих регіонах ділиться на виборчу квоту, визначену відповідно до **частини четвертої** статті 183 цього Кодексу. Ціла частина отриманої частки становить кількість депутатських мандатів, що отримали кандидати у депутати, включені до відповідного загальнодержавного виборчого списку від цієї партії. Дробові залишки до чотирьох знаків після коми враховуються при розподілі решти депутатських мандатів відповідно до **частини п'ятої** цієї статті.

{Частина четверта статті 186 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Партії, загальнодержавні виборчі списки яких мають більші порівняно з іншими дробові залишки після ділення відповідно до **частини четвертої** цієї статті, отримують по одному додатковому депутатському мандату починаючи із загальнодержавного виборчого списку кандидатів від партії, що має найбільший дробовий залишок. Якщо дробові залишки у двох чи більше виборчих списках кандидатів від партій однакові, першим додатковий депутатський мандат отримує виборчий список тієї партії, за кандидатів у депутати від якої віддано більшу кількість голосів виборців у загальнодержавному окрузі.

Розподіл додаткових депутатських мандатів закінчується після вичерпання загальної кількості депутатських мандатів, встановленої відповідно до **частини другої** цієї статті.

{Абзац другий частини п'ятої статті 186 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Обраними депутатами від партії вважаються кандидати у депутати, включені до загальнодержавного виборчого списку цієї партії у кількості, що відповідає кількості мандатів, визначеній відповідно до частин **першої**, **четвертої** і **п'ятої** цієї статті, у порядку їх черговості у загальнодержавному виборчому списку цієї партії. При цьому кандидати, визнані обраними у відповідних виборчих регіонах, не враховуються при розподілі мандатів у загальнодержавному виборчому окрузі.

Положення цієї частини застосовуються також у разі вичерпання відповідного регіонального виборчого списку відповідно до **частини четвертої** статті 185 цього Кодексу.

{Частину шосту статті 186 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Центральна виборча комісія заносить до протоколу про встановлення результатів виборів депутатів цифрами такі відомості:

1) кількість мандатів, що підлягають розподілу у загальнодержавному окрузі;

2) загальна кількість невикористаних голосів виборців, поданих у загальнодержавному окрузі на підтримку виборчого списку кандидатів від кожної партії, яка бере участь у розподілі мандатів;

3) кількість депутатських мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до загальнодержавного виборчого списку кандидатів від кожної партії, яка бере участь у розподілі мандатів.

8. Центральна виборча комісія зазначає у протоколі про встановлення результатів виборів депутатів стосовно кожного депутата, обраного у загальнодержавному окрузі, такі відомості:

- 1) прізвище, власне ім'я (всі власні імена), по батькові (за наявності);
- 2) рік народження;
- 3) освіта;
- 4) посада (заняття), місце роботи;
- 5) місце проживання;
- 6) партійність;
- 7) загальнодержавний округ, у якому обраний депутат;
- 8) назва партії, від якої обраний депутат.

У регіональних виборчих списках стосовно депутатів, обраних у загальнодержавному окрузі, проставляється відмітка про обрання їх у цьому окрузі.

Стаття 187. Офіційне оприлюднення результатів виборів народних депутатів України

1. Центральна виборча комісія не пізніше як на п'ятий день з дня встановлення результатів виборів офіційно оприлюднює результати виборів депутатів у газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр", а також розміщує їх на своєму офіційному веб-сайті. Список обраних депутатів публікується із зазначенням в алфавітному порядку їхніх прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), року народження, освіти, посади (заняття), місця роботи, партійності, місця проживання, виборчого регіону або загальнодержавного округу, у якому обраний депутат, назви партії, від якої обраний депутат.

2. Офіційне оприлюднення Центральною виборчою комісією результатів виборів депутатів є підставою для звільнення з роботи (посади), не сумісної з депутатським мандатом, та прийняття рішення про припинення дії іншого представницького мандата особи, обраної депутатом.

Стаття 188. Реєстрація обраних народних депутатів України

1. Особа, обрана депутатом, для її реєстрації народним депутатом України зобов'язана подати до Центральної виборчої комісії не пізніше як на двадцятий день з дня офіційного оприлюднення результатів виборів депутатів документ про її звільнення з роботи (посади), не сумісної з депутатським мандатом, та/або копію зареєстрованої заяви про припинення дії іншого представницького мандата, поданої до відповідної ради.

2. У разі звернення особи, обраної депутатом, до Центральної виборчої комісії про наявність поважних причин, що перешкоджають виконанню нею вимог **частини першої** цієї статті, Центральна виборча комісія може прийняти рішення про визнання цих причин поважними і встановити інший строк виконання зазначених вимог або про відмову у визнанні цих причин поважними.

3. Після отримання документів, зазначених у **частині першій** цієї статті, Центральна виборча комісія не пізніше як на п'ятий день приймає рішення про реєстрацію обраної особи народним депутатом України.

4. У разі невиконання особою, обраною народним депутатом України, у строки, зазначені у частинах **першій** і **другій** цієї статті, вимог частини першої цієї статті Центральна виборча комісія приймає рішення про визнання її такою, яка відмовилася від депутатського мандата, та визнає обраним народним депутатом України наступного за черговістю кандидата у депутати у відповідному регіональному або загальнодержавному виборчому списку кандидатів від відповідної партії, за яким було обрано особу, яка відмовилася від мандата.

5. У разі вичерпання відповідного регіонального виборчого списку черговість отримання мандата передається загальнодержавному виборчому списку цієї партії. У разі вичерпання загальнодержавного виборчого списку партії такий мандат залишається вакантним.

{Частина п'ята статті 188 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Особі, зареєстрованій народним депутатом України, Центральна виборча комісія не пізніше як на сьомий день з дня її реєстрації видає тимчасове посвідчення народного депутата України встановленого нею зразка.

7. Рішення Центральної виборчої комісії про реєстрацію депутата та тимчасове посвідчення народного депутата України є підставою для складення обраною особою присяги народного депутата України.

Стаття 189. Посвідчення та нагрудний знак народного депутата України

1. Центральна виборча комісія не пізніше як на сьомий день після складення народним депутатом України присяги видає йому посвідчення народного депутата України та нагрудний знак встановленого нею зразка.

Стаття 190. Заміщення народних депутатів України, повноваження яких були достроково припинені

1. У разі дострокового припинення повноважень народного депутата України на підставах і в порядку, передбачених **Конституцією України** і законами України, за рішенням Центральної виборчої комісії обраним депутатом визнається наступний за черговістю кандидат у депутати у відповідному регіональному або загальнодержавному виборчому списку кандидатів від цієї партії у порядку, визначеному **частиною п'ятою** статті 188 цього Кодексу.

2. Реєстрація особи, зазначеної у частині першій цієї статті, народним депутатом України та видача їй тимчасового посвідчення народного депутата України здійснюються Центральною виборчою комісією у порядку, передбаченому статтею 188 цього Кодексу.

Стаття 191. Особливості підготовки і проведення позачергових виборів народних депутатів України

1. Кошти на підготовку і проведення позачергових виборів депутатів, передбачені Державним бюджетом України, перераховуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, Центральній виборчій комісії у триденний строк з дня опублікування Указу Президента України про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України.

{Текст статті 191 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

КНИГА ЧЕТВЕРТА. МІСЦЕВІ ВИБОРИ

Розділ XXXII. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ

Стаття 192. Основні засади місцевих виборів

1. Вибори депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч) проводяться за мажоритарною системою відносної більшості в багатомандатних виборчих округах, на які поділяється територія відповідної територіальної громади. У кожному такому окрузі може бути обрано не менше двох і не більше чотирьох депутатів.

2. Вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, районних у місті рад, а також депутатів міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше) проводяться за системою пропорційного представництва за відкритими виборчими списками місцевих організацій політичних партій (далі - виборчі списки) у територіальних виборчих округах, на які поділяється єдиний багатомандатний виборчий округ, що збігається з територією відповідно Автономної Республіки Крим, області, району, міста, району в місті, села, селища згідно з адміністративно-територіальним устроєм або територією міської, сільської, селищної територіальної громади.

3. Вибори сільського, селищного, міського (міста з кількістю виборців до 75 тисяч осіб) голови проводяться за мажоритарною виборчою системою відносної більшості в єдиному одномандатному сільському, селищному, міському виборчому окрузі, що збігається відповідно з територією села, селища, міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм або територією сільської, селищної, міської територіальної громади.

4. Вибори міського (міста з кількістю виборців 75 тисяч і більше осіб) голови проводяться за мажоритарною виборчою системою абсолютної більшості в єдиному одномандатному міському виборчому окрузі, що збігається з територією міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм або територією міської територіальної громади.

5. Виборча система, за якою проводяться вибори депутатів міської, сільської, селищної ради та міського голови, визначається виходячи із кількості виборців, які мають право

голосу на відповідних місцевих виборах, станом на перший день місяця, що передусе місяцю, в якому розпочинається виборчий процес з відповідних місцевих виборів.

Інформація про кількість виборців, які мають право голосу на виборах депутатів міської, сільської, селищної ради та/або міського голови, а також про виборчу систему, за якою проводяться відповідні вибори згідно з частинами першою - четвертою цієї статті, оприлюднюється Центральною виборчою комісією на її офіційному веб-сайті не пізніше як за п'ять днів до дня початку виборчого процесу відповідних чергових, позачергових, перших виборів депутатів міської, сільської, селищної ради та/або міського голови.

Виборча система, за якою проводяться вибори депутатів міської, сільської, селищної ради та/або міського голови, визначена відповідно до цієї частини, не може бути змінена у зв'язку із зміною кількості виборців, які мають право голосу на відповідних місцевих виборах, до призначення наступних чергових або позачергових виборів у такому місті, селі, селищі або відповідній територіальній громаді.

6. Додаткові вибори депутатів сільських, селищних рад проводяться за мажоритарною системою відносної більшості в багатомандатних виборчих округах, на які поділяється територія територіальної громади, що приєдналася до іншої сільської, селищної територіальної громади.

{Текст статті 192 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 193. Право бути кандидатом на місцевих виборах

1. Депутатом, сільським, селищним, міським головою може бути обраний громадянин України, який має право голосу відповідно до [статті 70](#) Конституції України.

2. Депутатом, сільським, селищним, міським головою не може бути обраний громадянин України, який має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого [статтею 111¹](#) Кримінального кодексу України, якщо ця судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку.

{Частина друга статті 193 із змінами, внесеними згідно із Законами № 720-IX від 17.06.2020, № 2107-IX від 03.03.2022}

{Стаття 193 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 194. Види місцевих виборів та порядок їх призначення

1. Місцеві вибори можуть бути черговими, позачерговими, повторними, проміжними, додатковими або першими.

2. Чергові місцеві вибори призначаються у зв'язку із закінченням строку повноважень місцевих рад, сільських, селищних міських голів, обраних на попередніх чергових місцевих виборах.

Чергові місцеві вибори проводяться одночасно на всій території України в останню неділю жовтня п'ятого року повноважень рад, голів, обраних на попередніх чергових місцевих виборах.

Чергові вибори районних у містах рад (у разі їх створення) проводяться одночасно з іншими черговими виборами на всій території України у терміни та відповідно до положень цього Кодексу.

Рішення про призначення чергових виборів депутатів обласних, районних, міських, районних у містах, сільських, селищних рад, сільських, селищних, міських голів приймається Верховною Радою України.

Рішення про призначення чергових виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим приймається Верховною Радою Автономної Республіки Крим відповідно до [Конституції України](#).

{Частина друга статті 194 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Позачергові місцеві вибори призначаються Верховною Радою України у разі дострокового припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, міської, районної у місті, сільської, селищної ради, сільського, селищного, міського голови, а також в інших випадках, передбачених законами України. Таке рішення приймається Верховною Радою України не пізніше ніж у дев'яностоденний строк з дня дострокового припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради, сільського, селищного, міського голови.

{Абзац перший частини третьої статті 194 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

{Абзац другий частини третьої статті 194 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Повторні місцеві вибори призначаються територіальною виборчою комісією у разі визнання відповідних місцевих виборів такими, що не відбулися, в порядку, встановленому цим Кодексом.

Підстави для визнання місцевих виборів такими, що не відбулися, та призначення повторних виборів визначені у [статті 280](#) цього Кодексу.

{Частина четверта статті 194 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Проміжні вибори депутата сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) призначаються у відповідному багатомандатному окрузі у зв'язку з достроковим припиненням повноважень депутата відповідної ради, обраного у цьому окрузі. При призначенні виборів територіальна виборча комісія визначає кількість депутатських мандатів, які будуть розподілятися на таких виборах в багатомандатному виборчому окрузі.

{Частина п'ята статті 194 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Додаткові вибори депутатів сільських, селищних рад від територіальної громади, що приєдналася до іншої територіальної громади, призначаються Центральною виборчою комісією в порядку, визначеному цим Кодексом.

Депутати сільських, селищних рад, обрані на додаткових виборах, здійснюють свої повноваження до обрання нового складу відповідної ради на наступних чергових або

позачергових місцевих виборах у порядку, встановленому [Конституцією України](#), цим Кодексом та законами України.

{Частина шоста статті 194 в редакції Закону [№ 805-IX від 16.07.2020](#)}

7. Перші вибори депутатів сільських, селищних, міських рад, сільських селищних, міських голів призначаються Центральною виборчою комісією за відповідним зверненням уповноваженого органу.

Перші вибори депутатів обласних, районних рад призначаються Центральною виборчою комісією за відповідним зверненням уповноваженого органу на підставі рішення про утворення обласних, районних рад.

Перші вибори депутатів районних у місті рад (у разі їх створення) призначаються відповідною міською радою на підставі рішення про утворення районних у місті рад.

{Частина сьома статті 194 в редакції Закону [№ 805-IX від 16.07.2020](#)}

8. У рік проведення чергових місцевих виборів додаткові вибори не призначаються та не проводяться, а перші місцеві вибори призначаються та проводяться разом з черговими місцевими виборами.

{Статтю 194 доповнено частиною восьмою згідно із Законом [№ 805-IX від 16.07.2020](#)}

9. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну регіональну політику, державну політику у сфері розвитку місцевого самоврядування, територіальної організації влади та адміністративно-територіального устрою, не пізніш як за сто десять днів до дня голосування на чергових місцевих виборах надає Центральній виборчій комісії за встановленою нею формою інформацію щодо переліку місцевих рад із зазначенням адміністративно-територіальних одиниць, що входять до їх складу, в кожній області України, а також у Автономній Республіці Крим.

{Статтю 194 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом [№ 805-IX від 16.07.2020](#)}

Стаття 195. Строки призначення місцевих виборів та оголошення виборчого процесу

{Назва статті 195 в редакції Закону [№ 805-IX від 16.07.2020](#)}

1. Чергові місцеві вибори призначаються не пізніше ніж за дев'яносто днів до дня виборів, позачергові місцеві вибори - не пізніше ніж за шістдесят днів до дня виборів.

Виборчий процес розпочинається за п'ятдесят днів до дня чергових, позачергових місцевих виборів.

2. Повторні місцеві вибори призначаються на останню неділю шістдесятиденного строку з дня прийняття рішення про їх призначення, а виборчий процес розпочинається за п'ятдесят днів до дня повторних місцевих виборів.

Рішення про призначення повторних місцевих виборів приймається відповідною територіальною виборчою комісією не пізніш як у десятиденний строк з дня настання обставин, передбачених цим Кодексом, для призначення таких виборів або з дня

припинення обставин, що стали підставою для припинення виборчого процесу відповідних місцевих виборів.

{Абзац другий частини другої статті 195 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Проміжні вибори депутатів (депутата) сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) у багатомандатному окрузі призначаються з урахуванням положень **статті 5** цього Кодексу на найближчу останню неділю березня або останню неділю жовтня (крім року проведення чергових місцевих виборів), а виборчий процес розпочинається за п'ятдесят днів до дня проміжних місцевих виборів.

Рішення про призначення проміжних виборів депутатів (депутата) сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) приймається територіальною виборчою комісією не пізніше як у десятиденний строк з дня надходження до територіальної виборчої комісії повідомлення відповідної місцевої ради про дострокове припинення повноважень депутата, обраного у відповідному виборчому окрузі, але не пізніше як за шістдесят днів до дня проведення найближчих проміжних виборів, визначеного відповідно до положень **статті 5** цього Кодексу.

{Частина третя статті 195 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Додаткові вибори призначаються не пізніше ніж за сімдесят днів до дня виборів, а виборчий процес розпочинається за п'ятдесят днів до дня додаткових виборів з урахуванням положень **статті 5** цього Кодексу.

{Частина четверта статті 195 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Перші місцеві вибори призначаються не пізніше ніж за сімдесят днів до дня виборів, а виборчий процес розпочинається за п'ятдесят днів до дня перших місцевих виборів.

6. Місцеві вибори (повторне голосування на місцевих виборах) призначаються на неділю.

{Частина шоста статті 195 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Орган, який відповідно до **статті 194** цього Кодексу прийняв рішення про призначення місцевих виборів, не пізніше як на третій день з дня прийняття такого рішення оприлюднює його у визначений ним спосіб, а також доводить до відома Центральної виборчої комісії в цей самий строк.

{Частина сьома статті 195 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. Центральна виборча комісія шляхом прийняття відповідного рішення оголошує про початок виборчого процесу чергових місцевих виборів, перших виборів депутатів місцевої ради, сільського, селищного, міського голови, додаткових виборів депутатів сільських, селищних рад, а територіальна виборча комісія - про початок виборчого процесу позачергових, повторних, проміжних місцевих виборів на своєму засіданні, про що зазначається у протоколі засідання комісії. Офіційним оголошенням є прийняття відповідною виборчою комісією рішення про початок виборчого процесу відповідного виду

місцевих виборів. Рішення відповідної виборчої комісії про оголошення початку виборчого процесу відповідного виду місцевих виборів оприлюднюється не пізніше ніж на третій день після його прийняття у визначений нею спосіб.

{Абзац перший частини восьмої статті 195 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Офіційне оголошення шляхом прийняття рішення про початок виборчого процесу здійснюється Центральною виборчою комісією не пізніше як за п'ять днів до дня початку виборчого процесу місцевих виборів, територіальною виборчою комісією - не пізніше як за п'ять днів до дня початку виборчого процесу позачергових, проміжних місцевих виборів, а в разі призначення територіальною виборчою комісією повторних місцевих виборів - одночасно з прийняттям нею такого рішення.

{Абзац другий частини восьмої статті 195 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Абзац третій частини восьмої статті 195 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. У разі невиконання територіальною виборчою комісією вимог цього Кодексу (бездіяльність виборчої комісії) щодо призначення повторних чи проміжних місцевих виборів такі вибори можуть бути призначені Центральною виборчою комісією у п'ятиденний строк з дня виявлення бездіяльності відповідної територіальної виборчої комісії. У разі бездіяльності територіальної виборчої комісії рішення про початок виборчого процесу може прийняти Центральна виборча комісія.

{Частина дев'ята статті 195 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 196. Виборчий процес місцевих виборів

1. Виборчий процес місцевих виборів включає такі етапи:

1) утворення виборчих округів;

{Пункт 1 частини першої статті 196 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2) утворення дільничних виборчих комісій;

{Пункт 2 частини першої статті 196 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3) складання списків виборців, їх перевірка та уточнення;

4) висування та реєстрація кандидатів;

5) проведення передвиборної агітації;

6) голосування у день виборів;

7) підрахунок голосів виборців, установлення підсумків голосування і результатів місцевих виборів.

2. У випадках, передбачених цим Кодексом, виборчий процес включає також такі етапи:

1) повторне голосування;

2) підрахунок голосів виборців, установлення підсумків повторного голосування і результатів місцевих виборів.

3. Виборчий процес завершується через 15 днів після офіційного оприлюднення результатів місцевих виборів у порядку, передбаченому цим Кодексом.

4. Усі місцеві вибори, крім чергових, можуть проводитися одночасно з виборами Президента України, виборами народних депутатів України, референдумом.

Стаття 197. Визначення загального складу Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад

1. Загальний склад (кількість депутатів) Верховної Ради Автономної Республіки Крим визначається Конституцією Автономної Республіки Крим.

2. Загальний склад (кількість депутатів) сільської, селищної, міської, районної в місті, районної, обласної ради визначається відповідно до частин **третьої** та **четвертої** цієї статті залежно від кількості виборців, які належать до територіальних громад сіл, селищ, міст, проживають на території району в місті, району, області.

3. Загальний склад (кількість депутатів) місцевої ради становить при чисельності виборців:

- 1) до 10 тисяч виборців - 22 депутати;
- 2) від 10 тисяч до 30 тисяч виборців - 26 депутатів;
- 3) від 30 тисяч до 50 тисяч виборців - 34 депутати;
- 4) від 50 тисяч до 100 тисяч виборців - 38 депутатів;
- 5) від 100 тисяч до 250 тисяч виборців - 42 депутати;
- 6) від 250 тисяч до 500 тисяч виборців - 54 депутати;
- 7) від 500 тисяч до 1 мільйона виборців - 64 депутати;
- 8) від 1 мільйона до 2 мільйонів виборців - 84 депутати;
- 9) понад 2 мільйони виборців - 120 депутатів.

{Частина третя статті 197 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. У разі якщо кількість депутатів, передбачена **частиною третьою** цієї статті для районної ради, є меншою, ніж кількість сільських, селищних, міських (міст районного значення) рад, територіальні громади яких розташовані в межах відповідного району, загальний склад такої районної ради дорівнює кількості відповідних сільських, селищних, міських (міст районного значення) рад.

5. Загальний склад сільської, селищної ради територіальної громади збільшується понад визначений **частиною третьою** цієї статті внаслідок проведення додаткових виборів депутатів сільської, селищної ради на кількість депутатів, яка визначається як відношення кількості виборців територіальних громад, що приєдналися, до суми кількості виборців територіальної громади, до якої приєдналися, та кількості виборців територіальних громад,

що приєдналися, помноженої на загальний склад ради, визначений частиною третьою цієї статті, але не менше двох мандатів для кожної територіальної громади, що приєдналася.

{Частина п'ята статті 197 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXXIII. ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ

Стаття 198. Територіальна організація виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим

1. Систему територіальної організації виборів депутатів складають:

1) єдиний республіканський багатомандатний виборчий округ;

{Пункт 1 частини першої статті 198 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2) територіальні виборчі округи;

{Пункт 2 частини першої статті 198 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3) виборчі дільниці.

2. Єдиний республіканський багатомандатний виборчий округ включає відповідно територію Автономної Республіки Крим.

{Частина друга статті 198 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Територіальні виборчі округи з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим утворюються виборчою комісією Автономної Республіки Крим не пізніше як на другий день виборчого процесу з дотриманням принципу неперервності меж (зв'язності територій) таких округів з урахуванням, за можливості, системи адміністративно-територіального устрою. Виборча комісія Автономної Республіки Крим тим самим рішенням присвоює номери територіальним виборчим округам.

{Частина третя статті 198 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Орієнтовна кількість територіальних виборчих округів, зазначених у частині третій цієї статті, визначається як ціла частка від ділення кількісного складу Верховної Ради Автономної Республіки Крим на 10. При утворенні територіальних виборчих округів відхилення від їх середньої орієнтовної кількості не може становити більше, ніж два округи. До меж територіального виборчого округу не можуть входити частини територій різних районів та міст республіканського значення, що входять до складу Автономної Республіки Крим. На території міста республіканського значення в Автономній Республіці Крим та району може бути утворено більше, ніж один територіальний виборчий округ.

{Частина четверта статті 198 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Рішення про утворення територіальних виборчих округів разом із зазначенням номера кожного такого округу виборча комісія Автономної Республіки Крим не пізніше як на другий день після їх утворення оприлюднює у визначений нею спосіб з урахуванням положень цього Кодексу.

{Частина п'ята статті 198 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 199. Територіальна організація виборів депутатів сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч)

1. Систему територіальної організації виборів депутатів сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч) складають:

- 1) багатомандатні виборчі округи;
- 2) виборчі діляниці.

2. З метою обрання депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) територія відповідної громади поділяється на багатомандатні виборчі округи. Середня орієнтовна кількість таких багатомандатних округів визначається як ціла частка від ділення кількісного складу відповідної ради на три. При утворенні багатомандатних виборчих округів відхилення від їх середньої орієнтовної кількості не може становити більше ніж один округ.

3. Багатомандатні виборчі округи включають приблизно однакову кількість виборців у відношенні до депутатських мандатів, які розподіляються у таких виборчих округах. Відхилення кількості виборців у багатомандатному виборчому окрузі, утвореному в межах території відповідної сільської, селищної, міської громади, за можливості, не може перевищувати 15 відсотків орієнтовної середньої кількості виборців в окрузі з розрахунку на один депутатський мандат. Орієнтовна середня кількість виборців в окрузі визначається як частка від ділення загальної кількості виборців, встановленої на підставі відомостей Державного реєстру виборців, на кількість багатомандатних виборчих округів.

4. Багатомандатні виборчі округи з виборів депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) утворюються відповідною територіальною виборчою комісією не пізніш як на другий день виборчого процесу з дотриманням принципу неперервності меж (зв'язності територій) таких округів.

5. При утворенні багатомандатних виборчих округів територіальна виборча комісія визначає межі кожного округу. Кожному округу присвоюється порядковий номер.

6. Межі багатомандатного виборчого округу не повинні перетинати межі звичайних виборчих діляниць.

7. Територіальна виборча комісія при утворенні багатомандатних виборчих округів встановлює кількість мандатів, що розподіляються на кожному такому окрузі, на засадах рівноправності голосів виборців, що за можливості допускає відхилення від орієнтовної середньої кількості виборців, що припадає на кожний мандат, не більше ніж на 15 відсотків. Орієнтовна середня кількість виборців, що припадає на кожний мандат, визначається як частка від ділення загальної кількості виборців, встановленої на підставі відомостей Державного реєстру виборців, на кількісний склад відповідної місцевої ради.

8. Перелік утворених багатомандатних виборчих округів не пізніше наступного дня після прийняття рішення про їх утворення оприлюднюється в спосіб, визначений територіальною виборчою комісією, з урахуванням положень цього Кодексу.

9. Орієнтовна середня кількість виборців у багатомандатних виборчих округах, що утворюються для виборів депутатів сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч), визначається територіальною виборчою комісією на підставі відомостей Державного реєстру виборців про кількість виборців, які мають право голосу на відповідних місцевих виборах, що подаються органом ведення Державного реєстру виборців до територіальної виборчої комісії не пізніше як за п'ять днів до дня початку виборчого процесу відповідних місцевих виборів.

Кількість виборців, які мають право голосу на відповідних місцевих виборах, визначається станом на перший день місяця, що передує місяцю, в якому розпочинається виборчий процес відповідних місцевих виборів.

{Стаття 199 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 200. Територіальна організація виборів сільського, селищного, міського голови

1. Систему територіальної організації виборів сільського, селищного, міського голови складають:

1) єдиний одномандатний сільський, селищний, міський виборчий округ, який охоплює всю територію відповідної сільської, селищної, міської територіальної громади;

2) виборчі дільниці.

2. Єдиний одномандатний міський виборчий округ з виборів міського голови у містах з районним поділом поділяється на територіальні виборчі округи, межі яких збігаються з межами районів у місті. Рішення про утворення таких виборчих округів не приймаються.

3. Рішення про утворення єдиного сільського, селищного, міського виборчого округу не приймається.

{Стаття 200 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 201. Територіальна організація виборів депутатів обласних, районних, районних у місті, а також міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше)

1. Систему територіальної організації виборів депутатів обласних, районних, районних у місті, а також міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше) складають:

1) єдиний багатомандатний виборчий округ;

2) територіальні виборчі округи;

3) виборчі дільниці.

2. Єдиний багатомандатний виборчий округ включає територію відповідно області, району, району в місті, міста, села, селища.

3. Територіальні виборчі округи з виборів депутатів обласних, районних, районних у місті рад, а також депутатів міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше) утворюються відповідно обласною, районною, районною в місті, міською, сільською, селищною виборчою комісією не пізніше як на другий

день виборчого процесу з дотриманням принципу неперервності меж (зв'язності територій) таких округів та, за можливості, з урахуванням адміністративно-територіального устрою. Відповідна виборча комісія тим самим рішенням присвоює номери територіальним виборчим округам.

4. Орієнтовна кількість територіальних округів, зазначених у частині третій цієї статті, визначається як ціла частка від ділення кількісного складу відповідної ради на 10. При утворенні цих округів відхилення від їх середньої орієнтовної кількості не може становити більше ніж два округи.

5. При утворенні територіальних виборчих округів з виборів депутатів міської ради міста з районним поділом територіальні округи утворюються, за можливості, в межах відповідних районів у місті.

До меж територіального округу, утвореного у місті з районним поділом, не можуть входити частини територій різних районів у місті.

У межах району в місті може бути утворено більше ніж один територіальний округ.

До меж територіального округу з виборів депутатів міської ради міста з районним поділом може входити декілька суміжних районів у місті.

6. При утворенні територіальних виборчих округів з виборів депутатів обласної ради такі виборчі округи утворюються, за можливості, в межах відповідних районів, міст обласного значення, що входять до складу області.

Такі виборчі округи не можуть складатися із частин територій різних районів, міст обласного значення, району і частини міста або частини району і міста обласного значення, крім випадків, коли територіальні виборчі округи утворюються в межах об'єднаної територіальної громади, до якої увійшли територіальні громади суміжних районів, суміжного району та міста обласного значення. На території міста обласного значення, району може бути утворено більше ніж один територіальний виборчий округ.

До меж територіального округу з виборів депутатів обласної ради може входити декілька суміжних районів, міст обласного значення.

7. Рішення про утворення територіальних виборчих округів разом із зазначенням номера кожного такого округу відповідна територіальна виборча комісія не пізніше наступного дня після прийняття рішення про їх утворення оприлюднює у визначений нею спосіб з урахуванням положень цього Кодексу.

{Стаття 201 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXXIV. ВИБОРЧІ КОМІСІЇ З МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ

Стаття 202. Система виборчих комісій з місцевих виборів

1. Систему виборчих комісій, що здійснюють підготовку та проведення місцевих виборів, становлять:

1) Центральна виборча комісія, яка є виборчою комісією вищого рівня для всіх виборчих комісій з усіх місцевих виборів;

2) територіальні виборчі комісії:

а) виборча комісія Автономної Республіки Крим;

б) обласні виборчі комісії;

в) районні виборчі комісії;

г) міські виборчі комісії;

г) районні у містах виборчі комісії (у містах з районним поділом);

д) селищні, сільські виборчі комісії;

3) дільничні виборчі комісії.

Районні у місті виборчі комісії у містах з районним поділом, де не утворені районні у місті ради, утворюються для здійснення передбачених цим Кодексом повноважень у відповідному виборчому окрузі щодо виборів депутатів міських рад та міських голів.

2. Повноваження виборчих комісій щодо підготовки та проведення місцевих виборів поширюються:

1) Центральної виборчої комісії - на всю територію України;

2) територіальної виборчої комісії - на територію відповідного виборчого округу або частини виборчого округу в межах адміністративно-територіальної одиниці стосовно відповідних місцевих виборів;

3) дільничної виборчої комісії - на територію відповідної виборчої дільниці стосовно кожних місцевих виборів, які проводяться на її території.

3. Рішення Центральної виборчої комісії, прийняті в межах її повноважень, є обов'язковими для виконання всіма суб'єктами виборчого процесу, в тому числі територіальними, дільничними виборчими комісіями, а також органами виконавчої влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами, організаціями.

4. Повноваження територіальної виборчої комісії територіальної громади, що приєднується до іншої територіальної громади, припиняються з моменту припинення повноважень сільської, селищної ради, яка прийняла рішення про приєднання до іншої територіальної громади. Повноваження щодо проведення додаткових виборів здійснюються територіальною виборчою комісією, створеною на території об'єднаної територіальної громади, до якої приєднується територіальна громада.

{Стаття 202 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 203. Порядок формування складу територіальних виборчих комісій

1. Склад територіальних виборчих комісій формується за поданнями зареєстрованих у встановленому законом порядку місцевих організацій політичних партій у кількості не менше дев'яти і не більше вісімнадцяти осіб.

2. Право подання кандидатур до складу територіальних виборчих комісій мають:

1) місцева організація політичної партії, про утворення депутатської фракції якої оголошено на першій черговій сесії Верховної Ради України поточного скликання;

2) місцева організація політичної партії, яка уклала угоду про політичну співпрацю на відповідних місцевих виборах з депутатською групою, про утворення якої оголошено на сесії Верховної Ради України не пізніше 1 січня року, в якому відбуваються вибори.

Одна депутатська група, про утворення якої оголошено на сесії Верховної Ради України не пізніше 1 січня року, в якому відбуваються вибори, може укласти лише одну угоду про політичну співпрацю на відповідних місцевих виборах лише з однією політичною партією.

Угода підписується керівником (керівниками) депутатської групи, про утворення якої оголошено на сесії Верховної Ради України не пізніше 1 січня року, в якому відбуваються вибори, та головою політичної партії, з якою її укладено.

Про укладання відповідної угоди керівник (керівники) депутатської групи, про утворення якої оголошено на сесії Верховної Ради України не пізніше 1 січня року, в якому відбуваються вибори, не пізніш як за дев'яносто п'ять днів до дня голосування повідомляє Апарат Верховної Ради України листом, разом з яким надсилається один примірник політичної угоди.

Апарат Верховної Ради України повідомляє Центральну виборчу комісію про укладання відповідної угоди не пізніш як за дев'яносто один день до дня голосування та надсилає копію політичної угоди;

3) зареєстрована в установленому законом порядку у відповідній адміністративно-територіальній одиниці місцева організація політичної партії.

3. Суб'єкти подання кандидатур, зазначені у **пункті 1** частини другої цієї статті, можуть запропонувати до складу відповідної територіальної виборчої комісії не більше ніж по дві кандидатури. Суб'єкти подання кандидатур, зазначені у **пунктах 2, 3** частини другої цієї статті, можуть запропонувати до складу відповідної територіальної виборчої комісії не більше ніж по одній кандидатурі.

До складу територіальної виборчої комісії обов'язково включаються кандидатури (не більше двох осіб до складу кожної територіальної виборчої комісії), запропоновані суб'єктами подання, зазначеними у **пункті 1** частини другої цієї статті.

До складу територіальної виборчої комісії обов'язково включаються кандидатури (не більше однієї особи до складу кожної територіальної виборчої комісії), запропоновані суб'єктами подання, зазначеними у **пункті 2** частини другої цієї статті.

Кандидатури від місцевих організацій політичних партій - по одній кандидатурі від місцевої організації однієї політичної партії, зазначених у **пункті 3** частини другої цієї статті, включаються до складу територіальних виборчих комісій за результатами жеребкування, що проводиться виборчою комісією, яка формує склад відповідної територіальної виборчої комісії, у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією, до формування складу комісії.

Кандидатури, внесені до складу територіальної виборчої комісії, можуть бути відхилені лише з підстав їх невідповідності вимогам, передбаченим [статтею 34](#) цього Кодексу, порушення вимог [частин другої - десятої](#) цієї статті шляхом прийняття відповідного рішення територіальною виборчою комісією або в результаті застосування механізму жеребкування, передбаченого цією частиною.

Рішення про відхилення кандидатур за результатами жеребкування не приймається.

4. Центральна виборча комісія формує склад обласних, районних (крім районів в Автономній Республіці Крим), міських (крім міст в Автономній Республіці Крим), районних у містах Києві, Севастополі виборчих комісій не пізніше як за сімдесят п'ять днів до дня чергових виборів. Подання кандидатур до складу відповідних територіальних виборчих комісій можуть вносити обласні, районні, міські, районні у містах Києві, Севастополі (у разі їх відсутності у структурі відповідної політичної партії - міська міст Києва, Севастополя) організації політичних партій, зазначених у [частині другій](#) цієї статті, а у разі їх відсутності у структурі відповідної політичної партії - обласна організація цієї політичної партії згідно з існуючим адміністративно-територіальним устроєм. Такі подання вносяться не раніше ніж за дев'яносто днів та не пізніше як за вісімдесят днів до дня чергових виборів.

5. Виборча комісія Автономної Республіки Крим формує склад районних (районів в Автономній Республіці Крим), міських (міст в Автономній Республіці Крим) виборчих комісій не пізніше як за сімдесят п'ять днів до дня чергових виборів. Подання до складу відповідних територіальних виборчих комісій можуть вносити районні (у районах в Автономній Республіці Крим), міські (у містах в Автономній Республіці Крим) організації політичних партій, зазначених у [частині другій](#) цієї статті, а у разі їх відсутності у структурі відповідної політичної партії - республіканська в Автономній Республіці Крим організація цієї політичної партії згідно з існуючим адміністративно-територіальним устроєм. Такі подання вносяться не пізніше як за вісімдесят днів до дня чергових виборів.

6. Районні виборчі комісії формують склад сільських, селищних виборчих комісій у відповідному районі не пізніше як за шістдесят днів до дня чергових виборів. Подання до складу відповідних територіальних виборчих комісій можуть вносити районні організації політичних партій, зазначених у [частині другій](#) цієї статті, а у разі їх відсутності у структурі відповідної політичної партії - обласна чи республіканська в Автономній Республіці Крим організація цієї політичної партії згідно з існуючим адміністративно-територіальним устроєм. Такі подання вносяться не пізніше як за шістдесят п'ять днів до дня чергових виборів.

7. Міські виборчі комісії (у містах з районним поділом, крім міст Києва та Севастополя) формують склад районних у місті виборчих комісій не пізніше як за шістдесят днів до дня чергових виборів. Подання до складу відповідних територіальних виборчих комісій можуть вносити міські організації політичних партій, зазначених у [частині другій](#) цієї статті, а у разі їх відсутності у структурі відповідної політичної партії - обласна чи республіканська в Автономній Республіці Крим організація цієї політичної партії згідно з існуючим адміністративно-територіальним устроєм. Такі подання вносяться не пізніше як за шістдесят п'ять днів до дня чергових виборів.

8. Склад виборчої комісії Автономної Республіки Крим затверджується Верховною Радою Автономної Республіки Крим не пізніше як за вісімдесят п'ять днів до дня чергових виборів у порядку, встановленому **частинами першою - третьою, дев'ятою - шістнадцятою** цієї статті.

Подання щодо кандидатур до складу виборчої комісії Автономної Республіки Крим вносяться до Верховної Ради Автономної Республіки Крим не раніше ніж за дев'яносто днів та не пізніше як за вісімдесят п'ять днів до дня чергових виборів.

9. Подання щодо кандидатур до складу територіальної виборчої комісії вноситься за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, на паперовому носії та в електронному вигляді.

Подання щодо кандидатур до складу територіальної виборчої комісії вноситься до відповідної виборчої комісії за підписом керівника місцевої організації політичної партії та скріплюється печаткою місцевої організації політичної партії або печаткою організації політичної партії вищого рівня, або печаткою цієї політичної партії.

Подання щодо кандидатур до складу територіальної виборчої комісії може вноситися до відповідної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів у порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

До подання додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) кожної запропонованої особи.

Заяви осіб, запропонованих до складу територіальної виборчої комісії, про згоду на участь у роботі виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання, згоду виконувати посадові обов'язки голови, заступника голови або секретаря виборчої комісії та про ненадання згоди на участь у роботі виборчої комісії іншим суб'єктам подання на відповідних виборах надаються відповідним суб'єктам подання кандидатур до моменту внесення до відповідної виборчої комісії подання стосовно кандидатур до складу територіальної виборчої комісії.

У разі виявлення відповідною виборчою комісією одночасного внесення однієї кандидатури до складу територіальної виборчої комісії від різних суб'єктів подання кандидатур виборча комісія звертається до відповідних суб'єктів подання, кандидата, запропонованого до складу територіальної виборчої комісії, для уточнення інформації та надання заяви про згоду на участь у роботі територіальної виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання. У разі непідтвердження згоди особи на участь у роботі територіальної виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання відповідна виборча комісія відхиляє кандидатуру такої особи.

10. У поданні щодо кандидатур до складу територіальної виборчої комісії зазначаються такі відомості:

- 1) прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) особи;
- 2) число, місяць, рік народження;

- 3) громадянство особи;
- 4) освіта;
- 5) відомості про володіння державною мовою;
- 6) місце роботи (заняття), посада;
- 7) місце проживання (адреса житла) особи, а також контактні телефони;
- 8) наявність досвіду роботи у виборчих комісіях;

9) відомості про відсутність в особи судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого [статтею 111¹](#) Кримінального кодексу України, яка не погашена або не знята у встановленому законом порядку.

{Пункт 9 частини десятої статті 203 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

11. Технічні описки та неточності, допущені у поданні, не є підставою для відхилення внесених кандидатур.

У разі виявлення технічних помилок та неточностей при зазначенні у поданні прізвища, імені та по батькові особи, дати її народження - в постанові про утворення територіальної виборчої комісії зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

12. До складу територіальної виборчої комісії можуть входити громадяни України, які відповідають вимогам [статті 34](#) цього Кодексу. У разі виникнення або виявлення підстав, що позбавляють особу права входити до складу виборчої комісії, повноваження такого члена комісії можуть бути достроково припинені виборчою комісією, яка сформувала склад відповідної територіальної виборчої комісії.

13. Виборчі комісії, зазначені у [частинах четвертій - восьмій](#) цієї статті, одночасно з формуванням складу територіальної виборчої комісії призначають голову, заступника голови, секретаря такої виборчої комісії.

14. Голова, заступник голови та секретар територіальної виборчої комісії мають призначатися від різних суб'єктів подання, визначених [частиною другою](#) цієї статті.

15. Рішення про формування складу територіальної виборчої комісії оприлюднюється виборчою комісією, яка сформувала склад територіальної виборчої комісії, у визначений нею спосіб не пізніше наступного дня після дня прийняття такого рішення. Рішення про зміни у складі територіальної виборчої комісії оприлюднюється у порядку та строки, встановлені цією частиною, але не пізніше останнього дня перед днем голосування.

16. У разі якщо подання щодо кандидатур до складу територіальної виборчої комісії не надійшли в установлені цією статтею строки або до складу територіальної виборчої комісії запропоновано менше дев'яти осіб, склад територіальної виборчої комісії формується у визначені [частинами четвертою - восьмою](#) цієї статті строки за поданням голови відповідної виборчої комісії за пропозиціями членів комісії.

{Стаття 203 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 204. Порядок утворення дільничної виборчої комісії

1. Дільнична виборча комісія утворюється відповідною міською чи районною у місті, сільською, селищною виборчою комісією не пізніш як за п'ятнадцять днів до дня виборів у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії.

Право подання кандидатур до складу дільничних виборчих комісій мають:

1) місцеві організації політичних партій, про утворення депутатських фракцій яких оголошено на першій черговій сесії Верховної Ради України поточного скликання;

2) місцева організація політичної партії, яка уклала угоду про політичну співпрацю на відповідних місцевих виборах з депутатською групою, про утворення якої оголошено на сесії Верховної Ради України не пізніше 1 січня року, в якому відбуваються вибори.

Одна депутатська група, про утворення якої оголошено на сесії Верховної Ради України не пізніше 1 січня року, в якому відбуваються вибори, може укласти лише одну угоду про політичну співпрацю на відповідних місцевих виборах лише з однією політичною партією.

Угода підписується керівником (керівниками) депутатської групи, про утворення якої оголошено на сесії Верховної Ради України не пізніше 1 січня року, в якому відбуваються вибори, та головою політичної партії, з якою її укладено.

Про укладання відповідної угоди керівник (керівники) депутатської групи, про утворення якої оголошено на сесії Верховної Ради України не пізніше 1 січня року, в якому відбуваються вибори, не пізніш як за дев'яносто п'ять днів до дня голосування повідомляє Апарат Верховної Ради України листом, разом з яким надсилається один примірник політичної угоди.

Апарат Верховної Ради України повідомляє Центральну виборчу комісію про укладання відповідної угоди не пізніш як за дев'яносто один день до дня голосування та надсилає копію політичної угоди;

3) місцеві організації політичних партій, від яких зареєстровано кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, районних у місті рад, а також міських, сільських, селищних (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше) рад;

4) кандидати у депутати сільських, селищних, міських (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч) рад;

5) кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови.

При утворенні дільничної виборчої комісії відповідна територіальна виборча комісія визначає осіб, які підлягають включенню до складу відповідної дільничної виборчої комісії, з числа кандидатур, поданих суб'єктами подання, визначеними **пунктами 3-5** цієї частини, за результатами жеребкування, що проводиться у порядку, встановленому Центральною

виборчою комісією, не пізніш як на восьмий день після закінчення строку внесення подань щодо кандидатур до складу такої комісії.

Щодо кандидатур, поданих суб'єктами подання, зазначеними у **пункті 1** цієї частини, жеребкування не проводиться. Кандидатури від таких суб'єктів подання включаються до складу кожної дільничної виборчої комісії (не більше двох осіб до складу кожної дільничної виборчої комісії) за умови наявності відповідних подань та їх відповідності встановленим цим Кодексом вимогам.

Щодо кандидатур, поданих суб'єктами подання, зазначеними у **пункті 2** цієї частини, жеребкування не проводиться. Кандидатури від таких суб'єктів подання включаються до складу кожної дільничної виборчої комісії (не більше однієї особи до складу кожної дільничної виборчої комісії) за умови наявності відповідних подань та їх відповідності встановленим цим Кодексом вимогам.

У разі якщо до складу дільничної виборчої комісії одночасно внесено подання щодо кандидатур від двох і більше місцевих організацій однієї політичної партії, то до складу такої комісії підлягає включенню кандидатура від місцевої організації політичної партії вищого щодо інших організацій партії рівня.

Кандидатури, внесені до складу дільничної виборчої комісії, можуть бути відхилені лише з підстав їх невідповідності вимогам, передбаченим **статтею 34** цього Кодексу, порушення вимог цієї частини та **частини четвертої** цієї статті шляхом прийняття відповідного рішення територіальною виборчою комісією або в результаті застосування механізму жеребкування, передбаченого цією частиною.

Рішення про відхилення кандидатур за результатами жеребкування не приймається.

2. До складу дільничної виборчої комісії можуть входити громадяни України, які відповідають вимогам **статті 34** цього Кодексу.

3. Дільнична виборча комісія утворюється у складі:

- 1) для малих дільниць - 10-14 осіб;
- 2) для середніх дільниць - 12-16 осіб;
- 3) для великих дільниць - 14-18 осіб.

На виборчих дільницях, на яких кількість виборців не перевищує 200 осіб, дільнична виборча комісія може утворюватися у складі голови, секретаря та двох - чотирьох членів комісії.

4. Місцева організація політичної партії, про утворення депутатської фракції якої оголошено на першій черговій сесії Верховної Ради України поточного скликання, а у разі її відсутності у структурі відповідної політичної партії - обласна чи республіканська в Автономній Республіці Крим організація цієї політичної партії згідно з існуючим адміністративно-територіальним устроєм, вносять до відповідної територіальної виборчої комісії подання щодо кандидатур до складу дільничних виборчих комісій (не більше двох осіб до складу кожної дільничної виборчої комісії).

Місцева організація політичної партії, яка уклала угоду про політичну співпрацю на відповідних місцевих виборах з депутатською групою, про утворення якої оголошено на сесії Верховної Ради України не пізніше 1 січня року, в якому відбуваються місцеві вибори, місцева організація партії, від якої зареєстровано кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також сільської, селищної, міської (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) рад, а у разі їх відсутності у структурі відповідної політичної партії - обласна чи республіканська в Автономній Республіці Крим організація цієї політичної партії згідно з існуючим адміністративно-територіальним устроєм, вносять до відповідної територіальної виборчої комісії подання щодо кандидатур до складу дільничних виборчих комісій (не більше однієї особи до складу кожної дільничної виборчої комісії).

Подання підписується керівником місцевої організації політичної партії та скріплюється печаткою відповідної місцевої організації політичної партії або печаткою місцевої організації відповідної політичної партії вищого рівня, або печаткою політичної партії.

Кандидат у депутати в багатомандатному виборчому окрузі з виборів депутатів сільської, селищної, міської (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) рад, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови вносять до територіальної виборчої комісії подання щодо кандидатур до складу відповідних дільничних виборчих комісій (не більше однієї особи до складу кожної дільничної виборчої комісії) за своїм підписом.

Зазначені подання щодо кандидатур до складу дільничних виборчих комісій вносяться не пізніше як за двадцять чотири дні до дня виборів за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Подання щодо кандидатур до складу дільничної виборчої комісії може вноситися до відповідної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів у порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

У поданні щодо кандидатур до складу дільничних виборчих комісій зазначаються відомості, передбачені **частиною десятою** статті 203 цього Кодексу.

До подання додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) кожної запропонованої особи.

Заяви осіб, запропонованих до складу дільничної виборчої комісії, про згоду на участь у роботі виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання, згоду виконувати посадові обов'язки голови, заступника голови або секретаря виборчої комісії та про ненадання згоди на участь у роботі виборчої комісії іншим суб'єктам подання на відповідних виборах надаються відповідним суб'єктам подання до моменту внесення до територіальних виборчих комісій подання стосовно кандидатур до складу дільничних виборчих комісій.

У разі виявлення територіальною виборчою комісією одночасного внесення однієї кандидатури до складу дільничної виборчої комісії від різних суб'єктів подання

територіальна виборча комісія звертається до відповідних суб'єктів подання, кандидата, запропонованого до складу дільничної виборчої комісії, для уточнення інформації та надання заяви про згоду на участь у роботі дільничної виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання. У разі непідтвердження згоди особи на участь у роботі дільничної виборчої комісії від відповідного суб'єкта подання територіальна виборча комісія відхиляє кандидатуру такої особи.

5. Технічні описки та неточності, допущені у поданні, не є підставою для відхилення внесених кандидатур.

6. Голова, заступник голови та секретар дільничної виборчої комісії мають призначатися від різних суб'єктів подання, визначених **частиною першою** цієї статті.

7. Рішення про утворення дільничної виборчої комісії оприлюднюється територіальною виборчою комісією, що утворила дільничну виборчу комісію, з відомостями про її склад у спосіб, визначений цією територіальною виборчою комісією, не пізніше наступного дня з дня утворення дільничної виборчої комісії. Рішення про зміни у складі дільничної виборчої комісії оприлюднюються у порядку та строки, встановлені цією частиною, але не пізніше останнього дня перед днем голосування.

8. У разі якщо у встановлений **частиною четвертою** цієї статті строк подання щодо кандидатур до складу дільничної виборчої комісії не надійшли або до складу дільничної виборчої комісії запропоновано менше осіб, ніж встановлено **частиною третьою** цієї статті (відповідно для малих виборчих дільниць - менше 10 осіб, для середніх виборчих дільниць - менше 12 осіб, для великих виборчих дільниць - менше 14 осіб, для виборчих дільниць з кількістю виборців, що не перевищує 200 осіб, - менше 4 осіб у складі комісії), дільнична виборча комісія утворюється у визначені **частиною першою** цією статтю строки відповідною територіальною виборчою комісією за поданням голови цієї територіальної виборчої комісії у мінімальній кількості, встановленій **частиною третьою** цієї статті, з обов'язковим включенням до складу комісії кандидатур від суб'єктів подання, зазначених у **частині першій** цієї статті.

У разі необхідності, для забезпечення дільничними виборчими комісіями належної підготовки та проведення виборів, у тому числі в день голосування, територіальна виборча комісія у будь-який час до дня голосування може збільшити склад дільничної виборчої комісії до його максимальної кількості, встановленої **частиною третьою** цієї статті, за поданням голови відповідної територіальної виборчої комісії на підставі пропозицій членів цієї комісії.

9. У разі проведення місцевих виборів одночасно з виборами Президента України дільничні виборчі комісії не утворюються, їх повноваження виконують відповідні дільничні виборчі комісії з виборів Президента України звичайних виборчих дільниць та спеціальних виборчих дільниць, утворених у стаціонарних закладах охорони здоров'я.

У разі проведення місцевих виборів одночасно з виборами народних депутатів України дільничні виборчі комісії не утворюються, їх повноваження виконують відповідні дільничні виборчі комісії з виборів народних депутатів України звичайних виборчих дільниць та спеціальних виборчих дільниць, утворених у стаціонарних закладах охорони здоров'я.

У разі проведення місцевих виборів одночасно із всеукраїнським референдумом дільничні виборчі комісії не утворюються, їх повноваження виконують відповідні дільничні комісії з референдуму.

{Стаття 204 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 205. Повноваження Центральної виборчої комісії щодо організації і проведення місцевих виборів

1. Центральна виборча комісія, крім повноважень, передбачених [Законом України](#) "Про Центральну виборчу комісію":

1) призначає перші вибори депутатів, сільських, селищних, міських голів у порядку, визначеному законом;

2) призначає додаткові вибори до сільської, селищної ради територіальної громади депутатів від територіальної громади, що приєдналася у порядку, визначеному [Законом України](#) "Про добровільне об'єднання територіальних громад";

{Пункт 2 частини першої статті 205 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2¹) приймає обов'язкові для виконання всіма суб'єктами виборчого процесу, установами, підприємствами, організаціями, а також органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами роз'яснення з питань застосування цього Кодексу;

{Частину першу статті 205 доповнено пунктом 2¹ згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3) встановлює норми і перелік обладнання, інвентарю для приміщень виборчих комісій та приміщень для голосування, а також види послуг, робіт, що можуть надаватися виборчим комісіям;

4) встановлює (затверджує) форми (зразки) виборчих документів, печаток і штампів;

5) може з власної ініціативи у разі прийняття територіальною виборчою комісією незаконного рішення або її бездіяльності скасувати таке рішення та/або прийняти відповідне рішення (у день голосування (день повторного голосування) такі питання розглядаються невідкладно);

6) у разі невиконання відповідною територіальною виборчою комісією вимог цього Кодексу щодо встановлення в порядку та строки, визначені цим Кодексом, результатів відповідних місцевих виборів та/або реєстрації обраних депутатів, сільських, селищних, міських голів встановлює результати таких місцевих виборів та/або приймає рішення щодо реєстрації відповідних осіб. [Порядок](#) транспортування до Центральної виборчої комісії виборчої документації з відповідної територіальної виборчої комісії встановлюється Центральною виборчою комісією;

{Пункт 6 частини першої статті 205 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7) у разі встановлення неможливості забезпечити підготовку та проведення місцевих виборів відповідно до положень цього Кодексу на окремих територіях приймає рішення про неможливість проведення виборів до відповідних органів місцевого самоврядування;

8) затверджує форму інформаційних буклетів та інформаційних плакатів організацій партій - суб'єктів виборчого процесу, форму та текст плакатів, що роз'яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори;

9) затверджує форму і колір виборчих бюлетенів;

10) здійснює інші повноваження, передбачені цим Кодексом та законами України.

Стаття 206. Повноваження територіальних виборчих комісій щодо організації підготовки і проведення місцевих виборів

1. Територіальна виборча комісія на період здійснення своїх повноважень забезпечує організацію і проведення місцевих виборів у межах повноважень та в порядку, передбачених цим Кодексом та законами України.

2. Відповідна територіальна виборча комісія, яка встановлює результати виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, міської, районної у місті, сільської, селищної ради, результати виборів сільського, селищного, міського голови:

1) забезпечує підготовку та проведення відповідних місцевих виборів;

2) утворює територіальні, багатомандатні виборчі округи відповідно до цього Кодексу, встановлює їхні межі та єдину нумерацію, визначає кількість мандатів, які розподіляються у багатомандатних виборчих округах;

3) надає правову, організаційну, методичну, технічну допомогу нижчестоящим виборчим комісіям в частині їхньої діяльності, що стосується виборів відповідної ради, сільського, селищного, міського голови, організовує навчання членів цих комісій з питань організації виборчого процесу;

4) реєструє кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, їх довірених осіб, представників, уповноважених осіб організацій партій - суб'єктів відповідного виборчого процесу та видає їм посвідчення;

5) розглядає питання щодо скасування реєстрації кандидатів у випадках, передбачених цим Кодексом;

6) інформує населення про зареєстрованих кандидатів у депутати у відповідних виборчих округах, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови;

7) затверджує текст виборчих бюлетенів на відповідних місцевих виборах, забезпечує виготовлення виборчих бюлетенів та передачу їх відповідним територіальним, дільничним виборчим комісіям;

8) вирішує питання щодо використання коштів на проведення відповідних місцевих виборів, забезпечує їх цільовим використанням;

9) сприяє організації зустрічей кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови з виборцями;

10) забезпечує виготовлення бланків протоколів та іншої виборчої документації, а територіальна виборча комісія, яка утворює дільничні виборчі комісії, - також печаток, штампів і передає їх відповідним дільничним виборчим комісіям, якщо Центральною виборчою комісією не встановлено інший порядок їх виготовлення;

11) заслуховує інформацію відповідних територіальних, дільничних виборчих комісій, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань, пов'язаних з підготовкою і проведенням відповідних місцевих виборів;

12) здійснює контроль за наданням списків виборців дільничними виборчими комісіями для загального ознайомлення та уточнення;

13) реєструє офіційних спостерігачів від кандидатів, місцевих організацій партій - суб'єктів виборчого процесу відповідних місцевих виборів, від громадських організацій;

14) здійснює контроль за використанням коштів виборчих фондів суб'єктів виборчого процесу на відповідних місцевих виборах;

15) здійснює контроль за дотриманням встановленого цим Кодексом порядку проведення передвиборної агітації;

16) визнає голосування на виборчій дільниці недійсним за результатами повторного підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці у випадках та порядку, передбачених цим Кодексом;

17) встановлює результати виборів депутатів, сільського, селищного, міського голови в порядку, визначеному цим Кодексом, здійснює офіційне оприлюднення результатів відповідних місцевих виборів;

18) реєструє обраних депутатів, сільського, селищного, міського голову;

19) організовує проведення повторного голосування і повторних місцевих виборів у випадках, передбачених цим Кодексом;

20) розглядає звернення, заяви і скарги стосовно підготовки та проведення відповідних місцевих виборів, приймає щодо них рішення;

21) забезпечує передачу на зберігання до відповідної архівної установи виборчої та іншої документації в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією;

22) здійснює в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці контроль за додержанням та однаковим застосуванням законодавства про місцеві вибори в частині, що стосується відповідних місцевих виборів; скликає у разі необхідності за власною ініціативою засідання дільничної виборчої комісії;

23) здійснює інші повноваження, передбачені цим Кодексом та законами України.

3. Територіальна виборча комісія, яка відповідно до **частини першої** статті 255 цього Кодексу встановлює підсумки голосування на відповідних місцевих виборах, під час організації підготовки і проведення таких виборів здійснює повноваження, передбачені

пунктами 3, 11, 12, 15, 16, 20-22 частини другої цієї статті, передає дільничним виборчим комісіям виборчі бюлетені, складає протокол про підсумки голосування з відповідних місцевих виборів та транспортує його разом з іншою виборчою документацією до виборчої комісії, яка встановлює результати таких виборів:

1) сільська, селищна, міська виборча комісія складає протокол про підсумки голосування з відповідних виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної ради у територіальних виборчих округах, частині територіального виборчого округу, утворених у межах відповідно села, селища, міста (чи відповідної територіальної громади), та передає його виборчій комісії Автономної Республіки Крим, відповідній обласній виборчій комісії;

2) районна в місті виборча комісія складає і передає міській виборчій комісії:

а) протокол про підсумки голосування з виборів депутатів міської ради в територіальному виборчому окрузі чи його частині (у міській територіальній громаді з кількістю виборців 10 тисяч і більше) або в багатомандатних виборчих округах (у міській територіальній громаді з кількістю виборців до 10 тисяч);

б) протокол про підсумки голосування з виборів міського голови;

3) сільська, селищна, міська виборча комісія складає та передає до районної виборчої комісії протокол про підсумки голосування з виборів депутатів відповідної районної ради в територіальному виборчому окрузі, частині територіального виборчого округу, утворених у межах відповідно села, селища, міста (чи відповідної територіальної громади), та передає встановлені підсумки до відповідної районної виборчої комісії.

4. Виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласні, районні, міські, районні у місті (у містах, в яких утворені районні у місті ради), селищні, сільські виборчі комісії інформують Верховну Раду України, Центральну виборчу комісію, відповідні місцеві ради про обраних депутатів та сільських, селищних, міських голів.

{Стаття 206 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 207. Повноваження дільничної виборчої комісії

1. Дільнична виборча комісія на період здійснення своїх повноважень забезпечує організацію і проведення місцевих виборів у межах повноважень та в порядку, передбачених цим Кодексом та законами України.

2. Дільнична виборча комісія:

1) здійснює в межах території відповідної виборчої дільниці контроль за дотриманням та однаковим застосуванням законодавства про місцеві вибори;

2) отримує список виборців від органу ведення Державного реєстру виборців, складає список виборців у випадках, передбачених цим Кодексом, надає його для загального ознайомлення та у випадках, передбачених цим Кодексом, вносить до нього зміни;

3) забезпечує можливість ознайомлення виборців з відомостями про кандидатів у депутати та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, а також з рішеннями, опублікованими або оприлюдненими в інший спосіб Центральною виборчою

комісією, відповідними територіальними виборчими комісіями, власними рішеннями та повідомленнями;

{Пункт 3 частини другої статті 207 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4) завчасно вручає або надсилає кожному виборцю отримані від органу ведення Державного реєстру виборців іменні запрошення із зазначенням дати проведення місцевих виборів, адреси приміщення для голосування, часу початку і закінчення голосування;

5) забезпечує підготовку приміщення для голосування та виборчих скриньок;

6) організовує голосування на виборчій дільниці;

7) здійснює підрахунок голосів виборців, поданих на виборчій дільниці;

8) складає протоколи про підрахунок голосів виборців, поданих на виборчій дільниці;

9) визнає недійсним голосування на виборчій дільниці у випадках, передбачених цим Кодексом;

10) розглядає звернення з питань підготовки місцевих виборів, організації голосування на виборчій дільниці та в межах своїх повноважень приймає щодо них рішення;

11) здійснює інші повноваження, передбачені цим Кодексом та законами України.

Повноваження дільничної виборчої комісії починаються з моменту складення присяги на засіданні цієї комісії більшістю від складу дільничної виборчої комісії, визначеного при її утворенні.

{Частину другу статті 207 доповнено абзацом тринадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Повноваження дільничної виборчої комісії припиняються через п'ять днів після дня офіційного оприлюднення результатів місцевих виборів. Дільнична виборча комісія припиняє свою діяльність одночасно з припиненням її повноважень.

{Частину другу статті 207 доповнено абзацом чотирнадцятим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 208. Припинення повноважень складу виборчої комісії та члена виборчої комісії

1. Повноваження члена територіальної виборчої комісії припиняються з моменту формування нового складу територіальної виборчої комісії у порядку, визначеному цим Кодексом.

2. Повноваження члена дільничної виборчої комісії припиняються одночасно з припиненням повноважень дільничної виборчої комісії.

3. Повноваження усього складу територіальної, дільничної виборчої комісії можуть бути достроково припинені в установленому законом порядку виборчою комісією, яка сформувала (утворила) відповідну територіальну, дільничну виборчу комісію, рішенням виборчої комісії вищого рівня з відповідних місцевих виборів або рішенням суду в разі

одноразового грубого порушення чи систематичного порушення комісією [Конституції України](#), цього Кодексу та законів України, невиконання рішень виборчої комісії вищого рівня.

{Частина третя статті 208 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Повноваження члена відповідної територіальної, дільничної виборчої комісії припиняються достроково у зв'язку з:

1) особистою заявою про складення повноважень члена комісії. Така заява подається суб'єкту внесення кандидатури відповідного члена комісії для передачі відповідній виборчій комісії або для внесення подання про заміну члена виборчої комісії;

2) внесенням подання про заміну члена виборчої комісії суб'єктом, за поданням якого кандидатуру такого члена було включено до складу виборчої комісії;

3) припиненням його громадянства України;

4) вибуттям на період до дня виборів за межі відповідної адміністративно-територіальної одиниці, що унеможлиблює виконання обов'язків члена комісії;

5) реєстрацією його кандидатом у депутати місцевої ради, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидатом у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидатом у народні депутати України, кандидатом на пост Президента України;

{Пункт 5 частини четвертої статті 208 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6) реєстрацією його довіреною особою кандидата в депутати або кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у народні депутати України, кандидата на пост Президента України, представником політичної партії в Центральній виборчій комісії, уповноваженою особою політичної партії, представником місцевої організації партії в територіальній виборчій комісії, уповноваженою особою місцевої організації партії, уповноваженою особою суб'єкта процесу референдуму, представником ініціативної групи в Центральній виборчій комісії, офіційним спостерігачем, якщо виборчий процес зазначених виборів чи референдуму проводиться одночасно з виборчим процесом місцевих виборів;

{Пункт 6 частини четвертої статті 208 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7) відмовою від складення присяги члена комісії;

8) порушенням присяги члена виборчої комісії, що виявилось як систематичне невиконання покладених на нього обов'язків, засвідчене не менш як двома рішеннями з цього приводу виборчої комісії, до складу якої він входить;

9) систематичним невиконанням покладених на нього обов'язків або одноразовим грубим порушенням ним законодавства України про місцеві вибори, що встановлено рішенням суду або рішеннями виборчої комісії, яка утворила відповідну комісію

(сформувала її склад), двома і більше неявками на засідання виборчої комісії без поважних причин або неявкою на засідання виборчої комісії у день голосування;

10) набранням щодо нього законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення;

{Пункт 10 частини четвертої статті 208 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020}

11) набуттям ним членства в іншій виборчій комісії будь-якого рівня, що здійснює підготовку та проведення місцевих виборів, виборів народних депутатів України, Президента України, комісії з референдуму, якщо виборчий процес зазначених виборів чи референдуму проводиться одночасно з виборчим процесом місцевих виборів;

12) визнанням його судом недієздатним або безвісно відсутнім;

13) виявленням обставин, що позбавляють особу права входити до складу виборчої комісії;

14) його смертю або оголошення його померлим.

У разі виникнення обставин, передбачених **пунктами 1-6, 8-14** частини четвертої цієї статті, повноваження члена виборчої комісії припиняються з моменту прийняття рішення про дострокове припинення його повноважень виборчою комісією, яка її утворила, а обставин, передбачених **пунктом 7** частини четвертої цієї статті, - з моменту відмови особи поставити свій підпис під текстом присяги на засіданні виборчої комісії або у разі неприбуття такої особи на перші два засідання виборчої комісії після її включення до складу цієї комісії, про які така особа була повідомлена.

Про дострокове припинення повноважень у зв'язку з відмовою від складення присяги члена комісії невідкладно повідомляється Центральна виборча комісія або відповідна територіальна виборча комісія для прийняття рішення про зміни в складі відповідної виборчої комісії.

{Частину четверту статті 208 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Подання про заміну члена виборчої комісії вноситься суб'єктом, за поданням якого кандидатуру такого члена було включено до складу виборчої комісії, на паперових носіях та в електронному вигляді до відповідної виборчої комісії за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією. До подання додаються документи, передбачені **частиною дев'ятою** статті 203, **частиною четвертою** статті 204 цього Кодексу

{Абзац вісімнадцятий частини четвертої статті 208 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Зазначене подання під час виборчого процесу, а також у період з моменту формування складу територіальних виборчих комісій до початку виборчого процесу чергових місцевих виборів підлягає обов'язковому розгляду у п'ятиденний строк, але не пізніше останнього дня перед днем голосування, а поза межами виборчого процесу - у місячний строк з дня надходження.

{Частина четверту статті 208 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Подання про заміну члена виборчої комісії може вноситися за допомогою електронних сервісів у порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

{Частина четверту статті 208 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

{Абзац двадцять перший частини четвертої статті 208 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Виборча комісія, яка достроково припинила повноваження усього складу виборчої комісії, окремого члена виборчої комісії, не пізніше наступного дня повідомляє про це суб'єктів, за поданням яких до складу комісії було включено осіб, повноваження яких достроково припинено. Такі суб'єкти можуть не пізніше наступного дня з дня отримання такого повідомлення внести подання з новими кандидатурами до складу відповідної виборчої комісії.

Якщо у строк, встановлений цією частиною, не надійшли подання щодо кандидатур до складу виборчої комісії та/або якщо кількість запропонованих до складу виборчої комісії осіб не дає змогу сформувати її склад у мінімальній кількості, встановленій **частиною першою** статті 203 цього Кодексу або **частиною третьою** статті 204 цього Кодексу, склад комісії формується відповідною виборчою комісією за поданням її голови за пропозиціями членів цієї комісії з тим, щоб кількісний склад такої виборчої комісії відповідав її мінімальній кількості (був не меншим), з обов'язковим урахуванням поданих кандидатур до її складу, крім тих, що підлягають відхиленню з підстав, встановлених цим Кодексом.

У разі дострокового припинення повноважень члена виборчої комісії з підстав, передбачених **пунктами 7, 9** частини четвертої цієї статті, або у зв'язку з достроковим припиненням повноважень усього складу виборчої комісії його кандидатура не може бути включена до складу виборчої комісії та підлягає відхиленню.

{Абзац третій частини п'ятої статті 208 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

У разі дострокового припинення повноважень усього складу виборчої комісії відповідна виборча комісія не пізніш як на третій день з дня припинення повноважень комісії, але не пізніше останнього дня перед днем голосування, затверджує новий склад виборчої комісії у порядку, встановленому цим Кодексом.

{Абзац четвертий частини п'ятої статті 208 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Рішення про дострокове припинення повноважень члена виборчої комісії у зв'язку з внесенням подання про його заміну приймається одночасно з рішенням про включення до складу відповідної виборчої комісії іншого представника від того самого суб'єкта подання із одночасним призначенням цієї особи на відповідну посаду в комісії, яку займав член комісії, повноваження якого достроково припинені.

7. У разі якщо голова, заступник голови або секретар виборчої комісії систематично не виконує покладені на нього обов'язки, відповідна виборча комісія може звернутися до

виборчої комісії, яка її утворила, з мотивованим поданням про його заміну, якщо за це проголосували не менше двох третин від складу комісії. Подання вноситься за підписом голови, заступника голови виборчої комісії або головуючого на відповідному засіданні виборчої комісії та засвідчується печаткою цієї комісії. До подання додаються не менш як два рішення виборчої комісії про невиконання головою, заступником голови чи секретарем цієї комісії покладених на нього обов'язків, а також витяг із протоколу засідання виборчої комісії, на якому розглядалося питання про внесення такого подання.

Голова, заступник голови або секретар виборчої комісії можуть особисто подати власноручно написану заяву про складення своїх обов'язків (без припинення членства в комісії) до виборчої комісії, що утворила відповідну виборчу комісію.

{Абзац другий частини сьомої статті 208 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Зазначене подання чи заява під час виборчого процесу, а також у період з моменту формування складу територіальних виборчих комісій до початку виборчого процесу чергових, відповідних позачергових або перших місцевих виборів підлягають обов'язковому розгляду у п'ятиденний строк з дня надходження, але не пізніше останнього дня перед днем голосування, а поза межами виборчого процесу - у місячний строк. Рішення про заміну голови, заступника голови або секретаря виборчої комісії не є підставою для припинення повноважень зазначених осіб як членів відповідної виборчої комісії.

{Абзац третій частини сьомої статті 208 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. У разі дострокового припинення повноважень голови, заступника голови, секретаря виборчої комісії рішення про включення до складу відповідної виборчої комісії іншого члена від того самого суб'єкта подання (у разі надходження відповідного подання) приймається з одночасним призначенням цієї особи на відповідну посаду в комісії, яку займав член комісії, повноваження якого достроково припинені.

У разі дострокового припинення повноважень голови, заступника голови, секретаря виборчої комісії і невнесення суб'єктом подання, від якого було включено відповідну особу до складу виборчої комісії, інших кандидатур на заміну не пізніше ніж на наступний день з дня отримання повідомлення про виникнення підстав для припинення їх повноважень, але не пізніше останнього дня перед днем голосування, на відповідну посаду голови, заступника голови, секретаря виборчої комісії призначається інший член цієї комісії.

{Частина восьма статті 208 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. У разі наявності підстав для дострокового припинення повноважень усього складу виборчої комісії, окремого члена виборчої комісії, які мають ознаки вчинення членами (окремим членом) цієї комісії кримінального або адміністративного правопорушення, відповідна виборча комісія одночасно з прийняттям такого рішення повідомляє про це правоохоронні органи для перевірки і реагування відповідно до закону.

{Статтю 208 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXXV. ФІНАНСОВЕ І МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ

Стаття 209. Фінансування місцевих виборів

1. Витрати на підготовку і проведення місцевих виборів здійснюються за рахунок коштів державного бюджету, передбачених на здійснення Центральною виборчою комісією керівництва та управління у сфері проведення виборів та референдумів, коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України, коштів відповідних місцевих бюджетів (далі - кошти бюджету, що виділені на підготовку і проведення місцевих виборів), а також коштів власних виборчих фондів організацій партій, які висунули виборчі списки кандидатів у депутати, кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови.

{Абзац перший частини першої статті 209 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Витрати на підготовку і проведення чергових, позачергових, додаткових та перших виборів депутатів, сільських, селищних, міських голів здійснюються за рахунок коштів державного бюджету, передбачених на здійснення Центральною виборчою комісією керівництва та управління у сфері проведення виборів та референдумів, коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України.

{Абзац другий частини першої статті 209 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Усі інші види місцевих виборів проводяться за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів.

{Абзац третій частини першої статті 209 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Організація партії, яка висунула виборчий список, кандидати у депутати, в тому числі включені до виборчого списку організації партії, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови для фінансування своєї виборчої кампанії, в тому числі передвиборної агітації можуть утворити власний виборчий фонд, що формується в порядку, встановленому цим Кодексом.

{Частина друга статті 209 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 210. Фінансове забезпечення підготовки і проведення місцевих виборів

1. Фінансове забезпечення підготовки і проведення чергових та перших місцевих виборів, позачергових, додаткових виборів депутатів, сільських, селищних, міських голів за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України, здійснюється територіальною виборчою комісією, яка є розпорядником цих коштів, відповідно до затвердженого нею єдиного кошторису видатків, який повинен включати, зокрема, витрати на найм (оренду) відповідних приміщень, на

оплату праці членів комісій та осіб, які залучаються до роботи у виборчій комісії, видатки, пов'язані із забезпеченням здійснення повноважень виборчих комісій, у межах коштів, передбачених на підготовку та проведення місцевих виборів у Державному бюджеті України.

{Абзац перший частини першої статті 210 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Фінансове забезпечення діяльності Центральної виборчої комісії щодо підготовки і проведення місцевих виборів здійснюється за рахунок коштів державного бюджету.

Фінансування виготовлення органами ведення Державного реєстру виборців списків виборців та іменних запрошень при проведенні чергових місцевих виборів, позачергових, додаткових та перших виборів депутатів, сільських, селищних, міських голів здійснюється за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за поданням Центральної виборчої комісії.

При проведенні всіх інших видів місцевих виборів фінансування виготовлення органами ведення Державного реєстру виборців списків виборців та іменних запрошень здійснюється за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів у [порядку](#), встановленому Кабінетом Міністрів України за поданням Центральної виборчої комісії.

2. У законі про Державний бюджет України окремо передбачаються цільова субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам для підготовки і проведення чергових, позачергових, додаткових та перших місцевих виборів.

{Частина друга статті 210 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Розподіл субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на підготовку та проведення чергових місцевих виборів здійснюється Центральною виборчою комісією за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

{Частина третя статті 210 із змінами, внесеними згідно із Законом № 924-IX від 29.09.2020}

4. Центральна виборча комісія здійснює розподіл субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на підготовку та проведення позачергових, додаткових та перших місцевих виборів за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, на підставі прийнятих Верховною Радою України постанов про призначення позачергових місцевих виборів, а також прийнятих у встановленому порядку рішень про призначення перших, додаткових місцевих виборів.

Територіальна виборча комісія в межах затверджених Центральною виборчою комісією середніх норм складає кошторис видатків на підготовку і проведення позачергових, додаткових та перших місцевих виборів з урахуванням видатків дільничних виборчих комісій.

{Частина четверта статті 210 із змінами, внесеними згідно із Законом № 924-IX від 29.09.2020}

5. Центральна виборча комісія затверджує середні норми видатків територіальної та дільничної виборчих комісій на підготовку і проведення місцевих виборів.

6. Територіальна виборча комісія у п'ятиденний строк із дня сформування її складу складає відповідно до середніх норм видатків єдиний кошторис видатків для підготовки і проведення чергових місцевих виборів із включенням до нього власних видатків та видатків дільничних виборчих комісій.

{Частина шоста статті 210 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Фінансування виборчих комісій здійснюється в **порядку**, встановленому Кабінетом Міністрів України. Кошти на підготовку і проведення місцевих виборів перераховуються Центральній виборчій комісії не пізніше дня початку виборчого процесу, а територіальним виборчим комісіям - невідкладно після затвердження єдиного кошторису доходів і видатків на підготовку і проведення відповідних місцевих виборів.

{Частина сьома статті 210 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. Територіальна виборча комісія зобов'язана не пізніше як у тижневий строк з дня офіційного оприлюднення результатів місцевих виборів повернути не використані нею на підготовку і проведення виборів бюджетні кошти в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

{Частина восьма статті 210 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Територіальна виборча комісія складає та подає в десятиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів місцевих виборів до відповідної місцевої ради фінансовий звіт про надходження та використання коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України.

10. Контроль за цільовим використанням коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України, здійснюється центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування державної політики у сфері державного фінансового контролю, і Рахунковою палатою.

{Частина десята статті 210 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. Відшкодування кредиторської заборгованості територіальних виборчих комісій після складення фінансового звіту, за умови незавершеного фінансування місцевих виборів у межах коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України, здійснюється Кабінетом Міністрів України до закінчення фінансового року.

Стаття 211. Матеріально-технічне забезпечення підготовки і проведення місцевих виборів

1. Органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи в межах своїх повноважень зобов'язані сприяти виборчим комісіям у реалізації їхніх повноважень, зокрема:

1) надавати необхідні приміщення для виборчих комісій та повідомляти про їх місцезнаходження (адреси) виборчу комісію, що формує (утворює) відповідну виборчу комісію, не пізніше як за один день до її формування (утворення), забезпечувати охорону цих приміщень;

2) забезпечувати охорону виборчих бюлетенів та іншої виборчої документації;

3) надавати згідно з установленими Центральною виборчою комісією нормами та переліком транспортні засоби і засоби зв'язку (з оплатою послуг щодо їх підключення), обладнання, інвентар, оргтехніку, що підлягають поверненню після припинення повноважень виборчих комісій.

Вартість зазначених послуг оплачується за діючими на момент проведення виборів тарифами.

{Частина першу статті 211 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розмір оренди приміщень недержавної власності встановлюється договором оренди.

{Частина першу статті 211 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Порядок оплати або відшкодування зазначених послуг встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Органи Національної поліції України зобов'язані за зверненням територіальної виборчої комісії забезпечити цілодобову охорону приміщення відповідної виборчої комісії, а також у разі необхідності, за зверненням Центральної виборчої комісії, - органів ведення Державного реєстру виборців (регіональних, територіальних представництв Центральної виборчої комісії).

{Абзац восьмий частини першої статті 211 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 212. Оплата праці членів виборчих комісій та осіб, які залучаються до роботи у виборчій комісії

1. За рішенням виборчої комісії голова, заступник голови, секретар або в разі їх відмови інші члени територіальної виборчої комісії (загальною кількістю не більше трьох осіб), дільничної виборчої комісії (загальною кількістю не більше двох осіб для кожної комісії) протягом виборчого процесу можуть виконувати свої повноваження у виборчій комісії на платній основі на підставі цивільно-правового договору між ними і виборчою комісією. Зазначені особи на цей період звільняються від виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи із збереженням стажу роботи.

{Абзац перший частини першої статті 212 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Рішення територіальної виборчої комісії про виконання її членами повноважень на платній основі невідкладно надсилається відповідному регіональному або територіальному представництву Центральної виборчої комісії (у разі його утворення).

{Частина першу статті 212 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Рішення дільничної виборчої комісії про виконання її членами повноважень на платній основі затверджується територіальною виборчою комісією, яка здійснює фінансове забезпечення вказаної дільничної виборчої комісії.

{Частина першу статті 212 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Голова, заступник голови, секретар виборчої комісії Автономної Республіки Крим виконують свої повноваження на постійній основі. Умови оплати їх праці встановлюються Кабінетом Міністрів України, оплата здійснюється за рахунок коштів бюджету Автономної Республіки Крим.

2. Робота члена територіальної, дільничної виборчої комісії, який виконує свої повноваження у виборчій комісії на платній основі відповідно до **частини першої** цієї статті, оплачується в розмірі та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України, за рахунок коштів бюджету Автономної Республіки Крим, відповідного місцевого бюджету (далі - кошти відповідного місцевого бюджету), отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України (а в передбачених цим Кодексом випадках - за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету).

3. Розмір оплати праці членів виборчих комісій визначається Кабінетом Міністрів України. Для членів виборчих комісій, звільнених від виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи, розмір оплати праці не може бути меншим за середню заробітну плату за основним місцем роботи та більшим за розмір заробітної плати відповідного сільського, селищного, міського голови або голови відповідної ради. Розмір оплати праці члена виборчої комісії, який є пенсіонером або особою, яка тимчасово не працює, не може бути меншим за розмір мінімальної заробітної плати, встановлений на день нарахування такої плати.

4. Членам виборчих комісій у межах загальної економії фонду оплати праці, передбаченого кошторисом видатків відповідної виборчої комісії на підготовку та проведення місцевих виборів, може бути нарахована і виплачена одноразова грошова винагорода в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

5. Робота членів виборчих комісій (у тому числі пенсіонерів та осіб, які тимчасово не працюють) у день виборів та у дні встановлення підсумків голосування і результатів виборів оплачується у розмірі та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України.

6. Робота осіб, зазначених у **частині десятій** статті 33 цього Кодексу, під час підготовки та проведення місцевих виборів оплачується за рахунок коштів державного бюджету, відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України (а в передбачених цим Кодексом випадках - за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету).

{Частина шоста статті 212 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Виконання робіт, пов'язаних з підготовкою і проведенням місцевих виборів, особами, визнаними у встановленому законом порядку безробітними, не є підставою для зняття цих осіб з обліку в державній службі зайнятості як таких, що шукають роботу, або для припинення виплати їм допомоги по безробіттю та інших видів допомоги.

8. Оплата праці членів виборчої комісії, а також осіб, які залучаються до роботи у комісії, у тому числі в день голосування, дні встановлення підсумків голосування та результатів виборів, не може бути підставою для скасування, обмеження або зменшення їм та членам їхніх сімей, які проживають разом з ними, будь-яких видів соціальних виплат, пенсій, субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг.

9. У період поза виборчим процесом забезпечення діяльності територіальної виборчої комісії щодо виконання її повноважень здійснюється за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету.

Розділ XXXVI. ВИБОРЧІ ФОНДИ ОРГАНІЗАЦІЙ ПАРТІЙ, КАНДИДАТІВ

Стаття 213. Виборчий фонд організації партії, кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови

{Назва статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1. Організація партії, яка висунула виборчий список, кандидат у депутати, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови для фінансування своєї виборчої кампанії, в тому числі передвиборної агітації можуть утворити власний виборчий фонд.

{Абзац перший частини першої статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Виборчий фонд організації партії, яка висунула виборчий список (далі - виборчий фонд організації партії), має один накопичувальний рахунок, на який надходять кошти для фінансування виборчої кампанії, а також поточні рахунки, з яких здійснюється фінансування витрат на виборчу кампанію. На поточні рахунки виборчого фонду організації партії кошти надходять виключно з накопичувального рахунку виборчого фонду. Підставою для відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду організації партії є копія рішення територіальної виборчої комісії про реєстрацію кандидатів у депутати, включених до виборчого списку від організації партії. Підставою для відкриття поточного рахунку виборчого фонду організації партії є довідка банку про відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду організації партії.

{Абзац другий частини першої статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Виборчий фонд кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови має один поточний рахунок, на який надходять кошти для фінансування виборчої кампанії. Підставою для відкриття поточного рахунку виборчого фонду є копія

рішення територіальної виборчої комісії про реєстрацію відповідного кандидата або про реєстрацію кандидатів у депутати, включених до виборчого списку організації партії.

{Абзац третій частини першої статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Порядок відкриття і закриття рахунків виборчого фонду організації партії, кандидата встановлюється Національним банком України за погодженням з Центральною виборчою комісією не пізніш як за п'ятдесят днів до дня чергових виборів.

{Частина друга статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Організація партії, кандидат у депутати, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови відкривають відповідно накопичувальний та поточний рахунки виборчого фонду в банку за власним вибором у межах відповідного виборчого округу або на території відповідного села, селища, міста чи району. Організація партії, кандидат мають право відкрити відповідні рахунки виборчого фонду виключно в національній валюті.

Організація партії має право відкривати поточні рахунки виборчого фонду з розрахунку не більше одного поточного рахунка для одного територіального виборчого округу в межах єдиного багатомандатного виборчого округу. Один поточний рахунок виборчого фонду організації партії може обслуговувати декілька територіальних виборчих округів.

{Частина третя статті 213 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Використання коштів з рахунків виборчого фонду здійснюється у безготівковій формі.

5. Послуги банку, пов'язані з відкриттям і закриттям рахунків виборчого фонду, надаються на загальних підставах. Банк за користування коштами, що знаходяться на рахунку виборчого фонду, відсотки не нараховує і не сплачує.

{Частина п'ята статті 213 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Банк не пізніше наступного робочого дня з дня відкриття рахунка виборчого фонду повідомляє відповідну територіальну виборчу комісію про відкриття рахунка та його реквізити.

{Частина шоста статті 213 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Інформація про відкриття рахунку виборчого фонду та його реквізити може оприлюднюватися у засобах масової інформації або мережі Інтернет за рахунок коштів виборчого фонду.

{Частина сьома статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Витрачання коштів з поточного рахунку виборчого фонду після 18 години останнього дня перед днем голосування здійснюється виключно у разі, якщо рахунки на оплату товарів, робіт і послуг були виставлені до зазначеного часу.

Витрачання коштів з поточних рахунків виборчого фонду припиняється о 18 годині середи після дня голосування.

9. Рахунки виборчого фонду закриваються банком на шістнадцятий день після дня офіційного оприлюднення результатів відповідних місцевих виборів.

{Частина дев'ята статті 213 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Арешт коштів та зупинення операцій по рахунках виборчого фонду, закриття таких рахунків раніше ніж у строк, встановлений цією статтею, не допускаються.

Стаття 214. Розпорядники виборчого фонду кандидата, організації партії

1. Організація партії, яка висунула виборчий список, рішенням її керівного органу призначає:

1) не більше двох розпорядників накопичувального рахунку виборчого фонду організації партії - з числа кандидатів у депутати, включених до її виборчого списку, або уповноважених осіб в єдиному багатомандатному виборчому окрузі;

2) по одному розпоряднику кожного поточного рахунку виборчого фонду організації партії - уповноважених осіб партій у територіальних виборчих округах.

{Пункт 2 частини першої статті 214 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Кандидат у депутати, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови може бути розпорядником поточного рахунку власного виборчого фонду або призначити не більше одного розпорядника поточного рахунку власного виборчого фонду з числа своїх довірених осіб.

{Абзац четвертий частини першої статті 214 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Розпорядники коштів накопичувального рахунку виборчого фонду організації партії зобов'язані вести облік надходження та розподілу коштів виборчого фонду між поточними рахунками.

Розпорядники поточних рахунків відповідних виборчих фондів забезпечують додержання фінансової дисципліни, цільове використання коштів виборчого фонду.

3. Банк, в якому відкрито накопичувальний або поточний рахунок виборчого фонду, надає розпоряднику відповідного рахунку виборчого фонду щотижнево або за його зверненням відомості про розміри та джерела внесків, що надійшли на рахунки виборчого фонду, рух коштів, а також їх залишки на рахунках.

{Частина третя статті 214 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Розпорядник коштів поточного рахунку виборчого фонду організації партії зобов'язаний за вісім днів до дня голосування подати розпоряднику коштів накопичувального рахунку виборчого фонду організації партії проміжний фінансовий звіт

за період з дня відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду до десятого дня до дня голосування за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Розпорядник коштів накопичувального рахунку виборчого фонду організації партії зобов'язаний за п'ять днів до дня голосування подати до відповідної територіальної виборчої комісії проміжний фінансовий звіт за період з дня відкриття накопичувального рахунку виборчого фонду до десятого дня до дня голосування за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

5. Розпорядник коштів поточного рахунку виборчого фонду організації партії зобов'язаний не пізніше як на п'ятий день після дня голосування подати розпоряднику коштів накопичувального рахунку виборчого фонду організації партії остаточний фінансовий звіт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Розпорядник коштів накопичувального рахунку виборчого фонду організації партії зобов'язаний не пізніше як на сьомий день після дня голосування подати до відповідної територіальної виборчої комісії остаточний фінансовий звіт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

6. Розпорядник поточного рахунку виборчого фонду кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови зобов'язаний не пізніше як за п'ять днів до дня голосування подати до відповідної територіальної виборчої комісії проміжний фінансовий звіт за період з дня відкриття поточного рахунку виборчого фонду до десятого дня до дня голосування за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. У разі призначення відповідною територіальною виборчою комісією повторного голосування розпорядник поточного рахунку виборчого фонду кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, включеного до виборчого бюлетеня для повторного голосування, зобов'язаний не пізніше ніж за п'ять днів до дня повторного голосування подати до відповідної територіальної виборчої комісії проміжний фінансовий звіт за період з дня, наступного за днем офіційного опублікування рішення відповідної територіальної виборчої комісії про призначення повторного голосування, до сьомого дня перед днем повторного голосування за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Розпорядник поточного рахунку виборчого фонду кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови зобов'язаний не пізніше як на сьомий день після дня голосування (у разі включення кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови до виборчого бюлетеня для повторного голосування - не пізніше як на сьомий день після дня повторного голосування) подати до відповідної територіальної виборчої комісії остаточний фінансовий звіт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

{Частина шоста статті 214 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. У проміжних та остаточних фінансових звітах в обов'язковому порядку відображається інформація про всі надходження на рахунок виборчого фонду, здійснені витрати та залишки коштів на відповідному рахунку, у тому числі інформація про дату надходження кожного внеску до виборчого фонду, його розмір, особу, яка здійснила внесок на відповідний рахунок виборчого фонду (із зазначенням її прізвища, імені, по батькові), назву організації партії (у разі здійснення внеску організацією партії), призначення, дату

здійснення і суму кожного платежу з рахунку виборчого фонду, повну назву отримувача кожного платежу.

8. Аналіз фінансових звітів здійснює територіальна виборча комісія. У разі виявлення в ході аналізу фінансових звітів ознак порушення вимог законодавства територіальна виборча комісія зобов'язана у п'ятиденний строк з дня виявлення відповідних ознак письмово повідомити про це відповідні органи, уповноважені забезпечити притягнення осіб, які вчинили порушення вимог законодавства, до передбаченої законом відповідальності.

{Частина восьма статті 214 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. Форми фінансових звітів, передбачених цією статтею, а також порядок проведення їх аналізу встановлюються Центральною виборчою комісією за погодженням із Національним агентством з питань запобігання корупції.

10. Відомості проміжних та остаточних фінансових звітів оприлюднюються територіальною виборчою комісією протягом двох днів з дня їх отримання на своїх офіційних веб-сайтах (за наявності), веб-сайтах відповідних місцевих рад (за наявності), на офіційних веб-сайтах відповідних регіональних (територіальних) представництв Центральної виборчої комісії або в інший визначений нею спосіб. Організації партії, які висунули виборчі списки та утворили власні виборчі фонди, оприлюднюють проміжні та остаточні фінансові звіти на офіційних веб-сайтах відповідної організації партії (за наявності) або в інший спосіб в мережі Інтернет протягом двох днів з дня їх отримання.

{Частина десята статті 214 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

11. За рішенням Центральної виборчої комісії та у встановленому нею порядку фінансові звіти, передбачені цією статтею, можуть подаватися до відповідної територіальної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів. У такому випадку паперова форма вказаного звіту не подається.

{Статтю 214 доповнено частиною одинадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 215. Формування виборчого фонду

1. Виборчий фонд організації партії, яка висунула виборчий список кандидатів, формується за рахунок власних коштів організації партії, внесків кандидатів, включених до виборчого списку кандидатів у депутати від цієї організації партії, а також добровільних внесків фізичних осіб.

Виборчий фонд кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, висунутого організацією партії, формується за рахунок його власних коштів, добровільних внесків фізичних осіб, а також за рахунок коштів відповідної організації партії.

{Абзац другий частини першої статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Виборчий фонд кандидата у депутати в багатомандатному виборчому окрузі, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, висунутого шляхом

самовисування, формується за рахунок його власних коштів та добровільних внесків фізичних осіб.

{Абзац третій частини першої статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-ІХ від 16.07.2020}

Власні кошти організації партії, кандидата в депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, які перераховуються на рахунок виборчого фонду, не підлягають обмеженням за сумою і кількістю перерахувань.

{Абзац четвертий частини першої статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-ІХ від 16.07.2020}

2. Розмір добровільного внеску однієї фізичної особи до одного виборчого фонду не може перевищувати десяти розмірів мінімальної заробітної плати.

3. Забороняється робити добровільні внески до виборчого фонду:

- 1) іноземцям та особам без громадянства;
- 2) анонімним жертводавцям (без зазначення у платіжному документі відомостей, передбачених **частиною четвертою** цієї статті);
- 3) юридичним особам, їх філіям і представництвам.

{Частина третя статті 215 в редакції Закону № 805-ІХ від 16.07.2020}

4. Добровільний внесок громадянина України до виборчого фонду приймається банком або відділенням зв'язку, за умови подання громадянином документа, передбаченого **частиною першою** статті 8 цього Кодексу. У платіжному документі при цьому обов'язково зазначаються прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності), дата народження та адреса місця проживання громадянина.

{Частина четверта статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-ІХ від 16.07.2020}

5. Добровільний внесок перераховується банком або переказується відділенням зв'язку на рахунок виборчого фонду не пізніше наступного робочого дня після отримання відповідного платіжного документа. Строк безготівкового перерахування внеску на рахунок виборчого фонду не повинен перевищувати одного банківського дня.

{Частина п'ята статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-ІХ від 16.07.2020}

6. Розпорядник відповідного рахунку виборчого фонду має право відмовитися від внеску фізичної особи, про що він подає відповідну заяву та платіжний документ до банку, в якому відкрито рахунок виборчого фонду. Цей внесок повертається фізичній особі за рахунок коштів добровільного внеску, а в разі неможливості повернення зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим чи відповідного місцевого бюджету.

{Частина шоста статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-ІХ від 16.07.2020}

7. У разі надходження від фізичної особи добровільного внеску у розмірі, що перевищує розмір, встановлений **частиною другою** цієї статті, сума, на яку внесок перевищує встановлений розмір внеску, на підставі відповідної заяви та платіжного документа, поданих розпорядником відповідного рахунку виборчого фонду, повертається банком, в якому відкрито рахунок виборчого фонду. Цей внесок повертається фізичній особі за рахунок коштів добровільного внеску, а в разі неможливості повернення зараховується до бюджету Автономної Республіки Крим чи відповідного місцевого бюджету.

{Частина сьома статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Розпорядник відповідного рахунку виборчого фонду зобов'язаний відмовитися від внеску фізичної особи, яка відповідно до цього Кодексу не має права робити такий внесок. На підставі заяви розпорядника виборчого фонду про відмову від внеску з цієї причини банк, в якому відкрито рахунок виборчого фонду, перераховує такий внесок до бюджету Автономної Республіки Крим чи відповідного місцевого бюджету за рахунок коштів цього внеску.

{Частина восьма статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Вибірковий контроль за надходженням, обліком і використанням коштів виборчого фонду здійснюється відповідною територіальною виборчою комісією та банком, в якому відкрито рахунок виборчого фонду.

{Частина дев'ята статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Банк, в якому відкрито поточний рахунок виборчого фонду організації партії, не пізніш як на третій день після дня виборів перераховує кошти, не використані організацією партії, на накопичувальний рахунок відповідного виборчого фонду.

{Частина десятую статті 215 доповнено новим абзацом першим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Кошти виборчого фонду, не використані організацією партії, на підставі рішення керівного органу організації партії, прийнятого у п'ятиденний строк після офіційного оприлюднення результатів місцевих виборів, перераховуються розпорядником накопичувального рахунку виборчого фонду на поточний банківський рахунок організації партії у триденний строк із дня прийняття відповідного рішення керівним органом організації партії. У разі неприйняття у зазначений строк такого рішення невикористані кошти виборчого фонду перераховуються банком у безспірному порядку до бюджету Автономної Республіки Крим чи відповідного місцевого бюджету на десятий день із дня офіційного оприлюднення територіальною виборчою комісією результатів відповідних місцевих виборів.

{Абзац другий частини десятої статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Невикористані кошти виборчого фонду кандидата у п'ятиденний строк після офіційного оприлюднення результатів місцевих виборів перераховуються розпорядником накопичувального рахунка виборчого фонду на поточний банківський рахунок відповідного кандидата. У разі неперерахування невикористаних коштів у зазначений строк вони не повертаються і перераховуються банком у безспірному порядку до бюджету Автономної Республіки Крим чи відповідного місцевого бюджету у десятиденний строк з дня офіційного оприлюднення територіальною виборчою комісією результатів відповідних виборів.

{Абзац третій частини десятої статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. У разі скасування рішення про реєстрацію кандидатів, вибуття кандидата з балотування залишки коштів їхніх власних виборчих фондів за рішенням територіальної виборчої комісії перераховуються до бюджету Автономної Республіки Крим чи відповідного місцевого бюджету.

12. Добровільні внески, що надійшли до виборчого фонду пізніше, останньої п'ятниці перед днем голосування (днем повторного голосування), перераховуються установою банку до бюджету Автономної Республіки Крим чи відповідного місцевого бюджету.

{Частина дванадцята статті 215 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXXVII. ВИСУВАННЯ ТА РЕЄСТРАЦІЯ КАНДИДАТІВ НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ

Стаття 216. Загальний порядок висування кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови

{Назва статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1. Висування кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови розпочинається за сорок днів до дня голосування і закінчується за тридцять днів до дня голосування.

{Частина перша статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Право висування кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, районних у місті рад, а також міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше) реалізується виборцями через місцеві організації політичних партій (далі - організація партії) у порядку, передбаченому цим Кодексом.

{Абзац перший частини другої статті 216 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Право висування кандидатів у депутати сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) реалізується виборцями через організації партій або шляхом самовисування у порядку, визначеному цим Кодексом.

{Абзац другий частини другої статті 216 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Право висування кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови реалізується виборцями через організації партій або шляхом самовисування у порядку, передбаченому цим Кодексом.

{Абзац третій частини другої статті 216 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Організація партії може висувати кандидатів на місцевих виборах за умови, що відповідна організація партії зареєстрована в установленому законом порядку. Не може бути суб'єктом виборчого процесу організація партії, щодо якої центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань державної реєстрації юридичних осіб, реєстрації (легалізації) об'єднань громадян, громадських спілок, інших громадських формувань, прийнято у визначеному Кабінетом Міністрів України порядку рішення про невідповідність її або партії в цілому діяльності, найменування та/або символіки вимогам [Закону України "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного \(нацистського\) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки"](#).

4. Особа може бути висунута кандидатом у депутати у багатомандатному виборчому окрузі не більше ніж у два рівні місцевих рад.

Особа, висунута кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, не може одночасно бути висунута у будь-яких інших єдиних одномандатних виборчих округах з будь-яких місцевих виборів.

Особа, висунута кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови (міста з кількістю виборців до 75 тисяч), може одночасно бути висунута кандидатом у депутати у багатомандатному виборчому окрузі до відповідної сільської, селищної міської ради та/або до відповідної обласної ради.

Особа, висунута кандидатом на посаду міського голови (міста з кількістю виборців 75 тисяч і більше), може одночасно бути висунута кандидатом у депутати у багатомандатному виборчому окрузі тільки до відповідної міської ради.

{Частина четверта статті 216 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Особа, з урахуванням вимог **частини четвертої** цієї статті, може одночасно бути висунута кандидатом у депутати місцевих рад та кандидатом на посаду сільського, селищного, або міського голови шляхом висування місцевою організацією лише однієї політичної партії або лише шляхом самовисування.

{Статтю 216 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 217. Висування кандидатів організацією партії

1. Висування кандидатів у депутати та на посаду сільського, селищного, міського голови місцевою організацією партії відбувається на підставі цього Кодексу, статуту політичної партії за рішенням вищого керівного органу партії про участь її місцевих організацій у відповідних чергових, позачергових, перших, повторних, проміжних виборах, прийнятого після прийняття рішення про призначення відповідних виборів.

У разі прийняття політичною партією рішення про участь її місцевих організацій у виборах депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних,

районних у містах рад, а також депутатів міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч та більше), виборах міських голів у такому рішенні також зазначаються найменування центрального керівного органу партії, який погоджуватиме рішення зборів (конференції) місцевої організації партії про висування кандидатів у депутати, кандидата на посаду міського голови від місцевої організації партії, а також прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) керівників партії, уповноважених посвідчувати своїм підписом копії рішень зборів (конференції) місцевої організації партії про висування кандидатів у депутати, кандидата на посаду міського голови від місцевої організації партії.

Копія рішення вищого керівного органу партії про участь її місцевих організацій у відповідних виборах, засвідчена підписом керівника та печаткою партії, не пізніш як за 48 днів до дня голосування подається до Центральної виборчої комісії.

Центральна виборча комісія не пізніш як за 45 днів до дня голосування оприлюднює перелік політичних партій, якими прийнято рішення про участь їх місцевих організацій у відповідних місцевих виборах, на своєму офіційному веб-сайті.

{Частина перша статті 217 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Організація партії може висунути особу, яка є членом цієї політичної партії, або безпартійного громадянина.

3. Республіканська в Автономній Республіці Крим організація партії може висунути єдиний республіканський виборчий список кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим на виборах до Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

4. Обласна організація партії може висунути єдиний обласний виборчий список кандидатів у депутати відповідної обласної ради.

Обласна чи республіканська в Автономній Республіці Крим організація політичної партії згідно з існуючим адміністративно-територіальним устроєм може також висунути:

{Частину четверту статті 217 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1) кандидатів у депутати на виборах депутатів відповідних районних, міських, районних у місті, сільських, селищних рад (районів, міст, районів у містах, сіл, селищ, що входять до складу відповідної області, Автономної Республіки Крим згідно з адміністративно-територіальним устроєм);

{Частину четверту статті 217 доповнено абзацом третім згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2) не більше ніж по одному кандидату на посаду сільського, селищного, міського голови (сіл, селищ, міст, що входять до складу відповідної області, Автономної Республіки Крим згідно з адміністративно-територіальним устроєм).

{Частину четверту статті 217 доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Міська організація партії може висунути:

- 1) виборчий список кандидатів у депутати до відповідної міської ради;
- 2) виборчий список кандидатів у депутати міської ради (міста, що входить до складу цього міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм);
- 3) виборчий список кандидатів у депутати сільської, селищної ради (сіл, селищ, що входять до складу цього міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм);
- 4) одного кандидата на посаду міського голови;
- 5) по одному кандидату на посади сільського, селищного, міського голови (сіл, селищ, міст, що входять до складу цього міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм).

Міська організація партії у містах з районним поділом, в яких утворені районні у місті ради, може також висунути кандидатів на виборах депутатів відповідних районних у місті рад.

У разі відсутності відповідної міської організації партії у структурі партії республіканська в Автономній Республіці Крим, обласна організація партії згідно з адміністративно-територіальним устроєм може висунути список кандидатів у депутати міської ради.

Міська організація партії не може висувати передбачених у цій частині кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, якщо відповідна обласна організація цієї політичної партії згідно з адміністративно-територіальним устроєм ухвалила рішення про висунення таких кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови.

{Частина п'ята статті 217 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Районна організація партії може висунути, а в разі відсутності відповідної районної організації у структурі політичної партії - обласна або республіканська в Автономній Республіці Крим організація політичної партії згідно з адміністративно-територіальним устроєм:

- 1) виборчий список кандидатів у депутати районної ради;
- 2) виборчий список кандидатів у депутати міської ради (міста районного значення, що входить до складу цього району згідно з адміністративно-територіальним устроєм);
- 3) виборчий список кандидатів у депутати сільської, селищної ради (села, селища, що входять до складу цього району згідно з адміністративно-територіальним устроєм);
- 4) по одному кандидату на посаду сільського, селищного, міського голови міста районного значення, що входять до складу цього району згідно з адміністративно-територіальним устроєм (крім сіл, селищ, що входять до складу міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм).

Районна організація партії не може висувати передбачених у цій частині кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, якщо відповідна обласна організація цієї політичної партії згідно з адміністративно-територіальним устроєм ухвалила рішення про висунення таких кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови.

Міська організація партії міста районного значення, що входить до складу району згідно з адміністративно-територіальним устроєм, не може висувати кандидатів у депутати відповідної міської ради міста районного значення, якщо відповідна районна організація цієї політичної партії згідно з адміністративно-територіальним устроєм ухвалила рішення про висунення кандидатів у депутати відповідної міської ради міста районного значення у передбачений цим Кодексом спосіб.

{Частина шоста статті 217 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Районна у місті організація партії може висунути список кандидатів у депутати на виборах депутатів відповідної районної в місті ради.

Районна у місті організація партії не може висувати список кандидатів у депутати районної в місті ради, якщо міська організація цієї політичної партії ухвалила рішення про висунення кандидатів до цієї районної в місті ради у передбачений цим Кодексом спосіб.

Стаття 218. Загальний порядок висунання кандидатів організацією партії

1. Висунання кандидатів організацією партії проводиться на її зборах, конференції у порядку, встановленому статутом партії та цим Кодексом.

2. Про дату, час і місце проведення зборів, конференції з метою висунання кандидатів організація партії повідомляє у письмовій формі відповідну територіальну виборчу комісію не пізніше як за день до дня проведення зборів, конференції.

{Частина друга статті 218 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Повідомлення про час і місце проведення зборів, конференції організації партії з метою висунання кандидатів у депутати, порядок акредитації на таких зборах, конференції представників засобів масової інформації, визначений його організаторами, не пізніше як за п'ять днів до дня проведення зборів, конференції розміщується на офіційному веб-сайті організації партії, а у разі його відсутності - на офіційному веб-сайті партії.

4. Про дату, час і місце проведення зборів, конференції з метою висунання кандидатів організація партії повідомляє також засоби масової інформації. Порядок акредитації представників засобів масової інформації на таких зборах, конференції визначає організатор заходу.

5. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері реєстрації (легалізації) об'єднань громадян, не пізніше як за тридцять п'ять днів до дня голосування передає на паперових носіях та в електронному вигляді до відповідних територіальних виборчих комісій відомості щодо зареєстрованих партій та їх організацій із зазначенням керівників, а в разі зміни керівників партій та організацій партій - невідкладно інформує про це відповідні територіальні виборчі комісії.

Стаття 219. Порядок висунання кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, районних у місті рад, а також кандидатів у депутати міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше)

{Назва статті 219 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1. Висування кандидатів у депутати організацією партії, формування та затвердження єдиного та територіальних виборчих списків здійснюються на її зборах, конференції організації партії у порядку, встановленому статутом партії та цим Кодексом.

{Частина перша статті 219 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Організація партії може висунути кандидатом у депутати особу, яка є членом цієї партії, або безпартійну особу, яка відповідно до **статті 193** цього Кодексу має право бути обраною депутатом.

3. Організація партії висуває кандидатів з числа осіб, зазначених у **частині другій** цієї статті, у вигляді єдиного виборчого списку, який формується та затверджується на зборах, конференції організації партії.

4. Кількість кандидатів у депутати, які включаються до єдиного виборчого списку організації партії, не повинна перевищувати кількісний склад депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради.

{Частина четверта статті 219 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. У єдиному виборчому списку визначається перший кандидат. З числа інших кандидатів, включених до єдиного виборчого списку, організація партії на тих самих зборах, конференції формує і затверджує територіальні списки кандидатів у депутати у кожному територіальному виборчому окрузі. Територіальний виборчий список організації партії повинен включати не менше п'яти і не більше дванадцяти кандидатів у депутати.

{Частина п'ята статті 219 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Кожен кандидат у депутати, включений до єдиного виборчого списку (крім першого кандидата), також має бути включений до одного з територіальних виборчих списків. Кандидат не може бути включений до єдиного виборчого списку (крім першого кандидата) організації партії більше ніж один раз, а також до двох чи більше різних територіальних виборчих списків.

{Частина шоста статті 219 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Особа має право надати згоду балотуватися та бути включеною до єдиного та територіального виборчих списків лише однієї організації партії від організації однієї партії.

{Частина сьома статті 219 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Черговість (порядкові номери) кандидатів у єдиному виборчому списку та у територіальних виборчих списках визначається на зборах, конференції організації партії під час висування кандидатів у депутати та формування відповідних списків.

{Частина восьма статті 219 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Під час формування єдиного та територіальних виборчих списків організація партії повинна забезпечити присутність у кожній п'ятірці (місцях з першого по п'яте, з шостого по десяте і так далі) кожного виборчого списку чоловіків і жінок (не менше двох кандидатів кожної статі).

{Абзац перший частини дев'ятої статті 219 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі формування організацією партії єдиного та територіальних виборчих списків з кількістю кандидатів у депутати, яка не є кратною п'яти, до останніх у списку кандидатів (від 1 до 4) застосовується вимога щодо почергового включення кандидатів різної статі до списку.

{Частину дев'яту статті 219 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Рішення зборів, конференції організації партії про висування кандидатів у депутати від партії приймається шляхом затвердження єдиного виборчого списку та територіальних виборчих списків кандидатів у депутати, віднесених організацією партії до відповідних територіальних виборчих округів, які додаються до такого рішення і є його невід'ємною частиною. Рішення зборів, конференції організації партії про висування кандидатів у депутати підписується керівником організації партії і скріплюється печаткою цієї місцевої організації партії або печаткою організації партії вищого рівня, а також погоджується центральним керівним органом партії, що засвідчується печаткою партії.

{Частина десята статті 219 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. Форми єдиного та територіального виборчих списків кандидатів у депутати від організації партії затверджуються Центральною виборчою комісією і не можуть бути змінені під час виборчого процесу.

{Частина одинадцята статті 219 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

12. У єдиному виборчому списку стосовно кожного кандидата зазначаються:

- 1) порядковий номер кандидата у єдиному виборчому списку;
- 2) прізвище, ім'я (усі імена), по батькові (за наявності) кандидата;
- 3) число, місяць і рік народження;
- 4) громадянство;
- 5) відомості про освіту;
- 6) посада (заняття), місце роботи;
- 7) партійність;
- 8) адреса місця проживання;
- 9) відомості про наявність чи відсутність судимості;

10) відомості про наявність чи відсутність представницького мандата;

11) номер територіального виборчого округу, до якого віднесено кандидата (крім першого кандидата);

{Пункт 11 частини дванадцятої статті 219 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

12) порядковий номер кандидата у відповідному територіальному виборчому списку (крім першого кандидата).

{Пункт 12 частини дванадцятої статті 219 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

13. У кожному територіальному виборчому списку стосовно кожного кандидата зазначаються його порядковий номер у цьому списку та відомості, передбачені **пунктами 2-10** частини дванадцятої цієї статті.

{Частина тринадцята статті 219 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 220. Порядок висування кандидатів у депутати сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч)

{Назва статті 220 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1. Право висування кандидатів у депутати сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) реалізується виборцями через місцеві організації партій або шляхом самовисування у порядку, визначеному цим Кодексом.

Особа може бути висунута кандидатом у депутати шляхом висування організацією лише однієї політичної партії або лише шляхом самовисування.

{Частина перша статті 220 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Висування кандидатів у депутати організацією партії у кожному багатомандатному виборчому окрузі відбувається на її конференції, зборах у порядку, встановленому статутом партії та цією статтею.

{Частина друга статті 220 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Організація партії може висунути кандидатом у депутати особу, яка є членом цієї партії, або безпартійну особу, яка відповідно до **статті 193** цього Кодексу має право бути обраною депутатом.

4. Організація партії висуває кандидатів із числа осіб, зазначених у **частині третій** цієї статті, у вигляді переліку кандидатів до відповідної ради (із зазначенням номера багатомандатного виборчого округу, в якому висувається кожен кандидат у депутати), який формується та затверджується на конференції, зборах організації партії.

{Частина четверта статті 220 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Кількість кандидатів у депутати, які включаються до переліку кандидатів у депутати відповідної ради щодо кожного багатомандатного виборчого округу, не повинна

перевищувати кількість мандатів, які розподіляються у відповідному багатомандатному виборчому окрузі.

{Частина п'ята статті 220 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Особа має право надати згоду балотуватися до місцевої ради лише від однієї організації партії (якщо вона не балотується в порядку самовисування).

{Частина шоста статті 220 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Під час формування переліку кандидатів до відповідної ради організація партії повинна забезпечити представництво не менше 30 відсотків осіб однієї статі у загальній кількості кандидатів до відповідної ради.

{Частина сьома статті 220 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Рішення конференції, зборів організації партії про висування кандидатів у депутати від організації партії приймається шляхом затвердження переліку кандидатів у депутати відповідної ради (із зазначенням номера багатомандатного виборчого округу, в якому висувається кожен кандидат у депутати), який додається до такого рішення і є його невід'ємною частиною. Рішення зборів, конференції організації партії про висування кандидатів у депутати підписується керівником відповідної організації партії і скріплюється печаткою відповідної організації партії, а в разі її відсутності - печаткою організації партії вищого рівня або печаткою партії.

{Частина восьма статті 220 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. Форма переліку кандидатів у депутати відповідної ради від організації партії затверджується Центральною виборчою комісією і не може бути змінена під час виборчого процесу.

{Частина дев'ята статті 220 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. У переліку кандидатів у депутати відповідної ради стосовно кожного кандидата зазначаються:

{Абзац перший частини десятої статті 220 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1) номер багатомандатного виборчого округу, в якому висувається кандидат;

{Пункт 1 частини десятої статті 220 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2) прізвище, ім'я (усі імена), по батькові (за наявності) кандидата;

3) число, місяць і рік народження;

4) громадянство;

5) відомості про освіту;

6) посада (заняття), місце роботи;

- 7) партійність;
- 8) адреса місця проживання;
- 9) відомості про наявність чи відсутність судимості;
- 10) відомості про наявність чи відсутність представницького мандата;

{Пункт 11 частини десятої статті 220 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

11. Громадянин України, який відповідно до статті 193 цього Кодексу має право бути кандидатом на місцевих виборах, може самовисунутися кандидатом у депутати сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) шляхом подачі заяви про самовисування до відповідної територіальної виборчої комісії.

До заяви про самовисування додаються документи, передбачені частиною другою статті 223 цього Кодексу.

Особа може бути висунута кандидатом у депутати шляхом самовисування лише в одному виборчому окрузі.

{Статтю 220 доповнено частиною одинадцятю згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 221. Порядок висування кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови

{Назва статті 221 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1. Право висування кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, реалізується виборцями через місцеві організації партій або шляхом самовисування у порядку, визначеному цим Кодексом.

2. Висування кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови в єдиному одномандатному виборчому окрузі організацією партії відбувається на її конференції, зборах у порядку, встановленому статутом партії та цією статтею.

3. Організація партії може висунути кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови особу, яка є членом цієї партії, або безпартійну особу, яка відповідно до статті 193 цього Кодексу має право бути обраною депутатом.

4. Висування кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови від організації партії здійснюється рішенням конференції, зборів організації партії. У разі висування на конференції, зборах організації партії кандидатів на посади сільських, селищних, міських голів більше ніж однієї сільської, селищної, міської територіальної громади рішення щодо кожного кандидата приймається окремо.

{Абзац перший частини четвертої статті 221 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Рішення зборів, конференції організації партії про висування кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови підписується керівником організації партії і

скріплюється печаткою організації партії, а в разі її відсутності - печаткою організації партії вищого рівня або печаткою партії.

{Абзац другий частини четвертої статті 221 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. У рішенні зборів, конференції організації партії зазначаються відомості про особу, висунуту кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови:

- 1) прізвище, ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності) кандидата;
- 2) число, місяць і рік народження;
- 3) громадянство;
- 4) відомості про освіту;
- 5) посада (заняття), місце роботи;
- 6) партійність;
- 7) адреса місця проживання;
- 8) відомості про наявність чи відсутність судимості;
- 9) відомості про наявність чи відсутність представницького мандата;
- 10) дата прийняття такого рішення.

6. Громадянин України, який відповідно до **статті 193** цього Кодексу має право бути кандидатом на місцевих виборах, може самовисунутися кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови шляхом подачі заяви про самовисування до відповідної територіальної виборчої комісії.

До заяви про самовисування додаються документи, передбачені **частиною другою** статті 224 цього Кодексу.

{Статтю 221 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Особа може бути висунута кандидатом на посаду лише одного сільського, селищного, міського голови від організації партії або в порядку самовисування.

{Статтю 221 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

{Текст статті 221 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 222. Умови реєстрації кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, районних у місті рад, а також міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 і більше тисяч)

1. Виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна у місті, сільська, селищна виборча комісія реєструє кандидатів у депутати, включених до єдиного та територіальних виборчих списків організації партії, за умови отримання нею таких документів:

1) заяви про реєстрацію кандидатів у депутати, підписаної керівником організації партії та скріпленої печаткою відповідної організації партії, організації партії вищого рівня або печаткою партії;

2) рішення зборів, конференції організації партії про висування кандидатів у депутати від організації партії, передбаченого **частиною десятою** статті 219 цього Кодексу, підписаного керівником місцевої організації партії та засвідчене печаткою місцевої організації партії або відповідної організації партії вищого рівня, а також погоджене центральним керівним органом партії, що засвідчується печаткою цієї партії (із зазначенням найменування центрального керівного органу партії, номера та дати прийняття відповідного рішення, яке не додається);

3) єдиного виборчого списку та всіх територіальних виборчих списків кандидатів у депутати, віднесених організацією партії до відповідних багатомандатних виборчих округів, за формами, встановленими Центральною виборчою комісією, на паперових носіях, які обов'язково повинні містити відомості, передбачені **частиною десятою** статті 220 цього Кодексу, підписаних керівником організації партії і скріплених печаткою організації партії або відповідної організації партії вищого рівня, та в електронному вигляді;

4) передвиборної програми організації партії, викладеної державною мовою, обсягом до 4000 друкованих знаків, затвердженої зборами, конференцією організації партії, на паперових носіях, засвідченої підписом керівника організації партії і скріпленої печаткою організації партії, організації партії вищого рівня або печаткою партії, та в електронному вигляді;

5) документа про внесення організацією партії грошової застави відповідно до **статті 225** цього Кодексу;

6) заяв осіб, включених до виборчих списків організації партії, про згоду балотуватися кандидатами у депутати від цієї організації партії, які повинні також містити згоду на оприлюднення біографічних відомостей та обробку персональних даних, а також зобов'язання в разі обрання скласти інший представницький мандат (у разі відсутності такого мандата - зазначити про його відсутність);

7) заяви осіб, включених до виборчих списків республіканської в Автономній Республіці Крим організації партії, повинні також містити зобов'язання в разі обрання припинити діяльність, несумісну з мандатом депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим (у разі відсутності такої діяльності - зазначити про її відсутність), та зобов'язання в разі обрання протягом місяця після офіційного оприлюднення результатів виборів передати у порядку, встановленому законом, в управління іншій особі належні підприємства та корпоративні права (у разі відсутності таких підприємств чи корпоративних прав - зазначити про їх відсутність);

8) автобіографій кандидатів у депутати на паперовому носії та в електронному вигляді, що обов'язково повинні містити: прізвище, власне ім'я (всі власні імена) та по батькові (за наявності), всі попередні прізвища, власні імена, по батькові та дати їх зміни (якщо особа протягом останніх п'яти років до дня виборів змінювала прізвище та/або власне ім'я (одне з власних імен чи всі власні імена), та/або по батькові), число, місяць, рік і місце народження, громадянство, відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, адресу місця проживання, наявність чи відсутність представницького мандата,

контактний номер телефону, відомості про наявність чи відсутність судимості, дату складання автобіографії та підпис кандидата у депутати (складається у друкованому вигляді);

{Пункт 9 частини першої статті 222 виключено на підставі Закону № 884-IX від 15.09.2020}

10) заяви про наявність (відсутність) заборгованості зі сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання, кожного кандидата у депутати;

11) по одній фотографії кандидата у депутати розміром 4 x 6 сантиметрів на паперових носіях та в електронному вигляді;

12) копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки кожного кандидата у депутати.

Подання документів до відповідної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати здійснюється представником організації партії, уповноваженим на це довіреністю від організації партії.

У разі виявлення територіальною виборчою комісією розбіжностей між єдиним виборчим списком та територіальними виборчими списками організації партії, наданими на паперових носіях та в електронному вигляді, перевагу має документ на паперових носіях.

2. Територіальна виборча комісія видає особі, яка подала документи, зазначені у частині першій цієї статті, довідку про їх прийняття. Довідка має містити перелік прийнятих документів, число, місяць і рік, а також час їх прийняття, посаду і прізвище особи, яка прийняла документи.

3. Територіальна виборча комісія не розглядає документи, зазначені у частині першій цієї статті, якщо вони подані з порушенням строків, передбачених частиною другою статті 227 цього Кодексу, про що повідомляється суб'єкта звернення листом за підписом голови комісії або за його дорученням - члена територіальної виборчої комісії.

4. Відповідальність за достовірність і точність відомостей у документах, зазначених у пунктах 6, 7, 8 та 10 частини першої цієї статті, поданих до територіальної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати, несуть особи, висунуті кандидатами у депутати.

5. Документи для реєстрації кандидатів у депутати можуть подаватися до відповідної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

У такому разі документи, передбачені частиною першою цієї статті, подаються у вигляді копій, на які накладено кваліфікований електронний підпис керівника відповідної організації партії та/або відповідного кандидата у депутати згідно з вимогами Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги".

{Абзац другий частини п'ятої статті 222 в редакції Закону № 2801-IX від 01.12.2022}

{Стаття 222 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 223. Умови реєстрації кандидатів у депутати сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч осіб)

1. Відповідна сільська, селищна, міська виборча комісія реєструє кандидатів у депутати, висунутих організацією партії у багатомандатних виборчих округах, за умови отримання нею таких документів:

1) заяви про реєстрацію кандидатів у депутати, підписаної керівником організації партії та скріпленої печаткою організації партії, а в разі її відсутності - печаткою організації партії вищого рівня або печаткою партії;

2) рішення конференції, зборів організації партії, зазначеного у **частині восьмій** статті 220 цього Кодексу, про висунування кандидатів у депутати від організації партії та затвердженого переліку кандидатів у депутати відповідної ради, який додається до такого рішення і є його невід'ємною частиною, за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, на паперових носіях, який обов'язково повинен містити відомості, зазначені у **частині десятій** статті 220 цього Кодексу, підписаних керівником організації партії і скріплених печаткою організації партії, а в разі її відсутності - печаткою організації партії вищого рівня або печаткою партії, та в електронному вигляді;

3) заяв осіб, включених до переліку кандидатів у депутати відповідної ради від організації партії про згоду балотуватися кандидатами у депутати від цієї організації партії (в тому числі у відповідному багатомандатному виборчому окрузі), які повинні також містити згоду на оприлюднення біографічних відомостей та на обробку персональних даних кандидата у депутати, а також зобов'язання в разі обрання скласти інший представницький мандат (у разі відсутності мандата - зазначити про його відсутність);

4) документ про внесення організацією партії або кандидатом грошової застави відповідно до **статті 225** цього Кодексу;

5) автобіографій кандидатів у депутати на паперовому носії та в електронному вигляді, що обов'язково повинні містити: прізвище, власне ім'я (всі власні імена) та по батькові (за наявності), всі попередні прізвища, власні імена, по батькові та дати їх зміни (якщо особа протягом останніх п'яти років до дня висунування кандидатом у депутати змінювала прізвище та/або власне ім'я (одне з власних імен чи всі власні імена), та/або по батькові), число, місяць, рік і місце народження, громадянство, відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, адресу місця проживання, наявність чи відсутність представницького мандата, контактний номер телефону, відомості про наявність чи відсутність судимості, дату складання автобіографії та підпис кандидата у депутати (складається у друкованому вигляді);

6) по одній фотографії кандидата у депутати розміром 4 x 6 сантиметрів на паперових носіях та в електронному вигляді;

7) копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки кожного кандидата у депутати.

У разі виявлення територіальною виборчою комісією розбіжностей між переліком кандидатів до відповідної ради від організації партії, наданим на паперових носіях та в електронному вигляді, перевагу має документ на паперових носіях.

Подання документів до відповідної територіальної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати, висунутих організацією партії в багатомандатних округах, здійснюється представником організації партії, уповноваженим на це довіреністю від організації партії.

Представнику організації партії, уповноваженому на підставі довіреності від організації партії, який подав передбачені цією частиною документи, територіальна виборча комісія видає довідку із зазначенням дати і часу прийняття документів, переліку прийнятих документів.

2. Відповідна територіальна виборча комісія реєструє кандидата в депутати, висунутого шляхом самовисування, за умови особистого пред'явлення ним документа, передбаченого **частиною першою** статті 8 цього Кодексу, та подання ним документів, передбачених **пунктами 4-7** частини першої цієї статті, а також особисто підписаної ним заяви про самовисування кандидатом у депутати із згодою на оприлюднення біографічних відомостей та на обробку персональних даних у зв'язку з участю у виборах до сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч).

Кандидату у депутати, який подав документи про самовисування, територіальна виборча комісія видає довідку із зазначенням дати і часу прийняття документів, переліку прийнятих документів.

3. Відповідна територіальна виборча комісія не розглядає документи, зазначені у **частинах першій та другій** цієї статті, якщо вони подані з порушенням строків, передбачених **частиною другою** статті 228 цього Кодексу, про що повідомляється суб'єкта звернення листом за підписом голови комісії або за його дорученням - члена територіальної виборчої комісії.

4. Відповідальність за достовірність та точність відомостей у документах, зазначених у **пункті 5** частини першої цієї статті, поданих до територіальної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати, несуть особи, висунуті кандидатами у депутати.

5. Документи для реєстрації кандидатів у депутати можуть подаватися до відповідної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

У такому разі документи, передбачені **частиною першою** цієї статті, подаються у вигляді копій, на які накладено кваліфікований електронний підпис керівника відповідної організації партії та/або відповідного кандидата у депутати згідно з вимогами [Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги"](#).

{Абзац другий частини п'ятої статті 223 в редакції Закону № 2801-IX від 01.12.2022}

У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про застосування електронних сервісів для реєстрації кандидатів у депутати положення **частини другої** цієї статті щодо особистого пред'явлення документа, передбаченого **частиною першою** статті 8 цього Кодексу, кандидатом, який балотується шляхом самовисування, не застосовуються.

У такому разі на документи, передбачені [пунктами 4-7](#) частини першої та [частиною другою](#) цієї статті, накладається кваліфікований електронний підпис відповідного кандидата згідно з вимогами [Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги"](#).

{Абзац третій частини п'ятої статті 223 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

{Стаття 223 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 224. Умови реєстрації кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови

1. Відповідна сільська, селищна, міська виборча комісія реєструє кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, висунутого організацією партії, за умови отримання нею таких документів:

1) заяви про реєстрацію кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, підписаної керівником організації партії та засвідченої печаткою організації партії або організації відповідної партії вищого рівня, або печаткою партії;

2) рішення зборів, конференції організації партії про висунування кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови від цієї організації партії, яке має бути підписане керівником організації партії та засвідчене печаткою організації партії, а в разі її відсутності - печаткою організації партії вищого рівня, а у разі висунування місцевою організацією партії кандидата на посаду міського голови - також погоджене центральним керівним органом партії, що засвідчується печаткою цієї партії (із зазначенням найменування центрального керівного органу партії, номера та дати прийняття відповідного рішення, яке не додається);

3) заяви особи про згоду балотуватися кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови від цієї організації партії, яка повинна також містити згоду на оприлюднення біографічних відомостей та на обробку персональних даних кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, зобов'язання в разі обрання протягом місяця після офіційного оприлюднення результатів виборів передати у порядку, встановленому законом, в управління іншій особі належні йому підприємства та корпоративні права (у разі відсутності таких підприємств чи корпоративних прав - зазначити про їх відсутність), а також зобов'язання в разі обрання припинити діяльність чи скласти представницький мандат, які відповідно до [Конституції](#) та законів України несумісні з посадою сільського, селищного, міського голови (у разі відсутності такої діяльності чи такого мандата - зазначити про їх відсутність);

4) документа про внесення грошової застави відповідно до [статті 225](#) цього Кодексу;

5) автобіографії кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови на паперовому носії та в електронному вигляді, що обов'язково повинна містити: прізвище, власне ім'я (всі власні імена) та по батькові (за наявності), всі попередні прізвища, власні імена, по батькові та дати їх зміни (якщо особа протягом останніх п'яти років до дня висунування кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови змінювала прізвище та/або власне ім'я (одне з власних імен чи всі власні імена), та/або по батькові), число, місяць, рік і місце народження, громадянство, відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, адресу місця проживання, наявність чи відсутність представницького мандата, контактний номер телефону, відомості про наявність чи

відсутність судимості, дату складання автобіографії та підпис кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови (складається у друкованому вигляді);

6) однієї фотографії кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови розміром 4 x 6 сантиметрів на паперових носіях та в електронному вигляді;

7) копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови.

Подання документів до сільської, селищної, міської виборчої комісії для реєстрації кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, висунутого організацією партії, здійснюється представником відповідної організації партії, уповноваженим на це довіреністю від організації партії.

2. Відповідна сільська, селищна, міська виборча комісія реєструє кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, висунутого шляхом самовисування, за умови особистого пред'явлення ним документа, передбаченого **частиною першою** статті 8 цього Кодексу, та подання ним документів, передбачених **пунктами 4-7** частини першої цієї статті, а також подання особисто підписаної ним заяви про самовисування кандидатом на посаду відповідно сільського, селищного, міського голови із згодою на оприлюднення біографічних відомостей та обробку персональних даних у зв'язку з участю у місцевих виборах.

3. Представнику організації партії, кандидату на посаду сільського, селищного, міського голови, який подав документи в порядку самовисування, територіальна виборча комісія видає довідку із зазначенням дати і часу прийняття документів, переліку прийнятих документів.

Документи, передбачені частинами першою та другою цієї статті, подані до відповідної виборчої комісії з порушенням строку, встановленого **частиною другою** статті 229 цього Кодексу, не розглядаються, рішення виборчої комісії у такому разі не приймається, про що повідомляється суб'єкту звернення листом за підписом голови комісії або за його дорученням - члена територіальної виборчої комісії.

4. Відповідальність за достовірність та точність відомостей у документах, зазначених у **пункті 5** частини першої цієї статті (для осіб, висунутих шляхом самовисування - передбачених **частиною другою** цієї статті), поданих до територіальної виборчої комісії для реєстрації кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, несуть особи, висунуті кандидатами на посаду сільського, селищного, міського голови.

5. Документи для реєстрації кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови можуть подаватися до відповідної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

У такому разі документи, передбачені **частиною першою** цієї статті, подаються у вигляді копій, на які накладено кваліфікований електронний підпис керівника відповідної організації партії та/або відповідного кандидата згідно з вимогами [Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги"](#).

{Абзац другий частини п'ятої статті 224 в редакції Закону № 2801-IX від 01.12.2022}

У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про застосування електронних сервісів для реєстрації кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови положення **частини другої** цієї статті щодо особистого пред'явлення документа, передбаченого **частиною першою** статті 8 цього Кодексу, кандидатом, який балотується шляхом самовисування, не застосовуються. У такому разі на документи, передбачені **пунктами 4-7** частини першої та **частиною другою** цієї статті, накладається кваліфікований електронний підпис відповідного кандидата згідно з вимогами **Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги"**.

{Абзац третій частини п'ятої статті 224 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2801-IX від 01.12.2022}

{Стаття 224 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 225. Грошова застава

1. Організація партії, яка висунула виборчий список кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, або організація відповідної партії вищого рівня після початку виборчого процесу та до подання документів до виборчої комісії Автономної Республіки Крим для реєстрації кандидатів у депутати вносить одним платежем у безготівковій формі на спеціальний рахунок виборчої комісії Автономної Республіки Крим грошову заставу у розмірі двохсот п'ятдесяти мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому на день початку виборчого процесу.

2. Кандидат у депутати сільської, селищної, міської (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) ради, який висувається шляхом самовисування у багатомандатному виборчому окрузі, після початку виборчого процесу та до подання документів до відповідної виборчої комісії для реєстрації кандидатом у депутати вносить одним платежем у безготівковій формі на спеціальний рахунок виборчої комісії грошову заставу з розрахунку двадцять відсотків мінімальної заробітної плати у місячному розмірі, встановленому на день початку виборчого процесу.

Організація партії, яка висунула кандидатів у депутати сільської, селищної, міської (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) ради, або організація відповідної партії вищого рівня у багатомандатному виборчому окрузі після початку виборчого процесу та до подання документів до відповідної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати вносить одним платежем у безготівковій формі на спеціальний рахунок виборчої комісії грошову заставу з розрахунку двадцять відсотків мінімальної заробітної плати у місячному розмірі, встановленому на день початку виборчого процесу, за кожного кандидата.

Організація партії, яка висунула кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови (міста з кількістю виборців до 75 тисяч) або організація відповідної партії вищого рівня, а також особа, висунута шляхом самовисування на посаду сільського, селищного, міського голови (міста з кількістю виборців до 75 тисяч), у єдиному одномандатному виборчому окрузі, після початку виборчого процесу та до подання документів до відповідної виборчої комісії для реєстрації кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови вносить одним платежем у безготівковій формі на спеціальний рахунок виборчої комісії грошову заставу в розмірі мінімальної заробітної плати у місячному розмірі, встановленому на день початку виборчого процесу.

Організація партії, яка висунула виборчий список кандидатів у депутати обласної, районної, районної у місті, а також міської, селищної, сільської (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) ради, кандидати на посаду міського голови (міста з кількістю виборців 75 тисяч і більше) або організація відповідної партії вищого рівня, а також особа, яка висувається кандидатом на посаду міського голови (міста з кількістю виборців 75 тисяч і більше) шляхом самовисування, після початку виборчого процесу та до подання документів до відповідної територіальної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати та на посаду міського голови вносить одним платежем у безготівковій формі на спеціальний рахунок виборчої комісії грошову заставу в розмірі чотирьох мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановленому на день початку виборчого процесу, на кожні 90 тисяч виборців відповідного єдиного територіального виборчого округу для кожного виду виборів окремо.

Центральна виборча комісія не пізніше як на п'ятий день після початку виборчого процесу на підставі відомостей Державного реєстру виборців станом на день початку виборчого процесу відповідних місцевих виборів визначає розмір грошової застави для кожного єдиного сільського, селищного, районного в місті, міського, районного, обласного виборчого округу, невідкладно оприлюднює його на своєму офіційному веб-сайті та інформує про це відповідні територіальні виборчі комісії.

3. Реквізити рахунку для внесення грошової застави не пізніше як на другий день після початку виборчого процесу розміщуються відповідною територіальною виборчою комісією на її офіційному веб-сайті (за наявності) та/або на стенді офіційних матеріалів такої комісії, а також передаються до Центральної виборчої комісії для розміщення на її офіційному веб-сайті.

4. У разі прийняття сільською, селищною, районною у місті, міською, районною, обласною територіальною виборчою комісією та виборчою комісією Автономної Республіки Крим рішення про відмову в реєстрації всіх кандидатів у депутати та/або кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, висунутих організацією партії або шляхом самовисування, внесена грошова заставка у п'ятиденний строк після прийняття такого рішення перераховується на рахунок організації партії або на рахунок, вказаний у заяві, поданій до відповідної виборчої комісії особою, висунутою шляхом самовисування.

У разі надходження на спеціальний рахунок відповідної територіальної виборчої комісії для внесення грошової застави коштів у меншому розмірі, ніж визначено **частинами першою, другою** цієї статті, та/або коштів, які внесені із порушенням вимог, встановлених цією статтею, такі кошти поверненню не підлягають та у восьмиденний строк після закінчення строку реєстрації кандидатів перераховуються відповідно до сільського, селищного, міського, обласного, республіканського Автономної Республіки Крим бюджету.

5. Грошова заставка, внесена організацією партії, яка висунула кандидатів у депутати, або організацією відповідної партії вищого рівня, або кандидатом, який висувався шляхом самовисування, повертається у разі, якщо за підсумками виборів організація партії отримала право на участь у розподілі депутатських мандатів або кандидата визнано обраним у восьмиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів депутатів, на рахунок суб'єкта внесення застави, з якого вносилися грошова заставка.

Грошова застава повертається відповідному суб'єкту внесення, якщо за результатами місцевих виборів кандидата визнано обраним сільським, селищним, міським головою.

6. В інших випадках грошова застава у восьмиденний строк з дня офіційного оприлюднення результатів виборів перераховується відповідно до сільського, селищного, районного у місті, міського, районного, обласного, республіканського Автономної Республіки Крим бюджету.

7. Порядок внесення, повернення та перерахування грошової застави встановлюється Центральною виборчою комісією спільно з Міністерством фінансів України не пізніше як за шістьдесят днів до дня голосування.

{Стаття 225 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 226. Декларування майнового стану, доходів, витрат і зобов'язань фінансового характеру кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови

1. Кандидат у депутати, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови, зареєстрований у порядку, встановленому цим Кодексом, подає декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, відповідно до [Закону України "Про запобігання корупції"](#).

{Стаття 226 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 227. Порядок реєстрації кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, районних у місті, а також міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше)

1. Кандидати у депутати, включені організацією партії до єдиного та територіальних виборчих списків, реєструються територіальною виборчою комісією Автономної Республіки Крим, відповідною територіальною обласною, районною, міською, районною у місті, сільською, селищною виборчою комісією за умови подання комісії документів, передбачених [статтею 222](#) цього Кодексу.

2. Подання документів до відповідної виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати закінчується за тридцять днів до дня голосування.

3. Особа, включена організацією партії до єдиного та/або до єдиного та відповідного територіального виборчих списків, яка на день подання заяви організацією партії про реєстрацію кандидатів у депутати до територіальної виборчої комісії не подала заяви про згоду балотуватися кандидатом у депутати від цієї організації партії, вважається виключеною з виборчого списку (виборчих списків) організації партії з дня подання заяви організацією партії. Заява такої особи про згоду балотуватися, подана після подання організацією партії заяви про реєстрацію кандидатів у депутати, не приймається.

4. Особа, включена організацією партії до єдиного та/або єдиного та відповідного територіального виборчих списків, має право до дня реєстрації її кандидатом відкликати свою заяву про згоду балотуватися кандидатом у депутати від організації партії. Заява про відкликання заяви про згоду балотуватися кандидатом у депутати від організації партії може бути засвідчена в порядку, встановленому [Законом України "Про нотаріат"](#), або

особисто подана відповідною особою до територіальної виборчої комісії. З моменту отримання територіальною виборчою комісією заяви про відкликання заяви про згоду балотуватися кандидатом у депутати від організації партії така особа вважається виключеною із виборчого списку (виборчих списків) цієї організації партії, що враховується при прийнятті територіальною виборчою комісією рішення про реєстрацію кандидатів, включених до виборчих списків. Про отримання такої заяви відповідна виборча комісія письмово повідомляє організацію партії не пізніше наступного дня після отримання заяви. Повторна заява особи про її згоду балотуватися від організації партії не приймається.

5. У разі виявлення факту включення особи до виборчих списків кількох організацій партій уповноважений член територіальної виборчої комісії не пізніше наступного дня звертається до зазначеної особи з вимогою подати до комісії заяву про підтвердження згоди балотуватися кандидатом у депутати лише від однієї організації партії, яка може бути подана до комісії особисто або засвідчена в порядку, встановленому [Законом України "Про нотаріат"](#).

У разі подання особою заяви про підтвердження згоди балотуватися кандидатом у депутати від організації партії така особа вважається виключеною з виборчих списків решти організацій партій.

У разі неподання особою такої заяви протягом двох днів з дня отримання відповідного звернення така особа рішенням територіальної виборчої комісії виключається з виборчих списків усіх організацій партій, до яких вона була включена.

6. Територіальна виборча комісія не пізніш як на п'ятий день з дня прийняття заяви організації партії про реєстрацію кандидатів у депутати та доданих до неї необхідних документів приймає рішення про реєстрацію кандидатів у депутати або про відмову в їх реєстрації.

7. Список та черговість кандидатів у депутати в єдиному виборчому списку, а також список та черговість кандидатів у кожному територіальному виборчому списку, визначені організацією партії, не можуть бути змінені після подання документів для їх реєстрації територіальною виборчою комісією. Черговість кандидатів у депутати у територіальному виборчому списку може бути змінена лише за підсумками голосування виборців за умови та у порядку, встановлених [частинами першою і другою статті 259 цього Кодексу](#).

8. У разі реєстрації кандидатів у депутати представнику організації партії у територіальній виборчій комісії разом з копією рішення про реєстрацію кандидатів у депутати у триденний строк з дня його прийняття видаються посвідчення кандидатів у депутати за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Рішення про реєстрацію кандидатів у депутати в триденний строк з дня його прийняття розміщується відповідною виборчою комісією на її офіційному веб-сайті (за наявності), веб-сайтах відповідних місцевих рад (за наявності) або в інший визначений цими комісіями спосіб та/або на стенді офіційних матеріалів комісії. Відомості про реєстрацію кандидатів у депутати в єдиному виборчому окрузі із зазначенням суб'єкта висування, порядкового номера кандидата, прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), числа, місяця, року народження, відомостей про громадянство, освіту, партійність, посаду, місце роботи (заняття), місце проживання, наявність (відсутність) заборгованості зі сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних

платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання, номера територіального виборчого округу, до якого віднесено кандидата, та порядкового номера кандидата у відповідному територіальному виборчому списку кожного кандидата в депутати (крім першого кандидата) передаються для оприлюднення на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії у встановленому нею порядку.

{Стаття 227 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 228. Порядок реєстрації кандидатів у депутати сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч)

1. Сільська, селищна, міська виборча комісія реєструє кандидатів у депутати, висунутих організацією партії в багатомандатному виборчому окрузі, або кандидата в депутати, висунутого шляхом самовисування, за умови подання до відповідної комісії документів, передбачених [статтею 223](#) цього Кодексу.

2. Подання документів до виборчої комісії для реєстрації кандидатів у депутати закінчується за тридцять днів до дня голосування.

3. Особа, включена організацією партії до переліку кандидатів у депутати відповідної ради, яка на день подання заяви організації партії про реєстрацію кандидатів у депутати сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) до територіальної виборчої комісії не подала заяви про згоду балотуватися кандидатом у депутати від цієї організації партії, вважається виключеною із переліку кандидатів у депутати відповідної ради з дня подання заяви організацією партії. Заява такої особи про згоду балотуватися, подана після подання організацією партії заяви про реєстрацію кандидатів у депутати, не приймається.

4. Особа, включена організацією партії до переліку кандидатів у депутати відповідної ради, має право до дня реєстрації її кандидатом відкликати свою заяву про згоду балотуватися кандидатом у депутати від цієї організації партії. Заява про відкликання заяви про згоду балотуватися кандидатом у депутати від відповідної організації партії може бути засвідчена в порядку, встановленому [Законом України "Про нотаріат"](#) або особисто подана відповідною особою до територіальної виборчої комісії. З моменту отримання територіальною виборчою комісією заяви про відкликання заяви про згоду балотуватися кандидатом у депутати від організації партії така особа вважається виключеною із переліку кандидатів у депутати до відповідної ради від цієї організації партії, що враховується при прийнятті територіальною виборчою комісією рішення про реєстрацію кандидатів у депутати в багатомандатних виборчих округах. Про отримання такої заяви територіальна виборча комісія письмово повідомляє організацію партії не пізніше як у триденний строк з дня отримання заяви. Повторна заява особи про її згоду балотуватися від організації партії не приймається.

5. У разі виявлення факту включення особи до переліків кандидатів у депутати відповідної ради від кількох організацій партій та/або самовисування кандидатом у депутати цієї ради або кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови уповноважений член територіальної виборчої комісії не пізніше наступного дня звертається до зазначеної особи з вимогою особисто подати до комісії заяву про підтвердження згоди балотуватися кандидатом у депутати лише від однієї організації партії або в порядку

самовисування. Така заява може бути засвідчена в порядку, встановленому [Законом України "Про нотаріат"](#), або подана до комісії особисто.

У разі подання особою заяви про підтвердження згоди балотуватися кандидатом у депутати від відповідної організації партії, територіальна виборча комісія відмовляє в її реєстрації кандидатом від решти організацій партій та/або в порядку самовисування в інших виборчих округах.

У разі неподання особою такої заяви протягом двох днів з дня отримання відповідного звернення територіальна виборча комісія відмовляє в її реєстрації кандидатом від усіх організацій партій та/або в порядку самовисування в усіх виборчих округах.

6. Територіальна виборча комісія не пізніш як на п'ятий день з дня прийняття заяви про реєстрацію кандидатів у депутати та доданих до неї необхідних документів приймає рішення про реєстрацію кандидатів у депутати або про відмову в їх реєстрації.

7. Відомості про реєстрацію кандидатів у депутати в багатомандатних виборчих округах в алфавітному порядку (за прізвищем), із зазначенням номера багатомандатного виборчого округу, в якому висувається кандидат, суб'єкта висування, прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), числа, місяця, року народження, відомостей про громадянство, освіту, партійність, посаду, місце роботи (заняття), місце проживання кожного кандидата в депутати не пізніш як за двадцять два дні до дня голосування оприлюднюються територіальною виборчою комісією у визначений нею спосіб.

8. У разі реєстрації в багатомандатному виборчому окрузі кандидата в депутати, висунутого організацією партії, або кандидата в депутати, висунутого шляхом самовисування, відповідна територіальна виборча комісія у триденний строк з дня прийняття рішення про реєстрацію видає представнику організації партії або відповідному кандидату в депутати посвідчення кандидата в депутати за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Рішення про реєстрацію кандидатів у депутати в триденний строк з дня його прийняття розміщується відповідною територіальною виборчою комісією на її офіційному веб-сайті (за наявності), веб-сайті відповідної місцевої ради або в інший визначений нею спосіб та/або на стенді офіційних матеріалів комісії.

Відомості щодо зареєстрованих кандидатів у депутати сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч) із зазначенням номера багатомандатного виборчого округу, в якому висувається кандидат, суб'єкта висування, прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), числа, місяця, року народження, відомостей про громадянство, партійність, посаду, місце роботи (заняття), місце проживання кожного кандидата в депутати передаються для оприлюднення на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії у встановленому нею порядку.

{Стаття 228 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 229. Порядок реєстрації кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови

{Назва статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1. Кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови реєструється відповідною сільською, селищною, міською виборчою комісією, за умови подання їй документів, передбачених [статтею 224](#) цього Кодексу.

2. Подання документів до відповідної сільської, селищної, міської виборчої комісії для реєстрації кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови закінчується за тридцять днів до дня голосування.

{Частина друга статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Подання документів до сільської, селищної, міської виборчої комісії для реєстрації кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, висунутого організацією партії, здійснюється представником організації партії, уповноваженим на це довіреністю від такої організації партії, а кандидатів, висунутих шляхом самовисування, - ними особисто, крім випадків подачі таких документів за допомогою електронних сервісів у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

{Частина третя статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови, який на день подання заяви організації партії про реєстрацію його кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови не подав заяви про згоду балотуватися кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови від цієї організації партії, вважається таким, що не надав відповідної згоди. Заява такої особи про згоду балотуватися, подана після подання організацією партії заяви про реєстрацію його кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, не приймається.

5. Особа, висунута організацією партії на посаду сільського, селищного, міського голови, має право до дня реєстрації її кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови відкликати свою заяву про згоду балотуватися кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови від цієї організації партії.

Заява про відкликання заяви про згоду балотуватися кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови від відповідної організації партії може бути засвідчена в порядку, встановленому [Законом України "Про нотаріат"](#), або особисто подана відповідною особою до сільської, селищної, міської виборчої комісії.

У такому разі особа вважається такою, що відмовилася від балотування. Про отримання такої заяви сільська, селищна, міська виборча комісія письмово повідомляє організацію партії не пізніше як у триденний строк з дня отримання заяви. Повторна заява особи про її згоду балотуватися від організації партії не приймається.

{Частина п'ята статті 229 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. У разі якщо особа, висунута організацією партії за її письмовою заявою про згоду балотуватися кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, одночасно висунута кандидатом від іншої організації партії та/або шляхом самовисування, уповноважений член територіальної виборчої комісії не пізніше наступного дня звертається до зазначеної особи з вимогою подати до комісії заяву про підтвердження згоди

балотуватися кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови від однієї організації партії або шляхом самовисування. Така заява може бути засвідчена в порядку, встановленому [Законом України "Про нотаріат"](#), або подана до комісії особисто.

У разі подання особою заяви про підтвердження згоди балотуватися кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови шляхом самовисування територіальна виборча комісія відмовляє в її реєстрації кандидатом від організацій партій.

У разі подання особою заяви про підтвердження згоди балотуватися кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови від організації партії територіальна виборча комісія відмовляє в її реєстрації кандидатом від решти організацій партій та/або в порядку самовисування.

У разі неподання особою такої заяви протягом двох днів з дня отримання відповідного звернення територіальна виборча комісія відмовляє в її реєстрації кандидатом від усіх організацій партій та/або в порядку самовисування.

{Частина шоста статті 229 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Сільська, селищна, міська виборча комісія не пізніш як на п'ятий день з дня прийняття заяви про реєстрацію кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови або заяви про самовисування та доданих до неї необхідних документів приймає рішення про реєстрацію відповідного кандидата або про відмову в його реєстрації.

{Частина сьома статті 229 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. Відомості про реєстрацію кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови із зазначенням суб'єкта висування, прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), всіх попередніх прізвищ, власних імен, по батькові та дати їх зміни (якщо особа протягом останніх п'яти років до дня висування кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови змінювала прізвище та/або власне ім'я (одне з власних імен чи всі власні імена), та/або по батькові), числа, місяця, року народження, відомостей про громадянство, освіту, партійність, посаду, місце роботи (заняття), місце проживання кожного кандидата не пізніш як за двадцять два дні до дня голосування оприлюднюються територіальною виборчою комісією у визначений нею спосіб.

{Частина восьма статті 229 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. У разі реєстрації кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови відповідна сільська, селищна, міська виборча комісія у триденний строк з дня прийняття рішення про реєстрацію видає представнику організації партії або кандидату на посаду сільського, селищного, міського голови відповідне посвідчення кандидата за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Рішення про реєстрацію кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови в триденний строк з дня його прийняття розміщується відповідною сільською, селищною, міською виборчою комісією на її офіційному веб-сайті (за наявності), веб-сайті відповідної місцевої ради або в інший визначений нею спосіб та/або на стенді офіційних матеріалів комісії.

Відомості щодо зареєстрованих кандидатів на посаду міського голови із зазначенням суб'єкта висування, прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності), всіх попередніх прізвищ, власних імен, по батькові та дати їх зміни (якщо особа протягом останніх п'яти років до дня висування кандидатом на посаду голови змінювала прізвище та/або власне ім'я (одне з власних імен чи всі власні імена), та/або по батькові), числа, місяця, року народження, відомостей про громадянство, освіту, партійність, посаду, місце роботи (заняття), місце проживання кожного кандидата передаються для оприлюднення на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії у встановленому нею порядку.

{Статтю 229 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

{Текст статті 229 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 230. Відмова в реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови

{Назва статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1. Територіальна виборча комісія відмовляє в реєстрації всіх кандидатів у депутати, включених до виборчих списків місцевих організацій політичних партій або до переліку кандидатів у депутати в багатомандатних виборчих округах на відповідних місцевих виборах, у разі:

{Абзац перший частини першої статті 230 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1) порушення встановленого цим Кодексом порядку висування кандидатів, у тому числі перевищення встановленої цим Кодексом кількості кандидатів у депутати у єдиному виборчому списку та територіальному виборчому списку організації партії на виборах депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше), кандидатів у депутати в кожному багатомандатному окрузі на виборах депутатів сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч), які можуть бути висунуті організаціями партій;

{Пункт 1 частини першої статті 230 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2) відсутності хоча б одного з документів, зазначених у **пунктах 1-5** частини першої статті 222, **пунктах 1, 2, 4** частини першої статті 223 цього Кодексу, невідповідності таких документів вимогам цього Кодексу (в тому числі щодо розміру грошової застави);

{Пункт 2 частини першої статті 230 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3) встановлення нею наявності у передвиборній програмі організації партії положень, спрямованих на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення;

4) висування кандидатів у депутати від організації партії, яка здійснює пропаганду комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів,

їхньої символіки та щодо якої в установленому Кабінетом Міністрів України порядку прийнято рішення про невідповідність її діяльності, найменування та/або символіки вимогам [Закону України "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного \(нацистського\) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки"](#).

2. Територіальна виборча комісія відмовляє в реєстрації окремого кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови у разі:

1) відсутності хоча б одного з документів стосовно кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, зазначених у [пунктах 5-12](#) частини першої статті 222, [пунктах 3-7](#) частини першої статті 223, [частині першій](#) статті 224 цього Кодексу, невідповідності таких документів вимогам цього Кодексу (в тому числі щодо розміру грошової застави кандидата на посаду міського голови)";

{Пункт 1 частини другої статті 230 в редакції Закону [№ 805-IX від 16.07.2020](#)}

1¹) порушення порядку висування окремого кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, встановленого [статтями 216-221](#) цього Кодексу, в тому числі щодо заборони одночасного висування;

{Частину другу статті 230 доповнено пунктом 1¹ згідно із Законом [№ 805-IX від 16.07.2020](#)}

2) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт припинення громадянства України особою, висунутою кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови;

3) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт виїзду особи, висунутої кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, за межі України для постійного проживання;

4) отримання від суду належним чином засвідченої копії судового рішення, яким особу, висунуту кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, визнано недієздатною;

5) наявності в особи, висунутої кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого [статтею 111¹](#) Кримінального кодексу України, якщо ця судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку;

{Пункт 5 частини другої статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 720-IX від 17.06.2020](#); в редакції Закону [№ 805-IX від 16.07.2020](#); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2107-IX від 03.03.2022](#)}

6) виявлення інших обставин, які позбавляють особу, висунуту кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, права бути обраною депутатом.

3. Помилки і неточності, виявлені в поданих на реєстрацію документах, якщо їх наявність не є перешкодою для розуміння змісту викладених відомостей, не є підставою для

відмови в реєстрації кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови.

У разі відсутності в поданих на реєстрацію документах інформації, яка обов'язково повинна бути зазначена відповідно до вимог цього Кодексу, про це невідкладно повідомляється відповідний суб'єкт подання документів.

Виявлені недоліки у поданих документах можуть бути усунуті шляхом подання не пізніше наступного дня після отримання зазначеного повідомлення уточнених або інших документів для реєстрації кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови.

Якщо уточнені або інші документи не надійшли у цей строк, відповідні документи вважаються відсутніми.

{Частина третя статті 230 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Рішення про відмову в реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови повинно містити вичерпні підстави відмови. Копія цього рішення не пізніше наступного дня після його прийняття видається (направляється) представнику організації партії (у разі висування такої особи організацією партії) та кандидату в депутати, кандидату на посаду сільського, селищного, міського голови (у разі самовисування).

{Текст статті 230 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 231. Скасування реєстрації кандидата в депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови

{Назва статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1. Територіальна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, окремого кандидата у депутати, включеного до єдиного та/або єдиного та територіального виборчих списків організації партії (під час виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) із виключенням його з відповідних виборчих списків, про скасування реєстрації окремого кандидата у депутати у багатомандатному виборчому окрузі (під час виборів депутатів сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч) у разі:

{Абзац перший частини першої статті 231 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1) звернення кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови не пізніш як за дев'ятнадцять днів до дня голосування із заявою про відмову від балотування. Така заява може бути засвідчена в порядку, встановленому [Законом України "Про нотаріат"](#), або подана до відповідної виборчої комісії особисто;

{Пункт 1 частини першої статті 231 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2) звернення організації партії не пізніш як за дев'ятнадцять днів до дня голосування щодо скасування реєстрації кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського,

селищного, міського голови відповідно до рішення, прийнятого у порядку, передбаченому статутом партії, яке додається до такого звернення. Зазначені документи підписуються керівником та засвідчуються печаткою організації партії, а в разі її відсутності - печаткою організації партії вищого рівня або печаткою партії;

{Пункт 2 частини першої статті 231 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт припинення громадянства України кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови;

4) отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт виїзду кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови за межі України для постійного проживання;

5) отримання від суду належним чином засвідченої копії судового рішення, яким кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови визнано недієздатним;

6) набрання щодо кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого [статтею 111¹](#) Кримінального кодексу України, або виявлення територіальною виборчою комісією факту наявності у кандидата судимості за такий злочин, не погашеної або не знятої в установленому законом порядку;

{Пункт 6 частини першої статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

7) порушення порядку висування кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, встановленого [частиною четвертою](#) статті 216 цього Кодексу, в тому числі неподання кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови у порядку, встановленому цим Кодексом, заяви про підтвердження згоди балотуватися кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови від організації партії у разі виявлення включення цієї особи до виборчих списків, списків кандидатів до відповідної ради кількох організацій партій;

{Пункт 7 частини першої статті 231 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8) виявлення інших обставин, які позбавляють особу, висунуту кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, права бути обраною депутатом, сільським, селищним, міським головою.

У разі надходження звернень, зазначених у [пунктах 1 і 2](#) цієї частини, територіальна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у депутати у триденний строк з дня надходження звернення, але не пізніше як за вісімнадцять днів до дня голосування.

{Абзац десятий частини першої статті 231 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

У разі скасування реєстрації кандидата у депутати, включеного до єдиного та територіального виборчих списків організації партії, такий кандидат одночасно виключається із відповідних виборчих списків. При цьому черговість (порядкові номери у відповідних виборчих списках) інших кандидатів не змінюється.

{Абзац одинадцятий частини першої статті 231 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

У разі надходження звернень, зазначених у **пунктах 1 і 2** цієї частини, менш як за дев'ятнадцять днів до дня голосування такі звернення територіальною виборчою комісією не розглядаються, рішення щодо них не приймаються, про що суб'єкт звернення повідомляється листом за підписом голови або за його дорученням - члена відповідної виборчої комісії.

{Абзац дванадцятий частини першої статті 231 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Рішення про скасування реєстрації кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови з підстав, передбачених у **пунктах 3-8** частини першої цієї статті, приймається відповідною виборчою комісією не пізніш як на третій день після отримання нею документів, що встановлюють відповідні факти чи підтверджують настання відповідних обставин.

Територіальна виборча комісія може прийняти рішення про скасування реєстрації кандидата в депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови не пізніше ніж за 18 днів до дня голосування.

{Частину другу статті 231 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Територіальна виборча комісія розглядає питання про скасування реєстрації кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови у присутності такого кандидата та представника організації партії у виборчій комісії. Про час розгляду такого питання зазначені особи повідомляються не пізніш як у день, що передує дню розгляду. У разі відсутності зазначених осіб, належним чином повідомлених про засідання з розгляду цього питання, питання розглядається територіальною виборчою комісією за відсутності зазначених осіб.

3. Територіальна виборча комісія надає представнику організації партії у виборчій комісії або кандидату в депутати, кандидату на посаду сільського, селищного, міського голови копію рішення про скасування реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови не пізніш як наступного дня після його прийняття.

4. У разі смерті кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови територіальна виборча комісія приймає рішення про вибуття такого кандидата з балотування, а щодо кандидатів, включених до виборчих списків місцевих організацій партій, - також про виключення його з єдиного та територіального виборчих списків організації партії.

{Частина четверта статті 231 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Рішення про скасування реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, про вибуття кандидата з балотування оприлюднюються на офіційному веб-сайті (за наявності) відповідної виборчої комісії, веб-сайтах відповідних місцевих рад (за наявності) або в інший визначений цими комісіями спосіб та/або на стенді офіційних матеріалів комісії не пізніше як наступного дня після його прийняття.

Рішення про скасування реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови невідкладно надсилається до Центральної виборчої комісії у встановленому нею порядку.

{Частина п'ята статті 231 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Текст статті 231 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXXVIII. ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ

Стаття 232. Спеціальне інформаційне забезпечення місцевих виборів

1. Спеціальне інформаційне забезпечення місцевих виборів передбачає інформування виборців про:

- 1) зареєстрованих кандидатів та суб'єктів їх висування;
- 2) передвиборні програми організацій партій - суб'єктів виборчого процесу;
- 3) рахунки виборчих фондів, допустимий розмір добровільного внеску та спосіб, у який робиться внесок;
- 4) скасування реєстрації (вибуття з балотування) кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови;

{Пункт 4 частини першої статті 232 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

- 5) факти та події, пов'язані з виборчим процесом.

2. Засоби масової інформації, інформаційні агентства можуть брати участь у спеціальному інформаційному забезпеченні місцевих виборів на замовлення відповідної виборчої комісії, а щодо інформації, передбаченої **пунктом 5** частини першої цієї статті, - з власної ініціативи з дотриманням вимог цього Кодексу.

3. Територіальні виборчі комісії інформують Центральну виборчу комісію, її регіональні та територіальні представництва про перебіг виборчого процесу відповідних місцевих виборів у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

{Статтю 232 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 233. Інформаційні плакати організацій партій - суб'єктів виборчого процесу

1. Виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна у місті, сільська, селищна виборча комісія за рахунок бюджетних коштів, виділених на підготовку і проведення відповідних виборів, забезпечує виготовлення інформаційних плакатів кожної організації партії - суб'єкта виборчого процесу з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше).

2. Інформаційні плакати організації партії - суб'єкта виборчого процесу виготовляються для кожного територіального виборчого округу. В інформаційному плакаті організації партії - суб'єкта виборчого процесу для відповідного територіального виборчого округу щодо кожного кандидата у депутати, включеного до відповідного територіального виборчого списку, зазначаються порядковий номер у територіальному виборчому списку, прізвище, ім'я (всі власні імена), по батькові (за наявності) кандидата, число, місяць, рік народження, відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, місце проживання, а також розміщуються фотографії всіх кандидатів, включених до відповідного територіального виборчого списку.

3. Форма, розмір та поліграфічне виконання інформаційних плакатів організацій партій - суб'єктів виборчого процесу, порядок їх виготовлення та передачі дільничним виборчим комісіям встановлюються Центральною виборчою комісією. Інформаційні плакати виготовляються в доступних форматах, що забезпечують можливість ознайомлення з ними виборцям з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) із застосуванням розумного пристосування, з урахуванням вимог, встановлених Центральною виборчою комісією.

4. Виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна у місті, сільська, селищна виборча комісія погоджує з представником організації партії у виборчій комісії текст інформаційних плакатів організації партії.

5. Виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна у місті, сільська, селищна виборча комісія забезпечує виготовлення інформаційних плакатів для кожного територіального виборчого округу із розрахунку по п'ять примірників на кожен виборчу дільницю та для кожної територіальної виборчої комісії.

6. Інформаційні плакати організацій партій - суб'єктів виборчого процесу передаються відповідним дільничним виборчим комісіям разом із виборчими бюлетенями.

7. Інформаційні плакати організацій партій - суб'єктів виборчого процесу використовуються для інформування виборців у приміщенні для голосування, у тому числі в день голосування та під час голосування за місцем перебування виборців.

8. Відповідальність за збереження інформаційних плакатів організацій партій покладається на дільничні виборчі комісії.

9. Інформаційні плакати на виборах депутатів міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч) та сільських, селищних, міських голів не виготовляються.

{Стаття 233 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 234. Інформаційні буклети організацій партій - суб'єктів виборчого процесу

1. Виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна у місті, сільська, селищна виборча комісія за рахунок бюджетних коштів, виділених на підготовку і проведення виборів, забезпечує виготовлення інформаційних буклетів кожної організації партії - суб'єкта виборчого процесу з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше).

2. Інформаційний буклет організації партії - суб'єкта виборчого процесу повинен містити передвиборну програму організації партії (обсягом не більше 4 тисяч друкованих знаків), подану нею під час реєстрації кандидатів у депутати, а також єдиний виборчий список та всі територіальні виборчі списки організації партії з розміщенням фотографій усіх кандидатів, включених до територіальних виборчих списків.

У єдиному виборчому списку, що міститься в інформаційному буклеті організації партії, зазначаються порядковий номер кандидата у депутати у єдиному виборчому списку, прізвище, ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) кандидата у депутати, номер територіального виборчого округу, до територіального списку якого включено кандидата (крім першого кандидата), та порядковий номер кандидата у зазначеному списку. У територіальних виборчих списках кандидатів у депутати, що містяться в інформаційному буклеті організації партії - суб'єкта виборчого процесу, стосовно кожного кандидата у депутати, віднесеного до відповідного територіального виборчого списку, зазначаються порядковий номер у територіальному виборчому списку, прізвище, ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності) кандидата, число, місяць, рік народження, відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, місце проживання, а також розміщуються фотографії всіх кандидатів, включених до відповідного територіального виборчого списку.

3. Форма, розмір та поліграфічне виконання інформаційних буклетів організацій партій - суб'єктів виборчого процесу, а також порядок їх виготовлення та передачі дільничним виборчим комісіям встановлюються Центральною виборчою комісією. Інформаційні буклети організації партії виготовляються в доступних форматах, що забезпечують можливість ознайомлення з ними виборцям з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) із застосуванням розумного пристосування.

4. Виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна у місті, сільська, селищна виборча комісія погоджує з представником організації партії у виборчій комісії текст інформаційного буклета організації партії - суб'єкта виборчого процесу.

5. Виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна у місті, сільська, селищна виборча комісія забезпечує виготовлення інформаційних буклетів організації партії із розрахунку по 5 примірників на кожну виборчу дільницю та для кожної територіальної виборчої комісії.

6. Інформаційні буклети організацій партій - суб'єктів виборчого процесу передаються відповідним дільничним виборчим комісіям разом із виборчими бюлетенями.

7. Інформаційні буклети організацій партій - суб'єктів виборчого процесу використовуються для інформування виборців у приміщенні для голосування, у тому числі в день голосування та під час голосування за місцем перебування виборців.

8. Відповідальність за збереження інформаційних буклетів організацій партій - суб'єктів виборчого процесу покладається на дільничні виборчі комісії.

9. Інформаційні буклети на виборах депутатів міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч) та сільських, селищних, міських голів не виготовляються.

{Стаття 234 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 235. Внесення змін до інформаційних плакатів та інформаційних буклетів організацій партій - суб'єктів виборчого процесу

1. У разі прийняття територіальною виборчою комісією рішення про скасування реєстрації кандидата у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) або вибуття його з балотування у період виготовлення інформаційних плакатів та інформаційних буклетів організацій партій - суб'єктів відповідного виборчого процесу або після виготовлення таких інформаційних плакатів та інформаційних буклетів, але за той проміжок часу, у який неможливо здійснити передрукування інформаційних плакатів та інформаційних буклетів організацій партій - суб'єктів виборчого процесу, територіальна виборча комісія приймає рішення про внесення змін до інформаційних плакатів та інформаційних буклетів організацій партій - суб'єктів виборчого процесу. Рішення територіальної виборчої комісії негайно передається відповідним територіальним виборчим комісіям нижчого рівня або безпосередньо дільничним виборчим комісіям для внесення відповідних змін.

Такі зміни до інформаційних плакатів та інформаційних буклетів організацій партій - суб'єктів виборчого процесу вносяться членами дільничних виборчих комісій того територіального виборчого округу, до територіального виборчого списку кандидатів у якому включений відповідний кандидат, з використанням штампа "Вибув" на засіданні дільничної виборчої комісії.

При цьому визначений комісією член комісії проставляє на кожному інформаційному плакаті та інформаційному буклеті відповідної організації партії (у двох місцях - у єдиному та відповідному територіальному виборчому списках) відбиток штампа "Вибув" на номері та прізвищі відповідного кандидата. Відбиток штампа проставляється горизонтально і не повинен охоплювати номер та прізвище іншого кандидата.

Вносити зміни до інформаційних плакатів та інформаційних буклетів організацій партій - суб'єктів виборчого процесу без рішення відповідної територіальної виборчої комісії забороняється.

Про зміни, внесені до інформаційних плакатів та інформаційних буклетів організацій партій - суб'єктів виборчого процесу, повідомляється кожному виборцю під час видачі виборчого бюлетеня.

Форма, порядок виготовлення, зберігання та передачі виборчим комісіям штампа "Вибув" затверджуються Центральною виборчою комісією не пізніше як за двадцять шість днів до дня чергових місцевих виборів. Територіальні виборчі комісії не пізніше як за сім днів до дня виборів забезпечують виготовлення таких штампів або використовують штампи, які були виготовлені раніше. Штампи "Вибув" передаються відповідним територіальним виборчим комісіям або безпосередньо дільничним виборчим комісіям одночасно з інформаційними плакатами та інформаційними буклетами організацій партій - суб'єктів виборчого процесу. Штампи "Вибув" зберігаються у відповідній територіальній виборчій комісії.

Штамп "Вибув" передається територіальною виборчою комісією всім дільничним виборчим комісіям одночасно з відповідним рішенням про внесення змін до інформаційних плакатів та інформаційних буклетів організацій партій.

2. У разі якщо до інформаційних плакатів організації партії - суб'єкта виборчого процесу та/або інформаційних буклетів організації партії - суб'єкта виборчого процесу внесено зміни без відповідного рішення територіальної виборчої комісії або зміни, що не відповідають такому рішення, дільнична виборча комісія вилучає і знищує такі плакати, про що на своєму засіданні складає у двох примірниках акт. В акті зазначаються кількість отриманих інформаційних плакатів організації партії - суб'єкта виборчого процесу та/або інформаційних буклетів організації партії - суб'єкта виборчого процесу, кількість вилучених та знищених інформаційних плакатів та/або інформаційних буклетів, прізвища осіб, з вини яких це сталося. Один примірник цього акта невідкладно передається до відповідної територіальної виборчої комісії для передачі відповідно територіальній виборчій комісії Автономної Республіки Крим, обласній, районній, міській, районній у місті, сільській, селищній виборчій комісії, другий примірник зберігається у дільничній виборчій комісії.

При цьому територіальна виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна у місті, сільська, селищна виборча комісія вирішує питання забезпечення виборчої дільниці необхідною кількістю інформаційних плакатів організації партії - суб'єкта виборчого процесу та/або інформаційних буклетів організації партії - суб'єкта виборчого процесу. За необхідності територіальна виборча комісія може прийняти рішення про виготовлення додаткової кількості інформаційних плакатів та/або інформаційних буклетів організації партії - суб'єкта виборчого процесу.

3. Використання у день голосування інформаційних плакатів та/або інформаційних буклетів організації партії - суб'єкта виборчого процесу, до яких не внесено зміни відповідно до рішення територіальної виборчої комісії або внесено зміни без зазначеного рішення чи зміни, що не відповідають такому рішення, забороняється.

{Стаття 235 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXXIX. ГАРАНТІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ, ОФІЦІЙНИХ СПОСТЕРІГАЧІВ НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ

Стаття 236. Гарантії діяльності у виборчому процесі організацій партій, кандидати у депутати від яких зареєстровані в єдиному багатомандатному виборчому окрузі, їх представників, уповноважених осіб

1. Організація партії, яка висунула кандидатів у депутати Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше), має право делегувати одного представника до територіальної виборчої комісії з правом дорадчого голосу, який уповноважений представляти інтереси організації партії у територіальній виборчій комісії під час виборчого процесу. Кандидатура представника організації партії у виборчій комісії затверджується керівним органом організації партії.

{Частина перша статті 236 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Представником організації партії у виборчій комісії може бути громадянин України, який відповідно до [статті 70](#) Конституції України має право голосу. Не може бути представником організації партії у виборчій комісії:

{Абзац перший частини другої статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

- 1) член виборчої комісії;
- 2) довірена особа кандидата;
- 3) посадова чи службова особа органу виконавчої влади, органів прокуратури або суду, правоохоронних органів, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування;
- 4) військовослужбовець, поліцейський, співробітник Служби безпеки України, особа рядового або начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України;
- 5) особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу;
- 6) особа, яка має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого [статтею 111¹](#) Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

{Пункт 6 частини другої статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законами № 720-IX від 17.06.2020, № 2107-IX від 03.03.2022}

3. Заява про реєстрацію представника організації партії у виборчій комісії, підписана керівником організації партії та скріплена печаткою організації партії, копія рішення керівного органу організації партії про затвердження кандидатури представника організації партії у територіальній виборчій комісії можуть подаватися до відповідної виборчої комісії одночасно із заявою про реєстрацію кандидатів у депутати від організації партії.

У заяві про реєстрацію представника організації партії у виборчій комісії зазначаються: прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) представника організації партії у виборчій комісії, його громадянство, число, місяць і рік народження,

місце роботи, займана посада (заняття), адреса для листування, контактний номер телефону та адреса електронної пошти, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого [статтею 111¹](#) Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

{Абзац другий частини третьої статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

До заяви додається копія паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) запропонованої особи.

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у заяві про реєстрацію представника організації партії у виборчій комісії в постанові відповідної територіальної виборчої комісії про його реєстрацію зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

{Частина третя статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Територіальна виборча комісія не пізніше третього дня після надходження документів, передбачених [частиною третьою](#) цієї статті, реєструє представника організації партії у виборчій комісії з правом дорадчого голосу та видає йому посвідчення. Форма такого посвідчення встановлюється Центральною виборчою комісією.

{Абзац перший частини четвертої статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі порушення вимог, встановлених [частинами першою - третьою](#) цієї статті, відповідна територіальна виборча комісія відмовляє в реєстрації представника організації партії у виборчій комісії.

{Частину четверту статті 236 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Організація партії, яка висунула кандидатів у депутати в єдиному багатомандатному окрузі, може мати не більше двох уповноважених осіб у цьому окрузі та не більше двох уповноважених осіб у кожному територіальному окрузі (далі - уповноважена особа організації партії). Уповноважена особа організації партії представляє відповідну організацію партії і не є самостійним суб'єктом виборчого процесу. Уповноважена особа організації партії повинна відповідати вимогам, зазначеним у [частині другій](#) цієї статті. Список уповноважених осіб (уповноважена особа в окремому окрузі) організації партії з обов'язковим зазначенням відповідного виборчого округу затверджується керівним органом організації партії.

{Частина п'ята статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Заява про реєстрацію уповноважених осіб організації партії в електронному вигляді та на паперових носіях, підписана керівником організації партії та скріплена печаткою організації партії або відповідної організації партії вищого рівня чи печаткою партії, та копія рішення керівного органу організації партії про затвердження списку уповноважених осіб організації партії подаються до виборчої комісії Автономної Республіки Крим, обласної, міської виборчої комісії у будь-який час після реєстрації кандидатів у депутати, включених до виборчого списку організації партії.

{Абзац перший частини шостої статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У заяві про реєстрацію уповноважених осіб організації партії зазначаються: прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) кожної уповноваженої особи, відповідний виборчий округ, громадянство уповноваженої особи організації партії, число, місяць і рік народження, місце роботи, посада (заняття), адреса для листування, контактний номер телефону та адреса електронної пошти, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого [статтею 111¹](#) Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

{Абзац другий частини шостої статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

До заяви додаються копії паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки та сторінок або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) кожної запропонованої особи.

{Абзац третій частини шостої статті 236 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у заяві про реєстрацію уповноважених осіб організації партії в постанові відповідної територіальної виборчої комісії про їх реєстрацію зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

{Абзац частини шостої статті 236 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Територіальна виборча комісія не пізніше як на третій день після надходження документів, зазначених у [частині шостій](#) цієї статті, реєструє уповноважених осіб організації партії та видає представникові організації партії у відповідній виборчій комісії їх посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

{Абзац перший частини сьомої статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі порушення вимог, встановлених [частинами другою, п'ятою, шостою](#) цієї статті, відповідна територіальна виборча комісія відмовляє в реєстрації уповноваженої особи організації партії.

{Частина сьому статті 236 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Представник організації партії у відповідній виборчій комісії, уповноважена особа організації партії з дня їх реєстрації територіальною виборчою комісією до припинення їхніх повноважень або закінчення виборчого процесу мають право на звільнення від виробничих або службових обов'язків без збереження заробітної плати за погодженням із власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом.

{Частина восьма статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Представник організації партії у виборчій комісії, уповноважена особа організації партії мають право у будь-який час до завершення виборчого процесу звернутися до відповідної виборчої комісії із заявою про складення своїх повноважень.

{Частина дев'ята статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Керівний орган організації партії, який приймав рішення про затвердження представника організації партії у виборчій комісії чи уповноваженої особи організації партії, у будь-який час до завершення виборчого процесу може прийняти рішення про відкликання представника організації партії у виборчій комісії чи уповноваженої особи організації партії та про затвердження іншої кандидатури замість відкликаної. Відповідна заява разом з копією рішення та іншими документами подається до відповідної виборчої комісії у порядку, визначеному частинами **третьою** і **шостою** цієї статті.

{Частина десята статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. На підставі заяви, поданої відповідно до частини дев'ятої або десятої цієї статті, не пізніш як на третій день після її надходження, а напередодні дня голосування (дня повторного голосування) або у день голосування (день повторного голосування) - невідкладно територіальна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації представника організації партії у виборчій комісії чи уповноваженої особи організації партії та, в разі наявності відповідних документів, передбачених **частинами третьою, шостою** цієї статті, про реєстрацію іншої особи представником організації партії у виборчій комісії чи уповноваженою особою організації партії. Копія відповідного рішення невідкладно видається представнику організації партії у виборчій комісії.

{Частина одинадцята статті 236 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

12. Повноваження представника організації партії у виборчій комісії чи уповноваженої особи партії вважаються припиненими також з моменту втрати партією статусу суб'єкта виборчого процесу.

13. Представник організації партії у виборчій комісії має право:

1) бути присутнім на всіх засіданнях виборчої комісії під час обговорення питань, пов'язаних із відповідними виборами, та брати участь у їх обговоренні з правом дорадчого голосу;

{Пункт 1 частини тринадцятої статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2) отримувати до початку засідання порядок денний та матеріали до питань порядку денного, брати участь в обговоренні, вносити пропозиції щодо рішення виборчої комісії;

3) ознайомлюватися із змістом протоколів засідань виборчої комісії та її рішеннями, отримувати копії таких рішень. У разі своєї відсутності на засіданні ознайомлюватися з документами, на підставі яких приймалися рішення на такому засіданні;

4) ознайомлюватися з протоколами, телефонограмами, факсограмами та іншими офіційними повідомленнями, що надходять до виборчої комісії від територіальних виборчих комісій, у тому числі про підсумки голосування в єдиному багатомандатному та територіальних виборчих округах, отримувати їх копії;

{Пункт 4 частини тринадцятої статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5) реалізовувати інші права, передбачені цим Кодексом для представника організації партії у виборчій комісії.

14. Уповноважена особа організації партії:

1) сприяє організації партії в її участі у виборчому процесі, в тому числі у проведенні передвиборчої агітації;

2) представляє інтереси організації партії у відносинах з виборчими комісіями (крім Центральної виборчої комісії), органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, виборцями, іншими суб'єктами виборчого процесу на території відповідного виборчого округу;

3) має право брати участь у засіданнях виборчих комісій (крім Центральної виборчої комісії) на території відповідного виборчого округу;

{Пункт 3 частини чотирнадцятої статті 236 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4) має право бути присутньою на виборчій дільниці під час голосування та на засіданні дільничної виборчої комісії під час підрахунку голосів виборців з урахуванням обмежень, встановлених **частиною восьмою** статті 36 цього Кодексу;

5) має права офіційного спостерігача від організації партії, передбачені **частиною сьомою** статті 239 цього Кодексу;

6) має інші права, передбачені цим Кодексом для уповноваженої особи партії.

15. На уповноважену особу партії поширюються обмеження, встановлені **частиною восьмою** статті 239 цього Кодексу.

16. Документи для реєстрації представника організації партії у виборчій комісії, уповноваженої особи організації партії можуть подаватися до відповідної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

На копії документів, передбачених цією статтею, поданих за допомогою електронних сервісів, накладається кваліфікований електронний підпис відповідно до вимог [Закону України "Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги"](#).

{Абзац другий частини шістнадцятої статті 236 в редакції Закону № 2801-IX від 01.12.2022}

{Статтю 236 доповнено частиною шістнадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 237. Гарантії діяльності у виборчому процесі кандидатів у депутати

1. Кандидату у депутати не може бути відмовлено у звільненні на період з часу його реєстрації як кандидата до закінчення виборчого процесу (або скасування його реєстрації) від виконання виробничих або службових обов'язків за місцем роботи з наданням неоплачуваної відпустки.

2. Кандидат у депутати під час виборчого процесу не може бути звільнений з роботи з ініціативи власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу, командира військової частини (формування).

3. Кандидат у депутати без його згоди не може бути переведений на іншу роботу, направлений у відрядження, а також призваний на військову або альтернативну (невійськову) службу, навчальні (перевірні) та спеціальні збори військовозобов'язаних.

Стаття 238. Довірені особи кандидатів

1. Кандидат у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районних у місті рад, а також кандидат у депутати міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 і більше тисяч) може мати не більше трьох довірених осіб.

{Частина перша статті 238 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Кандидат у депутати сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) може мати не більше двох довірених осіб.

{Частина друга статті 238 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Кандидат на посаду міського (міста з кількістю виборців 75 тисяч і більше осіб) голови може мати не більше п'яти довірених осіб.

{Частина третя статті 238 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Кандидат на посаду сільського, селищного, міського (міст з кількістю виборців до 75 тисяч осіб) голови може мати не більше трьох довірених осіб.

{Частина четверта статті 238 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020; в редакції Закону № 1638-IX від 14.07.2021}

5. Довіреною особою кандидата може бути громадянин України, який відповідно до [статті 70 Конституції України](#) має право голосу на виборах. Не може бути довіреною особою кандидата:

{Абзац перший частини п'ятої статті 238 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

- 1) член виборчої комісії;
- 2) представник організації партії у виборчій комісії Автономної Республіки Крим, обласній, районній, міській, районній у місті, селищній, сільській (територіальній громаді з кількістю виборців 10 тисяч і більше), уповноважена особа організації партії;

{Пункт 2 частини п'ятої статті 238 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

- 3) посадова чи службова особа органу виконавчої влади, органів прокуратури або суду, правоохоронних органів, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування;

- 4) військовослужбовець, поліцейський, співробітник Служби безпеки України, особа рядового чи начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України;

- 5) особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу;

- 6) особа, яка має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, злочину проти виборчих прав громадян чи корупційного злочину, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого [статтею 111¹](#) Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята у встановленому законом порядку.

{Пункт 6 частини п'ятої статті 238 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

6. Довірені особи кандидата реєструються відповідною територіальною виборчою комісією за поданням кандидата.

У поданні зазначаються: прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) довіреної особи, число, місяць і рік народження, відомості про громадянство, місце роботи (заняття), займану посаду, адресу для листування, номер контактного телефону та адресу електронної пошти, відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого [статтею 111¹](#) Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята у встановленому законом порядку. До подання додається копія паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) запропонованої особи.

{Абзац другий частини шостої статті 238 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у поданні про реєстрацію довірених осіб кандидата в постанові відповідної виборчої комісії про реєстрацію довірених осіб зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

Подання про реєстрацію довірених осіб за підписом кандидата вноситься на паперових носіях та в електронному вигляді, якщо інший порядок не встановлений Центральною виборчою комісією у разі застосування електронних сервісів.

Відповідна виборча комісія не пізніше трьох днів з дня надходження подання реєструє довірених осіб кандидата та видає їм посвідчення за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

У разі порушення вимог, встановлених частинами першою - шостою цієї статті, відповідна виборча комісія відмовляє в реєстрації довірених осіб кандидата.

{Частина шоста статті 238 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Довірені особи кандидата сприяють кандидатам під час виборчого процесу, представляють інтереси кандидата у відносинах з виборчими комісіями, органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, виборцями.

8. Довірені особи кандидата набувають повноважень з дня їх реєстрації відповідною виборчою комісією. Повноваження зазначених осіб припиняються у день завершення відповідного виборчого процесу. Повноваження довірених осіб можуть припинятися раніше у разі вибуття кандидата з балотування та у разі скасування реєстрації відповідного кандидата - із часу закінчення строку оскарження рішення про скасування реєстрації кандидата або, у разі оскарження, з дня набрання законної сили відповідним рішенням суду.

{Частина восьма статті 238 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. Довірені особи кандидата мають право на звільнення від виконання виробничих або службових обов'язків з дня їх реєстрації на період виборчого процесу без збереження заробітної плати за погодженням із власником підприємства, установи, організації чи уповноваженим ним органом.

10. Кандидат має право в будь-який час до завершення виборчого процесу звернутися до відповідної виборчої комісії із заявою про припинення повноважень його довірених осіб. Довірена особа кандидата має право в будь-який час звернутися до відповідної виборчої комісії із заявою про складення своїх повноважень.

{Абзац перший частини десятої статті 238 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

На підставі таких заяв відповідна виборча комісія не пізніше трьох днів з дня надходження заяв, а напередодні дня голосування (дня повторного голосування) або у день голосування (день повторного голосування) - невідкладно приймає рішення про скасування реєстрації довіреної особи кандидата і в разі наявності відповідних документів, передбачених **частиною шостою** цієї статті, приймає рішення про реєстрацію іншої особи довіреною особою. Копія рішення надсилається (видається) кандидату та довірений особі, стосовно якої прийнято таке рішення.

{Абзац другий частини десятої статті 238 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. Посвідчення довіреної особи кандидата, реєстрація якої скасована, негайно повертається до територіальної виборчої комісії, яка його видала.

12. Довірена особа кандидата має право:

1) бути присутньою на засіданнях відповідної територіальної та дільничних виборчих комісій і брати в них участь з правом дорадчого голосу;

{Пункт 1 частини дванадцятої статті 238 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2) бути присутньою на виборчій дільниці під час голосування та на засіданні виборчої комісії під час підрахунку голосів виборців з додержанням установлених цим Кодексом вимог;

3) одержувати у відповідній виборчій комісії посвідчення офіційних спостерігачів від кандидата, чий інтереси вона представляє;

4) за дорученням кандидата бути розпорядником його власного виборчого фонду;

5) одержувати копії протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів на виборчій дільниці, територіальної виборчої комісії про підсумки голосування та про результати виборів;

{Пункт 5 частини дванадцятої статті 238 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6) складати акти, що підписуються особами, які виявили порушення, і виборцями - свідками порушення, та подавати їх до відповідної виборчої комісії з додержанням строків, установлених законом;

7) звертатися до відповідної виборчої комісії із заявою про усунення виявлених порушень;

8) за дорученням кандидата оскаржувати від його імені рішення, дії або бездіяльність відповідної дільничної виборчої комісії, що порушують законні права кандидата, в порядку, передбаченому цим Кодексом;

9) підписувати акти, протоколи, що складаються дільничною, територіальною виборчою комісією з відповідних місцевих виборів, у разі присутності на засіданні виборчої комісії під час їх складання;

{Пункт 9 частини дванадцятої статті 238 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

10) реалізовувати права, передбачені цим Кодексом для офіційного спостерігача від суб'єкта виборчого процесу;

11) реалізовувати інші права, передбачені цим Кодексом для довірених осіб.

13. Втручання довіреної особи кандидата в роботу виборчих комісій не допускається.

14. Довірені особи кандидата здійснюють свої функції на громадських засадах.

15. Документи для реєстрації довіреної особи кандидата можуть подаватися до відповідної виборчої комісії за допомогою електронних сервісів у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

{Статтю 238 доповнено частиною п'ятнадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 239. Офіційні спостерігачі на місцевих виборах

1. У виборчому процесі можуть брати участь офіційні спостерігачі від організацій партій, які висунули виборчі списки, кандидатів у депутати в багатомандатних виборчих округах, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови.

Офіційним спостерігачем від організації партії, кандидата, громадської організації на місцевих виборах може бути громадянин України, який має право голосу відповідно до [статті 70](#) Конституції України.

Порядок реєстрації та правовий статус офіційних спостерігачів від іноземних держав, міжнародних організацій та від громадських організацій визначається [статтями 59, 60](#) цього Кодексу.

2. Офіційний спостерігач від кандидата, організації партії реєструється виборчою комісією за поданням кандидата, представника організації партії у виборчій комісії чи уповноваженої особи організації партії у єдиному багатомандатному або відповідному територіальному виборчому окрузі.

3. У поданні про реєстрацію офіційних спостерігачів зазначаються: прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності), відповідний виборчий округ, громадянство, число, місяць і рік народження, місце роботи, посада (заняття), адреса для листування, контактний номер телефону, відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, чи кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого [статтею 111¹](#) Кримінального кодексу України, що не погашена або не знята у встановленому законом порядку.

До подання додаються заява про згоду таких осіб бути офіційними спостерігачами від відповідної організації партії, кандидата, копія паспорта громадянина України (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) запропонованої особи.

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у поданні про реєстрацію офіційного спостерігача в постанові відповідної виборчої комісії про його реєстрацію зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

{Частина третя статті 239 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2107-IX від 03.03.2022}

4. Подання про реєстрацію офіційного спостерігача за підписом кандидата, представника організації партії у територіальній виборчій комісії або уповноваженої особи організації партії вноситься до відповідної територіальної виборчої комісії не пізніше як за п'ять днів до дня голосування (на паперовому носії та в електронному вигляді).

Документи для реєстрації офіційних спостерігачів можуть подаватися за допомогою електронних сервісів у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

5. Виборча комісія здійснює реєстрацію офіційних спостерігачів у відповідному виборчому окрузі, забезпечує виготовлення та видачу відповідних посвідчень за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, не пізніше ніж на третій день після внесення подання.

6. Підставою для відмови у реєстрації офіційного спостерігача може бути лише недотримання вимог, встановлених **частинами першою - четвертою цієї статті, частиною третьою статті 58 цього Кодексу.**

7. Офіційний спостерігач від організації партії, кандидата має право:

1) бути присутнім з дотриманням вимог цього Кодексу на засіданнях територіальної та дільничних виборчих комісій відповідного виборчого округу;

2) бути присутнім на зустрічах кандидатів, представників, уповноважених осіб організацій партій з виборцями, на передвиборних зборах, мітингах;

3) перебувати на виборчих дільницях під час голосування, спостерігати з будь-якої відстані за діями членів виборчої комісії, у тому числі під час видачі виборчих бюлетенів виборцям і підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці та встановлення підсумків голосування, не перешкоджаючи членам виборчої комісії фізично;

4) здійснювати фото-, відеозйомку та аудіозапис, не порушуючи при цьому таємниці голосування виборців;

5) бути присутнім під час голосування виборців за місцем їх перебування;

6) звертатися у порядку, встановленому цим Кодексом, із заявою чи скаргою до виборчих комісій у межах відповідного виборчого округу щодо усунення порушень цього Кодексу в разі їх виявлення;

7) скласти акт про виявлення порушення цього Кодексу, що підписується ним та не менш як двома виборцями, які засвідчують факт такого порушення, із зазначенням їхніх прізвищ, імен, по батькові, місця проживання та адреси житла, та подати його до відповідної виборчої комісії чи до суду;

8) вживати необхідних заходів у межах законодавства щодо припинення протиправних дій під час голосування та підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці;

9) отримувати копії протоколів та інших документів у випадках, передбачених цим Кодексом;

10) реалізовувати інші права, передбачені цим Кодексом для офіційних спостерігачів.

8. Офіційний спостерігач від організації партії, кандидата не має права:

1) втручатися в роботу виборчої комісії, вчиняти дії, що порушують хід виборчого процесу або перешкоджають членам виборчої комісії здійснювати свої повноваження;

2) заповнювати замість виборця (у тому числі на його прохання) виборчий бюлетень;

3) бути присутнім при заповненні виборцем виборчого бюлетеня у кабіні для таємного голосування або в інший спосіб порушувати таємницю голосування.

9. У разі порушення офіційним спостерігачем вимог **частини восьмої** цієї статті виборча комісія робить йому попередження. У разі повторного або грубого порушення вимог **частини восьмої** цієї статті виборча комісія може позбавити офіційного спостерігача права бути присутнім на засіданні комісії у порядку, встановленому частиною **частиною десятою** цього Кодексу. Таке рішення може бути оскаржене офіційним спостерігачем до суду.

10. Кандидат, представник організації партії у виборчій комісії, уповноважена особа організації партії у відповідному виборчому окрузі мають право відкликати офіційного спостерігача, звернувшись з письмовою заявою до відповідної виборчої комісії про припинення його повноважень, і подати документи для реєстрації офіційним спостерігачем іншої особи в порядку, встановленому цією статтею.

11. Офіційний спостерігач має право у будь-який час звернутися до відповідної виборчої комісії із заявою про складення своїх повноважень. На підставі такої заяви виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації офіційного спостерігача, копія якого видається або направляється відповідно кандидату, уповноваженій особі організації партії у відповідному виборчому окрузі.

12. У разі скасування реєстрації всіх кандидатів у депутати, включених до єдиного виборчого списку організації партії, кандидата в депутати в багатомандатному виборчому окрузі, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови повноваження відповідних офіційних спостерігачів від такої організації партії, такого кандидата вважаються припиненими після закінчення строку оскарження відповідного рішення про скасування реєстрації або, у разі оскарження, з дня набрання законної сили відповідним рішенням суду.

{Стаття 239 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020; в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXXX. ПРОВЕДЕННЯ ГОЛОСУВАННЯ, ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ

Стаття 240. Загальні вимоги до виборчого бюлетеня з місцевих виборів

1. Форма та колір виборчого бюлетеня для кожних місцевих виборів затверджуються Центральною виборчою комісією не пізніше як за тридцять днів до дня проведення чергових місцевих виборів і не можуть змінюватися до призначення наступних чергових місцевих виборів.

{Частина перша статті 240 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Текст виборчих бюлетенів для голосування у відповідних виборчих округах затверджується відповідними територіальними виборчими комісіями не пізніше як за сімнадцять днів до дня голосування. Ступінь захисту виборчого бюлетеня встановлюється відповідною територіальною виборчою комісією у такий самий строк.

3. Текст виборчого бюлетеня викладається державною мовою і повинен бути розміщений на одному аркуші та лише з одного боку.

4. Виборчий бюлетень повинен містити назву та дату місцевих виборів, а в разі проведення повторного голосування - зазначення "повторне голосування" та дату його проведення, позначення виборчого округу, номер виборчого округу (за наявності), а також позначені місця для номера виборчої дільниці, печатки дільничної виборчої комісії. За наявності підтвердженої відповідним поліграфічним підприємством технічної можливості територіальна виборча комісія може прийняти рішення про виготовлення виборчих бюлетенів із зазначенням номерів виборчих дільниць.

5. Виборчий бюлетень містить роз'яснення щодо порядку його заповнення виборцем під час голосування.

6. Виборчий бюлетень має контрольний талон, відокремлений лінією відриву. Контрольний талон повинен містити назву та дату проведення місцевих виборів, а в разі проведення повторного голосування - зазначення "повторне голосування", позначення виборчого округу, номер виборчого округу (за наявності), а також позначені місця для номера виборчої дільниці, номера, за яким виборця внесено до списку виборців, підпису виборця, який отримує виборчий бюлетень, прізвища та підпису члена дільничної виборчої комісії, який видав виборчий бюлетень.

У контрольних талонах виборчих бюлетенів, які виготовляються із зазначенням номерів виборчих дільниць, зазначається номер виборчої дільниці.

7. Територіальні та дільничні виборчі комісії забезпечують суворий облік отриманих та виданих виборчих бюлетенів відповідно до вимог цього Кодексу.

8. Виборчі бюлетені для кожної виборчої дільниці кожного виборчого округу виготовляються, як правило, у кількості, що на 0,5 відсотка перевищує кількість виборців, включених до списку виборців на відповідній виборчій дільниці, з можливим відхиленням зазначеної кількості з урахуванням кратності розміщення виборчих бюлетенів в межах поліграфічного листа під час їх виготовлення.

{Абзац перший частини восьмої статті 240 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях у межах відповідного виборчого округу, визначається на підставі відомостей про кількість виборців, включених до попередніх списків виборців на виборчих дільницях, що отримуються відповідними територіальними виборчими комісіями від органу ведення Державного реєстру виборців після виготовлення таких списків виборців.

9. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій відповідно до частини першої статті 18 цього Кодексу Центральна виборча комісія організовує

розробку експериментальних бюлетенів для проведення такого експерименту або пілотного проекту одночасно із вчиненням дій, передбачених [статтями 241, 242](#) цього Кодексу.

Експериментальний бюлетень, розроблений відповідно до [абзацу першого](#) цієї частини, повинен:

1) відрізнятися за формою і кольором від виборчого бюлетеня, форма якого затверджується Центральною виборчою комісією відповідно до частини першої цієї статті;

2) у верхній частині містити великими літерами напис: "ЕКСПЕРИМЕНТ" або "ПІЛОТНИЙ ПРОЕКТ";

3) під відомостями, зазначеними у [пункті 2](#) цієї частини, містити текст такого змісту:

"Заповнення виборцем цього бюлетеня не засвідчує його волевиявлення, не створює юридичних наслідків, не може бути використане для встановлення підсумків або результатів виборів, а також оскарження рішення, дій або бездіяльності суб'єктів виборчого процесу".

{Статтю 240 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 241. Вимоги до виборчого бюлетеня з окремих видів місцевих виборів

1. У виборчому бюлетені для голосування в територіальному виборчому окрузі в межах єдиного багатомандатного виборчого округу з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) назви організацій партій розміщуються у порядку їхніх номерів, визначених жеребкуванням, яке проводить відповідна територіальна виборча комісія у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією, за участю представників організацій партій у відповідній виборчій комісії, кандидатів у депутати, уповноважених осіб організацій партій в єдиному багатомандатному виборчому окрузі після закінчення реєстрації кандидатів у депутати до затвердження тексту виборчого бюлетеня. Порядковий номер організації партії, визначений за результатами жеребкування, не може бути змінений під час відповідного виборчого процесу.

У виборчому бюлетені в одному ряду, по чергово з ліва на право зазначаються:

1) визначений жеребкуванням номер кожної організації партії;

2) повна назва відповідної організації партії, прізвище, ім'я та по батькові кандидата у депутати, включеного до єдиного виборчого списку під першим номером без зазначення номера;

3) два квадрати: порожній квадрат - для волевиявлення щодо організації партії та квадрат із нанесеним трафаретом - для волевиявлення щодо кандидатів, включених до відповідного територіального виборчого списку організації партії;

4) виборчий список з прізвищами, ініціалами усіх кандидатів та їх порядковими номерами трафаретним форматом зверху донизу, за якими їх включено до відповідного територіального виборчого списку організації партії, у дві колонки.

2. У виборчому бюлетені для голосування в багатомандатному виборчому окрузі з виборів депутатів міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч), в єдиному одномандатному виборчому окрузі з виборів сільського, селищного, міського голови зазначаються порядкові номери, під якими в алфавітному порядку включені до бюлетеня зареєстровані у відповідному виборчому окрузі кандидати, їхні прізвища, власні імена (усі власні імена) та по батькові (за наявності), суб'єкт висунування кандидата, у разі якщо кандидат висунутий шляхом самовисування, міститься позначка "самовисування", відомості про рік народження, посаду, місце проживання. Праворуч від порядкового номера та прізвища кожного кандидата розміщується порожній квадрат.

{Стаття 241 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 242. Порядок виготовлення виборчих бюлетенів та їх передачі виборчим комісіям

1. Територіальна виборча комісія, яка встановлює результати відповідних місцевих виборів, на підставі договору, укладеного між нею і поліграфічним підприємством, забезпечує виготовлення виборчих бюлетенів для голосування на місцевих виборах відповідно:

1) виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, міська (міст з районним поділом) виборча комісія - не пізніше як за десять днів до дня голосування та отримує виготовлені виборчі бюлетені не пізніше як за дев'ять днів до дня голосування в упаковці підприємства-виготовлювача на підставі акта приймання-передачі за формою, встановленою Центральною виборчою комісією;

2) районна, міська (міст без районного поділу), районна в місті (у містах, в яких утворені районні у місті ради) виборча комісія - не пізніше як за сім днів до дня голосування та отримує виготовлені виборчі бюлетені не пізніше як за шість днів до дня голосування в упаковці підприємства-виготовлювача на підставі акта приймання-передачі за формою, встановленою Центральною виборчою комісією;

3) сільська, селищна виборча комісія - не пізніше як за п'ять днів до дня голосування та отримує виготовлені виборчі бюлетені не пізніше як за чотири дні до дня голосування в упаковці підприємства-виготовлювача на підставі акта приймання-передачі за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Від імені територіальної виборчої комісії, яка встановлює результати місцевих виборів, виборчі бюлетені від підприємства-виготовлювача, в порядку та строки визначені цією статтею, отримує голова виборчої комісії або інша особа, уповноважена рішенням цієї комісії, які підписують відповідний акт приймання-передачі.

2. Підприємства-виготовлювачі виборчих бюлетенів визначаються територіальними виборчими комісіями, зазначеними у **частині першій** цієї статті.

Договір між відповідною територіальною виборчою комісією та поліграфічним підприємством укладається із застосуванням переговорної процедури закупівлі виходячи із виробничих, технологічних та організаційних можливостей підприємства забезпечити своєчасний друк та ступені захисту виборчих бюлетенів.

Підприємства-виготовлювачі виборчих бюлетенів забезпечують суворе дотримання замовленої кількості виготовлених бюлетенів, їх облік та передачу замовнику в порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

Зведена інформація на підставі актів приймання-передачі про кількість виборчих бюлетенів, виготовлених для кожного територіального виборчого округу, оприлюднюється територіальною виборчою комісією, яка встановлює результати виборів відповідно депутатів Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше), не пізніше як за один день до дня голосування на її офіційному веб-сайті (за наявності), веб-сайтах відповідних місцевих рад (за наявності) або в інший визначений цими комісіями спосіб та/або на стенді офіційних матеріалів комісії.

3. Технічні відходи, поліграфічний брак, виборчі бюлетені, в яких виявлені помилки, про що прийнято рішення територіальної виборчої комісії, а також друкарські форми знищуються поліграфічним підприємством у порядку та строки, визначені умовами договору про виготовлення виборчих бюлетенів, про що складається акт у двох примірниках.

Контроль за виготовленням виборчих бюлетенів на підприємствах-виготовлювачах, дотриманням вимог щодо знищення друкарських форм, технічних відходів, поліграфічного браку, помилково виготовлених виборчих бюлетенів здійснює контрольна комісія, що утворюється відповідною територіальною виборчою комісією за поданням місцевих організацій політичних партій, депутатські фракції яких зареєстровані в Апараті Верховної Ради України поточного скликання на початок виборчого процесу, не пізніше як у день затвердження тексту та встановлення ступеня захисту виборчого бюлетеня.

4. Територіальна виборча комісія, яка встановлює результати місцевих виборів, передає виборчі бюлетені в упаковці підприємства-виготовлювача територіальним виборчим комісіям, які встановлюють підсумки відповідних місцевих виборів, у такі строки:

1) виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна виборча комісія передає виборчі бюлетені з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної ради відповідним сільським, селищним, міським виборчим комісіям - не пізніше як за шість днів до дня голосування;

2) районна виборча комісія передає виборчі бюлетені з виборів депутатів районної ради відповідним сільським, селищним, міським виборчим комісіям - не пізніше як за чотири дні до дня голосування;

3) міська (у містах з районним поділом) виборча комісія передає виборчі бюлетені з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, міської ради у територіальних або багатомандатних виборчих округах, міського голови відповідним районним у місті виборчим комісіям - не пізніше як за чотири дні до дня голосування.

Якщо передача здійснюється на засіданні територіальної виборчої комісії, виборчі бюлетені в упаковці підприємства-виготовлювача від імені територіальної виборчої комісії, якій передаються виборчі бюлетені, отримують не менш як три члени цієї комісії,

уповноважені на це її рішенням, які повинні бути представниками різних суб'єктів подання кандидатур до складу відповідної територіальної виборчої комісії.

5. Міська у містах без районного поділу, районна в місті, сільська, селищна виборча комісія не раніш як за три дні до дня голосування на своєму засіданні передає відповідним дільничним виборчим комісіям виборчі бюлетені з кожних місцевих виборів в упаковці підприємства-виготовлювача:

1) міська (міста без районного поділу), районна в місті виборча комісія передає виборчі бюлетені з відповідних виборів міського голови, депутатів міської ради, депутатів районної в місті ради (у містах, де утворені районні в місті ради), депутатів районної ради, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим або обласної ради у відповідному виборчому окрузі (крім міст Києва та Севастополя);

2) сільська, селищна виборча комісія передає виборчі бюлетені з відповідних виборів сільського, селищного голови та депутатів сільської, селищної ради, депутатів районної ради, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим або відповідної обласної у відповідному виборчому окрузі.

Виборчі бюлетені в упаковці підприємства-виготовлювача від імені відповідної дільничної виборчої комісії отримують не менш як три члени цієї комісії, уповноважені на це її рішенням, які повинні бути представниками різних суб'єктів подання кандидатур до складу відповідної дільничної виборчої комісії.

6. Про передачу відповідним територіальним виборчим комісіям виборчих бюлетенів з відповідних місцевих виборів територіальна виборча комісія, яка передає або приймає виборчі бюлетені на своєму засіданні, складає у трьох примірниках протокол у порядку, передбаченому **частиною шостою** статті 37 цього Кодексу, та за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, в якому зазначаються для кожних місцевих виборів:

- 1) назва місцевих виборів;
- 2) позначення та/або номер виборчого округу;
- 3) кількість переданих виборчих бюлетенів;
- 4) прізвища та підписи членів територіальної виборчої комісії, представника територіальної виборчої комісії, уповноваженого її рішенням, які прийняли/передали виборчі бюлетені.

Перший примірник такого протоколу зберігається у територіальній виборчій комісії, яка передає виборчі бюлетені, другий - у відповідній виборчій комісії, яка отримує виборчі бюлетені, третій - невідкладно вивішується у приміщенні територіальної виборчої комісії для загального ознайомлення.

Про передачу дільничній виборчій комісії виборчих бюлетенів з кожних місцевих виборів територіальна виборча комісія, яка передає виборчі бюлетені, складає у трьох примірниках протокол у порядку, передбаченому **частиною шостою** статті 37 цього Кодексу, та за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, в якому зазначаються:

- а) назва місцевих виборів;

- б) позначення та/або номер виборчого округу;
- в) номер виборчої дільниці;
- г) кількість переданих виборчих бюлетенів;

г) прізвища та підписи членів дільничної виборчої комісії, які прийняли виборчі бюлетені, а якщо передача здійснювалася представником територіальної виборчої комісії, уповноваженим її рішенням, - також прізвище та підписи такого представника.

Перший примірник такого протоколу зберігається у територіальній виборчій комісії, яка передає виборчі бюлетені, другий - передається територіальній виборчій комісії, яка встановлює результати відповідних виборів, третій - вивішується у приміщенні територіальної виборчої комісії, яка передала виборчі бюлетені, для загального ознайомлення.

Витяг із протоколу за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, із зазначенням відомостей, що стосуються відповідної виборчої дільниці, надається разом із виборчими бюлетенями представникам кожної дільничної виборчої комісії, які отримали виборчі бюлетені, за підписами голови і секретаря територіальної виборчої комісії та трьох членів відповідної дільничної виборчої комісії, засвідчений печаткою територіальної виборчої комісії.

7. Виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна в місті, селищна, сільська виборча комісія передає відповідним виборчим комісіям усі виборчі бюлетені, виготовлені для відповідного виборчого округу.

У разі неможливості передачі виборчих бюлетенів до відповідної територіальної виборчої комісії виборчі бюлетені вважаються невикористаними та погашаються відповідною територіальною виборчою комісією шляхом передачі їх для знищення до підприємства-виготовлювача. Виборчі бюлетені знищуються підприємством-виготовлювачем у присутності представників відповідної територіальної виборчої комісії та контрольної комісії, утвореної такою виборчою комісією, про що складається відповідний акт.

У разі неможливості передачі виборчих бюлетенів від територіальної виборчої комісії до дільничної виборчої комісії відповідні виборчі бюлетені вважаються невикористаними, про що складається акт у двох примірниках (якщо територіальна виборча комісія передає дільничній виборчій комісії виборчі бюлетені з виборів, які вона не організовує, а в іншому випадку - в одному примірнику) за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Один примірник акта надсилається до відповідної виборчої комісії, другий - зберігається у територіальній виборчій комісії. Такі виборчі бюлетені погашаються територіальною виборчою комісією після закінчення голосування шляхом відокремлення правого нижнього кута бюлетеня. Погашені невикористані виборчі бюлетені запаковуються, на пакеті робиться напис "Невикористані виборчі бюлетені, погашені територіальною виборчою комісією", зазначається номер багатомандатного округу, номер (номери) виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів територіальної виборчої комісії та печатка комісії.

8. Кожен член виборчої комісії, кандидати або їх довірені особи, уповноважені особи організацій партій, офіційні спостерігачі, які були присутні під час передачі бюлетенів, мають право отримати копії протоколів про передачу виборчих бюлетенів територіальним, дільничним виборчим комісіям, засвідчені підписами голови та секретаря виборчої комісії, яка передає виборчі бюлетені, а також печаткою цієї комісії, але не більш як по одній копії кожного протоколу.

9. Члени територіальної, дільничної виборчої комісії забезпечують збереження виборчих бюлетенів під час їх транспортування до приміщення відповідної територіальної, дільничної виборчої комісії у супроводі поліцейських, а в разі необхідності, за зверненням територіальної виборчої комісії, - співробітників Служби безпеки України, на яких покладається обов'язок охорони виборчих бюлетенів.

10. Приймання виборчих бюлетенів дільничною виборчою комісією відбувається на засіданні відповідної виборчої комісії невідкладно після прибуття членів виборчої комісії, які отримали бюлетені.

Під час приймання бюлетенів дільничною виборчою комісією секретар дільничної виборчої комісії, а у разі його відсутності - визначений рішенням комісії член комісії розпаковує упаковку підприємства-виготовлювача та проставляє у визначених місцях кожного виборчого бюлетеня печатку дільничної виборчої комісії. Визначений рішенням дільничної виборчої комісії член дільничної виборчої комісії за необхідності проставляє на кожному виборчому бюлетені у визначеному місці номер виборчої дільниці, інший визначений рішенням дільничної виборчої комісії член дільничної виборчої комісії перераховує отримані виборчі бюлетені для кожних місцевих виборів окремо та для кожного виборчого округу, перевіряючи відповідність номерів (позначень) виборчого округу, до якого належить виборча дільниця, що отримала виборчі бюлетені. Під час підрахунку виборчих бюлетенів визначений виборчою комісією член комісії рахує виборчі бюлетені вголос. Інші члени комісії спостерігають за підрахунком. Під час підрахунку виборчих бюлетенів забороняється поділ комісії на кілька груп, кожна з яких підраховує частину бюлетенів.

11. У разі виявлення невідповідності підрахованої кількості виборчих бюлетенів кількості, зазначеній у витягу з протоколу територіальної виборчої комісії про передачу виборчих бюлетенів, дільнична виборча комісія складає у двох примірниках акт про невідповідність за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією, із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини розбіжності. Один примірник акта передається до територіальної виборчої комісії, а другий зберігається у дільничній виборчій комісії. За наявності зазначених розбіжностей кількістю виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією, вважається кількість, встановлена на засіданні дільничної виборчої комісії та зафіксована в акті про розбіжності і в протоколі засідання комісії.

12. Територіальна, дільнична виборча комісія забезпечує збереження та охорону отриманих виборчих бюлетенів. Виборчі бюлетені зберігаються у приміщенні виборчої комісії в закритому сейфі (металевій шафі чи окремій кімнаті), який (яка) опечатується стрічкою з проставленням на ній підписів усіх присутніх на засіданні комісії та печатки комісії. Сейф (металева шафа чи окрема кімната) постійно (до передачі бюлетенів дільничним виборчим комісіям або до дня голосування) перебуває під охороною

поліцейських, а в разі необхідності, за зверненням територіальної виборчої комісії, - співробітників Служби безпеки України.

У разі виявлення пошкодження стрічки, якою було опечатано сейф (металеву шафу чи окрему кімнату), або невідповідності підписів чи печатки на ній голова виборчої комісії негайно повідомляє про це орган Національної поліції України та виборчу комісію вищого рівня. Після цього голова комісії невідкладно відкриває сейф (металеву шафу чи окрему кімнату) та виймає наявні у ньому виборчі бюлетені. Члени виборчої комісії перевіряють виборчі бюлетені, зокрема щодо відповідності номерів виборчої дільниці, наявності відбитка печатки цієї виборчої комісії, після чого перераховують виборчі бюлетені окремо з кожного виду виборів. Виборча комісія складає акт про виявлені ознаки відкриття сейфа (металевої шафи чи окремої кімнати) та (у разі виявлення) про невідповідність кількості виборчих бюлетенів. Кількість виявлених у сейфі (металевій шафі чи окремій кімнаті) виборчих бюлетенів фіксується також у протоколі засідання виборчої комісії. У такому випадку встановлена кількість вважається кількістю виборчих бюлетенів, отриманих виборчою комісією.

13. У разі скасування реєстрації кандидата у депутати в багатомандатному виборчому окрузі, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови або вибуття такого кандидата з балотування, скасування реєстрації усіх кандидатів у депутати від організації партії у єдиному багатомандатному окрузі у період виготовлення виборчих бюлетенів або після виготовлення виборчих бюлетенів, але за проміжок часу, в який неможливо здійснити передрукування виборчих бюлетенів після виготовлення виборчих бюлетенів, відповідна територіальна виборча комісія приймає рішення про внесення змін до виборчого бюлетеня. Копія такого рішення невідкладно передається територіальною виборчою комісією до Центральної виборчої комісії.

Рішення виборчої комісії невідкладно передається відповідним територіальним виборчим комісіям для передачі дільничним виборчим комісіям або безпосередньо дільничним виборчим комісіям для внесення відповідних змін до виборчих бюлетенів дільничними виборчими комісіями.

Про зміни, внесені до виборчого бюлетеня, повідомляється кожному виборцю під час видачі виборчого бюлетеня.

Такі зміни за рішенням територіальної виборчої комісії вносяться до виборчих бюлетенів членами дільничних виборчих комісій з використанням штампа "Вибув" на засіданні дільничної виборчої комісії. Вносити зміни до виборчого бюлетеня без рішення виборчої комісії забороняється.

Форма, порядок виготовлення, зберігання та передачі виборчим комісіям штампа "Вибув" затверджуються Центральною виборчою комісією не пізніше як за двадцять шість днів до дня чергових місцевих виборів. Відповідна виборча комісія не пізніше як за сім днів до дня виборів забезпечує виготовлення таких штампів або використовує штампи, які були виготовлені раніше.

Про проставлення на виборчому бюлетені штампа "Вибув", що засвідчує внесення змін до виборчого бюлетеня, дільничні виборчі комісії невідкладно письмово повідомляють територіальну виборчу комісію, що прийняла рішення про внесення змін до виборчого бюлетеня.

Член дільничної виборчої комісії під час видачі виборчого бюлетеня повідомляє кожному виборцю про зміни, внесені до виборчого бюлетеня.

Штамп "Вибув" передається дільничним виборчим комісіям одночасно з рішенням територіальної виборчої комісії про скасування реєстрації усіх кандидатів у депутати від організації партії у єдиному багатомандатному окрузі, скасування реєстрації кандидата у депутати в багатомандатному виборчому окрузі, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, про вибуття такого кандидата з балотування та про внесення в зв'язку з цим змін до виборчого бюлетеня.

Використання штампа "Вибув" дільничною виборчою комісією без отримання відповідного рішення територіальної виборчої комісії забороняється.

14. У разі якщо до виборчих бюлетенів внесено зміни без рішення територіальної виборчої комісії чи зміни, що не відповідають рішенням територіальної виборчої комісії, дільнична виборча комісія на своєму засіданні складає про це акт у двох примірниках за формою і в порядку, передбаченими **частиною шостою** статті 37 цього Кодексу. В акті зазначаються кількість отриманих виборчих бюлетенів, кількість зіпсованих виборчих бюлетенів для голосування у відповідному окрузі та прізвища осіб, з вини яких це сталося. Один примірник цього акта невідкладно передається до територіальної виборчої комісії, другий примірник зберігається у дільничній виборчій комісії. Відомості зазначеного акта враховуються дільничною виборчою комісією при складанні протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

Зіпсовані виборчі бюлетені для голосування на різних місцевих виборах погашаються та упаковуються окремо в різні пакети в порядку, передбаченому **частиною шостою** статті 250 цього Кодексу. На пакетах робиться напис: "Зіпсовані виборчі бюлетені", зазначається вид та кількість зіпсованих виборчих бюлетенів для голосування. Запаковані зіпсовані виборчі бюлетені зберігаються у дільничній виборчій комісії до дня голосування і передаються до територіальної виборчої комісії разом з іншою виборчою документацією в порядку, передбаченому **статтею 253** цього Кодексу. При підрахунку голосів виборців зіпсовані бюлетені враховуються як невикористані.

У разі якщо кількість зіпсованих виборчих бюлетенів ставить під сумнів можливість проведення голосування на виборчій дільниці, відповідна територіальна виборча комісія вирішує питання про можливість передрукування відповідних виборчих бюлетенів та доставки їх до виборчої дільниці для забезпечення голосування. У такому разі положення цього Кодексу щодо строків передачі виборчих бюлетенів не застосовуються.

15. Особи, винні у протиправному псуванні виборчих бюлетенів, відшкодовують заподіяну шкоду в порядку, встановленому законом.

{Стаття 242 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 243 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 244 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 245 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 246. Облаштування приміщення для голосування

1. У приміщенні для голосування або безпосередньо перед ним дільнична виборча комісія в обов'язковому порядку розміщує виготовлені територіальною виборчою комісією за рахунок бюджетних коштів плакати, що роз'яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори депутатів, за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією.

2. У приміщенні для голосування на виборчій дільниці у місцях, доступних для виборців, розміщуються:

1) інформаційні буклети організацій партій - суб'єктів виборчого процесу з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше);

{Пункт 1 частини другої статті 246 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2) інформаційні плакати кожної організації партії - суб'єкта виборчого процесу з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) у відповідному територіальному виборчому окрузі.

{Пункт 2 частини другої статті 246 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Інформаційні плакати організацій партій розміщуються у порядку розміщення назв організацій партій у виборчому бюлетені.

3. Розміщення матеріалів, зазначених у частинах **першій** та **другій** цієї статті, повинно забезпечувати їх доступність для ознайомлення, у тому числі для виборців із порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком).

{Частина третя статті 246 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 247. Підготовка до голосування

1. Про час і місце голосування дільнична виборча комісія звичайної виборчої дільниці сповіщає виборців, включених до списку виборців на цій дільниці, іменними запрошеннями, надісланими або доставленими відповідно **дочастини другої** статті 42 цього Кодексу.

2. Дільнична виборча комісія в останній день перед днем голосування на своєму засіданні розподіляє обов'язки членів дільничної виборчої комісії на день голосування (крім голови та секретаря комісії) щодо:

- 1) встановлення особи виборця та його наявності у списку виборців;
- 2) видачі виборцю виборчих бюлетенів;
- 3) контролю за проходженням виборців у кабінети для таємного голосування;
- 4) контролю за виборчими скриньками;
- 5) організації голосування виборців за місцем перебування;

6) контролю входу та виходу із приміщення для голосування;

7) забезпечення голосування для виборців з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) та інших маломобільних груп населення.

{Частина другу статті 247 доповнено пунктом 7 згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Дільнична виборча комісія у день голосування не раніш як за 45 хвилин до початку голосування проводить підготовче засідання. На початку засідання усі присутні оглядають стрічку, якою було опечатано сейф (металеву шафу), де зберігаються виборчі бюлетені.

4. Голова дільничної виборчої комісії надає для огляду членам дільничної виборчої комісії, присутнім кандидатам у депутати, їх довіреним особам, уповноваженим особам організацій партій, офіційним спостерігачам, представникам засобів масової інформації по чергово всі наявні на виборчій дільниці виборчі скриньки. Після огляду кожна виборча скринька опломбовується або, у разі неможливості, опечатується печаткою дільничної виборчої комісії, після чого в неї вкидається контрольний лист, у якому зазначаються номер виборчої дільниці, час вкидання контрольного листа до виборчої скриньки, прізвища, ініціали та підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та, за бажанням, кандидатів у депутати, їх довірених осіб, уповноважених осіб організацій партій, офіційних спостерігачів. Підписи скріплюються печаткою виборчої комісії. Після вкидання контрольного листа до виборчої скриньки голова виборчої комісії надає для огляду наступну виборчу скриньку і проводить з нею ту саму процедуру. Після пломбування або опечатування останньої виборчої скриньки і вкидання до неї контрольного листа та встановлення стаціонарних (великих) виборчих скриньок на відведені для них місця приміщення для голосування вважається готовим до проведення голосування. Переносні (малі) виборчі скриньки розміщуються у приміщенні для голосування отворами для виборчих бюлетенів униз у полі зору членів виборчої комісії та інших осіб, присутніх у приміщенні для голосування під час голосування відповідно до вимог цього Кодексу.

{Частина четверта статті 247 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Якщо при огляді стрічки, якою було опечатано сейф (металеву шафу), де зберігаються виборчі бюлетені, виявлено її пошкодження або невідповідність підписів чи печатки на ній підписам і печатці, зазначеним у частині дванадцятій статті 242 цього Кодексу, дільнична виборча комісія виконує дії у порядку, передбаченому частиною дванадцятою статті 242 цього Кодексу.

{Частина п'ята статті 247 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Голова дільничної виборчої комісії відкриває сейф (металеву шафу) з виборчими бюлетенями і на підставі витягу із протоколу територіальної виборчої комісії про передачу виборчих бюлетенів дільничній виборчій комісії або відповідного акта оголошує кількість виборчих бюлетенів для голосування з кожних місцевих виборів та окремо по кожному виборчому округу, в яких проводиться голосування на виборчій дільниці, отриманих дільничною виборчою комісією. Ці відомості заносяться секретарем дільничної виборчої

комісії до відповідних протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, а також фіксуються у протоколі засідання комісії.

7. Голова дільничної виборчої комісії передає необхідну кількість виборчих бюлетенів членам дільничної виборчої комісії, які будуть видавати виборчі бюлетені виборцям у приміщенні для голосування та організовуватимуть голосування за місцем перебування виборців. Передача виборчих бюлетенів фіксується відомістю за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Зазначені члени комісії засвідчують отримання виборчих бюлетенів, підписуючи відомість, та забезпечують їх збереження і дотримання встановленого цим Кодексом порядку їх видачі виборцям. Жодного виборчого бюлетеня у сейфі не може залишатися.

8. Голова дільничної виборчої комісії передає членам дільничної виборчої комісії, уповноваженим працювати із списком виборців у день голосування, аркуші списку виборців. Відповідні члени комісії забезпечують їх збереження і дотримання встановленого цим Кодексом порядку їх використання.

9. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій підготовка до голосування в межах такого експерименту або проекту здійснюється в порядку, визначеному Центральною виборчою комісією.

{Статтю 247 доповнено частиною дев'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 248. Організація і порядок голосування

1. Голосування проводиться в день голосування з 8 години до 20 години без перерви.

2. Організація проведення голосування та підтримання у приміщенні для голосування належного порядку, забезпечення таємності волевиявлення виборців під час голосування покладаються на дільничну виборчу комісію. У разі вчинення правопорушень, за які законом встановлена відповідальність, голова або заступник голови дільничної виборчої комісії має право запросити у приміщення для голосування поліцейського, який повинен вжити до порушника передбачених законом заходів та залишити приміщення для голосування. Перебування поліцейських у приміщенні для голосування в інших випадках забороняється.

3. Під час проведення голосування на виборчій дільниці два члени дільничної виборчої комісії надають виборцю можливість проголосувати: один член дільничної виборчої комісії після пред'явлення виборцем одного з документів, зазначених у [пунктах 1, 2](#) частини першої статті 8 цього Кодексу, за умови наявності виборця у списку виборців на відповідній виборчій дільниці та наявності у нього права голосу на відповідних місцевих виборах (враховуючи відмітку в графі "Примітка" щодо постійної нездатності пересуватися самостійно або запису "Голосує за місцем перебування") надає виборцю список виборців для підпису; другий член дільничної виборчої комісії у позначеному місці на контрольному талоні виборчого бюлетеня вписує своє прізвище, ініціали, ставить підпис та проставляє номер, за яким виборця внесено до списку виборців на дільниці. Виборець ставить підпис за отримання виборчих бюлетенів для голосування на місцевих виборах у списку виборців та на визначеному місці на контрольному талоні кожного виборчого бюлетеня. Після цього

член виборчої комісії відокремлює від кожного виборчого бюлетеня контрольний талон та видає виборцю виборчий бюлетень. Член виборчої комісії повідомляє виборцю, скільки виборчих бюлетенів він отримав. Контрольні талони виборчих бюлетенів зберігаються у члена комісії, який видав виборчі бюлетені. При цьому робити на виборчих бюлетенях будь-які інші позначки забороняється.

{Частина третя статті 248 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Виборець може перебувати у приміщенні для голосування лише протягом часу, необхідного для голосування.

5. Виборчий бюлетень заповнюється виборцем особисто в кабіні для таємного голосування. Під час заповнення виборчого бюлетеня забороняється присутність інших осіб, здійснення фото- та відеофіксації у будь-який спосіб. Виборець, який внаслідок фізичних вад не може самостійно заповнити виборчий бюлетень, має право з відома голови або іншого члена дільничної виборчої комісії скористатися допомогою іншого виборця, крім члена виборчої комісії, кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, довіреної особи кандидата, уповноваженої особи організації партії, офіційного спостерігача.

{Частина п'ята статті 248 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Виборець не має права передавати свої виборчі бюлетені іншим особам. Отримання виборчих бюлетенів від інших осіб (крім уповноваженого члена виборчої комісії, який видає виборчі бюлетені), заохочення або змушування виборців до передачі виборчого бюлетеня іншим особам шляхом підкупу, погроз або в інший спосіб забороняється.

7. У виборчому бюлетені з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також депутатів міської, селищної, сільської (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) ради виборець, визначивши організацію партії, за яку він голосує, у порожньому квадраті навпроти назви цієї організації політичної партії робить позначку "плюс" (+) або іншу, що засвідчує його волевиявлення, а у квадраті із нанесеним трафаретом для написання номера кандидата може вписати порядковий номер кандидата у депутати, якого він підтримує.

Якщо виборець у квадраті із нанесеним трафаретом для написання номера кандидата в депутати зробив позначку не по трафарету, але із якої можливо встановити дійсне волевиявлення виборця, вважається, що виборець підтримує кандидата номер якого зазначено.

Якщо запис (позначку) у квадраті із нанесеним трафаретом для написання номера кандидата в депутати, якого підтримує виборець, зроблено в графі партії, яку виборець не підтримує, вважається, що такий виборець підтримує весь регіональний список кандидатів у депутати від організації партії без надання підтримки окремому кандидату.

{Частина сьома статті 248 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. У виборчому бюлетені з виборів депутатів міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) виборець робить позначку

"плюс" (+) або іншу, що засвідчує його волевиявлення, у квадраті напроти прізвища кандидата в депутати, за якого він голосує.

{Частина восьма статті 248 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. Виборець може голосувати лише за одну організацію партії, одного кандидата в депутати, одного кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови.

{Частина дев'ята статті 248 в редакції Закону № 1638-IX від 14.07.2021}

10. Виборець особисто опускає заповнені виборчі бюлетені до виборчої скриньки.

Виборець, який через порушення здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) не може самостійно опустити виборчий бюлетень до виборчої скриньки, має право з відома голови або іншого члена дільничної виборчої комісії доручити зробити це у своїй присутності іншому виборцю, крім члена виборчої комісії, кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, довіреної особи кандидата, уповноваженої особи організації партії, офіційного спостерігача.

{Абзац другий частини десятої статті 248 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

{Частина десята статті 248 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. У разі пошкодження виборчої скриньки під час голосування вона опечатується головою і не менш як трьома членами виборчої комісії, які є представниками різних суб'єктів подання кандидатур до складу комісії, у спосіб, що унеможливило подальше опускання чи виймання виборчих бюлетенів. Ця виборча скринька зберігається в приміщенні для голосування в полі зору членів виборчої комісії та інших осіб, які мають право бути присутніми на виборчій дільниці під час голосування відповідно до вимог цього Кодексу, і не використовується до закінчення голосування.

12. У разі якщо виборець, заповнюючи виборчий бюлетень, припустився помилки, він має право невідкладно звернутися з письмовою заявою до члена виборчої комісії, який видав йому виборчий бюлетень, з проханням видати йому інший виборчий бюлетень. Член виборчої комісії видає виборцю інший виборчий бюлетень у порядку, встановленому **частиною третьою** цієї статті, лише в обмін на неправильно заповнений виборчий бюлетень, про що уповноважений член дільничної виборчої комісії робить відповідну позначку в списку виборців напроти прізвища виборця, яку засвідчує своїм підписом. Неправильно заповнений виборчий бюлетень негайно погашається членом комісії, який його видав, як невикористаний, про що складається акт. Цей акт підписується двома членами дільничної виборчої комісії, що оформляли видачу виборчого бюлетеня, та виборцем, який неправильно заповнив виборчий бюлетень, і долучається до списку виборців. Погашений виборчий бюлетень зберігається до підрахунку голосів у члена комісії, який видав виборчий бюлетень. Під час підрахунку голосів цей бюлетень враховується як невикористаний і запаковується разом із контрольним талоном у пакет з невикористаними виборчими бюлетенями. Повторна видача виборчого бюлетеня замість неправильно заповненого не допускається.

13. За 5 хвилин до 20 години голова дільничної виборчої комісії оголошує про закінчення голосування та зачинення виборчої дільниці о 20 годині. Виборці, які на 20 годину прийшли до дільниці для голосування, мають право проголосувати. Для забезпечення реалізації цього права виборців один із членів комісії о 20 годині за дорученням голови дільничної виборчої комісії підходить до входу у приміщення для голосування та запрошує всіх виборців, які ще не проголосували, зайти до приміщення для голосування і зачиняє двері. Після виходу з приміщення для голосування останнього виборця приміщення зачиняється і в ньому залишаються тільки члени виборчої комісії та особи, які згідно з цим Кодексом мають право бути присутніми на засіданні виборчої комісії.

14. Під час проведення голосування не допускається закриття приміщень для голосування, припинення голосування, розкриття виборчих скриньок, підрахунок голосів до закінчення встановленого цим Кодексом часу голосування.

15. Дільнична виборча комісія упродовж дня голосування забезпечує подання до усіх територіальних виборчих комісій з місцевих виборів, які організовуються та проводяться на цій дільниці, відомостей про кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці, у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

16. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій відповідно до **частини першої** статті 18 цього Кодексу відповідні виборчі комісії організовують порядок голосування в рамках такого експерименту або пілотного проекту одночасно із вчиненням дій, передбачених цією статтею із дотриманням вимог, передбачених цим Кодексом.

Виборці можуть взяти участь у проведенні експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій виключно за умови одночасного голосування ними в порядку, передбаченому цією статтею.

Виборці не можуть бути примушені до участі в експерименті або пілотному проекті з використанням інноваційних технологій.

{Статтю 248 доповнено частиною шістнадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 249. Порядок організації голосування виборців за місцем перебування

1. Виборцю, який внесений до списку виборців на виборчій дільниці, але внаслідок порушення здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) не здатний пересуватися самостійно, дільнична виборча комісія надає можливість голосувати за місцем перебування цього виборця.

{Частина перша статті 249 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Для організації голосування виборців, не здатних пересуватися самостійно, за їх місцем перебування дільнична виборча комісія в останній день перед днем голосування на своєму засіданні виготовляє витяг із списку виборців за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Такий витяг невідкладно після його складання надається для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії.

3. До витягу із списку виборців включаються:

1) без рішення комісії - виборець, постійно не здатний пересуватися самостійно, стосовно якого у списку виборців зазначена відповідна відмітка, якщо такий виборець до 12 години останньої суботи перед днем голосування письмово або особисто не повідомив відповідну дільничну виборчу комісію про бажання проголосувати у приміщенні для голосування;

2) за рішенням дільничної виборчої комісії - виборець, який тимчасово не здатний пересуватися самостійно, на підставі його заяви та довідки медичної установи про стан його здоров'я.

4. При включенні виборця до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування у списку виборців на виборчій дільниці у графі "підпис виборця" секретар дільничної виборчої комісії робить запис "голосує за місцем перебування".

5. Виборець, який тимчасово не здатний пересуватися самостійно, поштою або через інших осіб подає власноручно написану заяву з проханням забезпечити йому голосування за місцем його перебування із зазначенням місця перебування виборця. Така заява разом з довідкою медичної установи про стан здоров'я виборця має бути подана до дільничної виборчої комісії не пізніше 20 години останньої п'ятниці перед днем голосування.

6. Заява, передбачена **частиною п'ятою** цієї статті, є зобов'язанням виборця забезпечити умови для дотримання вимог щодо порядку голосування, передбачених цим Кодексом.

7. На спеціальних виборчих дільницях, утворених у стаціонарних закладах охорони здоров'я, голосування за місцем перебування виборця проводиться на підставі власноручно написаної заяви виборця з проханням забезпечити голосування за місцем його перебування у зв'язку з необхідністю дотримання постільного режиму.

{Частина сьома статті 249 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

8. Заява виборця про бажання голосувати за місцем його перебування реєструється дільничною виборчою комісією в окремому журналі, де зазначаються день і час її надходження, прізвище, ім'я, по батькові та адреса місця проживання (місця перебування) виборця.

9. Голосування виборців за місцем їх перебування організовують не менш як три члени дільничної виборчої комісії, визначені рішенням виборчої комісії. Такі члени виборчої комісії повинні бути представниками різних суб'єктів подання кандидатур до складу комісії.

10. Голосування виборців за місцем їх перебування організовується з таким розрахунком, щоб члени дільничної виборчої комісії, які організовують таке голосування, повернулися до приміщення для голосування не пізніше як за годину до закінчення голосування.

11. Голова дільничної виборчої комісії оголошує про те, що члени дільничної виборчої комісії відбувають для організації голосування виборців за місцем їх перебування. Голова дільничної виборчої комісії видає визначеним членам виборчої комісії витяг із списку виборців, складений відповідно до **частини другої** цієї статті. Одночасно членам комісії видаються по одному примірнику інформаційних буклетів та інформаційних плакатів кожної організації партії для відповідного багатомандатного виборчого округу та опломбовану або опечатану переносну виборчу скриньку, в яку при цьому вкидається контрольний лист. У контрольному листі зазначаються номер виборчої скриньки, час виходу (година та хвилини) членів виборчої комісії для проведення голосування виборців за місцем їх перебування, кількість отриманих виборчих бюлетенів окремо щодо кожного виду місцевих виборів, прізвища членів дільничної виборчої комісії, яким видані виборчі бюлетені. Контрольний лист підписується присутніми членами виборчої комісії, підписи яких скріплюються печаткою виборчої комісії, та, за бажанням, кандидатами у депутати, кандидатами на посаду сільського, селищного, міського голови, довіреними особами кандидатів, уповноваженими особами організацій партій, офіційними спостерігачами.

{Частина одинадцята статті 249 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

12. Під час проведення голосування виборців за місцем їх перебування мають право бути присутні кандидати у депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, довірені особи кандидатів, уповноважені особи організацій партії, офіційні спостерігачі.

{Частина дванадцята статті 249 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

13. Виборець чи члени його сім'ї не можуть відмовити у присутності під час проведення голосування членів комісії, які проводять голосування, а також кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, довірених осіб кандидатів, уповноважених осіб організацій партій, офіційних спостерігачів, які мають право бути присутніми під час проведення голосування. У разі відмови допустити зазначених осіб у приміщення, де перебуває виборець, йому відмовляється у проведенні голосування за місцем його перебування.

{Частина тринадцята статті 249 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

14. Під час організації голосування виборця за місцем перебування член дільничної виборчої комісії на підставі витягу із списку виборців після пред'явлення виборцем одного з документів, зазначених у **пунктах 1, 2** частини першої статті 8 цього Кодексу, видає виборцю виборчі бюлетені. При цьому член дільничної виборчої комісії у позначених місцях на контрольних талонах виборчих бюлетенів вписує своє прізвище, ініціали, ставить підпис та проставляє номер виборця у списку виборців.

{Абзац перший частини чотирнадцятої статті 249 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Виборець ставить підпис у контрольних талонах виборчих бюлетенів та у витягу із списку виборців.

Член виборчої комісії відокремлює від виборчих бюлетенів, які мають бути видані виборцю, контрольні талони та видає виборцю по одному виборчому бюлетеню для голосування з кожних місцевих виборів. Контрольні талони виданих виборчих бюлетенів зберігаються у члена комісії, який видав виборчі бюлетені.

Інший член виборчої комісії надає виборцю для ознайомлення примірники інформаційних буклетів та інформаційних плакатів кожної організації партії для відповідного територіального виборчого округу.

{Абзац четвертий частини чотирнадцятої статті 249 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Виборець особисто в режимі таємного голосування заповнює виборчі бюлетені у порядку, встановленому частинами **сьомою, восьмою** статті 248 цього Кодексу, користуючись, за потреби, інформаційними буклетами та інформаційними плакатами організацій партій - суб'єктів виборчого процесу з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше), та опускає виборчі бюлетені до переносної виборчої скриньки. Член сім'ї виборця або особа, яка здійснює за ним догляд, має право бути присутнім під час голосування виборця, допомогти йому заповнити виборчий бюлетень та кинути його у виборчу скриньку, якщо виборець внаслідок порушення здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) не може самостійно виконати ці дії. Після голосування виборець повертає членам дільничної виборчої комісії отримані ним примірники інформаційних буклетів та інформаційних плакатів організацій партій.

{Абзац п'ятий частини чотирнадцятої статті 249 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

15. Члени дільничної виборчої комісії мають право перевіряти факт тимчасової нездатності виборця пересуватися самостійно у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

16. У разі якщо виборець, включений до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування, прибув у приміщення для голосування після того, як члени дільничної виборчої комісії відбули для організації голосування за місцем перебування, такому виборцю не можуть бути видані виборчі бюлетені для голосування до повернення членів комісії, які організовують голосування за місцем перебування, та з'ясування питання, чи не проголосував цей виборець за місцем перебування.

17. Після проведення голосування виборців за місцем перебування член дільничної виборчої комісії, який видав виборцю виборчі бюлетені для голосування на місцевих виборах, на яких він має право голосу, у списку виборців напроти прізвища виборця робить позначку "голосував за місцем перебування", зазначає своє прізвище і ставить підпис.

18. Витяг із списку виборців, за яким організовувалося голосування виборців за місцем перебування, додається до списку виборців і є його невід'ємною частиною. До списку виборців додаються письмові заяви виборців, довідки медичних установ, копії відповідних рішень дільничної виборчої комісії.

19. У разі прийняття Центральною виборчою комісією рішення про проведення експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій відповідно до **частини першої** статті 18 цього Кодексу відповідні виборчі комісії організовують порядок голосування в рамках такого експерименту або пілотного проекту одночасно із вчиненням дій, передбачених цією статтею із дотриманням вимог, передбачених цим Кодексом.

Виборці можуть взяти участь у проведенні експерименту або пілотного проекту з використанням інноваційних технологій виключно за умови одночасного голосування ними в порядку, передбаченому цією статтею.

Виборці не можуть бути примушені до участі в експерименті або пілотному проекті з використанням інноваційних технологій.

{Статтю 249 доповнено частиною дев'ятнадцятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 250. Порядок підрахунку голосів на виборчій дільниці

1. Підсумкове засідання дільничної виборчої комісії розпочинається після закінчення голосування виборців на виборчій дільниці і проводиться у тому самому приміщенні, де відбувалося голосування. Підсумкове засідання проводиться без перерви і закінчується після складення та підписання протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

2. Підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці проводиться дільничною виборчою комісією в такій послідовності:

1) підрахунок голосів на виборах Президента України, виборах народних депутатів України або на всеукраїнському референдумі (в разі одночасного проведення місцевих виборів із виборами Президента України, виборами народних депутатів України або всеукраїнським референдумом);

2) підрахунок голосів на виборах депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної ради;

3) підрахунок голосів на виборах депутатів районної ради;

4) підрахунок голосів на виборах міського голови;

5) підрахунок голосів на виборах депутатів міської ради;

6) підрахунок голосів на виборах міського голови міста, яке входить до складу іншого міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм;

7) підрахунок голосів на виборах депутатів районної у місті ради, міської ради міста, яке входить до складу іншого міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм;

8) підрахунок голосів на виборах сільського, селищного голови;

9) підрахунок голосів на виборах депутатів сільської, селищної ради.

{Пункт 10 частини другої статті 250 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Підрахунок голосів виборців з кожних місцевих виборів завершується складанням протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з відповідних місцевих виборів в порядку, визначеному [статтею 251](#) цього Кодексу.

{Частина другу статті 250 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Під час підрахунку голосів виборців з кожних місцевих виборів бюлетені з тих місцевих виборів, підрахунок голосів виборців з яких ще не проводився, складаються у виборчі скриньки, які постійно перебувають у полі зору членів дільничної виборчої комісії.

Пакети з протоколами та іншою виборчою документацією з виборів, підрахунок щодо яких вже завершено, до закінчення засідання дільничної виборчої комісії зберігаються у приміщенні, де відбувається засідання, у полі зору членів дільничної виборчої комісії та осіб, присутніх на засіданні комісії. Пакети з виборчою документацією транспортуються в порядку, встановленому [статтею 253](#) цього Кодексу, до територіальної виборчої комісії, яка встановлює підсумки голосування, а у випадках, передбачених цим Кодексом, - до територіальної виборчої комісії, що встановлює результати виборів, відразу після завершення підрахунку голосів виборців та складання відповідних протоколів з усіх місцевих виборів, які організовувалися відповідною дільничною виборчою комісією.

{Абзац чотирнадцятий частини другої статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. На час проведення підсумкового засідання дільнична виборча комісія доручає ведення протоколу засідання виборчої комісії заступнику голови або іншому члену дільничної виборчої комісії. Секретар дільничної виборчої комісії на цьому засіданні вносить відомості до протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

4. У разі якщо під час проведення голосування до дільничної виборчої комісії надходили заяви, скарги щодо порушень, що мали місце під час проведення голосування на виборчій дільниці, дільнична виборча комісія розглядає їх на початку засідання, до початку підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці.

5. Підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці здійснюється відкрито і прозоро виключно членами дільничної виборчої комісії. Підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці проводиться у послідовності викладених положень цієї статті та у порядку, встановленому Центральною виборчою комісією.

6. Дільнична виборча комісія запаковує опрацьовані виборчі документи у пакети. Пакет з виборчими документами заклеюється, на пакеті робиться напис, який вказує на кількість та вид запакованих документів, а також зазначаються назва місцевих виборів, позначення та/або номер виборчого округу, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частина шоста статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Кожен член дільничної виборчої комісії, відповідальний за роботу із списком виборців, підраховує та вносить на кожен отриманий ним аркуш списку виборців такі відомості по кожному аркушу окремо:

1) кількість виборців, включених у список виборців, на виборчій дільниці (на момент закінчення голосування);

{Пункт 1 частини сьомої статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені (за підписами виборців та відмітками "голосував за місцем перебування" у списку виборців).

{Пункт 2 частини сьомої статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. Список виборців на виборчій дільниці після закінчення голосування у разі внесення до нього доповнень закривається шляхом закреслення незаповнених граф списку виборців для внесення прізвищ виборців таким чином, щоб унеможливити внесення до списку додаткових виборців, підписується головою та секретарем дільничної виборчої комісії і скріплюється печаткою комісії.

9. Дільнична виборча комісія на підставі списку виборців (порівняння списку виборців та витягу із списку виборців) встановлює кількість виборців на виборчій дільниці. Ця кількість оголошується і заноситься секретарем (секретарем засідання) виборчої комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з усіх місцевих виборів.

10. Дільнична виборча комісія підраховує невикористані виборчі бюлетені. Кількість таких бюлетенів оголошується головою і заноситься секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Невикористані виборчі бюлетені погашаються шляхом відокремлення правого нижнього кута бюлетеня. Погашені невикористані виборчі бюлетені разом з бюлетенями, зіпсованими виборцями під час їх заповнення і повернутими членам дільничної виборчої комісії, які їх видавали, запаковуються. На пакеті робиться напис "Невикористані виборчі бюлетені", зазначаються назва місцевих виборів, позначення та/або номер виборчого округу, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

11. Дільнична виборча комісія підраховує кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування з відповідних місцевих виборів, за підписами виборців у списку виборців та відмітками "голосував за місцем перебування" у списку виборців. Ця кількість оголошується.

12. Дільнична виборча комісія підраховує кількість контрольних талонів виборчих бюлетенів з підписами виборців та членів виборчої комісії, які їх видавали, окремо з кожних місцевих виборів та по кожному виборчому округу, в яких проводилося голосування на виборчій дільниці. Кількість таких талонів оголошується.

{Частина дванадцята статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

13. У разі відповідності кількості контрольних талонів, зазначеної у частині дванадцятій цієї статті, кількості виборців, зазначеній у частині одинадцятій цієї статті, ця кількість оголошується і заноситься секретарем виборчої комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці як кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені.

У разі невідповідності кількості контрольних талонів, зазначеної у частині дванадцятій цієї статті, кількості, зазначеній у частині одинадцятій цієї статті, складається акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Підписи скріплюються печаткою комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати у депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, довірені особи кандидатів, уповноважені особи організацій партій, офіційні спостерігачі. Після цього комісія приймає рішення про встановлення кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування з відповідних виборів. Ця кількість оголошується і заноситься до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

{Абзац другий частини тринадцятої статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

14. Список виборців, доданий до нього витяг із списку виборців, виготовлений згідно з частинами другою, третьою статті 249 цього Кодексу, заяви, на підставі яких складався витяг із списку, рішення суду про внесення змін до списку виборців, повідомлення органу ведення Державного реєстру виборців запаковуються в окремий пакет. На пакеті робиться напис "Список виборців", зазначаються назва місцевих виборів, позначення та/або номер виборчого округу, номер виборчої дільниці, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

15. Контрольні талони виборчих бюлетенів для голосування з кожних місцевих виборів по кожному округу запаковуються в окремі пакети. На пакетах робиться напис "Контрольні талони", зазначаються назва місцевих виборів, позначення та/або номер виборчого округу, номер виборчої дільниці, кількість запакованих контрольних талонів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

16. Дільнична виборча комісія з кожних місцевих виборів перевіряє, чи дорівнює сума кількості невикористаних виборчих бюлетенів і кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені, кількості виборчих бюлетенів, отриманих дільничною виборчою комісією. У разі невідповідності цих даних дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Підписи скріплюються печаткою комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати у депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, довірені особи кандидатів, уповноважені особи організацій партій, офіційні спостерігачі.

17. Дільнична виборча комісія перевіряє цілісність пломб або печаток на виборчих скриньках.

18. У разі виявлення на виборчих скриньках пошкоджень пломб або печаток чи інших пошкоджень, які порушують цілісність виборчої скриньки, складається акт із зазначенням характеру виявлених пошкоджень, який підписують присутні члени дільничної виборчої

комісії. Підписи скріплюються печаткою комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати у депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, довірені особи кандидатів, уповноважені особи організацій партій, офіційні спостерігачі.

19. Вибірчі скриньки відкриваються дільничною виборчою комісією почергово. Першими відкриваються переносні виборчі скриньки, що використовувалися під час голосування виборців за межами приміщення для голосування, а останніми відкриваються (за наявності) виборчі скриньки з пошкодженими печатками або пломбами, а також іншими пошкодженнями, виявленими під час голосування.

20. При відкритті непошкодженої виборчої скриньки її вміст висипається на стіл, за яким розміщуються члени дільничної виборчої комісії. При цьому перевіряється наявність у виборчій скриньці контрольного листа (у переносній виборчій скриньці - контрольних листів).

21. Вибірчі бюлетені з пошкодженої виборчої скриньки виймаються по одному без їх перемішування. Дільнична виборча комісія підраховує кількість виборчих бюлетенів з кожних місцевих виборів, що знаходяться у цій виборчій скриньці. При цьому перевіряється наявність у цій виборчій скриньці контрольного листа, який виймається останнім.

22. У разі відсутності у виборчій скриньці контрольного листа дільнична виборча комісія складає за формою і в порядку, передбаченими **частиною шостою** статті 37 цього Кодексу, акт про відсутність у скриньці контрольного листа, в якому зазначає кількість виборчих бюлетенів, що знаходяться у цій скриньці з кожних місцевих виборів. Ці виборчі бюлетені вважаються такими, що не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців з відповідних місцевих виборів.

{Частина двадцять друга статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

23. Якщо при відкритті переносної виборчої скриньки у ній виявиться більше виборчих бюлетенів окремо з кожних місцевих виборів, ніж кількість виборців, включених до витягу із списку виборців на виборчій дільниці, дільнична виборча комісія складає за формою і в порядку, передбаченими **частиною шостою** статті 37 цього Кодексу, акт про таку невідповідність, в якому зазначає кількість відповідних виборчих бюлетенів, що знаходяться у цій скриньці. Ці виборчі бюлетені вважаються такими, що не підлягають врахуванню при встановленні кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців з відповідних місцевих виборів.

{Частина двадцять третя статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

24. У разі виникнення сумнівів щодо достовірності контрольного листа та в інших сумнівних випадках рішення щодо визнання виборчих бюлетенів, що знаходяться у виборчій скриньці, такими, що не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців, приймається дільничною виборчою комісією шляхом голосування.

25. Якщо зазначені на виборчому бюлетені позначення (номер) виборчого округу та/або номер виборчої дільниці не відповідають позначенню (номеру) відповідного

виборчого округу та/або номеру виборчої дільниці, на якій проводиться підрахунок голосів, такі виборчі бюлетені вважаються такими, що не підлягають врахуванню при встановленні загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні, та при підрахунку голосів виборців.

{Частина двадцять п'ята статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

26. Кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню, оголошується і заноситься до протоколу про підрахунок голосів виборців. Виборчі бюлетені, що не підлягають врахуванню, запаковуються. На пакеті робиться напис "Виборчі бюлетені, що не підлягають врахуванню", зазначаються назва місцевих виборів, позначення та/або номер виборчого округу, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частина двадцять шоста статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

27. Виборчі бюлетені для голосування з кожних місцевих виборів і по кожному виборчому округу відокремлюються одні від одних. Виборча комісія підраховує загальну кількість виборчих бюлетенів окремо з кожних місцевих виборів та по кожному виборчому округу, за винятком бюлетенів, які не підлягають врахуванню.

Під час підрахунку виборчих бюлетенів визначений виборчою комісією член комісії рахує виборчі бюлетені вголос. Усі предмети, що не є виборчими бюлетенями встановленої форми, складаються окремо і не підраховуються. У разі виникнення сумнівів, чи є предмет виборчим бюлетенем, дільнична виборча комісія вирішує це питання шляхом голосування. При цьому кожен член виборчої комісії має право особисто оглянути предмет. На час огляду підрахунок виборчих бюлетенів припиняється. Предмети, що не є виборчими бюлетенями, запаковуються в окремий пакет. До предметів відносять і контрольні листи. На пакеті робиться напис "Предмети", зазначаються назва місцевих виборів, позначення та/або номер виборчого округу, номер виборчої дільниці, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії. Встановлена у підсумку підрахунку кількість є кількістю виборців, які взяли участь у голосуванні. Ця кількість оголошується і заноситься секретарем комісії до відповідного протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з відповідних місцевих виборів.

28. При підрахунку виборчих бюлетенів з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) виборчі бюлетені розкладаються на місця, позначені окремими табличками, що містять з обох боків назву організації партії, напис "Недійсні".

При підрахунку виборчих бюлетенів з виборів депутатів міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч), сільського, селищного, міського голови виборчі бюлетені розкладаються на місця, позначені окремими табличками, що містять з обох боків прізвище кандидата у депутати, зареєстрованого у відповідному багатомандатному виборчому окрузі, або відповідно прізвища кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, та для кожного з цих видів виборів - з написом "Недійсні".

При розкладанні виборчих бюлетенів визначений виборчою комісією член комісії показує кожний виборчий бюлетень усім членам комісії, виголошуючи результат волевиявлення виборця. У разі виникнення сумнівів щодо змісту виборчого бюлетеня виборча комісія вирішує питання шляхом голосування. При цьому кожен член комісії має право оглянути особисто виборчий бюлетень. На час огляду виборчого бюлетеня робота з іншими виборчими бюлетенями припиняється.

{Частина двадцять восьма статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

29. Недійсними вважаються виборчі бюлетені:

1) з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше):

{Абзац перший пункту 1 частини двадцять дев'ятої статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

а) на яких відсутня печатка відповідної дільничної виборчої комісії;

б) до яких не внесено зміни відповідно до **частини тринадцятої** статті 242 цього Кодексу або внесено зміни без рішення виборчої комісії Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) виборчої комісії чи внесені зміни не відповідають рішенням виборчої комісії Автономної Республіки Крим, обласної, міської (міста з кількістю виборців 10 тисяч і більше) виборчої комісії;

{Підпункт "б" пункту 1 частини двадцять дев'ятої статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

в) якщо у виборчому бюлетені проставлено позначки навпроти назви декількох організацій партій;

{Підпункт "в" пункту 1 частини двадцять дев'ятої статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

г) якщо не проставлено жодної позначки біля повної назви організації партії;

г) якщо не відокремлено контрольний талон виборчого бюлетеня;

д) якщо з інших причин неможливо встановити зміст волевиявлення виборця щодо підтримки виборчого списку певної організації партії;

2) з виборів депутатів міської, сільської, селищної (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) ради сільського, селищного, міського голови:

{Абзац перший пункту 2 частини двадцять дев'ятої статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

а) на яких відсутня печатка відповідної дільничної виборчої комісії;

б) до яких не внесено зміни, передбачені **частиною тринадцятою** статті 242 цього Кодексу, або внесено зміни без рішення районної, міської, районної у місті, сільської, селищної виборчої комісії чи внесено зміни, що не відповідають такому рішенням;

в) на яких не поставлено жодної позначки;

г) якщо у виборчому бюлетені проставлено позначки навпроти прізвищ декількох кандидатів;

{Підпункт "г" пункту 2 частини двадцять дев'ятої статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

г) якщо не відокремлено контрольний талон виборчого бюлетеня;

д) з інших причин неможливо установити зміст волевиявлення виборця.

У разі якщо у виборчому бюлетені з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, районних у місті рад, а також депутатів міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 і більше тисяч) після слів "Від організації партії, за яку я проголосував (проголосувала), підтримую кандидата у депутати" проставлений неіснуючий порядковий номер кандидата в територіальному виборчому списку або інша позначка, то такий голос вважається відданим на підтримку всього територіального виборчого списку відповідної місцевої організації партії, навпроти якої поставлено відмітку.

{Частину двадцять дев'яту статті 250 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі виникнення сумнівів щодо дійсності виборчого бюлетеня у випадках, передбачених **підпунктом "д" пункту 1 і підпунктом "д" пункту 2** цієї частини, питання вирішується дільничною виборчою комісією шляхом голосування. При цьому кожен член комісії має право особисто оглянути виборчий бюлетень. На час огляду виборчого бюлетеня підрахунок інших виборчих бюлетенів припиняється.

30. Недійсні виборчі бюлетені підраховуються окремо. Їх кількість оголошується і заноситься секретарем комісії до відповідних протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Недійсні виборчі бюлетені запаковуються. На пакеті робиться напис "Недійсні виборчі бюлетені", зазначаються назва місцевих виборів, позначення та/або номер виборчого округу, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

31. Дільнична виборча комісія підраховує кількість голосів виборців, які підтримали територіальні виборчі списки організацій партій з виборів депутатів Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше). Під час підрахунку голосів кожен член комісії має право перевірити або перерахувати відповідні виборчі бюлетені. Результати підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, які отримали територіальні виборчі списки кожної організації партії та всіх організацій партій, оголошуються і заносяться секретарем комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

{Частина тридцять перша статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

32. Дільнична виборча комісія зобов'язана при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці перевірити, чи дорівнює кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці, сумі кількості недійсних виборчих бюлетенів на виборчій дільниці та кількостей виборчих бюлетенів з голосами виборців, які підтримали територіальні виборчі списки організацій усіх партій. У разі невідповідності цих даних дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності, який підписується присутніми членами дільничної виборчої комісії. Підписи скріплюються печаткою комісії. Цей акт мають право підписати присутні кандидати у депутати, їх довірені особи, уповноважені особи організацій партій, офіційні спостерігачі.

{Частина тридцять друга статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

33. Дільнична виборча комісія по чергово опрацьовує виборчі бюлетені з голосами виборців, які підтримали територіальний виборчий список кожної організації партії, для встановлення кількості голосів, поданих на підтримку кожного кандидата у депутати, включеного до такого виборчого списку. З цією метою виборчі бюлетені з голосами виборців, які підтримали територіальний виборчий список кожної організації партії, розкладаються на місця, позначені окремими табличками, що містять з обох боків порядкові номери кандидатів відповідно до територіального виборчого списку кандидатів у депутати від цієї організації партії, а також напис "Підтримали весь список".

{Частина тридцять третя статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

34. Дільнична виборча комісія підраховує кількість голосів виборців, які підтримали кожного з кандидатів у депутати, включених до територіального виборчого списку відповідної організації партії, а також кількість голосів виборців, які підтримали весь територіальний виборчий список кандидатів у депутати від відповідної організації партії, не підтримуючи окремого кандидата з цього списку. Під час підрахунку голосів кожний член виборчої комісії має право перевірити або перерахувати відповідні виборчі бюлетені.

У разі виникнення сумнівів у членів виборчої комісії щодо змісту волевиявлення виборця у виборчому бюлетені питання вирішується дільничною виборчою комісією шляхом голосування. Перед голосуванням кожний член виборчої комісії має право особисто оглянути виборчий бюлетень. На час огляду виборчого бюлетеня та голосування підрахунок інших виборчих бюлетенів припиняється. Результати голосування фіксуються у протоколі засідання дільничної виборчої комісії.

{Частина тридцять четверта статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

35. Результати підрахунку голосів у вигляді кількості голосів виборців, які підтримали кожного конкретного кандидата, включеного до територіального виборчого списку відповідної організації партії, та кількості голосів виборців, які підтримали весь територіальний виборчий список відповідної організації партії, не підтримавши конкретного кандидата, оголошуються головою комісії і заносяться секретарем виборчої комісії до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці.

{Частина тридцять п'ята статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

36. Після закінчення опрацювання виборчих бюлетенів з голосами виборців, які підтримали територіальний виборчий список відповідної організації партії, дільнична виборча комісія зобов'язана перевірити, чи дорівнює кількість голосів виборців, які підтримали територіальний виборчий список цієї організації партії, сумі кількості голосів виборців, які підтримали кожного з кандидатів у депутати, включених до територіального виборчого списку цієї організації партії, та кількості голосів виборців, які підтримали весь територіальний виборчий список від цієї організації партії, не підтримуючи окремого кандидата у депутати з цього списку. У разі невідповідності цих даних дільнична виборча комісія може повторно перерахувати виборчі бюлетені. При підтвердженні зазначеної невідповідності дільнична виборча комісія складає акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією, та в порядку, передбаченому **частиною шостою** статті 37 цього Кодексу, із зазначенням встановленої рішенням дільничної виборчої комісії причини такої невідповідності.

{Частина тридцять шоста статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

37. Виборчі бюлетені з голосами виборців, поданими за кожного з кандидатів у депутати, включених до територіального виборчого списку кожної організації партії, запаковуються у пакети. На пакеті зазначаються назва місцевих виборів, номер територіального виборчого округу, номер виборчої дільниці, назва організації партії, прізвище кандидата та його порядковий номер у територіальному виборчому списку організації партії, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частина тридцять сьома статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

38. Виборчі бюлетені з голосами виборців, які підтримали увесь територіальний виборчий список від організації партії, не підтримавши окремого кандидата у депутати, запаковуються у пакет. На пакеті зазначаються назва місцевих виборів, номер територіального виборчого округу, номер виборчої дільниці, назва організації партії, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частина тридцять восьма статті 250 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

39. Пакети з виборчими бюлетенями, зазначені у частинах **тридцять сьомій** та **тридцять восьмій** цієї статті, з голосами виборців, які підтримали територіальний виборчий список кожної організації партії, запаковуються в один паперовий пакет. На пакеті зазначаються назва місцевих виборів, номер територіального виборчого округу, номер виборчої дільниці, назва відповідної організації партії, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частина тридцять дев'ята статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

40. Дільнична виборча комісія підраховує кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата у депутати в багатомандатному окрузі з виборів депутатів міської,

сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч), кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови. Під час підрахунку голосів виборців кожен член дільничної виборчої комісії має право перевірити або перерахувати відповідні виборчі бюлетені. Результати підрахунку голосів виборців за кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови на виборчій дільниці оголошуються і заносяться до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у відповідному виборчому окрузі.

{Абзац перший частини сорокової статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Якщо на виборчій дільниці проводилося голосування більш як в одному виборчому окрузі, дільнична виборча комісія проводить дії, передбачені цим Кодексом, та встановлює відповідні відомості окремо по кожному багатомандатному округу, в якому проводилося голосування на виборчій дільниці. Відповідні відомості при їх встановленні вносяться до протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у відповідному багатомандатному окрузі. У такому разі дільнична виборча комісія розділяє виборчі бюлетені, які підлягають врахуванню, відповідно до багатомандатних округів, у яких проводилося голосування на виборчій дільниці. Встановлення результатів голосування проводиться по кожному такому багатомандатному виборчому округу окремо у порядку їхніх номерів.

{Частину сорокову статті 250 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

41. Дільнична виборча комісія при підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови зобов'язана перевірити, чи дорівнює кількість виборців, які взяли участь у голосуванні, сумі кількості недійсних виборчих бюлетенів та виборчих бюлетенів, голоси в яких подані за кандидатів на виборчій дільниці в цьому виборчому окрузі. У разі невідповідності цих даних дільнична виборча комісія складає акт із зазначенням установленого рішенням дільничної виборчої комісії причини такої розбіжності, який підписується членами дільничної виборчої комісії. Підписи засвідчуються печаткою комісії. Цей акт мають право також підписати присутні кандидати в депутати у відповідному багатомандатному виборчому окрузі, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, їх довірені особи та офіційні спостерігачі.

42. Після підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, виборчі бюлетені з голосами виборців, поданими за кожного кандидата, запаковуються окремо. На пакетах зазначаються прізвище та ініціали кандидата, назва виборів, позначення та/або номер округу, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Текст статті 250 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 251. Протоколи дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців

{Назва статті 251 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1. Дільнична виборча комісія на своєму засіданні складає протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з кожних місцевих виборів по кожному виборчому округу, в яких проводилося голосування на виборчій дільниці.

Форма протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці затверджується Центральною виборчою комісією не пізніше як за тридцять днів до дня чергових місцевих виборів.

Забороняється складання протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці в іншому порядку, ніж визначено Центральною виборчою комісією відповідно до цього Кодексу.

Протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці може виготовлятися за допомогою технічних засобів. Порядок виготовлення та вимоги до протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці встановлюються Центральною виборчою комісією.

{Частина перша статті 251 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. До протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за територіальні виборчі списки кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) цифрами заносяться:

- 1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничною виборчою комісією;
- 2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничною виборчою комісією;
- 3) кількість виборців, включених до списку виборців на виборчій дільниці (на момент закінчення голосування);
- 4) кількість виборців, внесених на виборчій дільниці до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування;
- 5) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені у приміщенні для голосування;
- 6) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені за місцем перебування;
- 7) загальна кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;
- 8) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню;
- 9) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці;
- 10) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;
- 11) сумарна кількість голосів виборців, які підтримали територіальні виборчі списки усіх організацій партій;
- 12) кількість голосів виборців, які підтримали територіальний виборчий список від кожної організації партії;

13) кількість голосів виборців, які підтримали кожного кандидата, включеного до територіального виборчого списку від кожної організації партії;

14) кількість голосів виборців, які підтримали весь територіальний список від кожної організації партії, не підтримавши окремого кандидата у депутати з цього списку.

До протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за кандидатів у депутати в багатомандатному виборчому окрузі, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови цифрами заносяться:

- 1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничною виборчою комісією;
- 2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничною виборчою комісією;
- 3) кількість виборців, включених до списку виборців на виборчій дільниці (на момент закінчення голосування);
- 4) кількість виборців, внесених на виборчій дільниці до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування;
- 5) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені у приміщенні для голосування;
- 6) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені за місцем перебування;
- 7) загальна кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;
- 8) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню;
- 9) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні на виборчій дільниці;
- 10) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;
- 11) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата.

{Частина друга статті 251 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Протокол про підрахунок голосів виборців з кожних місцевих виборів по кожному виборчому, округу, по якому проводиться голосування на виборчій дільниці, складається дільничною виборчою комісією у чотирьох примірниках. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу.

{Частина третя статті 251 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. У протоколі про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами дільничної виборчої комісії. Кожен примірник протоколу підписується головою, заступником голови, секретарем та іншими членами дільничної виборчої комісії, які присутні на засіданні виборчої комісії. У разі незгоди із результатами підрахунку голосів, зафіксованими у протоколі комісії, член комісії підписує протокол із позначкою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. Непідписання або відмова від підписання протоколу окремих членів комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу. У разі відсутності підпису члена дільничної виборчої комісії у протоколі про підрахунок голосів виборців на виборчій

дільниці напроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Цей протокол підписується членами дільничної виборчої комісії та засвідчується печаткою дільничної виборчої комісії лише після його остаточного заповнення.

Перший і другий примірники протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці мають право також підписати кандидати, їх довірені особи, уповноважені особи організацій партій, офіційні спостерігачі, присутні на засіданні дільничної виборчої комісії під час підрахунку голосів виборців.

{Частина четверту статті 251 доповнено абзацом другим згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Забороняється заповнення протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці олівцем, а також внесення до них без відповідного рішення комісії будь-яких виправлень, а також підписувати його та засвідчувати печаткою дільничної виборчої комісії до остаточного заповнення.

{Частина п'ята статті 251 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Якщо після підписання протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у відповідному окрузі дільнична виборча комісія виявила в ньому неточності (описку чи помилку в цифрах), вона розглядає питання про внесення змін до нього шляхом складення нового протоколу з позначкою "Уточнений". При цьому перерахунок бюлетенів не робиться. Протокол з позначкою "Уточнений" складається у порядку та кількості примірників, встановлених цією статтею.

{Частина шоста статті 251 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. Перший і другий примірники протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з відповідних місцевих виборів у відповідному виборчому окрузі, а за наявності - і відповідні примірники протоколу з позначкою "Уточнений", акт про видачу копій протоколу, складений відповідно до частини дев'ятої цієї статті, запаковуються. На пакеті робиться напис "Протокол про підрахунок голосів", зазначаються назва місцевих виборів, позначення та/або номер виборчого округу, номер виборчої дільниці, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії. Третій примірник протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих на відповідних місцевих виборах у відповідному виборчому окрузі, а також протоколу з позначкою "Уточнений" (у разі його складання) зберігається у секретаря дільничної виборчої комісії, четвертий примірник (з позначкою "Уточнений" у разі його складання) - невідкладно вивішується для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії.

{Частина сьома статті 251 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. Членам дільничної виборчої комісії, кандидатам, їх довіреним особам, уповноваженим особам організацій партій, офіційним спостерігачам, присутніми під час підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, на їхнє прохання невідкладно видаються копії зазначеного у цій статті протоколу з відповідних місцевих виборів, по відповідному виборчому округу, в тому числі з позначкою "Уточнений", засвідчені головою і секретарем

дільничної виборчої комісії та скріплені печаткою комісії, з розрахунку не більш як по одній копії кожного протоколу для кожного члена комісії, кожної місцевої організації партії, яка висунула кандидатів у депутати в єдиному багатомандатному виборчому окрузі, кожного кандидата. Копії протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці можуть виготовлятися за допомогою технічних засобів.

{Частина восьма статті 251 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

9. Про видачу копій протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих на відповідних місцевих виборах у відповідному виборчому окрузі, складається акт за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. В акті зазначаються перелік осіб, які одержали копії відповідного протоколу, дата та час одержання цих копій і ставляться підписи цих осіб. Акт підписується головою та секретарем дільничної виборчої комісії і скріплюється печаткою дільничної виборчої комісії. Акт запаковується у пакет разом з першим і другим примірниками протоколу дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих на відповідних місцевих виборах у відповідному виборчому окрузі.

{Частина дев'ята статті 251 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. Пакети з протоколами дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, виборчими бюлетенями, контрольними талонами і предметами, списками виборців, а також (за наявності) окремими думками членів виборчої комісії, викладеними у письмовій формі, актами, заявами, скаргами та рішеннями, прийнятими комісією, після закінчення засідання комісії транспортуються до відповідної територіальної виборчої комісії у порядку, визначеному [статтею 253](#) цього Кодексу.

{Частина десята статті 251 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 252. Визнання дільничною виборчою комісією голосування на виборчій дільниці недійсним

1. Дільнична виборча комісія може визнати голосування на виборчій дільниці недійсним у разі встановлення нею порушень вимог цього Кодексу, внаслідок яких неможливо достовірно встановити результати волевиявлення виборців, лише за таких обставин:

1) випадків незаконного голосування (заповнення, опускання виборчого бюлетеня до виборчої скриньки за виборця іншою особою, крім випадків, передбачених [частинами п'ятою, десятою](#) статті 248 цього Кодексу; голосування особами, які не мають права голосу на відповідних виборах; голосування особами, які не включені до списку виборців на виборчій дільниці або включені до нього безпідставно; голосування особою більше ніж один раз) у кількості, що перевищує 5 відсотків кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці з відповідних місцевих виборів;

{Пункт 1 частини першої статті 252 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2) знищення або пошкодження виборчої скриньки (скриньок), що унеможливує встановлення змісту виборчих бюлетенів, якщо кількість цих бюлетенів перевищує 5

відсотків кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці з відповідних місцевих виборів;

{Пункт 2 частини першої статті 252 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3) виявлення у виборчих скриньках виборчих бюлетенів у кількості, що перевищує більше ніж на 10 відсотків кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені на виборчій дільниці з відповідних місцевих виборів.

{Пункт 3 частини першої статті 252 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. У разі виявлення обставин, зазначених у частині першій цієї статті, у кожному випадку дільнична виборча комісія складає відповідний акт, який підписується всіма присутніми членами дільничної виборчої комісії та засвідчується печаткою виборчої комісії. Такий акт (акти) є підставою для розгляду дільничною виборчою комісією питання про визнання голосування на виборчій дільниці з відповідних місцевих виборів у відповідному виборчому окрузі недійсним.

{Частина друга статті 252 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. У разі прийняття рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним з окремих місцевих виборів усі бюлетені, виявлені у виборчих скриньках на цій виборчій дільниці з таких місцевих виборів, вважаються такими, що не підлягають врахуванню. У цьому випадку протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за територіальні виборчі списки кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) повинен містити лише відомості, зазначені в абзацах другому - дев'ятому частини другої статті 251 цього Кодексу, а протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, поданих за кандидатів у депутати в багатомандатному виборчому окрузі, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови - в абзацах сімнадцятому - двадцять четвертому частини другої статті 251 цього Кодексу. На місці інших відомостей ставиться прочерк. Протоколи складаються дільничною виборчою комісією в порядку, встановленому статтею 251 цього Кодексу.

{Частина третя статті 252 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. У разі прийняття рішення про визнання голосування на виборчій дільниці з відповідних місцевих виборів недійсним виборчі бюлетені запаковуються. На пакеті робиться напис "Виборчі бюлетені", зазначаються назва місцевих виборів, позначення та/або номер виборчого округу, номер виборчої дільниці, кількість запакованих виборчих бюлетенів, дата і час пакування, ставляться підписи присутніх членів дільничної виборчої комісії та печатка комісії.

{Частина четверта статті 252 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Рішення дільничної виборчої комісії про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним та акт (акти), на підставі якого (яких) прийнято це рішення, додаються до

першого примірника протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з відповідних місцевих виборів.

{Частина п'ята статті 252 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 253. Порядок транспортування і передачі виборчих документів до територіальної виборчої комісії

1. Транспортування документів, зазначених у **частині десятій** статті 251 цього Кодексу, здійснюється головою або заступником голови дільничної виборчої комісії та іншими двома членами цієї комісії - представниками різних суб'єктів подання кандидатур до складу відповідної дільничної виборчої комісії. Під час транспортування виборчих документів членами дільничної виборчої комісії їх супроводжують поліцейські, а у разі необхідності, за зверненням територіальної виборчої комісії, - співробітники Служби безпеки України, які повинні забезпечити охорону під час транспортування. Інші члени дільничної виборчої комісії, не зайняті у транспортуванні виборчих документів, кандидати, їх довірені особи, уповноважені особи місцевих організацій партій, офіційні спостерігачі за їхнім бажанням можуть також супроводжувати транспортування таких документів. Супроводження таких документів іншими особами забороняється. Під час транспортування документів забороняється розпечатувати пакети з виборчими бюлетенями та іншою документацією.

У разі одночасного проведення місцевих виборів з виборами Президента України, народних депутатів України чи всеукраїнським референдумом виборча документація з місцевих виборів транспортується до відповідних територіальних виборчих комісій трьома членами дільничної виборчої комісії, які не беруть участі у транспортуванні виборчої документації до окружних виборчих комісій з виборів Президента України, народних депутатів України, окружних комісій з всеукраїнського референдуму.

У разі якщо на виборчій дільниці здійснювалося голосування одночасно з декількох видів місцевих виборів, транспортування виборчих документів на яких передбачено цією статтею до різних територіальних виборчих комісій, дільнична виборча комісія приймає рішення про визначення не менше трьох членів комісії - представників різних суб'єктів подання кандидатур до складу комісії, відповідальних за транспортування та передачу виборчої документації до кожної територіальної виборчої комісії, до якої здійснюватиметься транспортування.

Транспортування виборчої документації до відповідних територіальних виборчих комісій здійснюється відразу після складання протоколів про підрахунок голосів виборців з усіх місцевих виборів по всіх виборчих округах, голосування на яких організовувалося дільничною виборчою комісією.

2. Дільнична виборча комісія виборчої дільниці, утвореної на території села, селища, міста доставляє відповідно до сільської, селищної, міської виборчої комісії:

1) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів депутатів відповідно Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної ради у територіальному виборчому окрузі;

2) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів депутатів районної ради у територіальному виборчому окрузі;

3) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів депутатів відповідно сільської, селищної, міської ради у територіальному виборчому окрузі (територіальній громаді з кількістю виборців 10 тисяч і більше) або у багатомандатному виборчому окрузі (територіальній громаді з кількістю виборців до 10 тисяч);

4) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів відповідно сільського, селищного, міського голови.

3. Дільнична виборча комісія виборчої дільниці, утвореної на території міста з районним поділом, в якому не утворені районні у місті ради, доставляє:

1) до міської виборчої комісії:

а) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів депутатів відповідно Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної ради у територіальному виборчому окрузі;

б) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів депутатів районної ради у багатомандатному виборчому окрузі;

2) до районної у місті виборчої комісії:

а) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів депутатів міської ради у територіальному виборчому окрузі (територіальній громаді з кількістю виборців 10 тисяч і більше) або у багатомандатному виборчому окрузі (територіальній громаді з кількістю виборців до 10 тисяч);

б) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів міського голови.

4. Дільнична виборча комісія виборчої дільниці, утвореної на території району у місті, в якому утворені районні у місті ради, доставляє:

1) до міської виборчої комісії:

а) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів депутатів відповідно Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної ради у територіальному виборчому окрузі;

б) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів депутатів районної ради у багатомандатному виборчому окрузі;

2) до районної у місті виборчої комісії:

а) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів депутатів міської ради у територіальному виборчому окрузі (територіальній громаді з кількістю виборців 10 тисяч і більше) або у багатомандатному виборчому окрузі (територіальній громаді з кількістю виборців до 10 тисяч);

б) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів міського голови;

в) протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з виборів депутатів районної у місті ради в багатомандатному виборчому окрузі.

5. Протокол про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та інші документи дільничної виборчої комісії передаються відповідній територіальній виборчій комісії на її засіданні членами дільничної виборчої комісії, які здійснювали транспортування виборчої документації відповідно до **частини першої** цієї статті.

6. Під час транспортування виборчої документації печатка дільничної виборчої комісії та незаповнені бланки протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці зберігаються у сейфі (металевій шафі) у приміщенні дільничної виборчої комісії.

У разі прийняття відповідною територіальною виборчою комісією рішення про зобов'язання виправити виявлені недоліки шляхом складання протоколу про підрахунок голосів на виборчій дільниці з позначкою "Уточнений", дільнична виборча комісія розглядає питання про внесення змін до відповідного протоколу на своєму засіданні та складає протокол з позначкою "Уточнений" після повернення членів комісії, які здійснювали транспортування виборчої документації, у строк, визначений територіальною виборчою комісією. Протокол з позначкою "Уточнений", невідкладно після його складання, транспортується до територіальної виборчої комісії в порядку, визначеному цією статтею.

{Стаття 253 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 254. Порядок прийняття та розгляду виборчих документів дільничних виборчих комісій територіальною виборчою комісією

{Назва статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1. З моменту закінчення голосування територіальна виборча комісія розпочинає безперервне засідання, яке продовжується безперервно до встановлення підсумків голосування та результатів відповідних місцевих виборів у виборчому окрузі. На цей час члени територіальної виборчої комісії не можуть залучатися до виконання інших функцій, крім участі в засіданні виборчої комісії.

{Частина перша статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2. Засідання територіальної виборчої комісії, зазначене у **частині першій** цієї статті, оформляється протоколом безперервного засідання, який підписується головою або головуючим на засіданні, а також секретарем виборчої комісії та/або членом виборчої комісії, який виконував на зазначеному засіданні обов'язки секретаря. До протоколу приєднуються (за наявності) окремі думки членів виборчої комісії, які брали участь у засіданні і не згодні з прийнятим окружною виборчою комісією рішенням.

{Частина друга статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. На засіданні територіальної виборчої комісії, зазначеному у **частині першій** цієї статті, голова територіальної виборчої комісії або визначений ним член комісії приймає запечатані пакети з протоколами дільничних виборчих комісій, розпечатує їх та оголошує зміст протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на відповідних виборчих дільницях, а також приймає запечатані пакети з іншими виборчими документами, передбаченими **частиною десятою** статті 251 цього Кодексу. Час прийняття

територіальною виборчою комісією протоколів дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, перелік прийнятих виборчих документів і занесені до протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці відомості фіксуються у протоколі засідання територіальної виборчої комісії.

{Частина третя статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. При прийнятті документів дільничної виборчої комісії територіальна виборча комісія перевіряє комплектність документів та цілісність упаковки усіх пакетів з виборчими документами. При цьому кожний член комісії має право оглянути кожний пакет з документами.

5. За результатами розгляду документів дільничної виборчої комісії та скарг про порушення вимог цього Кодексу під час проведення голосування та підрахунку голосів на виборчій дільниці, а також під час транспортування виборчих документів до територіальної виборчої комісії, що надійшли до територіальної виборчої комісії на момент прийняття документів дільничної виборчої комісії, територіальна виборча комісія приймає одне з таких рішень:

1) врахувати відомості протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці;

{Пункт 1 частини п'ятої статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

2) зобов'язати дільничну виборчу комісію виправити виявлені недоліки шляхом складання протоколу з позначкою "Уточнений";

3) провести повторний підрахунок голосів на виборчій дільниці в порядку, встановленому цим Кодексом.

6. Рішення, передбачене **частиною п'ятою** цієї статті, приймається шляхом голосування членів територіальної виборчої комісії більшістю голосів від загального складу комісії і фіксується у протоколі засідання територіальної виборчої комісії.

{Частина шоста статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

7. У разі виявлення у протоколі дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці виправлень, помилок, неточностей, які можливо усунути без повторного підрахунку голосів, територіальна виборча комісія своїм рішенням може зобов'язати дільничну виборчу комісію виправити виявлені недоліки шляхом складання протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з позначкою "Уточнений" відповідно до **пункту 2** частини п'ятої цієї статті (якщо зміст таких виправлень, помилок та неточностей неможливо з'ясувати та усунути без складання протоколу з позначкою "Уточнений" дільничною виборчою комісією), про що зазначається у протоколі засідання територіальної виборчої комісії. Протягом часу розгляду цього питання дільничною виборчою комісією подані до територіальної виборчої комісії примірники протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, виборчі бюлетені та інші виборчі

документи, зазначені у частині десятій статті 251 цього Кодексу, зберігаються в територіальній виборчій комісії.

{Абзац перший частини сьомої статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

У разі виявлення у протоколі виправлень, помилок та неточностей, які можливо усунути без повторного підрахунку голосів та які не потребують складання протоколу з позначкою "Уточнений", територіальна виборча комісія приймає рішення, передбачене пунктом 1 частини п'ятої цієї статті, із зазначенням виявлених виправлень, помилок та неточностей. Таке рішення додається до протоколу дільничної виборчої комісії.

{Абзац другий частини сьомої статті 254 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

8. Дільнична виборча комісія зобов'язана у строк, визначений територіальною виборчою комісією, розглянути питання про внесення змін до відповідного протоколу без перерахунку виборчих бюлетенів. Протокол з позначкою "Уточнений" складається відповідно до цього Кодексу у порядку, в якому було складено протокол дільничної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, який потребує уточнення, транспортується до територіальної виборчої комісії в порядку, встановленому статтею 253 цього Кодексу. Час прийняття територіальною виборчою комісією протоколу дільничної виборчої комісії з позначкою "Уточнений" і занесені до цього протоколу відомості фіксуються у протоколі засідання територіальної виборчої комісії.

{Частина восьма статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

9. За наявності заяв або скарг, підтверджених відповідно оформленими актами, складеними кандидатами у депутати, кандидатами на посаду сільського, селищного, міського голови, їх довіреними особами, уповноваженими особами організацій партій, офіційними спостерігачами, виборцями, про порушення вимог цього Кодексу під час проведення голосування та/або підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці, що ставлять під сумнів результати підрахунку голосів виборців на цій виборчій дільниці, територіальна виборча комісія може прийняти рішення про проведення повторного підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці.

{Частина дев'ята статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

10. У разі наявності акта або письмової заяви осіб, зазначених у частині першій статті 253 цього Кодексу, про порушення вимог цього Кодексу під час транспортування протоколів про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та інших документів до територіальної виборчої комісії територіальна виборча комісія може, а в разі наявних ознак розпечатування пакетів із запакованими документами, а також у разі неможливості усунення без перерахунку бюлетенів неточностей у протоколі дільничної виборчої комісії - зобов'язана прийняти рішення про повторний підрахунок голосів виборців на цій дільниці.

Прийняття рішення територіальною виборчою комісією про проведення повторного підрахунку голосів у разі виявлення порушення цілісності пакетів із запакованими документами, а також у разі неможливості усунення без перерахунку бюлетенів

неточностей у протоколі дільничної виборчої комісії після прийняття виборчих документів від дільничної виборчої комісії не допускається.

{Частина десята статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

11. Протоколи про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та запечатані пакети з іншими виборчими документами дільничної виборчої комісії до проведення відповідного повторного підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці територіальною виборчою комісією зберігаються у приміщенні, де відбувається засідання територіальної виборчої комісії.

12. Повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці у відповідному виборчому окрузі з відповідних місцевих виборів здійснюється територіальною виборчою комісією після розгляду і прийняття протоколів та інших документів від усіх дільничних виборчих комісій. У повторному підрахунку територіальною виборчою комісією голосів виборців на виборчій дільниці мають право брати участь усі члени цієї дільничної виборчої комісії і можуть бути присутніми кандидати в депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, їх довірені особи, уповноважені особи організацій партій, офіційні спостерігачі на відповідних місцевих виборах.

Повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці з відповідних місцевих виборів здійснюється членами територіальної виборчої комісії в порядку, визначеному Центральною виборчою комісією з урахуванням положень **статті 250** цього Кодексу.

{Частина дванадцята статті 254 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

13. Територіальна виборча комісія за результатами повторного підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці складає протокол про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Протокол про повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці може виготовлятися за допомогою технічних засобів.

{Частина тринадцята статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

14. Протокол про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці складається територіальною виборчою комісією у чотирьох примірниках. Примірники протоколу нумеруються і мають однакову юридичну силу. Кожен примірник протоколу зобов'язані підписати голова, заступник голови, секретар та інші члени територіальної виборчої комісії, присутні на засіданні комісії, та члени дільничної виборчої комісії, які брали участь у повторному підрахунку голосів. Кожен примірник протоколу засвідчується печаткою територіальної виборчої комісії. Відомості протоколу оголошуються. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати в депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, їх довірені особи, уповноважені особи організації партій, офіційні спостерігачі на відповідних місцевих виборах, присутні під час підрахунку голосів виборців. У разі незгоди з відомостями, що зазначені у протоколі, член комісії зобов'язаний викласти у письмовій формі свою окрему думку, яка додається до протоколу.

Непідписання або відмова від підписання протоколу окремих членів комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу.

{Частина чотирнадцята статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

15. Територіальна виборча комісія може прийняти рішення про визнання голосування на виборчій ділянці недійсним лише у разі виявлення при повторному підрахунку голосів виборців на відповідній виборчій ділянці обставин, зазначених у частині першій статті 252 цього Кодексу.

16. У разі визнання голосування на виборчій ділянці недійсним при повторному підрахунку голосів усі виборчі бюлетені, що використовувалися для голосування на відповідній виборчій ділянці, вважаються такими, що не підлягають врахуванню. У цьому випадку протокол територіальної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців з відповідних виборів на цій виборчій ділянці складається у порядку, встановленому частинами тринадцятою та чотирнадцятою цієї статті, та повинен містити лише відомості, зазначені в абзацах другому - дев'ятому частини другої статті 251 цього Кодексу або в абзацах сімнадцятому - двадцять четвертому частини другої статті 251 цього Кодексу. На місці інших відомостей ставиться прочерк.

{Частина шістнадцята статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

17. Перший примірник протоколу територіальної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій ділянці разом з відповідним протоколом діляночної виборчої комісії про підрахунок голосів виборців на виборчій ділянці, рішенням територіальної виборчої комісії про визнання голосування на виборчій ділянці недійсним додається відповідно до протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування (у разі якщо на відповідних місцевих виборах протокол про підсумки голосування не складається - до протоколу про результати відповідних виборів). Другий примірник протоколу територіальної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій ділянці зберігається у секретаря територіальної виборчої комісії, третій - передається ділянчній виборчій комісії, четвертий - відразу вивішується для загального ознайомлення у приміщенні територіальної виборчої комісії. Відомості протоколу територіальної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій ділянці оголошуються.

{Частина сімнадцята статті 254 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

18. Членам територіальної виборчої комісії, кандидатам у депутати, кандидатам на посаду сільського, селищного, міського голови, їх довіреним особам, уповноваженим особам організацій партій, офіційним спостерігачам на відповідних місцевих виборах, які були присутні при повторному підрахунку голосів, на їхнє прохання невідкладно видаються копії зазначеного у цій статті протоколу з відповідних місцевих виборів, засвідчені головою і секретарем територіальної виборчої комісії та скріплені печаткою комісії, з розрахунку не більш як по одній копії протоколу для кожного члена комісії, кандидата, організації партії та для кожного офіційного спостерігача. Копії протоколу про повторний підрахунок голосів виборців на виборчій ділянці можуть виготовлятися за допомогою технічних засобів.

Відповідна територіальна виборча комісія надсилає повідомлення про підсумки голосування у відповідному виборчому окрузі Центральній виборчій комісії в порядку та за формою, встановленими Центральною виборчою комісією.

{Частина вісімнадцята статті 254 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 255. Встановлення підсумків голосування на місцевих виборах

1. Територіальні виборчі комісії встановлюють підсумки голосування шляхом складання відповідного протоколу з таких місцевих виборів:

1) виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна виборча комісія - протоколу про підсумки голосування з відповідних виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної ради в межах територіального виборчого округу на підставі протоколів відповідних сільських, селищних, міських виборчих комісій про підсумки голосування в межах частини цього округу;

2) міська (міста з кількістю виборців 10 тисяч і більше) виборча комісія - протоколу про підсумки голосування з виборів депутатів міської ради в межах територіального виборчого округу на підставі протоколів районних в місті виборчих комісій про підсумки голосування в межах частини цього округу;

3) сільська, селищна, міська:

а) протоколу про підсумки голосування з відповідних виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної ради;

б) протоколу про підсумки голосування з виборів депутатів відповідної районної ради в територіальному виборчому окрузі;

4) районна в місті виборча комісія:

а) протоколу про підсумки голосування з виборів депутатів міської ради в територіальному виборчому окрузі чи його частині (у міській територіальній громаді з кількістю виборців 10 тисяч і більше) або в багатомандатних виборчих округах (у міській територіальній громаді з кількістю виборців до 10 тисяч);

б) протоколу про підсумки голосування з виборів міського голови.

Протоколи про підсумки голосування з виборів депутатів сільської, селищної, міської (міста без районного поділу) ради у відповідних багатомандатних виборчих округах, сільського, селищного, міського (міста без районного поділу) голови територіальною виборчою комісією, що встановлює результати виборів, не складаються. Протокол про результати виборів складається в такому разі безпосередньо на підставі протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців з відповідних місцевих виборів.

2. Територіальна виборча комісія після прийняття і розгляду протоколів (у тому числі з позначкою "Уточнений") дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на відповідних виборчих дільницях на підставі цих протоколів, а в разі повторного підрахунку голосів виборців - протоколів територіальної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці не пізніш як на дев'ятий день

з дня голосування (а у разі проведення повторного голосування - не пізніше як на третій день з дня повторного голосування) встановлює та заносить до протоколу про підсумки голосування по кожному виборчому округу з відповідних місцевих виборів такі відомості:

- 1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями;
- 2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничними виборчими комісіями;
- 3) кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях;
- 4) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;
- 5) кількість виборців, внесених до витягів із списку виборців для голосування за місцем перебування на виборчих дільницях;
- 6) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені у приміщенні для голосування;
- 7) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені за місцем перебування;
- 8) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні у приміщенні для голосування;
- 9) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні за місцем перебування;
- 10) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;
- 11) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню, виявлених на виборчих дільницях;
- 12) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;
- 13) відсоток загальної кількості виборчих бюлетенів, визнаних недійсними, у відношенні до загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні.

3. До протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування у відповідному багатомандатному виборчому окрузі, єдиному одномандатному виборчому окрузі з відповідних місцевих виборів, крім відомостей, зазначених у частині другій цієї статті, цифрами і прописом заносяться відомості про кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата у депутати в багатомандатному виборчому окрузі, за кожного кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови.

4. До протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування у територіальному виборчому окрузі з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше), крім відомостей, зазначених у **частині другій** цієї статті, цифрами і прописом заносяться:

- 1) сумарна кількість голосів виборців, які підтримали територіальні виборчі списки усіх організацій партій в межах територіального виборчого округу (частини територіального виборчого округу);
- 2) кількість голосів виборців, які підтримали територіальний виборчий список від кожної організації партії в межах територіального виборчого округу (частини територіального виборчого округу);

3) кількість голосів виборців, які підтримали кожного кандидата, включеного до територіального виборчого списку від кожної організації партії, в межах територіального виборчого округу;

4) кількість голосів виборців, які підтримали весь територіальний виборчий список, не підтримавши окремого кандидата з цього списку, від кожної організації партії в межах територіального виборчого округу.

5. Протокол територіальної виборчої комісії про підсумки голосування у відповідному виборчому окрузі містить відомості, зазначені у **частині другій** цієї статті, і відомості, зазначені відповідно у **частинах третій** або **четвертій** цієї статті.

6. Відомості про підсумки голосування в межах виборчого округу заносяться цифрами до протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування з відповідних місцевих виборів по кожній виборчій ділянці і сумарно по виборчому округу (частині виборчого округу).

7. Протокол про підсумки голосування у відповідному виборчому окрузі (частині виборчого округу) складається територіальною виборчою комісією у трьох примірниках. Примірники протоколів нумеруються і мають однакову юридичну силу. Протокол територіальної виборчої комісії про підсумки голосування може виготовлятися за допомогою технічних засобів.

8. Забороняється заповнення протоколу про підсумки голосування олівцем, внесення до нього без відповідного рішення територіальної виборчої комісії будь-яких виправлень, а також підписувати його та засвідчувати печаткою територіальної виборчої комісії до остаточного заповнення.

9. У протоколі про підсумки голосування зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами територіальної виборчої комісії. Кожен примірник протоколу підписується головою, заступником голови, секретарем та іншими членами територіальної виборчої комісії, присутніми на засіданні виборчої комісії. Член територіальної виборчої комісії, присутній на засіданні комісії, зобов'язаний підписати протокол про підсумки голосування. У разі незгоди з діями комісії чи підсумками голосування, зафіксованими у протоколі про підсумки голосування, член комісії підписує протокол із позначкою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до відповідного протоколу про підсумки голосування. У разі відсутності підпису члена територіальної виборчої комісії у протоколі про підсумки голосування напроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Протокол підписується та засвідчується печаткою територіальної виборчої комісії лише після його остаточного заповнення. Перший і другий примірники протоколу про підсумки голосування з відповідних місцевих виборів також мають право підписати кандидати, довірені особи кандидатів, уповноважені особи організацій партій, офіційні спостерігачі, які були присутні на засіданні територіальної виборчої комісії при встановленні підсумків голосування. Непідписання протоколу окремими членами виборчої комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу.

10. Члену відповідної територіальної виборчої комісії, кандидату, його довірений особі, уповноваженій особі організації партії, офіційному спостерігачу, які були присутніми на засіданні під час складання протоколу, на його прохання невідкладно видається копія протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування (у тому числі з

позначкою "Уточнений") з розрахунку по одній копії протоколу для члена комісії, кандидата, кожної організації партії та по одній копії протоколу для офіційного спостерігача (групи спостерігачів) від кожної громадської організації, іноземної держави або міжнародної організації. Зазначені копії підписуються на кожній сторінці головою та секретарем територіальної виборчої комісії і скріплюються печаткою виборчої комісії. Копії протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування можуть виготовлятися за допомогою технічних засобів.

11. Якщо після підписання зазначеного протоколу до транспортування його до виборчої комісії, яка встановлює результати виборів, виборча комісія виявила в ньому неточності (описку чи помилку в цифрах), вона на своєму засіданні розглядає питання про внесення змін до протоколу шляхом складання нового протоколу, на якому робиться позначка "Уточнений". Протокол з позначкою "Уточнений" складається і підписується у порядку та в кількості примірників, встановлених цією статтею.

12. Перший примірник протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування з відповідних місцевих виборів по відповідному виборчому округу (частини виборчого округу), а за наявності - і відповідний примірник протоколу з позначкою "Уточнений" запаковуються. На пакеті робиться напис "Протокол про підсумки голосування" та зазначаються назва відповідних виборів, позначення та/або номер виборчого округу, дата і час пакування, кількість запакованих документів, ставляться підписи усіх присутніх членів територіальної виборчої комісії та печатка територіальної виборчої комісії.

Другий примірник протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування з відповідних місцевих виборів по відповідному виборчому округу, а також протоколу з позначкою "Уточнений" (за наявності) зберігаються у секретаря територіальної виборчої комісії, третій примірник зазначеного протоколу (за наявності - з позначкою "Уточнений") невідкладно вивішується для загального ознайомлення у приміщенні територіальної виборчої комісії.

13. Перший примірник протоколу територіальної виборчої комісії про підсумки голосування в межах виборчого округу (частини виборчого округу), а в разі внесення змін до цього протоколу - і протокол, в якому були допущені неточності (описки чи помилки у цифрах), разом з відповідними протоколами та актами дільничних виборчих комісій, рішеннями, прийнятими на підставі цих актів, та (за наявності) протоколами територіальної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній виборчій дільниці, окремими думками членів територіальної виборчої комісії, викладеними у письмовій формі, заявами і скаргами про порушення територіальною виборчою комісією порядку встановлення підсумків голосування та рішеннями, прийнятими виборчою комісією за результатами їх розгляду, територіальна виборча комісія транспортує до виборчої комісії, яка встановлює результати відповідних виборів.

14. Територіальна виборча комісія на засіданні, на якому встановлюються підсумки голосування у відповідних виборчих округах з відповідних місцевих виборів, приймає рішення щодо визначення трьох, а в разі неможливості - двох членів комісії, які будуть транспортувати виборчі документи з відповідних місцевих виборів до територіальної виборчої комісії, що встановлює результати відповідних виборів. Члени комісії, визначені за рішенням комісії для транспортування виборчих документів до територіальної виборчої

комісії, повинні бути представниками різних суб'єктів подання кандидатур до складу територіальної виборчої комісії. Під час транспортування виборчих документів членами територіальної виборчої комісії їх супроводжують поліцейські, а в разі необхідності, за зверненням територіальної виборчої комісії, - співробітники Служби безпеки України, які повинні забезпечити охорону під час транспортування. За своїм бажанням інші члени територіальної виборчої комісії, не зайняті у транспортуванні виборчих документів, кандидати, довірені особи кандидатів, офіційні спостерігачі можуть супроводжувати транспортування документів. Супроводження транспортування виборчих документів іншими особами забороняється. Під час транспортування виборчих документів забороняється розпечатувати пакети з виборчими бюлетенями та іншою виборчою документацією.

15. Під час транспортування виборчої документації печатка територіальної виборчої комісії зберігається у сейфі (металевій шафі) у приміщенні територіальної виборчої комісії.

У разі прийняття відповідною територіальною виборчою комісією, яка встановлює результати відповідних виборів, рішення про зобов'язання виправити виявлені недоліки шляхом складання протоколу про підсумки голосування з позначкою "Уточнений", територіальна виборча комісія, яка встановлює підсумки голосування, розглядає питання про внесення змін до відповідного протоколу на своєму засіданні та складає протокол з позначкою "Уточнений" у строк, визначений територіальною виборчою комісією, яка встановлює результати виборів. Протокол про підсумки голосування з позначкою "Уточнений", невідкладно після його складання, транспортується до територіальної виборчої комісії, яка встановлює результати виборів, в порядку, визначеному цією статтею.

16. У разі якщо межі територіального виборчого округу включають декілька сіл, селищ, міст або декілька районів у місті, відповідні сільські, селищні, міські, районні в місті виборчі комісії складають протоколи про підсумки голосування з відповідних виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, міської, районної у місті, селищної, сільської (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) ради в межах частини територіального округу - на виборчих дільницях, утворених на території відповідного села, селища, міста, району в місті.

У разі якщо на території села, селища, міста, району в містах Києві, Севастополі утворено більше одного територіального, багатомандатного виборчого округу відповідна виборча комісія складає протоколи про підсумки голосування в межах усіх таких виборчих округів після прийняття та розгляду документів відповідних дільничних виборчих комісій села, селища, міста, району в місті.

17. У разі якщо межі повноважень територіальної виборчої комісії, що встановлювала підсумки голосування в межах територіального виборчого округу, поширюються на частину відповідного територіального виборчого округу, підсумки голосування в межах відповідного виборчого округу в цілому встановлює територіальна виборча комісія, що встановлює результати відповідних місцевих виборів, в порядку, визначеному цією статтею, на підставі протоколів територіальних виборчих комісій про підсумки голосування в межах частини територіального виборчого округу (на виборчих дільницях, утворених на території відповідного району, міста, району в містах Києві, Севастополі).

18. Територіальна виборча комісія зобов'язана встановити підсумки голосування в межах територіального, багатомандатного виборчих округів незалежно від кількості виборчих дільниць у відповідному окрузі, щодо яких прийнято рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним або на яких голосування не було організовано і проведено в день голосування відповідно до вимог цього Кодексу. Визнання голосування недійсним у межах територіального, багатомандатного виборчого округу забороняється.

У разі якщо голосування на всіх виборчих дільницях територіального, багатомандатного виборчих округів у день голосування не було організовано і проведено або визнано недійсним відповідно до вимог цього Кодексу, територіальна виборча комісія встановлює, що голосування в межах відповідного округу не відбулося. У такому разі протокол територіальної виборчої комісії про підсумки голосування в межах відповідного виборчого округу (частини виборчого округу) з відповідних місцевих виборів повинен містити лише відомості, зазначені у [пунктах 1-5](#) частини другої цієї статті. На місці інших відомостей ставиться прочерк.

19. Протокол про підсумки голосування приймається територіальною виборчою комісією, яка встановлює результати відповідних місцевих виборів, в порядку, передбаченому [статтею 254](#) цього Кодексу.

{Стаття 255 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 256. Встановлення результатів виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше)

1. Виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, районна у місті, міська, сільська, селищна виборча комісія на своєму засіданні на підставі протоколів про підсумки голосування в межах територіальних виборчих округів з відповідних місцевих виборів (у тому числі з позначкою "Уточнений") не пізніше як на дванадцятий день після дня голосування встановлює результати виборів депутатів у єдиному багатомандатному виборчому окрузі, про що складає протокол про результати виборів.

Територіальна виборча комісія зобов'язана встановити результати виборів депутатів незалежно від кількості виборчих дільниць/виборчих округів, на яких/в межах яких голосування не було організовано і проведено відповідно до вимог цього Кодексу.

Територіальна виборча комісія може продовжити не більш як на один день зазначений строк у разі необхідності надання територіальній виборчій комісії часу для подання протоколу з позначкою "Уточнений".

У разі нескладання або неналежного складання територіальною виборчою комісією протоколу про встановлення підсумків голосування (у тому числі з позначкою "Уточнений") у строки, визначені цим Кодексом, або його ненадходження до виборчої комісії Автономної Республіки Крим, обласної, районної, міської, районної у місті, сільської, селищної (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) виборчої комісії, виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна в місті, сільська, селищна (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) виборча комісія здійснює повноваження територіальної виборчої комісії щодо встановлення підсумків голосування у межах відповідного територіального виборчого

округу (частини територіального виборчого округу). У такому разі виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна в місті, сільська, селищна (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) виборча комісія витребує та забезпечує транспортування від територіальної виборчої комісії виборчих документів, зазначених у частині десятій статті 251 цього Кодексу, а також може витребувати інші документи.

До протоколу про результати виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) заносяться прописом та цифрами такі відомості:

- 1) кількість виборчих бюлетенів, виготовлених на замовлення територіальної виборчої комісії;
- 2) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями;
- 3) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничними виборчими комісіями;
- 4) кількість виборців, включених до списків виборців на виборчих дільницях;
- 5) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;
- 6) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню, виявлених на виборчих дільницях;
- 7) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;
- 8) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;
- 9) кількість голосів виборців, які підтримали територіальні виборчі списки кандидатів у депутати від кожної організації партії, у кожному територіальному окрузі;
- 10) кількість голосів виборців, які підтримали кожного кандидата, включеного до територіального виборчого списку кандидатів у депутати від кожної організації партії, у кожному територіальному окрузі;
- 11) кількість голосів виборців, які підтримали весь територіальний список кандидатів у депутати від кожної організації партії, не підтримавши конкретного кандидата з цього списку, у кожному територіальному окрузі;
- 12) сумарна кількість голосів виборців, які підтримали усі територіальні виборчі списки кандидатів у депутати від кожної організації партії, в усіх територіальних округах у межах єдиного багатомандатного округу;
- 13) загальна кількість голосів виборців, які підтримали усі територіальні виборчі списки кандидатів у депутати від усіх організацій партій, в усіх територіальних округах у межах єдиного багатомандатного округу;
- 14) відсоток сумарної кількості голосів виборців, які підтримали усі територіальні виборчі списки кандидатів у депутати від кожної організації партії, в усіх територіальних округах у межах єдиного багатомандатного виборчого округу (пункт 12 цієї частини) у

відношенні до загальної кількості голосів виборців, які підтримали усі територіальні виборчі списки кандидатів у депутати від усіх організацій партій в усіх територіальних округах у межах єдиного багатомандатного виборчого округу ([пункт 13](#) цієї частини).

До протоколу про результати виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) заносяться прописом та цифрами також відомості, передбачені [статтями 257-259](#) цього Кодексу.

2. Відомості про результати голосування цифрами заносяться до протоколу територіальної виборчої комісії про результати виборів депутатів. Відомості, зазначені у [пунктах 2-8](#) частини першої цієї статті, заносяться по кожному територіальному виборчому округу і сумарно по єдиному багатомандатному виборчому округу, а відомості, зазначені у [пунктах 9-11](#) частини першої цієї статті, - по кожному територіальному виборчому округу. При цьому відомості, зазначені у [пункті 14](#) частини першої цієї статті, визначаються з точністю до сотих часток відсотка. Протокол про результати виборів депутатів складається у двох примірниках, підписується головою, заступниками голови, секретарем та іншими членами територіальної виборчої комісії, присутніми на засіданні відповідної виборчої комісії, та засвідчується печаткою цієї виборчої комісії. У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами відповідної виборчої комісії. У разі незгоди із встановленими результатами виборів, зафіксованими у протоколі територіальної виборчої комісії, член цієї виборчої комісії підписує протокол із позначкою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу про результати виборів депутатів. У разі відсутності у протоколі підпису члена територіальної виборчої комісії напроти його прізвища зазначається причина відсутності члена цієї виборчої комісії на її засіданні. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати в депутати, представники партій у територіальній виборчій комісії, присутні під час встановлення результатів виборів депутатів. Зміст протоколу невідкладно оприлюднюється на офіційному веб-сайті (за наявності) територіальної виборчої комісії, веб-сайті Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради (за наявності) або в інший визначений цими комісіями спосіб та може оприлюднюватися на веб-сайті регіонального або територіального представництва Центральної виборчої комісії.

Відомості про результати виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) невідкладно передаються до Центральної виборчої комісії у встановленому нею порядку.

3. Територіальна виборча комісія на підставі відомостей, зазначених у [пункті 12](#) частини першої цієї статті, визначає організації партій, які мають право на участь у розподілі депутатських мандатів. Право на участь у розподілі депутатських мандатів набувають організації партій, на підтримку територіальних виборчих списків від яких у межах єдиного багатомандатного округу подано 5 і більше відсотків загальної кількості голосів виборців, які підтримали територіальні виборчі списки від усіх організацій партій, у межах єдиного багатомандатного округу.

{Стаття 256 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 257. Виборча квота

1. Виборча комісія Автономної Республіки Крим, обласна, районна, міська, районна у місті, сільська, селищна виборча комісія заносить до протоколу про результати виборів відомості про організації партій, які, відповідно до **частини третьої** статті 256 цього Кодексу, мають право на участь в розподілі депутатських мандатів на відповідних місцевих виборах.

2. Територіальна виборча комісія встановлює загальну кількість голосів, поданих на підтримку усіх територіальних виборчих списків організацій партій, які мають право на участь у розподілі депутатських мандатів, у межах єдиного багатомандатного округу. Ця кількість цифрами заноситься до протоколу про результати виборів депутатів.

3. Територіальна виборча комісія встановлює кількість голосів виборців, необхідних для отримання одного депутатського мандата (виборча квота). Виборча квота обчислюється як ціла частина результату ділення загальної кількості голосів, поданих на підтримку усіх територіальних виборчих списків організацій партій, які мають право на участь у розподілі депутатських мандатів, встановленої відповідно до частини другої цієї статті, на кількість депутатських мандатів, встановлену шляхом віднімання від кількісного складу Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше), сумарної кількості гарантованих для кожної партії мандатів відповідно до **частини першої** статті 260 цього Кодексу.

{Стаття 257 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 258. Встановлення кількості мандатів, отриманих територіальними виборчими списками кандидатів від організацій партій

{Назва статті 258 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1. У кожному територіальному окрузі депутатські мандати розподіляються між територіальними виборчими списками кандидатів від організацій партій, які мають право на участь у розподілі депутатських мандатів, пропорційно до кількості голосів виборців, поданих на підтримку відповідного територіального виборчого списку, у кількості, визначеній відповідно до **частин другої - четвертої** цієї статті.

{Частина перша статті 258 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Для визначення кількості депутатських мандатів, отриманих територіальним виборчим списком кандидатів від організації партії, кількість голосів виборців, поданих у територіальному виборчому окрузі на підтримку відповідного територіального виборчого списку (**пункт 9** частини першої статті 256 цього Кодексу), ділиться на виборчу квоту, визначену відповідно до **частини третьої** статті 257 цього Кодексу. Ціла частина отриманої частки становить кількість депутатських мандатів, що отримали кандидати у депутати, включені до відповідного територіального виборчого списку від цієї організації партії.

{Частина друга статті 258 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Територіальна виборча комісія встановлює кількість голосів виборців, поданих на підтримку територіального виборчого списку відповідної організації партії, які залишилися невикористаними при розподілі мандатів депутатів у цьому територіальному окрузі (далі - кількість невикористаних голосів виборців, поданих у територіальному окрузі), шляхом

віднімання від кількості голосів виборців, поданих на підтримку відповідного територіального виборчого списку (**пункт 9** частини першої статті 256 цього Кодексу), добутку виборчої квоти на кількість мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до відповідного територіального виборчого списку від цієї організації партії.

{Частина третя статті 258 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Територіальна виборча комісія підсумовує кількість мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до територіальних виборчих списків усіх організацій партій, у відповідному територіальному окрузі, встановлюючи сумарну кількість мандатів, розподілених у відповідному територіальному окрузі.

{Частина четверта статті 258 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Частину п'яту статті 258 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

6. Територіальна виборча комісія заносить до протоколу про результати виборів депутатів цифрами по кожному територіальному округу такі відомості:

1) визначену відповідно до частини другої цієї статті кількість депутатських мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до кожного територіального виборчого списку кожної організації партії, яка має право на участь у розподілі депутатських мандатів;

2) сумарну кількість депутатських мандатів, розподілених у кожному територіальному окрузі, визначену відповідно до **частини четвертої** цієї статті;

3) визначену відповідно до **частини третьої** цієї статті кількість невикористаних голосів виборців, поданих у територіальному окрузі на підтримку виборчого списку кожної організації партії, яка має право на участь у розподілі депутатських мандатів.

{Частина шоста статті 258 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Якщо за результатами виборів у відповідному окрузі кількість отриманих організацією партії депутатських мандатів є більшою, ніж кількість осіб, включених відповідною організацією партії до територіального виборчого списку, весь залишок невикористаних голосів (в тому числі тих, що складають цілу частину від виборчої квоти) зараховується до кількості голосів, поданих у єдиному багатомандатному окрузі на підтримку виборчого списку цієї організації партії.

{Статтю 258 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 259. Визначення депутатів, обраних у територіальних виборчих округах

1. Територіальна виборча комісія визначає порядок кандидатів у депутати в кожному територіальному виборчому списку кожної організації партії, встановлений з урахуванням результатів голосування виборців у відповідному територіальному виборчому окрузі, у порядку, встановленому **частиною другою** цієї статті.

2. Кандидати у депутати, які отримали кількість голосів виборців, яка дорівнює або перевищує 25 відсотків розміру виборчої квоти, визначеної відповідно до **частини третьої** статті 257 цього Кодексу, розміщуються на початку територіального виборчого списку відповідної організації партії у порядку зменшення кількості голосів виборців, які підтримали відповідного кандидата у депутати. При рівній кількості голосів кандидати

розміщуються у черговості, визначеній організацією партії при висуванні кандидатів. Після кандидатів у депутати, які отримали кількість голосів виборців, яка дорівнює або перевищує 25 відсотків розміру виборчої квоти, у територіальному виборчому списку розміщуються інші кандидати у черговості, визначеній організацією партії при висуванні кандидатів.

3. Територіальна виборча комісія вносить до протоколу про результати виборів депутатів територіальні виборчі списки кандидатів від кожної організації партії у кожному територіальному окрузі з порядком кандидатів у депутати, встановленим відповідно до **частини другої** цієї статті, а також відмітки про обрання.

4. Обраними депутатами від організації партії у відповідному територіальному виборчому окрузі вважаються кандидати у депутати у кількості, яка відповідає кількості мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до територіального виборчого списку цієї організації партії, зазначеній у **пункті 1** частини шостої статті 258 цього Кодексу, в порядку черговості у територіальному виборчому списку цієї організації партії, визначеному відповідно до **частини другої** цієї статті.

5. Територіальна виборча комісія зазначає у протоколі про результати виборів депутатів стосовно всіх обраних депутатів такі відомості:

- 1) прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності);
- 2) рік народження;
- 3) освіта;
- 4) посада (заняття), місце роботи;
- 5) партійність;
- 6) місце проживання;
- 7) територіальний виборчий округ, у якому обраний депутат;
- 8) назва організації партії, від якої обраний депутат.

{Стаття 259 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 260. Встановлення кількості мандатів та визначення депутатів, обраних у єдиному багатомандатному окрузі

{Назва статті 260 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1. Шляхом віднімання кількості мандатів, розподілених у територіальних виборчих округах, від загальної кількості депутатських мандатів, що дорівнює кількісному складу Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, міської, районної у місті, сільської, селищної ради, встановлюється кількість мандатів, які підлягають розподілу в єдиному багатомандатному окрузі.

Місцева організація політичної партії, партія, яка отримала право на участь у розподілі депутатських мандатів на відповідних місцевих виборах, гарантовано отримує один депутатський мандат, який розподіляється в порядку черговості відповідно до затвердженого партією єдиного виборчого списку.

{Частина перша статті 260 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. На підставі відомостей, зазначених у пункті 3 частини шостої статті 258 цього Кодексу, територіальна виборча комісія встановлює загальну кількість невикористаних голосів виборців, поданих у єдиному багатомандатному окрузі на підтримку єдиного виборчого списку кожної організації партії.

{Частина перша статті 260 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

3. Для визначення кількості мандатів, отриманих єдиним виборчим списком кандидатів від організації партії, загальна кількість невикористаних голосів виборців, поданих у єдиному багатомандатному окрузі на підтримку єдиного виборчого списку кандидатів від відповідної організації партії, визначена відповідно до частини другої цієї статті, ділиться на виборчу квоту, визначену відповідно до частини третьої статті 257 цього Кодексу. Ціла частина отриманої частки становить кількість депутатських мандатів, яку отримали кандидати у депутати, включені до відповідного єдиного виборчого списку від цієї організації партії. Дробові залишки до трьох знаків після коми враховуються при розподілі відповідно до частини четвертої цієї статті решти депутатських мандатів.

{Частина третя статті 260 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. Організації партій, єдині виборчі списки від яких мають більші порівняно з іншими дробові залишки після ділення відповідно до частини третьої цієї статті, отримують по одному додатковому депутатському мандату, починаючи з єдиного виборчого списку кандидатів від організації партії, що має найбільший дробовий залишок. Якщо дробові залишки у двох чи більше виборчих списках кандидатів від організацій партій однакові, першим додатковий депутатський мандат отримує той виборчий список організації партії, за кандидатів у депутати від якої віддано більшу кількість голосів виборців у єдиному багатомандатному окрузі.

Розподіл додаткових депутатських мандатів, які визначені відповідно до частини першої цієї статті та підлягають розподілу в єдиному багатомандатному окрузі, закінчується після вичерпання загальної кількості депутатських мандатів, які визначені відповідно до частини першої цієї статті та підлягають розподілу в єдиному багатомандатному окрузі.

{Абзац другий частини четвертої статті 260 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Обраними депутатами від організації партії вважаються кандидати у депутати, включені до єдиного виборчого списку цієї організації партії у кількості, яка відповідає кількості мандатів, визначеній відповідно до частин третьої і четвертої цієї статті, в порядку їх черговості у єдиному списку цієї організації партії. При цьому кандидати, визнані обраними у територіальних округах, не враховуються при розподілі мандатів у єдиному багатомандатному окрузі.

{Частина п'ята статті 260 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. Територіальна виборча комісія вносить до протоколу про результати виборів депутатів цифрами такі відомості:

1) кількість мандатів, які підлягають розподілу в єдиному багатомандатному окрузі, визначена відповідно до **частини першої** цієї статті;

2) загальна кількість невикористаних голосів виборців, поданих у єдиному багатомандатному окрузі на підтримку виборчого списку кандидатів від кожної організації партії, яка бере участь у розподілі мандатів, визначена відповідно до **частини другої** цієї статті;

3) кількість депутатських мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до єдиного виборчого списку кандидатів від кожної організації партії, яка бере участь у розподілі мандатів, визначена відповідно до **частин третьої та четвертої** цієї статті.

У разі якщо особа за одночасного балотування в єдиному одномандатному окрузі з виборів сільського, селищного, міського голови та багатомандатному виборчому окрузі з виборів депутатів місцевої ради визнана обраною в єдиному одномандатному виборчому окрузі, така особа не може бути зареєстрована депутатом місцевої ради.

{Частина шоста статті 260 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

7. Територіальна виборча комісія зазначає у протоколі про результати виборів депутатів стосовно кожного депутата, обраного у єдиному багатомандатному окрузі, такі відомості:

{Абзац перший частини сьомої статті 260 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

1) прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності);

2) рік народження;

3) освіта;

4) посада (заняття), місце роботи;

5) партійність;

6) місце проживання;

7) єдиний багатомандатний округ, у якому обраний депутат;

8) назва партії, від якої обраний депутат.

У територіальних виборчих списках стосовно депутатів, обраних у єдиному багатомандатному окрузі, проставляється відмітка про їх обрання у цьому окрузі.

{Абзац десятий частини сьомої статті 260 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 261 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 262 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 263 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 264 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 265 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 266 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 267 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 268. Встановлення результатів голосування з виборів депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч), з виборів сільського, селищного, міського голови

1. Територіальна виборча комісія встановлює результати голосування з відповідних місцевих виборів в день голосування (день повторного голосування) в такому порядку:

1) сільська, селищна, міська (міста без районного поділу) виборча комісія - на підставі протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях з відповідних місцевих виборів встановлює:

а) результати голосування з виборів депутатів сільської, селищної, міської ради - у багатомандатних виборчих округах;

б) результати голосування з виборів сільського, селищного, міського голови - у єдиному одномандатному виборчому окрузі;

2) районна в місті виборча комісія (у містах, де утворені районні у місті ради) - на підставі протоколів дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчих дільницях встановлює результати голосування з виборів депутатів районної у місті ради;

3) районна виборча комісія на підставі протоколів сільських, селищних, міських виборчих комісій про підсумки голосування встановлює результати голосування з виборів депутатів районної ради у відповідних багатомандатних виборчих округах;

4) міська виборча комісія у місті з районним поділом - на підставі протоколів районних у місті виборчих комісій про підсумки голосування встановлює:

а) результати голосування з виборів депутатів міської ради;

б) результати голосування з виборів міського голови.

Протоколи дільничних виборчих комісій про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці та територіальних виборчих комісій про підсумки голосування приймаються територіальною виборчою комісією, яка встановлює результати відповідних місцевих виборів, в порядку передбаченому [статтею 254](#) цього Кодексу.

2. Відповідна територіальна виборча комісія на підставі протоколів, зазначених у частині першій цієї статті (у тому числі протоколів з позначкою "Уточнений"), а в разі проведення повторного підрахунку голосів виборців - на підставі протоколів відповідної територіальної виборчої комісії про повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, не пізніш як на дванадцятий день з дня голосування (а у разі проведення повторного голосування - не пізніш як на п'ятий день з дня повторного голосування) встановлює результати голосування з відповідних місцевих виборів сільського, селищного,

міського голови, депутатів у багатомандатних виборчих округах в день виборів (день повторного голосування), про що складає протокол.

До протоколу про результати голосування з виборів у відповідному багатомандатному, єдиному одномандатному виборчому окрузі з відповідних місцевих виборів заносяться цифрами такі відомості:

- 1) кількість виборчих бюлетенів, виготовлених на замовлення територіальної виборчої комісії;
- 2) кількість виборчих бюлетенів, одержаних дільничними виборчими комісіями;
- 3) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених дільничними виборчими комісіями;
- 4) кількість виборців, включених до списків виборців;
- 5) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;
- 6) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню, виявлених на виборчих дільницях;
- 7) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;
- 8) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;
- 9) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата;
- 10) прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) кандидата у депутати або кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, який набрав найбільшу кількість голосів виборців, а також відсоток голосів виборців, поданих за нього, у відношенні до кількості виборців, які взяли участь у голосуванні у відповідному виборчому окрузі.

3. Протокол територіальної виборчої комісії про результати голосування з виборів депутата в багатомандатному окрузі, сільського, селищного, міського голови складається у двох примірниках. Протокол підписується головою, заступником голови, секретарем та іншими членами виборчої комісії, присутніми на її засіданні, та засвідчується печаткою комісії. У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами виборчої комісії. Протокол територіальної виборчої комісії про результати голосування може виготовлятися за допомогою технічних засобів.

4. Член територіальної виборчої комісії, присутній на засіданні, зобов'язаний підписати протокол про результати голосування з виборів депутатів у багатомандатному окрузі, сільського, селищного, міського голови. У разі незгоди із встановленими результатами голосування, зафіксованими у протоколі територіальної виборчої комісії, член територіальної виборчої комісії підписує протокол із позначкою "З окремою думкою". Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу про результати голосування з відповідних місцевих виборів. У разі відсутності у протоколі підпису члена територіальної виборчої комісії напроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису. Непідписання протоколу окремими членами виборчої комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу.

5. Перший примірник протоколу мають право підписати кандидати, їх довірені особи, представники, уповноважені особи організацій партій, офіційні спостерігачі, які були присутні при встановленні результатів голосування з виборів депутатів у багатомандатному окрузі, сільського, селищного, міського голови.

6. Другий примірник протоколу невідкладно вивіщується для загального ознайомлення у приміщенні територіальної виборчої комісії.

7. Члену відповідної територіальної виборчої комісії, кандидату, його довірених осіб, представнику чи уповноваженій особі організації партії, офіційному спостерігачу, які були присутніми на засіданні під час складання протоколу, на його прохання невідкладно видається копія протоколу територіальної виборчої комісії про результати голосування (у тому числі з позначкою "Уточнений") з розрахунку по одній копії протоколу для члена комісії, кандидата, кожної організації партії та по одній копії протоколу для офіційного спостерігача (групи спостерігачів) від кожної громадської організації, іноземної держави або міжнародної організації. Зазначені копії підписуються на кожній сторінці головою та секретарем територіальної виборчої комісії і скріплюються печаткою виборчої комісії. Копії протоколу територіальної виборчої комісії про результати голосування можуть виготовлятися за допомогою технічних засобів.

8. Якщо після підписання протоколу в ньому виявлені неточності, територіальна виборча комісія на своєму засіданні розглядає питання про внесення змін до протоколу шляхом складання нового протоколу, на якому робиться позначка "Уточнений". Протокол з позначкою "Уточнений" складається і підписується у порядку та в кількості примірників, встановлених цією статтею.

{Стаття 268 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 269. Рішення територіальної виборчої комісії за результатами голосування з виборів депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) у багатомандатному окрузі

{Назва статті 269 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1. Сільська, селищна, міська територіальна виборча комісія з виборів депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч), встановлюючи результати голосування з виборів у відповідному багатомандатному окрузі, приймає одне з таких рішень:

- 1) про визнання депутатів обраними у відповідному багатомандатному окрузі;
- 2) про призначення повторного голосування у відповідному багатомандатному окрузі;
- 3) про визнання виборів у відповідному багатомандатному виборчому окрузі такими, що не відбулися, та призначення у зв'язку з цим повторних виборів;
- 4) про призначення повторних виборів у багатомандатному виборчому окрузі щодо тієї кількості депутатських мандатів, які залишилися вакантними.

{Частина перша статті 269 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

2. Територіальна виборча комісія з відповідних виборів визнає обраними депутатами у багатомандатному окрузі кандидатів у депутати (у кількості, що дорівнює кількості мандатів у багатомандатному окрузі), які за результатами голосування виборців у відповідному багатомандатному окрузі отримали найбільшу порівняно з іншими кандидатами, зареєстрованими у тому самому окрузі, кількість голосів виборців.

{Частина друга статті 269 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

3. Якщо за результатами голосування у відповідному багатомандатному окрузі на останній мандат у цьому окрузі претендують два або більше кандидатів у депутати, які отримали однакову кількість голосів виборців, територіальна виборча комісія приймає рішення про призначення повторного голосування щодо цих кандидатів.

{Частина третя статті 269 із змінами, внесеними згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

4. У разі якщо за результатами голосування у відповідному багатомандатному окрузі обрано депутатів у кількості, меншій за кількість мандатів у цьому окрузі, територіальна виборча комісія приймає рішення про призначення повторних виборів у цьому окрузі щодо тієї кількості мандатів, які залишилися вакантними.

{Статтю 269 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

5. Якщо голосування проводилося по одному кандидату в депутати в багатомандатному виборчому окрузі, кандидат вважається обраним депутатом, якщо за нього подано більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні.

{Статтю 269 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

6. За наявності підстав, зазначених у **статті 280** цього Кодексу, територіальна виборча комісія приймає рішення про визнання виборів такими, що не відбулися, та призначення повторних виборів депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч осіб) у відповідному багатомандатному виборчому окрузі.

{Статтю 269 доповнено частиною шостою згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 270 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 271 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 272 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 273 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 274 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 275 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 276 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 277 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 278. Рішення територіальної виборчої комісії за результатами голосування на виборах сільського, селищного, міського голови

1. Сільська, селищна, міська виборча комісія на підставі протоколу про результати голосування з виборів сільського, селищного, міського голови приймає одне з таких рішень:

1) про визнання особи обраною сільським, селищним, міським головою;

2) про призначення повторного голосування з виборів сільського, селищного, міського голови;

3) про визнання виборів сільського, селищного, міського голови такими, що не відбулися, та призначення у зв'язку з цим повторних виборів.

2. Територіальна виборча комісія з відповідних виборів визнає обраним сільським, селищним, міським (міст з кількістю виборців до 75 тисяч осіб) головою кандидата, який за результатами голосування виборців отримав найбільшу порівняно з іншими кандидатами на посаду кількість голосів виборців.

3. Міська (міста з кількістю виборців 75 тисяч і більше) територіальна виборча комісія за результатами голосування в день виборів визнає обраним міським головою кандидата, за якого подано більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні.

4. Якщо за результатами голосування в день виборів найбільшу і водночас однакову кількість голосів виборців отримали два або більше кандидатів, територіальна виборча комісія приймає рішення про призначення повторного голосування щодо цих кандидатів.

5. Якщо до виборчого бюлетеня для голосування на виборах сільського, селищного, міського голови було включено лише одного кандидата, він вважається обраним, якщо кількість голосів, поданих за нього, перевищує 50 відсотків кількості виборців, які взяли участь у голосуванні.

6. Міська (міста з кількістю виборців 75 тисяч і більше) територіальна виборча комісія приймає рішення про проведення повторного голосування, якщо до виборчого бюлетеня на виборах міського голови було включено більше двох кандидатів на посаду міського голови і за підсумками голосування в день виборів жоден із кандидатів не отримав більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні.

7. За наявності підстав, зазначених у статті 280 цього Кодексу, територіальна виборча комісія приймає рішення про визнання виборів такими, що не відбулися, та призначення повторних виборів сільського, селищного, міського голови.

{Стаття 278 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

{Статтю 279 виключено на підставі Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 280. Підстави призначення повторних місцевих виборів

1. Територіальна виборча комісія з відповідних місцевих виборів приймає рішення про визнання виборів депутатів у багатомандатному виборчому окрузі, сільського, селищного, міського голови такими, що не відбулися, та про призначення повторних виборів, якщо:

1) до виборчого бюлетеня для голосування в день виборів або в день повторного голосування на виборах депутатів в багатомандатному виборчому окрузі, сільського, селищного, міського голови було включено лише одного кандидата, і кількість голосів виборців, поданих на його підтримку, становить не більше 50 відсотків кількості виборців, які взяли участь у голосуванні;

2) до виборчого бюлетеня для голосування на виборах міського голови (міста з кількістю виборців 75 тисяч і більше) в день виборів було включено два кандидати на посаду міського голови, і за результатами голосування жоден із кандидатів не отримав на свою підтримку більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні;

3) до виборчого бюлетеня для голосування в день повторного голосування було включено два або більше кандидати, і за результатами повторного голосування найбільшу і водночас однакову кількість голосів виборців подано за двох або більше кандидатів;

4) за результатами виборів депутатів в багатомандатному виборчому окрузі залишилися вакантні депутатські мандати (кількість осіб, обраних депутатами в багатомандатному окрузі, є меншою, ніж кількість мандатів, які розподілялися в цьому окрузі). Повторні вибори у такому окрузі призначаються з кількістю мандатів, які залишилися вакантними;

5) станом на день голосування у виборчому бюлетені не залишилося жодного кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови;

6) голосування у день голосування (день повторного голосування) було визнано недійсним або не було організовано і проведено відповідно до цього Кодексу на всіх виборчих дільницях відповідного виборчого округу;

7) особа після її обрання не набула депутатського мандата, повноважень сільського, селищного, міського голови у порядку, встановленому цим Кодексом, з підстав, зазначених у **пунктах 3-6 частини першої та частині четвертій статті 231 цього Кодексу**;

8) особа, обрана сільським, селищним, міським головою, визнана такою, що відмовилася від депутатського мандата, посади сільського, селищного, міського голови;

9) виборчий процес місцевих виборів був зупинений в зв'язку з введенням в Україні чи в окремих її місцевостях воєнного або надзвичайного стану.

2. Територіальна виборча комісія приймає рішення про визнання виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, районних у місті, а також міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше) такими, що не відбулися, та про призначення повторних виборів, якщо:

1) у виборчому бюлетені в день голосування не залишилося жодного виборчого списку організації партії в єдиному багатомандатному виборчому окрузі;

2) за результатами виборів неможливо сформувати 2/3 складу Верховної Ради Автономної Республіки Крим, відповідної місцевої ради;

3) виборчий процес місцевих виборів був зупинений в зв'язку з введенням в Україні чи в окремих її місцевостях воєнного або надзвичайного стану.

{Стаття 280 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 281. Повторне голосування з виборів депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч), сільського, селищного, міського голови

1. Територіальна виборча комісія з відповідних місцевих виборів приймає рішення про призначення повторного голосування у відповідному виборчому окрузі, якщо:

1) у виборчому окрузі в день голосування найбільшу і водночас однакову кількість голосів набрали два або більше кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови;

2) до виборчого бюлетеня у день голосування було включено більше двох кандидатів на посаду міського (міста з кількістю виборців 75 тисяч і більше) голови, і за результатами голосування у день виборів жоден з них не отримав на свою підтримку більше половини голосів виборців, які взяли участь в голосуванні.

Повторне голосування призначається на неділю - в межах тритижневого строку після дня прийняття рішення про призначення повторного голосування.

Про прийняте рішення щодо проведення повторного голосування територіальна виборча комісія не пізніше як наступного дня після дня його прийняття інформує Центральну виборчу комісію, відповідну місцеву раду, орган ведення Державного реєстру виборців, а також доводить до загального відома у визначений комісією спосіб.

2. Підготовка та проведення повторного голосування, підрахунок голосів, встановлення підсумків голосування та результатів відповідних місцевих виборів у відповідному виборчому окрузі здійснюються у порядку, визначеному цим Кодексом, з особливостями, встановленими цією статтею.

3. До виборчого бюлетеня для повторного голосування, призначеного відповідно до **пункту 1** частини першої цієї статті, включаються кандидати у депутати в багатомандатному виборчому окрузі, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, які за результатами голосування на відповідних виборах набрали найбільшу і водночас однакову кількість голосів виборців, крім тих кандидатів, які після дня голосування відмовилися від балотування.

4. До виборчого бюлетеня для повторного голосування, призначеного відповідно до **пункту 2** частини першої цієї статті, включаються два кандидати на посаду міського голови, які за підсумками голосування на виборах міського голови отримали найбільшу кількість голосів виборців, крім тих кандидатів, які після дня голосування відмовилися від балотування.

5. Текст виборчого бюлетеня затверджуються територіальною виборчою комісією одночасно з призначенням повторного голосування.

6. Якщо всі кандидати, включені до виборчого бюлетеня для повторного голосування, крім одного, не пізніше як за п'ять днів до дня повторного голосування відмовилися бути кандидатами відповідно до **пункту 1** частини першої статті 231 цього Кодексу або вибули з балотування відповідно до **частини четвертої** статті 231 цього Кодексу, територіальна

виборча комісія приймає рішення про скасування повторного голосування та про визнання обраним кандидата з числа включених до виборчого бюлетеня для повторного голосування, який не подав такої заяви.

7. Для проведення повторного голосування списки виборців на звичайних виборчих дільницях виготовляються органами ведення Державного реєстру виборців та передаються дільничним виборчим комісіям не пізніше як за два дні до дня повторного голосування в порядку, встановленому цим Кодексом.

Списки виборців для повторного голосування на спеціальних виборчих дільницях, утворених у стаціонарних закладах охорони здоров'я, виготовляються відповідними дільничними виборчими комісіями не пізніше як за два дні до дня повторного голосування на підставі відомостей, поданих керівниками цих закладів.

До списку виборців для повторного голосування на виборах депутатів в багатомандатному виборчому окрузі включаються лише виборці, виборча адреса яких належить до відповідного багатомандатного виборчого округу.

Форму списку виборців для повторного голосування встановлює Центральна виборча комісія.

Іменні запрошення передаються органами ведення Державного реєстру виборців відповідним дільничним виборчим комісіям звичайних виборчих дільниць не пізніше як за п'ять днів до дня повторного голосування.

Дільнична виборча комісія надсилає або доставляє в інший спосіб кожному виборцю іменне запрошення не пізніше як за три дні до дня повторного голосування.

8. Підготовка і проведення повторного голосування здійснюються дільничними виборчими комісіями у тому самому складі, який проводив голосування на відповідних виборах у відповідних виборчих округах.

{Стаття 281 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 282. Офіційне оприлюднення результатів місцевих виборів

1. Територіальна виборча комісія з відповідних місцевих виборів не пізніше як на п'ятий день з дня встановлення результатів виборів офіційно оприлюднює шляхом опублікування у відповідних місцевих друкованих засобах масової інформації результати виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, міської, районної в місті, районної, селищної, сільської ради, сільських, селищних, міських голів, а також розміщує їх на офіційному веб-сайті комісії чи відповідної ради (за наявності), регіонального, територіального представництва Центральної виборчої комісії (у разі їх утворення).

2. Результати виборів до Верховної Ради Автономної Республіки Крим та місцевих рад публікуються у вигляді списку осіб, обраних депутатами відповідної ради, із зазначенням в алфавітному порядку прізвища, власного імені (усіх власних імен) та по батькові (за наявності), числа, місяця, року народження, відомостей про освіту, партійність, посаду, місце роботи (заняття), місце проживання, виборчий округ, у якому обраний депутат, кількість голосів виборців, поданих на його підтримку, та назви місцевої організації

політичної партії, від якої обрано депутата (або позначки "Висунутий шляхом самовисування").

У повідомленні про результати виборів та обраного сільського, селищного, міського голову зазначаються прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності), число, місяць, рік народження, відомості про освіту, партійність, посаду, місце роботи (заняття), місце проживання, кількість голосів виборців, поданих на його підтримку, та назва місцевої організації політичної партії, від якої обрано сільського, селищного, міського голову (або позначка "Висунутий шляхом самовисування").

3. Офіційне оприлюднення територіальною виборчою комісією результатів виборів сільського, селищного, міського голови є підставою для звільнення з роботи (посади), припинення діяльності, несумісної з посадою депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, сільського, селищного, міського голови, та/або прийняття рішення про припинення дії іншого представницького мандата особи, обраної депутатом, сільським, селищним, міським головою.

{Стаття 282 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 283. Реєстрація обраних депутатів, сільського, селищного, міського голови

1. Особа, обрана депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, міської, районної у місті, сільської, селищної ради, сільським, селищним, міським головою, для її реєстрації зобов'язана подати до територіальної виборчої комісії з відповідних місцевих виборів протягом двадцяти днів з дня офіційного оприлюднення результатів виборів заяву про реєстрацію її депутатом, сільським, селищним, міським головою, а у разі наявності в неї іншого представницького мандата - копію зареєстрованої заяви про припинення дії іншого представницького мандата, поданої відповідно до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим або відповідної місцевої ради.

Особа, обрана депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, сільським, селищним, міським головою, також подає документ про звільнення з роботи (посади), припинення діяльності, несумісної з депутатським мандатом депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, посадою сільського, селищного, міського голови.

У разі якщо така особа не займає посаду, не здійснює діяльність, яка несумісна з відповідним депутатським мандатом, посадою сільського, селищного, міського голови, та/або у разі відсутності у неї іншого представницького мандата, про це зазначається в заяві про реєстрацію.

2. У разі звернення особи, обраної депутатом, сільським, селищним, міським головою до територіальної виборчої комісії щодо наявності поважних причин, які перешкоджають виконанню вимог **частини першої** цієї статті, територіальна виборча комісія може прийняти рішення про визнання цих причин поважними і встановити інший строк виконання зазначених вимог або про відмову у визнанні цих причин поважними.

3. У п'ятиденний строк з дня отримання документів, визначених **частиною першою** цієї статті, територіальна виборча комісія приймає рішення про реєстрацію депутата, сільського, селищного, міського голови.

4. У разі невиконання без поважних причин та у строки, передбачені **частинами першою та другою** цієї статті, особою, обраною депутатом в багатомандатному виборчому окрузі, сільським, селищним, міським головою, вимог частини першої цієї статті або подання цієї особою до виборчої комісії заяви про відмову від депутатського мандата, посади сільського, селищного, міського голови, територіальна виборча комісія приймає рішення про визнання особи такою, що відмовилася від депутатського мандата, посади сільського, селищного, міського голови, та призначає повторні вибори відповідно депутата у багатомандатному виборчому окрузі, сільського, селищного, міського голови.

У разі виникнення (виявлення) до реєстрації обставин, зазначених у **пунктах 3-6** частини першої та **частині четвертій** статті 231 цього Кодексу, відповідна територіальна виборча комісія приймає рішення про визнання відповідної особи такою, що не набула депутатського мандату, повноважень сільського, селищного, міського голови, призначає повторні вибори.

5. У разі невиконання особою, обраною депутатом за виборчим списком місцевої організації партії, у строки, зазначені у **частинах першій і другій** цієї статті, вимог частини першої цієї статті або подання цієї особою до виборчої комісії заяви про відмову від депутатського мандата, або виникнення (виявлення) обставин, зазначених у **пунктах 3-6** частини першої та **частині четвертій** статті 231 цього Кодексу, виборча комісія приймає рішення про визнання її такою, яка не набула депутатського мандата, та визнає обраним депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) наступного за черговістю кандидата у депутати у відповідному територіальному або єдиному багатомандатному виборчому списку кандидатів від відповідної організації партії, за яким було обрано особу, яка не набула мандата.

У разі вичерпання відповідного територіального виборчого списку черговість отримання мандата передається єдиному багатомандатному виборчому списку цієї ж організації партії. У разі вичерпання єдиного виборчого списку організації партії такий мандат залишається вакантним.

6. Рішення територіальної виборчої комісії про реєстрацію депутата, сільського, селищного, міського голови оголошуються на пленарному засіданні відповідної сільської, селищної, районної у місті, міської, обласної ради, Верховної Ради Автономної Республіки Крим та є підставою для набуття повноважень, складення присяги депутата, сільського, селищного, міського голови.

7. Копії рішень територіальної виборчої комісії, прийнятих відповідно до частин третьої та четвертої цієї статті, невідкладно надсилаються до Центральної виборчої комісії у встановленому нею порядку.

{Стаття 283 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXXXI. ЗАМІЩЕННЯ ДЕПУТАТІВ, ПОЗАЧЕРГОВІ, ПОВТОРНІ, ПРОМІЖНІ, ДОДАТКОВІ ТА ПЕРШІ МІСЦЕВІ ВИБОРИ

Стаття 284. Заміщення депутатів, повноваження яких достроково припинені

1. У разі дострокового припинення повноважень депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) на підставах і в порядку, передбачених [Конституцією](#) та законами України, за рішенням виборчої комісії Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, міської, сільської, селищної виборчої комісії депутатом визнається наступний за черговістю кандидат у депутати у відповідному територіальному або єдиному виборчому списку від цієї організації партії у порядку, передбаченому [частиною п'ятою](#) статті 283 цього Кодексу.

2. Реєстрація особи, зазначеної у частині першій цієї статті, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) здійснюється відповідною територіальною виборчою комісією у порядку, передбаченому [статтею 283](#) цього Кодексу.

{Стаття 284 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 285. Проміжні вибори депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) в багатомандатному виборчому окрузі

1. У разі якщо депутат сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч), який обирався в багатомандатному окрузі, достроково припинив повноваження або його повноваження достроково припинені з підстав і в порядку, передбачених [Конституцією](#) та законами України, за рішенням територіальної виборчої комісії у відповідному окрузі призначаються проміжні вибори.

Проміжні вибори депутатів призначаються територіальною виборчою комісією у десятиденний строк з дня надходження до комісії повідомлення відповідної місцевої ради про дострокове припинення повноважень депутата ради, але не пізніше як за шістьдесят днів до дня проведення найближчих проміжних виборів, визначеного відповідно до положень [статті 5](#) цього Кодексу.

В іншому разі проміжні вибори депутатів місцевих рад не призначаються та не проводяться.

2. Проміжні вибори депутатів у багатомандатних округах проводяться у порядку та строки, передбачені цим Кодексом.

При призначенні виборів територіальна виборча комісія визначає кількість депутатських мандатів, які будуть розподілятися на таких виборах в багатомандатному виборчому окрузі. На проміжних виборах в багатомандатному виборчому окрузі може обиратися один депутат.

Якщо після призначення проміжних виборів, але до початку відповідного виборчого процесу у багатомандатному окрузі достроково припинилися повноваження інших депутатів, обраних у цьому ж окрузі, територіальна виборча комісія своїм рішенням відповідно змінює кількість депутатських мандатів, які будуть розподілятися на проміжних виборах в такому окрузі. Таке рішення може бути прийнято не пізніше дня, що передує дню початку виборчого процесу відповідних місцевих виборів.

3. Проміжні вибори депутатів проводяться двічі на рік - в останню неділю березня та останню неділю жовтня. У рік проведення чергових місцевих виборів проміжні вибори не призначаються та не проводяться, крім випадків, якщо у зв'язку з достроковим припиненням повноважень депутата місцевої ради склад відповідної місцевої ради став неповноважним.

{Стаття 285 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 286. Проведення повторних місцевих виборів

1. Повторні місцеві вибори призначаються у випадках, порядку та строки, передбачені цим Кодексом.

2. Повторні місцеві вибори проводяться у тих самих виборчих округах, виборчих дільницях у порядку та строки, визначені цим Кодексом.

3. Повторні вибори проводяться за тією ж виборчою системою, яка застосовувалася на виборах, які були визнані такими, що не відбулися.

4. У разі якщо у багатомандатному виборчому окрузі з виборів депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) було обрано депутатів у кількості, меншій за кількість мандатів у цьому окрузі, повторні вибори у такому окрузі проводяться щодо тієї кількості депутатських мандатів, які за результатами виборів залишилися вакантними.

{Стаття 286 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 287. Проведення позачергових місцевих виборів

{Назва статті 287 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

1. Позачергові вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради та сільського, селищного, міського голови проводяться в порядку і строки, передбачені цим Кодексом для чергових виборів.

{Частина перша статті 287 в редакції Закону № 1638-IX від 14.07.2021}

2. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, місцева рада, сільський, селищний, міський голова, обрані на позачергових виборах, здійснюють свої повноваження до обрання нового складу ради, сільського, селищного, міського голови на наступних чергових місцевих виборах у порядку, встановленому [Конституцією](#) та законами України.

{Частина друга статті 287 в редакції Закону № 1638-IX від 14.07.2021}

3. В рік проведення чергових місцевих виборів позачергові вибори депутатів, сільських, селищних, міських голів не призначаються та не проводяться, крім випадку, якщо повноваження сільського, селищного, міського голови припинилися більш як за дев'ять місяців до дня чергових місцевих виборів.

{Частина третя статті 287 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

4. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, місцева рада невідкладно інформують відповідну територіальну виборчу комісію про дострокове припинення повноважень депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутата місцевої ради.

Стаття 288. Перші місцеві вибори

1. Перші вибори депутатів, сільських, селищних, міських голів призначаються у разі об'єднання територіальних громад, утворення нових адміністративно-територіальних одиниць, інших змін адміністративно-територіального устрою або змін, в результаті яких утворюється новий орган місцевого самоврядування.

Перші місцеві вибори проводяться в порядку та строки, встановлені цим Кодексом, з такими особливостями:

1) територіальна виборча комісія утворюється у разі призначення перших виборів депутатів місцевої ради, сільського, селищного, міського голови в порядку, встановленому цим Кодексом, не пізніше ніж за п'ятдесят п'ять днів до дня виборів, на підставі подань, які вносяться не пізніше як за шістдесят днів до дня виборів;

2) територіальна виборча комісія відповідно до цього Кодексу утворює виборчі округи, дільничні виборчі комісії у порядку та строки, передбачені цим Кодексом;

3) депутати місцевої ради, сільський, селищний, міський голова обираються на перших місцевих виборах на строк до обрання на чергових виборах депутатів та сільського, селищного, міського голови;

4) у рік проведення чергових місцевих виборів перші вибори депутатів місцевих рад та відповідних сільських, селищних, міських голів проводяться одночасно з черговими місцевими виборами.

2. У разі добровільного об'єднання територіальних громад, інших змін адміністративно-територіального устрою повноваження відповідних територіальних виборчих комісій припиняються після припинення повноважень відповідних місцевих рад, для організації підготовки та проведення виборів яких вони утворювалися.

{Стаття 288 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Стаття 289. Додаткові вибори депутатів сільських, селищних рад від територіальної громади, що приєдналася до іншої територіальної громади

1. Додаткові вибори депутатів сільських, селищних рад проводяться в порядку і строки, передбачені цим Кодексом для проведення чергових місцевих виборів.

При визначенні кількості багатомандатних виборчих округів на додаткових виборах враховується орієнтовна середня кількість виборців, що припадала на кожний депутатський мандат на останніх виборах сільської, селищної ради відповідної територіальної громади, до якої відбулося приєднання, та загальний склад сільської, селищної ради територіальної громади, що визначається відповідно до **частин третьої та п'ятої** статті 197 цього Кодексу.

2. Депутати сільських, селищних рад, обрані на додаткових виборах, здійснюють свої повноваження до обрання нового складу ради на наступних чергових або позачергових місцевих виборах у порядку, встановленому **Конституцією** та законами України.

3. У рік проведення чергових місцевих виборів додаткові вибори депутатів сільських, селищних рад не проводяться. Чергові вибори відповідної сільської, селищної ради

територіальної громади, до якої приєдналися територіальні громади, проводяться на усій території територіальної громади, включаючи територію громади, що приєдналася.

4. Повноваження територіальної виборчої комісії територіальної громади, що приєднується до територіальної громади, припиняються після припинення повноважень відповідної місцевої ради, для організації підготовки та проведення виборів якої вона утворювалася. Повноваження щодо організації підготовки і проведення додаткових виборів здійснює територіальна виборча комісія, створена на території територіальної громади, до якої приєднується інша територіальна громада.

{Стаття 289 в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

Розділ XXXXII. ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Кодекс набирає чинності з 1 січня 2020 року, крім **підпункту 3** пункту 3 цього розділу, який набирає чинності з 1 липня 2020 року, **підпунктів 2 та 3** пункту 3 цього розділу щодо здійснення повноважень органів адміністрування та органів ведення Державного реєстру виборців регіональними та територіальними представництвами Центральної виборчої комісії, які набирають чинності з дня, наступного за днем прийняття Центральною виборчою комісією рішення про початок роботи її регіональних та територіальних представництв.

2. Визнати такими, що втратили чинність з дня набрання чинності цим Кодексом:

1) **Закон України** "Про вибори Президента України" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 14, ст. 81 із наступними змінами);

2) **Закон України** "Про вибори народних депутатів України" (Відомості Верховної Ради України, 2012 р., № 10-11, ст. 73 із наступними змінами), крім положень щодо організації та проведення проміжних виборів і заміщення народних депутатів України, обраних у загальнодержавному виборчому окрузі, повноваження яких достроково припинені, що діють до наступних чергових або позачергових виборів народних депутатів України;

3) **Закон України** "Про місцеві вибори" (Відомості Верховної Ради України, 2015 р., № 37-38, ст. 366 із наступними змінами), крім положень щодо організації та проведення повторних, проміжних, додаткових виборів і заміщення депутатів, обраних у багатомандатному виборчому окрузі, повноваження яких достроково припинені, що діють до наступних чергових або позачергових виборів депутатів місцевих рад.

3. Внести зміни до таких законів України:

1) **статтю 1** Закону України "Про рекламу" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 8, ст. 62 із наступними змінами) після абзацу восьмого доповнити новим абзацом такого змісту:

"політична реклама - інформація у будь-якому вигляді, поширена в будь-якій формі, яка має на меті популяризацію діяльності політичної партії (організації партії), привернення уваги до діяльності політичної партії (організації партії) та її позиції щодо питань загальнодержавного (місцевого) значення. До політичної реклами належать також використання символіки або логотипів політичних партій (організацій партій), повідомлення про підтримку політичною партією (організацією партії) видовищних чи

інших публічних заходів або привернення уваги до участі у таких заходах політичної партії (організації партії)".

У зв'язку з цим абзаци дев'ятий - двадцять перший вважати відповідно абзацами десятим - двадцять другим;

2) у [Законі України](#) "Про Центральну виборчу комісію" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 36, ст. 448 із наступними змінами):

а) [частину сьому](#) статті 3 викласти в такій редакції:

"7. Гарантії незалежності Комісії у здійсненні своїх повноважень встановлюються [Конституцією України](#), цим та іншими законами України.

Незалежність Комісії забезпечується:

1) особливим, встановленим [Конституцією України](#) і цим Законом порядком призначення на посади та звільнення з посад членів Комісії;

2) визначеними цим Законом та іншими законами України гарантіями діяльності Комісії;

3) особливим, встановленим цим Законом порядком фінансування та матеріально-технічного забезпечення Комісії";

б) [статтю 4](#) доповнити частиною сьомою такого змісту:

"7. Комісія має офіційний веб-сайт, на якому розміщуються рішення Комісії, інформація про вибори, референдуми, інші матеріали про діяльність Комісії, інформація щодо прав та порядку забезпечення виборчих прав громадян, а також інші матеріали, передбачені цим Законом.

Офіційний веб-сайт має відповідати технічним вимогам до створення (модернізації) офіційних веб-сайтів, встановленим Кабінетом Міністрів України, для безперешкодного доступу користувачів із порушеннями зору та слуху";

в) частини [другу](#) і [сьому](#) статті 6 викласти в такій редакції:

"2. У поданні Президента України про призначення членів Комісії враховуються пропозиції депутатських фракцій і груп, утворених у поточному скликанні Верховної Ради України, а також моральні якості осіб, які пропонуються до складу Комісії, наявність у них професійного, наукового або громадського досвіду у сфері організації та проведення виборів чи референдумів, виборчого права";

"7. Комісія працює на постійній основі. Член Комісії є публічним службовцем. Правовий статус члена Комісії визначається цим Законом";

г) у [статті 11](#):

частину першу доповнити абзацом другим такого змісту:

"Засідання Комісії проводяться за місцезнаходженням Комісії. У разі необхідності можуть проводитися виїзні засідання Комісії";

частину четверту викласти в такій редакції:

"4. Засідання Комісії є повноважним за умови присутності не менш як одинадцяти членів Комісії.

Присутність члена Комісії на засіданні Комісії може забезпечуватися за допомогою технічних засобів у порядку, визначеному Комісією";

г) [статтю 12](#) доповнити частиною дев'ятою такого змісту:

"9. Постанови Центральної виборчої комісії невідкладно оприлюднюються на її офіційному веб-сайті із забезпеченням можливості перегляду, копіювання та роздрукування інформації, а також у вигляді набору даних, організованого у форматі, що дозволяє його автоматизоване оброблення електронними засобами (машинозчитування) з метою повторного використання";

д) у [статті 14](#):

частину першу доповнити абзацом другим такого змісту:

"Мова звернень до Комісії та їх розгляду визначається [Законом України](#) "Про забезпечення функціонування української мови як державної";

частини четверту і п'яту викласти в такій редакції:

"4. Скарги, що стосуються виборів чи референдумів та/або подані під час відповідного виборчого процесу або процесу референдуму, подаються до Комісії у порядку та строки, встановлені відповідним законом.

Скарги, що не стосуються виборів чи референдумів та/або подані не під час такого виборчого процесу або процесу референдуму, подаються до Комісії у порядку та строки, встановлені [Законом України](#) "Про звернення громадян" та іншими законами України, з особливостями, встановленими частиною десятою цієї статті.

5. Заява може бути подана до Комісії у письмовій (на паперових носіях або у формі електронного документа) або усній формі. В усній формі заяви подаються під час особистого прийому членами Комісії і фіксуються в порядку, встановленому Комісією";

частини десяту і одинадцяту викласти в такій редакції:

"10. Скарга, що не стосується виборів чи референдуму та/або подана не під час такого виборчого процесу або процесу референдуму, подається до Комісії у письмовій формі на паперових носіях та повинна містити:

1) назву Комісії, до якої вона подається;

2) прізвище, ім'я, по батькові (найменування) суб'єкта звернення із скаргою, його місце проживання чи офіційну контактну адресу (юридичну або поштову адресу), а також номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, якщо такі є;

3) прізвище, ім'я, по батькові (найменування) суб'єкта оскарження, його місце проживання чи офіційну контактну адресу (юридичну або поштову адресу), а також номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, якщо вони відомі суб'єкту звернення;

4) суть порушеного питання (предмет скарги);

5) чітко сформульовані вимоги із зазначенням суті рішення, ухвалення якого вимагається від Комісії відповідно до її повноважень;

6) виклад обставин і зазначення доказів, якими суб'єкт звернення зі скаргою обґрунтовує свої вимоги;

7) перелік документів і матеріалів, що додаються;

8) підпис суб'єкта звернення зі скаргою чи особи, уповноваженої представляти відповідного суб'єкта, із зазначенням дати підписання;

9) дату підписання скарги.

У скарзі можуть бути зазначені заінтересовані особи, яких суб'єкт звернення зі скаргою вважає за потрібне залучити до розгляду скарги.

У разі надходження копії скарги засобами електронної пошти (в електронній формі) скарга опрацьовується Комісією в установленому цим Законом порядку.

11. Скарга, що не стосується виборів чи референдуму та/або подана під час виборчого процесу або процесу референдуму, оформлена без дотримання вимог частини десятої цієї статті, повертається суб'єкту звернення із скаргою без розгляду Головою Комісії або за його дорученням іншим членом Комісії з відповідними роз'ясненнями не пізніше як на наступний день після дня надходження скарги";

е) частини [другу -четверту](#) статті 15 викласти в такій редакції:

"2. Заяви, що подані до Комісії під час виборчого процесу чи процесу референдуму та стосуються цього процесу, розглядаються Комісією протягом п'яти днів з дня подання. Днем подання заяви вважається день її фактичного отримання Комісією.

3. Заяви та інші звернення, що не стосуються виборчого процесу чи процесу референдуму або подані не під час такого процесу, розглядаються Комісією на загальних підставах, встановлених [Законом України](#) "Про звернення громадян" та іншими законами України.

4. Скарги, що стосуються виборів чи референдуму та подані під час виборчого процесу або процесу референдуму, розглядаються Комісією у порядку та строки, встановлені відповідним законом про вибори чи законом про референдуми.

Якщо розгляд питань, порушених у скарзі, не належить до повноважень Комісії, за рішенням Комісії така скарга залишається без розгляду по суті.

Скарги, що не стосуються виборів чи референдуму та/або подані не під час такого виборчого процесу або процесу референдуму, розглядаються Комісією на загальних підставах, встановлених [Законом України](#) "Про звернення громадян" та іншими законами України";

є) у [статті 16](#):

у пункті 1 частини другої слова "виборчим комісіям, комісіям з референдумів" виключити;

доповнити частиною третьою такого змісту:

"3. У разі необхідності з метою забезпечення дотримання законного перебігу виборчого процесу чи процесу референдуму, захисту виборчих прав громадян та поновлення порушених виборчих прав громадян Комісія може з власної ініціативи розглянути питання діяльності виборчих комісій, комісій з референдумів нижчого рівня та за результатами розгляду:

1) визнати рішення виборчої комісії або комісії з референдуму чи окремих його положень, дії чи бездіяльність такими, що не відповідають вимогам законодавства про вибори або референдуми, порушують виборчі права громадян, права на участь у референдумі, права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу або процесу референдуму;

2) скасувати рішення виборчої комісії або комісії з референдуму;

3) прийняти рішення по суті питання;

4) зобов'язати виборчу комісію, комісію нижчого рівня повторно розглянути питання, що стало предметом розгляду Комісії;

5) зобов'язати виборчу комісію, комісію з референдуму здійснити дії, передбачені законодавством, що регулює організацію та порядок проведення виборів або референдумів;

6) зобов'язати виборчу комісію, комісію з референдуму утриматися від вчинення певних дій;

7) зобов'язати суб'єкта оскарження здійснити передбачені законодавством, що регулює організацію та порядок проведення виборів або референдумів, дії, які впливають із факту скасування рішення, визнання дій або бездіяльності протиправними;

8) поновити в інший спосіб порушені виборчі права громадян, права на участь у референдумі, права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу, процесу референдуму";

ж) пункт 7 статті 17 виключити;

з) у статті 18:

пункт 13 викласти в такій редакції:

"13) приймає рішення про скасування реєстрації кандидатів на пост Президента України в порядку, встановленому законом";

у пункті 17 слова "Закону України "Про вибори Президента України" виключити;

и) у частині другій статті 26:

у пункті 7 слово "штат" замінити словами "штатну чисельність";

пункт 8 викласти в такій редакції:

"8) призначає на посади та звільняє з посад керівників, заступників керівників Секретаріату Комісії, Служби розпорядника Державного реєстру виборців";

і) пункт 5 частини другої статті 29 виключити;

ї) статтю 31 викласти в такій редакції:

"Стаття 31. Дострокове припинення виконання повноважень Голови, заступників Голови, секретаря Комісії

1. Повноваження Голови Комісії, заступника Голови Комісії, секретаря Комісії без звільнення відповідної особи з посади члена Комісії можуть бути припинені достроково рішенням Комісії за заявою такого члена Комісії або за ініціативою більшості членів Комісії.

2. Повноваження Голови Комісії, заступника Голови Комісії, секретаря Комісії припиняються достроково без звільнення відповідної особи з посади члена Комісії за його заявою рішенням Комісії, за яке проголосувала більшість членів Комісії.

Повноваження Голови Комісії, заступника Голови Комісії, секретаря Комісії припиняються достроково без звільнення відповідної особи з посади члена Комісії за ініціативою більшості членів Комісії рішенням Комісії, за яке проголосувало не менш як 13 членів Комісії.

Рішення з питань, зазначених у цій частині, приймаються шляхом таємного голосування.

3. Порядок проведення засідання з питань, зазначених у частині другій цієї статті, визначається Регламентом Комісії.

Засідання Комісії щодо дострокового припинення повноважень Голови Комісії, заступника Голови Комісії, секретаря Комісії без звільнення відповідної особи з посади члена Комісії за ініціативою більшості членів Комісії скликається на їх письмову вимогу.

4. Рішення Комісії, зазначене у частині другій цієї статті, набирає чинності після затвердження Комісією протоколу лічильної комісії про результати таємного голосування.

5. Якщо за рішення, зазначене у частині другій цієї статті, проголосувало менше встановленої кількості членів Комісії, питання про дострокове припинення повноважень відповідної посадової особи не може бути внесене до порядку денного засідання Комісії раніше, ніж через шість місяців.

6. Комісія не може розглядати питання про дострокове припинення повноважень Голови Комісії, заступника Голови Комісії, секретаря Комісії під час виборчого процесу чергових загальнодержавних виборів, чергових місцевих виборів або процесу всеукраїнського референдуму";

й) частину другу статті 32 викласти в такій редакції:

"2. Регламент Центральної виборчої комісії та зміни до нього затверджуються постановою Комісії";

к) назву розділу V викласти в такій редакції:

**"Розділ V
СЕКРЕТАРІАТ КОМІСІЇ ТА СЛУЖБИ КОМІСІЇ.
КОНСУЛЬТАТИВНІ ТА ІНШІ ДОПОМІЖНІ ОРГАНИ
КОМІСІЇ";**

л) **частину третю** статті 33 викласти в такій редакції:

"3. Керівник та інші працівники Секретаріату Комісії, Служби розпорядника Державного реєстру виборців, регіональних та територіальних представництв Комісії є державними службовцями, крім працівників патронатної служби та працівників, які відповідно до **Закону України** "Про державну службу" виконують функції з обслуговування";

м) **статтю 35** викласти в такій редакції:

"Стаття 35. Регіональні та територіальні представництва Комісії

1. Для вирішення питань, пов'язаних з виконанням повноважень Комісії, Комісія утворює свої територіальні представництва, які також здійснюють повноваження органу ведення Державного реєстру виборців. Комісія може утворювати свої регіональні та територіальні представництва. Фінансове забезпечення регіональних та територіальних представництв Комісії здійснюється за рахунок коштів державного бюджету.

2. Регіональні та територіальні представництва Комісії за рішенням Комісії можуть утворюватися як юридичні особи публічного права або структурні підрозділи Секретаріату Комісії.

Регіональні та територіальні представництва Комісії можуть утворюватися в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, районах у містах, містах обласного, республіканського (Автономної Республіки Крим) значення та як міжрегіональні територіальні органи, повноваження яких поширюються на декілька адміністративно-територіальних одиниць.

3. Організація діяльності регіональних та територіальних представництв Комісії та межі їх повноважень регулюються положенням про такі представництва, що затверджується Комісією.

4. Керівники і заступники керівників регіональних та територіальних представництв Комісії призначаються на посади і звільняються з посад Головою Комісії.

Інші державні службовці і працівники регіональних та територіальних представництв Комісії призначаються на посади та звільняються з посад керівниками регіональних та територіальних представництв Комісії.

5. Структуру регіональних та територіальних представництв Комісії затверджує Комісія. Штатний розпис та кошторис регіональних та територіальних представництв Комісії затверджує керівник Секретаріату Комісії.

6. Регіональні та територіальні представництва Комісії для організаційного, правового, інформаційного, технічного забезпечення здійснення повноважень, передбачених положенням про такі представництва, у межах структури та штатного розпису можуть залучати відповідних спеціалістів, експертів та технічних працівників";

н) **розділ V** доповнити статтею 35¹ такого змісту:

"Стаття 35¹. Центр підготовки учасників виборчих процесів

1. Для забезпечення виконання Комісією повноважень щодо підвищення правової культури учасників виборчого процесу та процесу референдуму діє Центр підготовки учасників виборчих процесів.

2. Діяльність Центру регулюється положенням, яке затверджується Комісією";

о) [частину першу](#) статті 36 викласти в такій редакції:

"1. Фінансування Комісії, Секретаріату Комісії, патронатної служби, Служби розпорядника Державного реєстру виборців, регіональних та територіальних представництв Комісії здійснюється за рахунок коштів бюджету";

п) у тексті [Закону](#) слова "Закон України "Про вибори народних депутатів України" в усіх відмінках замінити словами "Виборчий кодекс України" у відповідному відмінку, а слова "Про засади запобігання і протидії корупції" - словами "Про запобігання корупції";

3) у [Законі України](#) "Про Державний реєстр виборців" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 5, ст. 34 із наступними змінами):

а) у [частині першій](#) статті 2:

у пункті 2 слова "депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад, сільських, селищних, міських голів, всеукраїнських" замінити словами "місцевих виборів, всеукраїнського";

доповнити пунктом 3 такого змісту:

"3) облік виборчих діляниць, які існують на постійній основі";

б) у [статті 3](#):

у частині четвертій слова "і цілісність" виключити;

частину десяту після слів "від незаконного використання" доповнити словом "знищення";

в) у [пункті 6](#) частини першої статті 6 слова "паспорта громадянина України" замінити словами "документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України";

г) у [статті 7](#):

пункт 2 частини першої виключити;

частини другу і третю замінити трьома новими частинами такого змісту:

"2. Номер виборчої діляниці, до якої відноситься виборець, визначається на підставі відомостей про його виборчу адресу.

3. За зверненням виборця, який має право голосу на відповідних загальнодержавних виборах чи всеукраїнському референдумі, включаючи виборця, стосовно якого у Реєстрі наявна службова відмітка про вибуття з відповідної території, орган ведення Реєстру може тимчасово (на період відповідного виборчого процесу чи процесу референдуму) змінити виборцю місце голосування (виборчу діляницю, діляницю референдуму) без зміни його виборчої адреси. Порядок подання та розгляду заяви про тимчасову зміну місця голосування виборця встановлюється Центральною виборчою комісією.

Процедура тимчасової зміни місця голосування виборця не застосовується щодо спеціальних виборчих дільниць.

4. На місцевих виборах тимчасова зміна місця голосування виборця без зміни виборчої адреси не застосовується";

г) у статті 8:

частину другу викласти в такій редакції:

"2. Виборчою адресою виборця є адреса, за якою зареєстровано його місце проживання відповідно до [Закону України](#) "Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні", якщо інше не передбачене цією статтею";

після частини другої доповнити новою частиною такого змісту:

"3. За мотивованим зверненням виборця орган ведення Реєстру може визначити іншу виборчу адресу виборця, ніж визначену відповідно до частини другої цієї статті".

У зв'язку з цим частини третю - сьому вважати відповідно частинами четвертою - восьмою;

д) у [пункті 7](#) частини першої статті 9 слова "із зазначенням номера і дати видання виборцю документа, що засвідчує таку зміну" виключити;

е) у статті 10:

у частині першій:

пункт 2 після слова "отримувати" доповнити словами "в установленому цим Законом порядку";

у пункті 4 слова "у будь-який час" виключити;

у пункті 5 слова "з мотивованою заявою" замінити словами "із заявою";

у пункті 7 слово "засобами" замінити словом "способами";

у частині третій слова "виникнення можливості" виключити;

доповнити частиною четвертою такого змісту:

"4. Розпорядник Реєстру забезпечує взаємодію виборців з Реєстром шляхом запровадження в мережі Інтернет електронних сервісів";

є) у статті 11:

у частині першій:

слова "у взаємодії з Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України" виключити;

доповнити абзацом другим такого змісту:

"Для забезпечення захисту інформації з обмеженим доступом, яка міститься в Реєстрі, використовуються засоби захисту конфіденційної інформації";

у частині другій:

у першому реченні слова "за погодженням" замінити словами "у взаємодії";

друге речення викласти в такій редакції: "Розпорядник Реєстру для забезпечення захисту даних Реєстру встановлює обов'язковий для осіб, яким надається право доступу до бази даних Реєстру, порядок такого доступу з дотриманням вимог цього Закону";

ж) у частині другій статті 12 слово "загальну" виключити;

з) у частині п'ятій статті 13:

у першому реченні слова "за рішенням розпорядника Реєстру" виключити;

друге речення після цифр "20" доповнити цифрами "20¹";

и) у статті 14:

пункт 3 частини першої виключити;

у пункті 6 частини другої слова "органам ведення Реєстру право доступу" замінити словом "доступ";

частину п'яту викласти в такій редакції:

"5. Повноваження органу ведення Реєстру здійснюють територіальні представництва Центральної виборчої комісії, утворені відповідно до [Закону України](#) "Про Центральну виборчу комісію";

частини шосту, дев'яту - одинадцяту виключити;

у частині дванадцятій слова "та регіонального органу адміністрування Реєстру" виключити;

і) статтю 16 доповнити частиною четвертою такого змісту:

"4. У разі неможливості виконання органом ведення Реєстру дій щодо ведення Реєстру актуалізація бази даних Реєстру стосовно записів про виборців, виборча адреса яких відноситься до території, на яку поширюються повноваження цього органу, здійснюється в порядку, встановленому розпорядником Реєстру";

ї) пункти 2 і 3 частини п'ятої статті 17 викласти в такій редакції:

"2) виявлення в базі даних Реєстру запису про особу, яка не є виборцем (крім випадків, зазначених у частині шостій цієї статті), що підтверджено документами, поданими до органу ведення Реєстру в установленому порядку;

3) виявлення в базі даних Реєстру зайвого запису про виборця (кратне включення виборця до Реєстру), що підтверджено документами, поданими до органу ведення Реєстру у встановленому порядку";

й) у статті 19:

частини другу - четверту викласти в такій редакції:

"2. Особа, зазначена в частині першій цієї статті, подає до органу ведення Реєстру письмову заяву за формою, встановленою розпорядником Реєстру, із зазначенням відомостей про себе, наведених у частині першій статті 6 та пункті 1 частини першої статті 7 цього Закону. Така заява може бути подана до органу ведення Реєстру особисто або через уповноважену особу, повноваження якої оформлені відповідно до законодавства. Також заява може бути надіслана особою в електронній формі за підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до закону, з використанням мережі Інтернет у встановленому розпорядником Реєстру порядку.

До заяви про включення до Реєстру додається копія документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України, - паспорта громадянина України або тимчасового посвідчення громадянина України (якщо особа нещодавно набула громадянство України).

Відомості про постійну нездатність виборця пересуватися самостійно (за наявності підстав) зазначаються у заяві, яка подається разом з документом (копією документа), що підтверджує відповідний факт.

Заява, надіслана з використанням мережі Інтернет, повинна містити адресу електронної пошти, на яку заявнику може бути надіслано повідомлення, передбачене цією статтею.

3. Особа, яка набула права голосу і проживає чи на час набуття права голосу перебуває за межами України, може особисто звернутися щодо свого включення до Реєстру до закордонної дипломатичної установи України за місцем свого проживання чи перебування із заявою за формою, зазначеною у частині другій цієї статті.

До заяви про включення до Реєстру додається копія документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України, - паспорта громадянина України для виїзду за кордон, дипломатичного паспорта, службового паспорта або тимчасового посвідчення громадянина України (якщо особа нещодавно набула громадянство України).

Керівник закордонної дипломатичної установи України невідкладно передає заяву до органу ведення Реєстру в Міністерстві закордонних справ України.

Заява з копією зазначеного документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України, може бути надіслана особою до органу ведення Реєстру в Міністерстві закордонних справ України в електронній формі за підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до [Закону України](#) "Про електронні довірчі послуги", з використанням мережі Інтернет у встановленому розпорядником Реєстру порядку.

4. Виборча адреса особи, яка звернулася із заявою щодо свого включення до Реєстру, визначається відповідно до частин другої, четвертої - сьомої статті 8 цього Закону";

у частині п'ятій слово "відповідних" виключити;

у частині сьомій:

перше речення після слів "орган ведення Реєстру" доповнити словами "вручає виборцю або";

доповнити абзацом другим такого змісту:

"Таке повідомлення в електронній формі надсилається на зазначену заявником адресу електронної пошти з використанням кваліфікованого електронного підпису керівника органу ведення Реєстру";

частину восьму викласти в такій редакції:

"8. У разі якщо виборець уже включений до Реєстру, йому вручається або надсилається повідомлення, зазначене в частині сьомій цієї статті, на адресу, вказану в заяві як виборча адреса виборця, або на зазначену ним адресу електронної пошти";

друге речення частини десятої викласти в такій редакції: "Таке повідомлення вручається особі або надсилається на адресу, зазначену в заяві як її виборча адреса, чи на зазначену особою адресу електронної пошти";

к) [статтю 20](#) викласти в такій редакції:

"Стаття 20. Порядок звернення виборця за власною ініціативою до органу ведення Реєстру щодо зміни його персональних даних

1. Кожен виборець у разі зміни його персональних даних, зазначених у частині першій статті 6 та пунктах 1 і 4 частини першої статті 7 цього Закону, може звернутися до органу ведення Реєстру відповідно до своєї виборчої адреси із заявою про внесення змін до його персональних даних у Реєстрі за формою, встановленою розпорядником Реєстру. Така заява може бути подана до органу ведення Реєстру особисто або через уповноважену особу, повноваження якої оформлені відповідно до законодавства. Також заява може бути надіслана особою в електронній формі за підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до [Закону України](#) "Про електронні довірчі послуги", з використанням мережі Інтернет у встановленому розпорядником Реєстру порядку. Заява, надіслана з використанням мережі Інтернет, повинна містити адресу електронної пошти, на яку заявнику може бути надіслано повідомлення, передбачене цією статтею.

До заяви додаються документи (копії документів), що підтверджують відповідні зміни.

Виборець, який проживає чи перебуває за межами України, звертається із заявою до відповідної закордонної дипломатичної установи України, яка невідкладно передає заяву разом з документами (їх копіями), що додаються до неї, до органу ведення Реєстру в Міністерстві закордонних справ України. Така заява з копіями відповідних документів може бути надіслана особою до органу ведення Реєстру в Міністерстві закордонних справ України в електронній формі за підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до [Закону України](#) "Про електронні довірчі послуги", з використанням мережі Інтернет у встановленому розпорядником Реєстру порядку.

2. У разі звернення щодо зміни виборчої адреси виборець подає до органу ведення Реєстру за новою виборчою адресою заяву, до якої додаються документи (копії документів), що підтверджують зміну виборчої адреси виборця.

3. Зазначене у частині третій статті 8 цього Закону звернення щодо зміни виборчої адреси може бути подане виборцем до органу ведення Реєстру, повноваження якого поширюються на територію, до якої віднесено виборчу адресу, на яку змінюватиметься поточна виборча адреса виборця, не пізніше ніж на п'ятий день з дня початку виборчого процесу виборів або процесу референдуму, що проводяться на території, в межах якої

виборець просить визначити його виборчу адресу. У разі якщо на відповідній території одночасно проводяться декілька виборів (референдум), таке звернення може бути подане не пізніше ніж на п'ятий день з дня початку виборчого процесу тих виборів (референдуму), голосування на яких проводиться раніше, ніж голосування на інших виборах, які відбуваються одночасно.

У разі надходження звернення виборця щодо зміни виборчої адреси пізніше ніж на п'ятий день з дня початку виборчого процесу відповідних виборів або процесу референдуму (з урахуванням особливостей щодо виборів та референдуму, передбачених абзацом першим цієї частини, які проводяться одночасно) орган ведення Реєстру приймає мотивоване рішення про відмову у внесенні зміни до його виборчої адреси, копія якого не пізніше наступного дня після прийняття відповідного рішення надсилається виборцю з одночасним повідомленням про можливість подання звернення щодо зміни виборчої адреси після завершення виборчого процесу відповідних виборів.

У випадку, передбаченому абзацом другим цієї частини, або у разі, якщо строки виборчих процесів з відповідних виборів (процесу референдуму) повністю або частково збігаються, виборець може подати звернення щодо зміни виборчої адреси після завершення виборчого процесу виборів, голосування на яких відбувається останнім.

4. У разі звернення щодо зміни виборчої адреси на підставі частини третьої статті 8 цього Закону виборець зобов'язаний додати до заяви, зазначеної у частині другій цієї статті, копію документа, що підтверджує фактичне проживання виборця за вказаною ним адресою.

Виборець обґрунтовує зміну виборчої адреси одним з документів, перелік яких зазначений у частині п'ятій цієї статті.

5. До документів, що підтверджують фактичне проживання виборця за адресою, зазначеною у заяві, передбаченій частиною другою цієї статті, та належно обґрунтовують зміну виборчої адреси на підставах, передбачених частиною третьою статті 8 цього Закону, належать:

1) договір оренди житла за адресою, яку виборець просить визначити його новою виборчою адресою;

2) виданий органом державної влади чи органом місцевого самоврядування документ, що засвідчує здійснення виборцем підприємницької діяльності за адресою житла, яку виборець просить визначити його новою виборчою адресою;

3) документ, що підтверджує право власності на житло за адресою, яку виборець просить визначити його новою виборчою адресою;

4) довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи;

5) документ, що засвідчує здійснення виборцем догляду за особою, місце проживання якої зареєстроване відповідно до [Закону України](#) "Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні" за адресою, яку виборець просить визначити його новою виборчою адресою;

6) документ, що засвідчує перебування виборця у шлюбі або у родинних відносинах із особою, місце проживання якої зареєстроване відповідно до [Закону України](#) "Про свободу

пересування та вільний вибір місця проживання в Україні" за адресою, яку виборець просить визначити його новою виборчою адресою.

6. Порядок розгляду звернення виборця, передбаченого частиною третьою статті 8 цього Закону, встановлюється Центральною виборчою комісією.

7. Орган ведення Реєстру може провести перевірку зміни персональних даних виборця, зазначених у заяві, шляхом звернення до органів, закладів, установ, зазначених у статті 22 цього Закону. За наявності підстав, визначених частиною третьою статті 17 цього Закону, керівник органу ведення Реєстру видає наказ про внесення відповідних змін до персональних даних виборця у Реєстрі (крім випадку, передбаченого частиною восьмою цієї статті).

8. У разі звернення виборця із заявою щодо зміни виборчої адреси орган ведення Реєстру вивчає обґрунтованість заяви. За підсумками вивчення керівник органу ведення Реєстру може прийняти таке рішення:

1) видати наказ про внесення до Реєстру зміни щодо виборчої адреси виборця (якщо зміна виборчої адреси виборця здійснюється в межах території, на яку поширюються повноваження зазначеного органу ведення Реєстру);

2) звернутися за допомогою засобів автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи Реєстру до органу ведення Реєстру за попередньою виборчою адресою виборця про необхідність внесення змін щодо виборчої адреси виборця (якщо попередня виборча адреса виборця не належить до території, на яку поширюються повноваження зазначеного органу ведення Реєстру);

3) відмовити виборцю у внесенні зміни до його виборчої адреси.

9. У разі внесення змін до персональних даних Реєстру орган ведення Реєстру, який вніс зміни, вручає виборцю або надсилає на його виборчу адресу відповідне повідомлення. Повідомлення підписується керівником органу ведення Реєстру та засвідчується печаткою зазначеного органу.

Таке повідомлення в електронній формі надсилається на зазначену заявником адресу електронної пошти з використанням кваліфікованого електронного підпису керівника органу ведення Реєстру.

10. Керівник органу ведення Реєстру відмовляє у задоволенні заяви виборця, зазначеної у частинах першій та другій цієї статті, з таких підстав:

1) якщо встановлено, що особа, яка звернулася із заявою, не включена до Реєстру;

2) якщо перевіркою, передбаченою частиною сьомою цієї статті, виявлено невідповідність у змісті відомостей, зазначених у заяві та наданих відповідними органом, закладом, установою;

3) якщо заяву про зміну виборчої адреси визнано необґрунтованою;

4) якщо встановлено, що до Реєстру вже внесено відповідні зміни.

11. Особі, яка звернулася із заявою, зазначеною у частинах першій чи другій цієї статті, повідомляється у письмовій формі про відмову в задоволенні заяви із зазначенням

вичерпного переліку підстав відмови. Таке повідомлення вручається виборцю або надсилається на його виборчу адресу. У разі відмови у зміні виборчої адреси виборця зазначене повідомлення вручається йому або надсилається на виборчу адресу відповідно до даних Реєстру і на адресу, яку виборець просив визнати його виборчою адресою. Повідомлення в електронній формі надсилається на зазначену заявником адресу електронної пошти з використанням кваліфікованого електронного підпису керівника органу ведення Реєстру.

12. У разі якщо виборець, який звернувся із заявою, зазначеною в частинах першій або другій цієї статті, виявився не включеним до Реєстру, орган ведення Реєстру перевіряє відомості, зазначені в заяві, надсилаючи запит до органів, закладів, установ, зазначених у статті 22 цього Закону. Рішення щодо включення цього виборця до Реєстру приймається в порядку, встановленому частинами шостою та сьомою статті 19 цього Закону. Перед прийняттям рішення орган ведення Реєстру може звернутися до виборця щодо перевірки чи уточнення відомостей стосовно нього.

13. Виборець, виборчу адресу якого визначено відповідно до частини третьої статті 8 цього Закону, може звернутися до органу ведення Реєстру із новою заявою про зміну виборчої адреси з підстав, передбачених частиною третьою статті 8 цього Закону, не раніше ніж через 180 днів після дати внесення до Реєстру останньої зміни виборчої адреси такого виборця.

14. У разі якщо станом на день звернення до органу ведення Реєстру виборця, зазначеного у частині тринадцятій цієї статті, розпочався виборчий процес з виборів Президента України, виборів народних депутатів України, місцевих виборів або процес всеукраїнського чи місцевого референдуму, виборча адреса такого виборця не може бути змінена до завершення відповідного виборчого процесу або процесу референдуму. У разі якщо строки виборчих процесів з відповідних виборів (референдуму) повністю або частково збігаються, виборча адреса такого виборця не може бути змінена до завершення виборчого процесу виборів або процесу референдуму, голосування на яких відбувається останнім.

15. У разі якщо звернення виборця, зазначене у частині третій статті 8 цього Закону, подане до органу ведення Реєстру раніше, ніж виникли підстави для зміни поточної виборчої адреси виборця відповідно до відомостей, передбачених статтею 22 цього Закону, виборча адреса такого виборця визначається у порядку, встановленому статтею 22 цього Закону";

л) доповнити статтею 20¹ такого змісту:

"Стаття 20¹. Порядок звернення виборця за власною ініціативою до органу ведення Реєстру щодо неправильностей у Реєстрі стосовно іншої особи

1. Виборець, який виявив невключення чи неправомірне включення до Реєстру іншої особи, недостовірні відомості Реєстру стосовно іншої особи, може за власною ініціативою звернутися з письмовою заявою до органу ведення Реєстру за виборчою адресою такої особи щодо виправлення неправильностей у Реєстрі. Виборець може звернутися із заявою щодо неправильностей у Реєстрі стосовно особи, виборча адреса якої знаходиться за межами України, також до відповідної закордонної дипломатичної установи України, яка невідкладно передає заяву до органу ведення Реєстру в Міністерстві закордонних справ

України. Також заява може бути надіслана особою в електронній формі за підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до [Закону України](#) "Про електронні довірчі послуги", з використанням мережі Інтернет у встановленому розпорядником Реєстру порядку. Заява, надіслана з використанням мережі Інтернет, повинна містити адресу електронної пошти, на яку заявнику може бути надіслано повідомлення про результати розгляду заяви.

2. Заява, зазначена в частині першій цієї статті, повинна містити:

- 1) прізвище, ім'я та по батькові, місце проживання виборця - суб'єкта звернення;
- 2) прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові особи, стосовно якої подано заяву, її виборчу адресу, а також дату та місце народження такої особи (якщо такі відомості відомі заявнику);
- 3) суть порушеного питання;
- 4) зміст прохання;
- 5) підпис виборця і дату подання заяви.

До заяви додаються документи (копії документів), що підтверджують зазначені в ній відомості (за наявності).

3. Орган ведення Реєстру, до якого подано заяву щодо неправильностей у Реєстрі стосовно іншої особи, здійснює уточнення персональних даних Реєстру згідно із статтею 23 цього Закону.

Таке уточнення може не здійснюватися стосовно померлої особи за умови пред'явлення суб'єктом звернення свідоцтва про смерть або іншого документа, що засвідчує факт смерті особи, виданого компетентним органом іноземної держави. Копія такого документа додається до зазначеної заяви, що є підставою для видання наказу про внесення відповідних змін до бази даних Реєстру";

м) [статтю 21](#) викласти в такій редакції:

"Стаття 21. Запит виборця до органу ведення Реєстру

1. Виборець може особисто звернутися до будь-якого органу ведення Реєстру, пред'явивши паспорт громадянина України або тимчасове посвідчення громадянина України (якщо особа нещодавно набула громадянство України), з письмовим запитом із зазначенням прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові, дати та місця народження, поштової адреси щодо:

- 1) змісту його персональних даних у Реєстрі, передбачених частиною першою статті 6, частиною першою статті 7 цього Закону;
- 2) прізвищ, власних імен, по батькові, дати народження усіх виборців, внесених до Реєстру за його власною виборчою адресою (крім виборчих адрес, визначених згідно з частинами третьою - п'ятою статті 8 цього Закону).

2. Виборець, постійно не здатний пересуватися самостійно, може уповноважити на подання письмового запиту іншу особу, повноваження якої оформлені відповідно до законодавства.

3. Виборець, який проживає або перебуває за межами України, може особисто подати запит, зазначений у частині першій цієї статті, до закордонної дипломатичної установи України за місцем проживання чи перебування, пред'явивши при цьому паспорт громадянина України для виїзду за кордон, дипломатичний паспорт, службовий паспорт або тимчасове посвідчення громадянина України (якщо особа нещодавно набула громадянство України). Закордонна дипломатична установа України невідкладно передає запит до органу ведення Реєстру в Міністерстві закордонних справ України.

4. Запит, зазначений у частинах першій та третій цієї статті, виборець може направити до органу ведення Реєстру в електронній формі за підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до [Закону України](#) "Про електронні довірчі послуги", з використанням мережі Інтернет у встановленому розпорядником Реєстру порядку. Такий запит повинен містити адресу електронної пошти.

5. Орган ведення Реєстру надає відповідь на запит не пізніше ніж на п'ятий робочий день після його отримання. Запитувані дані засвідчуються підписом керівника органу ведення Реєстру та скріплюються печаткою цього органу.

Відповідь в електронній формі надсилається на зазначену виборцем адресу електронної пошти з використанням кваліфікованого електронного підпису керівника органу ведення Реєстру.

6. У разі невідповідності зазначених у запиті ідентифікаційних персональних даних виборця - суб'єкта звернення відповідним даним цього виборця у Реєстрі орган ведення Реєстру відмовляє в письмовій формі у задоволенні запиту із зазначенням підстави відмови";

н) [устатті 22](#):

частини другу, третю, шосту і восьму викласти в такій редакції:

"2. Передбачені цією статтею відомості подаються згідно з цією статтею:

до відповідного органу ведення Реєстру - щомісяця до 5 числа;

до розпорядника Реєстру - у визначеному розпорядником Реєстру порядку.

3. Уповноважена центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері громадянства, посадова особа подає відомості про:

1) осіб, які протягом попереднього місяця набули громадянство України та отримали тимчасове посвідчення громадянина України або паспорт громадянина України;

2) виборців, які протягом попереднього місяця отримали паспорт громадянина України у зв'язку із зміною прізвища, імені, по батькові, дати або місця народження;

3) осіб, громадянство України яких припинено протягом попереднього місяця;

4) осіб, яким протягом наступного місяця виповниться 18 років та яким оформлено паспорт громадянина України;

5) виборців, яким протягом попереднього місяця оформлено паспорт громадянина України вперше після досягнення 18-річного віку";

"6. Відповідний районний (районний у місті, міський, міськрайонний) суд подає відомості про:

1) виборців, які протягом попереднього місяця були визнані недієздатними, із зазначенням строку дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною;

2) осіб, стосовно яких протягом попереднього місяця було скасовано рішення про визнання їх недієздатними;

3) осіб, стосовно яких протягом попереднього місяця було прийнято рішення про продовження строку дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною, із зазначенням цього строку";

"8. Керівник центру обліку, який відповідно до закону веде облік бездомних осіб, або соціальної служби, у складі якої утворено структурний підрозділ для ведення обліку бездомних осіб, подає відомості про:

1) виборців, місце проживання яких протягом попереднього місяця зареєстровано за юридичною адресою закладу;

2) виборців, місце проживання яких протягом попереднього місяця знято з реєстрації за юридичною адресою закладу";

частину одинадцяті після слів "органу охорони здоров'я" доповнити словами "або відповідного закладу охорони здоров'я";

частину чотирнадцяті доповнити абзацом другим такого змісту:

"Відповідні відомості можуть подаватися органу ведення Реєстру цими особами в електронній формі за підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до [Закону України](#) "Про електронні довірчі послуги". У цьому випадку подання на паперовому носії не подаються";

у частині вісімнадцятій слова та цифру "пунктом 2 частини сьомої" виключити;

о) у [статті 23](#):

у частині першій слова "встановлення ними факту" замінити словами "виявлення ними";

пункт 2 частини другої викласти в такій редакції:

"2) звернення виборця щодо неправильностей у Реєстрі стосовно іншої особи";

у частині четвертій слова "відповідними органами, закладами, установами" замінити словами "органами, закладами, установами, до яких надійшов такий запит";

п) у [статті 24](#):

частину другу викласти в такій редакції:

"2. Під час виборчого процесу виборів Президента України, народних депутатів України, чергових місцевих виборів, процесу всеукраїнського референдуму за письмовим зверненням політичної партії розпорядник Реєстру забезпечує представнику цієї партії, уповноваженому відповідним керівним органом партії, доступ у режимі читання до відомостей Реєстру, передбачених пунктами 1-4 частини першої статті 6 та частиною першою статті 7 цього Закону, в установленому розпорядником Реєстру порядку";

частини третю - шосту виключити;

р) [статті 26-28](#) викласти в такій редакції:

"Стаття 26. Цілі використання персональних даних Реєстру

1. Під час підготовки до виборів Президента України, народних депутатів України, місцевих виборів, до всеукраїнського або місцевого референдуму персональні дані Реєстру можуть використовуватися лише для:

- 1) складання списків виборців на виборчих дільницях;
- 2) вирішення Центральною виборчою комісією питань організації підготовки та проведення виборів і референдумів;
- 3) надання Верховній Раді України, Президенту України, Кабінету Міністрів України, іншим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, Центральній виборчій комісії, Верховній Раді Автономної Республіки Крим, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, виборчій комісії Автономної Республіки Крим, територіальним виборчим комісіям з місцевих виборів статистичної інформації щодо кількісних характеристик виборчого корпусу на відповідній території;
- 4) виготовлення іменних запрошень виборцям;
- 5) проведення передбаченої частиною другою цієї статті перевірки відомостей про виборців.

2. Персональні дані Реєстру можуть бути використані для проведення перевірки достовірності відомостей про виборців, які поставили свої підписи у підписних листах на підтримку проведення всеукраїнського референдуму, на підтримку пропозиції про відкликання депутата місцевої ради та сільського, селищного, міського голови, старости села, селища за народної ініціативи, а також відомостей, що подаються до відповідних виборчих комісій стосовно кандидатів, уповноважених та довірених осіб, членів ініціативної групи референдуму, кандидатур до складу виборчих комісій.

3. Персональні дані Реєстру можуть бути використані для здійснення публічного контролю за веденням Реєстру в порядку та межах, встановлених цим Законом.

4. Персональні дані Реєстру можуть бути одноразово використані на підставі закону для первинного наповнення бази даних державної системи обліку фізичних осіб після її створення, а також для створення реєстрів територіальних громад.

5. Персональні дані Реєстру можуть бути використані державними органами, яким законом надано право доступу до автоматизованих інформаційних систем, реєстрів та

банків даних, держателями (адміністраторами) яких є державні органи. Використання персональних даних Реєстру здійснюється з дотриманням законодавства про захист персональних даних.

6. Персональні дані Реєстру у визначених законом випадках можуть бути використані центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері громадянства, для здійснення його повноважень.

7. Під час здійснення повноважень щодо верифікації та моніторингу державних виплат центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову та бюджетну політику, має право отримувати з Реєстру інформацію про виборців, зокрема таку, що містить персональні дані.

Порядок надання та обсяг інформації з Реєстру визначаються розпорядником Реєстру за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову та бюджетну політику.

8. Персональні дані Реєстру можуть бути використані для проведення верифікації та встановлення тотожності між наборами ідентифікаційних даних фізичних осіб, які оброблюються в національних електронних інформаційних ресурсах.

Порядок надання та обсяг інформації з Реєстру визначаються розпорядником Реєстру.

9. Використання персональних даних Реєстру для інших цілей, крім визначених цією статтею, можливе виключно за рішенням суду.

Стаття 27. Складання попередніх списків виборців

1. Для підготовки та проведення голосування на виборах або референдумі орган ведення Реєстру для кожної звичайної виборчої дільниці, утвореної на території, на яку поширюються його повноваження, а також для спеціальних виборчих дільниць, утворених в установах виконання покарань, складає на основі відомостей Реєстру попередні списки виборців. Орган ведення Реєстру в Міністерстві закордонних справ України складає попередні списки виборців для кожної закордонної виборчої дільниці.

На спеціальних виборчих дільницях, утворених у стаціонарних лікувальних закладах, на суднах, які перебувають у день виборів у плаванні під Державним Прапором України, на полярних станціях України, у слідчих ізоляторах та інших місцях тимчасового перебування виборців з обмеженими можливостями пересування, списки виборців складаються відповідними дільничними виборчими комісіями в порядку, встановленому законом.

2. Відомості, передбачені статтею 22 цього Закону, подаються відповідними органами, закладами, установами за десять днів до дня передачі попередніх списків виборців на звичайних виборчих дільницях. Відомості подаються за період з дати останнього подання відомостей до органу ведення Реєстру до дня, що передує дню їх подання.

3. До попереднього списку виборців на виборчій дільниці включаються громадяни України, яким виповнилося або на день голосування на виборах чи референдумі виповниться 18 років і які мають право голосу та які відносяться до цієї виборчої дільниці відповідно до відомостей Реєстру.

До списку виборців не включаються особи, записи стосовно яких містяться у базі даних Реєстру, але які відповідно до персональних даних Реєстру не мають права голосу, померли або вибули (у тому числі тимчасово на день голосування) зі своєї виборчої адреси.

При включенні виборця, якому тимчасово змінено місце голосування, до попереднього списку виборців у графі "Примітки" напроти його прізвища робиться відмітка про це.

4. Попередні списки виборців складаються за формою, встановленою Центральною виборчою комісією з дотриманням вимог частин п'ятої та шостої цієї статті.

5. Попередній список виборців має наскрізну нумерацію виборців та нумерацію аркушів. Відомості про виборців у списку виборців на звичайній виборчій дільниці зазначаються так, щоб виборці з однаковою виборчою адресою були розміщені поруч. Відомості про виборців у списку виборців на закордонній виборчій дільниці зазначаються в порядку, зручному для проведення голосування.

У попередньому списку виборців зазначаються такі відомості про виборця:

- 1) прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності);
- 2) дата народження;
- 3) виборча адреса (без зазначення поштового індексу і країни проживання чи перебування);
- 4) відмітка про постійну нездатність пересуватися самостійно (за наявності підстав) - у графі "Примітки".

6. Попередній список виборців для звичайної виборчої дільниці виготовляється на паперовому носії в одному примірнику, кожний аркуш якого засвідчується підписом керівника органу ведення Реєстру і скріплюється печаткою цього органу.

Попередній список виборців для закордонної виборчої дільниці передається відповідній дільничній виборчій комісії в електронному вигляді.

7. Порядок і строки передачі попередніх списків виборців виборчим комісіям визначаються законом.

Стаття 28. Складання уточнених списків виборців

1. Передбачені статтею 22 цього Закону відомості подаються відповідними органами, закладами, установами за десять днів до дня голосування. Відомості подаються за період з дати останнього подання відомостей до органу ведення Реєстру до дня, що передує дню їх подання.

2. Подані до дільничних виборчих комісій звернення виборців щодо невключення, неправильного включення до попереднього списку виборців чи неправильностей у відомостях про виборця передаються відповідному органу ведення Реєстру.

3. Орган ведення Реєстру, який отримав звернення виборців щодо уточнення списку виборців, вживає заходів, передбачених статтями 19, 20, 20¹ цього Закону. Про результати розгляду звернення повідомляється особа, яка його подала, а також особа, якої воно стосується (якщо звернення виборця стосується іншої особи).

4. Дільнична виборча комісія спеціальної виборчої дільниці, крім утвореної в установі виконання покарань, невідкладно передає відомості про виборців, включених до цього списку (у тому числі в порядку уточнення), а також про виборців, виключених із цього списку, до органу ведення Реєстру за своїм місцезнаходженням. Такі відомості можуть передаватися через відповідну окружну (територіальну) виборчу комісію.

5. Орган ведення Реєстру, який отримав відомості, зазначені в частині четвертій цієї статті, вносить до бази даних Реєстру відповідні відмітки щодо виборців, які не будуть голосувати за своїми виборчими адресами у зв'язку з їх включенням до списків виборців на інших виборчих дільницях.

6. Уточнені списки виборців для звичайних і закордонних виборчих дільниць та спеціальних виборчих дільниць, утворених в установах виконання покарань, виготовляються органами ведення Реєстру на паперовому носії в одному примірнику за формою, встановленою розпорядником Реєстру, з дотриманням вимог, установлених частинами третьою, п'ятою, шостою статті 27 цього Закону, та містять графу для підпису виборця за отримання виборчого бюлетеня.

7. Уточнені списки виборців передаються відповідним виборчим комісіям не пізніше як за два дні до дня голосування в порядку, встановленому законом.

Уточнені списки виборців для закордонних виборчих дільниць передаються також в електронному вигляді.

8. Передбачені формою уточненого списку виборців відомості про виборців, включених чи виключених з нього, а також про виборців, стосовно яких до уточненого списку виборців були внесені зміни, передаються дільничною виборчою комісією до відповідного органу ведення Реєстру для опрацювання в порядку, встановленому статтею 23 цього Закону";

с) у [статті 29](#):

у частині четвертій:

у пункті 5 слово "виборців" замінити словами "учасників місцевого референдуму - громадян України, які мають право голосу та є членами відповідної територіальної громади";

доповнити пунктом 6 такого змісту:

"б) громадян України, які поставили свої підписи на підписних листах на підтримку пропозиції про відкликання депутата місцевої ради, сільського, селищного, міського голови, старости села, селища за народної ініціативи";

у частині п'ятій:

пункт 1 доповнити словами "старости села, селища";

пункт 2 після слів "міського голови" доповнити словами "старости села, селища";

т) [частину п'яту](#) статті 30 викласти в такій редакції:

"5. Відомості щодо кількісних характеристик виборчого корпусу у межах Автономної Республіки Крим, областей, районів, міст, районів у містах, селищ і сіл, у закордонному виборчому окрузі, а також про кількість виборців, які за своїми виборчими адресами віднесені до відповідних виборчих діляниць, щомісяця, станом на останній день попереднього місяця, розміщуються на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії у формі відкритих даних відповідно до [Закону України](#) "Про доступ до публічної інформації". Зазначені відомості зберігаються у вільному доступі на офіційному веб-сайті Центральної виборчої комісії протягом трьох місяців";

у) назву [розділу V](#) викласти в такій редакції:

**"Розділ V
ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ АБО БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ
ВЕДЕННЯ РЕЄСТРУ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА
ПОРУШЕННЯ ВСТАНОВЛЕНОГО ПОРЯДКУ ВЕДЕННЯ
РЕЄСТРУ";**

ф) [статтю 31](#) виключити;

х) [статтю 32](#) викласти в такій редакції:

"Стаття 32. Порядок оскарження рішень, дій або бездіяльності органів ведення Реєстру

1. Особа, яка зверталася до органу ведення Реєстру щодо включення себе чи інших осіб до Реєстру, внесення змін до персональних даних Реєстру або отримання відповіді на свій запит, може оскаржити до суду рішення, дії чи бездіяльність відповідного органу ведення Реєстру в порядку, встановленому [Кодексом адміністративного судочинства України](#).

2. Політична партія, яка зверталася до органу ведення Реєстру в порядку, передбаченому статтею 24 цього Закону, може оскаржити до суду рішення, дії чи бездіяльність відповідного органу ведення Реєстру в порядку, встановленому [Кодексом адміністративного судочинства України](#)";

ц) у [статті 33](#):

назву викласти в такій редакції:

"Стаття 33. Відповідальність за порушення встановленого порядку ведення Реєстру";

частину першу доповнити словами "щодо порядку ведення Реєстру";

частини другу - четверту виключити;

4) [частину першу](#) статті 8 Закону України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" (Відомості Верховної Ради України, 2015 р., № 1, ст. 1) викласти в такій редакції:

"1. Внутрішньо переміщена особа реалізує своє право голосу на виборах Президента України, народних депутатів України, місцевих виборах та референдумах у порядку, встановленому законом".

4. Установити, що:

1) виборчий процес місцевих виборів, який розпочався до набрання чинності цим Кодексом, здійснюється у порядку, що діяв до набрання чинності цим Кодексом;

2) регіональні та територіальні представництва Центральної виборчої комісії утворюються за її рішенням на базі регіональних органів адміністрування та органів ведення Державного реєстру виборців;

3) до прийняття Центральною виборчою комісією рішення про початок роботи її регіональних та територіальних представництв:

органами ведення Державного реєстру виборців є: у районі, районі в місті Києві, місті Севастополі - відповідний структурний підрозділ апарату районної, районної у місті державної адміністрації; у місті обласного (республіканського в Автономній Республіці Крим) значення без районного поділу - відповідний виконавчий орган міської ради; у районі в місті обласного значення з районним поділом - відповідний виконавчий орган районної у місті ради або відповідний структурний підрозділ створеного у районі виконавчого органу міської ради;

регіональними органами адміністрування Державного реєстру виборців є: в Автономній Республіці Крим - відповідний структурний підрозділ апарату Ради міністрів Автономної Республіки Крим; в області, місті Києві, місті Севастополі - відповідний структурний підрозділ апарату обласної, міської державної адміністрації;

{Підпункт 3 пункту 4 розділу XXXXII доповнено новим абзацом згідно із Законом № 805-IX від 16.07.2020}

функції органу ведення Державного реєстру виборців та регіонального органу адміністрування Державного реєстру виборців стосовно виборців, які проживають або перебувають за межами України, здійснює відповідний структурний підрозділ Міністерства закордонних справ України.

{Абзац четвертий підпункту 3 пункту 4 розділу XXXXII в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

5. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Кодексом:

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Кодексом;

забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Кодексом;

затвердити обсяг фінансування видатків на реалізацію першочергових заходів, необхідних для реалізації цього Кодексу, за поданням Центральної виборчої комісії;

забезпечити фінансування першочергових заходів, необхідних для реалізації цього Кодексу;

розробити та затвердити критерії доступності для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення приміщень, що надаються дільничним виборчим комісіям звичайних виборчих дільниць для організації їх роботи та проведення голосування;

забезпечити проведення постійного моніторингу та оцінки доступності для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення приміщень, що надаються місцевими

органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, іншими органами (посадовими особами), які відповідно до закону здійснюють їх повноваження, дільничним виборчим комісіям звичайних виборчих дільниць для організації їх роботи та проведення голосування, та врахувати їх результати під час розробки та здійснення загальнодержавних програм забезпечення реалізації прав і задоволення потреб людей з інвалідністю на відповідні роки.

6. Центральній виборчій комісії:

протягом двох місяців з дня набрання чинності цим Кодексом розробити та затвердити перелік першочергових заходів, необхідних для реалізації цього Кодексу, внести на розгляд Кабінету Міністрів України подання щодо обсягу фінансування видатків на реалізацію зазначених заходів;

з дня набрання чинності цим Кодексом до початку виборчого процесу відповідних виборів привести свої акти у відповідність з цим Кодексом, якщо інше не встановлено цим Кодексом.

{Абзац третій пункту 6 розділу XXXXII в редакції Закону № 805-IX від 16.07.2020}

забезпечити прийняття актів, передбачених цим Кодексом.

7. Виконавчим органам сільських, селищних, міських, районних у містах рад, іншим органам (посадовим особам), які відповідно до закону здійснюють їх повноваження, забезпечити у межах коштів державного та відповідних місцевих бюджетів, власних доходів та за рахунок коштів з інших джерел, не заборонених законодавством, до 1 січня 2025 року доступність для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення приміщень, що надаються дільничним виборчим комісіям звичайних виборчих дільниць для організації їх роботи та проведення голосування.

Президент України

В. ЗЕЛЕНСЬКИЙ

м. Київ
19 грудня 2019 року
№ 396-IX

Виборчий кодекс України
Кодекс України; Закон, Кодекс від 19.12.2019 № 396-IX
Редакція від **31.12.2023**, підстава — [2801-IX](#)
Постійна адреса:
<https://zakon.rada.gov.ua/go/396-20>

Законодавство України
станом на 06.05.2024
чинний

396-20

Публікації документа

- **Голос України** від 28.12.2019 — № 251
- **Офіційний вісник України** від 17.01.2020 — 2020 р., № 4, том 1, стор. 9, стаття 188, код акта 97536/2020
- **Відомості Верховної Ради України** від 14.02.2020 — 2020 р., № 7, / № 8, № 9 /, стор. 5, стаття 48
- **Урядовий кур'єр** від 11.09.2020 — № 176